Suttapiṭake

Majjhimanikāyo 《中部》

from Chaṭṭha Saṅgāyana (CS)

Compiled by Bhikkhu Dhammagutta

Revised by Dhammavassārāma

2551 B.E. (2007A.D.)

(with P.T.S. page number)

Majjhimanikāyo【contents】

1-Mūlapaṇṇāsapāli (1~50) 2-Majjhimapaṇṇāsapāli中分(M.51~100) 3-Uparipaṇṇāsapāli(M.101~152)

1- Mūlapaṇṇāsapāḷi 1
(PTS:I,1~338) 1
1. Mūlapariyāyavaggo 1
(M.1.)(1) Mūlapariyāyasuttaṁ 1
(M.2.) (2) Sabbāsavasuttaṁ 5
1. Dassanā pahātabbāsavā 5
2. Saṁvarā pahātabbāsavā 7
3. Paṭisevanā pahātabbāsavā 7
4. Adhivāsanā pahātabbāsavā 7
5. Parivajjanā pahātabbāsavā 7
6. Vinodanā pahātabbāsavā 8
7. Bhāvanā pahātabbāsavā 8
(M.3.) (3) Dhammadāyādasuttaṁ 8
(M.4.) (4) Bhayabheravasuttaṁ 11
(M.5.)(5) Anaṅgaṇasuttaṁ 15
(M.6.) (6) Ākaṅkheyyasuttaṁ 20
(M.7.) (7) Vatthasuttaṁ 22
(M.8.) (8) Sallekhasuttaṁ 25
(M.9.) (9) Sammādiṭṭhisuttaṁ 29
(M.10.) (10) Mahāsatipaṭṭhānasuttaṁ 36
Uddeso 36
Kāyānupassanā ānāpānapabbaṁ 36
Kāyānupassanā iriyāpathapabbaṁ 37
Kāyānupassanā sampajānapabbaṁ 37
Kāyānupassanā paṭikūlamanasikārapabbaṁ 37
Kāyānupassanā dhātumanasikārapabbaṁ 38
Kāyānupassanā navasivathikapabbaṁ 38
Vedanānupassanā 39
Cittānupassanā 39
Dhammānupassanā nīvaraṇapabbaṁ 40
Dhammānupassanā khandhapabbaṁ 40
Dhammānupassanā āyatanapabbaṁ 41
Dhammānupassanā bojjhaṅgapabbaṁ 42
Dhammānupassanā saccapabbaṁ 43

Dukkhasaccaniddeso 43
Samudayasaccaniddeso 44
Nirodhasaccaniddeso 45
Maggasaccaniddeso 46
2. Sīhanādavaggo 47
(M.11.) (1) Cūḷasīhanādasuttaṁ 47
(M.12.) (2) Mahāsīhanādasuttaṁ 50
(M.13.) (3) Mahādukkhakkhandhasuttaṁ 60
(M.14.) (4) Cūḷadukkhakkhandhasuttaṁ 64
(M.15.)(5) Anumānasuttaṁ 67
(M.16.) (6) Cetokhilasuttaṁ 73
(M.17.) (7) Vanapatthasuttaṁ 76
(M.18.) (8) Madhupiṇḍikasuttaṁ 78
(M.19.) (9) Dvedhāvitakkasuttaṁ 82
(M.20.) (10) Vitakkasaṇṭhānasuttaṁ 85
3. Opammavaggo 87
(M.21.) (1) Kakacūpamasuttaṁ 87
(M.22.) (2) Alagaddūpamasuttaṁ 92
(M.23.) (3) Vammikasuttaṁ 99
(M.24.) (4) Rathavinītasuttaṁ 101
(M.25.) (5) Nivāpasuttaṁ 105
(M.26.) (6) Pāsarāsisuttaṁ (Ariyapariyesana sutta) 110
(M.27.) (7) Cūḷahatthipadopamasuttaṁ 118
(M.28.) (8) Mahāhatthipadopamasuttaṁ 123
(M.29.) (9) Mahāsāropamasuttaṁ 127
(M.30.) (10) Cūḷasāropamasuttaṁ 131
4. Mahāyamakavaggo 135
(M.31.) (1) Cūḷagosiṅgasuttaṁ 135
(M.32.) (2) Mahāgosiṅgasuttaṁ 138
(M.33.) (3) Mahāgopālakasuttaṁ 143
(M.34.) (4.) Cūḷagopālakasuttaṁ 145
(M.35.) (5) Cūḷasaccakasuttaṁ 147
(M.36.) (6) Mahāsaccakasuttaṁ 152
(M.37.) (7) Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttaṁ 161
(M.38.) (8) Mahātaṇhāsaṅkhayasuttaṁ 163
(M.39.) (9) Mahā-- assapurasuttaṁ 172
(M.40.) (10) Cūḷa-assapurasuttaṁ 177
5. Cūḷayamakavaggo 179
(M.41.) (1) Sāleyyakasuttaṁ 179
(M.42.) (2) Verañjakasuttaṁ 183
(M.43.) (3.) Mahāvedallasuttaṁ 185
(M.44.) (4) Cūḷavedallasuttaṁ 189
(M.45.) (5) Cūḷadhammasamādānasuttaṁ 193
(M.46.) (6) Mahādhammasamādānasuttaṁ 195
(M.47.) (7) Vīmaṁsakasuttaṁ 199
(M.48.) (8) Kosambiyasuttaṁ 201
(M.49.) (9) Brahmanimantanikasuttam 204
(M.50.) (10) Māratajjanīyasuttaṁ 207
2- Majjhimapaṇṇāsapāḷi (M.51~100) 212
(PTS:I,339~524.、II,1~213.) 212

1. Gahapativaggo 212
(M.51.) (1) Kandarakasuttaṁ 212
(M.52.) (2) Aṭṭhakanāgarasuttaṁ 217
(M.53.)(3) Sekhasuttaṁ 219
(M.54.) (4) Potaliyasuttaṁ 222
Kāmādīnavakathā 224
(M.55.) (5) Jīvakasuttaṁ 227
(M.56.) (6) Upālisuttaṁ 229
(M.57.) (7) Kukkuravatikasuttaṁ 237
(M.58.) (8) Abhayarājakumārasuttaṁ 239
(M.59.) (9.) Bahuvedanīyasuttaṁ 241
(M.60.) (10) Apaṇṇakasuttaṁ 243
2. Bhikkhuvaggo 250
(M.61.) (1) Ambalaṭṭhikarāhulovādasuttaṁ 251
(M.62.) (2) Mahārāhulovādasuttaṁ 254
(M.63.) (3) Cūḷamālukyasuttaṁ 257
(M.64.) (4) Mahāmālukyasuttaṁ 260
(M.65.) (5) Bhaddālisuttaṁ 262
(M.66.) (6) Laṭukikopamasuttaṁ 268
(M.67.) (7) Cātumasuttaṁ 272
(M.68.) (8) Naḷakapānasuttaṁ 275
(M.69.) (9) Goliyānisuttaṁ 279
(M.70.)(10) Kīṭāgirisuttaṁ 281
3. Paribbājakavaggo 286
(M.71.) (1) Tevijjavacchasuttaṁ 286
(M.72.) (2) Aggivacchasuttaṁ 287
(M.73.) (3) Mahāvacchasuttaṁ 290
(M.74.) (4) Dīghanakhasuttaṁ 294
(M.75.) (5) Māgaṇḍiyasuttaṁ 296
(M.76.) (6) Sandakasuttaṁ 302
(M.77.) (7) Mahāsakuludāyisuttaṁ 309
(M.78.) (8) Samaṇamuṇḍikasuttaṁ 319
(M.79.) (9) Cūḷasakuludāyisuttaṁ 322
(M.80.) (10) Vekhanasasuttaṁ 327
4. Rājavaggo 329
(M.81.) (1) Ghaṭikārasuttaṁ 329
(M.82.) (2) Raṭṭhapālasuttaṁ 334
(M.83.) (3) Maghadevasuttaṁ 342
(M.84.) (4) Madhurasuttaṁ 346
(M.85.) (5) Bodhirājakumārasuttaṁ 350
(M.86.) (6) Aṅgulimālasuttaṁ 361
(M.87.) (7.) Piyajātikasuttaṁ 365
(M.88.) (8) Bāhitikasuttaṁ 368
(M.89.) (9) Dhammacetiyasuttaṁ 371
(M.90.) (10) Kaṇṇakatthalasuttaṁ 374
5. Brāhmaṇavaggo 377
(M.91.) (1) Brahmāyusuttaṁ 377
(M.92.) (2) Selasuttaṁ 384
(M.93.) (3) Assalāyanasuttaṁ 387
(M.94.) (4) Ghoṭamukhasuttaṁ 392

(M.95.) (5) Caṅkīsuttaṁ 398
(M.96.) (6) Esukārīsuttaṁ 404
(M.97.) (7) Dhanañjānisuttaṁ 407
(M.98.) (8) Vāseṭṭhasuttaṁ 413
(M.99.) (9) Subhasuttaṁ 416
(M.100.) (10) Saṅgāravasuttaṁ 422
3- Uparipaṇṇāsapāḷi(M.101~152) 430
(PTS:II,214~555、III,1~302.) 430
1. Devadahavaggo 430
(M.101.) (1.) Devadahasuttaṁ 430
(M.102.) (2) Pañcattayasuttaṁ 438
(M.103.) (3) Kintisuttaṁ 442
(M.104.) (4) Sāmagāmasuttaṁ 445
(M.105.) (5.) Sunakkhattasuttaṁ 449
(M.106.) (6) Āneñjasappāyasuttaṁ 453
(M.107.) (7) Gaṇakamoggallānasuttaṁ 455
(M.108.) (8) Gopakamoggallānasuttaṁ 458
(M.109.) (9) Mahāpuṇṇamasuttaṁ 462
(M.110.)(10) Cūḷapuṇṇamasuttaṁ 464
2. Anupadavaggo 466
(M.111.) (1) Anupadasuttaṁ 466
(M.112.) (2) Chabbisodhanasuttaṁ 468
(M.113.) (3) Sappurisasuttaṁ 472
(M.114.) (4) Sevitabbāsevitabbasuttaṁ 476
(M.115.) (5) Bahudhātukasuttaṁ 483
(M.116.) (6) Isigilisuttaṁ 486
(M.117.) (7) Mahācattārīsakasuttaṁ 487
(M.118.) (8) Ānāpānassatisuttaṁ 490
(M.119.) (9) Kāyagatāsatisuttaṁ 494
(M.120.) (10) Saṅkhārupapattisuttaṁ 499
3. Suññatavaggo 502
(M.121.) (1) Cūḷasuññatasuttaṁ 502
(M.122.) (2) Mahāsuññatasuttaṁ 504
(M.123.) (3) Acchariya-abbhutasuttaṁ 508
(M.124.) (4) Bākulasuttaṁ 511
(M.125.) (5) Dantabhūmisuttaṁ 513
(M.126.) (6) Bhūmijasuttaṁ 517
(M.127.) (7) Anuruddhasuttaṁ 520
(M.128.) (8) Upakkilesasuttaṁ 524
(M.129.) (9) Bālapaṇḍitasuttaṁ 529
(M.130.) (10.) Devadūtasuttaṁ 536
4. Vibhaṅgavaggo 541
(M.131.) (1) Bhaddekarattasuttaṁ 541
(M.132.) (2) Ānandabhaddekarattasuttaṁ 542
(M.133.) (3) Mahākaccānabhaddekarattasuttaṁ 544
(M.134.) (4) Lomasakaṅgiyabhaddekarattasuttaṁ 548
(M.135.) (5) Cūḷakammavibhaṅgasuttaṁ 550
(M.136.) (6) Mahākammavibhaṅgasuttaṁ 553
(M.137.) (7) Saḷāyatanavibhaṅgasuttaṁ 557
(M.138.) (8) Uddesavibhaṅgasuttaṁ 561

(M.139.) (9.) Araṇavibhaṅgasuttaṁ 565
(M.140.) (10.) Dhātuvibhaṅgasuttaṁ 569
(M.141.) (11.) Saccavibhaṅgasuttaṁ 574
(M.142.) (12) Dakkhiṇāvibhaṅgasuttaṁ 576
5. Saḷāyatanavaggo 579
(M.143.) (1) Anāthapiṇḍikovādasuttaṁ 579
(M.144.) (2) Channovādasuttaṁ 582
(M.145.) (3) Puṇṇovādasuttaṁ 584
(M.146.) (4) Nandakovādasuttaṁ 586
(M.147.) (5) Cūḷarāhulovādasuttaṁ 591
(M.148.) (6) Chachakkasuttaṁ 593
(M.149.) (7) Mahāsaḷāyatanikasuttaṁ 597
(M.150.) (8) Nagaravindeyyasuttaṁ 599
(M.151.) (9) Piṇḍapātapārisuddhisuttaṁ 601
(M.152.) (10) Indriyabhāvanāsuttaṁ 603

Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa.
(PTS：M.1./I,1.)

Majjhimanikāye

1- Mūlapaṇṇāsapāḷi

(PTS:I,1~338)

1. Mūlapariyāyavaggo

(M.1.)(1) Mūlapariyāyasuttaṁ

▶T.46.(106)(vol.1.596.)、No.56.(vol.1.851.)

1. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Ukkaṭṭhāyaṁ viharati Subhagavane sālarājamūle. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Sabbadhammamūlapariyāyaṁ vo, bhikkhave, desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

2. "Idha, bhikkhave, assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto-- pathaviṁ pathavito sañjānāti; pathaviṁ pathavito saññatvā pathaviṁ maññati, pathaviyā maññati, pathavito maññati, pathaviṁ meti maññati pathaviṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Āpaṁ āpato sañjānāti; āpaṁ āpato saññatvā āpaṁ maññati, āpasmiṁ maññati, āpato maññati, āpaṁ meti maññati, āpaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Tejaṁ tejato sañjānāti; tejaṁ tejato saññatvā tejaṁ maññati, tejasmiṁ maññati, tejato maññati, tejaṁ meti maññati, tejaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Vāyaṁ vāyato sañjānāti; vāyaṁ vāyato saññatvā vāyaṁ maññati, vāyasmiṁ maññati, vāyato maññati, vāyaṁ meti maññati, vāyaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti (M.1./I,2.) vadāmi.

3. "Bhūte bhūtato sañjānāti; bhūte bhūtato saññatvā bhūte maññati, bhūtesu maññati, bhūtato maññati, bhūte meti maññati, bhūte abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Deve devato sañjānāti; deve devato saññatvā deve maññati, devesu maññati, devato maññati, deve meti maññati, deve abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Pajāpatiṁ pajāpatito sañjānāti; pajāpatiṁ pajāpatito saññatvā pajāpatiṁ maññati, pajāpatismiṁ maññati, pajāpatito maññati, pajāpatiṁ meti maññati, pajāpatiṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Brahmaṁ brahmato sañjānāti; brahmaṁ brahmato saññatvā brahmaṁ maññati brahmasmiṁ maññati, brahmato maññati, brahmaṁ meti maññati, brahmaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Ābhassare ābhassarato sañjānāti; ābhassare ābhassarato saññatvā ābhassare maññati, ābhassaresu maññati, ābhassarato maññati, ābhassare meti maññati, ābhassare abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Subhakiṇhe subhakiṇhato sañjānāti; subhakiṇhe subhakiṇhato saññatvā subhakiṇhe maññati, subhakiṇhesu maññati, subhakiṇhato maññati, subhakiṇhe meti maññati, subhakiṇhe abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Vehapphale Vehapphalato sañjānāti; Vehapphale Vehapphalato saññatvā Vehapphale maññati, Vehapphalesu maññati, Vehapphalato maññati, Vehapphale meti maññati, Vehapphale abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Abhibhuṁ abhibhūto sañjānāti; abhibhuṁ abhibhūto saññatvā abhibhuṁ maññati, abhibhusmiṁ maññati, abhibhūto maññati, abhibhuṁ meti maññati, abhibhuṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

4. "Ākāsānañcāyatanaṁ ākāsānañcāyatanato sañjānāti; ākāsānañcāyatanaṁ ākāsānañcāyatanato saññatvā ākāsānañcāyatanaṁ maññati, ākāsānañcāyatanasmiṁ maññati, ākāsānañcāyatanato maññati, ākāsānañcāyatanaṁ meti maññati, ākāsānañcāyatanaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Viññāṇañcāyatanaṁ viññāṇañcāyatanato sañjānāti; viññāṇañcāyatanaṁ viññāṇañcāyatanato (M.1./I,3.) saññatvā viññāṇañcāyatanaṁ maññati, viññāṇañcāyatanasmiṁ maññati, viññāṇañcāyatanato maññati, viññāṇañcāyatanaṁ meti maññati, viññāṇañcāyatanaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Ākiñcaññāyatanaṁ ākiñcaññāyatanato sañjānāti; ākiñcaññāyatanaṁ ākiñcaññāyatanato saññatvā ākiñcaññāyatanaṁ maññati, ākiñcaññāyatanasmiṁ maññati, ākiñcaññāyatanato maññati, ākiñcaññāyatanaṁ meti maññati, ākiñcaññāyatanaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Nevasaññānāsaññāyatanaṁ nevasaññānāsaññāyatanato sañjānāti; nevasaññānāsaññāyatanaṁ nevasaññānāsaññāyatanato saññatvā nevasaññā-- nāsaññāyatanaṁ maññati, nevasaññānāsaññāyatanasmiṁ maññati, nevasaññā-- nāsaññāyatanato maññati, nevasaññānāsaññāyatanaṁ meti maññati, nevasaññā-- nāsaññāyatanaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

5. "Diṭṭhaṁ diṭṭhato sañjānāti; diṭṭhaṁ diṭṭhato saññatvā diṭṭhaṁ maññati, diṭṭhasmiṁ maññati, diṭṭhato maññati, diṭṭhaṁ meti maññati, diṭṭhaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Sutaṁ sutato sañjānāti; sutaṁ sutato saññatvā sutaṁ maññati, sutasmiṁ maññati, sutato maññati, sutaṁ meti maññati, sutaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Mutaṁ mutato sañjānāti; mutaṁ mutato saññatvā mutaṁ maññati, mutasmiṁ maññati, mutato maññati, mutaṁ meti maññati, mutaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Viññātaṁ viññātato sañjānāti; viññātaṁ viññātato saññatvā viññātaṁ maññati, viññātasmiṁ maññati, viññātato maññati, viññātaṁ meti maññati, viññātaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

6. "Ekattaṁ ekattato sañjānāti; ekattaṁ ekattato saññatvā ekattaṁ maññati, ekattasmiṁ maññati, ekattato maññati, ekattaṁ meti maññati, ekattaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Nānattaṁ nānattato sañjānāti; nānattaṁ nānattato saññatvā nānattaṁ maññati, nānattasmiṁ maññati, nānattato maññati, nānattaṁ meti maññati, nānattaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Sabbaṁ sabbato sañjānāti; sabbaṁ sabbato saññatvā sabbaṁ maññati, sabbasmiṁ (M.1./I,4.) maññati, sabbato maññati, sabbaṁ meti maññati, sabbaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

"Nibbānaṁ nibbānato sañjānāti; nibbānaṁ nibbānato saññatvā nibbānaṁ maññati, nibbānasmiṁ maññati nibbānato maññati, nibbānaṁ meti maññati, nibbānaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Apariññātaṁ tassā'ti vadāmi.

Puthujjanavasena paṭhamanayabhūmipariccheda niṭṭhito.

7. “Yopi so, bhikkhave, bhikkhu sekkho appattamānaso anuttaraṁ yogakkhemaṁ patthayamāno viharati, sopi pathaviṁ pathavito abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ mā maññi, pathaviyā mā maññi, pathavito mā maññi, pathaviṁ meti mā maññi, pathaviṁ mābhinandi. Taṁ kissa hetu? ‘Pariññeyyaṁ tassā’ti vadāmi.

“Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ… viññāṇañcāyatanaṁ… ākiñcaññāyatanaṁ… nevasaññānāsaññāyatanaṁ… diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ mā maññi, nibbānasmiṁ mā maññi, nibbānato mā maññi, nibbānaṁ meti mā maññi, nibbānaṁ mābhinandi. Taṁ kissa hetu? ‘Pariññeyyaṁ tassā’ti vadāmi.

Sekkhavasena dutiyanayabhūmiparicchedo niṭṭhito.

8. “Yopi so, bhikkhave, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto, sopi pathaviṁ pathavito (M.1./I,5.) abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ na maññati, pathaviyā na maññati, pathavito na maññati, pathaviṁ meti na maññati, pathaviṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? ‘Pariññātaṁ tassā’ti vadāmi.

“Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ… viññāṇañcāyatanaṁ… ākiñcaññāyatanaṁ… nevasaññānāsaññāyatanaṁ… diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ na maññati, nibbānasmiṁ na maññati, nibbānato na maññati, nibbānaṁ meti na maññati, nibbānaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? ‘Pariññātaṁ tassā’ti vadāmi.

Khīṇāsavavasena tatiyanayabhūmiparicchedo niṭṭhito.

9. “Yopi so, bhikkhave, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto, sopi pathaviṁ pathavito abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ na maññati, pathaviyā na maññati, pathavito na maññati, pathaviṁ meti na maññati, pathaviṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? Khayā rāgassa, vītarāgattā.

“Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ… viññāṇañcāyatanaṁ… ākiñcaññāyatanaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ na maññati, nibbānasmiṁ na maññati, nibbānato na maññati, nibbānaṁ meti na maññati, nibbānaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? Khayā rāgassa, vītarāgattā.

Khīṇāsavavasena catutthanayabhūmiparicchedo niṭṭhito.

10. “Yopi so, bhikkhave, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto, sopi pathaviṁ pathavito abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ na maññati, pathaviyā na maññati, pathavito na maññati, pathaviṁ meti na maññati, pathaviṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? Khayā dosassa, vītadosattā.

“Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ…

viññāṇañcāyatanaṁ… ākiñcaññāyatanaṁ… nevasaññānāsaññāyatanaṁ… diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ na maññati, nibbānasmiṁ na maññati, nibbānato na maññati, nibbānaṁ meti na maññati, nibbānaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? Khayā dosassa, vītadosattā.

Khīṇāsavavasena pañcamanayabhūmiparicchedo niṭṭhito.

11. "Yopi so, bhikkhave, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto, sopi pathaviṁ pathavito abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ na maññati, pathaviyā na maññati, pathavito na maññati, pathaviṁ meti na maññati, pathaviṁ nābhinandati. (M.1./I,6.) Taṁ kissa hetu? Khayā mohassa, vītamohattā.

"Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ… viññāṇañcāyatanaṁ… ākiñcaññāyatanaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ… diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ na maññati, nibbānasmiṁ na maññati, nibbānato na maññati, nibbānaṁ meti na maññati, nibbānaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? Khayā mohassa, vītamohattā.

Khīṇāsavavasena chaṭṭhanayabhūmiparicchedo niṭṭhito.

12. "Tathāgatopi, bhikkhave, arahaṁ sammāsambuddho pathaviṁ pathavito abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ na maññati, pathaviyā na maññati, pathavito na maññati, pathaviṁ meti na maññati, pathaviṁ nābhinandati Taṁ kissa hetu? 'Pariññātantaṁ Tathāgatassā'ti vadāmi.

"Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ… viññāṇañcāyatanaṁ ākiñcaññāyatanaṁ… nevasaññānāsaññāyatanaṁ… diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ na maññati, nibbānasmiṁ na maññati, nibbānato na maññati, nibbānaṁ meti na maññati, nibbānaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Pariññātantaṁ Tathāgatassā'ti vadāmi.

Tathāgatavasena sattamanayabhūmiparicchedo niṭṭhito.

13. "Tathāgatopi bhikkhave, arahaṁ sammāsambuddho pathaviṁ pathavito abhijānāti; pathaviṁ pathavito abhiññāya pathaviṁ na maññati, pathaviyā na maññati, pathavito na maññati, pathaviṁ meti na maññati, pathaviṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Nandī dukkhassa mūlan'ti-- iti viditvā 'bhavā jāti bhūtassa jarāmaraṇan'ti. Tasmātiha, bhikkhave, 'Tathāgato sabbaso taṇhānaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho'ti vadāmi.

"Āpaṁ …pe… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ… ābhassare… subhakiṇhe… Vehapphale… abhibhuṁ… ākāsānañcāyatanaṁ… viññāṇañcāyatanaṁ… ākiñcaññāyatanaṁ… nevasaññānāsaññāyatanaṁ… diṭṭhaṁ… sutaṁ… mutaṁ… viññātaṁ… ekattaṁ… nānattaṁ… sabbaṁ… nibbānaṁ nibbānato abhijānāti; nibbānaṁ nibbānato abhiññāya nibbānaṁ na maññati, nibbānasmiṁ na maññati, nibbānato na maññati, nibbānaṁ meti na maññati, nibbānaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu? 'Nandī dukkhassa mūlan'ti-- iti viditvā 'bhavā jāti bhūtassa jarāmaraṇan'ti. Tasmātiha, bhikkhave, 'Tathāgato sabbaso taṇhānaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā anuttaraṁ

sammāsambodhiṁ abhisambuddho'ti vadāmī"ti.

Tathāgatavasena aṭṭhamanayabhūmipariccheda niṭṭhito.

Idamavoca Bhagavā. Na te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mūlapariyāyasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.2.) (2) Sabbāsavasuttaṁ

▶T.46.(10)(vol.1.431.)、No.31.(vol.1.813.)、T.125.(40.6)(vol.2.740.)

1.Dassanā pahātabbāsavā
2.Saṁvarā pahātabbāsavā
3.Paṭisevanā pahātabbāsavā
4.Adhivāsanā pahātabbāsavā
5.Parivajjanā pahātabbāsavā
6.Vinodanā pahātabbāsavā
7.Bhāvanā pahātabbāsavā

14. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Sabbāsavasaṁvarapariyāyaṁ vo, bhikkhave, desessāmi. Taṁ suṇātha (M.2./I,7.) sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

15. "Jānato ahaṁ, bhikkhave, passato āsavānaṁ khayaṁ vadāmi, no ajānato no apassato. Kiñca, bhikkhave, jānato kiñca passato āsavānaṁ khayaṁ vadāmi? Yoniso ca manasikāraṁ ayoniso ca manasikāraṁ. Ayoniso, bhikkhave, manasikaroto anuppannā ceva āsavā uppajjanti, uppannā ca āsavā pavaḍḍhanti; yoniso ca kho, bhikkhave, manasikaroto anuppannā ceva āsavā na uppajjanti, uppannā ca āsavā pahīyanti.

16. "Atthi, bhikkhave, āsavā dassanā pahātabbā, atthi āsavā saṁvarā pahātabbā, atthi āsavā paṭisevanā pahātabbā, atthi āsavā adhivāsanā pahātabbā, atthi āsavā parivajjanā pahātabbā, atthi āsavā vinodanā pahātabbā, atthi āsavā bhāvanā pahātabbā.

1. Dassanā pahātabbāsavā

17. "Katame ca, bhikkhave, āsavā dassanā pahātabbā? Idha, bhikkhave assutavā puthujjano-- ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto-- manasikaraṇīye dhamme nappajānāti, amanasikaraṇīye dhamme nappajānāti. So manasikaraṇīye dhamme appajānanto amanasikaraṇīye dhamme appajānanto, ye dhammā na manasikaraṇīyā, te dhamme manasi karoti, ye dhammā manasikaraṇīyā te dhamme na manasi karoti.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā na manasikaraṇīyā ye dhamme manasi karoti? Yassa, bhikkhave, dhamme manasikaroto anuppanno vā kāmāsavo uppajjati, uppanno vā kāmāsavo pavaḍḍhati; anuppanno vā bhavāsavo uppajjati, uppanno vā bhavāsavo pavaḍḍhati; anuppanno vā avijjāsavo uppajjati, uppanno vā avijjāsavo pavaḍḍhati-- ime dhammā na manasikaraṇīyā ye dhamme manasi karoti.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā manasikaraṇīyā ye dhamme na manasi karoti?

Yassa, bhikkhave, dhamme manasikaroto anuppanno vā kāmāsavo na uppajjati, uppanno vā kāmāsavo pahīyati; anuppanno vā bhavāsavo na uppajjati, uppanno vā bhavāsavo pahīyati; anuppanno vā avijjāsavo na uppajjati, uppanno vā avijjāsavo pahīyati-- ime dhammā manasikaraṇīyā ye dhamme na manasi karoti.

"Tassa amanasikaraṇīyānaṁ (M.2./I,8.) dhammānaṁ manasikārā manasikaraṇīyānaṁ dhammānaṁ amanasikārā anuppannā ceva āsavā uppajjanti uppannā ca āsavā pavaḍḍhanti.

18. "So evaṁ ayoniso manasi karoti-- [1] 'Ahosiṁ nu kho ahaṁ atītamaddhānaṁ? [2] Na nu kho ahosiṁ atītamaddhānaṁ? [3] Kiṁ nu kho ahosiṁ atītamaddhānaṁ? [4] Kathaṁ nu kho ahosiṁ atītamaddhānaṁ? [5] Kiṁ hutvā kiṁ ahosiṁ nu kho ahaṁ atītamaddhānaṁ? [6]Bhavissāmi nu kho ahaṁ anāgatamaddhānaṁ? [7] Na nu kho bhavissāmi anāgatamaddhānaṁ? [8]Kiṁ nu kho bhavissāmi anāgatamaddhānaṁ? [9] Kathaṁ nu kho bhavissāmi anāgatamaddhānaṁ? [10]Kiṁ hutvā kiṁ bhavissāmi nu kho ahaṁ anāgatamaddhānan'ti? Etarahi vā paccuppannamaddhānaṁ ajjhattaṁ kathaṁkathī hoti-- [11]'ahaṁ nu khosmi? [12]No nu khosmi? [13]Kiṁ nu khosmi? [14]Kathaṁ nu khosmi? [15]Ayaṁ nu kho satto kuto āgato? [16]So kuhiṁ gāmī bhavissatī'ti?

19. "Tassa evaṁ ayoniso manasikaroto channaṁ diṭṭhīnaṁ aññatarā diṭṭhi uppajjati. 'Atthi me attā'ti vā assa saccato thetato diṭṭhi uppajjati; 'natthi me attā'ti vā assa saccato thetato diṭṭhi uppajjati; 'attanāva attānaṁ sañjānāmī'ti vā assa saccato thetato diṭṭhi uppajjati; 'attanāva anattānaṁ sañjānāmī'ti vā assa saccato thetato diṭṭhi uppajjati; 'anattanāva attānaṁ sañjānāmī'ti vā assa saccato thetato diṭṭhi uppajjati; atha vā panassa evaṁ diṭṭhi hoti-- 'yo me ayaṁ attā vado vedeyyo tatra tatra kalyāṇapāpakānaṁ kammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedeti so kho pana me ayaṁ attā nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo sassatisamaṁ tatheva ṭhassatī'ti. Idaṁ vuccati, bhikkhave diṭṭhigataṁ diṭṭhigahanaṁ diṭṭhikantāraṁ diṭṭhivisūkaṁ diṭṭhivipphanditaṁ diṭṭhisaṁyojanaṁ. Diṭṭhisaṁyojanasaṁyutto, bhikkhave, assutavā puthujjano na parimuccati jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi; 'na parimuccati dukkhasmā'ti vadāmi.

20. "Sutavā ca kho, bhikkhave, ariyasāvako-- ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto-- manasikaraṇīye dhamme pajānāti amanasikaraṇīye dhamme pajānāti. So manasikaraṇīye dhamme pajānanto amanasikaraṇīye dhamme pajānanto ye dhammā (M.2./I,9.) na manasikaraṇīyā te dhamme na manasi karoti, ye dhammā manasikaraṇīyā te dhamme manasi karoti.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā na manasikaraṇīyā ye dhamme na manasi karoti? Yassa, bhikkhave, dhamme manasikaroto anuppanno vā kāmāsavo uppajjati, uppanno vā kāmāsavo pavaḍḍhati; anuppanno vā bhavāsavo uppajjati, uppanno vā bhavāsavo pavaḍḍhati; anuppanno vā avijjāsavo uppajjati, uppanno vā avijjāsavo pavaḍḍhati-- ime dhammā na manasikaraṇīyā, ye dhamme na manasi karoti.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā manasikaraṇīyā ye dhamme manasi karoti? Yassa, bhikkhave, dhamme manasikaroto anuppanno vā kāmāsavo na uppajjati, uppanno vā kāmāsavo pahīyati; anuppanno vā bhavāsavo na uppajjati uppanno vā bhavāsavo pahīyati; anuppanno vā avijjāsavo na uppajjati, uppanno vā avijjāsavo pahīyati-- ime dhammā manasikaraṇīyā ye dhamme manasi karoti.

"Tassa amanasikaraṇīyānaṁ dhammānaṁ amanasikārā manasikaraṇīyānaṁ dhammānaṁ manasikārā anuppannā ceva āsavā na uppajjanti, uppannā ca āsavā pahīyanti.

21. "So 'idaṁ dukkhan'ti yoniso manasi karoti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yoniso manasi karoti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yoniso manasi karoti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yoniso manasi karoti. Tassa evaṁ yoniso manasikaroto tīṇi saṁyojanāni pahīyanti-- sakkāyadiṭṭhi, vicikicchā, sīlabbataparāmāso. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā dassanā pahātabbā.

2. Saṁvarā pahātabbāsavā

22. “Katame ca, bhikkhave, āsavā saṁvarā pahātabbā? Idha, bhikkhave, bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso cakkhundriyasaṁvarasaṁvuto viharati. Yañhissa, bhikkhave, cakkhundriyasaṁvaraṁ asaṁvutassa viharato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, cakkhundriyasaṁvaraṁ saṁvutassa viharato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Paṭisaṅkhā yoniso sotindriyasaṁvarasaṁvuto viharati …pe… ghānindriyasaṁvarasaṁvuto viharati …pe… jivhindriyasaṁvarasaṁvuto viharati …pe… kāyindriyasaṁvarasaṁvuto viharati …pe… manindriyasaṁvarasaṁvuto viharati. Yañhissa, bhikkhave manindriyasaṁvaraṁ asaṁvutassa viharato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, manindriyasaṁvaraṁ saṁvutassa viharato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti.

“Yañhissa, bhikkhave, saṁvaraṁ asaṁvutassa viharato uppajjeyyuṁ āsavā (M.2./I,10.) vighātapariḷāhā saṁvaraṁ saṁvutassa viharato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā saṁvarā pahātabbā.

3. Paṭisevanā pahātabbāsavā

23. “Katame ca, bhikkhave, āsavā paṭisevanā pahātabbā? Idha, bhikkhave, bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso cīvaraṁ paṭisevati-- ‘yāvadeva sītassa paṭighātāya, uṇhassa paṭighātāya, ḍaṁsamakasavātātapasarīṁsapa-- samphassānaṁ paṭighātāya, yāvadeva hirikopīnappaṭicchādanatthaṁ’.

“Paṭisaṅkhā yoniso piṇḍapātaṁ paṭisevati-- ‘neva davāya, na madāya, na maṇḍanāya, na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya, vihiṁsūparatiyā, brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro ca’.

“Paṭisaṅkhā yoniso senāsanaṁ paṭisevati-- ‘yāvadeva sītassa paṭighātāya, uṇhassa paṭighātāya, ḍaṁsamakasavātātapasarīṁsapasamphassānaṁ paṭighātāya, yāvadeva utuparissayavinodanapaṭisallānārāmatthaṁ’.

“Paṭisaṅkhā yoniso gilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ paṭisevati-- ‘yāvadeva uppannānaṁ veyyābādhikānaṁ vedanānaṁ paṭighātāya, abyābajjhaparamatāya’.

“Yañhissa, bhikkhave, appaṭisevato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, paṭisevato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā paṭisevanā pahātabbā.

4. Adhivāsanā pahātabbāsavā

24. “Katame ca, bhikkhave, āsavā adhivāsanā pahātabbā? Idha, bhikkhave, bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso khamo hoti sītassa uṇhassa, jighacchāya pipāsāya. Ḍaṁsamakasavātātapasarīṁsapasamphassānaṁ, duruttānaṁ durāgatānaṁ vacanapathānaṁ, uppannānaṁ sārīrikānaṁ vedanānaṁ dukkhānaṁ tibbānaṁ kharānaṁ kaṭukānaṁ asātānaṁ amanāpānaṁ pāṇaharānaṁ adhivāsakajātiko hoti.

“Yañhissa, bhikkhave, anadhivāsayato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, adhivāsayato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā adhivāsanā pahātabbā.

5. Parivajjanā pahātabbāsavā

25. “Katame ca, bhikkhave, āsavā parivajjanā pahātabbā? Idha, bhikkhave,

bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso caṇḍaṁ hatthiṁ parivajjeti, caṇḍaṁ assaṁ parivajjeti, caṇḍaṁ goṇaṁ parivajjeti, caṇḍaṁ kukkuraṁ parivajjeti, ahiṁ khāṇuṁ kaṇṭakaṭṭhānaṁ (M.2./I,11.) sobbhaṁ papātaṁ candanikaṁ oḷigallaṁ. Yathārūpe anāsane nisinnaṁ yathārūpe agocare carantaṁ yathārūpe pāpake mitte bhajantaṁ viññū sabrahmacārī pāpakesu ṭhānesu okappeyyuṁ, so tañca anāsanaṁ tañca agocaraṁ te ca pāpake mitte paṭisaṅkhā yoniso parivajjeti.

"Yañhissa, bhikkhave, aparivajjayato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, parivajjayato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā parivajjanā pahātabbā.

6. Vinodanā pahātabbāsavā

26. "Katame ca, bhikkhave, āsavā vinodanā pahātabbā? Idha, bhikkhave, bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāseti pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti, uppannaṁ byāpādavitakkaṁ …pe… uppannaṁ vihiṁsāvitakkaṁ …pe… uppannuppanne pāpake akusale dhamme nādhivāseti pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti.

"Yañhissa, bhikkhave, avinodayato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, vinodayato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā vinodanā pahātabbā.

7. Bhāvanā pahātabbāsavā

27. "Katame ca, bhikkhave, āsavā bhāvanā pahātabbā? Idha, bhikkhave, bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ; paṭisaṅkhā yoniso dhammavicaya-- sambojjhaṅgaṁ bhāveti …pe… vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti… pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti… passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ.

"Yañhissa, bhikkhave abhāvayato uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, bhāvayato evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti. Ime vuccanti, bhikkhave, āsavā bhāvanā pahātabbā.

28. "Yato kho, bhikkhave, bhikkhuno ye āsavā dassanā pahātabbā te dassanā pahīnā honti, ye āsavā saṁvarā pahātabbā te saṁvarā pahīnā honti, ye āsavā paṭisevanā pahātabbā te paṭisevanā pahīnā honti, ye āsavā adhivāsanā pahātabbā te adhivāsanā pahīnā honti, ye āsavā parivajjanā (M.2./I,12.) pahātabbā te parivajjanā pahīnā honti, ye āsavā vinodanā pahātabbā te vinodanā pahīnā honti, ye āsavā bhāvanā pahātabbā te bhāvanā pahīnā honti; ayaṁ vuccati, bhikkhave-- 'bhikkhu sabbāsavasaṁvarasaṁvuto viharati, acchecchi taṇhaṁ, vivattayi saṁyojanaṁ, sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassā'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Sabbāsavasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.3.) (3) Dhammadāyādasuttaṁ

▶T.46.(88)(vol.1.569.)、T.125.(9.3)(vol.2.587.)

29. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Dhammadāyādā me, bhikkhave, bhavatha, mā āmisadāyādā. Atthi me tumhesu anukampā-- 'Kinti me sāvakā dhammadāyādā bhaveyyuṁ, no āmisadāyādā'ti. Tumhe ca me, bhikkhave, āmisadāyādā bhaveyyātha no dhammadāyādā, tumhepi tena ādiyā bhaveyyātha-- 'āmisadāyādā satthusāvakā viharanti, no dhammadāyādā'ti; ahampi tena ādiyo bhaveyyaṁ-- 'āmisadāyādā satthusāvakā viharanti, no dhammadāyādā'ti. Tumhe ca me, bhikkhave, dhammadāyādā bhaveyyātha, no āmisadāyādā, tumhepi tena na ādiyā bhaveyyātha-- 'dhammadāyādā satthusāvakā viharanti, no āmisadāyādā'ti; ahampi tena na ādiyo bhaveyyaṁ-- 'dhammadāyādā satthusāvakā viharanti, no āmisadāyādā'ti. Tasmātiha me, bhikkhave, dhammadāyādā bhavatha, mā āmisadāyādā. Atthi me tumhesu anukampā-- 'Kinti me sāvakā dhammadāyādā bhaveyyuṁ, no āmisadāyādā'ti.

30. "Idhāhaṁ, bhikkhave, bhuttāvī assaṁ pavārito paripuṇṇo pariyosito suhito yāvadattho; siyā ca me piṇḍapāto atirekadhammo chaḍḍanīyadhammo. Atha dve bhikkhū āgaccheyyuṁ (M.3./I,13.) jighacchādubbalya-- paretā. Tyāhaṁ evaṁ vadeyyaṁ-- 'Ahaṁ khomhi, bhikkhave, bhuttāvī pavārito paripuṇṇo pariyosito suhito yāvadattho; atthi ca me ayaṁ piṇḍapāto atirekadhammo chaḍḍanīyadhammo. Sace ākaṅkhatha, bhuñjatha, no ce tumhe bhuñjissatha, idānāhaṁ appaharite vā chaḍḍessāmi, appāṇake vā udake opilāpessāmī'ti. Tatrekassa bhikkhuno evamassa-- 'Bhagavā kho bhuttāvī pavārito paripuṇṇo pariyosito suhito yāvadattho; atthi cāyaṁ Bhagavato piṇḍapāto atirekadhammo chaḍḍanīyadhammo. Sace mayaṁ na bhuñjissāma, idāni Bhagavā appaharite vā chaḍḍessati, appāṇake vā udake opilāpessati' Vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatā-- 'dhammadāyādā me, bhikkhave, bhavatha, mā āmisadāyādā'ti. Āmisaññataraṁ kho panetaṁ, yadidaṁ piṇḍapāto. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ piṇḍapātaṁ abhuñjitvā imināva jighacchādubbalyena evaṁ imaṁ rattindivaṁ vītināmeyyan"ti. So taṁ piṇḍapātaṁ abhuñjitvā teneva jighacchādubbalyena evaṁ taṁ rattindivaṁ vītināmeyya. Atha dutiyassa bhikkhuno evamassa-- 'Bhagavā kho bhuttāvī pavārito paripuṇṇo pariyosito suhito yāvadattho; atthi cāyaṁ Bhagavato piṇḍapāto atirekadhammo chaḍḍanīyadhammo. Sace mayaṁ na bhuñjissāma, idāni Bhagavā appaharite vā chaḍḍessati, appāṇake vā udake opilāpessati. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjitvā jighacchādubbalyaṁ paṭivinodetvā evaṁ imaṁ rattindivaṁ vītināmeyyan'ti. So taṁ piṇḍapātaṁ bhuñjitvā jighacchādubbalyaṁ paṭivinodetvā evaṁ taṁ rattindivaṁ vītināmeyya. Kiñcāpi so, bhikkhave, bhikkhu taṁ piṇḍapātaṁ bhuñjitvā jighacchādubbalyaṁ paṭivinodetvā evaṁ taṁ rattindivaṁ vītināmeyya, atha kho asuyeva me purimo bhikkhu pujjataro ca pāsaṁsataro ca. Taṁ kissa hetu? Tañhi tassa, bhikkhave, bhikkhuno dīgharattaṁ appicchatāya santuṭṭhiyā sallekhāya subharatāya vīriyārambhāya saṁvattissati. Tasmātiha me, bhikkhave, dhammadāyādā bhavatha, mā āmisadāyādā. Atthi me tumhesu anukampā-- 'kinti me sāvakā dhammadāyādā bhaveyyuṁ, no āmisadāyādā'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvāna Sugato uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

31. Tatra kho āyasmā Sāriputto acirapakkantassa Bhagavato bhikkhū āmantesi-- "Āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho (M.3./I,14.) te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca--

"Kittāvatā nu kho, āvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṁ nānusikkhanti, kittāvatā ca pana satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekamanu-- sikkhantī"ti? "Dūratopi kho mayaṁ, āvuso, āgacchāma āyasmato Sāriputtassa santike etassa bhāsitassa atthamaññātuṁ. Sādhu vatāyasmantaṁyeva Sāriputtaṁ paṭibhātu etassa bhāsitassa attho; āyasmato Sāriputtassa sutvā bhikkhū dhāressantī"ti. "Tena hāvuso, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca--

"Kittāvatā nu kho, āvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṁ nānusikkhanti? Idhāvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṁ nānusikkhanti, yesañca dhammānaṁ satthā pahānamāha, te ca dhamme nappajahanti, bāhulikā ca honti,

sāthalikā, okkamane pubbaṅgamā, paviveke nikkhittadhurā. Tatrāvuso, therā bhikkhū tīhi ṭhānehi gārayhā bhavanti. ‘Satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṁ nānusikkhantī’ti-- iminā paṭhamena ṭhānena therā bhikkhū gārayhā bhavanti. ‘Yesañca dhammānaṁ satthā pahānamāha te ca dhamme nappajahantī’ti-- iminā dutiyena ṭhānena therā bhikkhū gārayhā bhavanti. ‘Bāhulikā ca, sāthalikā, okkamane pubbaṅgamā, paviveke nikkhittadhurā’ti-- iminā tatiyena ṭhānena therā bhikkhū gārayhā bhavanti. Therā, āvuso, bhikkhū imehi tīhi ṭhānehi gārayhā bhavanti. Tatrāvuso, majjhimā bhikkhū …pe… navā bhikkhū tīhi ṭhānehi gārayhā bhavanti. ‘Satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṁ nānusikkhantī’ti-- iminā paṭhamena ṭhānena navā bhikkhū gārayhā bhavanti. ‘Yesañca dhammānaṁ satthā pahānamāha te ca dhamme nappajahantī’ti-- iminā dutiyena ṭhānena navā bhikkhū gārayhā bhavanti. ‘Bāhulikā ca honti, sāthalikā, okkamane pubbaṅgamā, paviveke nikkhittadhurā’ti -- iminā tatiyena ṭhānena navā bhikkhū gārayhā bhavanti. Navā, āvuso, bhikkhū imehi tīhi ṭhānehi gārayhā bhavanti. Ettāvatā kho, āvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṁ nānusikkhanti.

32. “Kittāvatā ca, panāvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā (M.3./I,15.) vivekamanusikkhanti Idhāvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekamanusikkhanti-- yesañca dhammānaṁ satthā pahānamāha te ca dhamme pajahanti; na ca bāhulikā honti, na sāthalikā okkamane nikkhittadhurā paviveke pubbaṅgamā. Tatrāvuso, therā bhikkhū tīhi ṭhānehi pāsaṁsā bhavanti. ‘Satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekamanusikkhantī’ti-- iminā paṭhamena ṭhānena therā bhikkhū pāsaṁsā bhavanti. ‘Yesañca dhammānaṁ satthā pahānamāha te ca dhamme pajahantī’ti-- iminā dutiyena ṭhānena therā bhikkhū pāsaṁsā bhavanti. ‘Na ca bāhulikā, na sāthalikā okkamane nikkhittadhurā paviveke pubbaṅgamā’ti-- iminā tatiyena ṭhānena therā bhikkhū pāsaṁsā bhavanti. Therā, āvuso, bhikkhū imehi tīhi ṭhānehi pāsaṁsā bhavanti Tatrāvuso, majjhimā bhikkhū …pe… navā bhikkhū tīhi ṭhānehi pāsaṁsā bhavanti. ‘Satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekamanusikkhantī’ti-- iminā paṭhamena ṭhānena navā bhikkhū pāsaṁsā bhavanti. ‘Yesañca dhammānaṁ satthā pahānamāha te ca dhamme pajahantī’ti-- iminā dutiyena ṭhānena navā bhikkhū pāsaṁsā bhavanti. ‘Na ca bāhulikā, na sāthalikā okkamane nikkhittadhurā paviveke pubbaṅgamā’ti-- iminā tatiyena ṭhānena navā bhikkhū pāsaṁsā bhavanti. Navā, āvuso, bhikkhū imehi tīhi ṭhānehi pāsaṁsā bhavanti. Ettāvatā kho, āvuso, satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekamanusikkhanti.

33. “Tatrāvuso, lobho ca pāpako doso ca pāpako. Lobhassa ca pahānāya dosassa ca pahānāya atthi majjhimā paṭipadā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Katamā ca sā, āvuso, majjhimā paṭipadā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ -- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-- ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Ayaṁ kho sā, āvuso, majjhimā paṭipadā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati.

“Tatrāvuso, kodho ca pāpako upanāho ca pāpako …pe… makkho ca pāpako paḷāso ca pāpako, issā ca pāpikā maccherañca pāpakaṁ, māyā ca pāpikā sāṭheyyañca pāpakaṁ, thambho ca pāpako (M.3./I,16.) sārambho ca pāpako, māno ca pāpako atimāno ca pāpako, mado ca pāpako pamādo ca pāpako. Madassa ca pahānāya pamādassa ca pahānāya atthi majjhimā paṭipadā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Katamā ca sā, āvuso, majjhimā paṭipadā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-- ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Ayaṁ kho sā, āvuso, majjhimā paṭipadā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattatī”ti.

Idamavocāyasmā Sāriputto. Attamanā te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ

abhinandunti.

Dhammadāyādasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.4.) (4) Bhayabheravasuttaṁ

▶T.125.(31.1)(vol.2.665.)

34. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yeme, bho Gotama, kulaputtā bhavantaṁ Gotamaṁ uddissa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, bhavaṁ tesaṁ Gotamo pubbaṅgamo, bhavaṁ tesaṁ Gotamo bahukāro, bhavaṁ tesaṁ Gotamo samādapetā; bhoto ca pana Gotamassa sā janatā diṭṭhānugatiṁ āpajjatī"ti. "Evametaṁ, brāhmaṇa, evametaṁ, brāhmaṇa! Ye te, brāhmaṇa, kulaputtā mamaṁ uddissa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, ahaṁ tesaṁ pubbaṅgamo, ahaṁ tesaṁ bahukāro, ahaṁ tesaṁ samādapetā; mama ca pana sā janatā diṭṭhānugatiṁ āpajjatī"ti. "Durabhisambhavāni hi kho, bho Gotama, araññavanapatthāni pantāni senāsanāni, dukkaraṁ pavivekaṁ, durabhiramaṁ ekatte, haranti maññe mano vanāni samādhiṁ alabhamānassa (M.4./I,17.) bhikkhuno"ti. "Evametaṁ, brāhmaṇa, evametaṁ, brāhmaṇa! Durabhisambhavāni hi kho, brāhmaṇa, araññavanapatthāni pantāni senāsanāni, dukkaraṁ pavivekaṁ, durabhiramaṁ ekatte, haranti maññe mano vanāni samādhiṁ alabhamānassa bhikkhuno"ti.

35. "Mayhampi kho, brāhmaṇa, pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi-- 'Durabhisambhavāni hi kho araññavanapatthāni pantāni senāsanāni, dukkaraṁ pavivekaṁ, durabhiramaṁ ekatte, haranti maññe mano vanāni samādhiṁ alabhamānassa bhikkhuno'ti. Tassa mayhaṁ brāhmaṇa, etadahosi-- 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā aparisuddhakāyakammantā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, aparisuddhakāyakammantasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ aparisuddhakāyakammanto araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; parisuddhakāyakammantohamasmi. Ye hi vo ariyā parisuddhakāyakammantā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, parisuddhakāyakammataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

36. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā aparisuddhavacīkammantā …pe… aparisuddhamanokammantā …pe… aparisuddhājīvā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, aparisuddhājīvasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ aparisuddhājīvo araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; parisuddhājīvohamasmi. Ye hi vo ariyā parisuddhājīvā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, parisuddhājīvataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

37. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā abhijjhālū kāmesu tibbasārāgā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, abhijjhālukāmesutibbasārāgasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ abhijjhālu kāmesu tibbasārāgo araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; anabhijjhālūhamasmi. Ye hi vo ariyā anabhijjhālū araññavanapatthāni pantāni senāsanāni (M.4./I,18.) paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, anabhijjhālutaṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

38. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā byāpannacittā paduṭṭhamanasaṅkappā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, byāpannacittapaduṭṭhamanasaṅkappasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ byāpannacitto paduṭṭhamanasaṅkappo araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; mettacittohamasmi. Ye hi vo ariyā mettacittā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro’ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, mettacittataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

39. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā thīnamiddhapariyuṭṭhitā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, thīnamiddhapariyuṭṭhānasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ thīnamiddhapariyuṭṭhito araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; vigatathīnamiddhohamasmi. Ye hi vo ariyā vigatathīnamiddhā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro’ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, vigatathīnamiddhataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

40. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhatā avūpasantacittā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, uddhata--avūpasantacittasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ uddhato avūpasantacitto araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; vūpasantacittohamasmi. Ye hi vo ariyā vūpasantacittā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, tesamahaṁ aññataro’ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, vūpasantacittataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

41. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kaṅkhī vicikicchī araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, kaṅkhivicikicchisandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ kaṅkhī vicikicchī araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; tiṇṇavicikicchohamasmi. Ye hi vo ariyā tiṇṇavicikicchā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro’ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, tiṇṇavicikicchataṁ attani (M.4./I,19.) sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

42. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā attukkaṁsakā paravambhī araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, attukkaṁsanaparavambhanasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti Na kho panāhaṁ attukkaṁsako paravambhī araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi anattukkaṁsako aparavambhīhamasmi. Ye hi vo ariyā anattukkaṁsakā aparavambhī araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro’ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, anattukkaṁsakataṁ aparavambhitaṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

43. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā chambhī bhīrukajātikā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, chambhibhīrukajātikasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ chambhī bhīrukajātiko araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; vigatalomahaṁsohamasmi. Ye hi vo ariyā vigatalomahaṁsā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro’ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, vigatalomahaṁsataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

44. “Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- ‘Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā lābhasakkārasilokaṁ nikāmayamānā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, lābhasakkārasilokanikāmana sandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ lābhasakkārasilokaṁ nikāmayamāno

araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; appicchohamasmi. Ye hi vo ariyā appicchā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, appicchataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

45. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- (M.4./I,20.) 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kusītā hīnavīriyā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti kusītahīnavīriyasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ kusīto hīnavīriyo araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; āraddhavīriyohamasmi. Ye hi vo ariyā āraddhavīriyā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, āraddhavīriyataṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

46. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā muṭṭhassatī asampajānā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, muṭṭhassati-- asampajānasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ muṭṭhassati asampajāno araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; upaṭṭhitassatihamasmi. Ye hi vo ariyā upaṭṭhitassatī araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, upaṭṭhitassatitaṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

47. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā asamāhitā vibbhantacittā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, asamāhitavibbhantacittasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ asamāhito vibbhantacitto araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; samādhisampannohamasmi. Ye hi vo ariyā samādhisampannā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, samādhisampadaṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

48. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Ye kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā duppaññā eḷamūgā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti, duppaññā-- eḷamūgasandosahetu have te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṁ bhayabheravaṁ avhāyanti. Na kho panāhaṁ duppaññō eḷamūgo araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi; paññāsampannohamasmi. Ye hi vo ariyā paññāsampannā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti tesamahaṁ aññataro'ti. Etamahaṁ, brāhmaṇa, paññāsampadaṁ attani sampassamāno bhiyyo pallomamāpādiṁ araññe vihārāya.

Soḷasapariyāyaṁ niṭṭhitaṁ.

49. "Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ yā tā rattiyo abhiññātā abhilakkhitā-- cātuddasī pañcadasī aṭṭhamī ca pakkhassa-- tathārūpāsu rattīsu yāni tāni ārāmacetiyāni vanacetiyāni rukkhacetiyāni bhiṁsanakāni salomahaṁsāni tathārūpesu senāsanesu vihareyyaṁ appeva nāmāhaṁ bhayabheravaṁ passeyyan'ti. So kho ahaṁ, brāhmaṇa, aparena samayena yā tā rattiyo abhiññātā abhilakkhitā-- cātuddasī pañcadasī aṭṭhamī ca pakkhassa-- tathārūpāsu rattīsu yāni tāni ārāmacetiyāni vanacetiyāni rukkhacetiyāni bhiṁsanakāni salomahaṁsāni tathārūpesu senāsanesu viharāmi. Tattha ca me, brāhmaṇa, viharato mago vā āgacchati, moro vā (M.4./I,21.) kaṭṭhaṁ pāteti, vāto vā paṇṇakasaṭaṁ ereti; tassa mayhaṁ brāhmaṇa etadahosi-- 'Etaṁ nūna taṁ bhayabheravaṁ āgacchatī'ti. Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, etadahosi-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ aññadatthu bhayapaṭikaṅkhī viharāmi? Yaṁnūnāhaṁ yathābhūtaṁ yathābhūtassa me taṁ bhayabheravaṁ āgacchati, tathābhūtaṁ tathābhūtova taṁ bhayabheravaṁ paṭivineyyan'ti. Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, caṅkamantassa taṁ bhayabheravaṁ āgacchati. So kho ahaṁ, brāhmaṇa, neva tāva tiṭṭhāmi na nisīdāmi na nipajjāmi, yāva caṅkamantova taṁ

bhayabheravaṁ paṭivinemi. Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, ṭhitassa taṁ bhayabheravaṁ āgacchati. So kho ahaṁ, brāhmaṇa, neva tāva caṅkamāmi na nisīdāmi na nipajjāmi. Yāva ṭhitova taṁ bhayabheravaṁ paṭivinemi. Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, nisinnassa taṁ bhayabheravaṁ āgacchati. So kho ahaṁ, brāhmaṇa, neva tāva nipajjāmi na tiṭṭhāmi na caṅkamāmi, yāva nisinnova taṁ bhayabheravaṁ paṭivinemi. Tassa mayhaṁ, brāhmaṇa, nipannassa taṁ bhayabheravaṁ āgacchati. So kho ahaṁ, brāhmaṇa, neva tāva nisīdāmi na tiṭṭhāmi na caṅkamāmi, yāva nipannova taṁ bhayabheravaṁ paṭivinemi.

50. "Santi kho pana, brāhmaṇa, eke samaṇabrāhmaṇā rattiṁyeva samānaṁ divāti sañjānanti, divāyeva samānaṁ rattīti sañjānanti. Idamahaṁ tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ sammohavihārasmiṁ vadāmi. Ahaṁ kho pana, brāhmaṇa, rattiṁyeva samānaṁ rattīti sañjānāmi, divāyeva samānaṁ divāti sañjānāmi. Yaṁ kho taṁ, brāhmaṇa, sammā vadamāno vadeyya-- 'Asammohadhammo satto loke uppanno bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan'ti, mameva taṁ sammā vadamāno vadeyya-- 'Asammohadhammo satto loke uppanno bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan'ti.

51. "Āraddhaṁ kho pana me, brāhmaṇa, vīriyaṁ ahosi asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, passaddho kāyo asāraddho, samāhitaṁ cittaṁ ekaggaṁ. So kho ahaṁ, brāhmaṇa, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ (M.4./I,22.) avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca vihāsiṁ, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedesiṁ; yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ.

52. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ayaṁ kho me, brāhmaṇa, rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā, avijjā vihatā vijjā uppannā, tamo vihato āloko uppanno, yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

53. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāmi-- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena (M.4./I,23.) samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāmi. Ayaṁ kho me, brāhmaṇa, rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā, avijjā

vihatā vijjā uppannā, tamo vihato āloko uppanno, yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

54. “So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So ‘idaṁ dukkhan’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ‘ayaṁ dukkhasamudayo’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ‘ayaṁ dukkhanirodho’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ‘ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. ‘Ime āsavā’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ‘ayaṁ āsavasamudayo’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ‘ayaṁ āsavanirodho’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ‘ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. Tassa me evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccittha, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccittha, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccittha. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ ahosi. ‘Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti abbhaññāsiṁ. Ayaṁ kho me, brāhmaṇa, rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā vijjā uppannā, tamo vihato āloko uppanno, yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

55. “Siyā kho pana te, brāhmaṇa, evamassa-- ‘Ajjāpi nūna samaṇo Gotamo avītarāgo avītadoso avītamoho, tasmā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevatī’ti. Na kho panetaṁ, brāhmaṇa, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Dve kho ahaṁ, brāhmaṇa, atthavase sampassamāno araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevāmi-- attano ca diṭṭhadhammasukhavihāraṁ sampassamāno, pacchimañca janataṁ anukampamāno”ti.

56. “Anukampitarūpā vatāyaṁ bhotā Gotamena pacchimā janatā (M.4./I,24.) yathā taṁ arahatā sammāsambuddhena. Abhikkantaṁ, bho Gotama! Abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- ‘cakkhumanto rūpāni dakkhantī’ti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

Bhayabheravasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.5.)(5) Anaṅgaṇasuttaṁ

▶T.46.(87)(vol.1.566.)、No.49.(vol.1.839.)、T.125.(25.6)(vol.2.632.)

57. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho āyasmā Sāriputto bhikkhū āmantesi-- “Āvuso, bhikkhave”ti. “Āvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca--

“Cattārome, āvuso, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idhāvuso, ekacco puggalo sāṅgaṇova samāno ‘atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Idha panāvuso, ekacco puggalo sāṅgaṇova samāno ‘atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ pajānāti. Idhāvuso, ekacco puggalo anaṅgaṇova samāno ‘natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Idha panāvuso, ekacco puggalo anaṅgaṇova samāno ‘natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo sāṅgaṇova samāno ‘atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ nappajānāti, ayaṁ imesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ sāṅgaṇānaṁyeva sataṁ hīnapuriso akkhāyati. Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo sāṅgaṇova samāno ‘atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ imesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ sāṅgaṇānaṁyeva sataṁ seṭṭhapuriso akkhāyati Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo anaṅgaṇova (M.5./I,25.) samāno ‘natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan’ti yathābhūtaṁ nappajānāti, ayaṁ imesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ anaṅgaṇānaṁyeva sataṁ hīnapuriso akkhāyati. Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo anaṅgaṇova samāno ‘natthi me ajjhattaṁ

aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ imesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ anaṅgaṇānaṁyeva sataṁ seṭṭhapuriso akkhāyatī"ti.

58. Evaṁ vutte, āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca--

"Ko nu kho, āvuso Sāriputta, hetu ko paccayo yenimesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ sāṅgaṇānaṁyeva sataṁ eko hīnapuriso akkhāyati, eko seṭṭhapuriso akkhāyati? Ko panāvuso Sāriputta, hetu ko paccayo yenimesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ anaṅgaṇānaṁyeva sataṁ eko hīnapuriso akkhāyati, eko seṭṭhapuriso akkhāyatī"ti?

59. "Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo sāṅgaṇova samāno 'atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ nappajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- na chandaṁ janessati na vāyamissati na vīriyaṁ ārabhissati tassaṅgaṇassa pahānāya; so sarāgo sadoso samoho sāṅgaṇo saṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati. Seyyathāpi, āvuso, kaṁsapāti ābhatā āpaṇā vā kammārakulā vā rajena ca malena ca pariyonaddhā. Tamenaṁ sāmikā na ceva paribhuñjeyyuṁ na ca pariyodapeyyuṁ, rajāpathe ca naṁ nikkhipeyyuṁ. Evañhi sā, āvuso, kaṁsapāti aparena samayena saṁkiliṭṭhatarā assa malaggahitā"ti? "Evamāvuso"ti. "Evameva kho, āvuso, yvāyaṁ puggalo sāṅgaṇova samāno 'atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ nappajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- na chandaṁ janessati na vāyamissati na vīriyaṁ ārabhissati tassaṅgaṇassa pahānāya; so sarāgo sadoso samoho sāṅgaṇo saṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati.

"Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo sāṅgaṇova samāno 'atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- chandaṁ janessati vāyamissati vīriyaṁ ārabhissati tassaṅgaṇassa pahānāya; so arāgo adoso amoho anaṅgaṇo asaṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati. Seyyathāpi, āvuso, kaṁsapāti ābhatā āpaṇā vā kammārakulā vā rajena ca malena ca pariyonaddhā. Tamenaṁ sāmikā paribhuñjeyyuñceva pariyodapeyyuñca, na ca naṁ rajāpathe nikkhipeyyuṁ. (M.5./I,26.) Evañhi sā, āvuso, kaṁsapāti aparena samayena parisuddhatarā assa pariyodātā"ti? "Evamāvuso"ti. "Evameva kho, āvuso, yvāyaṁ puggalo sāṅgaṇova samāno 'atthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- chandaṁ janessati vāyamissati vīriyaṁ ārabhissati tassaṅgaṇassa pahānāya; so arāgo adoso amoho anaṅgaṇo asaṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati.

"Tatrāvuso yvāyaṁ puggalo anaṅgaṇova samāno 'natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ nappajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ subhanimittaṁ manasi karissati, tassa subhanimittassa manasikārā rāgo cittaṁ anuddhaṁsessati; so sarāgo sadoso samoho sāṅgaṇo saṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati. Seyyathāpi, āvuso, kaṁsapāti ābhatā āpaṇā vā kammārakulā vā parisuddhā pariyodātā. Tamenaṁ sāmikā na ceva paribhuñjeyyuṁ na ca pariyodapeyyuṁ, rajāpathe ca naṁ nikkhipeyyuṁ. Evañhi sā, āvuso, kaṁsapāti aparena samayena saṁkiliṭṭhatarā assa malaggahitā"ti? "Evamāvuso"ti. "Evameva kho, āvuso, yvāyaṁ puggalo anaṅgaṇova samāno 'natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ nappajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- subhanimittaṁ manasi karissati, tassa subhanimittassa manasikārā rāgo cittaṁ anuddhaṁsessati;so sarāgo sadoso samoho sāṅgaṇo saṁkiliṭṭhacittokālaṁkarissati.

"Tatrāvuso, yvāyaṁ puggalo anaṅgaṇova samāno 'natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- subhanimittaṁ na manasi karissati, tassa subhanimittassa amanasikārā rāgo cittaṁ nānuddhaṁsessati; so arāgo adoso amoho anaṅgaṇo asaṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati. Seyyathāpi, āvuso, kaṁsapāti ābhatā āpaṇā vā kammārakulā vā parisuddhā pariyodātā. Tamenaṁ sāmikā paribhuñjeyyuñceva pariyodapeyyuñca, na ca naṁ rajāpathe nikkhipeyyuṁ. Evañhi sā, āvuso, kaṁsapāti aparena samayena parisuddhatarā assa pariyodātā"ti? "Evamāvuso"ti. "Evameva kho, āvuso, yvāyaṁ puggalo anaṅgaṇova samāno 'natthi me ajjhattaṁ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, tassetaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- subhanimittaṁ na manasi karissati, tassa subhanimittassa amanasikārā rāgo cittaṁ nānuddhaṁsessati; so arāgo adoso amoho anaṅgaṇo asaṁkiliṭṭhacitto kālaṁ karissati.

“Ayaṁ kho, āvuso (M.5./I,27.) Moggallāna hetu ayaṁ paccayo yenimesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ sāṅgaṇānaṁyeva sataṁ eko hīnapuriso akkhāyati, eko seṭṭhapuriso akkhāyati. Ayaṁ panāvuso Moggallāna, hetu ayaṁ paccayo yenimesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ anaṅgaṇānaṁyeva sataṁ eko hīnapuriso akkhāyati, eko seṭṭhapuriso akkhāyatī”ti.

60. “Aṅgaṇaṁ aṅgaṇanti, āvuso, vuccati. Kissa nu kho etaṁ, āvuso, adhivacanaṁ yadidaṁ aṅgaṇan”ti? “Pāpakānaṁ kho etaṁ, āvuso, akusalānaṁ icchāvacarānaṁ adhivacanaṁ, yadidaṁ aṅgaṇan”ti.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘āpattiñca vata āpanno assaṁ, na ca maṁ bhikkhū jāneyyuṁ āpattiṁ āpanno’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ taṁ bhikkhuṁ bhikkhū jāneyyuṁ-- ‘āpattiṁ āpanno’ti. ‘Jānanti maṁ bhikkhū āpattiṁ āpanno’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘āpattiñca vata āpanno assaṁ, anuraho maṁ bhikkhū codeyyuṁ, no saṅghamajjhe’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ taṁ bhikkhuṁ bhikkhū saṅghamajjhe codeyyuṁ, no anuraho. ‘Saṅghamajjhe maṁ bhikkhū codenti, no anuraho’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘āpattiñca vata āpanno assaṁ, sappaṭipuggalo maṁ codeyya, no appaṭipuggalo’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ taṁ bhikkhuṁ appaṭipuggalo codeyya, no sappaṭipuggalo. ‘Appaṭipuggalo maṁ codeti, no sappaṭipuggalo’ti -- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata mameva satthā paṭipucchitvā paṭipucchitvā bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyya, na aññaṁ bhikkhuṁ satthā paṭipucchitvā paṭipucchitvā bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyyā’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ aññaṁ bhikkhuṁ satthā paṭipucchitvā paṭipucchitvā bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyya, na taṁ (M.5./I,28.) bhikkhuṁ satthā paṭipucchitvā paṭipucchitvā bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyya. ‘Aññaṁ bhikkhuṁ satthā paṭipucchitvā paṭipucchitvā bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseti, na maṁ satthā paṭipucchitvā paṭipucchitvā bhikkhūnaṁ dhammaṁ desetī’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata mameva bhikkhū purakkhatvā purakkhatvā gāmaṁ bhattāya paviseyyuṁ, na aññaṁ bhikkhuṁ bhikkhū purakkhatvā purakkhatvā gāmaṁ bhattāya paviseyyun’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ aññaṁ bhikkhuṁ bhikkhū purakkhatvā purakkhatvā gāmaṁ bhattāya paviseyyuṁ, na taṁ bhikkhuṁ bhikkhū purakkhatvā purakkhatvā gāmaṁ bhattāya paviseyyuṁ. ‘Aññaṁ bhikkhuṁ bhikkhū purakkhatvā purakkhatvā gāmaṁ bhattāya pavisanti, na maṁ bhikkhū purakkhatvā purakkhatvā gāmaṁ bhattāya pavisantī’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata ahameva labheyyaṁ bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na añño bhikkhu labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍan’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ añño bhikkhu labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na so bhikkhu labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ. ‘Añño bhikkhu labhati bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, nāhaṁ labhāmi bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍan’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā

uppajjeyya-- ‘aho vata ahameva bhattagge bhuttāvī anumodeyyaṁ, na añño bhikkhu bhattagge bhuttāvī anumodeyyā’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ añño bhikkhu bhattagge bhuttāvī anumodeyya, na so bhikkhu bhattagge bhuttāvī anumodeyya. ‘Añño bhikkhu bhattagge bhuttāvī anumodati, nāhaṁ bhattagge bhuttāvī anumodāmī’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata ahameva ārāmagatānaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyyaṁ, na añño bhikkhu ārāmagatānaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyyā’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ añño bhikkhu ārāmagatānaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyya, na so bhikkhu (M.5./I,29.) ārāmagatānaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseyya. ‘Añño bhikkhu ārāmagatānaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ deseti, nāhaṁ ārāmagatānaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ desemī’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata ahameva ārāmagatānaṁ bhikkhunīnaṁ dhammaṁ deseyyaṁ …pe… upāsakānaṁ dhammaṁ deseyyaṁ …pe… upāsikānaṁ dhammaṁ deseyyaṁ, na añño bhikkhu ārāmagatānaṁ upāsikānaṁ dhammaṁ deseyyā’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ añño bhikkhu ārāmagatānaṁ upāsikānaṁ dhammaṁ deseyya, na so bhikkhu ārāmagatānaṁ upāsikānaṁ dhammaṁ deseyya. ‘Añño bhikkhu ārāmagatānaṁ upāsikānaṁ dhammaṁ deseti, nāhaṁ ārāmagatānaṁ upāsikānaṁ dhammaṁ desemī’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata mameva bhikkhū sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, na aññaṁ bhikkhuṁ bhikkhū sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyun’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ aññaṁ bhikkhuṁ bhikkhū sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, na taṁ bhikkhuṁ bhikkhū sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ. ‘Aññaṁ bhikkhuṁ bhikkhū sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti na maṁ bhikkhū sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjentī’ti -- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata mameva bhikkhuniyo …pe… upāsakā …pe… upāsikā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, na aññaṁ bhikkhuṁ upāsikā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyun’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ aññaṁ bhikkhuṁ upāsikā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, na taṁ bhikkhuṁ upāsikā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ. ‘Aññaṁ bhikkhuṁ upāsikā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, na maṁ upāsikā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjentī’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata ahameva lābhī assaṁ paṇītānaṁ cīvarānaṁ, na (M.5./I,30.) añño bhikkhu lābhī assa paṇītānaṁ cīvarānan’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ añño bhikkhu lābhī assa paṇītānaṁ cīvarānaṁ, na so bhikkhu lābhī assa paṇītānaṁ cīvarānaṁ. ‘Añño bhikkhu lābhī paṇītānaṁ cīvarānaṁ, nāhaṁ lābhī paṇītānaṁ cīvarānan’ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

“Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evaṁ icchā uppajjeyya-- ‘aho vata ahameva lābhī assaṁ paṇītānaṁ piṇḍapātānaṁ …pe… paṇītānaṁ senāsanānaṁ …pe… paṇītānaṁ gilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, na añño bhikkhu lābhī assa paṇītānaṁ gilānappaccayabhesajjaparikkhārānan’ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, āvuso, vijjati yaṁ añño bhikkhu lābhī assa paṇītānaṁ gilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, na so bhikkhu lābhī assa paṇītānaṁ gilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ. ‘Añño bhikkhu lābhī

paṇītānaṁ gilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, nāhaṁ lābhī paṇītānaṁ gilānappaccayabhesajjaparikkhārānan'ti-- iti so kupito hoti appatīto. Yo ceva kho, āvuso, kopo yo ca appaccayo-- ubhayametaṁ aṅgaṇaṁ.

"Imesaṁ kho etaṁ, āvuso, pāpakānaṁ akusalānaṁ icchāvacarānaṁ adhivacanaṁ, yadidaṁ aṅgaṇan"ti.

61. "Yassa kassaci, āvuso, bhikkhuno ime pāpakā akusalā icchāvacarā appahīnā dissanti ceva sūyanti ca, kiñcāpi so hoti āraññiko pantasenāsano piṇḍapātiko sapadānacārī paṁsukūliko lūkhacīvaradharo, atha kho naṁ sabrahmacārī na ceva sakkaronti na garuṁ karonti na mānenti na pūjenti. Taṁ kissa hetu? Te hi tassa āyasmato pāpakā akusalā icchāvacarā appahīnā dissanti ceva sūyanti ca. Seyyathāpi, āvuso, kaṁsapāti ābhatā āpaṇā vā kammārakulā vā parisuddhā pariyodātā. Tamenaṁ sāmikā ahikuṇapaṁ vā kukkurakuṇapaṁ vā manussakuṇapaṁ vā racayitvā aññissā kaṁsapātiyā paṭikujjitvā antarāpaṇaṁ paṭipajjeyyuṁ. Tamenaṁ jano disvā evaṁ vadeyya-- 'ambho, kimevidaṁ harīyati jaññajaññaṁ viyā'ti? Tamenaṁ uṭṭhahitvā apāpuritvā olokeyya. Tassa sahadassanena amanāpatā ca saṇṭhaheyya, pāṭikulyatā ca saṇṭhaheyya, jegucchatā ca saṇṭhaheyya; jighacchitānampi na bhottukamyatā assa, pageva suhitānaṁ. Evameva kho, āvuso, yassa kassaci bhikkhuno ime pāpakā akusalā icchāvacarā appahīnā dissanti ceva sūyanti ca, kiñcāpi so hoti āraññiko pantasenāsano piṇḍapātiko sapadānacārī paṁsukūliko lūkhacīvaradharo, atha kho naṁ sabrahmacārī na ceva sakkaronti na garuṁ karonti (M.5./I,31.) na mānenti na pūjenti. Taṁ kissa hetu? Te hi tassa āyasmato pāpakā akusalā icchāvacarā appahīnā dissanti ceva sūyanti ca.

62. "Yassa kassaci, āvuso, bhikkhuno ime pāpakā akusalā icchāvacarā pahīnā dissanti ceva sūyanti ca, kiñcāpi so hoti gāmantavihārī nemantaniko gahapaticīvaradharo, atha kho naṁ sabrahmacārī sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti. Taṁ kissa hetu Te hi tassa āyasmato pāpakā akusalā icchāvacarā pahīnā dissanti ceva sūyanti ca. Seyyathāpi, āvuso, kaṁsapāti ābhatā āpaṇā vā kammārakulā vā parisuddhā pariyodātā. Tamenaṁ sāmikā sālīnaṁ odanaṁ vicitakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ racayitvā aññissā kaṁsapātiyā paṭikujjitvā antarāpaṇaṁ paṭipajjeyyuṁ. Tamenaṁ jano disvā evaṁ vadeyya-- 'ambho, kimevidaṁ harīyati jaññajaññaṁ viyā'ti? Tamenaṁ uṭṭhahitvā apāpuritvā olokeyya. Tassa saha dassanena manāpatā ca saṇṭhaheyya, appāṭikulyatā ca saṇṭhaheyya, ajegucchatā ca saṇṭhaheyya; suhitānampi bhottukamyatā assa, pageva jighacchitānaṁ. Evameva kho, āvuso, yassa kassaci bhikkhuno ime pāpakā akusalā icchāvacarā pahīnā dissanti ceva sūyanti ca, kiñcāpi so hoti gāmantavihārī nemantaniko gahapaticīvaradharo, atha kho naṁ sabrahmacārī sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti Taṁ kissa hetu? Te hi tassa āyasmato pāpakā akusalā icchāvacarā pahīnā dissanti ceva sūyanti cā"ti.

63. Evaṁ vutte, āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- "Upamā maṁ, āvuso Sāriputta, paṭibhātī"ti. "Paṭibhātu taṁ, āvuso Moggallānā"ti. "Ekamidāhaṁ, āvuso, samayaṁ Rājagahe viharāmi giribbaje. Atha khvāhaṁ, āvuso, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisiṁ. Tena kho pana samayena samīti yānakāraputto rathassa nemiṁ tacchati. Tamenaṁ paṇḍuputto ājīvako purāṇayānakāraputto paccupaṭṭhito hoti. Atha kho, āvuso, paṇḍuputtassa ājīvakassa purāṇayānakāraputtassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- 'aho vatāyaṁ samīti yānakāraputto imissā nemiyā imañca vaṅkaṁ imañca jimhaṁ imañca dosaṁ taccheyya, evāyaṁ nemi apagatavaṅkā apagatajimhā apagatadosā suddhā assa sāre patiṭṭhitā'ti. (M.5./I,32.) Yathā yathā kho, āvuso, paṇḍuputtassa ājīvakassa purāṇayānakāraputtassa cetaso parivitakko hoti, tathā tathā samīti yānakāraputto tassā nemiyā tañca vaṅkaṁ tañca jimhaṁ tañca dosaṁ tacchati. Atha kho, āvuso, paṇḍuputto ājīvako purāṇayānakāraputto attamano attamanavācaṁ nicchāresi-- 'hadayā hadayaṁ maññe aññāya tacchatī'ti.

"Evameva kho, āvuso, ye te puggalā assaddhā, jīvikatthā na saddhā agārasmā

anagāriyaṁ pabbajitā, saṭhā māyāvino ketabino uddhatā unnaḷā capalā mukharā vikiṇṇavācā, indriyesu aguttadvārā, bhojane amattaññuno, jāgariyaṁ ananuyuttā, sāmaññe anapekkhavanto, sikkhāya na tibbagāravā, bāhulikā sāthalikā, okkamane pubbaṅgamā, paviveke nikkhittadhurā, kusītā hīnavīriyā muṭṭhassatī asampajānā asamāhitā vibbhantacittā duppaññā eḷamūgā, tesaṁ āyasmā Sāriputto iminā dhammapariyāyena hadayā hadayaṁ maññe aññāya tacchati.

"Ye pana te kulaputtā saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, asaṭhā amāyāvino aketabino anuddhatā anunnaḷā acapalā amukharā avikiṇṇavācā, indriyesu guttadvārā, bhojane mattaññuno, jāgariyaṁ anuyuttā, sāmaññe apekkhavanto, sikkhāya tibbagāravā, na bāhulikā na sāthalikā, okkamane nikkhittadhurā, paviveke pubbaṅgamā, āraddhavīriyā pahitattā upaṭṭhitassatī sampajānā samāhitā ekaggacittā paññavanto aneḷamūgā, te āyasmato Sāriputtassa imaṁ dhammapariyāyaṁ sutvā pivanti maññe, ghasanti maññe vacasā ceva manasā ca-- 'sādhu vata, bho, sabrahmacārī akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetī'ti. Seyyathāpi, āvuso, itthī vā puriso vā daharo yuvā maṇḍanakajātiko sīsaṁnhāto uppalamālaṁ vā vassikamālaṁ vā atimuttakamālaṁ vā labhitvā ubhohi hatthehi paṭiggahetvā uttamaṅge sirasmiṁ patiṭṭhapeyya, evameva kho, āvuso, ye te kulaputtā saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, asaṭhā amāyāvino aketabino anuddhatā anunnaḷā acapalā amukharā avikiṇṇavācā, indriyesu guttadvārā, bhojane mattaññuno, jāgariyaṁ anuyuttā, sāmaññe apekkhavanto, sikkhāya tibbagāravā, na bāhulikā na sāthalikā, okkamane nikkhittadhurā, paviveke pubbaṅgamā, āraddhavīriyā pahitattā upaṭṭhitassatī sampajānā samāhitā ekaggacittā paññavanto aneḷamūgā, te āyasmato Sāriputtassa imaṁ dhammapariyāyaṁ sutvā pivanti maññe, ghasanti maññe vacasā ceva manasā ca-- 'sādhu vata, bho, sabrahmacārī akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetī'ti. Itiha te ubho mahānāgā aññamaññassa subhāsitaṁ samanumodiṁsū"ti.

Anaṅgaṇasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.6./I,33.)

(M.6.) (6) Ākaṅkheyyasuttaṁ

▶T.46.(105)(vol.1.595.)

64. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Sampannasīlā, bhikkhave, viharatha sampannapātimokkhā; pātimokkhasaṁvarasaṁvutā viharatha ācāragocarasampannā aṇumattesu vajjesu bhayadassāvino; samādāya sikkhatha sikkhāpadesu.

65. "Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- 'sabrahmacārīnaṁ piyo ca assaṁ manāpo ca garu ca bhāvanīyo cā'ti, sīlesvevassa paripūrakārī ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānaṁ.

"Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- 'lābhī assaṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānan'ti, sīlesvevassa paripūrakārī ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānaṁ.

"Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- 'yesāhaṁ cīvarapiṇḍapātasenāsana gilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ paribhuñjāmi tesaṁ te kārā mahapphalā assu mahānisaṁsā'ti, sīlesvevassa paripūrakārī ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānaṁ.

"Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- 'ye maṁ ñātī sālohitā petā kālaṅkatā pasannacittā anussaranti tesaṁ taṁ mahapphalaṁ assa mahānisaṁsan'ti, sīlesvevassa paripūrakārī ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānaṁ.

66. “Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘aratiratisaho assaṁ, na ca maṁ arati saheyya, uppannaṁ aratiṁ abhibhuyya abhibhuyya vihareyyan’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘bhayabheravasaho assaṁ, na ca maṁ bhayabheravaṁ saheyya, uppannaṁ bhayabheravaṁ abhibhuyya abhibhuyya vihareyyan’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī assaṁ akicchalābhī akasiralābhī’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te kāyena phusitvā vihareyyan’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

(M.6./I,34.)67. “Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno assaṁ avinipātadhammo niyato sambodhiparāyaṇo’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī assaṁ sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ kareyyan’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko assaṁ tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

68. “Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhaveyyaṁ-- ekopi hutvā bahudhā assaṁ, bahudhāpi hutvā eko assaṁ; āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ; tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamāno gaccheyyaṁ, seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ kareyyaṁ, seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gaccheyyaṁ, seyyathāpi pathaviyaṁ; ākāsepi pallaṅkena kameyyaṁ, seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parāmaseyyaṁ parimajjeyyaṁ; yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vatteyyan’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇeyyaṁ-- dibbe ca mānuse ca ye dūre santike cā’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajāneyyaṁ-- sarāgaṁ vā cittaṁ sarāgaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vītarāgaṁ vā cittaṁ vītarāgaṁ cittanti pajāneyyaṁ; sadosaṁ vā cittaṁ sadosaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vītadosaṁ vā cittaṁ vītadosaṁ cittanti pajāneyyaṁ; samohaṁ vā cittaṁ samohaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vītamohaṁ vā cittaṁ vītamohaṁ cittanti pajāneyyaṁ; saṁkhittaṁ vā cittaṁ saṁkhittaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vikkhittaṁ vā cittaṁ vikkhittaṁ cittanti pajāneyyaṁ; mahaggataṁ vā cittaṁ mahaggataṁ cittanti pajāneyyaṁ, amahaggataṁ vā cittaṁ amahaggataṁ cittanti pajāneyyaṁ; sa-- uttaraṁ vā cittaṁ sa-- uttaraṁ cittanti pajāneyyaṁ, anuttaraṁ vā cittaṁ anuttaraṁ cittanti pajāneyyaṁ; samāhitaṁ vā cittaṁ samāhitaṁ (M.6./I,35.) cittanti pajāneyyaṁ, asamāhitaṁ vā cittaṁ asamāhitaṁ cittanti pajāneyyaṁ; vimuttaṁ vā cittaṁ vimuttaṁ cittanti pajāneyyaṁ, avimuttaṁ vā cittaṁ avimuttaṁ cittanti pajāneyyan’ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

“Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- ‘anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyyaṁ, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jāti satasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ

evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapannoti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyyan'ti, sīlesvevassa paripūrakārī …pe… brūhetā suññāgārānaṁ.

"Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- 'dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyyaṁ cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajāneyyaṁ -- ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā; ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannāti, iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyyaṁ cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajāneyyan'ti, sīlesvevassa paripūrakārī ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānaṁ.

69. "Ākaṅkheyya ce, bhikkhave, bhikkhu-- 'āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭhevadhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā (M.6./I,36.) upasampajja vihareyyan'ti, sīlesvevassa paripūrakārī ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānaṁ.

"Sampannasīlā, bhikkhave, viharatha sampannapātimokkhā; pātimokkhasaṁvarasaṁvutā viharatha ācāragocarasampannā aṇumattesu vajjesu bhayadassāvino; samādāya sikkhatha sikkhāpadesū"ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Ākaṅkheyyasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.7.) (7) Vatthasuttaṁ

▶T.46.(93)(vol.1.575.)、No.51. (vol.1.843.)、T.125.(13.5)(vol.2.573.)、T.99.(1185)(vol.2.321.)、T.100.(99)(vol.2.408.)

70. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Seyyathāpi, bhikkhave, vatthaṁ saṁkiliṭṭhaṁ malaggahitaṁ; tamenaṁ rajako yasmiṁ yasmiṁ raṅgajāte upasaṁhareyya-- yadi nīlakāya yadi pītakāya yadi lohitakāya yadi mañjiṭṭhakāya durattavaṇṇamevassa aparisuddhavaṇṇamevassa. Taṁ kissa hetu? Aparisuddhattā, bhikkhave, vatthassa. Evameva kho, bhikkhave, citte saṁkiliṭṭhe, duggati pāṭikaṅkhā. Seyyathāpi, bhikkhave, vatthaṁ parisuddhaṁ pariyodātaṁ; tamenaṁ rajako yasmiṁ yasmiṁ raṅgajāte upasaṁhareyya-- yadi nīlakāya yadi pītakāya yadi lohitakāya yadi mañjiṭṭhakāya-- surattavaṇṇamevassa parisuddhavaṇṇamevassa. Taṁ kissa hetu? Parisuddhattā, bhikkhave, vatthassa. Evameva kho, bhikkhave, citte asaṁkiliṭṭhe, sugati pāṭikaṅkhā.

71. "Katame ca, bhikkhave, cittassa upakkilesā? Abhijjhāvisamalobho cittassa upakkileso, byāpādo cittassa upakkileso, kodho cittassa upakkileso, upanāho cittassa upakkileso, makkho cittassa upakkileso, paḷāso cittassa upakkileso, issā cittassa upakkileso, macchariyaṁ cittassa upakkileso, māyā cittassa upakkileso, sāṭheyyaṁ cittassa upakkileso, thambho cittassa upakkileso, sārambho cittassa upakkileso, māno cittassa upakkileso, atimāno cittassa upakkileso, mado cittassa upakkileso, (M.7./I,37.) pamādo cittassa upakkileso.

72. “Sa kho so, bhikkhave, bhikkhu ‘abhijjhāvisamalobho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā abhijjhāvisamalobhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘byāpādo cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā byāpādaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati ‘kodho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā kodhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘upanāho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā upanāhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘makkho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā makkhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘paḷāso cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā paḷāsaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘issā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā issaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘macchariyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā macchariyaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘māyā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā māyaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘sāṭheyyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā sāṭheyyaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘thambho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā thambhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘sārambho cittassa upakkileso’ti iti viditvā sārambhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘māno cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā mānaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘atimāno cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā atimānaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘mado cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā madaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati; ‘pamādo cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā pamādaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahati.

73. “Yato kho, bhikkhave, bhikkhuno ‘abhijjhāvisamalobho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā abhijjhāvisamalobho cittassa upakkileso pahīno hoti, ‘byāpādo cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā byāpādo cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘kodho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā kodho cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘upanāho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā upanāho cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘makkho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā makkho cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘paḷāso cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā paḷāso cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘issā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā issā cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘macchariyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā macchariyaṁ cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘māyā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā māyā cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘sāṭheyyaṁ cittassa upakkileso’ti iti viditvā sāṭheyyaṁ cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘thambho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā thambho cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘sārambho cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā sārambho cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘māno cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā māno cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘atimāno cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā atimāno cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘mado cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā mado cittassa upakkileso pahīno hoti; ‘pamādo cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā pamādo cittassa upakkileso pahīno hoti.

74. “So Buddhe aveccappasādena samannāgato hoti -- ‘itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā’ti; dhamme aveccappasādena samannāgato hoti-- ‘svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī’ti; saṅghe aveccappasādena samannāgato hoti-- ‘suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho, ujuppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho, ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho, sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho, yadidaṁ cattāri purisayugāni, aṭṭha purisapuggalā. Esa Bhagavato sāvakasaṅgho āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā’ti.

75. “Yathodhi kho panassa cattaṁ hoti vantaṁ muttaṁ pahīnaṁ paṭinissaṭṭhaṁ, so ‘buddhe aveccappasādena samannāgatomhī’ti labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ. Pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedeti, sukhino cittaṁ samādhiyati; ‘dhamme …pe…(M.7./I,38.) saṅghe aveccappasādena samannāgatomhī’ti labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ; pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedeti, sukhino cittaṁ samādhiyati. ‘Yathodhi kho pana me cattaṁ vantaṁ muttaṁ pahīnaṁ paṭinissaṭṭhan’ti labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ; pamuditassa pīti jāyati,

pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedeti, sukhino cittaṁ samādhiyati.

76. "Sa kho so, bhikkhave, bhikkhu evaṁsīlo evaṁdhammo evaṁpañño sālīnaṁ cepi piṇḍapātaṁ bhuñjati vicitakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ, nevassa taṁ hoti antarāyāya. Seyyathāpi, bhikkhave, vatthaṁ saṁkiliṭṭhaṁ malaggahitaṁ acchodakaṁ āgamma parisuddhaṁ hoti pariyodātaṁ ukkāmukhaṁ vā panāgamma jātarūpaṁ parisuddhaṁ hoti pariyodātaṁ, evameva kho, bhikkhave, bhikkhu evaṁsīlo evaṁdhammo evaṁpañño sālīnaṁ cepi piṇḍapātaṁ bhuñjati vicitakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ nevassa taṁ hoti antarāyāya.

77. "So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati; karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati.

78. "So 'atthi idaṁ, atthi hīnaṁ, atthi paṇītaṁ, atthi imassa saññāgatassa uttariṁ nissaraṇan'ti pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. (M.7./I,39.) Ayaṁ vuccati, bhikkhave-- 'bhikkhu sināto antarena sināneṇā'"ti.

79. Tena kho pana samayena Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Gacchati pana bhavaṁ Gotamo bāhukaṁ nadiṁ sināyitun"ti? "Kiṁ, brāhmaṇa, bāhukāya nadiyā? Kiṁ bāhukā nadī karissatī"ti? "Lokkhasammatā hi, bho Gotama, bāhukā nadī bahujanassa, puññasammatā hi, bho Gotama, bāhukā nadī bahujanassa, bāhukāya pana nadiyā bahujano pāpakammaṁ kataṁ pavāhetī"ti. Atha kho Bhagavā Sundarikabhāradvājaṁ brāhmaṇaṁ gāthāhi ajjhabhāsi--

"Bāhukaṁ adhikakkañca, gayaṁ sundarikaṁ mapi.
Sarassatiṁ payāgañca, atho bāhumatiṁ nadiṁ.
Niccampi bālo pakkhando, kaṇhakammo na sujjhati.
"Kiṁ sundarikā karissati, kiṁ payāgā kiṁ bāhukā nadī.
Veriṁ katakibbisaṁ naraṁ, na hi naṁ sodhaye pāpakamminaṁ.
"Suddhassa ve sadā phaggu, suddhassuposatho sadā;
Suddhassa sucikammassa, sadā sampajjate vataṁ.
Idheva sināhi brāhmaṇa, sabbabhūtesu karohi khemataṁ.
"Sace musā na bhaṇasi, sace pāṇaṁ na hiṁsasi;
Sace adinnaṁ nādiyasi, saddahāno amaccharī.
Kiṁ kāhasi gayaṁ gantvā, udapānopi te gayā"ti.

80. Evaṁ vutte, Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāhaṁ bhoto Gotamassa santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti. Alattha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno (M.7./I,40.) kho panāyasmā Bhāradvājo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ--

brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭhevadhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. "Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

Vatthasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.8.) (8) Sallekhasuttaṁ

▶T.46.(91)(vol.1.573.)

81. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Mahācundo sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahācundo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yā imā, bhante, anekavihitā diṭṭhiyo loke uppajjanti-- attavādapaṭisaṁyuttā vā lokavādapaṭisaṁyuttā vā-- ādimeva nu kho, bhante, bhikkhuno manasikaroto evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ pahānaṁ hoti, evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ paṭinissaggo hotī"ti?

82. "Yā imā, Cunda, anekavihitā diṭṭhiyo loke uppajjanti-- attavādapaṭisaṁyuttā vā lokavādapaṭisaṁyuttā vā -- yattha cetā diṭṭhiyo uppajjanti yattha ca anusenti yattha ca samudācaranti taṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi[1], na me so attā'ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññā passato evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ pahānaṁ hoti, evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ paṭinissaggo hoti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Diṭṭhadhammasukhavihārā ete ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Diṭṭhadhammasukhavihārā (M.8./I,41.) ete ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca vihareyya, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeyya, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Diṭṭhadhammasukhavihārā ete ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasuṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Diṭṭhadhammasukhavihārā ete ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā, paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā, nānattasaññānaṁ amanasikārā, 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Santā ete vihārā ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa

[1] Nesohamasmi= PTS n'eso'ham-asmi

vinaye sallekhā vuccanti. Santā ete vihārā ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Santā ete vihārā ariyassa vinaye vuccanti.

"Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Cunda, vijjati yaṁ idhekacco bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja vihareyya. Tassa evamassa-- 'sallekhena viharāmī'ti. (M.8./I,42.) Na kho panete, Cunda, ariyassa vinaye sallekhā vuccanti. Santā ete vihārā ariyassa vinaye vuccanti.

83. "Idha kho pana vo, Cunda, sallekho karaṇīyo. 'Pare vihiṁsakā bhavissanti, mayamettha avihiṁsakā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare pāṇātipātī bhavissanti, mayamettha pāṇātipātā paṭiviratā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare adinnādāyī bhavissanti, mayamettha adinnādānā paṭiviratā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare abrahmacārī bhavissanti, mayamettha brahmacārī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare musāvādī bhavissanti, mayamettha musāvādā paṭiviratā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare pisuṇavācā bhavissanti, mayamettha pisuṇāya vācāya paṭiviratā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare pharusavācā bhavissanti, mayamettha pharusāya vācāya paṭiviratā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare samphappalāpī bhavissanti, mayamettha samphappalāpā paṭiviratā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare abhijjhālū bhavissanti, mayamettha anabhijjhālū bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare byāpannacittā bhavissanti, mayamettha abyāpannacittā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchādiṭṭhī bhavissanti, mayamettha sammādiṭṭhī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāsaṅkappā bhavissanti, mayamettha sammāsaṅkappā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāvācā bhavissanti, mayamettha sammāvācā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchākammantā bhavissanti, mayamettha sammākammantā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchā-- ājīvā bhavissanti, mayamettha sammā-- ājīvā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāvāyāmā bhavissanti, mayamettha sammāvāyāmā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāsatī bhavissanti, mayamettha sammāsatī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāsamādhi bhavissanti, mayamettha sammāsamādhī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāñāṇī bhavissanti, mayamettha sammāñāṇī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare micchāvimuttī bhavissanti, mayamettha sammāvimuttī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo.

"'Pare thīnamiddhapariyuṭṭhitā bhavissanti, mayamettha vigatathīnamiddhā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo 'Pare uddhatā bhavissanti, mayamettha anuddhatā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare vicikicchī bhavissanti, mayamettha tiṇṇavicikicchā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare kodhanā bhavissanti, mayamettha akkodhanā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare upanāhī bhavissanti, mayamettha anupanāhī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. (M.8./I,43.) 'Pare makkhī bhavissanti mayamettha amakkhī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare paḷāsī bhavissanti, mayamettha apaḷāsī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare issukī bhavissanti, mayamettha anissukī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare maccharī bhavissanti, mayamettha amaccharī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare saṭhā bhavissanti, mayamettha asaṭhā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare māyāvī bhavissanti, mayamettha amāyāvī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare thaddhā bhavissanti, mayamettha atthaddhā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare atimānī bhavissanti, mayamettha anatimānī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare dubbacā bhavissanti, mayamettha suvacā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare pāpamittā bhavissanti, mayamettha kalyāṇamittā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare pamattā bhavissanti, mayamettha appamattā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare assaddhā bhavissanti, mayamettha saddhā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare ahirikā bhavissanti, mayamettha hirimanā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare anottāpī bhavissanti,

mayamettha ottāpī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare appassutā bhavissanti, mayamettha bahussutā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare kusītā bhavissanti, mayamettha āraddhavīriyā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare muṭṭhassatī bhavissanti, mayamettha upaṭṭhitassatī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare duppaññā bhavissanti, mayamettha paññāsampannā bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo. 'Pare sandiṭṭhiparāmāsī ādhānaggāhī duppaṭinissaggī bhavissanti, mayamettha asandiṭṭhiparāmāsī anādhānaggāhī suppaṭinissaggī bhavissāmā'ti sallekho karaṇīyo.

84. "Cittuppādampi kho ahaṁ, Cunda, kusalesu dhammesu bahukāraṁ vadāmi, ko pana vādo kāyena vācāya anuvidhīyanāsu! Tasmātiha, Cunda, 'pare vihiṁsakā bhavissanti, mayamettha avihiṁsakā bhavissāmā'ti cittaṁ uppādetabbaṁ. 'Pare pāṇātipātī bhavissanti, mayamettha pāṇātipātā paṭiviratā bhavissāmā'ti cittaṁ uppādetabbaṁ…'pare sandiṭṭhiparāmāsī ādhānaggāhī duppaṭinissaggī bhavissanti, mayamettha asandiṭṭhiparāmāsī anādhānaggāhī suppaṭinissaggī bhavissāmā'ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

85. "Seyyathāpi, Cunda, visamo maggo assa, tassa añño samo maggo parikkamanāya; seyyathā vā pana, Cunda, visamaṁ titthaṁ assa, tassa aññaṁ samaṁ titthaṁ parikkamanāya; (M.8./I,44.) evameva kho, Cunda, vihiṁsakassa purisapuggalassa avihiṁsā hoti parikkamanāya, pāṇātipātissa purisapuggalassa pāṇātipātā veramaṇī hoti parikkamanāya, adinnādāyissa purisapuggalassa adinnādānā veramaṇī hoti parikkamanāya, abrahmacārissa purisapuggalassa abrahmacariyā veramaṇī hoti parikkamanāya musāvādissa purisapuggalassa musāvādā veramaṇī hoti parikkamanāya, pisuṇavācassa purisapuggalassa pisuṇāya vācāya veramaṇī hoti parikkamanāya, pharusavācassa purisapuggalassa pharusāya vācāya veramaṇī hoti parikkamanāya, samphappalāpissa purisapuggalassa samphappalāpā veramaṇī hoti parikkamanāya, abhijjhālussa purisapuggalassa anabhijjhā hoti parikkamanāya, byāpannacittassa purisapuggalassa abyāpādo hoti parikkamanāya, micchādiṭṭhissa purisapuggalassa sammādiṭṭhi hoti parikkamanāya, micchāsaṅkappassa purisa-- puggalassa sammāsaṅkappo hoti parikkamanāya, micchāvācassa purisapuggalassa sammāvācā hoti parikkamanāya, micchākammantassa purisapuggalassa sammākammanto hoti parikkamanāya, micchā-- ājīvassa purisapuggalassa sammā-- ājīvo hoti parikkamanāya, micchāvāyāmassa purisapuggalassa sammāvāyāmo hoti parikkamanāya, micchāsatissa purisapuggalassa sammāsati hoti parikkamanāya, micchāsamādhissa purisapuggalassa sammāsamādhi hoti parikkamanāya, micchāñāṇissa purisapuggalassa sammāñāṇaṁ hoti parikkamanāya, micchāvimuttissa purisapuggalassa sammāvimutti hoti parikkamanāya.

"Thīnamiddhapariyuṭṭhitassa purisapuggalassa vigatathinamiddhatā hoti parikkamanāya, uddhatassa purisapuggalassa anuddhaccaṁ hoti parikkamanāya, vicikicchissa purisapuggalassa tiṇṇavicikicchatā hoti parikkamanāya, kodhanassa purisapuggalassa akkodho hoti parikkamanāya, upanāhissa purisapuggalassa anupanāho hoti parikkamanāya, makkhissa purisapuggalassa amakkho hoti parikkamanāya, paḷāsissa purisapuggalassa apaḷāso hoti parikkamanāya issukissa purisapuggalassa anissukitā hoti parikkamanāya, maccharissa purisapuggalassa amacchariyaṁ hoti parikkamanāya, saṭhassa purisapuggalassa asāṭheyyaṁ hoti parikkamanāya, māyāvissa purisapuggalassa amāyā hoti parikkamanāya, thaddhassa purisapuggalassa atthaddhiyaṁ hoti parikkamanāya, atimānissa purisapuggalassa anatimāno hoti parikkamanāya, dubbacassa purisapuggalassa sovacassatā hoti parikkamanāya, pāpamittassa purisapuggalassa kalyāṇamittatā hoti parikkamanāya, pamattassa purisapuggalassa appamādo hoti parikkamanāya, assaddhassa purisapuggalassa saddhā hoti parikkamanāya, ahirikassa purisapuggalassa hirī hoti parikkamanāya, anottāpissa purisapuggalassa ottappaṁ hoti parikkamanāya, appassutassa purisapuggalassa bāhusaccaṁ hoti parikkamanāya, kusītassa purisapuggalassa vīriyārambho hoti parikkamanāya, muṭṭhassatissa purisapuggalassa upaṭṭhitassatitā hoti parikkamanāya, duppaññassa purisapuggalassa paññāsampadā hoti parikkamanāya sandiṭṭhiparāmāsi-- ādhānaggāhi-- duppaṭinissaggissa purisapuggalassa asandiṭṭhiparāmāsi-- anādhānaggāhi-- suppaṭinissaggitā

hoti parikkamanāya.

86. “Seyyathāpi, Cunda, ye keci akusalā dhammā sabbe te adhoBhagavgamanīyā, ye keci kusalā dhammā sabbe te upariBhagavgamanīyā, evameva kho, Cunda, vihiṁsakassa purisapuggalassa avihiṁsā hoti uparibhāgāya, pāṇātipātissa purisapuggalassa pāṇātipātā veramaṇī hoti uparibhāgāya …pe… sandiṭṭhiparāmāsi-- ādhānaggāhi-- duppaṭinissaggissa (M.8./I,45.) purisapuggalassa asandiṭṭhiparāmāsi-- anādhānaggāhi-- suppaṭinissaggitā hoti uparibhāgāya.

87. “So vata, Cunda, attanā palipapalipanno paraṁ palipapalipannaṁ uddharissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. So vata, Cunda, attanā apalipapalipanno paraṁ palipapalipannaṁ uddharissatīti ṭhānametaṁ vijjati. So vata, Cunda, attanā adanto avinīto aparinibbuto paraṁ damessati vinessati parinibbāpessatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. So vata Cunda, attanā danto vinīto parinibbuto paraṁ damessati vinessati parinibbāpessatīti ṭhānametaṁ vijjati. Evameva kho, Cunda, vihiṁsakassa purisapuggalassa avihiṁsā hoti parinibbānāya, pāṇātipātissa purisapuggalassa pāṇātipātā veramaṇī hoti parinibbānāya. Adinnādāyissa purisapuggalassa adinnādānā veramaṇī hoti parinibbānāya. Abrahmacārissa purisapuggalassa abrahmacariyā veramaṇī hoti parinibbānāya. Musāvādissa purisapuggalassa musāvādā veramaṇī hoti parinibbānāya. Pisuṇavācassa purisapuggalassa pisuṇāya vācāya veramaṇī hoti parinibbānāya. Pharusavācassa purisapuggalassa pharusāya vācāya veramaṇī hoti parinibbānāya. Samphappalāpissa purisapuggalassa samphappalāpā veramaṇī hoti parinibbānāya. Abhijjhālussa purisapuggalassa anabhijjhā hoti parinibbānāya. Byāpannacittassa purisapuggalassa abyāpādo hoti parinibbānāya. Micchādiṭṭhissa purisapuggalassa sammādiṭṭhi hoti parinibbānāya. Micchāsaṅkappassa purisa-- puggalassa sammāsaṅkappo hoti parinibbānāya. Micchāvācassa purisapuggalassa sammāvācā hoti parinibbānāya. Micchākammantassa purisapuggalassa sammākammanto hoti parinibbānāya. Micchā-- ājīvassa purisapuggalassa sammā-- ājīvo hoti parinibbānāya. Micchāvāyāmassa purisapuggalassa sammāvāyāmo hoti parinibbānāya. Micchāsatissa purisapuggalassa sammāsati hoti parinibbānāya. Micchāsamādhissa purisapuggalassa sammāsamādhi hoti parinibbānāya. Micchāñāṇissa purisapuggalassa sammāñāṇaṁ hoti parinibbānāya. Micchāvimuttissa purisapuggalassa sammāvimutti hoti parinibbānāya.

“Thīnamiddhapariyuṭṭhitassa purisapuggalassa vigatathinamiddhatā hoti parinibbānāya. Uddhatassa purisapuggalassa anuddhaccaṁ hoti parinibbānāya. Vicikicchissa purisapuggalassa tiṇṇavicikicchatā hoti parinibbānāya. Kodhanassa purisapuggalassa akkodho hoti parinibbānāya. Upanāhissa purisapuggalassa anupanāho hoti parinibbānāya. Makkhissa purisapuggalassa amakkho hoti parinibbānāya. Paḷāsissa purisapuggalassa apaḷāso hoti parinibbānāya. Issukissa purisapuggalassa anissukitā hoti parinibbānāya. Maccharissa purisapuggalassa amacchariyaṁ hoti parinibbānāya. Saṭhassa purisapuggalassa asāṭheyyaṁ hoti parinibbānāya. Māyāvissa purisapuggalassa amāyā hoti parinibbānāya. Thaddhassa purisapuggalassa atthaddhiyaṁ hoti parinibbānāya. Atimānissa purisapuggalassa anatimāno hoti parinibbānāya. Dubbacassa purisapuggalassa sovacassatā hoti parinibbānāya. Pāpamittassa purisapuggalassa kalyāṇamittatā hoti parinibbānāya. Pamattassa purisapuggalassa appamādo hoti parinibbānāya. Assaddhassa purisapuggalassa saddhā hoti parinibbānāya. Ahirikassa purisapuggalassa hirī hoti parinibbānāya. Anottāpissa purisapuggalassa ottappaṁ hoti parinibbānāya. Appassutassa purisapuggalassa bāhusaccaṁ hoti parinibbānāya. Kusītassa purisapuggalassa vīriyārambho hoti parinibbānāya. Muṭṭhassatissa purisapuggalassa upaṭṭhitassatitā hoti parinibbānāya. Duppaññassa purisapuggalassa (M.8./I,46.) paññāsampadā hoti parinibbānāya. Sandiṭṭhiparāmāsi-- ādhānaggāhi-- duppaṭinissaggissa purisa-- puggalassa asandiṭṭhiparāmāsi-- anādhānaggāhi-- suppaṭinissaggitā hoti parinibbānāya.

88. “Iti kho, Cunda, desito mayā sallekhapariyāyo, desito cittuppādapariyāyo, desito parikkamanapariyāyo, desito uparibhāgapariyāyo, desito parinibbānapariyāyo. Yaṁ kho,

Cunda, satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. 'Etāni, Cunda, rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni, jhāyatha, Cunda, mā pamādattha, mā pacchāvippaṭisārino ahuvattha'-- ayaṁ kho amhākaṁ anusāsanī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Mahācundo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Catuttālīsapadā vuttā, sandhayo pañca desitā;
Sallekho nāma suttanto, gambhīro sāgarūpamoti.

Sallekhasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.9.) (9) Sammādiṭṭhisuttaṁ

▶T.125.(49.5)(vol.2.797.)

89. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho āyasmā Sāriputto bhikkhū āmantesi-- "Āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca--

"'Sammādiṭṭhi sammādiṭṭhī'ti, āvuso, vuccati. Kittāvatā nu kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti?

"Dūratopi kho mayaṁ, āvuso, āgaccheyyāma āyasmato Sāriputtassa santike etassa bhāsitassa atthamaññātuṁ. Sādhu vatāyasmantaṁyeva Sāriputtaṁ paṭibhātu etassa bhāsitassa attho. Āyasmato Sāriputtassa sutvā bhikkhū dhāressantī"ti. "Tena hi, āvuso, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca--

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako akusalañca pajānāti, akusalamūlañca pajānāti, kusalañca pajānāti, kusalamūlañca (M.9./I,47.) pajānāti ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, akusalaṁ, katamaṁ akusalamūlaṁ, katamaṁ kusalaṁ, katamaṁ kusalamūlaṁ? Pāṇātipāto kho, āvuso, akusalaṁ, adinnādānaṁ akusalaṁ, kāmesumicchācāro akusalaṁ, musāvādo akusalaṁ, pisuṇā vācā akusalaṁ, pharusā vācā akusalaṁ, samphappalāpo akusalaṁ, abhijjhā akusalaṁ, byāpādo akusalaṁ, micchādiṭṭhi akusalaṁ-- idaṁ vuccatāvuso akusalaṁ. Katamañcāvuso, akusalamūlaṁ? Lobho akusalamūlaṁ, doso akusalamūlaṁ, moho akusalamūlaṁ-- idaṁ vuccatāvuso, akusalamūlaṁ.

"Katamañcāvuso kusalaṁ? Pāṇātipātā veramaṇī kusalaṁ, adinnādānā veramaṇī kusalaṁ, kāmesumicchācārā veramaṇī kusalaṁ, musāvādā veramaṇī kusalaṁ, pisuṇāya vācāya veramaṇī kusalaṁ, pharusāya vācāya veramaṇī kusalaṁ, samphappalāpā veramaṇī kusalaṁ, anabhijjhā kusalaṁ, abyāpādo kusalaṁ, sammādiṭṭhi kusalaṁ-- idaṁ vuccatāvuso, kusalaṁ. Katamañcāvuso, kusalamūlaṁ? Alobho kusalamūlaṁ, adoso kusalamūlaṁ, amoho kusalamūlaṁ-- idaṁ vuccatāvuso, kusalamūlaṁ.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ akusalaṁ pajānāti, evaṁ akusalamūlaṁ pajānāti, evaṁ kusalaṁ pajānāti, evaṁ kusalamūlaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya, paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā, 'asmī'ti diṭṭhimānānusayaṁ samūhanitvā, avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā, diṭṭhevadhamme dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

90. "Sādhāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ uttari pañhaṁ apucchuṁ -- "Siyā panāvuso, aññopi pariyāyo yathā ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena

samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti?

“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako āhārañca pajānāti, āhārasamudayañca pajānāti, āhāranirodhañca pajānāti, āhāranirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato (M.9./I,48.) imaṁ saddhammaṁ. Katamo panāvuso, āhāro, katamo āhārasamudayo, katamo āhāranirodho, katamā āhāranirodhagāminī paṭipadā? Cattārome, āvuso, āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā, sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro? Kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiyā, viññāṇaṁ catutthaṁ. Taṇhāsamudayā āhārasamudayo, taṇhānirodhā āhāranirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo āhāranirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-- ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi’.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ āhāraṁ pajānāti, evaṁ āhārasamudayaṁ pajānāti, evaṁ āhāranirodhaṁ pajānāti, evaṁ āhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya, paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā, ‘asmī’ti diṭṭhimānānusayaṁ samūhanitvā, avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā, diṭṭhevadhamme dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

91. “Sādhāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ uttari pañhaṁ apucchuṁ-- “Siyā panāvuso, aññopi pariyāyo yathā ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti?

“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako dukkhañca pajānāti, dukkhasamudayañca pajānāti, dukkhanirodhañca pajānāti, dukkhanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, dukkhaṁ, katamo dukkhasamudayo, katamo dukkhanirodho, katamā dukkhanirodhagāminī paṭipadā? Jātipi dukkhā, jarāpi dukkhā, maraṇampi dukkhaṁ, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāpi dukkhā, appiyehi sampayogopi dukkho, piyehi vippayogopi dukkho, yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ, saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā-- idaṁ vuccatāvuso, dukkhaṁ. Katamo cāvuso, dukkhasamudayo? Yāyaṁ taṇhā ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī, seyyathidaṁ, kāmataṇhā bhavataṇhā (M.9./I,49.) vibhavataṇhā-- ayaṁ vuccatāvuso, dukkhasamudayo. Katamo cāvuso, dukkhanirodho? Yo tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo-- ayaṁ vuccatāvuso, dukkhanirodho. Katamā cāvuso, dukkhanirodhagāminī paṭipadā? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi-- ayaṁ vuccatāvuso, dukkhanirodhagāminī paṭipadā.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ dukkhaṁ pajānāti, evaṁ dukkhasamudayaṁ pajānāti, evaṁ dukkhanirodhaṁ pajānāti, evaṁ dukkhanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya, paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā, ‘asmī’ti diṭṭhimānānusayaṁ samūhanitvā, avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā, diṭṭhevadhamme dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

92. “Sādhāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ uttari pañhaṁ apucchuṁ-- “Siyā panāvuso, aññopi pariyāyo yathā ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti?

“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako jarāmaraṇañca pajānāti, jarāmaraṇasamudayañca pajānāti, jarāmaraṇanirodhañca pajānāti, jarāmaraṇa--nirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti,

ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, jarāmaraṇaṁ, katamo jarāmaraṇasamudayo, katamo jarāmaraṇanirodho, katamā jarāmaraṇanirodhagāminī paṭipadā? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripāko-- ayaṁ vuccatāvuso, jarā. Katamañcāvuso, maraṇaṁ? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālaṁkiriyā khandhānaṁ bhedo, kaḷevarassa nikkhepo, jīvitindriyassupacchedo-- idaṁ vuccatāvuso, maraṇaṁ. Iti ayañca jarā idañca maraṇaṁ-- idaṁ vuccatāvuso, jarāmaraṇaṁ. Jātisamudayā jarāmaraṇasamudayo, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo jarāmaraṇanirodha-- gāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ jarāmaraṇaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇasamudaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇanirodhaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

93. "Sādhāvuso"ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…(M.9./I,50.) "Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako jātiñca pajānāti, jātisamudayañca pajānāti, jātinirodhañca pajānāti, jātinirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamā panāvuso, jāti, katamo jātisamudayo, katamo jātinirodho, katamā jātinirodhagāminī paṭipadā? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jāti sañjāti okkanti abhinibbatti khandhānaṁ pātubhāvo, āyatanānaṁ paṭilābho-- ayaṁ vuccatāvuso, jāti. Bhavasamudayā jātisamudayo, bhavanirodhā jātinirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo jātinirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ jātiṁ pajānāti, evaṁ jātisamudayaṁ pajānāti, evaṁ jātinirodhaṁ pajānāti, evaṁ jātinirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

94. "Sādhāvuso"ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…"Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako bhavañca pajānāti, bhavasamudayañca pajānāti, bhavanirodhañca pajānāti, bhavanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamo panāvuso, bhavo, katamo bhavasamudayo, katamo bhavanirodho, katamā bhavanirodhagāminī paṭipadā? Tayome, āvuso, bhavā-- kāmabhavo, rūpabhavo, arūpabhavo. Upādānasamudayā bhavasamudayo, upādānanirodhā bhavanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhavanirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ bhavaṁ pajānāti, evaṁ bhavasamudayaṁ pajānāti, evaṁ bhavanirodhaṁ pajānāti, evaṁ bhavanirodha-- gāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti. Ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

95. "Sādhāvuso"ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…"Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako upādānañca pajānāti, upādānasamudayañca pajānāti, upādānanirodhañca pajānāti, upādānanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, upādānaṁ, katamo

upādānasamudayo, katamo upādānanirodho, katamā upādānanirodhagāminī paṭipadā? Cattārimāni, āvuso, (M.9./I,51.) upādānāni kāmupādānaṁ, diṭṭhupādānaṁ, sīlabbatupādānaṁ, attavādupādānaṁ. Taṇhāsamudayā upādānasamudayo, taṇhānirodhā upādānanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo upādānanirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ upādānaṁ pajānāti, evaṁ upādānasamudayaṁ pajānāti, evaṁ upādānanirodhaṁ pajānāti, evaṁ upādānanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

96. "Sādhāvuso"ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…"Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako taṇhañca pajānāti, taṇhāsamudayañca pajānāti, taṇhānirodhañca pajānāti, taṇhānirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti -- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamā panāvuso, taṇhā, katamo taṇhāsamudayo, katamo taṇhānirodho, katamā taṇhānirodhagāminī paṭipadā? Chayime, āvuso, taṇhākāyā-- rūpataṇhā, saddataṇhā, gandhataṇhā, rasataṇhā, phoṭṭhabbataṇhā, dhammataṇhā. Vedanāsamudayā taṇhāsamudayo, vedanānirodhā taṇhānirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo taṇhānirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ taṇhaṁ pajānāti, evaṁ taṇhāsamudayaṁ pajānāti, evaṁ taṇhānirodhaṁ pajānāti, evaṁ taṇhānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

97. "Sādhāvuso"ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…"Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako vedanañca pajānāti, vedanāsamudayañca pajānāti, vedanānirodhañca pajānāti, vedanānirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti -- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamā panāvuso, vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā? Chayime, āvuso, vedanākāyā-- cakkhusamphassajā vedanā, sotasamphassajā vedanā, ghānasamphassajā vedanā, jivhāsamphassajā vedanā, kāyasamphassajā vedanā, manosamphassajā vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo, phassanirodhā vedanānirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo vedanānirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.
(M.9./I,52.) "Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ vedanaṁ pajānāti, evaṁ vedanāsamudayaṁ pajānāti, evaṁ vedanānirodhaṁ pajānāti, evaṁ vedanānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman"ti.

98. "Sādhāvuso"ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…"Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako phassañca pajānāti, phassasamudayañca pajānāti, phassanirodhañca pajānāti, phassanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti -- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamo panāvuso, phasso, katamo phassasamudayo, katamo phassanirodho, katamā phassanirodhagāminī paṭipadā? Chayime, āvuso, phassakāyā-- cakkhusamphasso, sotasamphasso ghānasamphasso, jivhāsamphasso, kāyasamphasso, manosamphasso. Saḷāyatanasamudayā phassasamudayo, saḷāyatananirodhā phassanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo phassanirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

"Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ phassaṁ pajānāti, evaṁ phassasamudayaṁ

pajānāti, evaṁ phassanirodhaṁ pajānāti, evaṁ phassanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

99. “Sādhāvuso”ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako saḷāyatanañca pajānāti, saḷāyatanasamudayañca pajānāti, saḷāyatananirodhañca pajānāti, saḷāyatananirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, saḷāyatanaṁ, katamo saḷāyatanasamudayo, katamo saḷāyatananirodho, katamā saḷāyatananirodhagāminī paṭipadā Chayimāni, āvuso, āyatanāni -- cakkhāyatanaṁ, sotāyatanaṁ, ghānāyatanaṁ, jivhāyatanaṁ, kāyāyatanaṁ, manāyatanaṁ. Nāmarūpasamudayā saḷāyatanasamudayo, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saḷāyatananirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ saḷāyatanaṁ pajānāti, evaṁ saḷāyatanasamudayaṁ (M.9./I,53.) pajānāti, evaṁ saḷāyatananirodhaṁ pajānāti evaṁ saḷāyatananirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya..pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

100. “Sādhāvuso”ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako nāmarūpañca pajānāti, nāmarūpasamudayañca pajānāti, nāmarūpanirodhañca pajānāti, nāmarūpanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, nāmarūpaṁ, katamo nāmarūpasamudayo, katamo nāmarūpanirodho, katamā nāmarūpanirodhagāminī paṭipadā? Vedanā, saññā, cetanā, phasso, manasikāro idaṁ vuccatāvuso, nāmaṁ; cattāri ca mahābhūtāni, catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpaṁ-- idaṁ vuccatāvuso, rūpaṁ. Iti idañca nāmaṁ idañca rūpaṁ-- idaṁ vuccatāvuso, nāmarūpaṁ. Viññāṇasamudayā nāmarūpasamudayo, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo nāmarūpanirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ nāmarūpaṁ pajānāti, evaṁ nāmarūpasamudayaṁ pajānāti, evaṁ nāmarūpanirodhaṁ pajānāti, evaṁ nāmarūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

101. “Sādhāvuso”ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako viññāṇañca pajānāti, viññāṇasamudayañca pajānāti, viññāṇanirodhañca pajānāti, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamaṁ panāvuso, viññāṇaṁ, katamo viññāṇasamudayo, katamo viññāṇanirodho, katamā viññāṇanirodhagāminī paṭipadā? Chayime, āvuso, viññāṇakāyā-- cakkhuviññāṇaṁ, sotaviññāṇaṁ, ghānaviññāṇaṁ, jivhāviññāṇaṁ, kāyaviññāṇaṁ, manoviññāṇaṁ. Saṅkhārasamudayā viññāṇasamudayo, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo viññāṇanirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ viññāṇaṁ pajānāti, evaṁ viññāṇasamudayaṁ pajānāti, evaṁ viññāṇanirodhaṁ pajānāti, evaṁ viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti (M.9./I,54.) so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya …pe… dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

102. “Sādhāvuso”ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako saṅkhāre ca pajānāti, saṅkhārasamudayañca pajānāti, saṅkhāranirodhañca pajānāti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katame panāvuso, saṅkhārā, katamo saṅkhārasamudayo, katamo saṅkhāranirodho, katamā saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā? Tayome, āvuso, saṅkhārā-- kāyasaṅkhāro, vacīsaṅkhāro, cittasaṅkhāro. Avijjāsamudayā saṅkhārasamudayo, avijjānirodhā saṅkhāranirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ saṅkhāre pajānāti, evaṁ saṅkhārasamudayaṁ pajānāti, evaṁ saṅkhāranirodhaṁ pajānāti, evaṁ saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya, paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā, ‘asmī’ti diṭṭhimānānusayaṁ samūhanitvā, avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā, diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

103. “Sādhāvuso”ti kho …pe… apucchuṁ-- siyā panāvuso …pe…“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako avijjañca pajānāti, avijjāsamudayañca pajānāti, avijjānirodhañca pajānāti, avijjānirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamā panāvuso, avijjā, katamo avijjāsamudayo, katamo avijjānirodho, katamā avijjānirodhagāminī paṭipadā? Yaṁ kho, āvuso, dukkhe aññāṇaṁ, dukkhasamudaye aññāṇaṁ, dukkhanirodhe aññāṇaṁ, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇaṁ-- ayaṁ vuccatāvuso, avijjā. Āsavasamudayā avijjāsamudayo, āsavanirodhā avijjānirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo avijjānirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ avijjaṁ pajānāti, evaṁ avijjāsamudayaṁ pajānāti, evaṁ avijjānirodhaṁ pajānāti, evaṁ avijjānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya, paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā, ‘asmī’ti diṭṭhimānānusayaṁ samūhanitvā, avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā, diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

104. “Sādhāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ uttari pañhaṁ apucchuṁ-- “Siyā panāvuso, aññopi pariyāyo (M.9./I,55.) yathā ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti?

“Siyā, āvuso. Yato kho, āvuso, ariyasāvako āsavañca pajānāti, āsavasamudayañca pajānāti, āsavanirodhañca pajānāti, āsavanirodhagāminiṁ paṭipadañca pajānāti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti, ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhammaṁ. Katamo panāvuso, āsavo, katamo āsavasamudayo, katamo āsavanirodho, katamā āsavanirodhagāminī paṭipadāti? Tayome, āvuso, āsavā -- kāmāsavo, bhavāsavo, avijjāsavo. Avijjāsamudayā āsavasamudayo, avijjānirodhā āsavanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo āsavanirodhagāminī paṭipadā, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi …pe… sammāsamādhi.

“Yato kho, āvuso, ariyasāvako evaṁ āsavaṁ pajānāti, evaṁ āsavasamudayaṁ pajānāti, evaṁ āsavanirodhaṁ pajānāti, evaṁ āsavanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti, so sabbaso rāgānusayaṁ pahāya, paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā, ‘asmī’ti diṭṭhimānānusayaṁ samūhanitvā, avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā, diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti-- ettāvatāpi kho, āvuso, ariyasāvako sammādiṭṭhi hoti ujugatāssa diṭṭhi, dhamme aveccappasādena samannāgato, āgato imaṁ saddhamman”ti.

Idamavocāyasmā Sāriputto. Attamanā te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ

abhinandunti.

Sammādiṭṭhisuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.10.) (10) Mahāsatipaṭṭhānasuttaṁ

▶T.46.(98)(vol.1.582.)、D.22.(omit 18~21.)

【content】

Uddeso
Kāyānupassanā ānāpānapabbaṁ
Kāyānupassanā iriyāpathapabbaṁ
Kāyānupassanā sampajānapabbaṁ
Kāyānupassanā paṭikūlamanasikārapabbaṁ
Kāyānupassanā dhātumanasikārapabbaṁ
Kāyānupassanā navasivathikapabbaṁ
Vedanānupassanā
Cittānupassanā
Dhammānupassanā nīvaraṇapabbaṁ
Dhammānupassanā khandhapabbaṁ
Dhammānupassanā āyatanapabbaṁ
Dhammānupassanā bojjhaṅgapabbaṁ
Dhammānupassanā saccapabbaṁ
Dukkhasaccaniddeso
Samudayasaccaniddeso
Nirodhasaccaniddeso
Maggasaccaniddeso

105. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu viharati Kammāsadhammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

Uddeso

106. "Ekāyano ayaṁ, bhikkhave, maggo [1]sattānaṁ visuddhiyā, (M.10./I,56.) [2]sokaparidevānaṁ § samatikkamāya, [3]dukkhadomanassānaṁ atthaṅgamāya, [4]ñāyassa adhigamāya, [5]nibbānassa sacchikiriyāya, yadidaṁ cattāro satipaṭṭhānā.

"Katame cattāro? Idha, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; vedanāsu vedanānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; citte cittānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ.

Uddeso niṭṭhito.

Kāyānupassanā ānāpānapabbaṁ

107."Kathañca, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati? Idha, bhikkhave, bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati, pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya, parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So satova assasati, satova passasati. Dīghaṁ vā assasanto 'dīghaṁ assasāmī'ti pajānāti, dīghaṁ vā passasanto 'dīghaṁ passasāmī'ti pajānāti, rassaṁ vā assasanto 'rassaṁ assasāmī'ti pajānāti, rassaṁ vā passasanto 'rassaṁ passasāmī'ti pajānāti, 'sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmī'ti sikkhati,

‘sabbakāyapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati.

“Seyyathāpi, bhikkhave, dakkho bhamakāro vā bhamakārantevāsī vā dīghaṁ vā añchanto ‘dīghaṁ añchāmī’ti pajānāti, rassaṁ vā añchanto ‘rassaṁ añchāmī’ti pajānāti; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu dīghaṁ vā assasanto ‘dīghaṁ assasāmī’ti pajānāti, dīghaṁ vā passasanto ‘dīghaṁ passasāmī’ti pajānāti, rassaṁ vā assasanto ‘rassaṁ assasāmī’ti pajānāti, rassaṁ vā passasanto ‘rassaṁ passasāmī’ti pajānāti; ‘sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘sabbakāyapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati, bahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati, vayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati, samudayavayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati. ‘Atthi kāyo’ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

Ānāpānapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Kāyānupassanā iriyāpathapabbaṁ

108. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu gacchanto vā ‘gacchāmī’ti pajānāti, ṭhito vā ‘ṭhitomhī’ti pajānāti, nisinno vā (M.10./I,57.) ‘nisinnomhī’ti pajānāti, sayāno vā ‘sayānomhī’ti pajānāti. Yathā yathā vā panassa kāyo paṇihito hoti tathā tathā naṁ pajānāti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati, bahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati, vayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati, samudayavayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati. ‘Atthi kāyo’ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

Iriyāpathapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Kāyānupassanā sampajānapabbaṁ

109. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati …pe… evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

Sampajānapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Kāyānupassanā paṭikūlamanasikārapabbaṁ

110. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ uddhaṁ pādatalā, adho kesamatthakā, tacapariyantaṁ pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhati-- ‘atthi imasmiṁ [1]kesā [2]lomā [3]nakhā [4]dantā [5]taco [6]maṁsaṁ [7]nhāru [8]aṭṭhi [9]aṭṭhimiñjaṁ [10]vakkaṁ [11]hadayaṁ [12]yakanaṁ [13]kilomakaṁ [14]pihakaṁ [15]papphāsaṁ [16]antaṁ [17]antaguṇaṁ [18]udariyaṁ [19]karīsaṁ [20]pittaṁ [21]semhaṁ [22]pubbo [23]lohitaṁ [24]sedo [25]medo [26]assu [27]vasā [28]kheḷo [29]siṅghāṇikā [30]lasikā

[31]muttan'ti.

"Seyyathāpi, bhikkhave, ubhatomukhā putoḷi pūrā nānāvihitassa dhaññassa, seyyathidaṁ-- sālīnaṁ vīhīnaṁ muggānaṁ māsānaṁ tilānaṁ taṇḍulānaṁ. Tamenaṁ cakkhumā puriso muñcitvā paccavekkheyya-- 'ime sālī ime vīhī ime muggā ime māsā ime tilā ime taṇḍulā'ti. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ uddhaṁ pādatalā, adho kesamatthakā, tacapariyantaṁ pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhati-- 'atthi imasmiṁ kāye kesā lomā …pe… muttan'ti.

"Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati …pe… evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

Paṭikūlamanasikārapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Kāyānupassanā dhātumanasikārapabbaṁ

111. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ dhātuso paccavekkhati-- 'atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū'ti.

(M.10./I,58.) "Seyyathāpi bhikkhave, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā catumahāpathe bilaso vibhajitvā nisinno assa. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ dhātuso paccavekkhati-- 'atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū'ti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati …pe… evampi kho, bhikkhave bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

Dhātumanasikārapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Kāyānupassanā navasivathikapabbaṁ

112. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ ekāhamataṁ vā dvīhamataṁ vā tīhamataṁ vā uddhumātakaṁ vinīlakaṁ vipubbakajātaṁ. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati …pe… evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ kākehi vā khajjamānaṁ kulalehi vā khajjamānaṁ gijjhehi vā khajjamānaṁ kaṅkehi vā khajjamānaṁ sunakhehi vā khajjamānaṁ byagghehi vā khajjamānaṁ dīpīhi vā khajjamānaṁ siṅgālehi vā khajjamānaṁ vividhehi vā pāṇakajātehi khajjamānaṁ. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati …pe… evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ aṭṭhikasaṅkhalikaṁ samaṁsalohitaṁ nhārusambandhaṁ …pe… aṭṭhikasaṅkhalikaṁ nimaṁsalohitamakkhitaṁ nhārusambandhaṁ …pe… aṭṭhikasaṅkhalikaṁ apagatamaṁsalohitaṁ nhārusambandhaṁ …pe… aṭṭhikāni apagatasambandhāni disā vidisā vikkhittāni, aññena hatthaṭṭhikaṁ aññena pādaṭṭhikaṁ aññena gopphakaṭṭhikaṁ aññena jaṅghaṭṭhikaṁ aññena ūruṭṭhikaṁ aññena kaṭiṭṭhikaṁ aññena phāsukaṭṭhikaṁ aññena piṭṭhiṭṭhikaṁ aññena khandhaṭṭhikaṁ aññena gīvaṭṭhikaṁ aññena hanukaṭṭhikaṁ aññena dantaṭṭhikaṁ aññena sīsakaṭāhaṁ. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati …pe… evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya

chaḍḍitaṁ, aṭṭhikāni setāni saṅkhavaṇṇapaṭibhāgāni …pe… aṭṭhikāni puñjakitāni terovassikāni …pe… aṭṭhikāni pūtīni cuṇṇakajātāni. (M.10./I,59.) So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- ‘ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto’ti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati, bahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati, vayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati, samudayavayadhammānupassī vā kāyasmiṁ viharati. ‘Atthi kāyo’ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati.

Navasivathikapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Cuddasakāyānupassanā niṭṭhitā.

Vedanānupassanā

113. “Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu vedanāsu vedanānupassī viharati? Idha, bhikkhave, bhikkhu sukhaṁ vā vedanaṁ vedayamāno ‘sukhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; dukkhaṁ vā vedanaṁ vedayamāno ‘dukkhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; adukkhamasukhaṁ vā vedanaṁ vedayamāno ‘adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; sāmisaṁ vā sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno ‘sāmisaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; nirāmisaṁ vā sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno ‘nirāmisaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; sāmisaṁ vā dukkhaṁ vedanaṁ vedayamāno ‘sāmisaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; nirāmisaṁ vā dukkhaṁ vedanaṁ vedayamāno ‘nirāmisaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; sāmisaṁ vā adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayamāno ‘sāmisaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; nirāmisaṁ vā adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayamāno ‘nirāmisaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayāmī’ti pajānāti; iti ajjhattaṁ vā vedanāsu vedanānupassī viharati, bahiddhā vā vedanāsu vedanānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā vedanāsu vedanānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā vedanāsu viharati, vayadhammānupassī vā vedanāsu viharati, samudayavayadhammānupassī vā vedanāsu viharati. ‘Atthi vedanā’ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu vedanāsu vedanānupassī viharati.

Vedanānupassanā niṭṭhitā.

Cittānupassanā

114. “Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu citte cittānupassī viharati? Idha, bhikkhave, bhikkhu sarāgaṁ vā cittaṁ ‘sarāgaṁ cittan’ti pajānāti, vītarāgaṁ vā cittaṁ ‘vītarāgaṁ cittan’ti pajānāti; sadosaṁ vā cittaṁ ‘sadosaṁ cittan’ti pajānāti, vītadosaṁ vā cittaṁ ‘vītadosaṁ cittan’ti pajānāti; samohaṁ vā cittaṁ ‘samohaṁ cittan’ti pajānāti, vītamohaṁ vā cittaṁ ‘vītamohaṁ cittan’ti pajānāti; saṁkhittaṁ vā cittaṁ ‘saṁkhittaṁ cittan’ti pajānāti, vikkhittaṁ vā cittaṁ ‘vikkhittaṁ cittan’ti pajānāti; mahaggataṁ vā cittaṁ ‘mahaggataṁ cittan’ti pajānāti, amahaggataṁ vā cittaṁ ‘amahaggataṁ cittan’ti pajānāti; sa--uttaraṁ vā cittaṁ ‘sa-- uttaraṁ cittan’ti pajānāti, anuttaraṁ vā cittaṁ ‘anuttaraṁ cittan’ti pajānāti; samāhitaṁ vā cittaṁ ‘samāhitaṁ cittan’ti pajānāti, asamāhitaṁ vā cittaṁ ‘asamāhitaṁ cittan’ti pajānāti; vimuttaṁ vā cittaṁ ‘vimuttaṁ cittan’ti pajānāti, avimuttaṁ vā cittaṁ ‘avimuttaṁ cittan’ti pajānāti. Iti ajjhattaṁ vā citte cittānupassī viharati, bahiddhā vā citte cittānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā citte cittānupassī viharati;

samudayadhammānupassī (M.10./I,60.) vā cittasmiṁ viharati, vayadhammānupassī vā cittasmiṁ viharati, samudayavayadhammānupassī vā cittasmiṁ viharati. 'Atthi cittan'ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu citte cittānupassī viharati.

Cittānupassanā niṭṭhitā.

Dhammānupassanā nīvaraṇapabbaṁ

115. "Kathañca, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati? Idha, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati pañcasu nīvaraṇesu. Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati pañcasu nīvaraṇesu?

"Idha bhikkhave, bhikkhu santaṁ vā ajjhattaṁ kāmacchandaṁ 'atthi me ajjhattaṁ kāmacchando'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ kāmacchandaṁ 'natthi me ajjhattaṁ kāmacchando'ti pajānāti; yathā ca anuppannassa kāmacchandassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa kāmacchandassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa kāmacchandassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ byāpādaṁ 'atthi me ajjhattaṁ byāpādo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ byāpādaṁ 'natthi me ajjhattaṁ byāpādo'ti pajānāti; yathā ca anuppannassa byāpādassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa byāpādassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa byāpādassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ thīnamiddhaṁ 'atthi me ajjhattaṁ thīnamiddhan'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ thīnamiddhaṁ 'natthi me ajjhattaṁ thīnamiddhan'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa thīnamiddhassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa thīnamiddhassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa thīnamiddhassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ uddhaccakukkuccaṁ 'atthi me ajjhattaṁ uddhaccakukkuccan'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ uddhaccakukkuccaṁ 'natthi me ajjhattaṁ uddhaccakukkuccan'ti pajānāti; yathā ca anuppannassa uddhaccakukkuccassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa uddhaccakukkuccassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa uddhaccakukkuccassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ vicikicchaṁ 'atthi me ajjhattaṁ vicikicchā'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ vicikicchaṁ 'natthi me ajjhattaṁ vicikicchā'ti pajānāti; yathā ca anuppannāya vicikicchāya uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannāya vicikicchāya pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnāya vicikicchāya āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Iti ajjhattaṁ vā dhammesu dhammānupassī viharati, bahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā dhammesu viharati, vayadhammānupassī vā dhammesu viharati samudayavayadhammānupassī vā dhammesu viharati. 'Atthi dhammā'ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati pañcasu nīvaraṇesu.

Nīvaraṇapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhammānupassanā khandhapabbaṁ

116. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī (M.10./I,61.) viharati pañcasu upādānakkhandhesu. Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati pañcasu upādānakkhandhesu? Idha, bhikkhave, bhikkhu-- 'iti

rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo; iti vedanā, iti vedanāya samudayo, iti vedanāya atthaṅgamo; iti saññā, iti saññāya samudayo, iti saññāya atthaṅgamo; iti saṅkhārā, iti saṅkhārānaṁ samudayo, iti saṅkhārānaṁ atthaṅgamo; iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo'ti; iti ajjhattaṁ vā dhammesu dhammānupassī viharati, bahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā dhammesu viharati, vayadhammānupassī vā dhammesu viharati, samudayavayadhammānupassī vā dhammesu viharati. 'Atthi dhammā'ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati pañcasu upādānakkhandhesu.

Khandhapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhammānupassanā āyatanapabbaṁ

117. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati chasu ajjhattikabāhiresu āyatanesu. Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati chasu ajjhattikabāhiresu āyatanesu?

"Idha bhikkhave, bhikkhu cakkhuñca pajānāti, rūpe ca pajānāti, yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanaṁ tañca pajānāti, yathā ca anuppannassa saṁyojanassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa saṁyojanassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa saṁyojanassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Sotañca pajānāti, sadde ca pajānāti, yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanaṁ tañca pajānāti, yathā ca anuppannassa saṁyojanassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa saṁyojanassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa saṁyojanassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Ghānañca pajānāti, gandhe ca pajānāti, yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanaṁ tañca pajānāti, yathā ca anuppannassa saṁyojanassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa saṁyojanassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa saṁyojanassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Jivhañca pajānāti, rase ca pajānāti, yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanaṁ tañca pajānāti, yathā ca anuppannassa saṁyojanassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa saṁyojanassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa saṁyojanassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Kāyañca pajānāti, phoṭṭhabbe ca pajānāti, yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanaṁ tañca pajānāti, yathā ca anuppannassa saṁyojanassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa saṁyojanassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa saṁyojanassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Manañca pajānāti, dhamme ca pajānāti, yañca tadubhayaṁ paṭicca uppajjati saṁyojanaṁ tañca pajānāti, yathā ca anuppannassa saṁyojanassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa saṁyojanassa pahānaṁ hoti tañca pajānāti, yathā ca pahīnassa saṁyojanassa āyatiṁ anuppādo hoti tañca pajānāti.

"Iti ajjhattaṁ vā dhammesu dhammānupassī viharati, bahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā dhammesu viharati, vayadhammānupassī vā dhammesu viharati, samudayavayadhammānupassī vā dhammesu viharati. 'Atthi dhammā'ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati chasu ajjhattikabāhiresu āyatanesu.

Āyatanapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhammānupassanā bojjhaṅgapabbaṁ

118. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati sattasu bojjhaṅgesu. Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati sattasu bojjhaṅgesu? Idha, bhikkhave, bhikkhu santaṁ vā ajjhattaṁ satisambojjhaṅgaṁ 'atthi (M.10./I,62.) me ajjhattaṁ satisambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ satisambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ satisambojjhaṅgo'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa satisambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa satisambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ dhammavicayasambojjhaṅgaṁ 'atthi me ajjhattaṁ dhammavicayasambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ dhammavicayasambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ dhammavicayasambojjhaṅgo'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa dhammavicayasambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa dhammavicayasambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ vīriyasambojjhaṅgaṁ 'atthi me ajjhattaṁ vīriyasambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ vīriyasambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ vīriyasambojjhaṅgo'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa vīriyasambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa vīriyasambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ pītisambojjhaṅgaṁ 'atthi me ajjhattaṁ pītisambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ pītisambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ pītisambojjhaṅgo'ti pajānāti yathā ca anuppannassa pītisambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa pītisambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ passaddhisambojjhaṅgaṁ 'atthi me ajjhattaṁ passaddhisambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ passaddhisambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ passaddhisambojjhaṅgo'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa passaddhisambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa passaddhisambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ samādhisambojjhaṅgaṁ 'atthi me ajjhattaṁ samādhisambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ samādhisambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ samādhisambojjhaṅgo'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa samādhisambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa samādhisambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Santaṁ vā ajjhattaṁ upekkhāsambojjhaṅgaṁ 'atthi me ajjhattaṁ upekkhāsambojjhaṅgo'ti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ upekkhāsambojjhaṅgaṁ 'natthi me ajjhattaṁ upekkhāsambojjhaṅgo'ti pajānāti, yathā ca anuppannassa upekkhāsambojjhaṅgassa uppādo hoti tañca pajānāti, yathā ca uppannassa upekkhāsambojjhaṅgassa bhāvanāya pāripūrī hoti tañca pajānāti.

"Iti ajjhattaṁ vā dhammesu dhammānupassī viharati, bahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā dhammesu viharati, vayadhammānupassī vā dhammesu viharati, samudayavayadhammānupassī vā dhammesu viharati. 'Atthi dhammā'ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati sattasu bojjhaṅgesu.

Bojjhaṅgapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhammānupassanā saccapabbaṁ

119. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati catūsu ariyasaccesu. Kathañca pana, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati catūsu ariyasaccesu? Idha, bhikkhave, bhikkhu ‘idaṁ dukkhan’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ‘ayaṁ dukkhasamudayo’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ‘ayaṁ dukkhanirodho’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ‘ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṁ pajānāti.

Paṭhamabhāṇavāro niṭṭhito.

Dukkhasaccaniddeso

120. “Katamañca bhikkhave, dukkhaṁ ariyasaccaṁ? Jātipi dukkhā, jarāpi dukkhā, maraṇampi dukkhaṁ, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāpi dukkhā, appiyehi sampayogopi dukkho, piyehi vippayogopi dukkho, yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ, saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā.

121. “Katamā ca, bhikkhave, jāti? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jāti sañjāti okkanti abhinibbatti khandhānaṁ pātubhāvo āyatanānaṁ paṭilābho, ayaṁ vuccati, bhikkhave, jāti.

122. “Katamā ca, bhikkhave, jarā? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripāko, ayaṁ vuccati, bhikkhave, jarā.

123. “Katamañca, bhikkhave, maraṇaṁ? Yaṁ tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālaṅkiriyā khandhānaṁ bhedo kaḷevarassa nikkhepo jīvitindriyassupacchedo, idaṁ vuccati, bhikkhave, maraṇaṁ.

124. “Katamo ca, bhikkhave, soko? Yo kho, bhikkhave, aññataraññatarena byasanena samannāgatassa aññataraññatarena dukkhadhammena phuṭṭhassa soko socanā socitattaṁ antosoko antoparisoko, ayaṁ vuccati, bhikkhave, soko.

125. “Katamo ca, bhikkhave, paridevo? Yo kho, bhikkhave, aññataraññatarena byasanena samannāgatassa aññataraññatarena dukkhadhammena phuṭṭhassa ādevo paridevo ādevanā paridevanā ādevitattaṁ paridevitattaṁ, ayaṁ vuccati, bhikkhave, paridevo.

126. “Katamañca, bhikkhave, dukkhaṁ? Yaṁ kho, bhikkhave, kāyikaṁ dukkhaṁ kāyikaṁ asātaṁ kāyasamphassajaṁ dukkhaṁ asātaṁ vedayitaṁ, idaṁ vuccati, bhikkhave, dukkhaṁ.

127. “Katamañca, bhikkhave, domanassaṁ? Yaṁ kho, bhikkhave, cetasikaṁ dukkhaṁ cetasikaṁ asātaṁ manosamphassajaṁ dukkhaṁ asātaṁ vedayitaṁ, idaṁ vuccati, bhikkhave, domanassaṁ.

128. “Katamo ca, bhikkhave, upāyāso? Yo kho, bhikkhave, aññataraññatarena byasanena samannāgatassa aññataraññatarena dukkhadhammena phuṭṭhassa āyāso upāyāso āyāsitattaṁ upāyāsitattaṁ, ayaṁ vuccati, bhikkhave, upāyāso.

129. “Katamo ca, bhikkhave, appiyehi sampayogo dukkho? Idha yassa te honti aniṭṭhā akantā amanāpā rūpā saddā gandhā rasā phoṭṭhabbā dhammā, ye vā panassa te honti anatthakāmā ahitakāmā aphāsukakāmā ayogakkhemakāmā, yā tehi saddhiṁ saṅgati samāgamo samodhānaṁ missībhāvo, ayaṁ vuccati, bhikkhave, appiyehi sampayogo dukkho.

130. “Katamo ca, bhikkhave, piyehi vippayogo dukkho? Idha yassa te honti iṭṭhā kantā manāpā rūpā saddā gandhā rasā phoṭṭhabbā dhammā, ye vā panassa te honti atthakāmā hitakāmā phāsukakāmā yogakkhemakāmā mātā vā pitā vā bhātā vā bhaginī vā mittā vā amaccā vā ñātisālohitā vā, yā tehi saddhiṁ asaṅgati asamāgamo asamodhānaṁ amissībhāvo, ayaṁ vuccati, bhikkhave, piyehi vippayogo dukkho.

131. “Katamañca, bhikkhave, yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ?

Jātidhammānaṁ, bhikkhave sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati -- ‘aho vata mayaṁ na jātidhammā assāma, na ca vata no jāti āgaccheyyā’ti. Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ, idampi yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ. Jarādhammānaṁ, bhikkhave, sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati-- ‘aho vata mayaṁ na jarādhammā assāma, na ca vata no jarā āgaccheyyā’ti. Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ, idampi yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ. Byādhidhammānaṁ, bhikkhave, sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati-- ‘aho vata mayaṁ na byādhidhammā assāma, na ca vata no byādhi āgaccheyyā’ti. Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ, idampi yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ. Maraṇadhammānaṁ, bhikkhave, sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati-- ‘aho vata mayaṁ na maraṇadhammā assāma, na ca vata no maraṇaṁ āgaccheyyā’ti. Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ, idampi yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ. Sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammānaṁ, bhikkhave, sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati-- ‘aho vata mayaṁ na sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammā assāma, na ca vata no sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammā āgaccheyyun’ti. Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ, idampi yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ.

132. “Katame ca, bhikkhave, saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā? Seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho , saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho. Ime vuccanti, bhikkhave, saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dukkhaṁ ariyasaccaṁ.

Samudayasaccaniddeso

133. “Katamañca, bhikkhave, dukkhasamudayaṁ ariyasaccaṁ? Yāyaṁ taṇhā ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī. Seyyathidaṁ-- kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā.

“Sā kho panesā, bhikkhave, taṇhā kattha uppajjamānā uppajjati, kattha nivisamānā nivisati? Yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Kiñca loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ? Cakkhu loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati. Sotaṁ loke …pe… ghānaṁ loke… jivhā loke… kāyo loke… mano loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Rūpā loke… saddā loke… gandhā loke… rasā loke… phoṭṭhabbā loke… dhammā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Cakkhuviññāṇaṁ loke… sotaviññāṇaṁ loke… ghānaviññāṇaṁ loke… jivhāviññāṇaṁ loke… kāyaviññāṇaṁ loke… manoviññāṇaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Cakkhusamphasso loke… sotasamphasso loke… ghānasamphasso loke… jivhāsamphasso loke… kāyasamphasso loke… manosamphasso loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Cakkhusamphassajā vedanā loke… sotasamphassajā vedanā loke… ghānasamphassajā vedanā loke… jivhāsamphassajā vedanā loke… kāyasamphassajā vedanā loke… manosamphassajā vedanā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Rūpasaññā loke… saddasaññā loke… gandhasaññā loke… rasasaññā loke… phoṭṭhabbasaññā loke… dhammasaññā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Rūpasañcetanā loke… saddasañcetanā loke… gandhasañcetanā loke… rasasañcetanā loke… phoṭṭhabbasañcetanā loke… dhammasañcetanā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Rūpataṇhā loke… saddataṇhā loke… gandhataṇhā loke… rasataṇhā loke… phoṭṭhabbataṇhā loke… dhammataṇhā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Rūpavitakko loke… saddavitakko loke… gandhavitakko loke… rasavitakko loke… phoṭṭhabbavitakko loke… dhammavitakko loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

“Rūpavicāro loke… saddavicāro loke… gandhavicāro loke… rasavicāro loke… phoṭṭhabbavicāro loke… dhammavicāro loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dukkhasamudayaṁ ariyasaccaṁ.

Nirodhasaccaniddeso

134. “Katamañca, bhikkhave, dukkhanirodhaṁ ariyasaccaṁ? Yo tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo.

“Sā kho panesā, bhikkhave, taṇhā kattha pahīyamānā pahīyati, kattha nirujjhamānā nirujjhati? Yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Kiñca loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ? Cakkhu loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati. Sotaṁ loke …pe… ghānaṁ loke… jivhā loke… kāyo loke… mano loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Rūpā loke… saddā loke… gandhā loke… rasā loke… phoṭṭhabbā loke… dhammā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Cakkhuviññāṇaṁ loke… sotaviññāṇaṁ loke… ghānaviññāṇaṁ loke… jivhāviññāṇaṁ loke… kāyaviññāṇaṁ loke… manoviññāṇaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Cakkhusamphasso loke… sotasamphasso loke… ghānasamphasso loke… jivhāsamphasso loke… kāyasamphasso loke… manosamphasso loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Cakkhusamphassajā vedanā loke… sotasamphassajā vedanā loke… ghānasamphassajā vedanā loke… jivhāsamphassajā vedanā loke… kāyasamphassajā vedanā loke… manosamphassajā vedanā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Rūpasaññā loke… saddasaññā loke… gandhasaññā loke… rasasaññā loke… phoṭṭhabbasaññā loke… dhammasaññā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Rūpasañcetanā loke… saddasañcetanā loke… gandhasañcetanā loke… rasasañcetanā loke… phoṭṭhabbasañcetanā loke… dhammasañcetanā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Rūpataṇhā loke… saddataṇhā loke… gandhataṇhā loke… rasataṇhā loke… phoṭṭhabbataṇhā loke… dhammataṇhā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Rūpavitakko loke… saddavitakko loke… gandhavitakko loke… rasavitakko loke… phoṭṭhabbavitakko loke… dhammavitakko loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhamānā nirujjhati.

“Rūpavicāro loke… saddavicāro loke… gandhavicāro loke… rasavicāro loke… phoṭṭhabbavicāro loke… dhammavicāro loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ. Etthesā taṇhā pahīyamānā pahīyati, ettha nirujjhāmānā nirujjhati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dukkhanirodhaṁ ariyasaccaṁ.

Maggasaccaniddeso

135. “Katamañca, bhikkhave, dukkhanirodhagāminī paṭipadā ariyasaccaṁ? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo seyyathidaṁ -- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-- ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi.

“Katamā ca, bhikkhave, sammādiṭṭhi? Yaṁ kho, bhikkhave, dukkhe ñāṇaṁ, dukkhasamudaye ñāṇaṁ, dukkhanirodhe ñāṇaṁ, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammādiṭṭhi.

“Katamo ca, bhikkhave, sammāsaṅkappo? Nekkhammasaṅkappo abyāpādasaṅkappo avihiṁsāsaṅkappo. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammāsaṅkappo.

“Katamā ca, bhikkhave, sammāvācā? Musāvādā veramaṇī, pisuṇāya vācāya veramaṇī, pharusāya vācāya veramaṇī, samphappalāpā veramaṇī Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammāvācā.

“Katamo ca, bhikkhave, sammākammanto? Pāṇātipātā veramaṇī, adinnādānā veramaṇī, kāmesumicchācārā veramaṇī. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammākammanto.

“Katamo ca, bhikkhave, sammā-- ājīvo? Idha, bhikkhave, ariyasāvako micchā-- ājīvaṁ pahāya sammā-- ājīvena jīvitaṁ kappeti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammā-- ājīvo.

“Katamo ca, bhikkhave, sammāvāyāmo? Idha, bhikkhave, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammāvāyāmo.

“Katamā ca, bhikkhave, sammāsati? Idha, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; vedanāsu vedanānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; citte cittānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammāsati.

“Katamo ca, bhikkhave, sammāsamādhi? Idha, bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti ‘upekkhako satimā sukhavihārī’ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammāsamādhi. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dukkhanirodhagāminī paṭipadā ariyasaccaṁ.

136. “Iti ajjhattaṁ vā dhammesu dhammānupassī viharati, bahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā dhammesu dhammānupassī viharati; samudayadhammānupassī vā dhammesu viharati, vayadhammānupassī vā dhammesu viharati, samudayavayadhammānupassī vā dhammesu viharati. ‘Atthi dhammā’ti vā panassa sati paccupaṭṭhitā hoti. Yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati, na ca kiñci loke upādiyati. Evampi kho, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati catūsu ariyasaccesu.

Saccapabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhammānupassanā niṭṭhitā.

137. "Yo hi koci, bhikkhave, ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ bhāveyya satta vassāni, tassa dvinnaṁ phalānaṁ aññataraṁ phalaṁ pāṭikaṅkhaṁ diṭṭheva dhamme aññā; sati vā upādisese anāgāmitā.

"Tiṭṭhantu, bhikkhave, satta vassāni. Yo hi (M.10./I,63.) koci bhikkhave, ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ bhāveyya cha vassāni …pe… pañca vassāni… cattāri vassāni… tīṇi vassāni… dve vassāni… ekaṁ vassaṁ… tiṭṭhatu, bhikkhave, ekaṁ vassaṁ. Yo hi koci, bhikkhave, ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ bhāveyya satta māsāni, tassa dvinnaṁ phalānaṁ aññataraṁ phalaṁ pāṭikaṅkhaṁ diṭṭheva dhamme aññā; sati vā upādisese anāgāmitā. Tiṭṭhantu, bhikkhave, satta māsāni. Yo hi koci, bhikkhave, ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ bhāveyya cha māsāni …pe… pañca māsāni… cattāri māsāni… tīṇi māsāni… dve māsāni… ekaṁ māsaṁ… aḍḍhamāsaṁ… tiṭṭhatu, bhikkhave, aḍḍhamāso. Yo hi koci, bhikkhave, ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ bhāveyya sattāhaṁ, tassa dvinnaṁ phalānaṁ aññataraṁ phalaṁ pāṭikaṅkhaṁ diṭṭheva dhamme aññā sati vā upādisese anāgāmitā"ti.

138. "'Ekāyano ayaṁ, bhikkhave, maggo sattānaṁ visuddhiyā sokaparidevānaṁ samatikkamāya dukkhadomanassānaṁ atthaṅgamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya yadidaṁ cattāro satipaṭṭhānā'ti. Iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāsatipaṭṭhānasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Mūlapariyāyavaggo niṭṭhito paṭhamo.

Tassuddānaṁ--

Mūlasusaṁvaradhammadāyādā, bheravānaṅgaṇākaṅkheyyavatthaṁ;
Sallekhasammādiṭṭhisatipaṭṭhaṁ, vaggavaro asamo susamatto.

2. Sīhanādavaggo

(M.11.) (1) Cūḷasīhanādasuttaṁ

▶T.46.(103)(vol.1.590.)

139. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Idheva, bhikkhave, samaṇo, idha dutiyo samaṇo, idha tatiyo samaṇo, idha catuttho samaṇo; suññā parappavādā (M.11./I,64.) samaṇebhi aññehīti. Evametaṁ , bhikkhave, sammā sīhanādaṁ nadatha.

140. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, bhikkhave, vijjati yaṁ aññatitthiyā paribbājakā evaṁ vadeyyuṁ-- 'ko panāyasmantānaṁ assāso, kiṁ balaṁ, yena tumhe āyasmanto evaṁ vadetha-- idheva samaṇo, idha dutiyo samaṇo, idha tatiyo samaṇo, idha catuttho samaṇo; suññā parappavādā samaṇebhi aññehī'ti? Evaṁvādino, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evamassu vacanīyā-- 'atthi kho no, āvuso, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro dhammā akkhātā ye mayaṁ attani sampassamānā evaṁ vadema-- idheva samaṇo, idha dutiyo samaṇo, idha tatiyo samaṇo, idha catuttho samaṇo;

suññā parappavādā samaṇebhi aññehīti. Katame cattāro? Atthi kho no, āvuso, satthari pasādo, atthi dhamme pasādo, atthi sīlesu paripūrakāritā; sahadhammikā kho pana piyā manāpā-- gahaṭṭhā ceva pabbajitā ca. Ime kho no, āvuso, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro dhammā akkhātā ye mayaṁ attani sampassamānā evaṁ vadema-- idheva samaṇo, idha dutiyo samaṇo, idha tatiyo samaṇo, idha catuttho samaṇo; suññā parappavādā samaṇebhi aññehī'ti.

141. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, bhikkhave, vijjati yaṁ aññatitthiyā paribbājakā evaṁ vadeyyuṁ-- 'amhākampi kho, āvuso, atthi satthari pasādo yo amhākaṁ satthā, amhākampi atthi dhamme pasādo yo amhākaṁ dhammo, mayampi sīlesu paripūrakārino yāni amhākaṁ sīlāni, amhākampi sahadhammikā piyā manāpā-- gahaṭṭhā ceva pabbajitā ca. Idha no, āvuso, ko viseso ko adhippayāso kiṁ nānākaraṇaṁ yadidaṁ tumhākañceva amhākañcā'ti?

"Evaṁvādino, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evamassu vacanīyā-- 'Kiṁ panāvuso, ekā niṭṭhā, udāhu puthu niṭṭhā'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'ekāvuso, niṭṭhā, na puthu niṭṭhā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā sarāgassa udāhu vītarāgassā'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'vītarāgassāvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā sarāgassā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā sadosassa udāhu vītadosassā'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'vītadosassāvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā sadosassā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā samohassa udāhu vītamohassā'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'vītamohassāvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā samohassā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā sataṇhassa udāhu vītataṇhassā'ti? (M.11./I,65.) Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'vītataṇhassāvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā sataṇhassā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā sa-- upādānassa udāhu anupādānassā'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'anupādānassāvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā sa-- upādānassā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā viddasuno udāhu aviddasuno'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'viddasuno, āvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā aviddasuno'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā Anuruddhappaṭiviruddhassa udāhu ananuruddha-- appaṭiviruddhassā'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'ananuruddha-- appaṭiviruddhassāvuso, sā niṭṭhā, na sā niṭṭhā Anuruddhappaṭiviruddhassā'ti.

"'Sā panāvuso, niṭṭhā papañcārāmassa papañcaratino udāhu nippapañcārāmassa nippapañcaratino'ti? Sammā byākaramānā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ byākareyyuṁ-- 'nippapañcārāmassāvuso, sā niṭṭhā nippapañcaratino, na sā niṭṭhā papañcārāmassa papañcaratino'ti.

142. "Dvemā, bhikkhave, diṭṭhiyo-- bhavadiṭṭhi ca vibhavadiṭṭhi ca. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā bhavadiṭṭhiṁ allīnā bhavadiṭṭhiṁ upagatā bhavadiṭṭhiṁ ajjhositā, vibhavadiṭṭhiyā te paṭiviruddhā. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā vibhavadiṭṭhiṁ allīnā vibhavadiṭṭhiṁ upagatā vibhavadiṭṭhiṁ ajjhositā, bhavadiṭṭhiyā te paṭiviruddhā. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ dvinnaṁ diṭṭhīnaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti, 'te sarāgā te sadosā te samohā te sataṇhā te sa-- upādānā te aviddasuno te Anuruddhappaṭiviruddhā te papañcārāmā papañcaratino; te na parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi; na parimuccanti dukkhasmā'ti vadāmi. Ye ca kho keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ dvinnaṁ diṭṭhīnaṁ

samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānanti, ‘te vītarāgā te vītadosā te vītamohā te vītataṇhā te anupādānā te viddasuno te ananuruddha--appaṭiviruddhā te nippapañcārāmā nippapañcaratino; te parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi; parimuccanti dukkhasmā’ti vadāmi.

(M.11./I,66.) 143. “Cattārimāni bhikkhave, upādānāni. Katamāni cattāri? Kāmupādānaṁ, diṭṭhupādānaṁ, sīlabbatupādānaṁ, attavādupādānaṁ. Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā sabbupādānapariññāvādā paṭijānamānā. Te na sammā sabbupādānapariññaṁ paññapenti-- kāmupādānassa pariññaṁ paññapenti, na diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapenti, na sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapenti, na attavādupādānassa pariññaṁ paññapenti. Taṁ kissa hetu? Imāni hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā tīṇi ṭhānāni yathābhūtaṁ nappajānanti. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā sabbupādānapariññāvādā paṭijānamānā; te na sammā sabbupādānapariññaṁ paññapenti-- kāmupādānassa pariññaṁ paññapenti, na diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapenti, na sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapenti, na attavādupādānassa pariññaṁ paññapenti.

“Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā sabbupādānapariññāvādā paṭijānamānā. Te na sammā sabbupādānapariññaṁ paññapenti-- kāmupādānassa pariññaṁ paññapenti, diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapenti, na sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapenti, na attavādupādānassa pariññaṁ paññapenti. Taṁ kissa hetu? Imāni hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dve ṭhānāni yathābhūtaṁ nappajānanti. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā sabbupādānapariññāvādā paṭijānamānā; te na sammā sabbupādānapariññaṁ paññapenti--kāmupādānassa pariññaṁ paññapenti, diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapenti, na sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapenti, na attavādupādānassa pariññaṁ paññapenti.

“Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā sabbupādānapariññāvādā paṭijānamānā. Te na sammā sabbupādānapariññaṁ paññapenti-- kāmupādānassa pariññaṁ paññapenti, diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapenti, sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapenti, na attavādupādānassa pariññaṁ paññapenti. Taṁ kissa hetu? Imañhi te bhonto samaṇabrāhmaṇā ekaṁ ṭhānaṁ yathābhūtaṁ nappajānanti. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā sabbupādānapariññāvādā paṭijānamānā; te na sammā sabbupādānapariññaṁ paññapenti-- kāmupādānassa pariññaṁ paññapenti, diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapenti, sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapenti, na attavādupādānassa pariññaṁ paññapenti.

“Evarūpe kho, bhikkhave, dhammavinaye yo satthari pasādo so na sammaggato akkhāyati; yo dhamme pasādo so na sammaggato akkhāyati; yā sīlesu paripūrakāritā sā na sammaggatā akkhāyati; yā sahadhammikesu piyamanāpatā sā na sammaggatā akkhāyati. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ (M.11./I,67.) durakkhāte dhammavinaye duppavedite aniyyānike anupasamasaṁvattanike asammāsambuddhappavedite.

144. “Tathāgato ca kho, bhikkhave, arahaṁ sammāsambuddho sabbupādānapariññāvādo paṭijānamāno sammā sabbupādānapariññaṁ paññapeti--kāmupādānassa pariññaṁ paññapeti, diṭṭhupādānassa pariññaṁ paññapeti, sīlabbatupādānassa pariññaṁ paññapeti, attavādupādānassa pariññaṁ paññapeti. Evarūpe kho, bhikkhave, dhammavinaye yo satthari pasādo so sammaggato akkhāyati; yo dhamme pasādo so sammaggato akkhāyati; yā sīlesu paripūrakāritā sā sammaggatā akkhāyati; yā sahadhammikesu piyamanāpatā sā sammaggatā akkhāyati. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ svākkhāte dhammavinaye suppavedite niyyānike upasamasaṁvattanike sammāsambuddhappavedite.

145. “Ime ca, bhikkhave, cattāro upādānā. Kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā? Ime cattāro upādānā taṇhānidānā taṇhāsamudayā taṇhājātikā taṇhāpabhavā. Taṇhā cāyaṁ, bhikkhave, kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā? Taṇhā vedanānidānā vedanāsamudayā vedanājātikā vedanāpabhavā. Vedanā cāyaṁ, bhikkhave, kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā? Vedanā phassanidānā phassasamudayā

phassajātikā phassapabhavā. Phasso cāyaṁ, bhikkhave, kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo? Phasso saḷāyatananidāno saḷāyatanasamudayo saḷāyatanajātiko saḷāyatanapabhavo. Saḷāyatanañcidaṁ, bhikkhave, kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ? Saḷāyatanaṁ nāmarūpanidānaṁ nāmarūpasamudayaṁ nāmarūpajātikaṁ nāmarūpapabhavaṁ. Nāmarūpañcidaṁ, bhikkhave, kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ? Nāmarūpaṁ viññāṇanidānaṁ viññāṇasamudayaṁ viññāṇajātikaṁ viññāṇapabhavaṁ. Viññāṇañcidaṁ, bhikkhave kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ? Viññāṇaṁ saṅkhāranidānaṁ saṅkhārasamudayaṁ saṅkhārajātikaṁ saṅkhārapabhavaṁ. Saṅkhārā cime, bhikkhave, kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā? Saṅkhārā avijjānidānā avijjāsamudayā avijjājātikā avijjāpabhavā.

"Yato ca kho, bhikkhave, bhikkhuno avijjā pahīnā hoti vijjā uppannā, so avijjāvirāgā vijjuppādā neva kāmupādānaṁ upādiyati, na diṭṭhupādānaṁ upādiyati, na sīlabbatupādānaṁ upādiyati, na attavādupādānaṁ upādiyati. Anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānātī"ti.
(M.11./I,68.) Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Cūḷasīhanādasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.12.) (2) Mahāsīhanādasuttaṁ

▶ No. 757. (vol.17.591.)、T.125.(46.4)(vol.2.776.)、T.125.(50.6)(vol.2.811.)、T.99.(684)(vol.2.186.)、T.125.(31.8)(vol.2.670.)、No.802. (vol.17.747.)、A.10.2 Cetanākaraṇīya

146. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati bahinagare aparapure vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Sunakkhatto Licchaviputto acirapakkanto hoti imasmā dhammavinayā. So Vesāliyaṁ parisati evaṁ vācaṁ bhāsati-- "Natthi samaṇassa Gotamassa uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso. Takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānaṁ. Yassa ca khvāssa atthāya dhammo desito so niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā"ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Vesāliṁ piṇḍāya pāvisi. Assosi kho āyasmā Sāriputto Sunakkhattassa Licchaviputtassa Vesāliyaṁ parisati evaṁ vācaṁ bhāsamānassa-- "Natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso. Takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānaṁ. Yassa ca khvāssa atthāya dhammo desito so niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā"ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Vesāliyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Sunakkhatto, bhante, Licchaviputto acirapakkanto imasmā dhammavinayā. So Vesāliyaṁ parisati evaṁ vācaṁ bhāsati-- 'natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso. Takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānaṁ. Yassa ca khvāssa atthāya dhammo desito so niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā'"ti.

147. "Kodhano heso, Sāriputta, Sunakkhatto moghapuriso. Kodhā ca panassa esā vācā bhāsitā. 'Avaṇṇaṁ bhāsissāmī'ti kho, Sāriputta, Sunakkhatto moghapuriso vaṇṇaṁyeva Tathāgatassa (M.12./I,69.) bhāsati Vaṇṇo heso, Sāriputta, Tathāgatassa yo evaṁ vadeyya-- 'yassa ca khvāssa atthāya dhammo desito so niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā'ti.

"Ayampi hi nāma, Sāriputta, Sunakkhattassa moghapurisassa mayi dhammanvayo na bhavissati-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato

lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānaṁ, Buddho Bhagavā'ti.

"Ayampi hi nāma, Sāriputta, Sunakkhattassa moghapurisassa mayi dhammanvayo na bhavissati-- 'itipi so Bhagavā anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhoti-- ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvaṁ, tirobhāvaṁ; tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamāno gacchati, seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karoti, seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāno gacchati, seyyathāpi pathaviyaṁ; ākāsepi pallaṅkena kamati, seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasati parimajjati; yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vattetī'ti.

"Ayampi hi nāma, Sāriputta, Sunakkhattassa moghapurisassa mayi dhammanvayo na bhavissati-- 'itipi so Bhagavā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇāti-- dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike cā'ti.

"Ayampi hi nāma, Sāriputta, Sunakkhattassa moghapurisassa mayi dhammanvayo na bhavissati-- 'itipi so Bhagavā parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānāti-- sarāgaṁ vā cittaṁ sarāgaṁ cittanti pajānāti, vītarāgaṁ vā cittaṁ vītarāgaṁ cittanti pajānāti; sadosaṁ vā cittaṁ sadosaṁ cittanti pajānāti, vītadosaṁ vā cittaṁ vītadosaṁ cittanti pajānāti; samohaṁ vā cittaṁ samohaṁ cittanti pajānāti, vītamohaṁ vā cittaṁ vītamohaṁ cittanti pajānāti; saṁkhittaṁ vā cittaṁ saṁkhittaṁ cittanti pajānāti vikkhittaṁ vā cittaṁ vikkhittaṁ cittanti pajānāti; mahaggataṁ vā cittaṁ mahaggataṁ cittanti pajānāti, amahaggataṁ vā cittaṁ amahaggataṁ cittanti pajānāti; sa-- uttaraṁ vā cittaṁ sa-- uttaraṁ cittanti pajānāti, anuttaraṁ vā cittaṁ anuttaraṁ cittanti pajānāti; samāhitaṁ vā cittaṁ samāhitaṁ cittanti pajānāti, asamāhitaṁ vā cittaṁ asamāhitaṁ cittanti pajānāti; vimuttaṁ vā cittaṁ vimuttaṁ cittanti pajānāti, avimuttaṁ vā cittaṁ avimuttaṁ cittanti pajānātī'ti.

148. "Dasa kho panimāni, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalāni yehi balehi samannāgato Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti. Katamāni dasa?

"Idha, Sāriputta, Tathāgato ṭhānañca ṭhānato aṭṭhānañca aṭṭhānato yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato ṭhānañca ṭhānato aṭṭhānañca aṭṭhānato yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa (M.12./I,70.) Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato atītānāgatapaccuppannānaṁ kammasamādānānaṁ ṭhānaso hetuso vipākaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato atītānāgatapaccuppannānaṁ kammasamādānānaṁ ṭhānaso hetuso vipākaṁ yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato sabbatthagāminiṁ paṭipadaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi Sāriputta, Tathāgato sabbatthagāminiṁ paṭipadaṁ yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato anekadhātunānādhātulokaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato anekadhātunānādhātulokaṁ yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato sattānaṁ nānādhimuttikataṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato sattānaṁ nānādhimuttikataṁ yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato parasattānaṁ parapuggalānaṁ indriyaparopariyattaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato parasattānaṁ

parapuggalānaṁ indriyaparopariyattaṁ yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato jhānavimokkhasamādhisamāpattīnaṁ saṁkilesaṁ vodānaṁ vuṭṭhānaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato jhānavimokkhasamādhisamāpattīnaṁ saṁkilesaṁ vodānaṁ vuṭṭhānaṁ yathābhūtaṁ pajānāti, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Yampi, Sāriputta, Tathāgato anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti-- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti. Yampi, Sāriputta, Tathāgato dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti-- 'Ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa (M.12./I,71.) bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti. Idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Puna caparaṁ, Sāriputta, Tathāgato āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Yampi, Sāriputta, Tathāgato āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati, idampi, Sāriputta, Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Imāni kho, Sāriputta, dasa Tathāgatassa Tathāgatabalāni yehi balehi samannāgato Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

149. "Yo kho maṁ, Sāriputta, evaṁ jānantaṁ evaṁ passantaṁ evaṁ vadeyya-- 'natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso; takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānan'ti, taṁ, Sāriputta, vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. Seyyathāpi, Sāriputta, bhikkhu sīlasampanno samādhisampanno paññāsampanno diṭṭheva dhamme aññaṁ ārādheyya, evaṁ sampadamidaṁ, Sāriputta, vadāmi. Taṁ vācaṁ appahāya, taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye.

150. "Cattārimāni, Sāriputta, Tathāgatassa vesārajjāni yehi vesārajjehi samannāgato Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti. Katamāni cattāri?

"'Sammāsambuddhassa te paṭijānato ime dhammā anabhisambuddhā'ti. Tatra vata maṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā koci vā lokasmiṁ (M.12./I,72.) sahadhammena paṭicodessatīti nimittametaṁ, Sāriputta, na samanupassāmi. Etamahaṁ, Sāriputta, nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto viharāmi.

"'Khīṇāsavassa te paṭijānato ime āsavā aparikkhīṇā'ti. Tatra vata maṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā koci vā lokasmiṁ sahadhammena paṭicodessatīti nimittametaṁ, Sāriputta, na samanupassāmi. Etamahaṁ, Sāriputta, nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto viharāmi.

"'Ye kho pana te antarāyikā dhammā vuttā, te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti. Tatra vata maṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā koci vā lokasmiṁ sahadhammena paṭicodessatīti nimittametaṁ, Sāriputta, na samanupassāmi. Etamahaṁ, Sāriputta, nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto viharāmi.

"'Yassa kho pana te atthāya dhammo desito, so na niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā'ti Tatra vata maṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā koci vā lokasmiṁ sahadhammena paṭicodessatī'ti nimittametaṁ, Sāriputta, na samanupassāmi. Etamahaṁ, Sāriputta, nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto viharāmi.

"Imāni kho, Sāriputta, cattāri Tathāgatassa vesārajjāni yehi vesārajjehi samannāgato Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti.

"Yo kho maṁ, Sāriputta, evaṁ jānantaṁ evaṁ passantaṁ evaṁ vadeyya-- 'natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso, takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānan'ti, taṁ, Sāriputta, vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. Seyyathāpi, Sāriputta, bhikkhu sīlasampanno samādhisampanno paññāsampanno diṭṭheva dhamme aññaṁ ārādheyya, evaṁ sampadamidaṁ, Sāriputta, vadāmi. Taṁ vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye.

151. "Aṭṭha kho imā, Sāriputta, parisā. Katamā aṭṭha? Khattiyaparisā, brāhmaṇaparisā, gahapatiparisā, samaṇaparisā, cātumahārājikaparisā, tāvatiṁsaparisā, māraparisā, brahmaparisā-- imā kho, Sāriputta, aṭṭha parisā. Imehi kho, Sāriputta, catūhi vesārajjehi samannāgato Tathāgato imā aṭṭha parisā upasaṅkamati ajjhogāhati. Abhijānāmi kho panāhaṁ, Sāriputta, anekasataṁ khattiyaparisaṁ upasaṅkamitā. Tatrapi mayā sannisinnapubbañceva, sallapitapubbañca, sākacchā ca samāpajjitapubbā. Tatra vata maṁ bhayaṁ vā sārajjaṁ vā okkamissatīti nimittametaṁ, Sāriputta, na samanupassāmi. Etamahaṁ, Sāriputta, nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto viharāmi.

"Abhijānāmi kho panāhaṁ, Sāriputta, anekasataṁ brāhmaṇaparisaṁ …pe…

gahapatiparisaṁ… samaṇaparisaṁ… cātumahārājikaparisaṁ… tāvatiṁsaparisaṁ… māraparisaṁ… brahmaparisaṁ upasaṅkamitā. Tatrapi mayā sannisinnapubbañceva, sallapitapubbañca, sākacchā ca samāpajjitapubbā. Tatra vata maṁ bhayaṁ vā sārajjaṁ vā okkamissatīti nimittametaṁ, Sāriputta na samanupassāmi. Etamahaṁ, Sāriputta, nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto (M.12./I,73.) viharāmi.

"Yo kho maṁ, Sāriputta, evaṁ jānantaṁ evaṁ passantaṁ evaṁ vadeyya-- 'natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso, takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānan'ti, taṁ, Sāriputta, vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. Seyyathāpi, Sāriputta, bhikkhu sīlasampanno samādhisampanno paññāsampanno diṭṭheva dhamme aññaṁ ārādheyya, evaṁ sampadamidaṁ, Sāriputta, vadāmi. Taṁ vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye.

152. "Catasso kho imā, Sāriputta, yoniyo. Katamā catasso? Aṇḍajā yoni, jalābujā yoni, saṁsedajā yoni, opapātikā yoni. Katamā ca, Sāriputta, aṇḍajā yoni? Ye kho te, Sāriputta, sattā aṇḍakosaṁ abhinibbhijja jāyanti-- ayaṁ vuccati, Sāriputta, aṇḍajā yoni. Katamā ca, Sāriputta, jalābujā yoni? Ye kho te, Sāriputta, sattā vatthikosaṁ abhinibbhijja jāyanti-- ayaṁ vuccati, Sāriputta, jalābujā yoni. Katamā ca, Sāriputta, saṁsedajā yoni? Ye kho te, Sāriputta, sattā pūtimacche vā jāyanti pūtikuṇape vā pūtikummāse vā candanikāye vā oḷigalle vā jāyanti-- ayaṁ vuccati, Sāriputta, saṁsedajā yoni. Katamā ca, Sāriputta, opapātikā yoni? Devā, nerayikā, ekacce ca manussā, ekacce ca vinipātikā-- ayaṁ vuccati, Sāriputta, opapātikā yoni. Imā kho, Sāriputta, catasso yoniyo.

"Yo kho maṁ, Sāriputta, evaṁ jānantaṁ evaṁ passantaṁ evaṁ vadeyya-- 'natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso, takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānan'ti, taṁ, Sāriputta, vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. Seyyathāpi, Sāriputta, bhikkhu sīlasampanno samādhisampanno paññāsampanno diṭṭheva dhamme aññaṁ ārādheyya, evaṁ sampadamidaṁ, Sāriputta, vadāmi. Taṁ vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye.

153. "Pañca kho imā, Sāriputta, gatiyo. Katamā pañca? Nirayo, tiracchānayoni, pettivisayo, manussā, devā. Nirayañcāhaṁ, Sāriputta, pajānāmi, nirayagāmiñca maggaṁ, nirayagāminiñca paṭipadaṁ; yathā paṭipanno ca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati tañca pajānāmi. Tiracchānayoniñcāhaṁ, Sāriputta, pajānāmi, tiracchānayonigāmiñca maggaṁ, tiracchānayonigāminiñca paṭipadaṁ; yathā paṭipanno ca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tiracchānayoniṁ upapajjati tañca pajānāmi. Pettivisayaṁ cāhaṁ, Sāriputta, pajānāmi, pettivisayagāmiñca maggaṁ, pettivisayagāminiñca paṭipadaṁ; yathā paṭipanno ca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pettivisayaṁ upapajjati tañca pajānāmi. Manusse cāhaṁ, Sāriputta, pajānāmi, manussalokagāmiñca maggaṁ manussalokagāminiñca paṭipadaṁ; yathā paṭipanno ca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā manussesu upapajjati tañca pajānāmi. Deve cāhaṁ, Sāriputta, pajānāmi, devalokagāmiñca maggaṁ, devalokagāminiñca paṭipadaṁ; yathā paṭipanno ca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati tañca pajānāmi. Nibbānañcāhaṁ, Sāriputta, pajānāmi, nibbānagāmiñca maggaṁ, nibbānagāminiñca (M.12./I,74.) paṭipadaṁ; yathā paṭipanno ca āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati tañca pajānāmi.

154. "Idhāhaṁ, Sāriputta, ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ

maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ, ekantadukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, aṅgārakāsu sādhikaporisā pūrā aṅgārānaṁ vītaccikānaṁ vītadhūmānaṁ. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito ekāyanena maggena tameva aṅgārakāsuṁ paṇidhāya. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'tathāyaṁ bhavaṁ puriso paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā imaṁyeva aṅgārakāsuṁ āgamissatī'ti Tamenaṁ passeyya aparena samayena tassā aṅgārakāsuyā patitaṁ, ekantadukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānaṁ. Evameva kho ahaṁ, Sāriputta, idhekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ, ekantadukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānaṁ.

"Idha panāhaṁ, Sāriputta, ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tiracchānayoniṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tiracchānayoniṁ upapannaṁ, dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, gūthakūpo sādhikaporiso, pūro gūthassa. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto (M.12./I,75.) ghammapareto kilanto tasito pipāsito ekāyanena maggena tameva gūthakūpaṁ paṇidhāya. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'tathāyaṁ bhavaṁ puriso paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho yathā imaṁyeva gūthakūpaṁ āgamissatī'ti. Tamenaṁ passeyya aparena samayena tasmiṁ gūthakūpe patitaṁ, dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānaṁ. Evameva kho ahaṁ, Sāriputta, idhekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tiracchānayoniṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tiracchānayoniṁ upapannaṁ, dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānaṁ.

"Idha panāhaṁ, Sāriputta, ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pettivisayaṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pettivisayaṁ upapannaṁ, dukkhabahulā vedanā vedayamānaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, rukkho visame bhūmibhāge jāto tanupattapalāso kabaracchāyo Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito ekāyanena maggena tameva rukkhaṁ paṇidhāya. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'tathāyaṁ bhavaṁ puriso paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā imaṁyeva rukkhaṁ āgamissatī'ti. Tamenaṁ passeyya aparena samayena tassa rukkhassa chāyāya nisinnaṁ vā nipannaṁ vā dukkhabahulā vedanā vedayamānaṁ. Evameva kho ahaṁ, Sāriputta, idhekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pettivisayaṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pettivisayaṁ upapannaṁ, dukkhabahulā vedanā vedayamānaṁ.

"Idha panāhaṁ, Sāriputta, ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā manussesu upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā manussesu upapannaṁ, sukhabahulā vedanā vedayamānaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, rukkho same bhūmibhāge jāto bahalapattapalāso sandacchāyo. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito ekāyanena maggena tameva rukkhaṁ paṇidhāya.

Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- ‘tathāyaṁ bhavaṁ puriso paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā imameva rukkhaṁ āgamissatī’ti. Tamenaṁ passeyya aparena samayena tassa rukkhassa chāyāya nisinnaṁ vā nipannaṁ vā sukhabahulā vedanā vedayamānaṁ. Evameva kho ahaṁ, Sāriputta, idhekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā manussesu upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā manussesu upapannaṁ, sukhabahulā vedanā vedayamānaṁ.

(M.12./I,76.) “Idha panāhaṁ, Sāriputta, ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissatī’ti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannaṁ, ekantasukhā vedanā vedayamānaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, pāsādo, tatrāssa kūṭāgāraṁ ullittāvalittaṁ nivātaṁ phusitaggaḷaṁ pihitavātapānaṁ. Tatrāssa pallaṅko gonakatthato paṭikatthato paṭalikatthato kadalimigapavarapaccattharaṇo sa--uttaracchado ubhatolohitakūpadhāno. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito ekāyanena maggena tameva pāsādaṁ paṇidhāya. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- ‘tathāyaṁ bhavaṁ puriso paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā imaṁyeva pāsādaṁ āgamissatī’ti. Tamenaṁ passeyya aparena samayena tasmiṁ pāsāde tasmiṁ kūṭāgāre tasmiṁ pallaṅke nisinnaṁ vā nipannaṁ vā ekantasukhā vedanā vedayamānaṁ. Evameva kho ahaṁ, Sāriputta, idhekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho yathā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannaṁ, ekantasukhā vedanā vedayamānaṁ.

“Idha panāhaṁ, Sāriputta, ekaccaṁ puggalaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi-- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā āsavānaṁ khayā anāsaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissatīti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantaṁ, ekantasukhā vedanā vedayamānaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, pokkharaṇī acchodakā sātodakā sītodakā setakā supatitthā ramaṇīyā. Avidūre cassā tibbo vanasaṇḍo. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito ekāyanena maggena tameva pokkharaṇiṁ paṇidhāya. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- ‘tathā bhavaṁ puriso paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā imaṁyeva pokkharaṇiṁ āgamissatī’ti. Tamenaṁ passeyya aparena samayena taṁ pokkharaṇiṁ ogāhetvā nhāyitvā ca pivitvā ca sabbadarathakilamathapariḷāhaṁ paṭippassambhetvā paccuttaritvā tasmiṁ vanasaṇḍe nisinnaṁ vā (M.12./I,77.) nipannaṁ vā, ekantasukhā vedanā vedayamānaṁ. Evameva kho ahaṁ, Sāriputta, idhekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi -- tathāyaṁ puggalo paṭipanno tathā ca iriyati tañca maggaṁ samārūḷho, yathā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissatī’ti. Tamenaṁ passāmi aparena samayena āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantaṁ, ekantasukhā vedanā vedayamānaṁ. Imā kho, Sāriputta, pañca gatiyo.

“Yo kho maṁ, Sāriputta, evaṁ jānantaṁ evaṁ passantaṁ evaṁ vadeyya-- ‘natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso; takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānan’ti taṁ, Sāriputta, vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto

evaṁ niraye. Seyyathāpi, Sāriputta, bhikkhu sīlasampanno samādhisampanno paññāsampanno diṭṭheva dhamme aññaṁ ārādheyya, evaṁ sampadamidaṁ, Sāriputta, vadāmi 'taṁ vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye'.

155. "Abhijānāmi kho panāhaṁ, Sāriputta, caturaṅgasamannāgataṁ brahmacariyaṁ caritā -- tapassī sudaṁ homi paramatapassī, lūkho sudaṁ homi paramalūkho, jegucchī sudaṁ homi paramajegucchī, pavivitto sudaṁ homi paramapavivitto Tatrāssu me idaṁ, Sāriputta, tapassitāya hoti-- acelako homi muttācāro hatthāpalekhano, na ehibhaddantiko na tiṭṭhabhaddantiko; nābhihaṭaṁ na uddissakataṁ na nimantanaṁ sādiyāmi. So na kumbhimukhā paṭiggaṇhāmi, na kaḷopimukhā paṭiggaṇhāmi, na eḷakamantaraṁ, na daṇḍamantaraṁ, na musalamantaraṁ, na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ, na gabbhiniyā, na pāyamānāya, na purisantaragatāya, na saṅkittīsu, na yattha sā upaṭṭhito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī; na macchaṁ na maṁsaṁ na suraṁ na merayaṁ na thusodakaṁ pivāmi; so ekāgāriko vā homi ekālopiko, dvāgāriko (M.12./I,78.) vā homi dvālopiko …pe… sattāgāriko vā homi sattālopiko; ekissāpi dattiyā yāpemi, dvīhipi dattīhi yāpemi …pe… sattahipi dattīhi yāpemi; ekāhikampi āhāraṁ āhāremi, dvīhikampi āhāraṁ āhāremi …pe… sattāhikampi āhāraṁ āhāremi; iti evarūpaṁ addhamāsikampi pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharāmi.

"So sākabhakkho vā homi, sāmākabhakkho vā homi, nīvārabhakkho vā homi, daddulabhakkho vā homi, haṭabhakkho vā homi, kaṇabhakkho vā homi, ācāmabhakkho vā homi piññākabhakkho vā homi, tiṇabhakkho vā homi, gomayabhakkho vā homi, vanamūlaphalāhāro yāpemi pavattaphalabhojī.

"So sāṇānipi dhāremi, masāṇānipi dhāremi, chavadussānipi dhāremi, paṁsukūlānipi dhāremi, tirīṭānipi dhāremi, ajinampi dhāremi, ajinakkhipampi dhāremi, kusacīrampi dhāremi, vākacīrampi dhāremi, phalakacīrampi dhāremi, kesakambalampi dhāremi, vāḷakambalampi dhāremi, ulūkapakkhampi dhāremi; kesamassulocakopi homi kesamassulocanānuyogamanuyutto; ubbhaṭṭhakopi homi āsanapaṭikkhitto; ukkuṭikopi homi ukkuṭikappadhānamanuyutto; kaṇṭakāpassayikopi homi kaṇṭakāpassaye seyyaṁ kappemi; sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharāmi-- iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharāmi. Idaṁsu me, Sāriputta, tapassitāya hoti.

156. "Tatrāssu me idaṁ, Sāriputta, lūkhasmiṁ hoti -- nekavassagaṇikaṁ rajojallaṁ kāye sannicitaṁ hoti papaṭikajātaṁ. Seyyathāpi, Sāriputta, tindukakhāṇu nekavassagaṇiko sannicito hoti papaṭikajāto, evamevāssu me, Sāriputta, nekavassagaṇikaṁ rajojallaṁ kāye sannicitaṁ hoti papaṭikajātaṁ. Tassa mayhaṁ, Sāriputta, na evaṁ hoti-- 'aho vatāhaṁ imaṁ rajojallaṁ pāṇinā parimajjeyyaṁ, añṇe vā pana me imaṁ rajojallaṁ pāṇinā parimajjeyyun'ti. Evampi me, Sāriputta na hoti. Idaṁsu me, Sāriputta, lūkhasmiṁ hoti.

"Tatrāssu me idaṁ, Sāriputta, jegucchismiṁ hoti-- so kho ahaṁ, Sāriputta, satova abhikkamāmi, satova paṭikkamāmi, yāva udakabindumhipi me dayā paccupaṭṭhitā hoti-- 'māhaṁ khuddake pāṇe visamagate saṅghātaṁ āpādesin'ti. Idaṁsu me, Sāriputta, jegucchismiṁ hoti.

"Tatrāssu me idaṁ, Sāriputta, pavivittasmiṁ hoti-- so (M.12./I,79.) kho ahaṁ, Sāriputta, aññataraṁ araññāyatanaṁ ajjhogāhetvā viharāmi. Yadā passāmi gopālakaṁ vā pasupālakaṁ vā tiṇahārakaṁ vā kaṭṭhahārakaṁ vā vanakammikaṁ vā, vanena vanaṁ gahanena gahanaṁ ninnena ninnaṁ thalena thalaṁ saṁpatāmi. Taṁ kissa hetu? Mā maṁ te addasaṁsu ahañca mā te addasanti. Seyyathāpi, Sāriputta, āraññako mago manusse disvā vanena vanaṁ gahanena gahanaṁ ninnena ninnaṁ thalena thalaṁ saṁpatati, evameva kho ahaṁ, Sāriputta, yadā passāmi gopālakaṁ vā pasupālakaṁ vā tiṇahārakaṁ vā kaṭṭhahārakaṁ vā vanakammikaṁ vā vanena vanaṁ gahanena gahanaṁ ninnena ninnaṁ thalena thalaṁ saṁpatāmi. Taṁ kissa hetu? Mā maṁ te addasaṁsu ahañca mā te addasanti. Idaṁsu me,

Sāriputta, pavivittasmiṁ hoti.

"So kho ahaṁ, Sāriputta, ye te goṭṭhā paṭṭhitagāvo apagatagopālakā, tattha catukkuṇḍiko upasaṅkamitvā yāni tāni vacchakānaṁ taruṇakānaṁ dhenupakānaṁ gomayāni tāni sudaṁ āhāremi. Yāvakīvañca me Sāriputta, sakaṁ muttakarīsaṁ apariyādinnaṁ hoti, sakaṁyeva sudaṁ muttakarīsaṁ āhāremi. Idaṁsu me, Sāriputta, mahāvikaṭabhojanasmiṁ hoti.

157. "So kho ahaṁ, Sāriputta, aññataraṁ bhiṁsanakaṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā viharāmi. Tatrāssudaṁ, Sāriputta, bhiṁsanakassa vanasaṇḍassa bhiṁsanakatasmiṁ hoti-- yo koci avītarāgo taṁ vanasaṇḍaṁ pavisati, yebhuyyena lomāni haṁsanti. So kho ahaṁ, Sāriputta, yā tā rattiyo sītā hemantikā antaraṭṭhakā himapātasamayā tathārūpāsu rattīsu rattiṁ abbhokāse viharāmi, divā vanasaṇḍe; gimhānaṁ pacchime māse divā abbhokāse viharāmi, rattiṁ vanasaṇḍe. Apissu maṁ, Sāriputta, ayaṁ anacchariyagāthā paṭibhāsi pubbe assutapubbā--

"Sotatto sosinno ceva, eko bhiṁsanake vane.
Naggo na caggimāsīno, esanāpasuto munī"ti.

"So kho ahaṁ, Sāriputta, susāne seyyaṁ kappemi chavaṭṭhikāni upadhāya. Apissu maṁ, Sāriputta, gāmaṇḍalā upasaṅkamitvā oṭṭhubhantipi, omuttentipi, paṁsukenapi okiranti, kaṇṇasotesupi salākaṁ pavesenti. Na kho panāhaṁ, Sāriputta, abhijānāmi tesu pāpakaṁ cittaṁ uppādetā. Idaṁsu me, Sāriputta, upekkhāvihārasmiṁ hoti.

(M.12./I,80.) 158. "Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'āhārena suddhī'ti. Te evamāhaṁsu-- 'kolehi yāpemā'ti. Te kolampi khādanti, kolacuṇṇampi khādanti, kolodakampi pivanti-- anekavihitampi kolavikatiṁ paribhuñjanti. Abhijānāmi kho panāhaṁ, Sāriputta, ekaṁyeva kolaṁ āhāraṁ āhāritā. Siyā kho pana te, Sāriputta, evamassa-- 'mahā nūna tena samayena kolo ahosī'ti. Na kho panetaṁ, Sāriputta, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Tadāpi etaparamoyeva kolo ahosi seyyathāpi etarahi. Tassa mayhaṁ, Sāriputta, ekaṁyeva kolaṁ āhāraṁ āhārayato adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kāḷapabbāni vā, evamevassu me aṅgapaccaṅgāni bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma oṭṭhapadaṁ, evamevassu me ānisadaṁ hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma vaṭṭanāvaḷī, evamevassu me piṭṭhikaṇṭako unnatāvanato hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma jarasālāya gopānasiyo oluggaviluggā bhavanti, evamevassu me phāsuḷiyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti, evamevassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma tittakālābu-- āmakacchinno vātātapena saṁphuṭito hoti sammilāto, evamevassu me sīsacchavi saṁphuṭitā hoti sammilātā tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Sāriputta, 'udaracchaviṁ parimasissāmī'ti piṭṭhikaṇṭakaṁyeva parigganhāmi, 'piṭṭhikaṇṭakaṁ parimasissāmī'ti udaracchaviṁyeva parigganhāmi, yāvassu me, Sāriputta, udaracchavi piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Sāriputta, 'vaccaṁ vā muttaṁ vā karissāmī'ti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Sāriputta, tameva kāyaṁ assāsento pāṇinā gattāni anomajjāmi. Tassa mayhaṁ, Sāriputta, pāṇinā gattāni anomajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā patanti tāyevappāhāratāya.

159. "Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'āhārena suddhī'ti. Te evamāhaṁsu-- 'muggehi yāpema …pe… tilehi yāpema …pe… taṇḍulehi yāpemā'ti. Te taṇḍulampi khādanti, taṇḍulacuṇṇampi khādanti, (M.12./I,81.) taṇḍulodakampi pivanti-- anekavihitampi taṇḍulavikatiṁ paribhuñjanti. Abhijānāmi kho panāhaṁ, Sāriputta, ekaṁyeva taṇḍulaṁ āhāraṁ āhāritā. Siyā kho pana te, Sāriputta, evamassa-- 'mahā nūna tena samayena taṇḍulo ahosī'ti. Na kho panetaṁ, Sāriputta, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Tadāpi etaparamoyeva taṇḍulo ahosi seyyathāpi etarahi. Tassa mayhaṁ, Sāriputta, ekaṁyeva taṇḍulaṁ āhāraṁ āhārayato adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kāḷapabbāni vā, evamevassu me aṅgapaccaṅgāni bhavanti

tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma oṭṭhapadaṁ, evamevassu me ānisadaṁ hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma vaṭṭanāvaḷī, evamevassu me piṭṭhikaṇṭako unnatāvanato hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma jarasālāya gopānasiyo oluggaviluggā bhavanti, evamevassu me phāsuḷiyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti, evamevassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma tittakālābu āmakacchinno vātātapena saṁphuṭito hoti sammilāto, evamevassu me sīsacchavi saṁphuṭitā hoti sammilātā tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Sāriputta, 'udaracchaviṁ parimasissāmī'ti piṭṭhikaṇṭakaṁyeva parigganhāmi, 'piṭṭhikaṇṭakaṁ parimasissāmī'ti udaracchaviṁyeva parigganhāmi. Yāvassu me, Sāriputta, udaracchavi piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Sāriputta, 'vaccaṁ vā muttaṁ vā karissāmī'ti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Sāriputta, tameva kāyaṁ assāsento pāṇinā gattāni anomajjāmi. Tassa mayhaṁ, Sāriputta, pāṇinā gattāni anomajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā patanti tāyevappāhāratāya.

"Tāyapi kho ahaṁ, Sāriputta, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamaṁ uttariṁ manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ. Taṁ kissa hetu? Imissāyeva ariyāya paññāya anadhigamā, yāyaṁ ariyā paññā adhigatā ariyā niyyānikā, niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāya.

160. "Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'saṁsārena suddhī'ti. Na kho pana so, Sāriputta, saṁsāro sulabharūpo yo mayā (M.12./I,82.) asaṁsaritapubbo iminā dīghena addhunā, aññatra suddhāvāsehi devehi. Suddhāvāse cāhaṁ, Sāriputta, deve saṁsareyyaṁ, nayimaṁ lokaṁ punarāgaccheyyaṁ.

"Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'upapattiyā suddhī'ti. Na kho pana sā, Sāriputta upapatti sulabharūpā yā mayā anupapannapubbā iminā dīghena addhunā, aññatra suddhāvāsehi devehi. Suddhāvāse cāhaṁ, Sāriputta, deve upapajjeyyaṁ, nayimaṁ lokaṁ punarāgaccheyyaṁ.

"Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'āvāsena suddhī'ti. Na kho pana so, Sāriputta, āvāso sulabharūpo yo mayā anāvuṭṭhapubbo iminā dīghena addhunā, aññatra suddhāvāsehi devehi. Suddhāvāse cāhaṁ, Sāriputta, deve āvaseyyaṁ, nayimaṁ lokaṁ punarāgaccheyyaṁ.

"Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'yaññena suddhī'ti. Na kho pana so, Sāriputta, yañño sulabharūpo yo mayā ayiṭṭhapubbo iminā dīghena addhunā, tañca kho raññā vā satā khattiyena muddhāvasittena brāhmaṇena vā mahāsālena.

"Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'aggiparicariyāya suddhī'ti. Na kho pana so, Sāriputta, aggi sulabharūpo yo mayā apariciṇṇapubbo iminā dīghena addhunā, tañca kho raññā vā satā khattiyena muddhāvasittena brāhmaṇena vā mahāsālena.

161. "Santi kho pana, Sāriputta, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'yāvadevāyaṁ bhavaṁ puriso daharo hoti yuvā susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā tāvadeva paramena paññāveyyattiyena samannāgato hoti. Yato ca kho ayaṁ bhavaṁ puriso jiṇṇo hoti vuddho mahallako addhagato vayo-- anuppatto, āsītiko vā nāvutiko vā vassasatiko vā jātiyā, atha tamhā paññāveyyattiyā, parihāyatī'ti. Na kho panetaṁ, Sāriputta evaṁ daṭṭhabbaṁ. Ahaṁ kho pana, Sāriputta, etarahi jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo-- anuppatto, āsītiko me vayo vattati. Idha me assu, Sāriputta, cattāro sāvakā vassasatāyukā vassasatajīvino, paramāya satiyā ca gatiyā ca dhitiyā ca samannāgatā paramena ca paññāveyyattiyena. Seyyathāpi, Sāriputta, daḷhadhammā dhanuggaho sikkhito katahattho katūpāsano lahukena asanena appakasireneva tiriyaṁ tālacchāyaṁ atipāteyya, evaṁ adhimattasatimanto evaṁ adhimattagatimanto (M.12./I,83.) evaṁ adhimattadhitimanto evaṁ paramena paññāveyyattiyena samannāgatā. Te maṁ

catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ upādāyupādāya pañhaṁ puccheyyuṁ, puṭṭho puṭṭho cāhaṁ tesaṁ byākareyyaṁ, byākatañca me byākatato dhāreyyuṁ, na ca maṁ dutiyakaṁ uttari paṭipuccheyyuṁ. Aññatra asitapītakhāyitasāyitā aññatra uccārapassāvakammā, aññatra niddākilamathapaṭivinodanā apariyādinnāyevassa, Sāriputta, Tathāgatassa dhammadesanā, apariyādinnaṁyevassa Tathāgatassa dhammapadabyañjanaṁ, apariyādinnaṁyevassa Tathāgatassa pañhapaṭibhānaṁ Atha me te cattāro sāvakā vassasatāyukā vassasatajīvino vassasatassa accayena kālaṁ kareyyuṁ. Mañcakena cepi maṁ, Sāriputta, pariharissatha, nevatthi Tathāgatassa paññāveyyattiyassa aññathattaṁ. Yaṁ kho taṁ, Sāriputta, sammā vadamāno vadeyya-- 'asammohadhammo satto loke uppanno bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan'ti, mameva taṁ sammā vadamāno vadeyya 'asammohadhammo satto loke uppanno bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan'"ti.

162. Tena kho pana samayena āyasmā nāgasamālo Bhagavato piṭṭhito ṭhito hoti Bhagavantaṁ bījayamāno. Atha kho āyasmā nāgasamālo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Api hi me, bhante, imaṁ dhammapariyāyaṁ sutvā lomāni haṭṭhāni. Konāmo ayaṁ, bhante, dhammapariyāyo"ti? "Tasmātiha tvaṁ, nāgasamāla, imaṁ dhammapariyāyaṁ lomahaṁsanapariyāyo tveva naṁ dhārehī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā nāgasamālo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahāsīhanādasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.13.) (3) Mahādukkhakkhandhasuttaṁ

▶T.46.(99)(vol.1.587.)、No.53.(vol.1.84.)、T.125.(21.9)(vol.2.604.)

163. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā (M.13./I,84.) pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisiṁsu. Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ etadahosi-- "Atippago kho tāva Sāvatthiyaṁ piṇḍāya carituṁ, yaṁ nūna mayaṁ yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkameyyāmā"ti. Atha kho te bhikkhū yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā tehi aññatitthiyehi paribbājakehi saddhiṁ sammodiṁsu; sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū te aññatitthiyā paribbājakā etadavocuṁ-- "Samaṇo, āvuso, Gotamo kāmānaṁ pariññaṁ paññapeti, mayampi kāmānaṁ pariññaṁ paññapema; samaṇo, āvuso, Gotamo rūpānaṁ pariññaṁ paññapeti, mayampi rūpānaṁ pariññaṁ paññapema; samaṇo, āvuso, Gotamo vedanānaṁ pariññaṁ paññapeti, mayampi vedanānaṁ pariññaṁ paññapema; idha no, āvuso, ko viseso, ko adhippayāso, kiṁ nānākaraṇaṁ samaṇassa vā Gotamassa amhākaṁ vā-- yadidaṁ dhammadesanāya vā dhammadesanaṁ, anusāsaniyā vā anusāsanin"ti? Atha kho te bhikkhū tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ bhāsitaṁ neva abhinandiṁsu, nappaṭikkosiṁsu; anabhinanditvā appaṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu-- "Bhagavato santike etassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmā"ti.

164. Atha kho te bhikkhū Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Idha mayaṁ, bhante, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisimha. Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ etadahosi-- 'Atippago kho tāva Sāvatthiyaṁ piṇḍāya carituṁ, yaṁ nūna mayaṁ yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkameyyāmā'ti. Atha kho mayaṁ, bhante, yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā tehi aññatitthiyehi paribbājakehi saddhiṁ

sammodimha; sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdimha. Ekamantaṁ nisinne kho amhe, bhante, te aññatitthiyā paribbājakā etadavocuṁ-- 'Samaṇo, āvuso, Gotamo kāmānaṁ pariññaṁ paññapeti, mayampi kāmānaṁ (M.13./I,85.) pariññaṁ paññapema Samaṇo, āvuso, Gotamo rūpānaṁ pariññaṁ paññapeti, mayampi rūpānaṁ pariññaṁ paññapema. Samaṇo, āvuso, Gotamo vedanānaṁ pariññaṁ paññapeti, mayampi vedanānaṁ pariññaṁ paññapema. Idha no, āvuso, ko viseso, ko adhippayāso, kiṁ nānākaraṇaṁ samaṇassa vā Gotamassa amhākaṁ vā, yadidaṁ dhammadesanāya vā dhammadesanaṁ anusāsaniyā vā anusāsanin'ti. Atha kho mayaṁ, bhante, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ bhāsitaṁ neva abhinandimha, nappaṭikkosimha; anabhinanditvā appaṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkamimha -- 'Bhagavato santike etassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmā'"ti.

165. "Evaṁvādino, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā evamassu vacanīyā-- 'ko panāvuso, kāmānaṁ assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ? Ko rūpānaṁ assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ? Ko vedanānaṁ assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan'ti? Evaṁ puṭṭhā, bhikkhave, aññatitthiyā paribbājakā na ceva sampāyissanti, uttariñca vighātaṁ āpajjissanti. Taṁ kissa hetu? Yathā taṁ, bhikkhave, avisayasmiṁ. Nāhaṁ taṁ, bhikkhave, passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya yo imesaṁ pañhānaṁ veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyya, aññatra Tathāgatena vā Tathāgatasāvakena vā, ito vā pana sutvā.

166. "Ko ca, bhikkhave, kāmānaṁ assādo? Pañcime, bhikkhave, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā ivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, bhikkhave, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, bhikkhave, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ-- ayaṁ kāmānaṁ assādo.

167. "Ko ca, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo? Idha, bhikkhave, kulaputto yena sippaṭṭhānena jīvikaṁ kappeti-- yadi muddāya yadi gaṇanāya yadi saṅkhānena yadi kasiyā yadi vaṇijjāya yadi gorakkhena yadi issatthena yadi rājaporisena yadi sippaññatarena-- sītassa purakkhato uṇhassa purakkhato ḍaṁsamakasavātātapasarīṁsapasamphassehi rissamāno khuppipāsāya mīyamāno; ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ (M.13./I,86.) kāmānameva hetu.

"Tassa ce, bhikkhave, kulaputtassa evaṁ uṭṭhahato ghaṭato vāyamato te bhogā nābhinipphajjanti. So socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati, sammohaṁ āpajjati-- 'moghaṁ vata me uṭṭhānaṁ, aphalo vata me vāyāmo'ti. Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Tassa ce, bhikkhave, kulaputtassa evaṁ uṭṭhahato ghaṭato vāyamato te bhogā abhinipphajjanti. So tesaṁ bhogānaṁ ārakkhādhikaraṇaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti-- 'kinti me bhoge neva rājāno hareyyuṁ, na corā hareyyuṁ, na aggi daheyya, na udakaṁ vaheyya, na appiyā dāyādā hareyyun'ti. Tassa evaṁ ārakkhato gopayato te bhoge rājāno vā haranti, corā vā haranti, aggi vā dahati, udakaṁ vā vahati, appiyā vā dāyādā haranti. So socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati, sammohaṁ āpajjati-- 'yampi me ahosi tampi no natthī'ti. Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

168. "Puna caparaṁ, bhikkhave, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu rājānopi rājūhi vivadanti, khattiyāpi khattiyehi vivadanti brāhmaṇāpi brāhmaṇehi vivadanti, gahapatīpi gahapatīhi vivadanti, mātāpi puttena vivadati, puttopi mātarā vivadati, pitāpi puttena vivadati, puttopi pitarā vivadati, bhātāpi bhātarā vivadati, bhātāpi bhaginiyā vivadati, bhaginīpi bhātarā vivadati, sahāyopi sahāyena vivadati. Te tattha kalahaviggahavivādāpannā aññamaññaṁ pāṇīhipi upakkamanti, leḍḍūhipi upakkamanti,

daṇḍehipi upakkamanti, satthehipi upakkamanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu asicammaṁ gahetvā, dhanukalāpaṁ sannayhitvā, ubhatobyūḷhaṁ saṅgāmaṁ pakkhandanti usūsupi khippamānesu sattīsupi khippamānāsu, asīsupi vijjotalantesu. Te tattha usūhipi vijjhanti, sattiyāpi vijjhanti, asināpi sīsaṁ chindanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ. Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu asicammaṁ gahetvā, dhanukalāpaṁ sannayhitvā, addāvalepanā upakāriyo pakkhandanti usūsupi khippamānesu, sattīsupi (M.13./I,87.) khippamānāsu asīsupi vijjotalantesu. Te tattha usūhipi vijjhanti, sattiyāpi vijjhanti, chakaṇakāyapi osiñcanti, abhivaggenapi omaddanti, asināpi sīsaṁ chindanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ. Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

169. "Puna caparaṁ, bhikkhave, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu sandhimpi chindanti, nillopampi haranti, ekāgārikampi karonti, paripanthepi tiṭṭhanti, paradārampi gacchanti. Tamenaṁ rājāno gahetvā vividhā kammakāraṇā kārenti-- [1]kasāhipi tāḷenti, [2]vettehipi tāḷenti, [3]aḍḍhadaṇḍakehipi tāḷenti; [4]hatthampi chindanti, [5]pādampi chindanti, [6]hatthapādampi chindanti, [7]kaṇṇampi chindanti, [8]nāsampi chindanti, [9]kaṇṇanāsampi chindanti; [10]bilaṅgathālikampi karonti [11]saṅkhamuṇḍikampi karonti, [12]rāhumukhampi karonti, [13]jotimālikampi karonti, [14]hatthapajjotikampi karonti, [15]erakavattikampi karonti, [16]cīrakavāsikampi karonti, [17]eṇeyyakampi karonti, [18]baḷisamaṁsikampi karonti, [19]kahāpaṇikampi karonti, [20]khārāpatacchikampi karonti, [21]palighaparivattikampi karonti, [22]palālapīṭhakampi karonti, [23]tattenapi telena osiñcanti, [24]sunakhehipi khādāpenti, [25]jīvantampi sūle uttāsenti, [26]asināpi sīsaṁ chindanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ. Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti. Te kāyena duccaritaṁ caritvā, vācāya duccaritaṁ caritvā, manasā duccaritaṁ caritvā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti. Ayampi, bhikkhave, kāmānaṁ ādīnavo samparāyiko, dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

170. "Kiñca, bhikkhave, kāmānaṁ nissaraṇaṁ? Yo kho, bhikkhave, kāmesu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ-- idaṁ kāmānaṁ nissaraṇaṁ.

"Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ kāmānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nappajānanti te vata sāmaṁ vā kāme parijānissanti, paraṁ vā tathattāya samādapessanti yathā paṭipanno kāme parijānissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Ye ca kho keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā (M.13./I,88.) vā evaṁ kāmānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ pajānanti, te vata sāmaṁ vā kāme parijānissanti paraṁ vā tathattāya samādapessanti yathā paṭipanno kāme parijānissatīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

171. "Ko ca, bhikkhave, rūpānaṁ assādo? Seyyathāpi, bhikkhave, khattiyakaññā vā brāhmaṇakaññā vā gahapatikaññā vā pannarasavassuddesikā vā soḷasavassuddesikā vā, nātidīghā nātirassā nātikisā nātithūlā nātikāḷī nāccodātā paramā sā, bhikkhave, tasmiṁ samaye subhā vaṇṇanibhāti? 'Evaṁ, bhante'. Yaṁ kho, bhikkhave, subhaṁ vaṇṇanibhaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ-- ayaṁ rūpānaṁ assādo.

“Ko ca, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo? Idha, bhikkhave, tameva bhaginiṁ passeyya aparena samayena āsītikaṁ vā nāvutikaṁ vā vassasatikaṁ vā jātiyā, jiṇṇaṁ gopānasivaṅkaṁ bhoggaṁ daṇḍaparāyanaṁ pavedhamānaṁ gacchantiṁ āturaṁ gatayobbanaṁ khaṇḍadantaṁ palitakesaṁ, vilūnaṁ khalitasiraṁ valinaṁ tilakāhatagattaṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yā purimā subhā vaṇṇanibhā sā antarahitā, ādīnavo pātubhūtoti? ‘Evaṁ, bhante’. Ayampi, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, tameva bhaginiṁ passeyya ābādhikaṁ dukkhitaṁ bāḷhagilānaṁ, sake muttakarīse palipannaṁ semānaṁ, aññehi vuṭṭhāpiyamānaṁ, aññehi saṁvesiyamānaṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yā purimā subhā vaṇṇanibhā sā antarahitā, ādīnavo pātubhūtoti? ‘Evaṁ, bhante’. Ayampi, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo.

172. “Puna caparaṁ, bhikkhave, tameva bhaginiṁ passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ-- Ekahamataṁ vā dvīhamataṁ vā tīhamataṁ vā, uddhumātakaṁ vinīlakaṁ vipubbakajātaṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yā purimā subhā vaṇṇanibhā sā antarahitā, ādīnavo pātubhūtoti? ‘Evaṁ, bhante’. Ayampi, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, tameva bhaginiṁ passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ-- kākehi vā khajjamānaṁ, kulalehi vā khajjamānaṁ, gijjhehi vā khajjamānaṁ, kaṅkehi vā khajjamānaṁ, sunakhehi vā khajjamānaṁ, byagghehi vā khajjamānaṁ, dīpīhi vā khajjamānaṁ, siṅgālehi vā khajjamānaṁ, vividhehi vā pāṇakajātehi khajjamānaṁ. Taṁ kiṁ maññatha, (M.13./I,89.) bhikkhave yā purimā subhā vaṇṇanibhā sā antarahitā, ādīnavo pātubhūtoti? ‘Evaṁ, bhante’. Ayampi, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, tameva bhaginiṁ passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ-- aṭṭhikasaṅkhalikaṁ samaṁsalohitaṁ nhārusambandhaṁ, aṭṭhikasaṅkhalikaṁ nimaṁsalohitamakkhitaṁ nhārusambandhaṁ, aṭṭhikasaṅkhalikaṁ apagatamaṁsalohitaṁ nhārusambandhaṁ, aṭṭhikāni apagatasambandhāni disāvidisāvikkhittāni-- aññena hatthaṭṭhikaṁ, aññena pādaṭṭhikaṁ, aññena gopphakaṭṭhikaṁ, aññena jaṅghaṭṭhikaṁ, aññena ūruṭṭhikaṁ, aññena kaṭiṭṭhikaṁ, aññena phāsukaṭṭhikaṁ, aññena piṭṭhiṭṭhikaṁ, aññena khandhaṭṭhikaṁ, aññena gīvaṭṭhikaṁ, aññena hanukaṭṭhikaṁ, aññena dantaṭṭhikaṁ, aññena sīsakaṭāhaṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yā purimā subhā vaṇṇanibhā sā antarahitā, ādīnavo pātubhūtoti? ‘Evaṁ, bhante’. Ayampi, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, tameva bhaginiṁ passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ-- aṭṭhikāni setāni saṅkhavaṇṇapaṭibhāgāni, aṭṭhikāni puñjakitāni terovassikāni, aṭṭhikāni pūtīni cuṇṇakajātāni. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yā purimā subhā vaṇṇanibhā sā antarahitā, ādīnavo pātubhūtoti? ‘Evaṁ, bhante’. Ayampi, bhikkhave, rūpānaṁ ādīnavo.

“Kiñca, bhikkhave, rūpānaṁ nissaraṇaṁ? Yo, bhikkhave, rūpesu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ-- idaṁ rūpānaṁ nissaraṇaṁ.

“Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ rūpānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nappajānanti te vata sāmaṁ vā rūpe parijānissanti, paraṁ vā tathattāya samādapessanti yathā paṭipanno rūpe parijānissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Ye ca kho keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ rūpānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ pajānanti te vata sāmaṁ vā rūpe parijānissanti paraṁ vā tathattāya samādapessanti yathā paṭipanno rūpe parijānissatīti ṭhānametaṁ vijjati.

173. “Ko ca, bhikkhave, vedanānaṁ assādo? Idha, bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, neva tasmiṁ samaye attabyābādhāyapi ceteti, na parabyābādhāyapi ceteti, na ubhayabyābādhāyapi (M.13./I,90.) ceteti abyābajjhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Abyābajjhaparamāhaṁ, bhikkhave, vedanānaṁ assādaṁ vadāmi.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati …pe… yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā, upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati …pe… yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, neva tasmiṁ samaye attabyābādhāyapi ceteti, na parabyābādhāyapi ceteti, na ubhayabyābādhāyapi ceteti; abyābajjhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Abyābajjhaparamāhaṁ, bhikkhave, vedanānaṁ assādaṁ vadāmi.

174. "Ko ca, bhikkhave, vedanānaṁ ādīnavo? Yaṁ, bhikkhave, vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā-- ayaṁ vedanānaṁ ādīnavo.

"Kiñca, bhikkhave, vedanānaṁ nissaraṇaṁ? Yo, bhikkhave, vedanāsu chandarāgavinayo, chandarāgappahānaṁ-- idaṁ vedanānaṁ nissaraṇaṁ.

"Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ vedanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nappajānanti, te vata sāmaṁ vā vedanaṁ parijānissanti, paraṁ vā tathattāya samādapessanti yathā paṭipanno vedanaṁ parijānissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Ye ca kho keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ vedanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ pajānanti te vata sāmaṁ vā vedanaṁ parijānissanti, paraṁ vā tathattāya samādapessanti yathā paṭipanno vedanaṁ parijānissatīti-- ṭhānametaṁ vijjatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahādukkhakkhandhasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.14./I,91.)

(M.14.) (4) Cūḷadukkhakkhandhasuttaṁ

▶T.46.(100)(vol.1.586.)、No.54. (vol.1.848.)、No.55.(vol.1.847.)

175. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho Mahānāmo Sakko yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Mahānāmo Sakko Bhagavantaṁ etadavoca-- "Dīgharattāhaṁ, bhante, Bhagavatā evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānāmi-- 'lobho cittassa upakkileso, doso cittassa upakkileso, moho cittassa upakkileso'ti. Evañcāhaṁ, bhante, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi-- 'lobho cittassa upakkileso, doso cittassa upakkileso, moho cittassa upakkileso'ti. Atha ca pana me ekadā lobhadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, dosadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, mohadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- 'kosu nāma me dhammo ajjhattaṁ appahīno yena me ekadā lobhadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, dosadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, mohadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhantī'"ti.

176. "So eva kho te, Mahānāma, dhammo ajjhattaṁ appahīno yena te ekadā lobhadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, dosadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, mohadhammāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. So ca hi te, Mahānāma, dhammo ajjhattaṁ pahīno abhavissa, na tvaṁ agāraṁ ajjhāvaseyyāsi, na kāme paribhuñjeyyāsi. Yasmā ca kho te, Mahānāma, so eva dhammo ajjhattaṁ appahīno tasmā tvaṁ agāraṁ ajjhāvasasi, kāme paribhuñjasi.

177. "'Appassādā kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti-- iti cepi, Mahānāma, ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ hoti, so ca aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi pītisukhaṁ nādhigacchati, aññaṁ vā tato santataraṁ; atha kho so neva tāva anāvaṭṭī kāmesu hoti. Yato ca kho, Mahānāma, ariyasāvakassa

‘appassādā kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ hoti, so ca aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi pītisukhaṁ adhigacchati aññaṁ vā tato santataraṁ; atha kho so anāvaṭṭī kāmesu hoti.

“Mayhampi kho, (M.14./I,92.) Mahānāma pubbeva sambodhā, anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato, ‘appassādā kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ hoti, so ca aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi pītisukhaṁ nājjhagamaṁ, aññaṁ vā tato santataraṁ; atha khvāhaṁ neva tāva anāvaṭṭī kāmesu paccaññāsiṁ. Yato ca kho me, Mahānāma, ‘appassādā kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ ahosi, so ca aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi pītisukhaṁ ajjhagamaṁ, aññaṁ vā tato santataraṁ; athāhaṁ anāvaṭṭī kāmesu paccaññāsiṁ.

178. “Ko ca, Mahānāma, kāmānaṁ assādo? Pañcime, Mahānāma, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā; sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, Mahānāma, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, Mahānāma, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ-- ayaṁ kāmānaṁ assādo.

“Ko ca, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo? Idha, Mahānāma, kulaputto yena sippaṭṭhānena jīvikaṁ kappeti-- yadi muddāya yadi gaṇanāya yadi saṅkhānena yadi kasiyā yadi vaṇijjāya yadi gorakkhena yadi issatthena yadi rājaporisena yadi sippaññatarena, sītassa purakkhato uṇhassa purakkhato ḍaṁsamakasavātātapasarīṁsapasamphassehi rissamāno khuppipāsāya mīyamāno; ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

“Tassa ce Mahānāma kulaputtassa evaṁ uṭṭhahato ghaṭato vāyamato te bhogā nābhinipphajjanti, so socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati ‘moghaṁ vata me uṭṭhānaṁ, aphalo vata me vāyāmo’ti. Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

“Tassa ce, Mahānāma, kulaputtassa evaṁ uṭṭhahato ghaṭato vāyamato te bhogā abhinipphajjanti. So tesaṁ bhogānaṁ ārakkhādhikaraṇaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti-- ‘kinti me bhoge neva rājāno hareyyuṁ, na corā hareyyuṁ, na aggi daheyya, na udakaṁ vaheyya, na appiyā vā dāyādā hareyyun’ti. Tassa evaṁ ārakkhato gopayato te bhoge rājāno vā haranti, corā vā haranti, aggi vā dahati, udakaṁ vā vahati, appiyā vā dāyādā haranti. So socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati-- ‘yampi me ahosi tampi no natthī’ti. Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

“Puna caparaṁ, Mahānāma, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu rājānopi rājūhi vivadanti, khattiyāpi khattiyehi vivadanti, brāhmaṇāpi brāhmaṇehi vivadanti, gahapatīpi gahapatīhi vivadanti, mātāpi puttena vivadati, puttopi mātarā vivadati, pitāpi puttena vivadati, puttopi pitarā vivadati, bhātāpi bhātarā vivadati, bhātāpi bhaginiyā vivadati, bhaginīpi bhātarā vivadati, sahāyopi sahāyena vivadati. Te tattha kalahaviggahavivādāpannā aññamaññaṁ pāṇīhipi upakkamanti, leḍḍūhipi upakkamanti, daṇḍehipi upakkamanti, satthehipi upakkamanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

“Puna caparaṁ, Mahānāma, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu asicammaṁ gahetvā, dhanukalāpaṁ sannayhitvā, ubhatobyūḷhaṁ saṅgāmaṁ pakkhandanti usūsupi khippamānesu, sattīsupi khippamānāsu, asīsupi vijjotalantesu. Te tattha usūhipi vijjhanti, sattiyāpi vijjhanti, asināpi sīsaṁ chindanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ. Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko

dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Puna caparaṁ, Mahānāma, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu asicammaṁ gahetvā, dhanukalāpaṁ sannayhitvā, addāvalepanā upakāriyo pakkhandanti usūsupi khippamānesu, sattīsupi khippamānāsu, asīsupi vijjotalantesu. Te tattha usūhipi vijjhanti, sattiyāpi vijjhanti, chakaṇakāyapi osiñcanti, abhivaggenapi omaddanti, asināpi sīsaṁ chindanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ. Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Puna caparaṁ, Mahānāma, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu sandhimpi chindanti, nillopampi haranti, ekāgārikampi karonti, paripanthepi tiṭṭhanti, paradārampi gacchanti. Tamenaṁ rājāno gahetvā vividhā kammakāraṇā kārenti-- kasāhipi tāḷenti, vettehipi tāḷenti, aḍḍhadaṇḍakehipi tāḷenti; hatthampi chindanti, pādampi chindanti, hatthapādampi chindanti, kaṇṇampi chindanti, nāsampi chindanti, kaṇṇanāsampi chindanti; bilaṅgathālikampi karonti, saṅkhamuṇḍikampi karonti, rāhumukhampi karonti, jotimālikampi karonti, hatthapajjotikampi karonti, erakavattikampi karonti, cīrakavāsikampi karonti, eṇeyyakampi karonti, baḷisamaṁsikampi karonti, kahāpaṇikampi karonti, khārāpatacchikampi karonti, palighaparivattikampi karonti, palālapīṭhakampi karonti, tattenapi telena osiñcanti, sunakhehipi khādāpenti, jīvantampi sūle uttāsenti, asināpi sīsaṁ chindanti. Te tattha maraṇampi nigacchanti, maraṇamattampi dukkhaṁ. Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo sandiṭṭhiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

"Puna caparaṁ, Mahānāma, kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti. Te kāyena duccaritaṁ caritvā, vācāya duccaritaṁ caritvā, manasā duccaritaṁ caritvā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā, apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti. Ayampi, Mahānāma, kāmānaṁ ādīnavo samparāyiko dukkhakkhandho kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ kāmānameva hetu.

179. "Ekamidāhaṁ, Mahānāma, samayaṁ Rājagahe viharāmi Gijjhakūṭe pabbate. Tena kho pana samayena sambahulā nigaṇṭhā Isigilipasse Kāḷasilāyaṁ ubbhaṭṭhakā honti āsanapaṭikkhittā, opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti. Atha khvāhaṁ, Mahānāma, sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Isigilipasse Kāḷasilā yena te nigaṇṭhā tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā te nigaṇṭhe etadavocaṁ-- 'Kinnu tumhe, āvuso, nigaṇṭhā ubbhaṭṭhakā āsanapaṭikkhittā, opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayathā'ti? Evaṁ vutte, Mahānāma, te nigaṇṭhā maṁ etadavocuṁ-- 'Nigaṇṭho, āvuso, nāṭaputto sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti-- "Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca (M.14./I,93.) jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan"ti. So evamāha-- "Atthi kho vo, nigaṇṭhā, pubbe pāpakammaṁ kataṁ, taṁ imāya kaṭukāya dukkarakārikāya nijjīretha; yaṁ panettha etarahi kāyena saṁvutā vācāya saṁvutā manasā saṁvutā taṁ āyatiṁ pāpassa kammassa akaraṇaṁ; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī"ti. Tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camha attamanā'ti.

180. "Evaṁ vutte, ahaṁ, Mahānāma, te nigaṇṭhe etadavocaṁ-- 'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe na nāhuvamhā'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ na nākaramhā'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhā'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ

pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Iti kira tumhe, āvuso nigaṇṭhā, na jānātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe na nāhuvamhāti, na jānātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ na nākaramhāti, na jānātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhāti, na jānātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Na jānātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ. Evaṁ sante, āvuso nigaṇṭhā, ye loke luddā lohitapāṇino kurūrakammantā manussesu paccājātā te nigaṇṭhesu pabbajantī'ti? 'Na kho, āvuso Gotama, sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabbaṁ; sukhena (M.14./I,94.) cāvuso Gotama, sukhaṁ adhigantabbaṁ abhavissa, rājā māgadho seniyo bimbisāro sukhaṁ adhigaccheyya, rājā māgadho seniyo bimbisāro sukhavihāritaro āyasmatā Gotamenā'ti.

"'Addhāyasmantehi nigaṇṭhehi sahasā appaṭisaṅkhā vācā bhāsitā-- na kho, āvuso Gotama, sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabbaṁ; sukhena cāvuso Gotama, sukhaṁ adhigantabbaṁ abhavissa, rājā māgadho seniyo bimbisāro sukhaṁ adhigaccheyya, rājā māgadho seniyo bimbisāro sukhavihāritaro āyasmatā Gotamenā"ti. Api ca ahameva tattha paṭipucchitabbo-- ko nu kho āyasmantānaṁ sukhavihāritaro rājā vā māgadho seniyo bimbisāro āyasmā vā Gotamo'ti? Addhāvuso Gotama, amhehi sahasā appaṭisaṅkhā vācā bhāsitā, na kho, āvuso Gotama, sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabbaṁ; sukhena cāvuso Gotama, sukhaṁ adhigantabbaṁ abhavissa, rājā māgadho seniyo bimbisāro sukhaṁ adhigaccheyya, rājā māgadho seniyo bimbisāro sukhavihāritaro āyasmatā Gotamenāti. Api ca tiṭṭhatetaṁ, idānipi mayaṁ āyasmantaṁ Gotamaṁ pucchāma-- ko nu kho āyasmantānaṁ sukhavihāritaro rājā vā māgadho seniyo bimbisāro āyasmā vā Gotamo'ti?

"'Tena hāvuso nigaṇṭhā, tumheva tattha paṭipucchissāmi, yathā vo khameyya tathā naṁ byākareyyātha. Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, pahoti rājā māgadho seniyo bimbisāro, aniñjamāno kāyena, abhāsamāno vācaṁ, satta rattindivāni ekantasukhaṁ paṭisaṁvedī viharitun'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, pahoti rājā māgadho seniyo bimbisāro, aniñjamāno kāyena, abhāsamāno vācaṁ, cha rattindivāni …pe… pañca rattindivāni… cattāri rattindivāni… tīṇi rattindivāni… dve rattindivāni… ekaṁ rattindivaṁ ekantasukhaṁ paṭisaṁvedī viharitun'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Ahaṁ kho, āvuso nigaṇṭhā, pahomi aniñjamāno kāyena, abhāsamāno vācaṁ, ekaṁ rattindivaṁ ekantasukhaṁ paṭisaṁvedī viharituṁ. Ahaṁ kho, āvuso nigaṇṭhā, pahomi aniñjamāno kāyena, abhāsamāno vācaṁ, dve rattindivāni… tīṇi rattindivāni… cattāri rattindivāni… pañca rattindivāni… cha rattindivāni… satta rattindivāni ekantasukhaṁ paṭisaṁvedī viharituṁ. Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, evaṁ sante ko sukhavihāritaro rājā vā māgadho seniyo bimbisāro ahaṁ vā'ti? 'Evaṁ sante āyasmāva (M.14./I,95.) Gotamo sukhavihāritaro raññā māgadhena seniyena bimbisārenā'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Mahānāmo Sakko Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Cūḷadukkhakkhandhasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.15.)(5) Anumānasuttaṁ

►T.46.(89)(vol.1.571.)、No.50.(vol.1.842.)

181. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahāmoggallāno Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakaḷāvane migadāye. Tatra kho āyasmā Mahāmoggallāno bhikkhū

āmantesi-- "Āvuso, bhikkhavo"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca--

"Pavāreti cepi, āvuso, bhikkhu-- 'vadantu maṁ āyasmanto, vacanīyomhi āyasmantehī'ti, so ca hoti dubbaco, dovacassakaraṇehi dhammehi samannāgato, akkhamo appadakkhiṇaggāhī anusāsaniṁ, atha kho naṁ sabrahmacārī na ceva vattabbaṁ maññanti, na ca anusāsitabbaṁ maññanti, na ca tasmiṁ puggale vissāsaṁ āpajjitabbaṁ maññanti.

"Katame cāvuso, dovacassakaraṇā dhammā? Idhāvuso, bhikkhu pāpiccho hoti, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato. Yampāvuso, bhikkhu pāpiccho hoti, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu attukkaṁsako hoti paravambhī. Yampāvuso, bhikkhu attukkaṁsako hoti paravambhī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhābhibhūto. Yampāvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhābhibhūto-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso bhikkhu kodhano hoti kodhahetu upanāhī. Yampāvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhahetu upanāhī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhahetu abhisaṅgī. Yampāvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhahetu abhisaṅgī -- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā. Yampāvuso, bhikkhu kodhano hoti kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito [1] codakena codakaṁ paṭippharati. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ paṭippharati-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ apasādeti. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ apasādeti -- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ (M.15./I,96.) āvuso, bhikkhu codito codakena codakassa paccāropeti. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena codakassa paccāropeti-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena apadāne na sampāyati. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena apadāne na sampāyati-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu makkhī hoti paḷāsī. Yampāvuso, bhikkhu makkhī hoti paḷāsī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu issukī hoti maccharī. Yampāvuso, bhikkhu issukī hoti maccharī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu saṭho hoti māyāvī. Yampāvuso, bhikkhu saṭho hoti māyāvī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu thaddho hoti atimānī. Yampāvuso, bhikkhu thaddho hoti atimānī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu sandiṭṭhiparāmāsī hoti ādhānaggāhī duppaṭinissaggī. Yampāvuso, bhikkhu sandiṭṭhiparāmāsī hoti ādhānaggāhī duppaṭinissaggī-- ayampi dhammo dovacassakaraṇo. Ime vuccantāvuso, dovacassakaraṇā dhammā.

182. "No cepi, āvuso, bhikkhu pavāreti-- 'vadantu maṁ āyasmanto, vacanīyomhi āyasmantehī'ti, so ca hoti suvaco, sovacassakaraṇehi dhammehi samannāgato, khamo

[1] codito= PTS cudito

padakkhiṇaggāhī anusāsaniṁ, atha kho naṁ sabrahmacārī vattabbañceva maññanti, anusāsitabbañca maññanti, tasmiñca puggale vissāsaṁ āpajjitabbaṁ maññanti.

"Katame cāvuso, sovacassakaraṇā dhammā? Idhāvuso, bhikkhu na pāpiccho hoti, na pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato. Yampāvuso, bhikkhu na pāpiccho hoti na pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu anattukkaṁsako hoti aparavambhī. Yampāvuso, bhikkhu anattukkaṁsako hoti aparavambhī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhābhibhūto. Yampāvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhābhibhūto-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhahetu upanāhī. Yampāvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhahetu upanāhī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhahetu abhisaṅgī. Yampāvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhahetu abhisaṅgī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu na kodhano hoti na kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā. Yampāvuso bhikkhu na kodhano hoti na kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ nappaṭippharati. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ nappaṭippharati-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ na apasādeti. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena codakaṁ na apasādeti-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

(M.15./I,97.) "Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena codakassa na paccāropeti. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena codakassa na paccāropeti-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena na aññenaññaṁ paṭicarati, na bahiddhā kathaṁ apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena na aññenaññaṁ paṭicarati, na bahiddhā kathaṁ apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu codito codakena apadāne sampāyati. Yampāvuso, bhikkhu codito codakena apadāne sampāyati -- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu amakkhī hoti apaḷāsī. Yampāvuso, bhikkhu amakkhī hoti apaḷāsī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu anissukī hoti amaccharī. Yampāvuso, bhikkhu anissukī hoti amaccharī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu asaṭho hoti amāyāvī. Yampāvuso, bhikkhu asaṭho hoti amāyāvī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu atthaddho hoti anatimānī. Yampāvuso, bhikkhu atthaddho hoti anatimānī-- ayampi dhammo sovacassakaraṇo.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu asandiṭṭhiparāmāsī hoti anādhānaggāhī suppaṭinissaggī. Yampāvuso, bhikkhu asandiṭṭhiparāmāsī hoti, anādhānaggāhī suppaṭinissaggī ayampi dhammo sovacassakaraṇo. Ime vuccantāvuso, sovacassakaraṇā dhammā.

183. "Tatrāvuso bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ anuminitabbaṁ -- 'yo khvāyaṁ puggalo pāpiccho, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ pāpiccho pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo'ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā 'na pāpiccho bhavissāmi, na pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato'ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo attukkaṁsako paravambhī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ attukkaṁsako paravambhī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘anattukkaṁsako bhavissāmi aparavambhī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo kodhano kodhābhibhūto, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo. Ahañceva kho panassaṁ kodhano kodhābhibhūto, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘na kodhano bhavissāmi na kodhābhibhūto’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo kodhano kodhahetu upanāhī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ kodhano kodhahetu upanāhī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘na kodhano bhavissāmi na kodhahetu upanāhī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo kodhano kodhahetu abhisaṅgī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ kodhano kodhahetu abhisaṅgī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘na kodhano bhavissāmi na kodhahetu abhisaṅgī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo kodhano kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ kodhano kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘na kodhano bhavissāmi na kodhasāmantā vācaṁ nicchāressāmī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo codito codakena codakaṁ paṭippharati, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho pana codito codakena codakaṁ (M.15./I,98.) paṭipphareyyaṁ ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘codito codakena codakaṁ nappaṭipphariss āmī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo codito codakena codakaṁ apasādeti, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho pana codito codakena codakaṁ apasādeyyaṁ, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘codito codakena codakaṁ na apasādessāmī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo codito codakena codakassa paccāropeti, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho pana codito codakena codakassa paccāropeyyaṁ, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘codito codakena codakassa na paccāropessāmī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo codito codakena aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho pana codito codakena aññenaññaṁ paṭicareyyaṁ, bahiddhā kathaṁ apanāmeyyaṁ kopañca dosañca appaccayañca pātukareyyaṁ, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘codito codakena na aññenaññaṁ paṭicarissāmi, na bahiddhā kathaṁ apanāmessāmi, na kopañca dosañca appaccayañca pātukarissāmī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo codito codakena apadāne na sampāyati, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho pana codito codakena apadāne na sampāyeyyaṁ, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘codito codakena apadāne sampāyissāmī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo makkhī paḷāsī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ makkhī paḷāsī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘amakkhī bhavissāmi apaḷāsī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo issukī maccharī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ issukī maccharī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo’ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā ‘anissukī bhavissāmi amaccharī’ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

“‘Yo khvāyaṁ puggalo saṭho māyāvī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva

kho panassaṁ saṭho māyāvī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo'ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā 'asaṭho bhavissāmi amāyāvī'ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

"'Yo khvāyaṁ puggalo thaddho atimānī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ thaddho atimānī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo'ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā 'atthaddho bhavissāmi anatimānī'ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

"'Yo khvāyaṁ puggalo sandiṭṭhiparāmāsī ādhānaggāhī duppaṭinissaggī, ayaṁ me puggalo appiyo amanāpo; ahañceva kho panassaṁ sandiṭṭhiparāmāsī ādhānaggāhī duppaṭinissaggī, ahaṁpāssaṁ paresaṁ appiyo amanāpo'ti. Evaṁ jānantenāvuso, bhikkhunā 'asandiṭṭhiparāmāsī bhavissāmi anādhānaggāhī suppaṭinissaggī'ti cittaṁ uppādetabbaṁ.

184. "Tatrāvuso bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi pāpiccho, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato'ti? Sace, āvuso bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- 'pāpiccho khomhi, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'na khomhi pāpiccho, na pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi attukkaṁsako paravambhī'ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'attukkaṁsako khomhi paravambhī'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- (M.15./I,99.) 'anattukkaṁsako khomhi aparavambhī'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi kodhano kodhābhibhūto'ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'kodhano khomhi kodhābhibhūto'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'na khomhi kodhano kodhābhibhūto'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi kodhano kodhahetu upanāhī'ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti 'kodhano khomhi kodhahetu upanāhī'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti 'na khomhi kodhano kodhahetu upanāhī'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi kodhano kodhahetu abhisaṅgī'ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'kodhano khomhi kodhahetu abhisaṅgī'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'na khomhi kodhano kodhahetu abhisaṅgī'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi kodhano kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā'ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- 'kodhano khomhi kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'na khomhi kodhano kodhasāmantā vācaṁ nicchāretā'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi codito codakena codakaṁ paṭippharāmī'ti? Sace, āvuso, bhikkhu

paccavekkhamāno evaṁ jānāti ‘codito khomhi codakena codakaṁ paṭippharāmī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- ‘codito khomhi codakena codakaṁ nappaṭippharāmī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi codito codakena codakaṁ apasādemī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti ‘codito khomhi codakena codakaṁ apasādemī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘codito khomhi codakena codakaṁ na apasādemī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi codito codakena codakassa paccāropemī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- ‘codito khomhi codakena codakassa paccāropemī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘codito khomhi codakena codakassa na paccāropemī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi codito codakena aññenaññaṁ paṭicarāmi, bahiddhā kathaṁ apanāmemi, kopañca dosañca appaccayañca pātukaromī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- ‘codito khomhi codakena aññenaññaṁ paṭicarāmi, bahiddhā kathaṁ apanāmemi, kopañca dosañca appaccayañca pātukaromī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘codito khomhi codakena na aññenaññaṁ paṭicarāmi, na bahiddhā kathaṁ apanāmemi, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaromī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi codito codakena apadāne na sampāyāmī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- ‘codito khomhi codakena apadāne na sampāyāmī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘codito khomhi codakena apadāne sampāyāmī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi makkhī paḷāsī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘makkhī khomhi paḷāsī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘amakkhī khomhi apaḷāsī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi issukī maccharī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘issukī khomhi maccharī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘anissukī khomhi amaccharī’ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

“Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘Kiṁ nu khomhi saṭho māyāvī’ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘saṭho khomhi māyāvī’ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ

dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti -- 'asaṭho khomhi amāyāvī'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ 'Kiṁ nu khomhi thaddho atimānī'ti? Sace, āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'thaddho khomhi atimānī'ti, tenāvuso, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'atthaddho khomhi anatimānī'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhunā attanāva attānaṁ evaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'Kiṁ nu khomhi sandiṭṭhiparāmāsī ādhānaggāhī duppaṭinissaggī'ti? Sace, āvuso bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'sandiṭṭhiparāmāsī khomhi ādhānaggāhī duppaṭinissaggī'ti, tenāvuso, bhikkhunā (M.15./I,100.) tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- 'asandiṭṭhiparāmāsī khomhi anādhānaggāhī suppaṭinissaggī'ti, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Sace āvuso, bhikkhu paccavekkhamāno sabbepime pāpake akusale dhamme appahīne attani samanupassati, tenāvuso, bhikkhunā sabbesaṁyeva imesaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno sabbepime pāpake akusale dhamme pahīne attani samanupassati, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ, ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

"Seyyathāpi, āvuso, itthī vā puriso vā, daharo yuvā maṇḍanajātiko, ādāse vā parisuddhe pariyodāte, acche vā udakapatte, sakaṁ mukhanimittaṁ paccavekkhamāno, sace tattha passati rajaṁ vā aṅgaṇaṁ vā, tasseva rajassa vā aṅgaṇassa vā pahānāya vāyamati; no ce tattha passati rajaṁ vā aṅgaṇaṁ vā, teneva attamano hoti-- 'lābhā vata me, parisuddhaṁ vata me'ti. Evameva kho, āvuso, sace bhikkhu paccavekkhamāno sabbepime pāpake akusale dhamme appahīne attani samanupassati, tenāvuso, bhikkhunā sabbesaṁyeva imesaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace panāvuso, bhikkhu paccavekkhamāno sabbepime pāpake akusale dhamme pahīne attani samanupassati, tenāvuso, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ, ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesū"ti.

Idamavocāyasmā Mahāmoggallāno. Attamanā te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa bhāsitaṁ abhinandunti.

Anumānasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.16./I,101.)

(M.16.) (6) Cetokhilasuttaṁ

▶T.46.(206)(vol.1.780.)、T.125.(51.4)(vol.2.817.)

185. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Yassa kassaci, bhikkhave, bhikkhuno pañca cetokhilā appahīnā, pañca cetasovinibandhā asamucchinnā, so vatimasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

"Katamāssa pañca cetokhilā appahīnā honti? Idha, bhikkhave, bhikkhu satthari kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati. Yo so, bhikkhave, bhikkhu satthari kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati tassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ paṭhamo cetokhilo appahīno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu dhamme kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati …pe… evamassāyaṁ dutiyo cetokhilo appahīno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saṅghe kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati …pe… evamassāyaṁ tatiyo cetokhilo appahīno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sikkhāya kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati. Yo so, bhikkhave, bhikkhu sikkhāya kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, tassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ catuttho cetokhilo appahīno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabrahmacārīsu kupito hoti anattamano āhatacitto khilajāto. Yo so, bhikkhave, bhikkhu sabrahmacārīsu kupito hoti anattamano āhatacitto khilajāto, tassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ pañcamo cetokhilo appahīno hoti. Imāssa pañca cetokhilā appahīnā honti.

186. “Katamāssa pañca cetasovinibandhā asamucchinnā honti? Idha, bhikkhave, bhikkhu kāme avītarāgo hoti avigatacchando avigatapemo avigatapipāso avigatapariḷāho avigatataṇho. Yo so, bhikkhave, bhikkhu kāme avītarāgo hoti avigatacchando avigatapemo avigatapipāso avigatapariḷāho avigatataṇho, tassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ paṭhamo cetasovinibandho asamucchinno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu kāye avītarāgo hoti …pe… evamassāyaṁ dutiyo cetasovinibandho asamucchinno hoti.

(M.16./I,102.) “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu rūpe avītarāgo hoti …pe… evamassāyaṁ tatiyo cetasovinibandho asamucchinno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu yāvadatthaṁ udarāvadehakaṁ bhuñjitvā seyyasukhaṁ passasukhaṁ middhasukhaṁ anuyutto viharati. Yo so, bhikkhave, bhikkhu yāvadatthaṁ udarāvadehakaṁ bhuñjitvā seyyasukhaṁ passasukhaṁ middhasukhaṁ anuyutto viharati, tassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ catuttho cetasovinibandho asamucchinno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ devanikāyaṁ paṇidhāya brahmacariyaṁ carati-- ‘imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā’ti. Yo so, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ devanikāyaṁ paṇidhāya brahmacariyaṁ carati-- ‘imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā’ti, tassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya Yassa cittaṁ na namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ pañcamo cetasovinibandho asamucchinno hoti. Imāssa pañca cetasovinibandhā asamucchinnā honti.

“Yassa kassaci, bhikkhave, bhikkhuno ime pañca cetokhilā appahīnā, ime pañca cetasovinibandhā asamucchinnā, so vatimasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

187. “Yassa kassaci, bhikkhave, bhikkhuno pañca cetokhilā pahīnā, pañca cetasovinibandhā susamucchinnā, so vatimasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissatīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

“Katamāssa pañca cetokhilā pahīnā honti? Idha, bhikkhave, bhikkhu satthari na kaṅkhati na vicikicchati adhimuccati sampasīdati. Yo so, bhikkhave, bhikkhu satthari na kaṅkhati na vicikicchati adhimuccati sampasīdati, tassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ paṭhamo cetokhilo pahīno hoti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu dhamme na kaṅkhati na vicikicchati

adhimuccati sampasīdati …pe… evamassāyaṁ dutiyo cetokhilo pahīno hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saṅghe na kaṅkhati na vicikicchati adhimuccati sampasīdati …pe… evamassāyaṁ tatiyo cetokhilo pahīno hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sikkhāya na kaṅkhati na vicikicchati adhimuccati sampasīdati …pe… evamassāyaṁ catuttho cetokhilo pahīno hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabrahmacārīsu na kupito hoti na anattamano anāhatacitto akhilajāto. Yo so, bhikkhave, bhikkhu sabrahmacārīsu na kupito hoti na anattamano anāhatacitto akhilajāto, tassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. (M.16./I,103.) Yassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ pañcamo cetokhilo pahīno hoti. Imāssa pañca cetokhilā pahīnā honti.

188. "Katamāssa pañca cetasovinibandhā susamucchinnā honti? Idha, bhikkhave, bhikkhu kāme vītarāgo hoti vigatacchando vigatapemo vigatapipāso vigatapariḷāho vigatataṇho. Yo so, bhikkhave, bhikkhu kāme vītarāgo hoti vigatacchando vigatapemo vigatapipāso vigatapariḷāho vigatataṇho, tassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ paṭhamo cetasovinibandho susamucchinno hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu kāye vītarāgo hoti …pe… rūpe vītarāgo hoti …pe… na yāvadatthaṁ udarāvadehakaṁ bhuñjitvā seyyasukhaṁ passasukhaṁ middhasukhaṁ anuyutto viharati. Yo so, bhikkhave, bhikkhu na yāvadatthaṁ udarāvadehakaṁ bhuñjitvā seyyasukhaṁ passasukhaṁ middhasukhaṁ anuyutto viharati, tassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ catuttho cetasovinibandho susamucchinno hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu na aññataraṁ devanikāyaṁ paṇidhāya brahmacariyaṁ carati-- 'imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā'ti. Yo so, bhikkhave, bhikkhu na aññataraṁ devanikāyaṁ paṇidhāya brahmacariyaṁ carati-- 'imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā'ti, tassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya. Yassa cittaṁ namati ātappāya anuyogāya sātaccāya padhānāya, evamassāyaṁ pañcamo cetasovinibandho susamucchinno hoti. Imāssa pañca cetasovinibandhā susamucchinnā honti.

"Yassa kassaci, bhikkhave, bhikkhuno ime pañca cetokhilā pahīnā, ime pañca cetasovinibandhā susamucchinnā, so vatimasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissatīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

189. "So chandasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, vīriyasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, cittasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, vīmaṁsāsamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, ussoḷhīyeva pañcamī. Sa kho so, bhikkhave, evaṁ ussoḷhīpannarasaṅgasamannāgato (M.16./I,104.) bhikkhu bhabbo abhinibbidāya, bhabbo sambodhāya, bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Seyyathāpi, bhikkhave, kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā. Tānassu kukkuṭiyā sammā adhisayitāni sammā pariseditāni sammā paribhāvitāni. Kiñcāpi tassā kukkuṭiyā na evaṁ icchā uppajjeyya-- 'aho vatime kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjeyyun'ti. Atha kho bhabbāva te kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjituṁ. Evameva kho, bhikkhave, evaṁ ussoḷhipannarasaṅgasamannāgato bhikkhu bhabbo abhinibbidāya, bhabbo sambodhāya, bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Cetokhilasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.17.) (7) Vanapatthasuttaṁ

▶T.46.(107~108)(vol.1.596、1.597.)

190. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Vanapatthapariyāyaṁ vo, bhikkhave, desessāmi, taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasikarotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

191. "Idha, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ vanapatthaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te kasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti (M.17./I,105.) paṭisañcikkhitabbaṁ 'ahaṁ kho imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharāmi, tassa me imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te kasirena samudāgacchantī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā rattibhāgaṁ vā divasabhāgaṁ vā tamhā vanapatthā pakkamitabbaṁ, na vatthabbaṁ.

192. "Idha pana, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ vanapatthaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilāna-- ppaccayabhesajjaparikkhārā-- te appakasirena samudāgacchanti. Tena bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- 'ahaṁ kho imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharāmi. Tassa me imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilāna-- ppaccayabhesajjaparikkhārā-- te appakasirena samudāgacchanti. Na kho panāhaṁ cīvarahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito na piṇḍapātahetu …pe… na senāsanahetu …pe… na gilānappaccayabhesajjaparikkhārahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Atha ca pana me imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāmī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā saṅkhāpi tamhā vanapatthā pakkamitabbaṁ, na vatthabbaṁ.

193. "Idha pana, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ vanapatthaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccaya-- bhesajjaparikkhārā, te kasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ (M.17./I,106.) 'ahaṁ kho imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharāmi. Tassa me imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāmi. Ye ca kho

ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te kasirena samudāgacchanti. Na kho panāhaṁ cīvarahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito, na piṇḍapātahetu …pe… na senāsanahetu …pe… na gilānappaccayabhesajjaparikkhārahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito Atha ca pana me imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāmī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā saṅkhāpi tasmiṁ vanapatthe vatthabbaṁ, na pakkamitabbaṁ.

194. "Idha pana, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ vanapatthaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajja-- parikkhārā-- te appakasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- 'ahaṁ kho imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharāmi. Tassa me imaṁ vanapatthaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te appakasirena samudāgacchantī'ti Tena, bhikkhave, bhikkhunā yāvajīvampi tasmiṁ vanapatthe vatthabbaṁ, na pakkamitabbaṁ.

195. "Idha, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ upanissāya viharati …pe… aññataraṁ nigamaṁ upanissāya viharati …pe… aññataraṁ nagaraṁ upanissāya viharati …pe… aññataraṁ janapadaṁ upanissāya viharati …pe… aññataraṁ puggalaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsana-- gilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te kasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- 'ahaṁ kho imaṁ puggalaṁ upanissāya viharāmi. Tassa me imaṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajja-- parikkhārā-- te kasirena samudāgacchantī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā rattibhāgaṁ vā divasabhāgaṁ vā so puggalo anāpucchā pakkamitabbaṁ, nānubandhitabbo.

196. "Idha pana, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ puggalaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ puggalaṁ upanissāya viharato (M.17./I,107.) anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccaya-- bhesajjaparikkhārā, te appakasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- 'ahaṁ kho imaṁ puggalaṁ upanissāya viharāmi. Tassa me imaṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccaya-- bhesajjaparikkhārā te appakasirena samudāgacchanti. Na kho panāhaṁ cīvarahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito, na piṇḍapātahetu …pe… na senāsanahetu …pe… na gilānappaccayabhesajjaparikkhārahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Atha ca pana me imaṁ puggalaṁ upanissāya viharato

anupaṭṭhitā ceva sati na upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ na samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā na parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ nānupāpuṇāmī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā saṅkhāpi so puggalo āpucchā pakkamitabbaṁ, nānubandhitabbo.

197. "Idha pana, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ puggalaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccaya-- bhesajjaparikkhārā-- te kasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- 'ahaṁ kho imaṁ puggalaṁ upanissāya viharāmi. Tassa me imaṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te kasirena samudāgacchanti. Na kho panāhaṁ cīvarahetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajito, na piṇḍapātahetu …pe… na senāsanahetu …pe… na gilānappaccayabhesajjaparikkhārahetu agārasmā

Anagāriyaṁ pabbajito. Atha ca pana me imaṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāmī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā saṅkhāpi so puggalo anubandhitabbo, na pakkamitabbaṁ.

198. "Idha pana, bhikkhave, bhikkhu aññataraṁ puggalaṁ upanissāya viharati. Tassa taṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajja-- parikkhārā-- te appakasirena samudāgacchanti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- 'ahaṁ kho imaṁ puggalaṁ upanissāya (M.17./I,108.) viharāmi. Tassa me imaṁ puggalaṁ upanissāya viharato anupaṭṭhitā ceva sati upaṭṭhāti, asamāhitañca cittaṁ samādhiyati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāmi. Ye ca kho ime pabbajitena jīvitaparikkhārā samudānetabbā-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārā-- te appakasirena samudāgacchantī'ti. Tena, bhikkhave, bhikkhunā yāvajīvampi so puggalo anubandhitabbo, na pakkamitabbaṁ, api panujjamānenapī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Vanapatthasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.18.) (8) Madhupiṇḍikasuttaṁ

▶T.46.(115)(vol.1.603.)、T.125.(40.10)(vol.2.743.)

199. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kapilavatthuṁ piṇḍāya pāvisi. Kapilavatthusmiṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Mahāvanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya. Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā beluvalaṭṭhikāya mūle divāvihāraṁ nisīdi. Daṇḍapāṇipi kho sakko jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Mahāvanaṁ tenupasaṅkami. Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā yena beluvalaṭṭhikā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā

daṇḍamolubbha ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho daṇḍapāṇi sakko Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kiṁvādī samaṇo kimakkhāyī"ti? "Yathāvādī kho, āvuso, sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya na kenaci loke viggayha tiṭṭhati, yathā ca pana kāmehi visaṁyuttaṁ viharantaṁ taṁ brāhmaṇaṁ akathaṁkathiṁ chinnakukkuccaṁ bhavābhave vītataṇhaṁ saññā nānusenti-- evaṁvādī kho ahaṁ, āvuso, evamakkhāyī"ti.

"Evaṁ vutte daṇḍapāṇi sakko sīsaṁ okampetvā (M.18./I,109.) jivhaṁ nillāḷetvā, tivisākhaṁ nalāṭikaṁ nalāṭe vuṭṭhāpetvā daṇḍamolubbha pakkāmi.

200. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Nigrodhārāmo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Idhāhaṁ, bhikkhave, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kapilavatthuṁ piṇḍāya pāvisiṁ. Kapilavatthusmiṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Mahāvanaṁ tenupasaṅkamiṁ divāvihārāya. Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā beluvalaṭṭhikāya mūle divāvihāraṁ nisīdiṁ. Daṇḍapāṇipi kho, bhikkhave, sakko jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Mahāvanaṁ tenupasaṅkami. Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā yena beluvalaṭṭhikā yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mayā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā daṇḍamolubbha ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho, bhikkhave, daṇḍapāṇi sakko maṁ etadavoca-- 'Kiṁ vādī samaṇo kimakkhāyī'ti?

"Evaṁ vutte ahaṁ, bhikkhave, daṇḍapāṇiṁ sakkaṁ etadavocaṁ-- yathāvādī kho, āvuso, sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya na kenaci loke viggayha tiṭṭhati, yathā ca pana kāmehi visaṁyuttaṁ viharantaṁ taṁ brāhmaṇaṁ akathaṁkathiṁ chinnakukkuccaṁ bhavābhave vītataṇhaṁ saññā nānusenti-- evaṁvādī kho ahaṁ, āvuso, evamakkhāyī"ti. "Evaṁ vutte bhikkhave, daṇḍapāṇi sakko sīsaṁ okampetvā, jivhaṁ nillāḷetvā, tivisākhaṁ nalāṭikaṁ nalāṭe vuṭṭhāpetvā daṇḍamolubbha pakkāmī"ti.

201. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kiṁvādī pana, bhante, Bhagavā sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya na kenaci loke viggayha tiṭṭhati? Kathañca pana, bhante, Bhagavantaṁ kāmehi visaṁyuttaṁ viharantaṁ taṁ brāhmaṇaṁ akathaṁkathiṁ chinnakukkuccaṁ bhavābhave vītataṇhaṁ saññā nānusentī"ti? "Yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti. Ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ. Esevanto rāgānusayānaṁ, esevanto paṭighānusayānaṁ, esevanto (M.18./I,110.) diṭṭhānusayānaṁ esevanto vicikicchānusayānaṁ, esevanto mānānusayānaṁ, esevanto bhavarāgānusayānaṁ, esevanto avijjānusayānaṁ, esevanto daṇḍādāna-- satthādāna-- kalaha-- viggaha-- vivāda-- tuvaṁtuvaṁ-- pesuñña-- musāvādānaṁ. Etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī'ti. Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvāna Sugato uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

202. Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi-- "Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā, vitthārena atthaṁ avibhajitvā, uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti. Ettha ce natthtthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ. Esevanto rāgānusayānaṁ …pe… etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī'ti Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti? Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ etadahosi-- "Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ. Pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā"ti.

Atha kho te bhikkhū yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākaccānena saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavocuṁ-- "Idaṁ kho no, āvuso Kaccāna, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho -- 'yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti. Ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ. Esevanto rāgānusayānaṁ …pe… etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī'ti. Tesaṁ no, āvuso Kaccāna, amhākaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi-- 'Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- "Yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti. Ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ. Esevanto rāgānusayānaṁ …pe… etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī"ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyāti? Tesaṁ no, āvuso Kaccāna, amhākaṁ etadahosi-- 'Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, (M.18./I,111.) pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā'ti. Vibhajatāyasmā Mahākaccāno"ti.

203. "Seyyathāpi, āvuso, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva mūlaṁ, atikkamma khandhaṁ, sākhāpalāse sāraṁ pariyesitabbaṁ maññeyya; evaṁsampadamidaṁ āyasmantānaṁ satthari sammukhībhūte, taṁ Bhagavantaṁ atisitvā amhe etamatthaṁ paṭipucchitabbaṁ maññatha. So hāvuso, Bhagavā jānaṁ jānāti, passaṁ passati, cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto, vattā pavattā, atthassa ninnetā, amatassa dātā, dhammassāmī Tathāgato. So ceva panetassa kālo ahosi, yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyātha. Yathā vo Bhagavā byākareyya tathā naṁ dhāreyyāthā"ti. "Addhāvuso Kaccāna, Bhagavā jānaṁ jānāti, passaṁ passati, cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto, vattā pavattā, atthassa ninnetā, amatassa dātā, dhammassāmī Tathāgato. So ceva panetassa kālo ahosi, yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyāma. Yathā no Bhagavā byākareyya tathā naṁ dhāreyyāma. Api cāyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Vibhajatāyasmā Mahākaccāno agaruṁ katvā"ti. "Tena hāvuso, suṇātha, sādhukaṁ manasikarotha, bhāsissāmī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahākaccānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahākaccāno etadavoca--

204. "Yaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti Ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ, esevanto rāgānusayānaṁ …pe… etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī'ti, imassa kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi--

"Cakkhuñcāvuso, paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, yaṁ vedeti taṁ sañjānāti (M.18./I,112.) yaṁ sañjānāti taṁ vitakketi, yaṁ vitakketi taṁ papañceti, yaṁ papañceti tatonidānaṁ purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti atītānāgatapaccuppannesu cakkhuviññeyyesu rūpesu. Sotañcāvuso, paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ …pe… ghānañcāvuso, paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ …pe… jivhañcāvuso, paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ …pe… kāyañcāvuso, paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ …pe… manañcāvuso, paṭicca

dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, yaṁ vedeti taṁ sañjānāti, yaṁ sañjānāti taṁ vitakketi, yaṁ vitakketi taṁ papañceti, yaṁ papañceti tatonidānaṁ purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti atītānāgatapaccuppannesu manoviññeyyesu dhammesu.

"So vatāvuso, cakkhusmiṁ sati rūpe sati cakkhuviññāṇe sati phassapaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Phassapaññattiyā sati vedanāpaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Vedanāpaññattiyā sati saññāpaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Saññāpaññattiyā sati vitakkapaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Vitakkapaññattiyā sati papañcasaññāsaṅkhāsamudācaraṇapaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. So vatāvuso, sotasmiṁ sati sadde sati …pe… ghānasmiṁ sati gandhe sati …pe… jivhāya sati rase sati …pe… kāyasmiṁ sati phoṭṭhabbe sati …pe… manasmiṁ sati dhamme sati manoviññāṇe sati phassapaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Phassapaññattiyā sati vedanāpaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Vedanāpaññattiyā sati saññāpaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Saññāpaññattiyā sati vitakkapaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati. Vitakkapaññattiyā sati papañcasaññāsaṅkhāsamudācaraṇapaññattiṁ paññāpessatīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

"So vatāvuso, cakkhusmiṁ asati rūpe asati cakkhuviññāṇe asati phassapaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Phassapaññattiyā asati vedanāpaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Vedanāpaññattiyā asati saññāpaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Saññāpaññattiyā asati vitakkapaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Vitakkapaññattiyā asati papañcasaññāsaṅkhāsamudācaraṇapaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. So vatāvuso, sotasmiṁ asati sadde asati …pe… ghānasmiṁ asati gandhe asati …pe… jivhāya asati rase asati …pe… kāyasmiṁ asati phoṭṭhabbe asati …pe… manasmiṁ asati dhamme asati manoviññāṇe asati phassapaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Phassapaññattiyā asati vedanāpaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Vedanāpaññattiyā asati saññāpaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Saññāpaññattiyā asati vitakkapaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Vitakkapaññattiyā asati papañcasaññāsaṅkhāsamudācaraṇapaññattiṁ paññāpessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

"Yaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena (M.18./I,113.) uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ esevanto rāgānusayānaṁ …pe… etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī'ti, imassa kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi. Ākaṅkhamānā ca pana tumhe āyasmanto Bhagavantaṁyeva upasaṅkamitvā etamatthaṁ paṭipuccheyyātha. Yathā no Bhagavā byākaroti tathā naṁ dhāreyyāthā"ti.

205. Atha kho te bhikkhū āyasmato Mahākaccānassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ -- "Yaṁ kho no, bhante, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti. Ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ. Esevanto rāgānusayānaṁ …pe… etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī'ti. Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi-- 'idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- "Yatonidānaṁ, bhikkhu, purisaṁ papañcasaññāsaṅkhā samudācaranti. Ettha ce natthi abhinanditabbaṁ abhivaditabbaṁ ajjhositabbaṁ. Esevanto rāgānusayānaṁ, esevanto paṭighānusayānaṁ, esevanto diṭṭhānusayānaṁ, esevanto

vicikicchānusayānaṁ, esevanto mānānusayānaṁ, esevanto bhavarāgānusayānaṁ esevanto avijjānusayānaṁ, esevanto daṇḍādāna-- satthādāna-- kalaha-- viggaha-- vivādatuvaṁtuvaṁ-- pesuñña-- musāvādānaṁ. Etthete pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhantī”ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā’ti? Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ etadahosi-- ‘ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ, yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā’ti. Atha kho mayaṁ, bhante, yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ (M.18./I,114.) Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipucchimha. Tesaṁ no, bhante, āyasmatā Mahākaccānena imehi ākārehi imehi padehi imehi byañjanehi attho vibhatto”ti. “Paṇḍito, bhikkhave, Mahākaccāno; mahāpañño, bhikkhave, Mahākaccāno. Maṁ cepi tumhe, bhikkhave, etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, ahampi taṁ evamevaṁ byākareyyaṁ yathā taṁ Mahākaccānena byākataṁ. Eso cevetassa attho. Evañca naṁ dhārethā”ti.

Evaṁ vutte āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- “Seyyathāpi, bhante, puriso jighacchādubbalyapareto madhupiṇḍikaṁ adhigaccheyya, so yato yato sāyeyya, labhetheva sādurasaṁ asecanakaṁ. Evameva kho, bhante, cetaso bhikkhu dabbajātiko, yato yato imassa dhammapariyāyassa paññāya atthaṁ upaparikkheyya, labhetheva attamanataṁ, labhetheva cetaso pasādaṁ. Ko nāmo ayaṁ, bhante, dhammapariyāyo”ti? “Tasmātiha tvaṁ, Ānanda, imaṁ dhammapariyāyaṁ madhupiṇḍikapariyāyo tveva naṁ dhārehī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Madhupiṇḍikasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.19.) (9) Dvedhāvitakkasuttaṁ

▶T.46.(102)(vol.1.589.)

206. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

“Pubbeva me, bhikkhave, sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ dvidhā katvā dvidhā katvā vitakke vihareyyan’ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, yo cāyaṁ kāmavitakko yo ca byāpādavitakko yo ca vihiṁsāvitakko-- imaṁ ekaṁ bhāgamakāsiṁ yo cāyaṁ nekkhammavitakko yo ca abyāpādavitakko yo ca avihiṁsāvitakko-- imaṁ dutiyaṁ bhāgamakāsiṁ.

207. “Tassa mayhaṁ, bhikkhave, evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati (M.19./I,115.) kāmavitakko. So evaṁ pajānāmi-- ‘uppanno kho me ayaṁ kāmavitakko. So ca kho attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati, paññānirodhiko vighātapakkhiko anibbānasaṁvattaniko’ . ‘Attabyābādhāya saṁvattatī’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati; ‘parabyābādhāya saṁvattatī’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati; ‘ubhayabyābādhāya saṁvattatī’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati; ‘paññānirodhiko vighātapakkhiko anibbānasaṁvattaniko’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati. So kho ahaṁ, bhikkhave, uppannuppannaṁ kāmavitakkaṁ pajahameva inodameva byantameva naṁ akāsiṁ.

208. “Tassa mayhaṁ, bhikkhave, evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato

uppajjati byāpādavitakko …pe… uppajjati vihiṁsāvitakko. So evaṁ pajānāmi-- ‘uppanno kho me ayaṁ vihiṁsāvitakko. So ca kho attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati, paññānirodhiko vighātapakkhiko anibbānasaṁvattaniko’. ‘Attabyābādhāya saṁvattatī’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati; ‘parabyābādhāya saṁvattatī’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati; ‘ubhayabyābādhāya saṁvattatī’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati; ‘paññānirodhiko vighātapakkhiko anibbānasaṁvattaniko’tipi me, bhikkhave, paṭisañcikkhato abbhatthaṁ gacchati. So kho ahaṁ, bhikkhave, uppannuppannaṁ vihiṁsāvitakkaṁ pajahameva vinodameva byantameva naṁ akāsiṁ.

“Yaññadeva, bhikkhave, bhikkhu bahulamanuvitakketi anuvicāreti, tathā tathā nati hoti cetaso. Kāmavitakkaṁ ce, bhikkhave, bhikkhu bahulamanuvitakketi anuvicāreti, pahāsi nekkhammavitakkaṁ, kāmavitakkaṁ bahulamakāsi, tassa taṁ kāmavitakkāya cittaṁ namati. Byāpādavitakkaṁ ce, bhikkhave …pe… vihiṁsāvitakkaṁ ce, bhikkhave, bhikkhu bahulamanuvitakketi anuvicāreti, pahāsi avihiṁsāvitakkaṁ, vihiṁsāvitakkaṁ bahulamakāsi, tassa taṁ vihiṁsāvitakkāya cittaṁ namati. Seyyathāpi, bhikkhave, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye kiṭṭhasambādhe gopālako gāvo rakkheyya. So tā gāvo tato tato daṇḍena ākoṭeyya paṭikoṭeyya sannirundheyya sannivāreyya. Taṁ kissa hetu? Passati hi so, bhikkhave, gopālako tatonidānaṁ vadhaṁ vā bandhanaṁ vā jāniṁ vā garahaṁ vā. Evameva kho ahaṁ, bhikkhave, addasaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ.

(M.19./I,116.) 209. “Tassa mayhaṁ, bhikkhave, evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati nekkhammavitakko. So evaṁ pajānāmi-- ‘uppanno kho me ayaṁ nekkhammavitakko. So ca kho nevattabyābādhāya saṁvattati, na parabyābādhāya saṁvattati, na ubhayabyābādhāya saṁvattati, paññāvuddhiko avighātapakkhiko nibbānasaṁvattaniko’. Rattiṁ cepi naṁ, bhikkhave, anuvitakkeyyaṁ anuvicāreyyaṁ, neva tatonidānaṁ bhayaṁ samanupassāmi. Divasaṁ cepi naṁ, bhikkhave, anuvitakkeyyaṁ anuvicāreyyaṁ, neva tatonidānaṁ bhayaṁ samanupassāmi. Rattindivaṁ cepi naṁ, bhikkhave, anuvitakkeyyaṁ anuvicāreyyaṁ, neva tatonidānaṁ bhayaṁ samanupassāmi. Api ca kho me aticiraṁ anuvitakkayato anuvicārayato kāyo kilameyya Kāye kilante cittaṁ ūhaññeyya. Ūhate citte ārā cittaṁ samādhimhāti. So kho ahaṁ, bhikkhave, ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapemi sannisādemi ekodiṁ karomi samādahāmi. Taṁ kissa hetu? ‘Mā me cittaṁ ūhaññī’ti.

210. “Tassa mayhaṁ, bhikkhave, evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati abyāpādavitakko …pe… uppajjati avihiṁsāvitakko. So evaṁ pajānāmi-- ‘uppanno kho me ayaṁ avihiṁsāvitakko. So ca kho nevattabyābādhāya saṁvattati, na parabyābādhāya saṁvattati, na ubhayabyābādhāya saṁvattati, paññāvuddhiko avighātapakkhiko nibbānasaṁvattaniko’. Rattiṁ cepi naṁ, bhikkhave, anuvitakkeyyaṁ anuvicāreyyaṁ, neva tatonidānaṁ bhayaṁ samanupassāmi. Divasaṁ cepi naṁ, bhikkhave, anuvitakkeyyaṁ anuvicāreyyaṁ, neva tatonidānaṁ bhayaṁ samanupassāmi. Rattindivaṁ cepi naṁ, bhikkhave, anuvitakkeyyaṁ anuvicāreyyaṁ, neva tatonidānaṁ bhayaṁ samanupassāmi. Api ca kho me aticiraṁ anuvitakkayato anuvicārayato kāyo kilameyya. Kāye kilante cittaṁ ūhaññeyya. Ūhate citte ārā cittaṁ samādhimhāti. So kho ahaṁ, bhikkhave, ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapemi, sannisādemi, ekodiṁ karomi samādahāmi. Taṁ kissa hetu? ‘Mā me cittaṁ ūhaññī’ti.

“Yaññadeva, bhikkhave, bhikkhu bahulamanuvitakketi anuvicāreti, tathā tathā nati hoti cetaso. Nekkhammavitakkañce, bhikkhave, bhikkhu bahulamanuvitakketi anuvicāreti, pahāsi kāmavitakkaṁ, nekkhammavitakkaṁ bahulamakāsi, tassaṁ taṁ nekkhammavitakkāya cittaṁ namati. Abyāpādavitakkañce, bhikkhave …pe… avihiṁsāvitakkañce, bhikkhave, bhikkhu bahulamanuvitakketi anuvicāreti, pahāsi vihiṁsāvitakkaṁ, avihiṁsāvitakkaṁ bahulamakāsi, tassa taṁ avihiṁsāvitakkāya cittaṁ namati. Seyyathāpi, bhikkhave,

gimhānaṁ pacchime māse sabbasassesu gāmantasambhatesu gopālako gāvo rakkheyya (M.19./I,117.) tassa rukkhamūlagatassa vā abbhokāsagatassa vā satikaraṇīyameva hoti-- 'etā gāvo'ti. Evamevaṁ kho, bhikkhave, satikaraṇīyameva ahosi-- 'ete dhammā'ti.

211. "Āraddhaṁ kho pana me, bhikkhave, vīriyaṁ ahosi asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā passaddho kāyo asāraddho, samāhitaṁ cittaṁ ekaggaṁ. So kho ahaṁ, bhikkhave, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca vihāsiṁ sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedesiṁ, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ.

212. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ayaṁ kho me, bhikkhave, rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā; avijjā vihatā vijjā uppannā; tamo vihato āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

213. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne …pe… ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā …pe… iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāmi. Ayaṁ kho me, bhikkhave, rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā; avijjā vihatā vijjā uppannā; tamo vihato āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

214. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ 'Ime āsavā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. Tassa me evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccittha, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccittha, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccittha, vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ ahosi-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsiṁ. Ayaṁ kho me, bhikkhave, rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā; avijjā vihatā vijjā uppannā; tamo vihato āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

215. "Seyyathāpi, bhikkhave, araññe pavane mahantaṁ ninnaṁ pallalaṁ. Tamenaṁ mahāmigasaṅgho upanissāya vihareyya. Tassa kocideva puriso uppajjeyya anatthakāmo ahitakāmo ayogakkhemakāmo. So yvāssa maggo khemo sovatthiko pītigamanīyo taṁ maggaṁ pidaheyya, vivareyya kummaggaṁ, odaheyya okacaraṁ, ṭhapeyya okacārikaṁ. Evañhi so, bhikkhave, mahāmigasaṅgho aparena samayena anayabyasanaṁ āpajjeyya. Tasseva kho pana, bhikkhave, mahato migasaṅghassa kocideva puriso uppajjeyya atthakāmo hitakāmo yogakkhemakāmo. So yvāssa maggo khemo sovatthiko pītigamanīyo taṁ maggaṁ vivareyya, pidaheyya kummaggaṁ, ūhaneyya okacaraṁ, nāseyya okacārikaṁ. Evañhi so, bhikkhave, mahāmigasaṅgho aparena samayena vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya.

"Upamā kho me ayaṁ, bhikkhave, katā atthassa viññāpanāya. (M.19./I,118.) Ayaṁ

cevettha attho-- mahantaṁ ninnaṁ pallalanti kho, bhikkhave, kāmānametaṁ adhivacanaṁ. Mahāmigasaṅghoti kho, bhikkhave, sattānametaṁ adhivacanaṁ. Puriso anatthakāmo ahitakāmo ayogakkhemakāmoti kho, bhikkhave, Mārassetaṁ pāpimato adhivacanaṁ. Kummaggoti kho, bhikkhave, aṭṭhaṅgikassetaṁ micchāmaggassa adhivacanaṁ, seyyathidaṁ-- micchādiṭṭhiyā micchāsaṅkappassa micchāvācāya micchākammantassa micchā-- ājīvassa micchāvāyāmassa micchāsatiyā micchāsamādhissa. Okacaroti kho, bhikkhave, nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ. Okacārikāti kho, bhikkhave, avijjāyetaṁ adhivacanaṁ. Puriso atthakāmo hitakāmo yogakkhemakāmoti kho, bhikkhave, Tathāgatassetaṁ adhivacanaṁ arahato sammāsambuddhassa. Khemo maggo sovatthiko pītigamanīyoti kho bhikkhave, ariyassetaṁ aṭṭhaṅgikassa maggassa adhivacanaṁ, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhiyā sammāsaṅkappassa sammāvācāya sammākammantassa sammā-- ājīvassa sammāvāyāmassa sammāsatiyā sammāsamādhissa.

"Iti kho, bhikkhave, vivaṭo mayā khemo maggo sovatthiko pītigamanīyo, pihito kummaggo, ūhato okacaro, nāsitā okacārikā. Yaṁ, bhikkhave, satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni, bhikkhave rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni; jhāyatha, bhikkhave, mā pamādattha; mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha. Ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Dvedhāvitakkasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.20.) (10) Vitakkasaṇṭhānasuttaṁ

▶T.46.(101)(vol.1.588.)

216. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante" ti (M.20./I,119.) te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Adhicittamanuyuttena, bhikkhave, bhikkhunā pañca nimittāni kālena kālaṁ manasi kātabbāni. Katamāni pañca? Idha, bhikkhave, bhikkhuno yaṁ nimittaṁ āgamma yaṁ nimittaṁ manasikaroto uppajjanti pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tena, bhikkhave, bhikkhunā tamhā nimittā aññaṁ nimittaṁ manasi kātabbaṁ kusalūpasaṁhitaṁ. Tassa tamhā nimittā aññaṁ nimittaṁ manasikaroto kusalūpasaṁhitaṁ ye pāpakā akusalā itakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Seyyathāpi, bhikkhave, dakkho palagaṇḍo vā palagaṇḍantevāsī vā sukhumāya āṇiyā oḷārikaṁ āṇiṁ abhinihaneyya abhinīhareyya abhinivatteyya; evameva kho, bhikkhave, bhikkhuno yaṁ nimittaṁ āgamma yaṁ nimittaṁ manasikaroto uppajjanti pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tena, bhikkhave, bhikkhunā tamhā nimittā aññaṁ nimittaṁ manasi kātabbaṁ kusalūpasaṁhitaṁ. Tassa tamhā nimittā aññaṁ nimittaṁ manasikaroto kusalūpasaṁhitaṁ ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati.

217. "Tassa ce, bhikkhave, bhikkhuno tamhā nimittā aññaṁ nimittaṁ manasikaroto kusalūpasaṁhitaṁ uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tena, bhikkhave, bhikkhunā tesaṁ vitakkānaṁ ādīnavo upaparikkhitabbo-- 'itipime vitakkā akusalā, itipime vitakkā sāvajjā, itipime vitakkā dukkhavipākā'ti. Tassa tesaṁ vitakkānaṁ ādīnavaṁ upaparikkhato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi

dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Seyyathāpi, bhikkhave, itthī vā puriso vā daharo yuvā maṇḍanakajātiko ahikuṇapena vā kukkurakuṇapena vā manussakuṇapena (M.20./I,120.) vā kaṇṭhe āsattena aṭṭiyeyya harāyeyya jiguccheyya; evameva kho, bhikkhave, tassa ce bhikkhuno tamhāpi nimittā aññaṁ nimittaṁ manasikaroto kusalūpasaṁhitaṁ uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tena, bhikkhave, bhikkhunā tesaṁ vitakkānaṁ ādīnavo upaparikkhitabbo-- 'itipime vitakkā akusalā, itipime vitakkā sāvajjā, itipime vitakkā dukkhavipākā'ti. Tassa tesaṁ vitakkānaṁ ādīnavaṁ upaparikkhato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati.

218. "Tassa ce, bhikkhave, bhikkhuno tesampi vitakkānaṁ ādīnavaṁ upaparikkhato uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tena, bhikkhave, bhikkhunā tesaṁ vitakkānaṁ asati-- amanasikāro āpajjitabbo. Tassa tesaṁ vitakkānaṁ asati-- amanasikāraṁ āpajjato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Seyyathāpi, bhikkhave, cakkhumā puriso āpāthagatānaṁ rūpānaṁ adassanakāmo assa; so nimīleyya vā aññena vā apalokeyya. Evameva kho, bhikkhave, tassa ce bhikkhuno tesampi vitakkānaṁ ādīnavaṁ upaparikkhato uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati.

219. "Tassa ce, bhikkhave, bhikkhuno tesampi vitakkānaṁ asati-- amanasikāraṁ āpajjato uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tena, bhikkhave, bhikkhunā tesaṁ vitakkānaṁ vitakkasaṅkhārasaṇṭhānaṁ manasikātabbaṁ. Tassa tesaṁ vitakkānaṁ vitakkasaṅkhārasaṇṭhānaṁ manasikaroto ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Seyyathāpi, bhikkhave, puriso sīghaṁ gaccheyya. Tassa evamassa-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ sīghaṁ gacchāmi? Yaṁnūnāhaṁ saṇikaṁ gaccheyyan'ti. So saṇikaṁ gaccheyya. Tassa evamassa-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ saṇikaṁ gacchāmi? Yaṁnūnāhaṁ tiṭṭheyyan'ti. So tiṭṭheyya Tassa evamassa-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ ṭhito? Yaṁnūnāhaṁ nisīdeyyan'ti. So nisīdeyya. Tassa evamassa-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ nisinno? Yaṁnūnāhaṁ nipajjeyyan'ti. So nipajjeyya. Evañhi so, bhikkhave, puriso oḷārikaṁ oḷārikaṁ iriyāpathaṁ abhinivajjetvā sukhumaṁ sukhumaṁ iriyāpathaṁ kappeyya. Evameva kho, bhikkhave, tassa ce bhikkhuno tesampi vitakkānaṁ asati-- amanasikāraṁ āpajjato uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati.

220. "Tassa ce, bhikkhave, bhikkhuno tesampi vitakkānaṁ vitakkasaṅkhārasaṇṭhānaṁ manasikaroto uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi. Tena, bhikkhave, bhikkhunā dantebhidantamādhāya jivhāya tāluṁ āhacca cetasā cittaṁ abhinigganhitabbaṁ abhinippīḷetabbaṁ abhisantāpetabbaṁ. (M.20./I,121.) Tassa dantebhidantamādhāya jivhāya tāluṁ āhacca cetasā cittaṁ abhinigganhato abhinippīḷayato abhisantāpayato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Seyyathāpi, bhikkhave, balavā puriso dubbalataraṁ purisaṁ sīse vā gale vā khandhe vā gahetvā abhinigganheyya abhinippīḷeyya abhisantāpeyya; evameva kho, bhikkhave, tassa ce bhikkhuno tesampi vitakkānaṁ vitakkasaṅkhārasaṇṭhānaṁ manasikaroto

uppajjanteva pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi. Tena, bhikkhave, bhikkhunā dantebhidantamādhāya jivhāya tāluṁ āhacca cetasā cittaṁ abhiniggaṇhitabbaṁ abhinippīḷetabbaṁ abhisantāpetabbaṁ. Tassa dantebhidantamādhāya jivhāya tāluṁ āhacca cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati.

221. "Yato kho, bhikkhave, bhikkhuno yaṁ nimittaṁ āgamma yaṁ nimittaṁ manasikaroto uppajjanti pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi, tassa tamhā nimittā aññaṁ nimittaṁ manasikaroto kusalūpasaṁhitaṁ ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Tesampi vitakkānaṁ ādīnavaṁ upaparikkhato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Tesampi vitakkānaṁ asati-- amanasikāraṁ āpajjato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Tesampi vitakkānaṁ vitakkasaṅkhārasaṇṭhānaṁ manasikaroto ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Dantebhidantamādhāya jivhāya tāluṁ āhacca cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato ye pāpakā akusalā vitakkā chandūpasaṁhitāpi dosūpasaṁhitāpi mohūpasaṁhitāpi te pahīyanti te abbhatthaṁ gacchanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi (M.20./I,122.) hoti samādhiyati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu vasī vitakkapariyāyapathesu. Yaṁ vitakkaṁ ākaṅkhissati taṁ vitakkaṁ vitakkessati, yaṁ vitakkaṁ nākaṅkhissati na taṁ vitakkaṁ vitakkessati. Acchecchi taṇhaṁ, vivattayi saṁyojanaṁ, sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Vitakkasaṇṭhānasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Sīhanādavaggo niṭṭhito dutiyo.

Tassuddānaṁ--

Cūḷasīhanādalomahaṁsavaro, mahācūḷadukkhakkhandha-- anumānikasuttaṁ.
Khilapatthamadhupiṇḍikadvidhāvitakka, pañcanimittakathā puna vaggo.

3. Opammavaggo

(M.21.) (1) Kakacūpamasuttaṁ

►T.46.(193)(vol.1.744.)、T.125.(50.8)(vol.2.813.)

222. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Moḷiyaphagguno bhikkhunīhi saddhiṁ ativelaṁ saṁsaṭṭho viharati. Evaṁ saṁsaṭṭho āyasmā Moḷiyaphagguno bhikkhunīhi saddhiṁ viharati -- sace koci bhikkhu āyasmato Moḷiyaphaggunassa sammukhā tāsaṁ bhikkhunīnaṁ avaṇṇaṁ bhāsati, tenāyasmā Moḷiyaphagguno kupito anattamano

adhikaraṇampi karoti. Sace pana koci bhikkhu tāsaṁ bhikkhunīnaṁ sammukhā āyasmato Moḷiyaphaggunassa avaṇṇaṁ bhāsati, tena tā bhikkhuniyo kupitā anattamanā adhikaraṇampi karonti. Evaṁ saṁsaṭṭho āyasmā Moḷiyaphagguno bhikkhunīhi saddhiṁ viharati. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ayasmā, bhante, Moḷiyaphagguno bhikkhunīhi saddhiṁ ativelaṁ saṁsaṭṭho viharati. Evaṁ saṁsaṭṭho, bhante, āyasmā Moḷiyaphagguno bhikkhunīhi saddhiṁ viharati -- sace koci bhikkhu āyasmato Moḷiyaphaggunassa sammukhā tāsaṁ bhikkhunīnaṁ avaṇṇaṁ bhāsati, tenāyasmā Moḷiyaphagguno kupito anattamano adhikaraṇampi karoti. Sace pana koci bhikkhu tāsaṁ bhikkhunīnaṁ sammukhā āyasmato Moḷiyaphaggunassa avaṇṇaṁ bhāsati, tena tā bhikkhuniyo kupitā anattamanā adhikaraṇampi karonti. Evaṁ saṁsaṭṭho, bhante, āyasmā Moḷiyaphagguno bhikkhunīhi saddhiṁ viharatī"ti.

223. Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi-- "Ehi (M.21./I,123.) tvaṁ bhikkhu, mama vacanena Moḷiyaphaggunaṁ bhikkhuṁ āmantehi-- 'Satthā taṁ, āvuso phagguna, āmantetī'"ti. "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yenāyasmā Moḷiyaphagguno tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Moḷiyaphaggunaṁ etadavoca-- "Satthā taṁ, āvuso phagguna, āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Moḷiyaphagguno tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Moḷiyaphaggunaṁ Bhagavā etadavoca--

"Saccaṁ kira tvaṁ, phagguna, bhikkhunīhi saddhiṁ ativelaṁ saṁsaṭṭho viharasi? Evaṁ saṁsaṭṭho kira tvaṁ, phagguna, bhikkhunīhi saddhiṁ viharasi-- sace koci bhikkhu tuyhaṁ sammukhā tāsaṁ bhikkhunīnaṁ avaṇṇaṁ bhāsati, tena tvaṁ kupito anattamano adhikaraṇampi karosi. Sace pana koci bhikkhu tāsaṁ bhikkhunīnaṁ sammukhā tuyhaṁ avaṇṇaṁ bhāsati, tena tā bhikkhuniyo kupitā anattamanā adhikaraṇampi karonti. Evaṁ saṁsaṭṭho kira tvaṁ, phagguna, bhikkhunīhi saddhiṁ viharasī"ti? "Evaṁ, bhante"ti. "Nanu tvaṁ, phagguna, kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito"ti? "Evaṁ, bhante"ti.

224. "Na kho te etaṁ, phagguna, patirūpaṁ kulaputtassa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitassa, yaṁ tvaṁ bhikkhunīhi saddhiṁ ativelaṁ saṁsaṭṭho vihareyyāsi. Tasmātiha, phagguna, tava cepi koci sammukhā tāsaṁ bhikkhunīnaṁ avaṇṇaṁ bhāseyya, tatrāpi tvaṁ, phagguna, ye gehasitā chandā ye gehasitā vitakkā te pajaheyyāsi. Tatrāpi te, phagguna, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na ceva me cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ nicchāressāmi, hitānukampī ca viharissāmi mettacitto, na dosantaro'ti. Evañhi te, phagguna, sikkhitabbaṁ.

"Tasmātiha, phagguna, tava cepi koci sammukhā tāsaṁ bhikkhunīnaṁ pāṇinā pahāraṁ dadeyya, leḍḍunā pahāraṁ dadeyya, daṇḍena pahāraṁ dadeyya, satthena pahāraṁ dadeyya. Tatrāpi tvaṁ, phagguna, ye gehasitā chandā ye gehasitā vitakkā te pajaheyyāsi. Tatrāpi te, phagguna, evaṁ sikkhitabbaṁ 'na ceva me cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ nicchāressāmi, hitānukampī ca viharissāmi mettacitto, na dosantaro'ti. Evañhi te, phagguna, sikkhitabbaṁ.

"Tasmātiha, phagguna, tava cepi koci sammukhā avaṇṇaṁ bhāseyya, tatrāpi tvaṁ, phagguna ye gehasitā chandā ye gehasitā vitakkā te pajaheyyāsi. Tatrāpi te, phagguna, evaṁ sikkhitabbaṁ 'na ceva me cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ nicchāressāmi, hitānukampī ca viharissāmi mettacitto, na dosantaro'ti. Evañhi te, phagguna, sikkhitabbaṁ.

"Tasmātiha, phagguna, tava cepi koci pāṇinā pahāraṁ dadeyya, leḍḍunā pahāraṁ dadeyya, daṇḍena pahāraṁ dadeyya, satthena pahāraṁ (M.21./I,124.) dadeyya, tatrāpi tvaṁ, phagguna, ye gehasitā chandā ye gehasitā vitakkā te pajaheyyāsi. Tatrāpi te, phagguna, evaṁ sikkhitabbaṁ 'na ceva me cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ

nicchāressāmi, hitānukampī ca viharissāmi mettacitto, na dosantaro'ti. Evañhi te, phagguna, sikkhitabban"ti.

225. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Ārādhayiṁsu vata me, bhikkhave, bhikkhū ekaṁ samayaṁ cittaṁ. Idhāhaṁ, bhikkhave, bhikkhū āmantesiṁ-- ahaṁ kho, bhikkhave, ekāsanabhojanaṁ bhuñjāmi. Ekāsanabhojanaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, bhuñjamāno appābādhatañca sañjānāmi appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha tumhepi, bhikkhave, ekāsanabhojanaṁ bhuñjatha. Ekāsanabhojanaṁ kho, bhikkhave, tumhepi bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcāti. Na me, bhikkhave, tesu bhikkhūsu anusāsanī karaṇīyā ahosi; satuppādakaraṇīyameva me, bhikkhave, tesu bhikkhūsu ahosi.

"Seyyathāpi, bhikkhave, subhūmiyaṁ catumahāpathe ājaññaratho yutto assa ṭhito odhastapatodo. Tamenaṁ dakkho yoggācariyo assadammasārathi abhiruhitvā, vāmena hatthena rasmiyo gahetvā, dakkhiṇena hatthena patodaṁ gahetvā, yenicchakaṁ yadicchakaṁ sāreyyapi paccāsāreyyapi. Evameva kho, bhikkhave, na me tesu bhikkhūsu anusāsanī karaṇīyā ahosi, satuppādakaraṇīyameva me, bhikkhave, tesu bhikkhūsu ahosi. Tasmātiha, bhikkhave, tumhepi akusalaṁ pajahatha, kusalesu dhammesu āyogaṁ karotha. Evañhi tumhepi imasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissatha.

"Seyyathāpi bhikkhave, gāmassa vā nigamassa vā avidūre mahantaṁ sālavanaṁ. Tañcassa eḷaṇḍehi sañchannaṁ. Tassa kocideva puriso uppajjeyya atthakāmo hitakāmo yogakkhemakāmo. So yā tā sālalaṭṭhiyo kuṭilā ojāpaharaṇiyo tā chetvā bahiddhā nīhareyya, antovanaṁ suvisodhitaṁ visodheyya. Yā pana tā sālalaṭṭhiyo ujukā sujātā tā sammā parihareyya. Evañhetaṁ, bhikkhave, sālavanaṁ aparena samayena vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya. Evameva kho, bhikkhave, tumhepi akusalaṁ pajahatha, kusalesu dhammesu āyogaṁ karotha. (M.21./I,125.) Evañhi tumhepi imasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjissatha.

226. "Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, imissāyeva Sāvatthiyā vedehikā nāma gahapatānī ahosi. Vedehikāya, bhikkhave, gahapatāniyā evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'soratā vedehikā gahapatānī, nivātā vedehikā gahapatānī, upasantā vedehikā gahapatānī'ti. Vedehikāya kho pana, bhikkhave, gahapatāniyā kāḷī nāma dāsī ahosi dakkhā analasā susaṁvihitakammantā.

"Atha kho, bhikkhave, kāḷiyā dāsiyā etadahosi-- 'mayhaṁ kho ayyāya evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- "Soratā vedehikā gahapatānī, nivātā vedehikā gahapatānī, upasantā vedehikā gahapatānī"ti. Kiṁ nu kho me ayyā santaṁyeva nu kho ajjhattaṁ kopaṁ na pātukaroti udāhu asantaṁ udāhu mayhamevete kammantā susaṁvihitā yena me ayyā santaṁyeva ajjhattaṁ kopaṁ na pātukaroti, no asantaṁ? Yaṁnūnāhaṁ ayyaṁ vīmaṁseyyan'ti. Atha kho, bhikkhave, kāḷī dāsī divā uṭṭhāsi. Atha kho, bhikkhave, vedehikā gahapatānī kāḷiṁ dāsiṁ etadavoca-- 'He je kāḷī'ti. 'Kiṁ, ayye'ti? 'Kiṁ, je, divā uṭṭhāsī'ti? 'Na khvayye, kiñcī'ti. 'No vata re kiñci, pāpi dāsi , divā uṭṭhāsī'ti kupitā anattamanā bhākuṭiṁ akāsi. Atha kho, bhikkhave, kāḷiyā dāsiyā etadahosi-- 'santaṁyeva kho me ayyā ajjhattaṁ kopaṁ na pātukaroti, no asantaṁ; mayhamevete kammantā susaṁvihitā, yena me ayyā santaṁyeva ajjhattaṁ kopaṁ na pātukaroti, no asantaṁ. Yaṁnūnāhaṁ bhiyyosomattāya ayyaṁ vīmaṁseyyan'"ti.

"Atha kho, bhikkhave, kāḷī dāsī divātaraṁyeva uṭṭhāsi. Atha kho, bhikkhave, vedehikā gahapatānī kāḷiṁ dāsiṁ etadavoca-- 'He je, kāḷī'ti. 'Kiṁ, ayye'ti? 'Kiṁ, je, divātaraṁ uṭṭhāsī'ti? 'Na khvayye, kiñcī'ti. 'No vata re kiñci, pāpi dāsi, divātaraṁ uṭṭhāsī'ti kupitā anattamanā anattamanavācaṁ nicchāresi. Atha kho, bhikkhave, kāḷiyā dāsiyā etadahosi-- 'Santaṁyeva kho me ayyā ajjhattaṁ kopaṁ na pātukaroti, no asantaṁ. Mayhamevete kammantā susaṁvihitā, yena me ayyā santaṁyeva ajjhattaṁ kopaṁ na pātukaroti, no asantaṁ. Yaṁnūnāhaṁ bhiyyosomattāya ayyaṁ vīmaṁseyyan'ti.

"Atha kho, bhikkhave, kāḷī dāsī divātaraṁyeva uṭṭhāsi. Atha kho, bhikkhave, vedehikā gahapatānī kāḷiṁ (M.21./I,126.) dāsiṁ etadavoca-- 'He je, kāḷī'ti. 'Kiṁ, ayye'ti? 'Kiṁ, je, divā uṭṭhāsī'ti? 'Na khvayye, kiñcī'ti. 'No vata re kiñci, pāpi dāsi, divā uṭṭhāsī'ti kupitā anattamanā aggaḷasūciṁ gahetvā sīse pahāraṁ adāsi, sīsaṁ vobhindi. Atha kho, bhikkhave, kāḷī dāsī bhinnena sīsena lohitena galantena paṭivissakānaṁ ujjhāpesi-- 'passathayye, soratāya kammaṁ; passathayye, nivātāya kammaṁ, passathayye, upasantāya kammaṁ! Kathañhi nāma ekadāsikāya divā uṭṭhāsīti kupitā anattamanā aggaḷasūciṁ gahetvā sīse pahāraṁ dassati, sīsaṁ vobhindissatī'ti.

"Atha kho, bhikkhave, vedehikāya gahapatāniyā aparena samayena evaṁ pāpako kittisaddo abbhuggacchi-- 'caṇḍī vedehikā gahapatānī, anivātā vedehikā gahapatānī, anupasantā vedehikā gahapatānī'ti.

"Evameva kho, bhikkhave, idhekacco bhikkhu tāvadeva soratasorato hoti nivātanivāto hoti upasantūpasanto hoti yāva na amanāpā vacanapathā phusanti. Yato ca, bhikkhave, bhikkhuṁ amanāpā vacanapathā phusanti, atha bhikkhu 'sorato'ti veditabbo, 'nivāto'ti veditabbo, 'upasanto'ti veditabbo. Nāhaṁ taṁ, bhikkhave, bhikkhuṁ 'suvaco'ti vadāmi yo cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajja-- parikkhārahetu suvaco hoti, sovacassataṁ āpajjati. Taṁ kissa hetu? Tañhi so, bhikkhave, bhikkhu cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ alabhamāno na suvaco hoti, na sovacassataṁ āpajjati. Yo ca kho, bhikkhave, bhikkhu dhammaṁyeva sakkaronto, dhammaṁ garuṁ karonto, dhammaṁ mānento, dhammaṁ pūjento, dhammaṁ apacāyamāno suvaco hoti, sovacassataṁ āpajjati, tamahaṁ 'suvaco'ti vadāmi. Tasmātiha, bhikkhave, 'dhammaṁyeva sakkarontā, dhammaṁ garuṁ karontā, dhammaṁ mānentā, dhammaṁ pūjentā, dhammaṁ apacāyamānā suvacā bhavissāma, sovacassataṁ āpajjissāmā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

227. "Pañcime, bhikkhave, vacanapathā yehi vo pare vadamānā vadeyyuṁ-- kālena vā akālena vā; bhūtena vā abhūtena vā; saṇhena vā pharusena vā; atthasaṁhitena vā anatthasaṁhitena vā; mettacittā vā dosantarā vā. Kālena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ akālena vā; bhūtena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ abhūtena vā; saṇhena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ pharusena vā; atthasaṁhitena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ (M.21./I,127.) anatthasaṁhitena vā mettacittā vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ dosantarā vā. Tatrāpi vo, bhikkhave, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na ceva no cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ nicchāressāma, hitānukampī ca viharissāma mettacittā, na dosantarā. Tañca puggalaṁ mettāsahagatena cetasā pharitvā viharissāma, tadārammaṇañca sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cittena vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharissāmā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

228. "Seyyathāpi, bhikkhave, puriso āgaccheyya kudālapiṭakaṁ ādāya. So evaṁ vadeyya-- 'ahaṁ imaṁ mahāpathaviṁ apathaviṁ karissāmī'ti So tatra tatra vikhaṇeyya, tatra tatra vikireyya, tatra tatra oṭṭhubheyya, tatra tatra omutteyya-- 'apathavī bhavasi, apathavī bhavasī'ti. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso imaṁ mahāpathaviṁ apathaviṁ kareyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Ayañhi, bhante, mahāpathavī gambhīrā appameyyā. Sā na sukarā apathavī kātuṁ; yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā"ti. "Evameva kho, bhikkhave, pañcime vacanapathā yehi vo pare vadamānā vadeyyuṁ-- kālena vā akālena vā; bhūtena vā abhūtena vā; saṇhena vā pharusena vā; atthasaṁhitena vā anatthasaṁhitena vā; mettacittā vā dosantarā vā. Kālena vā bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ akālena vā; bhūtena vā bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ abhūtena vā; saṇhena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ pharusena vā; atthasaṁhitena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ anatthasaṁhitena vā; mettacittā vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ dosantarā vā. Tatrāpi vo, bhikkhave, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na ceva no cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ

nicchāressāma, hitānukampī ca viharissāma mettacittā na dosantarā. Tañca puggalaṁ mettāsahagatena cetasā pharitvā viharissāma, tadārammaṇañca sabbāvantaṁ lokaṁ pathavisamena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharissāmā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

229. "Seyyathāpi, bhikkhave, puriso āgaccheyya lākhaṁ vā haliddiṁ vā nīlaṁ vā mañjiṭṭhaṁ vā ādāya. So evaṁ vadeyya-- 'ahaṁ imasmiṁ ākāse rūpaṁ likhissāmi, rūpapātubhāvaṁ karissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso imasmiṁ ākāse rūpaṁ likheyya, rūpapātubhāvaṁ kareyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Ayañhi, bhante, ākāso arūpī anidassano. Tattha na sukaraṁ rūpaṁ likhituṁ, rūpapātubhāvaṁ kātuṁ; yāvadeva ca (M.21./I,128.) pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā"ti. "Evameva kho, bhikkhave, pañcime vacanapathā yehi vo pare vadamānā vadeyyuṁ kālena vā akālena vā …pe… 'na ceva… tadārammaṇañca sabbāvantaṁ lokaṁ ākāsasamena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharissāmā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

230. "Seyyathāpi, bhikkhave, puriso āgaccheyya ādittaṁ tiṇukkaṁ ādāya. So evaṁ vadeyya-- 'ahaṁ imāya ādittāya tiṇukkāya gaṅgaṁ nadiṁ santāpessāmi saṁparitāpessāmī'ti. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso ādittāya tiṇukkāya gaṅgaṁ nadiṁ santāpeyya saṁparitāpeyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Gaṅgā hi, bhante, nadī gambhīrā appameyyā. Sā na sukarā ādittāya tiṇukkāya santāpetuṁ saṁparitāpetuṁ; yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā"ti. "Evameva kho, bhikkhave, pañcime vacanapathā yehi vo pare vadamānā vadeyyuṁ kālena vā akālena vā …pe… 'na ceva… tadārammaṇañca sabbāvantaṁ lokaṁ gaṅgāsamena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharissāmā"ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

231. "Seyyathāpi, bhikkhave, biḷārabhastā madditā sumadditā suparimadditā, mudukā tūlinī chinnasassarā chinnabhabbharā. Atha puriso āgaccheyya kaṭṭhaṁ vā kathalaṁ vā ādāya. So evaṁ vadeyya-- 'ahaṁ imaṁ biḷārabhastaṁ madditaṁ sumadditaṁ suparimadditaṁ, mudukaṁ tūliniṁ, chinnasassaraṁ chinnabhabbharaṁ kaṭṭhena vā kathalena vā sarasaraṁ karissāmi bharabharaṁ karissāmī'ti Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso amuṁ biḷārabhastaṁ madditaṁ sumadditaṁ suparimadditaṁ, mudukaṁ tūliniṁ, chinnasassaraṁ chinnabhabbharaṁ kaṭṭhena vā kathalena vā sarasaraṁ kareyya, bharabharaṁ kareyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Amu hi, bhante, biḷārabhastā madditā sumadditā suparimadditā, mudukā tūlinī, chinnasassarā chinnabhabbharā. Sā na sukarā kaṭṭhena vā kathalena vā sarasaraṁ kātuṁ bharabharaṁ kātuṁ; yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā"ti. "Evameva kho, bhikkhave, pañcime vacanapathā yehi vo pare vadamānā vadeyyuṁ kālena (M.21./I,129.) vā akālena vā; bhūtena vā abhūtena vā; saṇhena vā pharusena vā; atthasaṁhitena vā anatthasaṁhitena vā; mettacittā vā dosantarā vā. Kālena vā bhikkhave pare vadamānā vadeyyuṁ akālena vā; bhūtena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ abhūtena vā; saṇhena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ pharusena vā; atthasaṁhitena vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ anatthasaṁhitena vā; mettacittā vā, bhikkhave, pare vadamānā vadeyyuṁ dosantarā vā. Tatrāpi vo, bhikkhave, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na ceva no cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ nicchāressāma hitānukampī ca viharissāma mettacittā na dosantarā. Tañca puggalaṁ mettāsahagatena cetasā pharitvā viharissāma, tadārammaṇañca sabbāvantaṁ lokaṁ biḷārabhastāsamena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharissāmā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

232. "Ubhatodaṇḍakena cepi, bhikkhave, kakacena corā ocarakā aṅgamaṅgāni okanteyyuṁ, tatrāpi yo mano padūseyya, na me so tena sāsanakaro. Tatrāpi vo, bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na ceva no cittaṁ vipariṇataṁ bhavissati, na ca pāpikaṁ vācaṁ nicchāressāma, hitānukampī ca viharissāma mettacittā na dosantarā. Tañca puggalaṁ

mettāsahagatena cetasā pharitvā viharissāma tadārammaṇañca sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharissāmā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

233. "Imañca tumhe, bhikkhave, kakacūpamaṁ ovādaṁ abhikkhaṇaṁ manasi kareyyātha. Passatha no tumhe, bhikkhave, taṁ vacanapathaṁ, aṇuṁ vā thūlaṁ vā, yaṁ tumhe nādhivāseyyāthā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Tasmātiha, bhikkhave, imaṁ kakacūpamaṁ ovādaṁ abhikkhaṇaṁ manasikarotha. Taṁ vo bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Kakacūpamasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.22./I,130.)

(M.22.) (2) Alagaddūpamasuttaṁ

▶T.46.(200)(vol.2.763.)、T.125.(43.5)(vol.2.759.)

234. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Ariṭṭhassa nāma bhikkhuno gaddhabādhipubbassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti-- "Tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā"ti. Assosuṁ kho sambahulā bhikkhū -- "Ariṭṭhassa kira nāma bhikkhuno gaddhabādhipubbassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'"ti. Atha kho te bhikkhū yena Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etadavocuṁ-- "Saccaṁ kira te, āvuso Ariṭṭha, evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'"ti. "Evaṁbyākho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā"ti.

Atha kho tepi bhikkhū Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetukāmā samanuyuñjanti samanugāhanti samanubhāsanti-- "Mā hevaṁ, āvuso Ariṭṭha, avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi; na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyenāvuso Ariṭṭha, antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te paṭisevato antarāyāya. Appassādā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā,ādīnavo ettha bhiyyo. Aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā …pe… maṁsapesūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… tiṇukkūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… aṅgārakāsūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… supinakūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… yācitakūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… rukkhaphalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… asisūnūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… sattisūlūpamā kāmā vuttā Bhagavatā… sappasirūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti. Evampi kho Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo tehi bhikkhūhi samanuyuñjiyamāno samanugāhiyamāno samanubhāsiyamāno tadeva pāpakaṁ diṭṭhigataṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- "Evaṁbyākho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā"ti.

235. Yato kho te bhikkhū nāsakkhiṁsu Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ (M.22./I,131.) etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetuṁ, atha kho te bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Ariṭṭhassa nāma, bhante, bhikkhuno gaddhabādhipubbassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- 'tathāhaṁ

Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti. Assumha kho mayaṁ, bhante-- 'Ariṭṭhassa kira nāma bhikkhuno gaddhabādhipubbassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti. Atha kho mayaṁ, bhante, yena Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etadavocumha-- 'Saccaṁ kira te, āvuso Ariṭṭha, evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti?

"Evaṁ vutte, bhante, Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo amhe etadavoca-- 'Evaṁbyākho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti. Atha kho mayaṁ, bhante, Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetukāmā samanuyuñjimha samanugāhimha samanubhāsimha 'mā hevaṁ, āvuso Ariṭṭha, avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi; na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyenāvuso Ariṭṭha, antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te paṭisevato antarāyāya. Appassādā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā …pe… sappasirūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti. Evampi kho, bhante, Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo amhehi samanuyuñjiyamāno samanugāhiyamāno samanubhāsiyamāno tadeva pāpakaṁ diṭṭhigataṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'evaṁbyākho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti. Yato kho mayaṁ, bhante, nāsakkhimha Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetuṁ, atha mayaṁ etamatthaṁ Bhagavato ārocemā"ti.

236. Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, bhikkhu, mama vacanena Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ āmantehi-- 'satthā taṁ, āvuso Ariṭṭha, āmantetī'"ti. (M.22./I,132.) "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā, yena Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etadavoca-- "Satthā taṁ, āvuso Ariṭṭha, āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ Bhagavā etadavoca-- "Saccaṁ kira te, Ariṭṭha, evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'"ti?

"Evaṁbyākho ahaṁ, bhante, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi -- 'yathā yeme antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'"ti. "Kassa kho nāma tvaṁ, moghapurisa, mayā evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānāsi? Nanu mayā, moghapurisa, anekapariyāyena antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā? Alañca pana te paṭisevato antarāyāya. Appassādā kāmā vuttā mayā, bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā mayā… maṁsapesūpamā kāmā vuttā mayā… tiṇukkūpamā kāmā vuttā mayā… aṅgārakāsūpamā kāmā vuttā mayā… supinakūpamā kāmā vuttā mayā… yācitakūpamā kāmā vuttā mayā… rukkhaphalūpamā kāmā vuttā mayā… asisūnūpamā kāmā vuttā mayā… sattisūlūpamā kāmā vuttā mayā… sappasirūpamā kāmā vuttā mayā, bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Atha ca pana tvaṁ, moghapurisa, attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhasi, attānañca khanasi, bahuñca apuññaṁ pasavasi. Tañhi te, moghapurisa, bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā"ti.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nāyaṁ Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo usmīkatopi imasmiṁ dhammavinaye"ti? "Kiñhi siyā, bhante; no hetaṁ, bhante"ti. Evaṁ vutte, Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo tuṇhībhūto

maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno nisīdi. Atha kho Bhagavā Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ appaṭibhānaṁ viditvā Ariṭṭhaṁ bhikkhuṁ gaddhabādhipubbaṁ etadavoca-- "Paññāyissasi kho tvaṁ, moghapurisa, etena sakena pāpakena diṭṭhigatena. Idhāhaṁ bhikkhū paṭipucchissāmī"ti.

237. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Tumhepi me, (M.22./I,133.) bhikkhave evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha yathāyaṁ Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhati, attānañca khanati, bahuñca apuññaṁ pasavatī"ti? "No hetaṁ, bhante. Anekapariyāyena hi no, bhante, antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā; alañca pana te paṭisevato antarāyāya. Appassādā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā …pe… sappasirūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā ādīnavo ettha bhiyyo"ti. "Sādhu sādhu, bhikkhave, sādhu, kho me tumhe, bhikkhave, evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha. Anekapariyāyena hi kho, bhikkhave, antarāyikā dhammā vuttā mayā, alañca pana te paṭisevato antarāyāya. Appassādā kāmā vuttā mayā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā mayā …pe… sappasirūpamā kāmā vuttā mayā, bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Atha ca panāyaṁ Ariṭṭho bhikkhu gaddhabādhipubbo attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhati, attānañca khanati, bahuñca apuññaṁ pasavati. Tañhi tassa moghapurisassa bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. So vata, bhikkhave, aññatreva kāmehi aññatra kāmasaññāya aññatra kāmavitakkehi kāme paṭisevissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati".

238. "Idha, bhikkhave, ekacce moghapurisā dhammaṁ pariyāpuṇanti-- suttaṁ, geyyaṁ, veyyākaraṇaṁ, gāthaṁ, udānaṁ, itivuttakaṁ, jātakaṁ, abbhutadhammaṁ, vedallaṁ. Te taṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā tesaṁ dhammānaṁ paññāya atthaṁ na upaparikkhanti. Tesaṁ te dhammā paññāya atthaṁ anupaparikkhataṁ na nijjhānaṁ khamanti. Te upārambhānisaṁsā ceva dhammaṁ pariyāpuṇanti itivādappamokkhānisaṁsā ca. Yassa catthāya dhammaṁ pariyāpuṇanti tañcassa atthaṁ nānubhonti. Tesaṁ te dhammā duggahitā dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya saṁvattanti. Taṁ kissa hetu? Duggahitattā, bhikkhave, dhammānaṁ.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso alagaddatthiko alagaddagavesī alagaddapariyesanaṁ caramāno. So passeyya mahantaṁ alagaddaṁ. Tamenaṁ bhoge vā naṅguṭṭhe vā gaṇheyya. Tassa so alagaddo paṭiparivattitvā hatthe vā bāhāya vā aññatarasmiṁ vā aṅgapaccaṅge ḍaṁseyya. So tatonidānaṁ (M.22./I,134.) maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Taṁ kissa hetu? Duggahitattā, bhikkhave, alagaddassa. Evameva kho, bhikkhave, idhekacce moghapurisā dhammaṁ pariyāpuṇanti-- suttaṁ, geyyaṁ, veyyākaraṇaṁ, gāthaṁ, udānaṁ, itivuttakaṁ, jātakaṁ, abbhutadhammaṁ, vedallaṁ. Te taṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā tesaṁ dhammānaṁ paññāya atthaṁ na upaparikkhanti. Tesaṁ te dhammā paññāya atthaṁ anupaparikkhataṁ na nijjhānaṁ khamanti. Te upārambhānisaṁsā ceva dhammaṁ pariyāpuṇanti itivādappamokkhānisaṁsā ca. Yassa catthāya dhammaṁ pariyāpuṇanti tañcassa atthaṁ nānubhonti. Tesaṁ te dhammā duggahitā dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya saṁvattanti. Taṁ kissa hetu? Duggahitattā bhikkhave dhammānaṁ.

239. "Idha pana, bhikkhave, ekacce kulaputtā dhammaṁ pariyāpuṇanti-- suttaṁ, geyyaṁ, veyyākaraṇaṁ, gāthaṁ, udānaṁ, itivuttakaṁ, jātakaṁ, abbhutadhammaṁ, vedallaṁ. Te taṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā tesaṁ dhammānaṁ paññāya atthaṁ upaparikkhanti. Tesaṁ te dhammā paññāya atthaṁ upaparikkhataṁ nijjhānaṁ khamanti. Te na ceva upārambhānisaṁsā dhammaṁ pariyāpuṇanti na itivādappamokkhānisaṁsā ca. Yassa catthāya dhammaṁ pariyāpuṇanti tañcassa atthaṁ anubhonti. Tesaṁ te dhammā suggahitā dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattanti. Taṁ kissa hetu? Suggahitattā bhikkhave dhammānaṁ.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso alagaddatthiko alagaddagavesī alagaddapariyesanaṁ

caramāno. So passeyya mahantaṁ alagaddaṁ. Tamenaṁ ajapadena daṇḍena suniggahitaṁ niggaṇheyya. Ajapadena daṇḍena suniggahitaṁ niggahitvā, gīvāya suggahitaṁ gaṇheyya. Kiñcāpi so, bhikkhave alagaddo tassa purisassa hatthaṁ vā bāhaṁ vā aññataraṁ vā aṅgapaccaṅgaṁ bhogehi paliveṭheyya, atha kho so neva tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Taṁ kissa hetu? Suggahitattā, bhikkhave, alagaddassa. Evameva kho, bhikkhave, idhekacce kulaputtā dhammaṁ pariyāpuṇanti-- suttaṁ, geyyaṁ, veyyākaraṇaṁ, gāthaṁ, udānaṁ, itivuttakaṁ, jātakaṁ, abbhutadhammaṁ, vedallaṁ. Te taṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā tesaṁ dhammānaṁ paññāya atthaṁ upaparikkhanti. Tesaṁ te dhammā paññāya atthaṁ upaparikkhataṁ nijjhānaṁ khamanti. Te na ceva upārambhānisaṁsā dhammaṁ pariyāpuṇanti, na itivādappamokkhānisaṁsā ca. Yassa catthāya dhammaṁ pariyāpuṇanti, tañcassa atthaṁ anubhonti. Tesaṁ te dhammā suggahitā dīgharattaṁ atthāya hitāya sukhāya saṁvattanti. Taṁ kissa hetu? Suggahitattā, bhikkhave, dhammānaṁ. Tasmātiha, bhikkhave, yassa me bhāsitassa atthaṁ ājāneyyātha, tathā naṁ dhāreyyātha. Yassa ca pana me bhāsitassa atthaṁ na ājāneyyātha, ahaṁ vo tattha paṭipucchitabbo, ye vā panāssu viyattā bhikkhū.

240. “Kullūpamaṁ vo, bhikkhave, dhammaṁ desessāmi nittharaṇatthāya, no gahaṇatthāya. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasikarotha, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- “Seyyathāpi bhikkhave, puriso addhānamaggappaṭipanno. So passeyya mahantaṁ udakaṇṇavaṁ, orimaṁ tīraṁ sāsaṅkaṁ sappaṭibhayaṁ, pārimaṁ tīraṁ khemaṁ appaṭibhayaṁ; na cassa nāvā santāraṇī uttarasetu vā apārā pāraṁ gamanāya. Tassa evamassa (M.22./I,135.) ‘ayaṁ kho mahā-- udakaṇṇavo, orimaṁ tīraṁ sāsaṅkaṁ sappaṭibhayaṁ, pārimaṁ tīraṁ khemaṁ appaṭibhayaṁ; natthi ca nāvā santāraṇī uttarasetu vā apārā pāraṁ gamanāya. Yaṁnūnāhaṁ tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ saṁkaḍḍhitvā, kullaṁ bandhitvā, taṁ kullaṁ nissāya hatthehi ca pādehi ca vāyamamāno sotthinā pāraṁ uttareyyan’ti. Atha kho so, bhikkhave, puriso tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ saṁkaḍḍhitvā, kullaṁ bandhitvā taṁ kullaṁ nissāya hatthehi ca pādehi ca vāyamamāno sotthinā pāraṁ uttareyya. Tassa purisassa uttiṇṇassa pāraṅgatassa evamassa-- ‘bahukāro kho me ayaṁ kullo; imāhaṁ kullaṁ nissāya hatthehi ca pādehi ca vāyamamāno sotthinā pāraṁ uttiṇṇo. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ kullaṁ sīse vā āropetvā khandhe vā uccāretvā yena kāmaṁ pakkameyyan’ti. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso evaṁkārī tasmiṁ kulle kiccakārī assā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Kathaṁkārī ca so, bhikkhave, puriso tasmiṁ kulle kiccakārī assa? Idha, bhikkhave, tassa purisassa uttiṇṇassa pāraṅgatassa evamassa -- ‘bahukāro kho me ayaṁ kullo; imāhaṁ kullaṁ nissāya hatthehi ca pādehi ca vāyamamāno sotthinā pāraṁ uttiṇṇo. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ kullaṁ thale vā ussādetvā udake vā opilāpetvā yena kāmaṁ pakkameyyan’ti. Evaṁkārī kho so, bhikkhave, puriso tasmiṁ kulle kiccakārī assa. Evameva kho, bhikkhave, kullūpamo mayā dhammo desito nittharaṇatthāya, no gahaṇatthāya. Kullūpamaṁ vo, bhikkhave, dhammaṁ desitaṁ, ājānantehi dhammāpi vo pahātabbā pageva adhammā.

241. “Chayimāni, bhikkhave, diṭṭhiṭṭhānāni. Katamāni cha? Idha, bhikkhave, assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto, rūpaṁ ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati; vedanaṁ ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati; saññaṁ ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati; saṅkhāre ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati; yampi taṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ, anuvicaritaṁ manasā tampi ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati; yampi taṁ diṭṭhiṭṭhānaṁ-- so loko so attā, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo (M.22./I,136.) sassatisamaṁ tatheva ṭhassāmīti-- tampi ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati. Sutavā ca kho, bhikkhave, ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto, rūpaṁ ‘netaṁ mama,

nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati; vedanaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati; saññaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati; saṅkhāre 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati; yampi taṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ, anuvicaritaṁ manasā, tampi 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati; yampi taṁ diṭṭhiṭṭhānaṁ-- so loko so attā, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, sassatisamaṁ tatheva ṭhassāmīti-- tampi 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. So evaṁ samanupassanto asati na paritassatī"ti.

242. Evaṁ vutte, aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- "Siyā nu kho, bhante, bahiddhā asati paritassanā"ti? "Siyā, bhikkhū"ti-- Bhagavā avoca. "Idha bhikkhu ekaccassa evaṁ hoti-- 'ahu vata me, taṁ vata me natthi; siyā vata me, taṁ vatāhaṁ na labhāmī'ti. So socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati. Evaṁ kho, bhikkhu, bahiddhā asati paritassanā hotī"ti.

"Siyā pana, bhante, bahiddhā asati aparitassanā"ti? "Siyā, bhikkhū"ti-- Bhagavā avoca. "Idha bhikkhu ekaccassa na evaṁ hoti-- 'ahu vata me, taṁ vata me natthi; siyā vata me, taṁ vatāhaṁ na labhāmī'ti. So na socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati. Evaṁ kho, bhikkhu, bahiddhā asati aparitassanā hotī"ti.

"Siyā nu kho, bhante, ajjhattaṁ asati paritassanā"ti? "Siyā, bhikkhū"ti-- Bhagavā avoca. "Idha, bhikkhu, ekaccassa evaṁ diṭṭhi hoti-- 'so loko so attā, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, sassatisamaṁ tatheva ṭhassāmī'ti. So suṇāti Tathāgatassa vā Tathāgatasāvakassa vā sabbesaṁ diṭṭhiṭṭhānādhiṭṭhānapariyuṭṭhānābhinivesānusayānaṁ samugghātāya sabbasaṅkhārasamathāya sabbūpadhipaṭinissaggāya taṇhākkhayāya virāgāya nirodhāya nibbānāya dhammaṁ desentassa. Tassa evaṁ (M.22./I,137.) hoti 'ucchijjissāmi nāmassu, vinassissāmi nāmassu, nassu nāma bhavissāmī'ti. So socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati. Evaṁ kho, bhikkhu, ajjhattaṁ asati paritassanā hotī"ti.

"Siyā pana, bhante, ajjhattaṁ asati aparitassanā"ti? "Siyā, bhikkhū"ti Bhagavā avoca. "Idha, bhikkhu, ekaccassa na evaṁ diṭṭhi hoti-- 'so loko so attā, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, sassatisamaṁ tatheva ṭhassāmī'ti. So suṇāti Tathāgatassa vā Tathāgatasāvakassa vā sabbesaṁ diṭṭhiṭṭhānādhiṭṭhānapariyuṭṭhānābhinivesānusayānaṁ samugghātāya sabbasaṅkhārasamathāya sabbūpadhipaṭinissaggāya taṇhākkhayāya virāgāya nirodhāya nibbānāya dhammaṁ desentassa. Tassa na evaṁ hoti-- 'ucchijjissāmi nāmassu, vinassissāmi nāmassu, nassu nāma bhavissāmī'ti. So na socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati. Evaṁ kho, bhikkhu, ajjhattaṁ asati aparitassanā hoti".

243. "Taṁ, bhikkhave, pariggahaṁ pariggaṇheyyātha, yvāssa pariggaho nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, sassatisamaṁ tatheva tiṭṭheyya. Passatha no tumhe, bhikkhave, taṁ pariggahaṁ yvāssa pariggaho nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, sassatisamaṁ tatheva tiṭṭheyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Sādhu, bhikkhave. Ahampi kho taṁ, bhikkhave, pariggahaṁ na samanupassāmi yvāssa pariggaho nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo sassatisamaṁ tatheva tiṭṭheyya.

"Taṁ, bhikkhave, attavādupādānaṁ upādiyetha, yaṁsa attavādupādānaṁ upādiyato na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Passatha no tumhe, bhikkhave, taṁ attavādupādānaṁ yaṁsa attavādupādānaṁ upādiyato na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Sādhu, bhikkhave. Ahampi kho taṁ, bhikkhave, attavādupādānaṁ na samanupassāmi yaṁsa attavādupādānaṁ upādiyato na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā.

"Taṁ, bhikkhave, diṭṭhinissayaṁ nissayetha yaṁsa diṭṭhinissayaṁ nissayato na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Passatha no tumhe, bhikkhave, taṁ diṭṭhinissayaṁ yaṁsa diṭṭhinissayaṁ nissayato na uppajjeyyuṁ

sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Sādhu, bhikkhave. Ahampi kho taṁ, bhikkhave, diṭṭhinissayaṁ na samanupassāmi yaṁsa diṭṭhinissayaṁ (M.22./I,138.) nissayato na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”.

244. “Attani vā, bhikkhave, sati attaniyaṁ me ti assā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Attaniye vā, bhikkhave, sati attā me ti assā”ti? “Evaṁ, bhante”.

“Attani ca, bhikkhave, attaniye ca saccato thetato anupalabbhamāne, yampi taṁ diṭṭhiṭṭhānaṁ-- ‘so loko so attā, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, sassatisamaṁ tatheva ṭhassāmī’ti-- nanāyaṁ, bhikkhave, kevalo paripūro bāladhammo’”ti?

“Kiñhi no siyā, bhante, kevalo hi, bhante, paripūro bāladhammo”ti.

“Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti?

“Aniccaṁ, bhante”

“Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti?

“Dukkhaṁ, bhante”.

“Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, vedanā …pe… saññā… saṅkhārā… viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti?

“Aniccaṁ, bhante”.

“Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti?

“Dukkhaṁ, bhante”.

“Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Tasmātiha, bhikkhave, yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ, ajjhattaṁ vā bahiddhā (M.22./I,139.) vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā, hīnaṁ vā paṇītaṁ vā, yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā …pe… yā kāci saññā… ye keci saṅkhārā… yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ, ajjhattaṁ vā bahiddhā vā, oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā, hīnaṁ vā paṇītaṁ vā, yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ”.

245. “Evaṁ passaṁ, bhikkhave, sutavā ariyasāvako rūpasmiṁ nibbindati, vedanāya nibbindati, saññāya nibbindati, saṅkhāresu nibbindati, viññāṇasmiṁ nibbindati, nibbidā virajjati, virāgā vimuccati vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. ‘Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti pajānāti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu ukkhittapaligho itipi, saṁkiṇṇaparikkho itipi, abbūḷhesiko itipi, niraggaḷo itipi, ariyo pannaddhajo pannabhāro visaṁyutto itipi.

“Kathañca, bhikkhave, bhikkhu ukkhittapaligho hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuno avijjā pahīnā hoti, ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā, āyatiṁ anuppādadhammā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu ukkhittapaligho hoti.

“Kathañca, bhikkhave, bhikkhu saṁkiṇṇaparikkho hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuno ponobbhaviko jātisaṁsāro pahīno hoti, ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato, āyatiṁ anuppādadhammo. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu saṁkiṇṇaparikkho hoti.

“Kathañca, bhikkhave, bhikkhu abbūḷhesiko hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuno taṇhā pahīnā hoti, ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā, āyatiṁ anuppādadhammā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu abbūḷhesiko hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu niraggaḷo hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuno pañca orambhāgiyāni saṁyojanāni pahīnāni honti, ucchinnamūlāni tālāvatthukatāni anabhāvaṁkatāni, āyatiṁ anuppādadhammāni Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu niraggaḷo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu ariyo pannaddhajo pannabhāro visaṁyutto hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuno asmimāno pahīno hoti, ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. (M.22./I,140.) Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu ariyo pannaddhajo pannabhāro visaṁyutto hoti.

246. "Evaṁ vimuttacittaṁ kho, bhikkhave, bhikkhuṁ sa-- indā devā sabrahmakā sapajāpatikā anvesaṁ nādhigacchanti-- 'idaṁ nissitaṁ Tathāgatassa viññāṇan'ti. Taṁ kissa hetu? Diṭṭhevāhaṁ, bhikkhave, dhamme Tathāgataṁ ananuvijjoti vadāmi. Evaṁvādiṁ kho maṁ, bhikkhave, evamakkhāyiṁ eke samaṇabrāhmaṇā asatā tucchā musā abhūtena abbhācikkhanti-- 'venayiko samaṇo Gotamo, sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpetī'ti. Yathā cāhaṁ na, bhikkhave, yathā cāhaṁ na vadāmi, tathā maṁ te bhonto samaṇabrāhmaṇā asatā tucchā musā abhūtena abbhācikkhanti-- 'venayiko samaṇo Gotamo, sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpetī'ti. Pubbe cāhaṁ bhikkhave, etarahi ca dukkhañceva paññāpemi, dukkhassa ca nirodhaṁ. Tatra ce, bhikkhave, pare Tathāgataṁ akkosanti paribhāsanti rosenti vihesenti, tatra, bhikkhave, Tathāgatassa na hoti āghāto na appaccayo na cetaso anabhiraddhi.

"Tatra ce, bhikkhave, pare Tathāgataṁ sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, tatra, bhikkhave, Tathāgatassa na hoti Ānando na somanassaṁ na cetaso uppilāvitattaṁ. Tatra ce, bhikkhave pare vā Tathāgataṁ sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, tatra, bhikkhave, Tathāgatassa evaṁ hoti-- 'yaṁ kho idaṁ pubbe pariññātaṁ tattha me evarūpā kārā karīyantī'ti. Tasmātiha, bhikkhave, tumhe cepi pare akkoseyyuṁ paribhāseyyuṁ roseyyuṁ viheseyyuṁ, tatra tumhe hi na āghāto na appaccayo na cetaso anabhiraddhi karaṇīyā. Tasmātiha, bhikkhave, tumhe cepi pare sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, tatra tumhehi na Ānando na somanassaṁ na cetaso uppilāvitattaṁ karaṇīyaṁ. Tasmātiha, bhikkhave, tumhe cepi pare sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, tatra tumhākaṁ evamassa-- 'yaṁ kho idaṁ pubbe pariññātaṁ, tattha me evarūpā kārā karīyantī'ti.

247. "Tasmātiha, bhikkhave, yaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha; taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca, bhikkhave, na tumhākaṁ? Rūpaṁ, bhikkhave, na tumhākaṁ, taṁ pajahatha; taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Vedanā, bhikkhave, na tumhākaṁ, (M.22./I,141.) taṁ pajahatha; sā vo pahīnā dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Saññā, bhikkhave, na tumhākaṁ, taṁ pajahatha; sā vo pahīnā dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Saṅkhārā, bhikkhave, na tumhākaṁ, te pajahatha; te vo pahīnā dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissanti. Viññāṇaṁ, bhikkhave, na tumhākaṁ, taṁ pajahatha; taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yaṁ imasmiṁ Jetavane tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ, taṁ jano hareyya vā daheyya vā yathāpaccayaṁ vā kareyya. Api nu tumhākaṁ evamassa-- 'amhe jano harati vā dahati vā yathāpaccayaṁ vā karotī'ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Na hi no etaṁ, bhante, attā vā attaniyaṁ vā"ti. "Evameva kho, bhikkhave, yaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha; taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca, bhikkhave, na tumhākaṁ? Rūpaṁ, bhikkhave, na tumhākaṁ, taṁ pajahatha; taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Vedanā, bhikkhave …pe… saññā, bhikkhave… saṅkhārā, bhikkhave …pe… viññāṇaṁ, bhikkhave, na tumhākaṁ, taṁ pajahatha; taṁ vo pahīnaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya bhavissati.

248. "Evaṁ svākkhāto, bhikkhave, mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte, bhikkhave, mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike ye te bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā, vaṭṭaṁ tesaṁ natthi

paññāpanāya. Evaṁ svākkhāto, bhikkhave, mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte, bhikkhave, mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike yesaṁ bhikkhūnaṁ pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni pahīnāni, sabbe te opapātikā, tattha parinibbāyino, anāvattidhammā tasmā lokā. Evaṁ svākkhāto, bhikkhave, mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte, bhikkhave, mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike yesaṁ bhikkhūnaṁ tīṇi saṁyojanāni pahīnāni, rāgadosamohā tanubhūtā, sabbe te sakadāgāmino, sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissanti. Evaṁ svākkhāto, bhikkhave, mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte, bhikkhave, mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike yesaṁ bhikkhūnaṁ tīṇi saṁyojanāni pahīnāni, sabbe te sotāpannā, avinipātadhammā (M.22./I,142.) niyatā sambodhiparāyanā. Evaṁ svākkhāto, bhikkhave, mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte, bhikkhave, mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike ye te bhikkhū dhammānusārino saddhānusārino sabbe te sambodhiparāyanā. Evaṁ svākkhāto, bhikkhave, mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte, bhikkhave, mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike yesaṁ mayi saddhāmattaṁ pemamattaṁ sabbe te saggaparāyanā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Alagaddūpamasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.23.) (3) Vammikasuttaṁ

▶No.95.(vol.1.918.)、T.99.(1079)(vol.2.282.)、T.100.(18)(vol.2.379.)、T.125.(39.9)(vol.2.733.)

249. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Kumārakassapo andhavane viharati. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ andhavanaṁ obhāsetvā yenāyasmā Kumārakassapo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā āyasmantaṁ Kumārakassapaṁ etadavoca--

“Bhikkhu bhikkhu, ayaṁ vammiko rattiṁ dhūmāyati, divā pajjalati. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa laṅgiṁ ‘laṅgī, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Ukkhipa laṅgiṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa uddhumāyikaṁ. ‘Uddhumāyikā, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Ukkhipa uddhumāyikaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa dvidhāpathaṁ. ‘Dvidhāpatho, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Ukkhipa dvidhāpathaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa caṅgavāraṁ. ‘Caṅgavāro, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- (M.23./I,143.) ‘Ukkhipa caṅgavāraṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa kummaṁ. ‘Kummo bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Ukkhipa kummaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa asisūnaṁ. ‘Asisūnā, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Ukkhipa asisūnaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa maṁsapesiṁ. ‘Maṁsapesi, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Ukkhipa maṁsapesiṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya addasa nāgaṁ. ‘Nāgo, bhadante’ti. Brāhmaṇo evamāha-- ‘Tiṭṭhatu nāgo, mā nāgaṁ ghaṭṭesi; namo karohi nāgassā’”ti.

“Ime kho tvaṁ, bhikkhu, pañhe Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā puccheyyāsi, yathā ca te Bhagavā byākaroti tathā naṁ dhāreyyāsi. Nāhaṁ taṁ, bhikkhu, passāmi sadevake loke

samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yo imesaṁ pañhānaṁ veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyya aññatra Tathāgatena vā, Tathāgatasāvakena vā, ito vā pana sutvā”ti-- idamavoca sā devatā. Idaṁ vatvā tatthevantaradhāyi.

250. Atha kho āyasmā Kumārakassapo tassā rattiyā accayena yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Kumārakassapo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Imaṁ, bhante, rattiṁ aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ andhavanaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho, bhante, sā devatā maṁ etadavoca-- ‘Bhikkhu bhikkhu, ayaṁ vammiko rattiṁ dhūmāyati, divā pajjalati’. Brāhmaṇo evamāha-- ‘abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyā’ti. Abhikkhaṇanto sumedho satthaṁ ādāya …pe… ito vā pana sutvāti. Idamavoca, bhante, sā devatā. Idaṁ vatvā tatthevantaradhāyi. ‘Ko nu kho, bhante, vammiko, kā rattiṁ dhūmāyanā, kā divā pajjalanā, ko brāhmaṇo, ko sumedho, kiṁ satthaṁ, kiṁ abhikkhaṇaṁ, kā laṅgī, kā uddhumāyikā, ko dvidhāpatho, kiṁ caṅgavāraṁ, ko kummo, kā asisūnā kā maṁsapesi, ko nāgo’”ti?

(M.23./I,144.) 251. “‘Vammiko’ti kho, bhikkhu, imassetaṁ cātumahābhūtikassa kāyassa adhivacanaṁ, mātāpettikasambhavassa odanakummāsūpacayassa aniccucchādana-- parimaddanabhedana-- viddhaṁsana-- dhammassa.

“Yaṁ kho, bhikkhu, divā kammante ārabbha rattiṁ anuvitakketi anuvicāreti-- ayaṁ rattiṁ dhūmāyanā. Yaṁ kho, bhikkhu, rattiṁ anuvitakketvā anuvicāretvā divā kammante payojeti kāyena vācāya ‘manasā’ -- ayaṁ divā pajjalanā.

“‘Brāhmaṇo’ti kho, bhikkhu, Tathāgatassetaṁ adhivacanaṁ arahato sammāsambuddhassa. ‘Sumedho’ti kho bhikkhu sekkhassetaṁ bhikkhuno adhivacanaṁ.

“‘Satthan’ti kho, bhikkhu, ariyāyetaṁ paññāya adhivacanaṁ. ‘Abhikkhaṇan’ti kho, bhikkhu, vīriyārambhassetaṁ adhivacanaṁ.

“‘Laṅgī’ti kho, bhikkhu, avijjāyetaṁ adhivacanaṁ. Ukkhipa laṅgiṁ, pajaha avijjaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

“‘Uddhumāyikā’ti kho, bhikkhu, kodhūpāyāsassetaṁ adhivacanaṁ. Ukkhipa uddhumāyikaṁ, pajaha kodhūpāyāsaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

“‘Dvidhāpatho’ti kho, bhikkhu, vicikicchāyetaṁ adhivacanaṁ. Ukkhipa dvidhāpathaṁ, pajaha vicikicchaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

“‘Caṅgavāran’ti kho, bhikkhu, pañcannetaṁ nīvaraṇānaṁ adhivacanaṁ, seyyathidaṁ-- kāmacchandanīvaraṇassa, byāpādanīvaraṇassa, thīnamiddhanīvaraṇassa, uddhaccakukkuccanīvaraṇassa, vicikicchānīvaraṇassa. Ukkhipa caṅgavāraṁ, pajaha pañca nīvaraṇe abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

“‘Kummo’ti kho, bhikkhu, pañcannetaṁ upādānakkhandhānaṁ adhivacanaṁ, seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandhassa, vedanupādānakkhandhassa, saññupādānakkhandhassa, saṅkhārupādānakkhandhassa, viññāṇupādānakkhandhassa. Ukkhipa kummaṁ, pajaha pañcupādānakkhandhe; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

“‘Asisūnā’ti kho, bhikkhu, pañcannetaṁ kāmaguṇānaṁ adhivacanaṁ -- cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ piyarūpānaṁ kāmūpasaṁhitānaṁ rajanīyānaṁ, sotaviññeyyānaṁ saddānaṁ …pe… ghānaviññeyyānaṁ gandhānaṁ …pe… jivhāviññeyyānaṁ rasānaṁ …pe… kāyaviññeyyānaṁ phoṭṭhabbānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ piyarūpānaṁ kāmūpasaṁhitānaṁ (M.23./I,145.) rajanīyānaṁ. Ukkhipa asisūnaṁ, pajaha pañca kāmaguṇe; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

“‘Maṁsapesī’ti kho, bhikkhu, nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ. Ukkhipa maṁsapesiṁ, pajaha nandīrāgaṁ; abhikkhaṇa, sumedha, satthaṁ ādāyāti ayametassa attho.

"'Nāgo'ti kho, bhikkhu, khīṇāsavassetaṁ bhikkhuno adhivacanaṁ. Tiṭṭhatu nāgo, mā nāgaṁ ghaṭṭesi; namo karohi nāgassāti ayametassa attho"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Kumārakassapo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Vammikasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.24.) (4) Rathavinītasuttaṁ

▶T.46.(9)(vol.1.429.)、T.125.(39.10)(vol.2.733.)

252. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho sambahulā jātibhūmakā bhikkhū jātibhūmiyaṁ vassaṁvuṭṭhā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca--

"Ko nu kho, bhikkhave, jātibhūmiyaṁ jātibhūmakānaṁ bhikkhūnaṁ sabrahmacārīnaṁ evaṁ sambhāvito-- 'attanā ca appiccho appicchakathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca santuṭṭho santuṭṭhikathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca pavivitto pavivekakathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca asaṁsaṭṭho asaṁsaggakathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca āraddhavīriyo vīriyārambhakathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca sīlasampanno sīlasampadākathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca samādhisampanno samādhisampadākathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca paññāsampanno paññāsampadākathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca vimuttisampanno vimuttisampadākathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca vimuttiñāṇadassanasampanno vimuttiñāṇadassanasampadākathañca bhikkhūnaṁ kattā, ovādako viññāpako sandassako samādapako (M.24./I,146.) samuttejako sampahaṁsako sabrahmacārīnan'"ti? "Puṇṇo nāma, bhante, āyasmā Mantāṇiputto jātibhūmiyaṁ jātibhūmakānaṁ bhikkhūnaṁ sabrahmacārīnaṁ evaṁ sambhāvito-- 'attanā ca appiccho appicchakathañca bhikkhūnaṁ kattā, attanā ca santuṭṭho …pe… ovādako viññāpako sandassako samādapako samuttejako sampahaṁsako sabrahmacārīnan'"ti.

253. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho āyasmato Sāriputtassa etadahosi-- "Lābhā āyasmato Puṇṇassa Mantāṇiputtassa, suladdhalābhā āyasmato Puṇṇassa Mantāṇiputtassa, yassa viññū sabrahmacārī satthu sammukhā anumassa anumassa vaṇṇaṁ bhāsanti, tañca satthā abbhanumodati. Appeva nāma mayampi kadāci karahaci āyasmatā Puṇṇena Mantāṇiputtena saddhiṁ samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpo"ti.

254. Atha kho Bhagavā Rājagahe yathābhirantaṁ viharitvā yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tadavasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Assosi kho āyasmā Puṇṇo Mantāṇiputto-- "Bhagavā kira Sāvatthiṁ anuppatto; Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme"ti.

255. Atha kho āyasmā Puṇṇo Mantāṇiputto senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi Jetavanaṁ Anāthapiṇḍikassa ārāmo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mmantāṇiputtaṁ Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho āyasmā Puṇṇo Mantāṇiputto Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahaṁsito Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena andhavanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya.

256. Atha kho aññataro bhikkhu yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- "Yassa kho tvaṁ, āvuso Sāriputta, Puṇṇassa nāma bhikkhuno Mantāṇiputtassa abhiṇhaṁ kittayamāno ahosi, so (M.24./I,147.) Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahaṁsito Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena andhavanaṁ tena pakkanto divāvihārāyā"ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto taramānarūpo nisīdanaṁ ādāya āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mantāṇiputtaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi sīsānulokī. Atha kho āyasmā Puṇṇo Mantāṇiputto andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Āyasmāpi kho Sāriputto andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi.

Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Puṇṇo Mantāṇiputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Puṇṇena Mantāṇiputtena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mantāṇiputtaṁ etadavoca--

257. "Bhagavati no, āvuso, brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"Evamāvuso"ti.

"Kiṁ nu kho, āvuso, sīlavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ panāvuso, cittavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ nu kho, āvuso, diṭṭhivisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ panāvuso, kaṅkhāvitaraṇavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ nu kho, āvuso, maggāmaggañāṇadassanavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ panāvuso, paṭipadāñāṇadassanavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ nu kho, āvuso, ñāṇadassanavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"'Kiṁ nu kho, āvuso, sīlavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ, āvuso'ti vadesi. 'Kiṁ panāvuso, cittavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ, āvuso'ti vadesi. 'Kiṁ nu kho, āvuso, diṭṭhivisuddhatthaṁ …pe… kaṅkhāvitaraṇavisuddhatthaṁ …pe… maggāmaggañāṇadassanavisuddhatthaṁ …pe… paṭipadāñāṇadassanavisuddhatthaṁ …pe… kiṁ nu kho, āvuso, ñāṇadassanavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ āvuso'ti vadesi. Kimatthaṁ carahāvuso, Bhagavati (M.24./I,148.) brahmacariyaṁ vussatī"ti? "Anupādāparinibbānatthaṁ kho, āvuso, Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti.

"Kiṁ nu kho, āvuso, sīlavisuddhi anupādāparinibbānan"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ panāvuso, cittavisuddhi anupādāparinibbānan"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ nu kho, āvuso, diṭṭhivisuddhi anupādāparinibbānan"ti?

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ panāvuso kaṅkhāvitaraṇavisuddhi anupādāparinibbānan"ti

"No hidaṁ, āvuso".

"Kiṁ nu kho, āvuso, maggāmaggañāṇadassanavisuddhi anupādāparinibbānan"ti?
"No hidaṁ, āvuso".
"Kiṁ panāvuso, paṭipadāñāṇadassanavisuddhi anupādāparinibbānan"ti?
"No hidaṁ, āvuso".
"Kiṁ nu kho, āvuso, ñāṇadassanavisuddhi anupādāparinibbānan"ti?
"No hidaṁ āvuso".
"Kiṁ panāvuso, aññatra imehi dhammehi anupādāparinibbānan"ti?
"No hidaṁ, āvuso".

"'Kiṁ nu kho, āvuso, sīlavisuddhi anupādāparinibbānan'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ, āvuso'ti vadesi. 'Kiṁ panāvuso, cittavisuddhi anupādāparinibbānan'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ, āvuso'ti vadesi. 'Kiṁ nu kho, āvuso, diṭṭhivisuddhi anupādāparinibbānan'ti …pe… kaṅkhāvitaraṇavisuddhi… maggāmaggañāṇadassana--visuddhi… paṭipadāñāṇadassanavisuddhi…'Kiṁ nu kho, āvuso, ñāṇadassanavisuddhi anupādāparinibbānan'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ, āvuso'ti vadesi. 'Kiṁ panāvuso, aññatra imehi dhammehi anupādāparinibbānan'ti iti puṭṭho samāno 'no hidaṁ, āvuso'ti vadesi. Yathākathaṁ panāvuso, imassa bhāsitassa attho daṭṭhabbo"ti?

258. "Sīlavisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa--upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya. Cittavisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa-- upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya. Diṭṭhivisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa-- upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya. Kaṅkhāvitaraṇavisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa-- upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya Maggāmaggañāṇadassanavisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa-- upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya. Paṭipadāñāṇadassanavisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa--upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya. Ñāṇadassanavisuddhiṁ ce, āvuso, Bhagavā anupādāparinibbānaṁ paññapeyya, sa-- upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyya. Aññatra ce, āvuso, imehi dhammehi anupādāparinibbānaṁ abhavissa, puthujjano parinibbāyeyya. Puthujjano hi, āvuso, aññatra imehi dhammehi. Tena hāvuso, upamaṁ te karissāmi; upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ ājānanti.

259. "Seyyathāpi, āvuso, rañño Pasenadissa Kosalassa Sāvatthiyaṁ (M.24./I,149.) paṭivasantassa Sākete kiñcideva accāyikaṁ karaṇīyaṁ uppajjeyya. Tassa antarā ca Sāvatthiṁ antarā ca Sāketaṁ satta rathavinītāni upaṭṭhapeyyuṁ. Atha kho, āvuso, rājā Pasenadi Kosalo Sāvatthiyā nikkhamitvā antepuradvārā paṭhamaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya, paṭhamena rathavinītena dutiyaṁ rathavinītaṁ pāpuṇeyya, paṭhamaṁ rathavinītaṁ vissajjeyya dutiyaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya. Dutiyena rathavinītena tatiyaṁ rathavinītaṁ pāpuṇeyya, dutiyaṁ rathavinītaṁ vissajjeyya, tatiyaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya. Tatiyena rathavinītena catutthaṁ rathavinītaṁ pāpuṇeyya, tatiyaṁ rathavinītaṁ vissajjeyya, catutthaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya. Catutthena rathavinītena pañcamaṁ rathavinītaṁ pāpuṇeyya, catutthaṁ rathavinītaṁ vissajjeyya, pañcamaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya. Pañcamena rathavinītena chaṭṭhaṁ rathavinītaṁ pāpuṇeyya, pañcamaṁ rathavinītaṁ vissajjeyya, chaṭṭhaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya. Chaṭṭhena rathavinītena sattamaṁ rathavinītaṁ pāpuṇeyya, chaṭṭhaṁ rathavinītaṁ vissajjeyya, sattamaṁ rathavinītaṁ abhiruheyya. Sattamena rathavinītena Sāketaṁ anupāpuṇeyya antepuradvāraṁ. Tamenaṁ antepuradvāragataṁ samānaṁ mittāmaccā ñātisālohitā evaṁ puccheyyuṁ-- 'iminā tvaṁ, mahārāja, rathavinītena Sāvatthiyā Sāketaṁ anuppatto antepuradvāran'ti Kathaṁ byākaramāno nu kho, āvuso, rājā Pasenadi Kosalo sammā byākaramāno byākareyyā"ti?

"Evaṁ byākaramāno kho, āvuso, rājā Pasenadi Kosalo sammā byākaramāno

byākareyya-- ‘idha me Sāvatthiyaṁ paṭivasantassa Sākete kiñcideva accāyikaṁ karaṇīyaṁ uppajji. Tassa me antarā ca Sāvatthiṁ antarā ca Sāketaṁ satta rathavinītāni upaṭṭhapesuṁ. Atha khvāhaṁ Sāvatthiyā nikkhamitvā antepuradvārā paṭhamaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Paṭhamena rathavinītena dutiyaṁ rathavinītaṁ pāpuṇiṁ, paṭhamaṁ rathavinītaṁ vissajjiṁ dutiyaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Dutiyena rathavinītena tatiyaṁ rathavinītaṁ pāpuṇiṁ, dutiyaṁ rathavinītaṁ vissajjiṁ, tatiyaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Tatiyena rathavinītena catutthaṁ rathavinītaṁ pāpuṇiṁ, tatiyaṁ rathavinītaṁ vissajjiṁ, catutthaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Catutthena rathavinītena pañcamaṁ rathavinītaṁ pāpuṇiṁ, catutthaṁ rathavinītaṁ vissajjiṁ, pañcamaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Pañcamena rathavinītena chaṭṭhaṁ rathavinītaṁ pāpuṇiṁ, pañcamaṁ rathavinītaṁ vissajjiṁ, chaṭṭhaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Chaṭṭhena rathavinītena sattamaṁ rathavinītaṁ pāpuṇiṁ, chaṭṭhaṁ rathavinītaṁ vissajjiṁ, sattamaṁ rathavinītaṁ abhiruhiṁ. Sattamena rathavinītena Sāketaṁ anuppatto antepuradvāran’ti. Evaṁ byākaramāno kho, āvuso, rājā Pasenadi Kosalo sammā byākaramāno byākareyyā”ti.

“Evameva kho, āvuso, sīlavisuddhi yāvadeva cittavisuddhatthā, cittavisuddhi yāvadeva diṭṭhivisuddhatthā, diṭṭhivisuddhi yāvadeva kaṅkhāvitaraṇavisuddhatthā, kaṅkhāvitaraṇavisuddhi (M.24./I,150.) yāvadeva maggāmaggañāṇadassanavisuddhatthā, maggāmaggañāṇadassanavisuddhi yāvadeva paṭipadāñāṇadassanavisuddhatthā, paṭipadāñāṇadassanavisuddhi yāvadeva ñāṇadassanavisuddhatthā, ñāṇadassanavisuddhi yāvadeva anupādāparinibbānatthā. Anupādāparinibbānatthaṁ kho, āvuso, Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī”ti.

260. Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mantāṇiputtaṁ etadavoca-- “Konāmo āyasmā, kathañca panāyasmantaṁ sabrahmacārī jānantī”ti? “Puṇṇoti kho me, āvuso, nāmaṁ; Mantāṇiputtoti ca pana maṁ sabrahmacārī jānantī”ti. “Acchariyaṁ, āvuso, abbhutaṁ, āvuso! Yathā taṁ sutavatā sāvakena sammadeva Satthusāsanaṁ ājānantena, evameva āyasmatā Puṇṇena Mantāṇiputtena gambhīrā gambhīrapañhā anumassa anumassa byākatā. Lābhā sabrahmacārīnaṁ, suladdhalābhā sabrahmacārīnaṁ, ye āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mantāṇiputtaṁ labhanti dassanāya, labhanti payirūpāsanāya. Celaṇḍukena cepi sabrahmacārī āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mantāṇiputtaṁ muddhanā pariharantā labheyyuṁ dassanāya, labheyyuṁ payirūpāsanāya, tesampi lābhā tesampi suladdhaṁ, amhākampi lābhā amhākampi suladdhaṁ, ye mayaṁ āyasmantaṁ Puṇṇaṁ Mantāṇiputtaṁ labhāma dassanāya, labhāma payirūpāsanāyā”ti.

Evaṁ vutte, āyasmā Puṇṇo Mantāṇiputto āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- “Ko nāmo āyasmā, kathañca panāyasmantaṁ sabrahmacārī jānantī”ti? “Upatissoti kho me, āvuso, nāmaṁ; Sāriputtoti ca pana maṁ sabrahmacārī jānantī”ti. “Satthukappena vata kira, bho, sāvakena saddhiṁ mantayamānā na jānimha-- ‘Āyasmā Sāriputto’ti. Sace hi mayaṁ jāneyyāma ‘Āyasmā Sāriputto’ti, ettakampi no nappaṭibhāseyya. Acchariyaṁ, āvuso, abbhutaṁ, āvuso! Yathā taṁ sutavatā sāvakena sammadeva Satthusāsanaṁ ājānantena, evameva āyasmatā Sāriputtena gambhīrā gambhīrapañhā anumassa anumassa pucchitā. Lābhā sabrahmacārīnaṁ suladdhalābhā sabrahmacārīnaṁ, ye āyasmantaṁ Sāriputtaṁ labhanti dassanāya, labhanti payirūpāsanāya. Celaṇḍukena cepi sabrahmacārī āyasmantaṁ Sāriputtaṁ muddhanā pariharantā labheyyuṁ dassanāya, labheyyuṁ payirūpāsanāya, (M.24./I,151.) tesampi lābhā tesampi suladdhaṁ, amhākampi lābhā amhākampi suladdhaṁ, ye mayaṁ āyasmantaṁ Sāriputtaṁ labhāma dassanāya, labhāma payirūpāsanāyā”ti.

Itiha te ubhopi mahānāgā aññamaññassa subhāsitaṁ samanumodiṁsūti.

Rathavinītasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.25.) (5) Nivāpasuttaṁ

▶T.46.(178)(vol.1.781.)

261. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Na bhikkhave, nevāpiko nivāpaṁ nivapati migajātānaṁ-- 'imaṁ me nivāpaṁ nivuttaṁ migajātā paribhuñjantā dīghāyukā vaṇṇavanto ciraṁ dīghamaddhānaṁ yāpentū'ti. Evañca kho, bhikkhave, nevāpiko nivāpaṁ nivapati migajātānaṁ-- 'imaṁ me nivāpaṁ nivuttaṁ migajātā anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjissanti, anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjissanti, mattā samānā pamādaṁ āpajjissanti, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā bhavissanti imasmiṁ nivāpe'ti.

262. "Tatra, bhikkhave, paṭhamā migajātā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu, te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe. Evañhi te, bhikkhave, paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā.

263. "Tatra, bhikkhave, dutiyā migajātā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā migajātā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā (M.25./I,152.) yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe. Evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā paṭivirameyyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā paṭiviramiṁsu, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihariṁsu. Tesaṁ gimhānaṁ pacchime māse, tiṇodakasaṅkhaye, adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Tesaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyānaṁ balavīriyaṁ parihāyi. Balavīriye parihīne tameva nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa paccāgamiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe. Evañhi te, bhikkhave, dutiyāpi migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā.

264. "Tatra bhikkhave, tatiyā migajātā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā migajātā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa …pe… evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yepi te dutiyā migajātā evaṁ samacintesuṁ-- ye kho te paṭhamā migajātā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa …pe… evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā paṭivirameyyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmāti. Te sabbaso nivāpabhojanā paṭiviramiṁsu, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihariṁsu. Tesaṁ gimhānaṁ pacchime māse tiṇodakasaṅkhaye adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Tesaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyānaṁ balavīriyaṁ parihāyi. Balavīriye parihīne tameva nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa paccāgamiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe. Evañhi te dutiyāpi migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa (M.25./I,153.) upanissāya āsayaṁ kappeyyāma. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjissāma, ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjissāma, amattā samānā na pamādaṁ āpajjissāma, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā bhavissāma nevāpikassa amusmiṁ nivāpe'ti. Te amuṁ nivāpaṁ

nivuttaṁ nevāpikassa upanissāya āsayaṁ kappayiṁsu. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu, te tattha ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjiṁsu, amattā samānā na pamādaṁ āpajjiṁsu, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe.

"Tatra, bhikkhave, nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca etadahosi-- 'saṭhāssunāmime tatiyā migajātā ketabino, iddhimantāssunāmime tatiyā migajātā parajanā; imañca nāma nivāpaṁ nivuttaṁ paribhuñjanti, na ca nesaṁ jānāma āgatiṁ vā gatiṁ vā. Yaṁnūna mayaṁ imaṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mahatīhi daṇḍavākarāhi samantā sappadesaṁ anuparivāreyyāma-- appeva nāma tatiyānaṁ migajātānaṁ āsayaṁ passeyyāma, yattha te gāhaṁ gaccheyyun'ti. Te amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mahatīhi daṇḍavākarāhi samantā sappadesaṁ anuparivāresuṁ. Addasaṁsu kho, bhikkhave, nevāpiko ca nevāpikaparisā ca tatiyānaṁ migajātānaṁ āsayaṁ, yattha te gāhaṁ agamaṁsu. Evañhi te, bhikkhave, tatiyāpi migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā.

265. "Tatra, bhikkhave, catutthā migajātā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā migajātā …pe… evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yepi te dutiyā migajātā evaṁ samacintesuṁ 'ye kho te paṭhamā migajātā …pe… evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā paṭivirameyyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā paṭiviramiṁsu …pe… evañhi te dutiyāpi migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yepi te tatiyā migajātā evaṁ samacintesuṁ 'ye kho te paṭhamā (M.25./I,154.) migajātā …pe… evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yepi te dutiyā migajātā evaṁ samacintesuṁ 'ye kho te paṭhamā migajātā …pe… evañhi te paṭhamā migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā paṭivirameyyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā paṭiviramiṁsu …pe… evañhi te dutiyāpi migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa upanissāya āsayaṁ kappeyyāma, tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjissāma, ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjissāma, amattā samānā na pamādaṁ āpajjissāma, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā bhavissāma nevāpikassa amusmiṁ nivāpe'ti. Te amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa upanissāya āsayaṁ kappayiṁsu, tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu, te tattha ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjiṁsu, amattā samānā na pamādaṁ āpajjiṁsu, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe.

"Tatra nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca etadahosi-- 'Saṭhāssunāmime tatiyā migajātā ketabino, iddhimantāssunāmime tatiyā migajātā parajanā, imañca nāma nivāpaṁ nivuttaṁ paribhuñjanti. Na ca nesaṁ jānāma āgatiṁ vā gatiṁ vā. Yaṁnūna mayaṁ imaṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mahatīti daṇḍavākarāhi samantā sappadesaṁ anuparivāreyyāma, appeva nāma tatiyānaṁ migajātānaṁ āsayaṁ passeyyāma, yattha te gāhaṁ gaccheyyun'ti. Te amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mahatīti daṇḍavākarāhi samantā sappadesaṁ anuparivāresuṁ. Addasaṁsu kho nevāpiko ca nevāpikaparisā ca tatiyānaṁ migajātānaṁ āsayaṁ, yattha te gāhaṁ agamaṁsu. Evañhi te tatiyāpi migajātā na parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ yattha agati nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca tatrāsayaṁ kappeyyāma, tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjissāma, ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjissāma, amattā samānā na pamādaṁ āpajjissāma, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā (M.25./I,155.) bhavissāma nevāpikassa amusmiṁ nivāpe'ti. Te yattha

agati nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca tatrāsayaṁ kappayiṁsu. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ nevāpikassa ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu, te tattha ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjiṁsu, amattā samānā na pamādaṁ āpajjiṁsu, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ nevāpikassa amusmiṁ nivāpe.

"Tatra, bhikkhave, nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca etadahosi-- 'Saṭhāssunāmime catutthā migajātā ketabino, iddhimantāssunāmime catutthā migajātā parajanā. Imañca nāma nivāpaṁ nivuttaṁ paribhuñjanti, na ca nesaṁ jānāma āgatiṁ vā gatiṁ vā. Yaṁnūna mayaṁ imaṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mahatīhi daṇḍavākarāhi samantā sappadesaṁ anuparivāreyyāma, appeva nāma catutthānaṁ migajātānaṁ āsayaṁ passeyyāma yattha te gāhaṁ gaccheyyun'ti. Te amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mahatīhi daṇḍavākarāhi samantā sappadesaṁ anuparivāresuṁ. Neva kho, bhikkhave, addasaṁsu nevāpiko ca nevāpikaparisā ca catutthānaṁ migajātānaṁ āsayaṁ, yattha te gāhaṁ gaccheyyuṁ. Tatra, bhikkhave, nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca etadahosi-- 'sace kho mayaṁ catutthe migajāte ghaṭṭessāma, te ghaṭṭitā añne ghaṭṭissanti te ghaṭṭitā añne ghaṭṭissanti. Evaṁ imaṁ nivāpaṁ nivuttaṁ sabbaso migajātā parimuñcissanti. Yaṁnūna mayaṁ catutthe migajāte ajjhupekkheyyāmā'ti. Ajjhupekkhiṁsu kho, bhikkhave, nevāpiko ca nevāpikaparisā ca catutthe migajāte. Evañhi te, bhikkhave, catutthā migajātā parimucciṁsu nevāpikassa iddhānubhāvā.

266. "Upamā kho me ayaṁ, bhikkhave, katā atthassa viññāpanāya. Ayaṁ cevettha attho-- nivāpoti kho, bhikkhave, pañcannetaṁ kāmaguṇānaṁ adhivacanaṁ. Nevāpikoti kho, bhikkhave, Mārassetaṁ pāpimato adhivacanaṁ. Nevāpikaparisāti kho, bhikkhave, Māraparisāyetaṁ adhivacanaṁ. Migajātāti kho, bhikkhave, samaṇabrāhmaṇānametaṁ adhivacanaṁ.

267. "Tatra, bhikkhave, paṭhamā samaṇabrāhmaṇā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise Evañhi te, bhikkhave, paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Seyyathāpi te, bhikkhave, paṭhamā migajātā tathūpame ahaṁ ime paṭhame samaṇabrāhmaṇe vadāmi.

268. "Tatra, bhikkhave, dutiyā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni anupakhajja (M.25./I,156.) mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭiviramayyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭiviramiṁsu, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmāti. Te sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭiviramiṁsu, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihariṁsu. Te tattha sākabhakkhāpi ahesuṁ, sāmākabhakkhāpi ahesuṁ, nīvārabhakkhāpi ahesuṁ, daddulabhakkhāpi ahesuṁ, haṭabhakkhāpi ahesuṁ, kaṇabhakkhāpi ahesuṁ, ācāmabhakkhāpi ahesuṁ, piññākabhakkhāpi ahesuṁ, tiṇabhakkhāpi ahesuṁ, gomayabhakkhāpi ahesuṁ, vanamūlaphalāhārā yāpesuṁ pavattaphalabhojī.

"Tesaṁ gimhānaṁ pacchime māse, tiṇodakasaṅkhaye, adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Tesaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyānaṁ balavīriyaṁ parihāyi. Balavīriye parihīne cetovimutti parihāyi. Cetovimuttiyā parihīnāya tameva nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa paccāgamiṁsu tāni ca lokāmisāni. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe

amusmiñca lokāmise. Evañhi te, bhikkhave, dutiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa (M.25./I,157.) iddhānubhāvā. Seyyathāpi te, bhikkhave, dutiyā migajātā tathūpame ahaṁ ime dutiye samaṇabrāhmaṇe vadāmi.

269. "Tatra, bhikkhave, tatiyā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni …pe…. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yepi te dutiyā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni …pe…. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭivirameyyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭiviramiṁsu. Bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihariṁsu. Te tattha sākabhakkhāpi ahesuṁ …pe… pavattaphalabhojī. Tesaṁ gimhānaṁ pacchime māse tiṇodakasaṅkhaye adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Tesaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyānaṁ balavīriyaṁ parihāyi, balavīriye parihīne cetovimutti parihāyi, cetovimuttiyā parihīnāya tameva nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa paccāgamiṁsu tāni ca lokāmisāni. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha anupakhajja mucchitā bhojanāni bhuñjamānā madaṁ āpajjiṁsu, mattā samānā pamādaṁ āpajjiṁsu, pamattā samānā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise. Evañhi te dutiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni upanissāya āsayaṁ kappeyyāma, tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjissāma, ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjissāma, amattā samānā na pamādaṁ āpajjissāma, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā bhavissāma Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise"ti.

"Te amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni upanissāya āsayaṁ kappayiṁsu. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjiṁsu, amattā samānā na pamādaṁ āpajjiṁsu, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise Api ca kho evaṁdiṭṭhikā ahesuṁ-- sassato loko itipi, asassato loko itipi; antavā loko itipi, anantavā loko itipi; taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ itipi, aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ itipi; hoti Tathāgato paraṁ Māraṇā itipi, na hoti Tathāgato paraṁ Māraṇā itipi, hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ Māraṇā itipi, neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ māraṇā (M.25./I,158.) itipi Evañhi te, bhikkhave, tatiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Seyyathāpi te, bhikkhave, tatiyā migajātā tathūpame ahaṁ ime tatiye samaṇabrāhmaṇe vadāmi.

270. "Tatra, bhikkhave, catutthā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa …pe…. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yepi te dutiyā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ-- 'ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā …pe…. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭivirameyyāma bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭiviramiṁsu …pe…. Evañhi te dutiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yepi te tatiyā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā …pe…. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yepi te dutiyā samaṇabrāhmaṇā evaṁ samacintesuṁ ye kho te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā …pe…. Evañhi te paṭhamā samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭivirameyyāma, bhayabhogā paṭiviratā araññāyatanāni

ajjhogāhetvā vihareyyāmā'ti. Te sabbaso nivāpabhojanā lokāmisā paṭiviramiṁsu …pe…. Evañhi te dutiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni upanissāya āsayaṁ kappeyyāma. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjissāma, ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjissāma, amattā samānā na pamādaṁ āpajjissāma, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā bhavissāma Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmiseti.

"Te amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni upanissāya āsayaṁ kappayiṁsu. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu. Te tattha ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjiṁsu. Amattā samānā na pamādaṁ āpajjiṁsu. Appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise. Api ca kho evaṁdiṭṭhikā ahesuṁ sassato loko itipi …pe… neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ Māraṇā itipi. Evañhi te tatiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Yaṁnūna mayaṁ yattha agati Mārassa ca Māraparisāya ca tatrāsayaṁ kappeyāma. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjissāma, ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjissāma, amattā samānā na pamādaṁ āpajjissāma, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā bhavissāma Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmiseti.

"Te yattha agati Mārassa ca Māraparisāya ca tatrāsayaṁ kappayiṁsu. Tatrāsayaṁ kappetvā amuṁ nivāpaṁ (M.25./I,159.) nivuttaṁ Mārassa amūni ca lokāmisāni ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjiṁsu, te tattha ananupakhajja amucchitā bhojanāni bhuñjamānā na madaṁ āpajjiṁsu, amattā samānā na pamādaṁ āpajjiṁsu, appamattā samānā na yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ Mārassa amusmiṁ nivāpe amusmiñca lokāmise. Evañhi te, bhikkhave, catutthā samaṇabrāhmaṇā parimucciṁsu Mārassa iddhānubhāvā. Seyyathāpi te, bhikkhave, catutthā migajātā tathūpame ahaṁ ime catutthe samaṇabrāhmaṇe vadāmi.

271. "Kathañca, bhikkhave, agati Mārassa ca Māraparisāya ca? Idha, bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu andhamakāsi Māraṁ, apadaṁ vadhitvā Māracakkhuṁ adassanaṁ gato pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ (M.25./I,160.) samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati. Paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu andhamakāsi Māraṁ, apadaṁ vadhitvā Māracakkhuṁ adassanaṁ gato pāpimato tiṇṇo loke visattikan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Nivāpasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.26.) (6) Pāsarāsisuttaṁ (Ariyapariyesana sutta)

▶T.46.(204)(vol.1.775.)、cf. No.765.scroll 4(vol.17.679.)

272. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho sambahulā bhikkhū yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavocuṁ-- "Cirassutā no, āvuso Ānanda, Bhagavato sammukhā dhammī kathā. Sādhu mayaṁ, āvuso Ānanda, labheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ savanāyā"ti. "Tena hāyasmanto yena rammakassa brāhmaṇassa assamo tenupasaṅkamatha; appeva nāma labheyyātha Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ savanāyā"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paccassosuṁ.

Atha kho Bhagavā Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- "Āyāmānanda, yena Pubbārāmo Migāramātupāsādo tenupasaṅkamissāma divāvihārāyā"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. (M.26./I,161.) Atha kho Bhagavā āyasmatā Ānandena saddhiṁ yena Pubbārāmo Migāramātupāsādo tenupasaṅkami divāvihārāya. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- "Āyāmānanda, yena pubbakoṭṭhako tenupasaṅkamissāma gattāni parisiñcitun"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi.

273. Atha kho Bhagavā āyasmatā Ānandena saddhiṁ yena pubbakoṭṭhako tenupasaṅkami gattāni parisiñcituṁ. Pubbakoṭṭhake gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro aṭṭhāsi gattāni pubbāpayamāno. Atha kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ayaṁ, bhante, rammakassa brāhmaṇassa assamo avidūre. Ramaṇīyo, bhante, rammakassa brāhmaṇassa assamo; pāsādiko, bhante, rammakassa brāhmaṇassa assamo. Sādhu, bhante, Bhagavā yena rammakassa brāhmaṇassa assamo tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

Atha kho Bhagavā yena rammakassa brāhmaṇassa assamo tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū rammakassa brāhmaṇassa assame dhammiyā kathāya sannisinnā honti. Atha kho Bhagavā bahidvārakoṭṭhake aṭṭhāsi kathāpariyosānaṁ āgamayamāno. Atha kho Bhagavā kathāpariyosānaṁ viditvā ukkāsitvā aggaḷaṁ ākoṭesi. Vivariṁsu kho te bhikkhū Bhagavato dvāraṁ. Atha kho Bhagavā rammakassa brāhmaṇassa assamaṁ pavisitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Kāyanuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti "Bhagavantameva kho no, bhante, ārabbha dhammī kathā vippakatā, atha Bhagavā anuppatto"ti. "Sādhu, bhikkhave! Etaṁ kho, bhikkhave, tumhākaṁ patirūpaṁ kulaputtānaṁ saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitānaṁ yaṁ tumhe dhammiyā kathāya sannisīdeyyātha. Sannipatitānaṁ vo, bhikkhave, dvayaṁ karaṇīyaṁ-- dhammī vā kathā, ariyo vā tuṇhībhāvo".

274. “Dvemā, bhikkhave, pariyesanā-- ariyā ca pariyesanā, anariyā ca pariyesanā.

“Katamā ca, bhikkhave, anariyā pariyesanā? Idha, bhikkhave, ekacco attanā jātidhammo samāno jātidhammaṁyeva pariyesati, attanā jarādhammo samāno (M.26./I,162.) jarādhammaṁyeva pariyesati, attanā byādhidhammo samāno byādhidhammaṁyeva pariyesati, attanā maraṇadhammo samāno maraṇadhammaṁyeva pariyesati, attanā sokadhammo samāno sokadhammaṁyeva pariyesati, attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhammaṁyeva pariyesati.

“Kiñca, bhikkhave, jātidhammaṁ vadetha? Puttabhariyaṁ, bhikkhave, jātidhammaṁ, dāsidāsaṁ jātidhammaṁ, ajeḷakaṁ jātidhammaṁ, kukkuṭasūkaraṁ jātidhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ jātidhammaṁ, jātarūparajataṁ jātidhammaṁ. Jātidhammā hete, bhikkhave, upadhayo. Etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā jātidhammo samāno jātidhammaṁyeva pariyesati.

“Kiñca, bhikkhave, jarādhammaṁ vadetha? Puttabhariyaṁ, bhikkhave, jarādhammaṁ, dāsidāsaṁ jarādhammaṁ, ajeḷakaṁ jarādhammaṁ, kukkuṭasūkaraṁ jarādhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ jarādhammaṁ jātarūparajataṁ jarādhammaṁ. Jarādhammā hete, bhikkhave, upadhayo. Etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā jarādhammo samāno jarādhammaṁyeva pariyesati.

“Kiñca, bhikkhave, byādhidhammaṁ vadetha? Puttabhariyaṁ, bhikkhave, byādhidhammaṁ, dāsidāsaṁ byādhidhammaṁ, ajeḷakaṁ byādhidhammaṁ, kukkuṭasūkaraṁ byādhidhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ byādhidhammaṁ. Byādhidhammā hete, bhikkhave, upadhayo. Etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā byādhidhammo samāno byādhidhammaṁyeva pariyesati.

“Kiñca, bhikkhave, maraṇadhammaṁ vadetha? Puttabhariyaṁ, bhikkhave, maraṇadhammaṁ, dāsidāsaṁ maraṇadhammaṁ, ajeḷakaṁ maraṇadhammaṁ, kukkuṭasūkaraṁ maraṇadhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ maraṇadhammaṁ. Maraṇadhammā hete, bhikkhave, upadhayo. Etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā maraṇadhammo samāno maraṇadhammaṁyeva pariyesati.

“Kiñca, bhikkhave, sokadhammaṁ vadetha? Puttabhariyaṁ, bhikkhave, sokadhammaṁ, dāsidāsaṁ sokadhammaṁ, ajeḷakaṁ sokadhammaṁ, kukkuṭasūkaraṁ sokadhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ sokadhammaṁ. Sokadhammā hete, bhikkhave, upadhayo. Etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā sokadhammo samāno sokadhammaṁyeva pariyesati.

“Kiñca, bhikkhave, saṁkilesadhammaṁ vadetha? Puttabhariyaṁ, bhikkhave, saṁkilesadhammaṁ, dāsidāsaṁ saṁkilesadhammaṁ, ajeḷakaṁ saṁkilesadhammaṁ kukkuṭasūkaraṁ saṁkilesadhammaṁ, hatthigavāssavaḷavaṁ saṁkilesadhammaṁ, jātarūparajataṁ saṁkilesadhammaṁ. Saṁkilesadhammā hete, bhikkhave, upadhayo. Etthāyaṁ gathito mucchito ajjhāpanno attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhammaṁyeva pariyesati. Ayaṁ, bhikkhave, anariyā pariyesanā.

275. “Katamā ca, bhikkhave, ariyā pariyesanā? Idha, bhikkhave, ekacco attanā jātidhammo samāno jātidhamme ādīnavaṁ (M.26./I,163.) viditvā ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, attanā jarādhammo samāno jarādhamme ādīnavaṁ viditvā ajaraṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, attanā byādhidhammo samāno byādhidhamme ādīnavaṁ viditvā abyādhiṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, attanā maraṇadhammo samāno maraṇadhamme ādīnavaṁ viditvā amataṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, attanā sokadhammo samāno sokadhamme ādīnavaṁ viditvā asokaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati, attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhamme ādīnavaṁ viditvā asaṁkiliṭṭhaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesati. Ayaṁ, bhikkhave, ariyā pariyesanā.

276. “Ahampi sudaṁ, bhikkhave, pubbeva sambodhā anabhisambuddho bodhisattova samāno attanā jātidhammo samāno jātidhammaṁyeva pariyesāmi, attanā

jarādhammo samāno jarādhammaṁyeva pariyesāmi, attanā byādhidhammo samāno byādhidhammaṁyeva pariyesāmi, attanā maraṇadhammo samāno maraṇadhammaṁyeva pariyesāmi, attanā sokadhammo samāno sokadhammaṁyeva pariyesāmi, attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhammaṁyeva pariyesāmi. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ attanā jātidhammo samāno jātidhammaṁyeva pariyesāmi, attanā jarādhammo samāno …pe… byādhidhammo samāno… maraṇadhammo samāno… sokadhammo samāno… attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhammaṁyeva pariyesāmi? Yaṁnūnāhaṁ attanā jātidhammo samāno jātidhamme ādīnavaṁ viditvā ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyeseyyaṁ, attanā jarādhammo samāno jarādhamme ādīnavaṁ viditvā ajaraṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyeseyyaṁ, attanā byādhidhammo samāno byādhidhamme ādīnavaṁ viditvā abyādhiṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyeseyyaṁ, attanā maraṇadhammo samāno maraṇadhamme ādīnavaṁ viditvā amataṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyeseyyaṁ, attanā sokadhammo samāno sokadhamme ādīnavaṁ viditvā asokaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyeseyyaṁ, attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhamme ādīnavaṁ viditvā asaṁkiliṭṭhaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyeseyyan'ti.

277. "So kho ahaṁ, bhikkhave, aparena samayena daharova samāno susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā akāmakānaṁ mātāpitūnaṁ assumukhānaṁ rudantānaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁ. So evaṁ pabbajito samāno kiṁ kusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ. Upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Icchāmahaṁ, āvuso Kālāma, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun'ti. Evaṁ vutte, bhikkhave, Āḷāro Kālāmo maṁ etadavoca-- 'Viharatāyasmā; tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū (M.26./I,164.) puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā'ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, bhikkhave, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi theravādañca, 'jānāmi passāmī'ti ca paṭijānāmi ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Na kho Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti; addhā Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ viharatī'ti.

"Atha khvāhaṁ, bhikkhave, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Kittāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī'ti? Evaṁ vutte, bhikkhave, Āḷāro Kālāmo ākiñcaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi vīriyaṁ, mayhaṁpatthi vīriyaṁ; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi sati, mayhaṁpatthi sati; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi samādhi, mayhaṁpatthi samādhi; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi paññā, mayhaṁpatthi paññā. Yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ Āḷāro Kālāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti, tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan'ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ.

"Atha khvāhaṁ, bhikkhave, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ--

'Ettāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī'ti?

'Ettāvatā kho ahaṁ, āvuso, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemī'ti.

'Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti.

‘Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yāhaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yaṁ (M.26./I,165.) tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi tamahaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi. Iti yāhaṁ dhammaṁ jānāmi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi, yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi tamahaṁ dhammaṁ jānāmi. Iti yādiso ahaṁ tādiso tuvaṁ, yādiso tuvaṁ tādiso ahaṁ. Ehi dāni, āvuso, ubhova santā imaṁ gaṇaṁ pariharāmā’ti. Iti kho, bhikkhave, Āḷāro Kālāmo ācariyo me samāno (attano.) antevāsiṁ maṁ samānaṁ attanā samasamaṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva ākiñcaññāyatanūpapattiyā’ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

278. “So kho ahaṁ, bhikkhave, kiṁ kusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘Icchāmahaṁ, āvuso, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun’ti. Evaṁ vutte, bhikkhave, Udako Rāmaputto maṁ etadavoca-- ‘Viharatāyasmā; tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā’ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, bhikkhave, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi theravādañca, ‘jānāmi passāmī’ti ca paṭijānāmi ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi -- ‘Na kho rāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi; addhā rāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ vihāsī’ti.

“Atha khvāhaṁ, bhikkhave, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘Kittāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī’ti? Evaṁ vutte, bhikkhave, Udako Rāmaputto nevasaññānāsaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Na kho rāmasseva ahosi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho rāmasseva ahosi (M.26./I,166.) vīriyaṁ mayhaṁpatthi vīriyaṁ; na kho rāmasseva ahosi sati, mayhaṁpatthi sati; na kho rāmasseva ahosi samādhi, mayhaṁpatthi samādhi, na kho rāmasseva ahosi paññā, mayhaṁpatthi paññā. Yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi, tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan’ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ.

“Atha khvāhaṁ, bhikkhave, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ--

‘Ettāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti?

‘Ettāvatā kho, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti.

‘Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī’ti.

‘Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi, taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, taṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi, yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi, taṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi. Iti yādiso rāmo ahosi tādiso tuvaṁ, yādiso tuvaṁ tādiso rāmo ahosi. Ehi dāni, āvuso, tuvaṁ imaṁ

gaṇaṁ pariharā'ti Iti kho, bhikkhave Udako Rāmaputto sabrahmacārī me samāno ācariyaṭṭhāne maṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva nevasaññānāsaññāyatanūpapattiyā'ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

279. "So kho ahaṁ, bhikkhave, kiṁ kusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno Magadhesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena Uruvelā senānigamo tadavasariṁ. (M.26./I,167.) Tatthaddasaṁ ramaṇīyaṁ bhūmibhāgaṁ, pāsādikañca vanasaṇḍaṁ, nadiñca sandantiṁ setakaṁ supatitthaṁ ramaṇīyaṁ, samantā ca gocaragāmaṁ Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Ramaṇīyo vata, bho, bhūmibhāgo, pāsādiko ca vanasaṇḍo, nadī ca sandati setakā supatitthā ramaṇīyā, samantā ca gocaragāmo. Alaṁ vatidaṁ kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā'ti. So kho ahaṁ, bhikkhave, tattheva nisīdiṁ-- alamidaṁ padhānāyāti.

280. "So kho ahaṁ, bhikkhave, attanā jātidhammo samāno jātidhamme ādīnavaṁ viditvā ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamāno ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁ, attanā jarādhammo samāno jarādhamme ādīnavaṁ viditvā ajaraṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamāno ajaraṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁ, attanā byādhidhammo samāno byādhidhamme ādīnavaṁ viditvā abyādhiṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamāno abyādhiṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁ, attanā maraṇadhammo samāno maraṇadhamme ādīnavaṁ viditvā amataṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁ, attanā sokadhammo samāno sokadhamme ādīnavaṁ viditvā asokaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁ, attanā saṁkilesadhammo samāno saṁkilesadhamme ādīnavaṁ viditvā asaṁkiliṭṭhaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamāno asaṁkiliṭṭhaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi-- 'akuppā me vimutti, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo'ti.

281. "Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Adhigato kho myāyaṁ dhammo gambhīro duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo. Ālayarāmā kho panāyaṁ pajā ālayaratā ālayasammuditā. Ālayarāmā kho panāyaṁ pajā ālayaratāya ālayasammuditāya duddasaṁ idaṁ ṭhānaṁ yadidaṁ-- idappaccayatā paṭiccasamuppādo. Idampi kho ṭhānaṁ duddasaṁ yadidaṁ-- sabbasaṅkhārasamatho sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho nibbānaṁ. (M.26./I,168.) Ahañceva kho pana dhammaṁ deseyyaṁ, pare ca me na ājāneyyuṁ, so mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā'ti. Apissu maṁ, bhikkhave, imā anacchariyā gāthāyo paṭibhaṁsu pubbe assutapubbā--

'Kicchena me adhigataṁ, halaṁ dāni pakāsituṁ;
Rāgadosaparetehi, nāyaṁ dhammo susambudho.
'Paṭisotagāmiṁ nipuṇaṁ, gambhīraṁ duddasaṁ aṇuṁ;
Rāgarattā na dakkhanti, tamokhandhena āvuṭā'"ti.

282. "Itiha me, bhikkhave, paṭisañcikkhato appossukkatāya cittaṁ namati, no dhammadesanāya. Atha kho, bhikkhave, brahmuno sahampatissa mama cetasā cetoparivitakkamaññāya etadahosi-- 'Nassati vata bho loko, vinassati vata bho loko, yatra hi nāma Tathāgatassa arahato sammāsambuddhassa appossukkatāya cittaṁ namati, no dhammadesanāyā'ti. Atha kho, bhikkhave, brahmā sahampati-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva-- brahmaloke antarahito mama purato pāturahosi. Atha kho, bhikkhave, brahmā sahampati ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yenāhaṁ tenañjaliṁ paṇāmetvā maṁ etadavoca-- 'Desetu, bhante, Bhagavā dhammaṁ, desetu Sugato dhammaṁ. Santi sattā apparajakkhajātikā, assavanatā dhammassa parihāyanti. Bhavissanti dhammassa aññātāro'ti. Idamavoca, bhikkhave, brahmā sahampati. Idaṁ vatvā athāparaṁ etadavoca--

‘Pāturahosi Magadhesu pubbe,
Dhammo asuddho samalehi cintito.
Apāpuretaṁ amatassa dvāraṁ,
Suṇantu dhammaṁ vimalenānubuddhaṁ.
‘Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito,
Yathāpi passe janataṁ samantato.
Tathūpamaṁ dhammamayaṁ sumedha,
Pāsādamāruyha samantacakkhu.
Sokāvatiṇṇaṁ janatamapetasoko,
Avekkhassu jātijarābhibhūtaṁ.
(M.26./I,169.) ‘Uṭṭhehi vīra vijitasaṅgāma, satthavāha aṇaṇa vicara loke.
Desassu Bhagavā dhammaṁ, aññātāro bhavissantī’”ti.

283. “Atha kho ahaṁ, bhikkhave, brahmuno ca ajjhesanaṁ viditvā sattesu ca kāruññataṁ paṭicca Buddhacakkhunā lokaṁ volokesiṁ. Addasaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, Buddhacakkhunā lokaṁ volokento satte apparajakkhe mahārajakkhe, tikkhindriye mudindriye, svākāre dvākāre, suviññāpaye duviññāpaye, appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante. Seyyathāpi nāma uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni samodakaṁ ṭhitāni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakaṁ accuggamma ṭhitāni anupalittāni udakena; evameva kho ahaṁ, bhikkhave, Buddhacakkhunā lokaṁ volokento addasaṁ satte apparajakkhe mahārajakkhe, tikkhindriye mudindriye, svākāre dvākāre, suviññāpaye duviññāpaye, appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante. Atha khvāhaṁ, bhikkhave, brahmānaṁ sahampatiṁ gāthāya paccabhāsiṁ--

‘Apārutā tesaṁ amatassa dvārā,
Ye sotavanto pamuñcantu saddhaṁ.
Vihiṁsasaññī paguṇaṁ na bhāsiṁ,
Dhammaṁ paṇītaṁ manujesu brahme’”ti.

“Atha kho, bhikkhave, brahmā sahampati ‘katāvakāso khomhi Bhagavatā dhammadesanāyā’ti maṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi.

284. “Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ; ko imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti? Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘ayaṁ kho Āḷāro Kālāmo paṇḍito viyatto medhāvī dīgharattaṁ apparajakkhajātiko. Yaṁnūnāhaṁ Āḷārassa (M.26./I,170.) Kālāmassa paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ. So imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti. Atha kho maṁ, bhikkhave, devatā upasaṅkamitvā etadavoca-- ‘Sattāhakālaṅkato, bhante, Āḷāro Kālāmo’ti. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi-- ‘sattāhakālaṅkato Āḷāro Kālāmo’ti. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Mahājāniyo kho Āḷāro Kālāmo. Sace hi so imaṁ dhammaṁ suṇeyya, khippameva ājāneyyā’ti.

“Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ; ko imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti? Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Ayaṁ kho Udako Rāmaputto paṇḍito viyatto medhāvī dīgharattaṁ apparajakkhajātiko. Yaṁnūnāhaṁ udakassa rāmaputtassa paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ. So imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti. Atha kho maṁ, bhikkhave, devatā upasaṅkamitvā etadavoca-- ‘Abhidosakālaṅkato, bhante, Udako Rāmaputto’ti. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi-- ‘abhidosakālaṅkato Udako Rāmaputto’ti. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- ‘Mahājāniyo kho Udako Rāmaputto. Sace hi so imaṁ dhammaṁ

suṇeyya khippameva ājāneyyā'ti.

"Tassa mayhaṁ bhikkhave, etadahosi-- 'Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ; ko imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī'ti? Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Bahukārā kho me pañcavaggiyā bhikkhū, ye maṁ padhānapahitattaṁ upaṭṭhahiṁsu. Yaṁnūnāhaṁ pañcavaggiyānaṁ bhikkhūnaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan'ti. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, etadahosi-- 'Kahaṁ nu kho etarahi pañcavaggiyā bhikkhū viharantī'ti? Addasaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena pañcavaggiye bhikkhū Bārāṇasiyaṁ viharante Isipatane migadāye. Atha khvāhaṁ, bhikkhave, Uruvelāyaṁ yathābhirantaṁ viharitvā yena Bārāṇasī tena cārikaṁ pakkamiṁ.

285. "Addasā kho maṁ, bhikkhave, upako ājīvako antarā ca gayaṁ antarā ca bodhiṁ addhānamaggappaṭipannaṁ. Disvāna maṁ etadavoca-- 'Vippasannāni kho te, āvuso, indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto! Kaṁsi tvaṁ, āvuso, uddissa pabbajito, ko vā te satthā, kassa vā tvaṁ dhammaṁ (M.26./I,171.) rocesī'ti. Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, upakaṁ ājīvakaṁ gāthāhi ajjhabhāsiṁ--

'Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi, sabbesu dhammesu anūpalitto.
Sabbañjaho taṇhākkhaye vimutto, sayaṁ abhiññāya kamuddiseyyaṁ.
'Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati;
Sadevakasmiṁ lokasmiṁ, natthi me paṭipuggalo.
'Ahañhi arahā loke, ahaṁ satthā anuttaro;
Ekomhi sammāsambuddho, sītibhūtosmi nibbuto.
'Dhammacakkaṁ pavattetuṁ, gacchāmi kāsinaṁ puraṁ;
Andhībhūtasmiṁ lokasmiṁ, āhañchaṁ amatadundubhin'ti.

'Yathā kho tvaṁ, āvuso, paṭijānāsi, arahasi anantajino'ti!

'Mādisā ve jinā honti, ye pattā āsavakkhayaṁ;
Jitā me pāpakā dhammā, tasmāhamupaka jino'ti.

"Evaṁ vutte, bhikkhave, upako ājīvako 'hupeyyapāvuso'ti vatvā sīsaṁ okampetvā ummaggaṁ gahetvā pakkāmi.

286. "Atha khvāhaṁ, bhikkhave, anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bārāṇasī Isipatanaṁ migadāyo yena pañcavaggiyā bhikkhū tenupasaṅkamiṁ. Addasaṁsu kho maṁ, bhikkhave, pañcavaggiyā bhikkhū dūrato āgacchantaṁ. Disvāna aññamaññaṁ saṇṭhapesuṁ -- 'ayaṁ kho, āvuso, samaṇo Gotamo āgacchati bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya. So neva abhivādetabbo, na paccuṭṭhātabbo; nāssa pattacīvaraṁ paṭiggahetabbaṁ. Api ca kho āsanaṁ ṭhapetabbaṁ, sace ākaṅkhissati nisīdissatī'ti. Yathā yathā kho ahaṁ, bhikkhave, upasaṅkamiṁ tathā tathā pañcavaggiyā bhikkhū nāsakkhiṁsu sakāya katikāya saṇṭhātuṁ. Appekacce maṁ paccuggantvā pattacīvaraṁ paṭiggahesuṁ, appekacce āsanaṁ paññapesuṁ, appekacce pādodakaṁ upaṭṭhapesuṁ. Api ca kho maṁ nāmena ca āvusovādena ca samudācaranti.

"Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Mā, bhikkhave, Tathāgataṁ nāmena ca āvusovādena ca samudācaratha. Arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. (M.26./I,172.) Odahatha, bhikkhave, sotaṁ, amatamadhigataṁ, ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā'ti. Evaṁ vutte, bhikkhave, pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- 'Tāyapi kho tvaṁ, āvuso Gotama, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassana-- visesaṁ, kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesan'ti? Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Na, bhikkhave, Tathāgato bāhulliko, na padhānavibbhanto, na āvatto

bāhullāya Arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. Odahatha, bhikkhave, sotaṁ, amatamadhigataṁ, ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā'ti. Dutiyampi kho, bhikkhave, pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- 'Tāyapi kho tvaṁ, āvuso Gotama, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ, kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassana-- visesan'ti? Dutiyampi kho ahaṁ, bhikkhave, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Na, bhikkhave, Tathāgato bāhulliko …pe… upasampajja viharissathā'ti. Tatiyampi kho, bhikkhave, pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- 'Tāyapi kho tvaṁ, āvuso Gotama, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ, kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassana-- visesan'ti?

"Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ -- 'abhijānātha me no tumhe, bhikkhave, ito pubbe evarūpaṁ pabhāvitametan'ti ? 'No hetaṁ, bhante'. 'Arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. Odahatha, bhikkhave, sotaṁ, amatamadhigataṁ, ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā (M.26./I,173.) upasampajja viharissathā'ti.

"Asakkhiṁ kho ahaṁ, bhikkhave, pañcavaggiye bhikkhū saññāpetuṁ. Dvepi sudaṁ, bhikkhave, bhikkhū ovadāmi, tayo bhikkhū piṇḍāya caranti. Yaṁ tayo bhikkhū piṇḍāya caritvā āharanti tena chabbaggiyā yāpema. Tayopi sudaṁ, bhikkhave, bhikkhū ovadāmi, dve bhikkhū piṇḍāya caranti. Yaṁ dve bhikkhū piṇḍāya caritvā āharanti tena chabbaggiyā yāpema. Atha kho, bhikkhave, pañcavaggiyā bhikkhū mayā evaṁ ovadiyamānā evaṁ anusāsiyamānā attanā jātidhammā samānā jātidhamme ādīnavaṁ viditvā ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamānā ajātaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁsu, attanā jarādhammā samānā jarādhamme ādīnavaṁ viditvā ajaraṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamānā ajaraṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁsu, attanā byādhidhammā samānā …pe… attanā maraṇadhammā samānā… attanā sokadhammā samānā… attanā saṁkilesadhammā samānā saṁkilesadhamme ādīnavaṁ viditvā asaṁkiliṭṭhaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ pariyesamānā asaṁkiliṭṭhaṁ anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁsu. Ñāṇañca pana nesaṁ dassanaṁ udapādi-- 'akuppā no vimutti, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo'ti.

287. "Pañcime, bhikkhave, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho, bhikkhave, pañca kāmaguṇā. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā ime pañca kāmaguṇe gathitā mucchitā ajjhopannā anādīnavadassāvino anissaraṇapaññā paribhuñjanti, te evamassu veditabbā-- 'anayamāpannā byasanamāpannā yathākāmakaraṇīyā pāpimato' . 'Seyyathāpi, bhikkhave, āraññako mago baddho pāsarāsiṁ adhisayeyya. So evamassa veditabbo-- anayamāpanno byasanamāpanno yathākāmakaraṇīyo luddassa. Āgacchante ca pana ludde yena kāmaṁ na pakkamissatī'ti. Evameva kho, bhikkhave, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā ime pañca kāmaguṇe gathitā mucchitā ajjhopannā anādīnavadassāvino anissaraṇapaññā paribhuñjanti, te evamassu veditabbā-- 'anayamāpannā byasanamāpannā yathākāmakaraṇīyā pāpimato'. Ye ca kho keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā ime pañca kāmaguṇe agathitā amucchitā anajjhopannā ādīnavadassāvino nissaraṇapaññā (M.26./I,174.) paribhuñjanti, te evamassu veditabbā-- 'na

anayamāpannā na byasanamāpannā na yathākāmakaraṇīyā pāpimato'.

"Seyyathāpi bhikkhave, ārañňako mago abaddho pāsarāsiṁ adhisayeyya. So evamassa veditabbo-- 'na anayamāpanno na byasanamāpanno na yathākāmakaraṇīyo luddassa. Āgacchante ca pana ludde yena kāmaṁ pakkamissatī'ti. Evameva kho, bhikkhave, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā ime pañca kāmaguṇe agathitā amucchitā anajjhopannā ādīnavadassāvino nissaraṇapaññā paribhuñjanti, te evamassu veditabbā-- 'na anayamāpannā na byasanamāpannā na yathākāmakaraṇīyā pāpimato'.

"Seyyathāpi, bhikkhave, ārañňako mago arañňe pavane caramāno vissattho gacchati, vissattho tiṭṭhati, vissattho nisīdati, vissattho seyyaṁ kappeti. Taṁ kissa hetu? Anāpāthagato, bhikkhave, luddassa. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu andhamakāsi māraṁ apadaṁ, vadhitvā māracakkhuṁ adassanaṁ gato pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ (M.26./I,175.) samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave …pe… pāpimato.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu andhamakāsi māraṁ apadaṁ, vadhitvā māracakkhuṁ adassanaṁ gato pāpimato. Tiṇṇo loke visattikaṁ vissattho gacchati, vissattho tiṭṭhati, vissattho nisīdati, vissattho seyyaṁ kappeti. Taṁ kissa hetu? Anāpāthagato, bhikkhave, pāpimato"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Pāsarāsisuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.27.) (7) Cūḷahatthipadopamasuttaṁ

288. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Jāṇussoṇi brāhmaṇo sabbasetena

vaḷavābhirathena Sāvatthiyā niyyāti divādivassa. Addasā kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo pilotikaṁ paribbājakaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna pilotikaṁ paribbājakaṁ etadavoca--

"Handa, kuto nu bhavaṁ Vacchāyano āgacchati divādivassā"ti?

"Ito hi kho ahaṁ bho, āgacchāmi samaṇassa Gotamassa santikā"ti.

"Taṁ kiṁ maññati, bhavaṁ Vacchāyano, samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ?

"Paṇḍito maññe"ti.

"Ko cāhaṁ, bho, ko ca samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānissāmi! Sopi nūnassa tādisova yo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jāneyyā"ti.

"Uḷārāya khalu bhavaṁ Vacchāyano samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya pasaṁsatī"ti.

"Ko cāhaṁ, bho, ko ca samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsissāmi?

"Pasatthapasatthova so bhavaṁ Gotamo seṭṭho devamanussānan"ti.

"Kaṁ pana bhavaṁ Vacchāyano atthavasaṁ sampassamāno samaṇe Gotame evaṁ abhippasanno"ti?

"Seyyathāpi, bho, kusalo nāgavaniko nāgavanaṁ paviseyya. So passeyya nāgavane mahantaṁ (M.27./I,176.) hatthipadaṁ, dīghato ca āyataṁ, tiriyañca vitthataṁ. So niṭṭhaṁ gaccheyya-- 'Mahā vata, bho, nāgo'ti. Evameva kho ahaṁ, bho, yato addasaṁ samaṇe Gotame cattāri padāni athāhaṁ niṭṭhamagamaṁ-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

289. "Katamāni cattāri? Idhāhaṁ, bho, passāmi ekacce khattiyapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe, te bhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti-- 'Samaṇo Khalu, bho, Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osarissatī'ti. Te pañhaṁ abhisaṅkharonti-- 'Imaṁ mayaṁ pañhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā pucchissāma. Evaṁ ce no puṭṭho evaṁ byākarissati, evamassa mayaṁ vādaṁ āropessāma. Evaṁ cepi no puṭṭho evaṁ byākarissati, evampissa mayaṁ vādaṁ āropessāmā'ti. Te suṇanti-- 'Samaṇo Khalu, bho, Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osaṭo'ti. Te yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkamanti. Te samaṇo Gotamo dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te samaṇena Gotamena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā na ceva samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchanti, kutossa vādaṁ āropessanti? Aññadatthu samaṇasseva Gotamassa sāvakā sampajjanti. Yadāhaṁ, bho, samaṇe Gotame imaṁ paṭhamaṁ padaṁ addasaṁ athāhaṁ niṭṭhamagamaṁ-- 'Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

"Puna caparāhaṁ, bho, passāmi idhekacce brāhmaṇapaṇḍite …pe… gahapatipaṇḍite …pe… samaṇapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe te bhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti-- 'Samaṇo Khalu bho Gotamo amukaṁ (M.27./I,177.) nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osarissatī'ti. Te pañhaṁ abhisaṅkharonti 'imaṁ mayaṁ pañhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā pucchissāma. Evaṁ ce no puṭṭho evaṁ byākarissati, evamassa mayaṁ vādaṁ āropessāma. Evaṁ cepi no puṭṭho evaṁ byākarissati, evaṁpissa mayaṁ vādaṁ āropessāmā'ti. Te suṇanti-- 'Samaṇo Khalu bho Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osaṭo'ti. Te yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkamanti. Te samaṇo Gotamo dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te samaṇena Gotamena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā na ceva samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchanti, kutossa vādaṁ āropessanti? Aññadatthu samaṇaṁyeva Gotamaṁ okāsaṁ yācanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Te samaṇo Gotamo pabbājeti. Te tattha pabbajitā samānā vūpakaṭṭhā appamattā ātāpino pahitattā viharantā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Te evamāhaṁsu-- 'manaṁ vata, bho, anassāma, manaṁ vata, bho, panassāma; mayañhi pubbe assamaṇāva samānā samaṇamhāti paṭijānimha, abrāhmaṇāva samānā brāhmaṇamhāti paṭijānimha,

anarahantova samānā arahantamhāti paṭijānimha. Idāni khomha samaṇā, idāni khomha brāhmaṇā, idāni khomha arahanto'ti. Yadāhaṁ, bho, samaṇe Gotame imaṁ catutthaṁ padaṁ addasaṁ athāhaṁ niṭṭhamagamaṁ-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'"ti.

"Yato kho ahaṁ, bho, samaṇe Gotame imāni cattāri padāni addasaṁ athāhaṁ niṭṭhamagamaṁ-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'"ti.

290. Evaṁ vutte, Jāṇussoṇi brāhmaṇo sabbasetā vaḷavābhirathā orohitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi-- "Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa; Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa; Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa. Appeva nāma mayampi kadāci (M.27./I,178.) karahaci tena bhotā Gotamena saddhiṁ samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpo"ti! Atha kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo yāvatako ahosi pilotikena paribbājakena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Evaṁ vutte, Bhagavā Jāṇussoṇiṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- "Na kho, brāhmaṇa, ettāvatā hatthipadopamo vitthārena paripūro hoti. Api ca, brāhmaṇa, yathā hatthipadopamo vitthārena paripūro hoti taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bho"ti kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

291. "Seyyathāpi, brāhmaṇa, nāgavaniko nāgavanaṁ paviseyya. So passeyya nāgavane mahantaṁ hatthipadaṁ, dīghato ca āyataṁ, tiriyañca vitthataṁ. Yo hoti kusalo nāgavaniko neva tāva niṭṭhaṁ gacchati-- 'Mahā vata, bho, nāgo'ti. Taṁ kissa hetu? Santi hi, brāhmaṇa, nāgavane vāmanikā nāma hatthiniyo mahāpadā, tāsaṁ petaṁ padaṁ assāti.

"So tamanugacchati. Tamanugacchanto passati nāgavane mahantaṁ hatthipadaṁ, dīghato ca āyataṁ, tiriyañca vitthataṁ, uccā ca nisevitaṁ. Yo hoti kusalo nāgavaniko neva tāva niṭṭhaṁ gacchati-- 'mahā vata, bho, nāgo'ti. Taṁ kissa hetu? Santi hi, brāhmaṇa, nāgavane uccā kāḷārikā nāma hatthiniyo mahāpadā, tāsaṁ petaṁ padaṁ assāti.

"So tamanugacchati. Tamanugacchanto passati nāgavane mahantaṁ hatthipadaṁ, dīghato ca āyataṁ, tiriyañca vitthataṁ, uccā ca nisevitaṁ, uccā ca dantehi ārañjitāni. Yo hoti kusalo nāgavaniko neva tāva niṭṭhaṁ gacchati-- 'Mahā vata, bho, nāgo'ti. Taṁ kissa hetu? Santi hi, brāhmaṇa, nāgavane uccā kaṇerukā nāma hatthiniyo mahāpadā, tāsaṁ petaṁ padaṁ assāti.

"So tamanugacchati. Tamanugacchanto passati nāgavane mahantaṁ hatthipadaṁ, dīghato ca āyataṁ, tiriyañca vitthataṁ, uccā ca nisevitaṁ, uccā ca dantehi ārañjitāni, uccā ca sākhābhaṅgaṁ. Tañca nāgaṁ passati rukkhamūlagataṁ vā abbhokāsagataṁ vā gacchantaṁ vā tiṭṭhantaṁ vā nisinnaṁ vā nipannaṁ vā. So niṭṭhaṁ gacchati-- 'ayameva so mahānāgo'ti.

"Evameva (M.27./I,179.) kho brāhmaṇa, idha Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ; kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati-- 'sambādho gharāvāso rajopatho abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan'ti. So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ

pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati.

292. “So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

“Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī. Athenena sucibhūtena attanā viharati.

“Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā.

“Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa.

“Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya. Iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā, samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti

“Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti. Yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā (M.27./I,180.) bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

“Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ.

293. “So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti, ekabhattiko hoti rattūparato, virato vikālabhojanā, naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti, mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti, uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti, jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, hatthigavāssavaḷavāpaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti, kayavikkayā paṭivirato hoti, tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti, ukkoṭanavañcananikatisāciyogā paṭivirato hoti, chedanavadhabandhanaviparāmosa--ālopasahasākārā paṭivirato hoti .

294. “So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti sapattabhārova ḍeti, evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

295. “So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati (M.27./I,181.) manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

“So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṁghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

296. “So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato.) iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato, iminā ca ariyena

satisampajaññena samannāgato vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya, parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti. Byāpādappadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati, sabbapāṇabhūtahitānukampī byāpādappadosā cittaṁ parisodheti. Thinamiddhaṁ pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodheti. Uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati, ajjhattaṁ vūpasantacitto uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

297. "So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idampi vuccati, brāhmaṇa, Tathāgatapadaṁ itipi, Tathāgatanisevitaṁ itipi, Tathāgatārañjitaṁ itipi. Na tveva tāva ariyasāvako (M.27./I,182.) niṭṭhaṁ gacchati-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idampi vuccati, brāhmaṇa …pe… suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idampi vuccati, brāhmaṇa …pe… suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idampi vuccati, brāhmaṇa, Tathāgatapadaṁ itipi, Tathāgatanisevitaṁ itipi, Tathāgatārañjitaṁ itipi. Na tveva tāva ariyasāvako niṭṭhaṁ gacchati -- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

298. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ, dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Idampi vuccati, brāhmaṇa, Tathāgatapadaṁ itipi, Tathāgatanisevitaṁ itipi, Tathāgatārañjitaṁ itipi. Na tveva tāva ariyasāvako niṭṭhaṁ gacchati-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

(M.27./I,183.) "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena …pe… yathākammūpage satte pajānāti. Idampi vuccati, brāhmaṇa, Tathāgatapadaṁ itipi, Tathāgatanisevitaṁ itipi, Tathāgatārañjitaṁ itipi. Na tveva tāva ariyasāvako niṭṭhaṁ gacchati-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

299. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Idampi vuccati, brāhmaṇa,

Tathāgatapadaṁ itipi, Tathāgatanisevitaṁ itipi, Tathāgatārañjitaṁ itipi. Na tveva tāva ariyasāvako niṭṭhaṁ gato hoti, api ca kho niṭṭhaṁ gacchati-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

"Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ (M.27./I,184.) vimuccati bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Idampi vuccati, brāhmaṇa, Tathāgatapadaṁ itipi, Tathāgatanisevitaṁ itipi, Tathāgatārañjitaṁ itipi. Ettāvatā kho, brāhmaṇa, ariyasāvako niṭṭhaṁ gato hoti-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti. Ettāvatā kho, brāhmaṇa, hatthipadopamo vitthārena paripūro hotī"ti.

Evaṁ vutte, Jāṇussoṇi brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi, dhammañca, bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Cūḷahatthipadopamasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.28.) (8) Mahāhatthipadopamasuttaṁ

▶T.46.(30)(vol.1.464.)

300. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho āyasmā Sāriputto bhikkhū āmantesi-- "Āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca-- "Seyyathāpi, āvuso, yāni kānici jaṅgalānaṁ pāṇānaṁ padajātāni sabbāni tāni hatthipade samodhānaṁ gacchanti, hatthipadaṁ tesaṁ aggamakkhāyati yadidaṁ mahantattena; evameva kho, āvuso, ye keci kusalā dhammā sabbete catūsu ariyasaccesu saṅgahaṁ gacchanti. Katamesu catūsu? Dukkhe (M.28./I,185.) ariyasacce dukkhasamudaye ariyasacce, dukkhanirodhe ariyasacce, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya ariyasacce".

301. "Katamañcāvuso, dukkhaṁ ariyasaccaṁ? Jātipi dukkhā, jarāpi dukkhā, maraṇampi dukkhaṁ, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāpi dukkhā, yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ; saṁkhittena, pañcupādānakkhandhā dukkhā. Katame cāvuso, pañcupādānakkhandhā? Seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho.

"Katamo cāvuso, rūpupādānakkhandho? Cattāri ca mahābhūtāni, catunnañca mahābhūtānaṁ upādāya rūpaṁ.

"Katamā cāvuso, cattāro mahābhūtā? Pathavīdhātu, āpodhātu tejodhātu, vāyodhātu.

302. "Katamā cāvuso, pathavīdhātu? Pathavīdhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā cāvuso, ajjhattikā pathavīdhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ-- kesā lomā nakhā dantā taco maṁsaṁ nhāru aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ vakkaṁ hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsaṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ. Ayaṁ vuccatāvuso, ajjhattikā pathavīdhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā pathavīdhātu, yā ca bāhirā pathavīdhātu, pathavīdhāturevesā. 'Taṁ netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti -- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā pathavīdhātuyā nibbindati, pathavīdhātuyā cittaṁ virājeti.

"Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ bāhirā āpodhātu pakuppati. Antarahitā tasmiṁ

samaye bāhirā pathavīdhātu hoti. Tassā hi nāma, āvuso, bāhirāya pathavīdhātuyā tāva mahallikāya aniccatā paññāyissati, khayadhammatā paññāyissati, vayadhammatā paññāyissati, vipariṇāmadhammatā paññāyissati. Kiṁ panimassa mattaṭṭhakassa kāyassa taṇhupādinnassa 'ahanti vā mamanti vā asmī'ti vā? Atha khvāssa notevettha hoti.

"Tañce, āvuso, bhikkhuṁ pare akkosanti paribhāsanti rosenti vihesenti, so evaṁ pajānāti-- 'uppannā kho me ayaṁ sotasamphassajā dukkhavedanā Sā ca kho paṭicca, no apaṭicca. Kiṁ paṭicca? (M.28./I,186.) Phassaṁ paṭicca'. So phasso aniccoti passati, vedanā aniccāti passati, saññā aniccāti passati, saṅkhārā aniccāti passati, viññāṇaṁ aniccanti passati. Tassa dhātārammaṇameva cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati.

"Tañce, āvuso, bhikkhuṁ pare aniṭṭhehi akantehi amanāpehi samudācaranti-- pāṇisamphassenapi leḍḍusamphassenapi daṇḍasamphassenapi satthasamphassenapi. So evaṁ pajānāti-- 'tathābhūto kho ayaṁ kāyo yathābhūtasmiṁ kāye pāṇisamphassāpi kamanti, leḍḍusamphassāpi kamanti, daṇḍasamphassāpi kamanti, satthasamphassāpi kamanti. Vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatā kakacūpamovāde -- "Ubhatodaṇḍakena cepi, bhikkhave, kakacena corā ocarakā aṅgamaṅgāni okanteyyuṁ, tatrāpi yo mano padūseyya na me so tena sāsanakaro"ti. Āraddhaṁ kho pana me vīriyaṁ bhavissati asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, passaddho kāyo asāraddho, samāhitaṁ cittaṁ ekaggaṁ. Kāmaṁ dāni imasmiṁ kāye pāṇisamphassāpi kamantu, leḍḍusamphassāpi kamantu, daṇḍasamphassāpi kamantu, satthasamphassāpi kamantu, karīyati hidaṁ Buddhānaṁ sāsanan'ti.

"Tassa ce, āvuso, bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato evaṁ dhammaṁ anussarato evaṁ saṅghaṁ anussarato upekkhā kusalanissitā na saṇṭhāti. So tena saṁvijjati saṁvegaṁ āpajjati-- 'alābhā vata me, na vata me lābhā, dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ, yassa me evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato, upekkhā kusalanissitā na saṇṭhātī'ti. Seyyathāpi, āvuso, suṇisā sasuraṁ disvā saṁvijjati saṁvegaṁ āpajjati; evameva kho, āvuso, tassa ce bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato, upekkhā kusalanissitā na saṇṭhāti, so tena saṁvijjati saṁvegaṁ āpajjati-- 'alābhā vata me na vata me lābhā, dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ, yassa me evaṁ Buddhaṁ anussarato evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato, upekkhā kusalanissitā na saṇṭhātī'ti. Tassa ce, āvuso, bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato upekkhā kusalanissitā saṇṭhāti, so tena (M.28./I,187.) attamano hoti. Ettāvatāpi kho, āvuso, bhikkhuno bahukataṁ hoti.

303. "Katamā cāvuso, āpodhātu? Āpodhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā cāvuso ajjhattikā āpodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccatāvuso, ajjhattikā āpodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā āpodhātu yā ca bāhirā āpodhātu, āpodhāturevesā. 'Taṁ netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āpodhātuyā nibbindati, āpodhātuyā cittaṁ virājeti.

"Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ bāhirā āpodhātu pakuppati. Sā gāmampi vahati, nigamampi vahati, nagarampi vahati, janapadampi vahati, janapadapadesampi vahati. Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ mahāsamudde yojanasatikānipi udakāni ogacchanti, dviyojanasatikānipi udakāni ogacchanti, tiyojanasatikānipi udakāni ogacchanti, catuyojanasatikānipi udakāni ogacchanti, pañcayojanasatikānipi udakāni ogacchanti, chayojanasatikānipi udakāni ogacchanti, sattayojanasatikānipi udakāni ogacchanti. Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ mahāsamudde sattatālampi udakaṁ saṇṭhāti, chattālampi udakaṁ saṇṭhāti, pañcatālampi udakaṁ saṇṭhāti, catuttālampi udakaṁ saṇṭhāti, titālampi udakaṁ saṇṭhāti, dvitālampi udakaṁ saṇṭhāti, tālamattampi udakaṁ saṇṭhāti. Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ mahāsamudde sattaporisampi udakaṁ saṇṭhāti, chapporisampi udakaṁ saṇṭhāti,

pañcaporisampi udakaṁ saṇṭhāti, catupporisampi udakaṁ saṇṭhāti, tiporisampi udakaṁ saṇṭhāti, dviporisampi udakaṁ saṇṭhāti, porisamattampi udakaṁ saṇṭhāti. Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ mahāsamudde aḍḍhaporisampi udakaṁ saṇṭhāti, kaṭimattampi udakaṁ saṇṭhāti, jāṇukamattampi udakaṁ saṇṭhāti, gopphakamattampi udakaṁ saṇṭhāti. Hoti kho so, āvuso, samayo, yaṁ mahāsamudde aṅgulipabbatemanamattampi udakaṁ na hoti. Tassā hi nāma, āvuso, bāhirāya āpodhātuyā tāva mahallikāya (M.28./I,188.) aniccatā paññāyissati, khayadhammatā paññāyissati, vayadhammatā paññāyissati, vipariṇāmadhammatā paññāyissati. Kiṁ panimassa mattaṭṭhakassa kāyassa taṇhupādinnassa 'ahanti vā mamanti vā asmīti' vā? Atha khvāssa notevettha hoti …pe… tassa ce, āvuso, bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato upekkhā kusalanissitā saṇṭhāti. So tena attamano hoti. Ettāvatāpi kho, āvuso, bhikkhuno bahukataṁ hoti.

304. "Katamā cāvuso, tejodhātu? Tejodhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā cāvuso, ajjhattikā tejodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- yena ca santappati, yena ca jīrīyati, yena ca pariḍayhati, yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccatāvuso, ajjhattikā tejodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā tejodhātu yā ca bāhirā tejodhātu, tejodhāturevesā. 'Taṁ netaṁ mama nesohamasmi, na meso attā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā tejodhātuyā nibbindati, tejodhātuyā cittaṁ virājeti.

"Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ bāhirā tejodhātu pakuppati. Sā gāmampi dahati, nigamampi dahati, nagarampi dahati, janapadampi dahati, janapadapadesampi dahati. Sā haritantaṁ vā panthantaṁ vā selantaṁ vā udakantaṁ vā ramaṇīyaṁ vā bhūmibhāgaṁ āgamma anāhārā nibbāyati. Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ kukkuṭapattenapi nhārudaddulenapi aggiṁ gavesanti Tassā hi nāma, āvuso, bāhirāya tejodhātuyā tāva mahallikāya aniccatā paññāyissati, khayadhammatā paññāyissati, vayadhammatā paññāyissati, vipariṇāmadhammatā paññāyissati. Kiṁ panimassa mattaṭṭhakassa kāyassa taṇhupādinnassa 'ahanti vā mamanti vā asmī'ti vā? Atha khvāssa notevettha hoti …pe… tassa ce, āvuso, bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato evaṁ dhammaṁ anussarato evaṁ saṅghaṁ anussarato upekkhā kusalanissitā saṇṭhāti, so tena attamano hoti. Ettāvatāpi kho, āvuso, bhikkhuno bahukataṁ hoti.

305. "Katamā cāvuso, vāyodhātu? Vāyodhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā cāvuso, ajjhattikā vāyodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- uddhaṅgamā vātā, adhogamā vātā, kucchisayā vātā, koṭṭhāsayā vātā, aṅgamaṅgānusārino vātā, assāso passāso iti, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccatāvuso, ajjhattikā vāyodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā vāyodhātu, yā ca bāhirā vāyodhātu, vāyodhāturevesā. 'Taṁ netaṁ mama nesohamasmi na meso attā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā vāyodhātuyā nibbindati vāyodhātuyā cittaṁ virājeti.

(M.28./I,189.) "Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ bāhirā vāyodhātu pakuppati. Sā gāmampi vahati, nigamampi vahati, nagarampi vahati, janapadampi vahati, janapadapadesampi vahati. Hoti kho so, āvuso, samayo yaṁ gimhānaṁ pacchime māse tālavaṇṭenapi vidhūpanenapi vātaṁ pariyesanti, ossavanepi tiṇāni na icchanti. Tassā hi nāma, āvuso, bāhirāya vāyodhātuyā tāva mahallikāya aniccatā paññāyissati, khayadhammatā paññāyissati, vayadhammatā paññāyissati, vipariṇāmadhammatā paññāyissati. Kiṁ panimassa mattaṭṭhakassa kāyassa taṇhupādinnassa 'ahanti vā mamanti vā asmī'ti vā? Atha khvāssa notevettha hoti.

"Tañce, āvuso, bhikkhuṁ pare akkosanti paribhāsanti rosenti vihesenti. So evaṁ

pajānāti, uppannā kho me ayaṁ sotasamphassajā dukkhā vedanā. Sā ca kho paṭicca, no apaṭicca. Kiṁ paṭicca? Phassaṁ paṭicca. Sopi phasso aniccoti passati, vedanā aniccāti passati saññā aniccāti passati, saṅkhārā aniccāti passati, viññāṇaṁ aniccanti passati. Tassa dhātārammaṇameva cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati.

"Tañce, āvuso, bhikkhuṁ pare aniṭṭhehi akantehi amanāpehi samudācaranti, pāṇisamphassenapi leḍḍusamphassenapi daṇḍasamphassenapi satthasamphassenapi. So evaṁ pajānāti 'tathābhūto kho ayaṁ kāyo yathābhūtasmiṁ kāye pāṇisamphassāpi kamanti, leḍḍusamphassāpi kamanti, daṇḍasamphassāpi kamanti, satthasamphassāpi kamanti. Vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatā kakacūpamovāde "Ubhatodaṇḍakena cepi, bhikkhave, kakacena corā ocarakā aṅgamaṅgāni okanteyyuṁ. Tatrāpi yo mano padūseyya, na me so tena sāsanakaro"ti. Āraddhaṁ kho pana me vīriyaṁ bhavissati asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, passaddho kāyo asāraddho, samāhitaṁ cittaṁ ekaggaṁ. Kāmaṁ dāni imasmiṁ kāye pāṇisamphassāpi kamantu, leḍḍusamphassāpi kamantu, daṇḍasamphassāpi kamantu, satthasamphassāpi kamantu. Karīyati hidaṁ Buddhānaṁ sāsanan'ti.

"Tassa ce, āvuso, bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato upekkhā kusalanissitā na saṇṭhāti. So tena saṁvijjati saṁvegaṁ āpajjati-- 'alābhā vata me, na vata me lābhā, dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ. Yassa me evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato upekkhā kusalanissitā na saṇṭhātī'ti. Seyyathāpi, āvuso, suṇisā sasuraṁ disvā saṁvijjati saṁvegaṁ āpajjati; evameva kho, āvuso, tassa ce bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato, upekkhā kusalanissitā na saṇṭhāti. So tena saṁvijjati saṁvegaṁ āpajjati -- 'alābhā vata me, na vata me lābhā, dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ. Yassa me evaṁ (M.28./I,190.) Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato, upekkhā kusalanissitā na saṇṭhātī'ti. Tassa ce, āvuso, bhikkhuno evaṁ Buddhaṁ anussarato, evaṁ dhammaṁ anussarato, evaṁ saṅghaṁ anussarato, upekkhā kusalanissitā saṇṭhāti, so tena attamano hoti. Ettāvatāpi kho, āvuso, bhikkhuno bahukataṁ hoti.

306. "Seyyathāpi, āvuso, kaṭṭhañca paṭicca valliñca paṭicca tiṇañca paṭicca mattikañca paṭicca ākāso parivārito agāraṁ tveva saṅkhaṁ gacchati; evameva kho, āvuso, aṭṭhiñca paṭicca nhāruñca paṭicca maṁsañca paṭicca cammañca paṭicca ākāso parivārito rūpaṁ tveva saṅkhaṁ gacchati. Ajjhattikañceva, āvuso, cakkhuṁ aparibhinnaṁ hoti, bāhirā ca rūpā na āpāthaṁ āgacchanti, no ca tajjo samannāhāro hoti, neva tāva tajjassa viññāṇabhāgassa pātubhāvo hoti. Ajjhattikañceva, āvuso, cakkhuṁ aparibhinnaṁ hoti bāhirā ca rūpā āpāthaṁ āgacchanti, no ca tajjo samannāhāro hoti, neva tāva tajjassa viññāṇabhāgassa pātubhāvo hoti. Yato ca kho, āvuso, ajjhattikañceva cakkhuṁ aparibhinnaṁ hoti, bāhirā ca rūpā āpāthaṁ āgacchanti, tajjo ca samannāhāro hoti. Evaṁ tajjassa viññāṇabhāgassa pātubhāvo hoti. Yaṁ tathābhūtassa rūpaṁ taṁ rūpupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati, yā tathābhūtassa vedanā sā vedanupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati, yā tathābhūtassa saññā sā saññupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati, ye tathābhūtassa saṅkhārā te saṅkhārupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchanti, yaṁ tathābhūtassa viññāṇaṁ taṁ viññāṇupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati.

"So evaṁ pajānāti-- 'evañhi kira imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ saṅgaho sannipāto samavāyo hoti. Vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatā-- 'Yo paṭiccasamuppādaṁ (M.28./I,191.) passati so dhammaṁ passati; yo dhammaṁ passati so paṭiccasamuppādaṁ passatīti. Paṭiccasamuppannā kho panime yadidaṁ pañcupādānakkhandhā. Yo imesu pañcasu upādānakkhandhesu chando ālayo anunayo ajjhosānaṁ so dukkhasamudayo. Yo imesu pañcasu upādānakkhandhesu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, so dukkhanirodho'ti. Ettāvatāpi kho, āvuso, bhikkhuno bahukataṁ hoti.

"Ajjhattikañceva, āvuso, sotaṁ aparibhinnaṁ hoti …pe… ghānaṁ aparibhinnaṁ hoti… jivhā aparibhinnā hoti… kāyo aparibhinno hoti… mano aparibhinno hoti, bāhirā ca

dhammā na āpāthaṁ āgacchanti no ca tajjo samannāhāro hoti, neva tāva tajjassa viññāṇabhāgassa pātubhāvo hoti. Ajjhattiko ceva, āvuso, mano aparibhinno hoti, bāhirā ca dhammā āpāthaṁ āgacchanti, no ca tajjo samannāhāro hoti, neva tāva tajjassa viññāṇabhāgassa pātubhāvo hoti. Yato ca kho, āvuso, ajjhattiko ceva mano aparibhinno hoti, bāhirā ca dhammā āpāthaṁ āgacchanti, tajjo ca samannāhāro hoti, evaṁ tajjassa viññāṇabhāgassa pātubhāvo hoti. Yaṁ tathābhūtassa rūpaṁ taṁ rūpupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati, yā tathābhūtassa vedanā sā vedanupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati, yā tathābhūtassa saññā sā saññupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati, ye tathābhūtassa saṅkhārā te saṅkhārupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchanti, yaṁ tathābhūtassa viññāṇaṁ taṁ viññāṇupādānakkhandhe saṅgahaṁ gacchati. So evaṁ pajānāti-- 'evañhi kira imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ saṅgaho sannipāto samavāyo hoti. Vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatā-- "Yo paṭiccasamuppādaṁ passati so dhammaṁ passati; yo dhammaṁ passati so paṭiccasamuppādaṁ passatī"ti. Paṭiccasamuppannā kho panime yadidaṁ pañcupādānakkhandhā. Yo imesu pañcasu upādānakkhandhesu chando ālayo anunayo ajjhosānaṁ so dukkhasamudayo. Yo imesu pañcasu upādānakkhandhesu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ so dukkhanirodho'ti. Ettāvatāpi kho, āvuso, bhikkhuno bahukataṁ hotī"ti.

Idamavoca āyasmā Sāriputto. Attamanā te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāhatthipadopamasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.29./I,192.)

(M.29.) (9) Mahāsāropamasuttaṁ

▶T.125.(43.4)(vol.2.759.)

307. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate acirapakkante Devadatte. Tatra kho Bhagavā Devadattaṁ ārabbha bhikkhū āmantesi--

"Idha, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena attānukkaṁseti paraṁ vambheti-- 'ahamasmi lābhasakkārasilokavā, ime panaññe bhikkhū appaññātā appesakkhā'ti. So tena lābhasakkārasilokena majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ atikkamma papaṭikaṁ, sākhāpalāsaṁ chetvā ādāya pakkameyya 'sāran'ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ, na aññāsi phegguṁ, na aññāsi tacaṁ, na aññāsi papaṭikaṁ, na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ atikkamma papaṭikaṁ, sākhāpalāsaṁ chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī'ti. Evameva kho, bhikkhave, idhekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto appeva nāma imassa kevalassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tena

lābhasakkārasilokena attānukkaṁseti, paraṁ (M.29./I,193.) vambheti ‘ahamasmi lābhasakkārasilokavā, ime panañňe bhikkhū appaňňātā appesakkhā’ti. So tena lābhasakkārasilokena majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu sākhāpalāsaṁ aggahesi brahmacariyassa; tena ca vosānaṁ āpādi.

308. “Idha pana, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paňňāyethā’ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati. Appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- ‘ahamasmi sīlavā kalyāṇadhammo, ime panañňe bhikkhū dussīlā pāpadhammā’ti. So tāya sīlasampadāya majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati.

“Seyyathāpi, bhikkhave, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ, papaṭikaṁ chetvā ādāya pakkameyya ‘sāran’ti maňňamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya -- ‘na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aňňāsi sāraṁ, na aňňāsi phegguṁ, na aňňāsi tacaṁ, na aňňāsi papaṭikaṁ, na aňňāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ, papaṭikaṁ chetvā ādāya pakkanto ‘sāran’ti maňňamāno; yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī’ti.

“Evameva kho, bhikkhave, idhekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paňňāyethā”ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati. Appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- ‘ahamasmi sīlavā kalyāṇadhammo, ime panañňe bhikkhū dussīlā pāpadhammā’ti. So tāya sīlasampadāya majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati. (M.29./I,194.) Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu papaṭikaṁ aggahesi brahmacariyassa; tena ca vosānaṁ āpādi.

309. “Idha pana, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paňňāyethā’ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya sīlasampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati. Appamatto samāno samādhisampadaṁ ārādheti So tāya samādhisampadāya attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- ‘ahamasmi samāhito ekaggacitto, ime panañňe bhikkhū asamāhitā vibbhantacittā’ti. So tāya samādhisampadāya majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati,

pamatto samāno dukkhaṁ viharati.

"Seyyathāpi bhikkhave, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ tacaṁ chetvā ādāya pakkameyya 'sāran'ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya 'na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ na aññāsi phegguṁ, na aññāsi tacaṁ, na aññāsi papaṭikaṁ, na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ tacaṁ chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī'ti.

"Evameva kho, bhikkhave, idhekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā"ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya sīlasampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- 'ahamasmi samāhito ekaggacitto, ime panañña bhikkhū asamāhitā vibbhantacittā'ti. So tāya samādhisampadāya majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati. Ayaṁ (M.29./I,195.) vuccati bhikkhave, bhikkhu tacaṁ aggahesi brahmacariyassa; tena ca vosānaṁ āpādi.

310. "Idha pana, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati. Appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya sīlasampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya samādhisampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati appamatto samāno ñāṇadassanaṁ ārādheti. So tena ñāṇadassanena attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tena ñāṇadassanena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- 'ahamasmi jānaṁ passaṁ viharāmi. Ime panañña bhikkhū ajānaṁ apassaṁ viharantī'ti. So tena ñāṇadassanena majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ phegguṁ chetvā ādāya pakkameyya 'sāran'ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ na aññāsi phegguṁ na aññāsi tacaṁ na aññāsi papaṭikaṁ na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ phegguṁ chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī'ti. (M.29./I,196.) Evameva kho, bhikkhave, idhekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti -- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi

dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya sīlasampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya samādhisampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno ñāṇadassanaṁ ārādheti. So tena ñāṇadassanena attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tena ñāṇadassanena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- 'ahamasmi jānaṁ passaṁ viharāmi, ime panaññe bhikkhū ajānaṁ apassaṁ viharantī'ti. So tena ñāṇadassanena majjati pamajjati pamādaṁ āpajjati, pamatto samāno dukkhaṁ viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu pheggumṁ aggahesi brahmacariyassa; tena ca vosānaṁ āpādi.

311. "Idha pana, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya sīlasampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya samādhisampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno ñāṇadassanaṁ ārādheti. So tena ñāṇadassanena attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tena ñāṇadassanena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena ñāṇadassanena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno asamayavimokkhaṁ ārādheti. Aṭṭhānametaṁ, bhikkhave, anavakāso yaṁ so bhikkhu tāya asamayavimuttiyā parihāyetha.

"Seyyathāpi bhikkhave, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato sāraññeva chetvā ādāya pakkameyya 'sāran'ti jānamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'aññāsi vatāyaṁ bhavaṁ puriso sāraṁ, aññāsi pheggumṁ, aññāsi tacaṁ, aññāsi papaṭikaṁ, aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato (M.29./I,197.) rukkhassa tiṭṭhato sāravato sāraññeva chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti jānamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ anubhavissatī'ti.

"Evameva kho, bhikkhave, idhekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti, na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena lābhasakkārasilokena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya sīlasampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya

samādhisampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tāya samādhisampadāya na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno ñāṇadassanaṁ ārādheti. So tena ñāṇadassanena attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tena ñāṇadassanena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. So tena ñāṇadassanena na majjati nappamajjati na pamādaṁ āpajjati, appamatto samāno asamayavimokkhaṁ ārādheti. Aṭṭhānametaṁ, bhikkhave, anavakāso yaṁ so bhikkhu tāya asamayavimuttiyā parihāyetha.

"Iti kho, bhikkhave, nayidaṁ brahmacariyaṁ lābhasakkārasilokānisaṁsaṁ, na sīlasampadānisaṁsaṁ, na samādhisampadānisaṁsaṁ, na ñāṇadassanānisaṁsaṁ. Yā ca kho ayaṁ, bhikkhave, akuppā cetovimutti-- etadatthamidaṁ, bhikkhave, brahmacariyaṁ, etaṁ sāraṁ etaṁ pariyosānan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāsāropamasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.30./I,198.)

(M.30.) (10) Cūḷasāropamasuttaṁ

312. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho piṅgalakoccho brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Piṅgalakoccho brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yeme, bho Gotama, samaṇabrāhmaṇā saṅghino gaṇino gaṇācariyā ñātā yasassino titthakarā sādhusammatā, bahujanassa, seyyathidaṁ-- pūraṇo Kassapo, Makkhali Gosālo, Ajito Kesakambalo, Pakudho Kaccāyano, Sañcayo Belaṭṭhaputto, Nigaṇṭho Nāṭaputto, sabbete sakāya paṭiññāya abbhaññaṁsu sabbeva nābbhaññaṁsu, udāhu ekacce abbhaññaṁsu ekacce nābbhaññaṁsū"ti? "Alaṁ, brāhmaṇa, tiṭṭhatetaṁ-- sabbete sakāya paṭiññāya abbhaññaṁsu sabbeva nābbhaññaṁsu, udāhu ekacce abbhaññaṁsu ekacce nābbhaññaṁsūti. Dhammaṁ te, brāhmaṇa, desessāmi, taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bho"ti kho Piṅgalakoccho brāhmaṇo Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

313. "Seyyathāpi, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ atikkamma papaṭikaṁ, sākhāpalāsaṁ chetvā ādāya pakkameyya 'sāran'ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ, na aññāsi phegguṁ, na aññāsi tacaṁ, na aññāsi papaṭikaṁ, na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ atikkamma papaṭikaṁ, sākhāpalāsaṁ chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī'ti.

314. "Seyyathāpi vā pana, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma (M.30./I,199.) tacaṁ papaṭikaṁ chetvā ādāya pakkameyya 'sāran'ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- 'na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ, na aññāsi phegguṁ, na aññāsi tacaṁ, na aññāsi papaṭikaṁ, na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ papaṭikaṁ chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī'ti.

315. "Seyyathāpi vā pana, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ

caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ, tacaṁ chetvā ādāya pakkameyya ‘sāran’ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya-- ‘Na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ, na aññāsi phegguṁ, na aññāsi tacaṁ, na aññāsi papaṭikaṁ, na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ, tacaṁ chetvā ādāya pakkanto ‘sāran’ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī’ti.

316. “Seyyathāpi vā pana, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ, phegguṁ chetvā ādāya pakkameyya ‘sāran’ti maññamāno. Tamenaṁ cakkhumā puriso disvā evaṁ vadeyya -- ‘na vatāyaṁ bhavaṁ puriso aññāsi sāraṁ, na aññāsi phegguṁ, na aññāsi tacaṁ, na aññāsi papaṭikaṁ, na aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ, phegguṁ chetvā ādāya pakkanto ‘sāran’ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissatī’ti.

317. “Seyyathāpi vā pana, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato sāraññeva chetvā ādāya pakkameyya ‘sāran’ti jānamāno. Tamenaṁ cakkhumāpuriso disvā evaṁ vadeyya-- ‘aññāsi vatāyaṁ bhavaṁ puriso sāraṁ, aññāsi phegguṁ, aññāsi tacaṁ, aññāsi papaṭikaṁ, aññāsi sākhāpalāsaṁ. Tathā hayaṁ bhavaṁ puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato sāraññeva chetvā (M.30./I,200.) ādāya pakkanto ‘sāran’ti jānamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ anubhavissatī’ti.

318. “Evameva kho, brāhmaṇa, idhekacco puggalo saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā’ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- ‘ahamasmi lābhasakkārasilokavā, ime panañño bhikkhū appaññātā appesakkhā’ti. Lābhasakkārasilokena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya na chandaṁ janeti, na vāyamati, olīnavuttiko ca hoti sāthaliko. Seyyathāpi so, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ atikkamma papaṭikaṁ, sākhāpalāsaṁ chetvā ādāya pakkanto ‘sāran’ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissati. Tathūpamāhaṁ, brāhmaṇa, imaṁ puggalaṁ vadāmi.

319. “Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘Otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā’ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Lābhasakkārasilokena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- ‘Ahamasmi sīlavā kalyāṇadhammo, ime panañño bhikkhū dussīlā pāpadhammā’ti. Sīlasampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ (M.30./I,201.) dhammānaṁ sacchikiriyāya na chandaṁ janeti, na vāyamati, olīnavuttiko ca hoti sāthaliko. Seyyathāpi so, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma phegguṁ atikkamma tacaṁ, papaṭikaṁ chetvā ādāya pakkanto ‘sāran’ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ, tañcassa atthaṁ

nānubhavissati. Tathūpamāhaṁ, brāhmaṇa, imaṁ puggalaṁ vadāmi.

320. "Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'Otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti, na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Lābhasakkārasilokena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Sīlasampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko So samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti, paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- 'Ahamasmi samāhito ekaggacitto, ime panaññe bhikkhū asamāhitā vibbhantacittā'ti. Samādhisampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya na chandaṁ janeti, na vāyamati, olīnavuttiko ca hoti sāthaliko. Seyyathāpi so, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ atikkamma pheggum, tacaṁ chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissati. Tathūpamāhaṁ, brāhmaṇa, imaṁ puggalaṁ vadāmi.

321. "Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena (M.30./I,202.) …pe… antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Lābhasakkārasilokena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Sīlasampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Samādhisampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So ñāṇadassanaṁ ārādheti. So tena ñāṇadassanena attamano hoti, paripuṇṇasaṅkappo So tena ñāṇadassanena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti-- 'ahamasmi jānaṁ passaṁ viharāmi, ime panaññe bhikkhū ajānaṁ apassaṁ viharantī'ti. Ñāṇadassanena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya na chandaṁ janeti, na vāyamati, olīnavuttiko ca hoti sāthaliko. Seyyathāpi so, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva sāraṁ, pheggum chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti maññamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ nānubhavissati. Tathūpamāhaṁ, brāhmaṇa, imaṁ puggalaṁ vadāmi.

322. "Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'Otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi dukkhotiṇṇo dukkhapareto appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito (M.30./I,203.) samāno lābhasakkārasilokaṁ abhinibbatteti. So tena lābhasakkārasilokena na attamano hoti, na paripuṇṇasaṅkappo. So tena lābhasakkārasilokena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Lābhasakkārasilokena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti,

vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So sīlasampadaṁ ārādheti. So tāya sīlasampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya sīlasampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Sīlasampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So samādhisampadaṁ ārādheti. So tāya samādhisampadāya attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tāya samādhisampadāya na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Samādhisampadāya ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko. So ñāṇadassanaṁ ārādheti. So tena ñāṇadassanena attamano hoti, no ca kho paripuṇṇasaṅkappo. So tena ñāṇadassanena na attānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ñāṇadassanena ca ye aññe dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca tesaṁ dhammānaṁ sacchikiriyāya chandaṁ janeti, vāyamati, anolīnavuttiko ca hoti asāthaliko.

323. "Katame ca, brāhmaṇa, dhammā ñāṇadassanena uttaritarā ca paṇītatarā ca? Idha, brāhmaṇa, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi (M.30./I,204.) kho brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca.

"Puna caparaṁ, brāhmaṇa, bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayampi kho, brāhmaṇa, dhammo ñāṇadassanena uttaritaro ca paṇītataro ca. Ime kho, brāhmaṇa, dhammā ñāṇadassanena uttaritarā ca paṇītatarā ca.

324. "Seyyathāpi so, brāhmaṇa, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato sāraṁyeva chetvā ādāya pakkanto 'sāran'ti jānamāno. Yañcassa sārena sārakaraṇīyaṁ tañcassa atthaṁ anubhavissati. Tathūpamāhaṁ, brāhmaṇa, imaṁ puggalaṁ vadāmi.

"Iti kho, brāhmaṇa, nayidaṁ brahmacariyaṁ lābhasakkārasilokānisaṁsaṁ, na

sīlasampadānisaṁsaṁ, na samādhisampadānisaṁsaṁ, na ñāṇadassanānisaṁsaṁ. Yā ca kho (M.30./I,205.) ayaṁ brāhmaṇa, akuppā cetovimutti-- Etadatthamidaṁ, brāhmaṇa, brahmacariyaṁ, etaṁ sāraṁ etaṁ pariyosānan”ti.

Evaṁ vutte, Piṅgalakoccho brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama …pe… upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

Cūḷasāropamasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Opammavaggo niṭṭhito tatiyo.

Tassuddānaṁ--

Moḷiyaphaggunariṭṭhañca nāmo, andhavane kathipuṇṇaṁ nivāpo.
Rāsikaṇerumahāgajanāmo, sārūpamo puna Piṅgalakoccho.

4. Mahāyamakavaggo

(M.31.) (1) Cūḷagosiṅgasuttaṁ

▶T.46.(185)(vol.1.739.)

325. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nātike viharati Giñjakāvasathe. Tena kho pana samayena āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Nandiyo āyasmā ca Kimilo Gosiṅgasālavanadāye viharanti. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Gosiṅgasālavanadāyo tenupasaṅkami. Addasā kho dāyapālo Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Bhagavantaṁ etadavoca-- “Mā, samaṇa, etaṁ dāyaṁ pāvisi. Santettha tayo kulaputtā attakāmarūpā viharanti. Mā tesaṁ aphāsumakāsī”ti.

Assosi kho āyasmā Anuruddho dāyapālassa Bhagavatā saddhiṁ mantayamānassa. Sutvāna dāyapālaṁ etadavoca-- “Mā, āvuso dāyapāla, Bhagavantaṁ vāresi. Satthā no Bhagavā anuppatto”ti. Atha kho āyasmā Anuruddho yenāyasmā ca Nandiyo āyasmā ca Kimilo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantañca Nandiyaṁ āyasmantañca Kimilaṁ etadavoca-- “Abhikkamathāyasmanto, abhikkamathāyasmanto, satthā no Bhagavā (M.31./I,206.) anuppatto”ti. Atha kho āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Nandiyo āyasmā ca Kimilo Bhagavantaṁ paccuggantvā-- eko Bhagavato pattacīvaraṁ paṭiggahesi, eko āsanaṁ paññapesi, eko pādodakaṁ upaṭṭhāpesi. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja kho Bhagavā pāde pakkhālesi. Tepi kho āyasmanto Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Anuruddhaṁ Bhagavā etadavoca--

326. “Kacci vo, Anuruddhā, khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci piṇḍakena na kilamathā”ti “Khamanīyaṁ, Bhagavā, yāpanīyaṁ, Bhagavā; na ca mayaṁ, bhante, piṇḍakena kilamāmā”ti. “Kacci pana vo, Anuruddhā, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharathā”ti? “Taggha mayaṁ bhante, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharāmā”ti. “Yathā kathaṁ pana tumhe, Anuruddhā, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharathā”ti? “Idha mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- ‘lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yohaṁ evarūpehi sabrahmacārīhi saddhiṁ viharāmī’ti. Tassa mayhaṁ, bhante, imesu āyasmantesu mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca; mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca; mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- ‘yaṁnūnāhaṁ sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vatteyyan’ti. So kho ahaṁ, bhante, sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vattāmi. Nānā hi kho no, bhante, kāyā ekañca pana maññe

cittan”ti.

Āyasmāpi kho Nandiyo …pe… āyasmāpi kho Kimilo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Mayhampi, bhante, evaṁ hoti-- ‘lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yohaṁ evarūpehi sabrahmacārīhi saddhiṁ viharāmī’ti. Tassa mayhaṁ, bhante, imesu āyasmantesu mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca, mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca, mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- ‘yaṁnūnāhaṁ (M.31./I,207.) sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vatteyyan’ti. So kho ahaṁ, bhante, sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vattāmi. Nānā hi kho no, bhante, kāyā ekañca pana mañne cittanti.

“Evaṁ kho mayaṁ, bhante, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharāmā”ti.

327. “Sādhu sādhu, Anuruddhā! Kacci pana vo, Anuruddhā, appamattā ātāpino pahitattā viharathā”ti? “Taggha mayaṁ, bhante, appamattā ātāpino pahitattā viharāmā”ti. “Yathā kathaṁ pana tumhe, Anuruddhā, appamattā ātāpino pahitattā viharathā”ti? “Idha, bhante, amhākaṁ yo paṭhamaṁ gāmato piṇḍāya paṭikkamati so āsanāni paññapeti, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhāpeti, avakkārapātiṁ upaṭṭhāpeti. Yo pacchā gāmato piṇḍāya paṭikkamati, sace hoti bhuttāvaseso sace ākaṅkhati bhuñjati, no ce ākaṅkhati appaharite vā chaḍḍeti, appāṇake vā udake opilāpeti. So āsanāni paṭisāmeti, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ paṭisāmeti, avakkārapātiṁ paṭisāmeti, bhattaggaṁ sammajjati. Yo passati pānīyaghaṭaṁ vā paribhojanīyaghaṭaṁ vā vaccaghaṭaṁ vā rittaṁ tucchaṁ so upaṭṭhāpeti. Sacassa hoti avisayhaṁ, hatthavikārena dutiyaṁ āmantetvā hatthavilaṅghakena upaṭṭhāpema, na tveva mayaṁ, bhante, tappaccayā vācaṁ bhindāma. Pañcāhikaṁ kho pana mayaṁ, bhante, sabbarattikaṁ dhammiyā kathāya sannisīdāma. Evaṁ kho mayaṁ, bhante, appamattā ātāpino pahitattā viharāmā”ti.

328. “Sādhu sādhu, Anuruddhā! Atthi pana vo, Anuruddhā, evaṁ appamattānaṁ ātāpīnaṁ pahitattānaṁ viharantānaṁ uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāma. Ayaṁ kho no, bhante, amhākaṁ appamattānaṁ ātāpīnaṁ pahitattānaṁ viharantānaṁ uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti.

“Sādhu sādhu, Anuruddhā! Etassa pana vo, Anuruddhā, vihārassa samatikkamāya etassa (M.31./I,208.) vihārassa paṭippassaddhiyā atthaññho uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāma. Etassa, bhante, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā ayamaññho uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti.

“Sādhu sādhu, Anuruddhā! Etassa pana vo, Anuruddhā, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā atthaññho uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma pītiyā ca virāgā upekkhakā ca viharāma, satā ca sampajānā, sukhañca kāyena paṭisaṁvedema, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- ‘upekkhako satimā sukhavihārī’ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāma. Etassa, bhante, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā ayamaññho uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti.

“Sādhu sādhu, Anuruddhā! Etassa pana vo, Anuruddhā, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā atthaññho uttarimanussadhammā

alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharāma. Etassa, bhante, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā ayamañño uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti.

“Sādhu sādhu, Anuruddhā! Etassa pana vo, Anuruddhā, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā atthañño uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā ‘ananto ākāso’ti ākāsānañcāyatanaṁ (M.31./I,209.) upasampajja viharāma. Etassa, bhante, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā ayamañño uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti.

“Sādhu sādhu, Anuruddhā! Etassa pana vo, Anuruddhā, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā atthañño uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma ‘anantaṁ viññāṇan’ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharāma …pe… sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma ‘natthi kiñcī’ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharāma …pe… sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññā-- yatanaṁ upasampajja viharāma. Etassa, bhante, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā ayamañño uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti.

329. “Sādhu sādhu, Anuruddhā! Etassa pana vo, Anuruddhā, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā atthañño uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Kiñhi no siyā, bhante! Idha mayaṁ, bhante, yāvadeva ākaṅkhāma sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharāma, paññāya ca no disvā āsavā parikkhīṇā. Etassa, bhante, vihārassa samatikkamāya etassa vihārassa paṭippassaddhiyā ayamañño uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro. Imamhā ca mayaṁ, bhante, phāsuvihārā aññaṁ phāsuvihāraṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na samanupassāmā”ti. “Sādhu sādhu, Anuruddhā! Imamhā phāsuvihārā uttaritaro vā paṇītataro vā phāsuvihāro natthī”ti.

330. Atha kho Bhagavā āyasmantañca Anuruddhaṁ āyasmantañca Nandiyaṁ āyasmantañca Kimilaṁ dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Atha kho āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Nandiyo āyasmā ca Kimilo Bhagavantaṁ anusaṁyāyitvā tato paṭinivattitvā āyasmā ca Nandiyo (M.31./I,210.) āyasmā ca Kimilo āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavocuṁ-- “Kiṁ nu kho mayaṁ āyasmato Anuruddhassa evamārocimha-- ‘imāsañca imāsañca vihārasamāpattīnaṁ mayaṁ lābhino’ti, yaṁ no āyasmā Anuruddho Bhagavato sammukhā yāva āsavānaṁ khayā pakāsetī”ti? “Na kho me āyasmanto evamārocesuṁ-- ‘imāsañca imāsañca vihārasamāpattīnaṁ mayaṁ lābhino’ti, api ca me āyasmantānaṁ cetasā ceto paricca vidito -- ‘imāsañca imāsañca vihārasamāpattīnaṁ ime āyasmanto lābhino’ti. Devatāpi me etamatthaṁ ārocesuṁ-- ‘imāsañca imāsañca vihārasamāpattīnaṁ ime āyasmanto lābhino’ti. Tamenaṁ Bhagavatā pañhābhipuṭṭhena byākatan”ti.

331. Atha kho Dīgho parajano yakkho yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Dīgho parajano yakkho Bhagavantaṁ etadavoca-- “Lābhā vata, bhante, vajjīnaṁ, suladdhalābhā vajjipajāya, yattha Tathāgato viharati arahaṁ sammāsambuddho, ime ca tayo kulaputtā-- āyasmā ca Anuruddho, āyasmā ca Nandiyo, āyasmā ca Kimilo”ti. Dīghassa parajanassa yakkhassa

saddaṁ sutvā bhummā devā saddamanussāvesuṁ-- 'lābhā vata, bho, vajjīnaṁ, suladdhalābhā vajjipajāya, yattha Tathāgato viharati arahaṁ sammāsambuddho, ime ca tayo kulaputtā-- āyasmā ca Anuruddho, āyasmā ca Nandiyo, āyasmā ca Kimilo'ti. Bhummānaṁ devānaṁ saddaṁ sutvā cātumahārājikā devā …pe… tāvatiṁsā devā …pe… yāmā devā …pe… tusitā devā …pe… nimmānaratī devā …pe… paranimmitavasavattī devā …pe… brahmakāyikā devā saddamanussāvesuṁ -- "Lābhā vata, bho, vajjīnaṁ, suladdhalābhā vajjipajāya, yattha Tathāgato viharati arahaṁ sammāsambuddho, ime ca tayo kulaputtā-- āyasmā ca Anuruddho, āyasmā ca Nandiyo, āyasmā ca Kimilo"ti. Itiha te āyasmanto tena khaṇena (tena layena.) tena muhuttena yāvabrahmalokā viditā ahesuṁ.

"Evametaṁ, Dīgha, evametaṁ, Dīgha! Yasmāpi, Dīgha, kulā ete tayo kulaputtā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, tañcepi kulaṁ ete tayo kulaputte pasannacittaṁ anussareyya, tassapāssa kulassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Yasmāpi, Dīgha, kulaparivaṭṭā ete tayo kulaputtā agārasmā (M.31./I,211.) anagāriyaṁ pabbajitā, so cepi kulaparivaṭṭo ete tayo kulaputte pasannacitto anussareyya, tassapāssa kulaparivaṭṭassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Yasmāpi, Dīgha, gāmā ete tayo kulaputtā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, so cepi gāmo ete tayo kulaputte pasannacitto anussareyya, tassapāssa gāmassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Yasmāpi, Dīgha, nigamā ete tayo kulaputtā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, so cepi nigamo ete tayo kulaputte pasannacitto anussareyya, tassapāssa nigamassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Yasmāpi, Dīgha, nagarā ete tayo kulaputtā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, tañcepi nagaraṁ ete tayo kulaputte pasannacittaṁ anussareyya, tassapāssa nagarassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Yasmāpi, Dīgha, janapadā ete tayo kulaputtā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, so cepi janapado ete tayo kulaputte pasannacitto anussareyya, tassapāssa janapadassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Sabbe cepi, Dīgha, khattiyā ete tayo kulaputte pasannacittā anussareyyuṁ, sabbesānaṁpāssa khattiyānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Sabbe cepi, Dīgha, brāhmaṇā …pe… sabbe cepi, Dīgha, vessā …pe… sabbe cepi, Dīgha, suddā ete tayo kulaputte pasannacittā anussareyyuṁ, sabbesānaṁpāssa suddānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Sadevako cepi, Dīgha, loko samārako sabrahmako sassamaṇabrāhmaṇī pajā sadevamanussā ete tayo kulaputte pasannacittā anussareyya, sadevakassapāssa lokassa samārakassa sabrahmakassa sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Passa, Dīgha, yāva ete tayo kulaputtā bahujanahitāya paṭipannā bahujanasukhāya lokānukampāya, atthāya hitāya sukhāya devamanussānan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Dīgho parajano yakkho Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Cūḷagosiṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.32./I,212.)

(M.32.) (2) Mahāgosiṅgasuttaṁ

▶T.46.(184)(vol.1.736.)、No.154.(16)(vol.3.80.)、T.125.(37.3)(vol.2.710.)

332. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Gosiṅgasālavanadāye viharati sambahulehi abhiññātehi abhiññātehi therehi sāvakehi saddhiṁ-- āyasmatā ca Sāriputtena āyasmatā ca Mahāmoggallānena āyasmatā ca Mahākassapena āyasmatā ca Anuruddhena āyasmatā ca Revatena āyasmatā ca Ānandena, aññehi ca abhiññātehi abhiññātehi therehi sāvakehi saddhiṁ. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca-- "Ayāmāvuso, Kassapa, yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamissāma dhammassavanāyā"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Mahākassapo āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosi. Atha kho āyasmā ca Mahāmoggallāno āyasmā ca Mahākassapo āyasmā ca Anuruddho yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamiṁsu

dhammassavanāya. Addasā kho āyasmā Ānando āyasmantañca Mahāmoggallānaṁ āyasmantañca Mahākassapaṁ āyasmantañca Anuruddhaṁ yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamante dhammassavanāya. Disvāna yenāyasmā Revato tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Revataṁ etadavoca-- "Upasaṅkamantā kho amū, āvuso Revata, sappurisā yenāyasmā Sāriputto tena dhammassavanāya. Āyāmāvuso Revata, yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamissāma dhammassavanāyā"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Revato āyasmato Ānandassa paccassosi. Atha kho āyasmā ca Revato āyasmā ca Ānando yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamiṁsu dhammassavanāya.

333. Addasā kho āyasmā Sāriputto āyasmantañca Revataṁ āyasmantañca Ānandaṁ dūratova āgacchante. Disvāna āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Etu kho āyasmā Ānando! Svāgataṁ āyasmato Ānandassa Bhagavato upaṭṭhākassa Bhagavato santikāvacarassa! Ramaṇīyaṁ, āvuso Ānanda, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Ānanda, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti? "Idhāvuso (M.32./I,213.) Sāriputta bhikkhu bahussuto hoti sutadharo sutasannicayo. Ye te dhammā ādikalyāṇā majjhekalyāṇā pariyosānakalyāṇā sātthā sabyañjanā; kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ abhivadanti, tathārūpāssa dhammā bahussutā honti, dhātā, vacasā paricitā, manasānupekkhitā, diṭṭhiyā suppaṭividdhā. So catassannaṁ parisānaṁ dhammaṁ deseti parimaṇḍalehi padabyañjanehi anuppabandhehi anusayasamugghātāya. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

334. Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Revataṁ etadavoca-- "Byākataṁ kho, āvuso Revata, āyasmatā Ānandena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Revataṁ pucchāma-- 'ramaṇīyaṁ, āvuso Revata, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Revata, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti? "Idhāvuso Sāriputta, bhikkhu paṭisallānārāmo hoti paṭisallānarato, ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno, vipassanāya samannāgato, brūhetā suññāgārānaṁ. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

335. Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavoca-- "Byākataṁ kho, āvuso Anuruddha, āyasmatā Revatena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Anuruddhaṁ pucchāma-- 'ramaṇīyaṁ, āvuso Anuruddha, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Anuruddha, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti? "Idhāvuso Sāriputta, bhikkhu dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena sahassaṁ lokānaṁ voloketi. Seyyathāpi, āvuso Sāriputta, cakkhumā puriso uparipāsādavaragato sahassaṁ nemimaṇḍalānaṁ volokeyya; evameva kho, āvuso Sāriputta, bhikkhu dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena sahassaṁ lokānaṁ voloketi. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

336. Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca-- "Byākataṁ kho, āvuso Kassapa, āyasmatā Anuruddhena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Mahākassapaṁ pucchāma-- 'ramaṇīyaṁ, āvuso Kassapa, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Kassapa, (M.32./I,214.) bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti? "Idhāvuso Sāriputta, bhikkhu attanā ca āraññiko hoti āraññikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca piṇḍapātiko hoti piṇḍapātikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca paṁsukūliko hoti paṁsukūlikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca tecīvariko hoti tecīvarikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca appiccho hoti appicchatāya ca vaṇṇavādī, attanā ca santuṭṭho hoti santuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, attanā ca pavivitto hoti pavivekassa ca vaṇṇavādī, attanā ca asaṁsaṭṭho hoti asaṁsaggassa ca vaṇṇavādī, attanā ca āraddhavīriyo hoti vīriyārambhassa ca vaṇṇavādī, attanā ca sīlasampanno hoti sīlasampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca samādhisampanno hoti samādhisampadāya ca

vaṇṇavādī, attanā ca paññāsampanno hoti paññāsampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca vimuttisampanno hoti vimuttisampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca vimuttiñāṇadassanasampanno hoti vimuttiñāṇadassanasampadāya ca vaṇṇavādī. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

337. Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca-- "Byākataṁ kho, āvuso Moggallāna, āyasmatā Mahākassapena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ pucchāma-- 'ramaṇīyaṁ, āvuso Moggallāna, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Moggallāna, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti? "Idhāvuso Sāriputta, dve bhikkhū abhidhammakathaṁ kathenti, te aññamaññaṁ pañhaṁ pucchanti, aññamaññassa pañhaṁ puṭṭhā vissajjenti, no ca saṁsādenti, dhammī ca nesaṁ kathā pavattinī hoti. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

338. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- "Byākataṁ kho, āvuso Sāriputta, amhehi sabbeheva yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Sāriputtaṁ pucchāma-- 'ramaṇīyaṁ, āvuso Sāriputta, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti? "Idhāvuso Moggallāna, bhikkhu cittaṁ vasaṁ vatteti, no ca bhikkhu cittassa vasena vattati. So yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati (M.32./I,215.) pubbaṇhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā pubbaṇhasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati majjhanhikasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā majjhanhikasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati sāyanhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā sāyanhasamayaṁ viharati. Seyyathāpi, āvuso Moggallāna, rañño vā rājamahāmattassa vā nānārattānaṁ dussānaṁ dussakaraṇḍako pūro assa. So yaññadeva dussayugaṁ ākaṅkheyya pubbaṇhasamayaṁ pārupituṁ, taṁ tadeva dussayugaṁ pubbaṇhasamayaṁ pārupeyya; yaññadeva dussayugaṁ ākaṅkheyya majjhanhikasamayaṁ pārupituṁ, taṁ tadeva dussayugaṁ majjhanhikasamayaṁ pārupeyya; yaññadeva dussayugaṁ ākaṅkheyya sāyanhasamayaṁ pārupituṁ, taṁ tadeva dussayugaṁ sāyanhasamayaṁ pārupeyya. Evameva kho, āvuso Moggallāna, bhikkhu cittaṁ vasaṁ vatteti, no ca bhikkhu cittassa vasena vattati. So yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati pubbaṇhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā pubbaṇhasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati majjhanhikasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā majjhanhikasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati sāyanhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā sāyanhasamayaṁ viharati. Evarūpena kho, āvuso Moggallāna, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

339. Atha kho āyasmā Sāriputto te āyasmante etadavoca-- "Byākataṁ kho, āvuso, amhehi sabbeheva yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Āyāmāvuso, yena Bhagavā tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā etamatthaṁ Bhagavato ārocessāma. Yathā no Bhagavā byākarissati tathā naṁ dhāressāmā"ti. "Evamāvuso"ti kho te āyasmanto āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Atha kho te āyasmanto yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Addasaṁ kho ahaṁ, bhante, āyasmantañca Revataṁ āyasmantañca Ānandaṁ dūratova āgacchante. Disvāna āyasmantaṁ (M.32./I,216.) Ānandaṁ etadavocaṁ-- 'Etu kho āyasmā Ānando! Svāgataṁ āyasmato Ānandassa Bhagavato upaṭṭhākassa Bhagavato santikāvacarassa! Ramaṇīyaṁ, āvuso Ānanda, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti; kathaṁrūpena, āvuso Ānanda, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'ti? Evaṁ vutte, bhante, āyasmā Ānando maṁ etadavoca-- 'Idhāvuso, Sāriputta, bhikkhu bahussuto hoti sutadharo …pe… anusayasamugghātāya. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti. "Sādhu sādhu, Sāriputta! Yathā taṁ Ānando va sammā

byākaramāno byākareyya. Ānando hi, Sāriputta, bahussuto sutadharo sutasannicayo. Ye te dhammā ādikalyāṇā majjhekalyāṇā pariyosānakalyāṇā sātthā sabyañjanā; kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ abhivadanti, tathārūpāssa dhammā bahussutā honti, dhātā, vacasā paricitā, manasānupekkhitā, diṭṭhiyā suppaṭividdhā. So catassannaṁ parisānaṁ dhammaṁ deseti parimaṇḍalehi padabyañjanehi anuppabandhehi anusayasamugghātāyā"ti.

340. "Evaṁ vutte, ahaṁ, bhante, āyasmantaṁ Revataṁ etadavocaṁ-- 'Byākataṁ kho, āvuso Revata āyasmatā Ānandena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Revataṁ pucchāma-- ramaṇīyaṁ, āvuso Revata, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā maññe gandhā sampavanti. Kathaṁrūpena, āvuso Revata, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'ti? Evaṁ vutte, bhante, āyasmā Revato maṁ etadavoca-- 'idhāvuso Sāriputta bhikkhu paṭisallānārāmo hoti paṭisallānarato ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto, anirākatajjhāno, vipassanāya samannāgato, brūhetā suññāgārānaṁ. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti. "Sādhu sādhu, Sāriputta! Yathā taṁ Revatova sammā byākaramāno byākareyya. Revato hi, Sāriputta, paṭisallānārāmo paṭisallānarato, ajjhattaṁ cetosamathamanuyutto anirākatajjhāno, vipassanāya samannāgato brūhetā suññāgārānan"ti.

(M.32./I,217.) 341. "Evaṁ vutte, ahaṁ, bhante, āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavocaṁ-- 'Byākataṁ kho āvuso Anuruddha āyasmatā Revatena …pe… kathaṁrūpena, āvuso Anuruddha, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'ti. Evaṁ vutte, bhante, āyasmā Anuruddho maṁ etadavoca-- 'Idhāvuso Sāriputta, bhikkhu dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena sahassaṁ lokānaṁ voloketi. Seyyathāpi, āvuso Sāriputta, cakkhumā puriso …pe… evarūpena kho āvuso Sāriputta bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti. "Sādhu sādhu, Sāriputta, yathā taṁ Anuruddhova sammā byākaramāno byākareyya. Anuruddho hi, Sāriputta, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena sahassaṁ lokānaṁ voloketī"ti.

342. "Evaṁ vutte, ahaṁ, bhante, āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavocaṁ-- 'Byākataṁ kho, āvuso Kassapa āyasmatā Anuruddhena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Mahākassapaṁ pucchāma …pe… kathaṁ rūpena kho, āvuso Kassapa, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'ti? Evaṁ vutte bhante, āyasmā Mahākassapo maṁ etadavoca-- 'Idhāvuso Sāriputta, bhikkhu attanā ca āraññiko hoti āraññikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca piṇḍapātiko hoti …pe… attanā ca paṁsukūliko hoti …pe… attanā ca tecīvariko hoti …pe… attanā ca appiccho hoti …pe… attanā ca santuṭṭho hoti …pe… attanā ca pavivitto hoti …pe… attanā ca asaṁsaṭṭho hoti …pe… attanā ca āraddhavīriyo hoti …pe… attanā ca sīlasampanno hoti …pe… attanā ca samādhisampanno hoti …pe… attanā ca paññāsampanno hoti… attanā ca vimuttisampanno hoti… attanā ca vimuttiñāṇadassanasampanno hoti vimuttiñāṇadassanasampadāya ca vaṇṇavādī. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ (M.32./I,218.) sobheyyā'"ti "Sādhu sādhu, Sāriputta! Yathā taṁ Kassapova sammā byākaramāno byākareyya. Kassapo hi, Sāriputta, attanā ca āraññiko āraññikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca piṇḍapātiko piṇḍapātikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca paṁsukūliko paṁsukūlikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca tecīvariko tecīvarikattassa ca vaṇṇavādī, attanā ca appiccho appicchatāya ca vaṇṇavādī, attanā ca santuṭṭho santuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, attanā ca pavivitto pavivekassa ca vaṇṇavādī, attanā ca asaṁsaṭṭho asaṁsaggassa ca vaṇṇavādī, attanā ca āraddhavīriyo vīriyārambhassa ca vaṇṇavādī, attanā ca sīlasampanno sīlasampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca samādhisampanno samādhisampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca paññāsampanno paññāsampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca vimuttisampanno vimuttisampadāya ca vaṇṇavādī, attanā ca vimuttiñāṇadassanasampanno vimuttiñāṇadassanasampadāya ca vaṇṇavādī"ti.

343. "Evaṁ vutte, ahaṁ bhante āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavocaṁ-- 'Byākataṁ kho, āvuso Moggallāna, āyasmatā Mahākassapena yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ pucchāma …pe… kathaṁrūpena, āvuso

Moggallāna, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'ti? Evaṁ vutte, bhante, āyasmā Mahāmoggallāno maṁ etadavoca-- 'Idhāvuso Sāriputta, dve bhikkhū abhidhammakathaṁ kathenti. Te aññamaññaṁ pañhaṁ pucchanti, aññamaññassa pañhaṁ puṭṭhā vissajjenti, no ca saṁsādenti, dhammī ca nesaṁ kathā pavattinī hoti. Evarūpena kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti. "Sādhu sādhu, Sāriputta, yathā taṁ Moggallānova sammā byākaramāno byākareyya. Moggallāno hi, Sāriputta, dhammakathiko"ti.

344. Evaṁ vutte, āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavantaṁ etadavoca-- "Atha khvāhaṁ, bhante, āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavocaṁ-- 'Byākataṁ kho, āvuso Sāriputta, amhehi sabbeheva yathāsakaṁ paṭibhānaṁ. Tattha dāni mayaṁ āyasmantaṁ Sāriputtaṁ pucchāma-- ramaṇīyaṁ, āvuso Sāriputta, Gosiṅgasālavanaṁ, dosinā ratti, sabbaphāliphullā sālā, dibbā, maññe, gandhā sampavanti. Kathaṁrūpena, āvuso Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'ti? Evaṁ vutte, bhante, āyasmā Sāriputto maṁ etadavoca-- 'Idhāvuso, Moggallāna, bhikkhu cittaṁ vasaṁ vatteti no ca bhikkhu cittassa vasena vattati. So yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati pubbaṇhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā pubbaṇhasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati majjhanhikasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā majjhanhikasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati sāyanhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā sāyanhasamayaṁ viharati. Seyyathāpi, āvuso Moggallāna, rañño vā rājamahāmattassa vā nānārattānaṁ dussānaṁ dussakaraṇḍako pūro assa. So yaññadeva dussayugaṁ ākaṅkheyya pubbaṇhasamayaṁ (M.32./I,219.) pārupituṁ taṁ tadeva dussayugaṁ pubbaṇhasamayaṁ pārupeyya; yaññadeva dussayugaṁ ākaṅkheyya majjhanhikasamayaṁ pārupituṁ, taṁ tadeva dussayugaṁ majjhanhikasamayaṁ pārupeyya; yaññadeva dussayugaṁ ākaṅkheyya sāyanhasamayaṁ pārupituṁ, taṁ tadeva dussayugaṁ sāyanhasamayaṁ pārupeyya. Evameva kho, āvuso Moggallāna, bhikkhu cittaṁ vasaṁ vatteti, no ca bhikkhu cittassa vasena vattati. So yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati pubbaṇhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā pubbaṇhasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati majjhanhikasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā majjhanhikasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati sāyanhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā sāyanhasamayaṁ viharati. Evarūpena kho, āvuso Moggallāna, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā'"ti. "Sādhu sādhu, Moggallāna! Yathā taṁ Sāriputtova sammā byākaramāno byākareyya. Sāriputto hi, Moggallāna, cittaṁ vasaṁ vatteti no ca Sāriputto cittassa vasena vattati. So yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati pubbaṇhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā pubbaṇhasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati majjhanhikasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā majjhanhikasamayaṁ viharati; yāya vihārasamāpattiyā ākaṅkhati sāyanhasamayaṁ viharituṁ, tāya vihārasamāpattiyā sāyanhasamayaṁ viharatī"ti.

345. Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kassa nu kho, bhante, subhāsitan"ti? "Sabbesaṁ vo, Sāriputta, subhāsitaṁ pariyāyena. Api ca mamapi suṇātha yathārūpena bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyya. Idha, Sāriputta, bhikkhu pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā-- 'na tāvāhaṁ imaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmi yāva me nānupādāya āsavehi cittaṁ vimuccissatī'ti. Evarūpena kho, Sāriputta, bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te āyasmanto Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāgosiṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.33./I,220.)

(M.33.) (3) Mahāgopālakasuttaṁ

▶T.99.(1249)(vol.2.342.)、T.125.(49.1)(vol.2.794.)、No.123.(vol.2.546.)、A.11.18.Gopālak

346. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--
"Ekādasahi, bhikkhave, aṅgehi samannāgato gopālako abhabbo gogaṇaṁ pariharituṁ phātiṁ kātuṁ § . Katamehi ekādasahi? Idha, bhikkhave, gopālako (1)na rūpaññū hoti, (2)na lakkhaṇakusalo hoti, (3)na āsāṭikaṁ hāretā § hoti, (4)na vaṇaṁ paṭicchādetā hoti, (5)na dhūmaṁ kattā hoti, (6)na titthaṁ jānāti, (7)na pītaṁ jānāti, (8)na vīthiṁ jānāti, (9)na gocarakusalo hoti (10)anavasesadohī ca hoti. (11)Ye te usabhā gopitaro gopariṇāyakā te na atirekapūjāya pūjetā hoti. Imehi kho, bhikkhave, ekādasahi aṅgehi samannāgato gopālako abhabbo gogaṇaṁ pariharituṁ phātiṁ kātuṁ. Evameva kho, bhikkhave, ekādasahi dhammehi samannāgato bhikkhu abhabbo imasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjituṁ. Katamehi ekādasahi? Idha, bhikkhave, bhikkhu (1)na rūpaññū hoti, (2)na lakkhaṇakusalo hoti, (3)na āsāṭikaṁ hāretā hoti, (4)na vaṇaṁ paṭicchādetā hoti,(5)na dhūmaṁ kattā hoti, (6)na titthaṁ jānāti, (7)na pītaṁ jānāti, (8)na vīthiṁ jānāti, (9)na gocarakusalo hoti, (10)anavasesadohī ca hoti. (11)Ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā te na atirekapūjāya pūjetā hoti.

347. "Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na rūpaññū hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu yaṁ kiñci rūpaṁ sabbaṁ rūpaṁ 'cattāri mahābhūtāni, catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpan'ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na rūpaññū hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na lakkhaṇakusalo hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu 'kammalakkhaṇo bālo, kammalakkhaṇo paṇḍito'ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na lakkhaṇakusalo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na āsāṭikaṁ hāretā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu uppannaṁ kāmavitakkaṁ adhivāseti, nappajahati na vinodeti na byantī karoti na anabhāvaṁ gameti. Uppannaṁ byāpādavitakkaṁ …pe… uppannaṁ vihiṁsāvitakkaṁ …pe… uppannuppanne pāpake akusale dhamme adhivāseti, (M.33./I,221.) nappajahati na vinodeti na byantī karoti na anabhāvaṁ gameti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na āsāṭikaṁ hāretā hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na vaṇaṁ paṭicchādetā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā nimittaggāhī hoti anubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya na paṭipajjati, na rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye na saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya nimittaggāhī hoti anubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya na paṭipajjati, na rakkhati manindriyaṁ, manindriye na saṁvaraṁ āpajjati. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na vaṇaṁ paṭicchādetā hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na dhūmaṁ kattā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ na vitthārena paresaṁ desetā hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na dhūmaṁ kattā hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na titthaṁ jānāti? Idha, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū bahussutā āgatāgamā dhammadharā vinayadharā mātikādharā, te kālena kālaṁ upasaṅkamitvā na paripucchati, na paripañhati-- 'idaṁ, bhante, kathaṁ? Imassa ko attho'ti? Tassa te āyasmanto avivaṭañceva na vivaranti, anuttānīkatañca na uttānī karonti, anekavihitesu ca kaṅkhāṭhānīyesu dhammesu kaṅkhaṁ na paṭivinodenti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na titthaṁ jānāti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na pītaṁ jānāti? Idha, bhikkhave, bhikkhu Tathāgatappavedite dhammavinaye desiyamāne na labhati atthavedaṁ, na labhati

dhammavedaṁ, na labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na pītaṁ jānāti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na vīthiṁ jānāti? Idha, bhikkhave, bhikkhu ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu na vīthiṁ jānāti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na gocarakusalo hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu cattāro satipaṭṭhāne yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ kho, (M.33./I,222.) bhikkhave bhikkhu na gocarakusalo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu anavasesadohī hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuṁ saddhā gahapatikā abhihaṭṭhuṁ pavārenti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, tatra bhikkhu mattaṁ na jānāti paṭiggahaṇāya. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu anavasesadohī hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā te na atirekapūjāya pūjetā hoti Idha, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā, tesu na mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhāpeti āvi ceva raho ca; na mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhāpeti āvi ceva raho ca; na mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhāpeti āvi ceva raho ca. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā te na atirekapūjāya pūjetā hoti.

"Imehi kho bhikkhave ekādasahi dhammehi samannāgato bhikkhu abhabbo imasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjituṁ.

348. "Ekādasahi bhikkhave, aṅgehi samannāgato gopālako bhabbo gogaṇaṁ pariharituṁ phātiṁ kātuṁ. Katamehi ekādasahi? Idha, bhikkhave gopālako rūpaññū hoti, lakkhaṇakusalo hoti, āsāṭikaṁ hāretā hoti, vaṇaṁ paṭicchādetā hoti, dhūmaṁ kattā hoti, titthaṁ jānāti, pītaṁ jānāti, vīthiṁ jānāti, gocarakusalo hoti, sāvasesadohī ca hoti. Ye te usabhā gopitaro gopariṇāyakā te atirekapūjāya pūjetā hoti. Imehi kho, bhikkhave, ekādasahi aṅgehi samannāgato gopālako bhabbo gogaṇaṁ pariharituṁ phātiṁ kātuṁ. Evameva kho, bhikkhave, ekādasahi dhammehi samannāgato bhikkhu bhabbo imasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjituṁ. Katamehi ekādasahi? Idha, bhikkhave, bhikkhu rūpaññū hoti, lakkhaṇakusalo hoti, āsāṭikaṁ hāretā hoti, vaṇaṁ paṭicchādetā hoti, dhūmaṁ kattā hoti, titthaṁ jānāti, pītaṁ jānāti, vīthiṁ jānāti, gocarakusalo hoti, sāvasesadohī ca hoti. Ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā te atirekapūjāya pūjetā hoti.

349. "Kathañca, bhikkhave, bhikkhu rūpaññū hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu yaṁ kiñci rūpaṁ sabbaṁ rūpaṁ 'cattāri (M.33./I,223.) mahābhūtāni catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpan'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu rūpaññū hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu lakkhaṇakusalo hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu kammalakkhaṇo bālo, kammalakkhaṇo paṇḍitoti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu lakkhaṇakusalo hoti.

"Kathañca bhikkhave, bhikkhu āsāṭikaṁ hāretā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāseti, pajahati vinodeti byantī karoti anabhāvaṁ gameti. Uppannaṁ byāpādavitakkaṁ …pe… uppannaṁ vihiṁsāvitakkaṁ …pe… uppannuppanne pāpake akusale dhamme nādhivāseti, pajahati vinodeti byantī karoti anabhāvaṁ gameti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu āsāṭikaṁ hāretā hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu vaṇaṁ paṭicchādetā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā

dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu vaṇaṁ paṭicchādetā hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu dhūmaṁ kattā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ vitthārena paresaṁ desetā hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu dhūmaṁ kattā hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu titthaṁ jānāti? Idha, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū bahussutā āgatāgamā dhammadharā vinayadharā mātikādharā te kālena kālaṁ upasaṅkamitvā paripucchati, paripañhati-- 'idaṁ, bhante, kathaṁ? Imassa ko attho'ti? Tassa te āyasmanto avivaṭañceva vivaranti, anuttānīkatañca uttānī karonti, anekavihitesu ca kaṅkhāṭhānīyesu dhammesu kaṅkhaṁ paṭivinodenti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu titthaṁ jānāti.

"Kathañca bhikkhave, (M.33./I,224.) bhikkhu pītaṁ jānāti? Idha, bhikkhave, bhikkhu Tathāgatappavedite dhammavinaye desiyamāne labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu pītaṁ jānāti.

"Kathañca bhikkhave, bhikkhu vīthiṁ jānāti? Idha, bhikkhave, bhikkhu ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu vīthiṁ jānāti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu gocarakusalo hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu cattāro satipaṭṭhāne yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu gocarakusalo hoti.

"Kathañca bhikkhave, bhikkhu sāvasesadohī hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhuṁ saddhā gahapatikā abhihaṭṭhuṁ pavārenti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccaya--bhesajjaparikkhārehi. Tatra bhikkhu mattaṁ jānāti paṭiggahaṇāya. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu sāvasesadohī hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā, te atirekapūjāya pūjetā hoti? Idha, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā tesu mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhāpeti āvi ceva raho ca; mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhāpeti āvi ceva raho ca; mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhāpeti āvi ceva raho ca. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu ye te bhikkhū therā rattaññū cirapabbajitā saṅghapitaro saṅghapariṇāyakā te atirekapūjāya pūjetā hoti.

"Imehi kho, bhikkhave, ekādasahi dhammehi samannāgato bhikkhu bhabbo imasmiṁ dhammavinaye vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjitun"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāgopālakasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.34./I,225.)

(M.34.) (4.) Cūḷagopālakasuttaṁ

▶T.99.(1248)(vol.2.342.)、T.125.(43.6)(vol.2.761.)

350. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vajjīsu viharati Ukkacelāyaṁ Gaṅgāya nadiyā tīre. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Bhūtapubbaṁ bhikkhave, Māgadhako gopālako duppaññajātiko, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye, asamavekkhitvā Gaṅgāya nadiyā orimaṁ tīraṁ, asamavekkhitvā pārimaṁ tīraṁ, atittheneva gāvo patāresi uttaraṁ tīraṁ suvidehānaṁ. Atha kho, bhikkhave, gāvo majjhe Gaṅgāya nadiyā sote āmaṇḍaliyaṁ karitvā tattheva

anayabyasanaṁ āpajjiṁsu. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so, bhikkhave, Māgadhako gopālako duppaññajātiko, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye, asamavekkhitvā Gaṅgāya nadiyā orimaṁ tīraṁ, asamavekkhitvā pārimaṁ tīraṁ, atittheneva gāvo patāresi uttaraṁ tīraṁ suvidehānaṁ. Evameva kho, bhikkhave, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā akusalā imassa lokassa akusalā parassa lokassa, akusalā māradheyyassa akusalā amāradheyyassa, akusalā maccudheyyassa akusalā amaccudheyyassa, tesaṁ ye sotabbaṁ saddahātabbaṁ maññissanti, tesaṁ taṁ bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya.

351. "Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, Māgadhako gopālako sappaññajātiko, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye, samavekkhitvā Gaṅgāya nadiyā orimaṁ tīraṁ, samavekkhitvā pārimaṁ tīraṁ, tittheneva gāvo patāresi uttaraṁ tīraṁ suvidehānaṁ. So paṭhamaṁ patāresi ye te usabhā gopitaro gopariṇāyakā. Te tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu. Athāpare patāresi balavagāvo dammagāvo. Tepi tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu. Athāpare patāresi vacchatare vacchatariyo. Tepi tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu. Athāpare patāresi vacchake kisābalake. Tepi tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu. Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, vacchako taruṇako tāvadeva jātako mātugoravakena vuyhamāno, sopi tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamāsi. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so, bhikkhave, Māgadhako gopālako (M.34./I,226.) sappaññajātiko vassānaṁ pacchime māse saradasamaye, samavekkhitvā Gaṅgāya nadiyā orimaṁ tīraṁ, samavekkhitvā pārimaṁ tīraṁ, tittheneva gāvo patāresi uttaraṁ tīraṁ suvidehānaṁ. Evameva kho, bhikkhave, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kusalā imassa lokassa kusalā parassa lokassa, kusalā māradheyyassa kusalā amāradheyyassa, kusalā maccudheyyassa kusalā amaccudheyyassa, tesaṁ ye sotabbaṁ saddahātabbaṁ maññissanti, tesaṁ taṁ bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāya.

352. "Seyyathāpi bhikkhave, ye te usabhā gopitaro gopariṇāyakā te tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu, evameva kho, bhikkhave, ye te bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā, te tiriyaṁ mārassa sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gatā.

"Seyyathāpi te, bhikkhave, balavagāvo dammagāvo tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu, evameva kho, bhikkhave, ye te bhikkhū pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyino anāvattidhammā tasmā lokā, tepi tiriyaṁ mārassa sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gamissanti.

"Seyyathāpi te, bhikkhave, vacchatarā vacchatariyo tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu, evameva kho, bhikkhave, ye te bhikkhū tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmino sakiṁdeva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissanti, tepi tiriyaṁ mārassa sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gamissanti.

"Seyyathāpi te, bhikkhave, vacchakā kisābalakā tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamaṁsu, evameva kho, bhikkhave, ye te bhikkhū tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpannā avinipātadhammā niyatā sambodhiparāyanā, tepi tiriyaṁ mārassa sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gamissanti.

"Seyyathāpi so, bhikkhave, vacchako taruṇako tāvadeva jātako mātugoravakena vuyhamāno tiriyaṁ gaṅgāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ agamāsi, evameva kho, bhikkhave, ye te bhikkhū dhammānusārino saddhānusārino, tepi tiriyaṁ mārassa sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gamissanti.

"Ahaṁ kho pana, bhikkhave, (M.34./I,227.) kusalo imassa lokassa kusalo parassa lokassa, kusalo māradheyyassa kusalo amāradheyyassa, kusalo maccudheyyassa kusalo amaccudheyyassa. Tassa mayhaṁ, bhikkhave, ye sotabbaṁ saddahātabbaṁ maññissanti, tesaṁ taṁ bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvā Sugato athāparaṁ etadavoca satthā--

"Ayaṁ loko paro loko, jānatā suppakāsito;
Yañca mārena sampattaṁ, appattaṁ yañca maccunā.

"Sabbaṁ lokaṁ abhiññāya, sambuddhena pajānatā;
Vivaṭaṁ amatadvāraṁ, khemaṁ nibbānapattiyā.
"Chinnaṁ pāpimato sotaṁ, viddhastaṁ vinaḷīkataṁ;
Pāmojjabahulā hotha, khemaṁ pattattha bhikkhavo"ti.

Cūḷagopālakasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.35.) (5) Cūḷasaccakasuttaṁ

▶T.99.(110)(vol.2.35.)、T.125.(37.10)(vol.2.715.)

353. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena Saccako Nigaṇṭhaputto Vesāliyaṁ paṭivasati bhassappavādako paṇḍitavādo sādhusammato bahujanassa. So Vesāliyaṁ parisati evaṁ vācaṁ bhāsati -- "Nāhaṁ taṁ passāmi samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, saṅghiṁ gaṇiṁ gaṇācariyaṁ, api arahantaṁ sammāsambuddhaṁ paṭijānamānaṁ, yo mayā vādena vādaṁ samāraddho na saṅkampeyya na sampakampeyya na sampavedheyya, yassa na kacchehi sedā mucceyyuṁ. Thūṇaṁ cepāhaṁ acetanaṁ vādena vādaṁ samārabheyyaṁ, sāpi mayā vādena vādaṁ samāraddhā saṅkampeyya sampakampeyya sampavedheyya. Ko pana vādo manussabhūtassā"ti?

Atha kho āyasmā Assaji pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Vesāliṁ piṇḍāya pāvisi. Addasā kho Saccako Nigaṇṭhaputto Vesāliyaṁ jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno (M.35./I,228.) anuvicaramāno āyasmantaṁ Assajiṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna yenāyasmā Assaji tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Assajinā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Saccako Nigaṇṭhaputto āyasmantaṁ Assajiṁ etadavoca-- "Kathaṁ pana, bho Assaji, samaṇo Gotamo sāvake vineti, kathaṁbhāgā ca pana samaṇassa Gotamassa sāvakesu anusāsanī bahulā pavattatī"ti? "Evaṁ kho, Aggivessana, Bhagavā sāvake vineti, evaṁbhāgā ca pana Bhagavato sāvakesu anusāsanī bahulā pavattati-- 'rūpaṁ, bhikkhave, aniccaṁ, vedanā aniccā, saññā aniccā, saṅkhārā aniccā, viññāṇaṁ aniccaṁ. Rūpaṁ, bhikkhave, anattā, vedanā anattā, saññā anattā, saṅkhārā anattā, viññāṇaṁ anattā. Sabbe saṅkhārā aniccā, sabbe dhammā anattā'ti. Evaṁ kho, Aggivessana, Bhagavā sāvake vineti, evaṁbhāgā ca pana Bhagavato sāvakesu anusāsanī bahulā pavattatī"ti. "Dussutaṁ vata, bho Assaji, assumha ye mayaṁ evaṁvādiṁ samaṇaṁ Gotamaṁ assumha. Appeva nāma mayaṁ kadāci karahaci tena bhotā Gotamena saddhiṁ samāgaccheyyāma appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpo, appeva nāma tasmā pāpakā diṭṭhigatā viveceyyāmā"ti.

354. Tena kho pana samayena pañcamattāni Licchavisatāni santhāgāre sannipatitāni honti kenacideva karaṇīyena. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto yena te Licchavī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te Licchavī etadavoca-- "Abhikkamantu bhonto Licchavī, abhikkamantu bhonto Licchavī, ajja me samaṇena Gotamena saddhiṁ kathāsallāpo bhavissati. Sace me samaṇo Gotamo tathā patiṭṭhissati yathā ca me ñātaññatarena sāvakena Assajinā nāma bhikkhunā patiṭṭhitaṁ, seyyathāpi nāma balavā puriso dīghalomikaṁ eḷakaṁ lomesu gahetvā ākaḍḍheyya parikaḍḍheyya samparikaḍḍheyya evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ ākaḍḍhissāmi parikaḍḍhissāmi samparikaḍḍhissāmi. Seyyathāpi nāma balavā soṇḍikākammakāro mahantaṁ soṇḍikākiḷañjaṁ gambhīre udakarahade pakkhipitvā kaṇṇe gahetvā ākaḍḍheyya parikaḍḍheyya samparikaḍḍheyya, evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ ākaḍḍhissāmi parikaḍḍhissāmi samparikaḍḍhissāmi. Seyyathāpi nāma balavā soṇḍikādhutto (M.35./I,229.) vālaṁ kaṇṇe gahetvā odhuneyya niddhuneyya nipphoṭeyya evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ odhunissāmi niddhunissāmi nipphoṭessāmi. Seyyathāpi nāma kuñjaro saṭṭhihāyano gambhīraṁ pokkharaṇiṁ ogāhetvā sāṇadhovikaṁ nāma kīḷitajātaṁ kīḷati, evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ sāṇadhovikaṁ maññe kīḷitajātaṁ

kīḷissāmi. Abhikkamantu bhonto Licchavī, abhikkamantu bhonto Licchavī, ajja me samaṇena Gotamena saddhiṁ kathāsallāpo bhavissatī”ti. Tatrekacce Licchavī evamāhaṁsu-- “Kiṁ samaṇo Gotamo Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa vādaṁ āropessati, atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropessatī”ti? Ekacce Licchavī evamāhaṁsu-- “Kiṁ so bhavamāno Saccako Nigaṇṭhaputto yo Bhagavato vādaṁ āropessati, atha kho Bhagavā Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa vādaṁ āropessatī”ti? Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto pañcamattehi Licchavisatehi parivuto yena Mahāvanaṁ kūṭāgārasālā tenupasaṅkami.

355. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse caṅkamanti. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca-- “Kahaṁ nu kho, bho, etarahi so bhavaṁ Gotamo viharati? Dassanakāmā hi mayaṁ taṁ bhavantaṁ Gotaman”ti. “Esa, Aggivessana, Bhagavā Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisinno”ti. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto mahatiyā Licchaviparisāya saddhiṁ Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Tepi kho Licchavī appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

356. Ekamantaṁ nisinno kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Puccheyyāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ kiñcideva desaṁ, sace me bhavaṁ Gotamo okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyā”ti. “Puccha, Aggivessana (M.35./I,230.) yadākaṅkhasī”ti. “Kathaṁ pana bhavaṁ Gotamo sāvake vineti, kathaṁbhāgā ca pana bhoto Gotamassa sāvakesu anusāsanī bahulā pavattatī”ti? “Evaṁ kho ahaṁ, Aggivessana, sāvake vinemi, evaṁbhāgā ca pana me sāvakesu anusāsanī bahulā pavattati-- ‘rūpaṁ, bhikkhave, aniccaṁ, vedanā aniccā, saññā aniccā, saṅkhārā aniccā, viññāṇaṁ aniccaṁ. Rūpaṁ, bhikkhave, anattā, vedanā anattā, saññā anattā, saṅkhārā anattā, viññāṇaṁ anattā. Sabbe saṅkhārā aniccā, sabbe dhammā anattā’ti. Evaṁ kho ahaṁ, Aggivessana, sāvake vinemi, evaṁbhāgā ca pana me sāvakesu anusāsanī bahulā pavattatī”ti.

“Upamā maṁ, bho Gotama, paṭibhātī”ti. “Paṭibhātu taṁ, Aggivessanā”ti Bhagavā avoca.

“Seyyathāpi, bho Gotama, ye kecime bījagāmabhūtagāmā vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjanti, sabbe te pathaviṁ nissāya pathaviyaṁ patiṭṭhāya. Evamete bījagāmabhūtagāmā vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjanti. Seyyathāpi vā pana, bho Gotama, ye kecime balakaraṇīyā kammantā karīyanti, sabbe te pathaviṁ nissāya pathaviyaṁ patiṭṭhāya. Evamete balakaraṇīyā kammantā karīyanti. Evameva kho, bho Gotama, rūpattāyaṁ purisapuggalo rūpe patiṭṭhāya puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavati, vedanattāyaṁ purisapuggalo vedanāyaṁ patiṭṭhāya puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavati, saññattāyaṁ purisapuggalo saññāyaṁ patiṭṭhāya puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavati, saṅkhārattāyaṁ purisapuggalo saṅkhāresu patiṭṭhāya puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavati, viññāṇattāyaṁ purisapuggalo viññāṇe patiṭṭhāya puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavatī”ti.

“Nanu tvaṁ, Aggivessana, evaṁ vadesi-- ‘rūpaṁ me attā, vedanā me attā, saññā me attā, saṅkhārā me attā, viññāṇaṁ me attā’”ti? “Ahañhi, bho Gotama evaṁ vadāmi-- ‘rūpaṁ me attā, vedanā me attā, saññā me attā, saṅkhārā me attā, viññāṇaṁ me attā’ti, ayañca mahatī janatā”ti.

“Kiñhi te, Aggivessana, mahatī janatā karissati? Iṅgha tvaṁ, Aggivessana, sakaññeva vādaṁ nibbeṭhehī”ti. “Ahañhi, bho Gotama, evaṁ vadāmi-- ‘rūpaṁ me attā, vedanā me attā, saññā me attā, saṅkhārā me attā, viññāṇaṁ me attā’”ti.

357. “Tena hi, Aggivessana, taññevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya tathā

naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ (M.35./I,231.) maññasi Aggivessana, vatteyya rañño khattiyassa muddhāvasittassa sakasmiṁ vijite vaso-- ghātetāyaṁ vā ghātetuṁ, jāpetāyaṁ vā jāpetuṁ, pabbājetāyaṁ vā pabbājetuṁ, seyyathāpi rañño Pasenadissa Kosalassa, seyyathāpi vā pana rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassā”ti? “Vatteyya, bho Gotama, rañño khattiyassa muddhāvasittassa sakasmiṁ vijite vaso-- ghātetāyaṁ vā ghātetuṁ, jāpetāyaṁ vā jāpetuṁ, pabbājetāyaṁ vā pabbājetuṁ, seyyathāpi rañño Pasenadissa Kosalassa, seyyathāpi vā pana rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassa. Imesampi hi, bho Gotama, saṅghānaṁ gaṇānaṁ-- seyyathidaṁ, Vajjīnaṁ Mallānaṁ-- vattati sakasmiṁ vijite vaso-- ghātetāyaṁ vā ghātetuṁ, jāpetāyaṁ vā jāpetuṁ, pabbājetāyaṁ vā pabbājetuṁ. Kiṁ pana rañño khattiyassa muddhāvasittassa, seyyathāpi rañño Pasenadissa Kosalassa seyyathāpi vā pana rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassa? Vatteyya, bho Gotama, vattituñca marahatī”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘Rūpaṁ me attā’ti, vattati te tasmiṁ rūpe vaso-- evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī”ti? Evaṁ vutte, Saccako Nigaṇṭhaputto tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho Bhagavā saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ etadavoca-- “Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘rūpaṁ me attā’ti, vattati te tasmiṁ rūpe vaso-- evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī”ti? Dutiyampi kho Saccako Nigaṇṭhaputto tuṇhī ahosi. Atha kho Bhagavā Saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ etadavoca-- “Byākarohi dāni, Aggivessana, na dāni te tuṇhībhāvassa kālo. Yo koci, Aggivessana Tathāgatena yāvatatiyaṁ sahadhammikaṁ pañhaṁ puṭṭho na byākaroti, etthevassa sattadhā muddhā phalatī”ti.

Tena kho pana samayena vajirapāṇi yakkho āyasaṁ vajiraṁ ādāya ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa uparivehāsaṁ ṭhito hoti-- ‘sacāyaṁ Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavatā yāvatatiyaṁ sahadhammikaṁ pañhaṁ puṭṭho na byākarissati etthevassa sattadhā muddhaṁ phālessāmī’ti. Taṁ kho pana vajirapāṇiṁ yakkhaṁ Bhagavā ceva passati Saccako ca Nigaṇṭhaputto. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto bhīto saṁviggo lomahaṭṭhajāto Bhagavantaṁyeva (M.35./I,232.) tāṇaṁ gavesī Bhagavantaṁyeva leṇaṁ gavesī Bhagavantaṁyeva saraṇaṁ gavesī Bhagavantaṁ etadavoca-- “Pucchatu maṁ bhavaṁ Gotamo, byākarissāmī”ti.

358. “Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘rūpaṁ me attā’ti, vattati te tasmiṁ rūpe vaso-- evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Manasi karohi, Aggivessana; manasi karitvā kho, Aggivessana, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ pacchimena vā purimaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘vedanā me attā’ti, vattati te tissaṁ vedanāyaṁ vaso-- evaṁ me vedanā hotu, evaṁ me vedanā mā ahosī”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Manasi karohi, Aggivessana; manasi karitvā kho, Aggivessana, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘saññā me attā’ti, vattati te tissaṁ saññāyaṁ vaso-- evaṁ me saññā hotu, evaṁ me saññā mā ahosī”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Manasi karohi, Aggivessana manasi karitvā kho, Aggivessana, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘saṅkhārā me attā’ti, vattati te tesu saṅkhāresu vaso-- evaṁ me saṅkhārā hontu, evaṁ me saṅkhārā mā ahesun”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Manasi karohi, Aggivessana; manasi karitvā kho, Aggivessana, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi-- ‘viññāṇaṁ me attā’ti, vattati te tasmiṁ viññāṇe vaso-- evaṁ me viññāṇaṁ hotu, evaṁ me viññāṇaṁ mā ahosī”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Manasi karohi, Aggivessana; manasi karitvā kho, Aggivessana, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Taṁ kiṁ maññasi,

Aggivessana, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bho Gotama”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bho Gotama”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, (M.35./I,233.) eso me attā’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, vedanā …pe… saññā …pe… saṅkhārā …pe… taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bho Gotama”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bho Gotama”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, yo nu kho dukkhaṁ allīno dukkhaṁ upagato dukkhaṁ ajjhosito dukkhaṁ ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassati, api nu kho so sāmaṁ vā dukkhaṁ parijāneyya, dukkhaṁ vā parikkhepetvā vihareyyā”ti? “Kiñhi siyā, bho Gotama? No hidaṁ, bho Gotama”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, nanu tvaṁ evaṁ sante dukkhaṁ allīno dukkhaṁ upagato dukkhaṁ ajjhosito, dukkhaṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassasī”ti? “Kiñhi no siyā, bho Gotama? Evametaṁ bho Gotama”ti.

359. “Seyyathāpi Aggivessana, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno tiṇhaṁ kuṭhāriṁ ādāya vanaṁ paviseyya. So tattha passeyya mahantaṁ kadalikkhandhaṁ ujuṁ navaṁ akukkukajātaṁ. Tamenaṁ mūle chindeyya, mūle chetvā agge chindeyya, agge chetvā pattavaṭṭiṁ vinibbhujeyya. So tattha pattavaṭṭiṁ vinibbhujanto pheggumpi nādhigaccheyya, kuto sāraṁ? Evameva kho tvaṁ, Aggivessana, mayā sakasmiṁ vāde samanuyuñjiyamāno samanugāhiyamāno samanubhāsiyamāno ritto tuccho aparaddho. Bhāsitā kho pana te esā, Aggivessana, Vesāliyaṁ parisati vācā -- ‘nāhaṁ taṁ passāmi samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, saṅghiṁ gaṇiṁ gaṇācariyaṁ, api arahantaṁ sammāsambuddhaṁ paṭijānamānaṁ, yo mayā vādena vādaṁ samāraddho na saṅkampeyya na sampakampeyya na sampavedheyya, yassa na kacchehi sedā mucceyyuṁ. Thūṇaṁ cepāhaṁ acetanaṁ vādena vādaṁ samārabheyyaṁ sāpi mayā vādena vādaṁ samāraddhā saṅkampeyya sampakampeyya sampavedheyya. Ko pana vādo manussabhūtassā’ti? Tuyhaṁ kho pana, Aggivessana, appekaccāni sedaphusitāni nalāṭā muttāni, uttarāsaṅgaṁ vinibhinditvā bhūmiyaṁ patiṭṭhitāni. Mayhaṁ kho pana, Aggivessana, natthi etarahi kāyasmiṁ sedo”ti. Iti Bhagavā tasmiṁ parisati suvaṇṇavaṇṇaṁ kāyaṁ vivari. (M.35./I,234.) Evaṁ vutte, Saccako Nigaṇṭhaputto tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno nisīdi.

360. Atha kho dummukho Licchaviputto Saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ appaṭibhānaṁ viditvā Bhagavantaṁ etadavoca-- “Upamā maṁ, Bhagavā, paṭibhātī”ti. “Paṭibhātu taṁ, dummukhā”ti Bhagavā avoca. “Seyyathāpi, bhante, gāmassa vā nigamassa vā avidūre pokkharaṇī. Tatrāssa kakkaṭako. Atha kho, bhante, sambahulā kumārakā vā kumārikā vā tamhā gāmā vā nigamā vā nikkhamitvā yena sā pokkharaṇī tenupasaṅkameyyuṁ; upasaṅkamitvā taṁ pokkharaṇiṁ ogāhetvā taṁ kakkaṭakaṁ udakā uddharitvā thale patiṭṭhāpeyyuṁ. Yaññadeva hi so, bhante, kakkaṭako aḷaṁ abhininnāmeyya taṁ tadeva te kumārakā vā kumārikā vā kaṭṭhena vā kathalena vā sañchindeyyuṁ sambhañjeyyuṁ sampalibhañjeyyuṁ. Evañhi so, bhante, kakkaṭako sabbehi aḷehi sañchinnehi sambhaggehi sampalibhaggehi abhabbo taṁ pokkharaṇiṁ puna otarituṁ, seyyathāpi pubbe. Evameva kho, bhante, yāni Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni tānipi sabbāni Bhagavatā sañchinnāni sambhaggāni sampalibhaggāni; abhabbo ca dāni, bhante, Saccako Nigaṇṭhaputto puna Bhagavantaṁ upasaṅkamituṁ yadidaṁ vādādhippāyo”ti. Evaṁ vutte, Saccako Nigaṇṭhaputto dummukhaṁ Licchaviputtaṁ etadavoca-- “Āgamehi tvaṁ, dummukha, āgamehi tvaṁ, dummukha (.) na mayaṁ tayā saddhiṁ mantema, idha mayaṁ bhotā Gotamena saddhiṁ mantema.

361. “Tiṭṭhatesā, bho Gotama, amhākañceva aññesañca puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ vācā. Vilāpaṁ vilapitaṁ maññe. Kittāvatā ca nu kho bhoto Gotamassa sāvako sāsanakaro hoti ovādapatikaro tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane viharatī”ti? “Idha, Aggivessana, mama sāvako yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ (M.35./I,235.) yathābhūtaṁ sammappaññāya passati; yā kāci vedanā …pe… yā kāci saññā …pe… ye keci saṅkhārā …pe… yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā, yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Ettāvatā kho, Aggivessana, mama sāvako sāsanakaro hoti ovādapatikaro tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane viharatī”ti.

“Kittāvatā pana, bho Gotama, bhikkhu arahaṁ hoti khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto”ti? “Idha, Aggivessana, bhikkhu yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā sabbaṁ rūpaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādā vimutto hoti; yā kāci vedanā …pe… yā kāci saññā …pe… ye keci saṅkhārā …pe… yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā sabbaṁ viññāṇaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādā vimutto hoti. Ettāvatā kho, Aggivessana, bhikkhu arahaṁ hoti khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto. Evaṁ vimuttacitto kho, Aggivessana, bhikkhu tīhi anuttariyehi samannāgato hoti-- dassanānuttariyena, paṭipadānuttariyena, vimuttānuttariyena. Evaṁ vimuttacitto kho, Aggivessana, bhikkhu Tathāgataññeva sakkaroti garuṁ karoti māneti pūjeti-- buddho so Bhagavā bodhāya dhammaṁ deseti, danto so Bhagavā damathāya dhammaṁ deseti, santo so Bhagavā samathāya dhammaṁ deseti, tiṇṇo so Bhagavā taraṇāya dhammaṁ deseti, parinibbuto so Bhagavā parinibbānāya dhammaṁ desetī”ti.

362. Evaṁ vutte, Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- (M.35./I,236.) “Mayameva, bho Gotama, dhaṁsī, mayaṁ pagabbā, ye mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ āsādetabbaṁ amaññimha. Siyā hi, bho Gotama, hatthiṁ pabhinnaṁ āsajja purisassa sotthibhāvo, na tveva bhavantaṁ Gotamaṁ āsajja siyā purisassa sotthibhāvo. Siyā hi, bho Gotama, pajjalitaṁ aggikkhandhaṁ āsajja purisassa sotthibhāvo na tveva bhavantaṁ Gotamaṁ āsajja siyā purisassa sotthibhāvo. Siyā hi, bho Gotama, āsīvisaṁ ghoravisaṁ āsajja purisassa sotthibhāvo, na tveva bhavantaṁ Gotamaṁ āsajja siyā purisassa sotthibhāvo. Mayameva, bho Gotama, dhaṁsī, mayaṁ pagabbā, ye mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ āsādetabbaṁ amaññimha. Adhivāsetu me bhavaṁ Gotamo svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā”ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

363. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā te Licchavī āmantesi-- “Suṇantu me bhonto Licchavī, samaṇo me Gotamo nimantito svātanāya saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Tena me abhihareyyātha yamassa patirūpaṁ maññeyyāthā”ti. Atha kho te Licchavī tassā rattiyā accayena Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa pañcamattāni thālipākasatāni bhattābhihāraṁ abhiharimsu. Atha kho Nigaṇṭhaputto sake ārāme paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi-- “Kālo, bho Gotama, niṭṭhitaṁ bhattan”ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa ārāmo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṅghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha

kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yamidaṁ, bho Gotama, dāne puññañca puññamahī ca taṁ dāyakānaṁ sukhāya hotū"ti. "Yaṁ kho, Aggivessana, tādisaṁ dakkhiṇeyyaṁ āgamma avītarāgaṁ avītadosaṁ avītamohaṁ, (M.35./I,237.) taṁ dāyakānaṁ bhavissati. Yaṁ kho, Aggivessana, mādisaṁ dakkhiṇeyyaṁ āgamma vītarāgaṁ vītadosaṁ vītamohaṁ, taṁ tuyhaṁ bhavissatī"ti.

Cūḷasaccakasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.36.) (6) Mahāsaccakasuttaṁ

364. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ sunivattho hoti pattacīvaramādāya Vesāliṁ piṇḍāya pavisitukāmo. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Mahāvanaṁ kūṭāgārasālā tenupasaṅkami. Addasā kho āyasmā Ānando Saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ayaṁ, bhante, Saccako Nigaṇṭhaputto āgacchati bhassappavādako paṇḍitavādo sādhusammato bahujanassa. Eso kho, bhante, avaṇṇakāmo Buddhassa, avaṇṇakāmo dhammassa, avaṇṇakāmo saṅghassa. Sādhu, bhante, Bhagavā muhuttaṁ nisīdatu anukampaṁ upādāyā"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavantaṁ etadavoca--

365. "Santi, bho Gotama, eke samaṇabrāhmaṇā kāyabhāvanānuyogamanuyuttā viharanti, no cittabhāvanaṁ. Phusanti hi te, bho Gotama, sārīrikaṁ dukkhaṁ vedanaṁ. Bhūtapubbaṁ, bho Gotama, sārīrikāya dukkhāya vedanāya phuṭṭhassa sato ūrukkhambhopi nāma bhavissati, hadayampi nāma phalissati, uṇhampi lohitaṁ mukhato uggamissati, ummādampi pāpuṇissati cittakkhepaṁ. Tassa kho etaṁ, bho Gotama, kāyanvayaṁ cittaṁ hoti, kāyassa vasena vattati. Taṁ kissa hetu? (M.36./I,238.) Abhāvitattā cittassa. Santi pana, bho Gotama, eke samaṇabrāhmaṇā cittabhāvanānuyogamanuyuttā viharanti, no kāyabhāvanaṁ. Phusanti hi te, bho Gotama, cetasikaṁ dukkhaṁ vedanaṁ. Bhūtapubbaṁ, bho Gotama, cetasikāya dukkhāya vedanāya phuṭṭhassa sato ūrukkhambhopi nāma bhavissati, hadayampi nāma phalissati, uṇhampi lohitaṁ mukhato uggamissati, ummādampi pāpuṇissati cittakkhepaṁ. Tassa kho eso, bho Gotama, cittanvayo kāyo hoti, cittassa vasena vattati. Taṁ kissa hetu? Abhāvitattā kāyassa Tassa mayhaṁ, bho Gotama, evaṁ hoti-- 'addhā bhoto Gotamassa sāvakā cittabhāvanānuyogamanuyuttā viharanti, no kāyabhāvanan'"ti.

366. "Kinti pana te, Aggivessana, kāyabhāvanā sutā"ti? "Seyyathidaṁ-- Nando Vaccho, Kiso Saṁkicco, Makkhali Gosālo-- etehi, bho Gotama, acelakā muttācārā hatthāpalekhanā na-- ehibhaddantikā natiṭṭhabhaddantikā na abhihaṭaṁ na uddissakataṁ na nimantanaṁ sādiyanti, te na kumbhimukhā paṭiggaṇhanti na kaḷopimukhā paṭiggaṇhanti na eḷakamantaraṁ na daṇḍamantaraṁ na musalamantaraṁ na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ na gabbhiniyā na pāyamānāya na purisantaragatāya na saṅkittīsu na yattha sā upaṭṭhito hoti na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī na macchaṁ na maṁsaṁ na suraṁ na merayaṁ na thusodakaṁ pivanti. Te ekāgārikā vā honti ekālopikā, dvāgārikā vā honti dvālopikā …pe… sattāgārikā vā honti sattālopikā. Ekissāpi dattiyā yāpenti, dvīhipi dattīhi yāpenti …pe… sattahipi dattīhi yāpenti. Ekāhikampi āhāraṁ āhārenti, dvīhikampi āhāraṁ āhārenti …pe… sattāhikampi āhāraṁ āhārenti. Iti evarūpaṁ addhamāsikampi

pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyuttā viharantī”ti.

“Kiṁ pana te, Aggivessana, tāvatakeneva yāpentī”ti? “No hidaṁ, bho Gotama. Appekadā, bho Gotama, uḷārāni uḷārāni khādanīyāni khādanti, uḷārāni uḷārāni bhojanāni bhuñjanti, uḷārāni uḷārāni sāyanīyāni sāyanti, uḷārāni uḷārāni pānāni pivanti. Te imaṁ kāyaṁ balaṁ gāhenti nāma, brūhenti nāma, medenti nāmā”ti.

“Yaṁ kho te, Aggivessana, purimaṁ pahāya pacchā upacinanti, evaṁ imassa kāyassa ācayāpacayo hoti. Kinti pana te, Aggivessana, cittabhāvanā sutā”ti? Cittabhāvanāya (M.36./I,239.) kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavatā puṭṭho samāno na sampāyāsi.

367. Atha kho Bhagavā Saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ etadavoca-- “Yāpi kho te esā, Aggivessana, purimā kāyabhāvanā bhāsitā sāpi ariyassa vinaye no dhammikā kāyabhāvanā. Kāyabhāvanampi kho tvaṁ, Aggivessana, na aññāsi, kuto pana tvaṁ cittabhāvanaṁ jānissasi Api ca, Aggivessana, yathā abhāvitakāyo ca hoti abhāvitacitto ca, bhāvitakāyo ca hoti bhāvitacitto ca. Taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bho”ti kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

368. “Kathañca Aggivessana, abhāvitakāyo ca hoti abhāvitacitto ca? Idha, Aggivessana, assutavato puthujjanassa uppajjati sukhā vedanā. So sukhāya vedanāya phuṭṭho samāno sukhasārāgī ca hoti sukhasārāgitañca āpajjati. Tassa sā sukhā vedanā nirujjhati. Sukhāya vedanāya nirodhā uppajjati dukkhā vedanā. So dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati. Tassa kho esā, Aggivessana, uppannāpi sukhā vedanā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati abhāvitattā kāyassa, uppannāpi dukkhā vedanā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati abhāvitattā cittassa. Yassa kassaci, Aggivessana, evaṁ ubhatopakkhaṁ uppannāpi sukhā vedanā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati abhāvitattā kāyassa, uppannāpi dukkhā vedanā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati abhāvitattā cittassa, evaṁ kho, Aggivessana, abhāvitakāyo ca hoti abhāvitacitto ca.

369. “Kathañca, Aggivessana, bhāvitakāyo ca hoti bhāvitacitto ca? Idha, Aggivessana, sutavato ariyasāvakassa uppajjati sukhā vedanā. So sukhāya vedanāya phuṭṭho samāno na sukhasārāgī ca hoti, na sukhasārāgitañca āpajjati. Tassa sā sukhā vedanā nirujjhati. Sukhāya vedanāya nirodhā uppajjati dukkhā vedanā. So dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno na socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati. Tassa kho esā, Aggivessana, uppannāpi sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati bhāvitattā kāyassa, uppannāpi dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati bhāvitattā cittassa. Yassa kassaci, Aggivessana, evaṁ ubhatopakkhaṁ uppannāpi sukhā vedanā (M.36./I,240.) cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati bhāvitattā kāyassa, uppannāpi dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati bhāvitattā cittassa. Evaṁ kho, Aggivessana, bhāvitakāyo ca hoti bhāvitacitto cā”ti.

370. “Evaṁ pasanno ahaṁ bhoto Gotamassa! Bhavañhi Gotamo bhāvitakāyo ca hoti bhāvitacitto cā”ti “Addhā kho te ayaṁ, Aggivessana, āsajja upanīya vācā bhāsitā, api ca te ahaṁ byākarissāmi Yato kho ahaṁ, Aggivessana, kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito, taṁ vata me uppannā vā sukhā vedanā cittaṁ pariyādāya ṭhassati, uppannā vā dukkhā vedanā cittaṁ pariyādāya ṭhassatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatī”ti.

“Na hi nūna bhoto Gotamassa uppajjati tathārūpā sukhā vedanā yathārūpā uppannā sukhā vedanā cittaṁ pariyādāya tiṭṭheyya; na hi nūna bhoto Gotamassa uppajjati tathārūpā dukkhā vedanā yathārūpā uppannā dukkhā vedanā cittaṁ pariyādāya tiṭṭheyyā”ti.

371. “Kiñhi no siyā, Aggivessana? Idha me, Aggivessana, pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi-- ‘Sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So kho ahaṁ,

Aggivessana, aparena samayena daharova samāno, susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā, akāmakānaṁ mātāpitūnaṁ assumukhānaṁ rudantānaṁ, kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁ. So evaṁ pabbajito samāno kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Icchāmahaṁ, āvuso Kālāma, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun'ti. Evaṁ vutte, Aggivessana, Āḷāro Kālāmo maṁ etadavoca-- 'Viharatāyasmā, tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, Aggivessana, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi theravādañca, 'jānāmi passāmī'ti ca paṭijānāmi, ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'na kho Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti, addhā Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ viharatī'"ti.

"Atha khvāhaṁ, Aggivessana, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Kittāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī'ti? Evaṁ vutte, Aggivessana, Āḷāro Kālāmo ākiñcaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi vīriyaṁ, mayhaṁpatthi vīriyaṁ; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi sati, mayhaṁpatthi sati; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi samādhi, mayhaṁpatthi samādhi; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi paññā, mayhaṁpatthi paññā; yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ Āḷāro Kālāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ.

"Atha khvāhaṁ, Aggivessana, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Ettāvatā no, āvuso Kālāma imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī'ti? 'Ettāvatā kho ahaṁ, āvuso, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemī'ti. 'Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti. 'Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yāhaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi tamahaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi. Iti yāhaṁ dhammaṁ jānāmi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi tamahaṁ dhammaṁ jānāmi. Iti yādiso ahaṁ tādiso tuvaṁ, yādiso tuvaṁ tādiso ahaṁ. Ehi dāni, āvuso, ubhova santā imaṁ gaṇaṁ pariharāmā'ti. Iti kho, Aggivessana, Āḷāro Kālāmo ācariyo me samāno (attano.) antevāsiṁ maṁ samānaṁ attanā samasamaṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva ākiñcaññāyatanūpapattiyā'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

372. "So kho ahaṁ, Aggivessana, kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- 'Icchāmahaṁ, āvuso imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun'ti. Evaṁ vutte, Aggivessana, Udako Rāmaputto maṁ etadavoca-- 'Viharatāyasmā, tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, Aggivessana, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi theravādañca, 'jānāmi passāmī'ti ca paṭijānāmi,

ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Na kho rāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi. Addhā rāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ vihāsī'ti. Atha khvāhaṁ, Aggivessana, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- 'Kittāvatā no, āvuso rāmo, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī'ti? Evaṁ vutte, Aggivessana, Udako Rāmaputto nevasaññānāsaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'na kho rāmasseva ahosi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho rāmasseva ahosi vīriyaṁ, mayhaṁpatthi vīriyaṁ; na kho rāmasseva ahosi sati, mayhaṁpatthi sati; na kho rāmasseva ahosi samādhi, mayhaṁpatthi samādhi; na kho rāmasseva ahosi paññā, mayhaṁpatthi paññā; yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ.

"Atha khvāhaṁ, Aggivessana, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- 'Ettāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī'ti? 'Ettāvatā kho, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī'ti. 'Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti. 'Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi, taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, taṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi taṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi. Iti yādiso rāmo ahosi tādiso tuvaṁ; yādiso tuvaṁ tādiso rāmo ahosi. Ehi dāni, āvuso, tuvaṁ imaṁ gaṇaṁ pariharā'ti. Iti kho, Aggivessana, Udako Rāmaputto sabrahmacārī me samāno ācariyaṭṭhāne ca maṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva nevasaññānāsaññāyatanūpapattiyā'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

373. "So kho ahaṁ, Aggivessana, kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno Magadhesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena Uruvelā senānigamo tadavasariṁ. Tatthaddasaṁ ramaṇīyaṁ bhūmibhāgaṁ, pāsādikañca vanasaṇḍaṁ, nadiñca sandantiṁ setakaṁ supatitthaṁ ramaṇīyaṁ, samantā ca gocaragāmaṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Ramaṇīyo vata, bho, bhūmibhāgo, pāsādiko ca vanasaṇḍo, nadī ca sandati setakā supatitthā ramaṇīyā, samantā ca gocaragāmo. Alaṁ vatidaṁ kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, tattheva nisīdiṁ 'alamidaṁ padhānāyā'ti.

374. "Apissumaṁ, Aggivessana, tisso upamā paṭibhaṁsu anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, Aggivessana, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ udake nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, (M.36./I,241.) udake nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā"ti? "No hidaṁ, bho Gotama". "Taṁ kissa hetu"? "Aduñhi, bho Gotama, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, tañca pana udake nikkhittaṁ. Yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā"ti. "Evameva kho, Aggivessana, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi avūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho, so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti, na suppaṭippassaddho, opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya.

No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, Aggivessana, paṭhamā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

375. "Aparāpi kho maṁ, Aggivessana, dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, Aggivessana, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, ārakā udakā thale nikkhittaṁ, uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya tejo pātukareyyā"ti? "No hidaṁ, bho Gotama". "Taṁ kissa hetu"? "Aduñhi, bho Gotama, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, kiñcāpi ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho, Aggivessana, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti, na suppaṭippassaddho, opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, Aggivessana, dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā".

376. "Aparāpi kho maṁ, Aggivessana, tatiyā upamā paṭibhāsi (M.36./I,242.) anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, Aggivessana, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ, ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, api nu so puriso amuṁ sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ, ārakā udakā thale nikkhittaṁ, uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā"ti? "Evaṁ, bho Gotama". "Taṁ kissa hetu"? "Aduñhi, bho Gotama, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ, tañca pana ārakā udakā thale nikkhittan"ti "Evameva kho, Aggivessana, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho, so ca ajjhattaṁ suppahīno hoti suppaṭippassaddho, opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, Aggivessana, tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Imā kho maṁ, Aggivessana, tisso upamā paṭibhaṁsu anacchariyā pubbe assutapubbā."

377. "Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ dantebhi dantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇheyyaṁ abhinippīḷeyyaṁ abhisantāpeyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, dantebhi dantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhāmi abhinippīḷemi abhisantāpemi. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, dantebhi dantamādhāya jivhāya tāluṁ āhacca cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Seyyathāpi, Aggivessana, balavā puriso dubbalataraṁ purisaṁ sīse vā gahetvā khandhe vā gahetvā abhiniggaṇheyya abhinippīḷeyya abhisantāpeyya, evameva kho me, Aggivessana, dantebhi dantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Āraddhaṁ kho pana me, Aggivessana, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me (M.36./I,243.) kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

378. "Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu

uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānaṁ nikkhamantānaṁ adhimatto saddo hoti. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya adhimatto saddo hoti, evameva kho me, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānaṁ nikkhamantānaṁ adhimatto saddo hoti. Āraddhaṁ kho pana me, Aggivessana, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā. Sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

"Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Seyyathāpi, Aggivessana, balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya, evameva kho me, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Āraddhaṁ kho pana me, Aggivessana, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā. Sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

"Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Seyyathāpi, Aggivessana, balavā puriso (M.36./I,244.) daḷhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya, evameva kho me, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Āraddhaṁ kho pana me, Aggivessana, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā. Sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

"Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Seyyathāpi, Aggivessana, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya, evameva kho me, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Āraddhaṁ kho pana me, Aggivessana, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā. Sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

"Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmiṁ ḍāho hoti. Seyyathāpi, Aggivessana, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ, evameva kho me, Aggivessana, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmiṁ ḍāho hoti. Āraddhaṁ kho pana me, Aggivessana, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā. Sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati. Apissu maṁ, Aggivessana, (M.36./I,245.) devatā disvā evamāhaṁsu-- 'kālaṅkato samaṇo Gotamo'ti. Ekaccā devatā evamāhaṁsu-- 'na kālaṅkato samaṇo Gotamo, api ca kālaṅkarotī'ti. Ekaccā devatā evamāhaṁsu-- 'na kālaṅkato samaṇo Gotamo, napi kālaṅkaroti, araham samaṇo

Gotamo, vihārotveva so arahato evarūpo hotī'ti.

379. "Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjeyyan'ti. Atha kho maṁ, Aggivessana, devatā upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- 'Mā kho tvaṁ, mārisa, sabbaso āhārupacchedāya paṭipajji. Sace kho tvaṁ, mārisa, sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjissasi, tassa te mayaṁ dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāressāma, tāya tvaṁ yāpessasī'ti. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Ahañceva kho pana sabbaso ajajjitaṁ paṭijāneyyaṁ, imā ca me devatā dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāreyyuṁ, tāya cāhaṁ yāpeyyaṁ, taṁ mamassa musā'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, tā devatā paccācikkhāmi, 'halan'ti vadāmi.

380. "Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhāreyyaṁ, pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ, yadi vā kulatthayūsaṁ, yadi vā kaḷāyayūsaṁ, yadi vā hareṇukayūsan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhāresiṁ, pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ, yadi vā kulatthayūsaṁ, yadi vā kaḷāyayūsaṁ, yadi vā hareṇukayūsaṁ. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhārayato, pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ, yadi vā kulatthayūsaṁ, yadi vā kaḷāyayūsaṁ, yadi vā hareṇukayūsaṁ, adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kāḷapabbāni vā, evamevassu me aṅgapaccaṅgāni bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma oṭṭhapadaṁ, evamevassu me ānisadaṁ hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma vaṭṭanāvaḷī, evamevassu me piṭṭhikaṇṭako uṇṇatāvanato hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma jarasālāya gopāṇasiyo oluggaviluggā bhavanti, evamevassu me phāsuḷiyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti, evamevassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma tittakālābu (M.36./I,246.) āmakacchinno vātātapena saṁphuṭito hoti sammilāto, evamevassu me sīsacchavi saṁphuṭitā hoti sammilātā tāyevappāhāratāya.

"So kho ahaṁ, Aggivessana, udaracchaviṁ parimasissāmīti piṭṭhikaṇṭakaṁyeva pariggaṇhāmi, piṭṭhikaṇṭakaṁ parimasissāmīti udaracchaviṁyeva pariggaṇhāmi, yāvassu me, Aggivessana, udaracchavi piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Aggivessana, vaccaṁ vā muttaṁ vā karissāmīti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Aggivessana, imameva kāyaṁ assāsento pāṇinā gattāni anumajjāmi. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, pāṇinā gattāni anumajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā papatanti tāyevappāhāratāya. Apissu maṁ, Aggivessana, manussā disvā evamāhaṁsu-- 'kāḷo samaṇo Gotamo'ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu-- 'na kāḷo samaṇo Gotamo, sāmo samaṇo Gotamo'ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu-- 'na kāḷo samaṇo Gotamo napi sāmo, maṅguracchavi samaṇo Gotamo'ti. Yāvassu me, Aggivessana, tāva parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto upahato hoti tāyevappāhāratāya.

381. "Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Ye kho keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayiṁsu, etāvaparamaṁ, nayito bhiyyo. Yepi hi keci anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayissanti, etāvaparamaṁ, nayito bhiyyo. Yepi hi keci etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, etāvaparamaṁ, nayito bhiyyo. Na kho panāhaṁ imāya kaṭukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ. Siyā nu kho añño maggo bodhāyā'ti? Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Abhijānāmi kho panāhaṁ pitu sakkassa kammante sītāya jambucchāyāya nisinno vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharitā. Siyā nu kho eso maggo bodhāyā'ti? Tassa mayhaṁ, Aggivessana, satānusāri viññāṇaṁ ahosi-- 'Eseva maggo bodhāyā'ti. Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Kiṁ nu kho (M.36./I,247.) ahaṁ tassa sukhassa bhāyāmi, yaṁ taṁ sukhaṁ aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī'ti? Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Na kho ahaṁ

tassa sukhassa bhāyāmi, yaṁ taṁ sukhaṁ aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī'ti.

382. "Tassa mayhaṁ, Aggivessana, etadahosi-- 'Na kho taṁ sukaraṁ sukhaṁ adhigantuṁ evaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyena, yaṁnūnāhaṁ oḷārikaṁ āhāraṁ āhāreyyaṁ odanakummāsan'ti. So kho ahaṁ, Aggivessana, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāresiṁ odanakummāsaṁ. Tena kho pana maṁ, Aggivessana, samayena pañca bhikkhū paccupaṭṭhitā honti -- 'Yaṁ kho samaṇo Gotamo dhammaṁ adhigamissati, taṁ no ārocessatī'ti. Yato kho ahaṁ, Aggivessana, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāresiṁ odanakummāsaṁ, atha me te pañca bhikkhū nibbijja pakkamiṁsu -- 'bāhulliko samaṇo Gotamo, padhānavibbhanto, āvatto bāhullāyā'ti.

383. "So kho ahaṁ, Aggivessana, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāretvā, balaṁ gahetvā, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca vihāsiṁ, sato ca sampajāno. Sukhañca kāyena paṭisaṁvedesiṁ yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

384. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte (M.36./I,248.) pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ayaṁ kho me, Aggivessana, rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā; avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

385. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāmi …pe… ayaṁ kho me, Aggivessana, rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā; avijjā vihatā, vijjā uppannā; (M.36./I,249.) tamo vihato, āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato Evarūpāpi kho me, Aggivessana uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

386. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. 'Ime āsavā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. Tassa me evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccittha, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccittha, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccittha. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ ahosi. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsiṁ. Ayaṁ kho me, Aggivessana, rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā; avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato. Evarūpāpi kho me, Aggivessana, uppannā sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati.

387. “Abhijānāmi kho panāhaṁ, Aggivessana, anekasatāya parisāya dhammaṁ desetā. Apissu maṁ ekameko evaṁ maññati-- ‘mamevārabbha samaṇo Gotamo dhammaṁ desetī’ti. ‘Na kho panetaṁ, Aggivessana, evaṁ daṭṭhabbaṁ; yāvadeva viññāpanatthāya Tathāgato paresaṁ dhammaṁ deseti. So kho ahaṁ, Aggivessana, tassāyeva kathāya pariyosāne, tasmiṁyeva purimasmiṁ samādhinimitte ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapemi sannisādemi ekodiṁ karomi samādahāmi, yena sudaṁ niccakappaṁ viharāmī’”ti.

“Okappaniyametaṁ bhoto Gotamassa yathā taṁ arahato sammāsambuddhassa. Abhijānāti kho pana bhavaṁ Gotamo divā supitā”ti? “Abhijānāmahaṁ, Aggivessana, gimhānaṁ pacchime māse pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto catugguṇaṁ saṅghāṭiṁ paññapetvā dakkhiṇena passena sato sampajāno niddaṁ okkamitā”ti. “Etaṁ kho, bho Gotama, eke samaṇabrāhmaṇā sammohavihārasmiṁ (M.36./I,250.) vadantī”ti. “Na kho, Aggivessana, ettāvatā sammūḷho vā hoti asammūḷho vā. Api ca, Aggivessana, yathā sammūḷho ca hoti asammūḷho ca, taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bho”ti kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

388. “Yassa kassaci, Aggivessana, ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā appahīnā, tamahaṁ ‘sammūḷho’ti vadāmi. Āsavānañhi, Aggivessana, appahānā sammūḷho hoti. Yassa kassaci, Aggivessana, ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā pahīnā, tamahaṁ ‘asammūḷho’ti vadāmi. Āsavānañhi, Aggivessana, pahānā asammūḷho hoti.

“Tathāgatassa kho, Aggivessana, ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā Seyyathāpi, Aggivessana, tālo matthakacchinno abhabbo puna virūḷhiyā, evameva kho, Aggivessana, Tathāgatassa ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā”ti.

389. Evaṁ vutte, Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Acchariyaṁ, bho Gotama, abbhutaṁ, bho Gotama! Yāvañcidaṁ bhoto Gotamassa evaṁ āsajja āsajja vuccamānassa, upanītehi vacanappathehi samudācariyamānassa, chavivaṇṇo ceva pariyodāyati, mukhavaṇṇo ca vippasīdati, yathā taṁ arahato sammāsambuddhassa. Abhijānāmahaṁ, bho Gotama, pūraṇaṁ Kassapaṁ vādena vādaṁ samārabhitā. Sopi mayā vādena vādaṁ samāraddho aññenaññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi, kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsi. Bhoto pana Gotamassa evaṁ āsajja āsajja vuccamānassa, upanītehi vacanappathehi samudācariyamānassa, chavivaṇṇo ceva pariyodāyati, mukhavaṇṇo ca vippasīdati, yathā taṁ arahato sammāsambuddhassa. Abhijānāmahaṁ, bho Gotama, makkhaliṁ gosālaṁ …pe… ajitaṁ kesakambalaṁ… pakudhaṁ kaccāyanaṁ… sañjayaṁ belaṭṭhaputtaṁ… nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ vādena vādaṁ samārabhitā Sopi mayā vādena vādaṁ samāraddho aññenaññaṁ (M.36./I,251.) paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi, kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsi. Bhoto pana Gotamassa evaṁ āsajja āsajja vuccamānassa, upanītehi vacanappathehi samudācariyamānassa, chavivaṇṇo ceva pariyodāyati, mukhavaṇṇo ca vippasīdati, yathā taṁ arahato sammāsambuddhassa. Handa ca dāni mayaṁ, bho Gotama, gacchāma. Bahukiccā mayaṁ, bahukaraṇīyā”ti. “Yassadāni tvaṁ, Aggivessana, kālaṁ maññasī”ti.

Atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmīti.

Mahāsaccakasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.37.) (7) Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttaṁ

▶T.99.(505)(vol.2.133.)、T.125.(19.3)(vol.2.593.)

390. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde. Atha kho Sakko devānamindo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Sakko devānamindo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kittāvatā nu kho, bhante, bhikkhu saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hoti accantaniṭṭho accantayogakkhemī accantabrahmacārī accantapariyosāno seṭṭho devamanussānan"ti?

"Idha, devānaminda, bhikkhuno sutaṁ hoti-- 'sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā'ti. Evañcetaṁ, devānaminda, bhikkhuno sutaṁ hoti-- 'sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā'ti. So sabbaṁ dhammaṁ abhijānāti; sabbaṁ dhammaṁ abhiññāya sabbaṁ dhammaṁ parijānāti; sabbaṁ dhammaṁ pariññāya yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti-- sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, so tāsu vedanāsu aniccānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati. So tāsu vedanāsu aniccānupassī viharanto, virāgānupassī viharanto, nirodhānupassī viharanto, paṭinissaggānupassī viharanto na kiñci loke upādiyati. Anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati (M.37./I,252.) 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Ettāvatā kho, devānaminda, bhikkhu saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hoti accantaniṭṭho accantayogakkhemī accantabrahmacārī accantapariyosāno seṭṭho devamanussānan"ti.

Atha kho Sakko devānamindo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi.

391. Tena kho pana samayena āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho āyasmato Mahāmoggallānassa etadahosi-- "Kiṁ nu kho so yakkho Bhagavato bhāsitaṁ abhisamecca anumodi udāhu no; yaṁnūnāhaṁ taṁ yakkhaṁ jāneyyaṁ -- yadi vā so yakkho Bhagavato bhāsitaṁ abhisamecca anumodi yadi vā no"ti? Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva-- Pubbārāme Migāramātupāsāde antarahito devesu tāvatiṁsesu pāturahosi. Tena kho pana samayena Sakko devānamindo ekapuṇḍarīke uyyāne dibbehi pañcahi tūriyasatehi samappito samaṅgībhūto paricāreti. Addasā kho Sakko devānamindo āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna tāni dibbāni pañca tūriyasatāni paṭippaṇāmetvā yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca-- "Ehi kho, mārisa Moggallāna, svāgataṁ, mārisa Moggallāna! Cirassaṁ kho, mārisa Moggallāna, imaṁ pariyāyaṁ akāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Nisīda, mārisa Moggallāna, idamāsanaṁ paññattan"ti. Nisīdi kho āyasmā Mahāmoggallāno paññatte āsane. Sakkopi kho devānamindo aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sakkaṁ devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca-- "Yathā kathaṁ pana kho, kosiya, Bhagavā saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ abhāsi? Sādhu mayampi etissā kathāya bhāgino assāma savanāyā"ti.

392. "Mayaṁ kho, mārisa Moggallāna, bahukiccā bahukaraṇīyā-- appeva sakena karaṇīyena, api ca devānaṁyeva tāvatiṁsānaṁ karaṇīyena. Api ca, mārisa Moggallāna, sussutaṁyeva hoti suggahitaṁ (M.37./I,253.) sumanasikataṁ sūpadhāritaṁ, yaṁ no khippameva antaradhāyati. Bhūtapubbaṁ, mārisa Moggallāna, devāsurasaṅgāmo samupabyūḷho ahosi. Tasmiṁ kho pana, mārisa Moggallāna, saṅgāme devā jiniṁsu, asurā parājiniṁsu. So kho ahaṁ, mārisa Moggallāna, taṁ saṅgāmaṁ abhivijinitvā vijitasaṅgāmo tato paṭinivattitvā vejayantaṁ nāma pāsādaṁ māpesiṁ. Vejayantassa kho, mārisa Moggallāna, pāsādassa ekasataṁ niyyūhaṁ. Ekekasmiṁ niyyūhe satta satta kūṭāgārasatāni. Ekamekasmiṁ kūṭāgāre satta satta accharāyo Ekamekissā accharāya satta satta paricārikāyo. Iccheyyāsi no tvaṁ mārisa Moggallāna, vejayantassa pāsādassa rāmaṇeyyakaṁ daṭṭhun"ti?

Adhivāsesi kho āyasmā Mahāmoggallāno tuṇhībhāvena.

393. Atha kho Sakko ca devānamindo vessavaṇo ca mahārājā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ purakkhatvā yena vejayanto pāsādo tenupasaṅkamiṁsu. Addasaṁsu kho Sakkassa devānamindassa paricārikāyo āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ dūratova āgacchantaṁ; disvā ottappamānā hirīyamānā sakaṁ sakaṁ ovarakaṁ pavisiṁsu. Seyyathāpi nāma suṇisā sasuraṁ disvā ottappati hirīyati, evameva Sakkassa devānamindassa paricārikāyo āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ disvā ottappamānā hirīyamānā sakaṁ sakaṁ ovarakaṁ pavisiṁsu. Atha kho Sakko ca devānamindo vessavaṇo ca mahārājā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ vejayante pāsāde anucaṅkamāpenti anuvicarāpenti-- ”Idampi, mārisa Moggallāna, passa vejayantassa pāsādassa rāmaṇeyyakaṁ; idampi, mārisa Moggallāna, passa vejayantassa pāsādassa rāmaṇeyyakan”ti. “Sobhati idaṁ āyasmato kosiyassa, yathā taṁ pubbe katapuññassa. Manussāpi kiñcideva rāmaṇeyyakaṁ disvā evamāhaṁsu-- ‘sobhati vata bho yathā devānaṁ tāvatiṁsānan’ti. Tayidaṁ āyasmato kosiyassa sobhati, yathā taṁ pubbe katapuññassā”ti. Atha kho āyasmato Mahāmoggallānassa etadahosi-- “Atibāḷhaṁ kho ayaṁ yakkho pamatto viharati. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ yakkhaṁ saṁvejeyyan”ti. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi yathā vejayantaṁ pāsādaṁ pādaṅguṭṭhakena saṅkampesi sampakampesi sampavedhesi. (M.37./I,254.) Atha kho Sakko ca devānamindo, vessavaṇo ca mahārājā, devā ca tāvatiṁsā acchariyabbhutacittajātā ahesuṁ-- “Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho, samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā, yatra hi nāma dibbabhavanaṁ pādaṅguṭṭhakena saṅkampessati sampakampessati sampavedhessatī”ti! Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno Sakkaṁ devānamindaṁ saṁviggaṁ lomahaṭṭhajātaṁ viditvā Sakkaṁ devānamindaṁ etadavoca-- “Yathā kathaṁ pana kho, kosiya, Bhagavā saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ abhāsi? Sādhu mayampi etissā kathāya bhāgino assāma savanāyā”ti.

394. “Idhāhaṁ mārisa Moggallāna, yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsiṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho ahaṁ, mārisa Moggallāna, Bhagavantaṁ etadavocaṁ-- ‘Kittāvatā nu kho, bhante, bhikkhu saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hoti accantaniṭṭho accantayogakkhemī accantabrahmacārī accantapariyosāno seṭṭho devamanussānan’”ti?

“Evaṁ vutte, mārisa Moggallāna, Bhagavā maṁ etadavoca-- ‘Idha, devānaminda, bhikkhuno sutaṁ hoti-- sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā’ti. Evaṁ cetaṁ devānaminda bhikkhuno sutaṁ hoti ‘sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā’ti. So sabbaṁ dhammaṁ abhijānāti, sabbaṁ dhammaṁ abhiññāya sabbaṁ dhammaṁ parijānāti, sabbaṁ dhammaṁ pariññāya yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā. So tāsu vedanāsu aniccānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati. So tāsu vedanāsu aniccānupassī viharanto, virāgānupassī viharanto, nirodhānupassī viharanto, paṭinissaggānupassī viharanto na kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati-- ‘khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti pajānāti. Ettāvatā kho, devānaminda, bhikkhu saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hoti accantaniṭṭho accantayogakkhemī accantabrahmacārī accantapariyosāno seṭṭho devamanussānanti. Evaṁ kho me, mārisa Moggallāna, Bhagavā saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ abhāsī”ti.

Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno Sakkassa devānamindassa bhāsitaṁ (M.37./I,255.) abhinanditvā anumoditvā-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya evameva-- devesu tāvatiṁsesu antarahito Pubbārāme Migāramātupāsāde pāturahosi. Atha kho Sakkassa devānamindassa paricārikāyo acirapakkante āyasmante Mahāmoggallāne Sakkaṁ devānamindaṁ etadavocuṁ-- “Eso nu te, mārisa, so Bhagavā satthā”ti? “Na kho me, mārisa, so Bhagavā satthā. Sabrahmacārī me eso āyasmā Mahāmoggallāno”ti. “Lābhā te, mārisa, (suladdhaṁ te, mārisa.) yassa te sabrahmacārī evaṁmahiddhiko evaṁmahānubhāvo! Aho nūna te so Bhagavā satthā”ti.

395. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhijānāti no, bhante, Bhagavā ahu ñātaññatarassa mahesakkhassa yakkhassa saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ bhāsitā"ti? "Abhijānāmahaṁ, Moggallāna, idha Sakko devānamindo yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho, Moggallāna, Sakko devānamindo maṁ etadavoca-- 'Kittāvatā nu kho, bhante bhikkhu saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hoti accantaniṭṭho accantayogakkhemī accantabrahmacārī accantapariyosāno seṭṭho devamanussānan"ti.

Evaṁ vutte ahaṁ, Moggallāna, Sakkaṁ devānamindaṁ etadavocaṁ-- "Idha devānaminda bhikkhuno sutaṁ hoti 'sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā'ti. Evaṁ cetaṁ devānaminda bhikkhuno sutaṁ hoti 'sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā'ti. So sabbaṁ dhammaṁ abhijānāti, sabbaṁ dhammaṁ abhiññāya sabbaṁ dhammaṁ parijānāti sabbaṁ dhammaṁ pariññāya yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā. So tāsu vedanāsu aniccānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati. So tāsu vedanāsu aniccānupassī viharanto, virāgānupassī viharanto, nirodhānupassī viharanto, paṭinissaggānupassī viharanto na kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ (M.37./I,256.) kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Ettāvatā kho, devānaminda, bhikkhu saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hoti accantaniṭṭho accantayogakkhemī accantabrahmacārī accantapariyosāno seṭṭho devamanussānanti. Evaṁ kho ahaṁ, Moggallāna, abhijānāmi Sakkassa devānamindassa saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ bhāsitā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.38.) (8) Mahātaṇhāsaṅkhayasuttaṁ

▶T.46.(201)(vol.1.766.)

396. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Sātissa nāma bhikkhuno kevaṭṭaputtassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti-- "Tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati anaññan"ti. Assosuṁ kho sambahulā bhikkhū-- "Sātissa kira nāma bhikkhuno kevaṭṭaputtassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan'"ti. Atha kho te bhikkhū yena sāti bhikkhu kevaṭṭaputto tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etadavocuṁ-- "Saccaṁ kira te, āvuso sāti, evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan'"ti? "Evaṁ byā kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan"ti. Atha kho te bhikkhū sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetukāmā samanuyuñjanti samanugāhanti samanubhāsanti-- "Mā evaṁ, āvuso sāti, avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyenāvuso sāti, paṭiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ (M.38./I,257.) vuttaṁ Bhagavatā, aññatra paccayā natthi viññāṇassa sambhavo"ti. Evampi kho sāti bhikkhu kevaṭṭaputto tehi bhikkhūhi samanuyuñjiyamāno samanugāhiyamāno samanubhāsiyamāno tadeva pāpakaṁ diṭṭhigataṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- "Evaṁ byā kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ

desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati anaññan”ti.

397. Yato kho te bhikkhū nāsakkhiṁsu sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetuṁ, atha kho te bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- “Sātissa nāma, bhante, bhikkhuno kevaṭṭaputtassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ ‘tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan’ti. Assumha kho mayaṁ, bhante, Sātissa kira nāma bhikkhuno kevaṭṭaputtassa evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- ‘tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan’ti. Atha kho mayaṁ, bhante, yena sāti bhikkhu kevaṭṭaputto tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etadavocumha-- ‘saccaṁ kira te, āvuso sāti, evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- “Tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan”ti? Evaṁ vutte, bhante, sāti bhikkhu kevaṭṭaputto amhe etadavoca-- ‘Evaṁ byā kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan’ti. Atha kho mayaṁ, bhante, sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetukāmā samanuyuñjimha samanugāhimha samanubhāsimha-- ‘mā evaṁ, āvuso sāti, avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya. Anekapariyāyenāvuso sāti, paṭiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ vuttaṁ Bhagavatā, aññatra paccayā natthi viññāṇassa sambhavo’ti. Evampi kho, bhante, sāti bhikkhu kevaṭṭaputto amhehi samanuyuñjiyamāno samanugāhiyamāno samanubhāsiyamāno tadeva pāpakaṁ diṭṭhigataṁ thāmasā parāmasā abhinivissa voharati-- ‘evaṁ byā kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan’ti. Yato kho mayaṁ, bhante, nāsakkhimha sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetuṁ, atha mayaṁ etamatthaṁ Bhagavato ārocemā”ti.

398. Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi-- “Ehi (M.38./I,258.) tvaṁ bhikkhu, mama vacanena sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ āmantehi-- ‘satthā taṁ, āvuso sāti, āmantetī’”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yena sāti bhikkhu kevaṭṭaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etadavoca-- “Satthā taṁ, āvuso sāti, āmantetī”ti. “Evamāvuso”ti kho sāti bhikkhu kevaṭṭaputto tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ Bhagavā etadavoca-- “Saccaṁ kira, te, sāti, evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ-- ‘tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan’”ti? “Evaṁ byā kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi yathā tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati, anaññan”ti. “Katamaṁ taṁ, sāti, viññāṇan”ti? “Yvāyaṁ, bhante, vado vedeyyo tatra tatra kalyāṇapāpakānaṁ kammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedetī”ti. “Kassa nu kho nāma tvaṁ, moghapurisa, mayā evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānāsi? Nanu mayā, moghapurisa, anekapariyāyena paṭiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ vuttaṁ, aññatra paccayā natthi viññāṇassa sambhavoti? Atha ca pana tvaṁ, moghapurisa, attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhasi, attānañca khaṇasi, bahuñca apuññaṁ pasavasi. Tañhi te, moghapurisa, bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā”ti.

399. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nāyaṁ sāti bhikkhu kevaṭṭaputto usmīkatopi imasmiṁ dhammavinaye”ti? “Kiñhi siyā bhante? No hetaṁ, bhante”ti. Evaṁ vutte, sāti bhikkhu kevaṭṭaputto tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno nisīdi. Atha kho Bhagavā sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ appaṭibhānaṁ viditvā sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ etadavoca-- “Paññāyissasi kho tvaṁ, moghapurisa, etena sakena pāpakena diṭṭhigatena. Idhāhaṁ bhikkhū

paṭipucchissāmī”ti. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Tumhepi me, bhikkhave, evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha yathāyaṁ sāti bhikkhu kevaṭṭaputto (M.38./I,259.) attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhati, attānañca khaṇati, bahuñca apuññaṁ pasavatī”ti? “No hetaṁ, bhante! Anekapariyāyena hi no, bhante, paṭiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ vuttaṁ Bhagavatā, aññatra paccayā natthi viññāṇassa sambhavo”ti. “Sādhu sādhu, bhikkhave! Sādhu kho me tumhe, bhikkhave, evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha. Anekapariyāyena hi vo, bhikkhave, paṭiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ vuttaṁ mayā, aññatra paccayā natthi viññāṇassa sambhavoti. Atha ca panāyaṁ sāti bhikkhu kevaṭṭaputto attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhati, attānañca khaṇati, bahuñca apuññaṁ pasavati pasavati. Tañhi tassa moghapurisassa bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya.

400. “Yaṁ yadeva, bhikkhave, paccayaṁ paṭicca uppajjati viññāṇaṁ, tena teneva viññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati viññāṇaṁ, cakkhuviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati; sotañca paṭicca sadde ca uppajjati viññāṇaṁ, sotaviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati; ghānañca paṭicca gandhe ca uppajjati viññāṇaṁ, ghānaviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati; jivhañca paṭicca rase ca uppajjati viññāṇaṁ, jivhāviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati; kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati viññāṇaṁ, kāyaviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati; manañca paṭicca dhamme ca uppajjati viññāṇaṁ, manoviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati.

“Seyyathāpi, bhikkhave, yaṁ yadeva paccayaṁ paṭicca aggi jalati tena teneva saṅkhyaṁ gacchati. Kaṭṭhañca paṭicca aggi jalati, kaṭṭhaggitveva saṅkhyaṁ gacchati; sakalikañca paṭicca aggi jalati, sakalikaggitveva saṅkhyaṁ gacchati; tiṇañca paṭicca aggi jalati, tiṇaggitveva saṅkhyaṁ gacchati; gomayañca paṭicca aggi jalati, gomayaggitveva saṅkhyaṁ gacchati; thusañca paṭicca aggi jalati, thusaggitveva saṅkhyaṁ gacchati; saṅkārañca paṭicca aggi jalati, saṅkāraggitveva saṅkhyaṁ gacchati. Evameva kho, bhikkhave, yaṁ yadeva paccayaṁ paṭicca uppajjati viññāṇaṁ, tena teneva saṅkhyaṁ gacchati. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati viññāṇaṁ, cakkhuviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati; sotañca paṭicca sadde ca uppajjati viññāṇaṁ, sotaviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati, ghānañca paṭicca gandhe ca uppajjati (M.38./I,260.) viññāṇaṁ ghāṇaviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati, jivhañca paṭicca rase ca uppajjati viññāṇaṁ, jivhāviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati viññāṇaṁ, kāyaviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati viññāṇaṁ, manoviññāṇaṁtveva saṅkhyaṁ gacchati.

401. “Bhūtamidanti bhikkhave, passathā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhārasambhavanti, bhikkhave, passathā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ, taṁ nirodhadhammanti, bhikkhave, passathā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Bhūtamidaṁ nossūti, bhikkhave, kaṅkhato uppajjati vicikicchā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhārasambhavaṁ nossūti, bhikkhave kaṅkhato uppajjati vicikicchā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ, taṁ nirodhadhammaṁ nossūti, bhikkhave, kaṅkhato uppajjati vicikicchā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Bhūtamidanti, bhikkhave, yathābhūtaṁ sammappaññāya passato yā vicikicchā sā pahīyatī”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhārasambhavanti, bhikkhave, yathābhūtaṁ sammappaññāya passatā-- e yā vicikicchā sā pahīyatī”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ, taṁ nirodhadhammanti, bhikkhave, yathābhūtaṁ sammappaññāya passatā-- e yā vicikicchā sā pahīyatī”ti?

“Evaṁ bhante”.

“Bhūtamidanti, bhikkhave, itipi vo ettha nibbicikicchā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhārasambhavanti, bhikkhave, itipi vo ettha nibbicikicchā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhammanti, bhikkhave, itipi vo ettha nibbicikicchā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Bhūtamidanti, bhikkhave, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhan”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhārasambhavanti, bhikkhave, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhan”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhammanti, bhikkhave, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhan”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Imaṁ ce tumhe, bhikkhave, diṭṭhiṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ allīyetha kelāyetha dhanāyetha mamāyetha, api nu me tumhe, bhikkhave, kullūpamaṁ dhammaṁ desitaṁ ājāneyyātha nittharaṇatthāya no gahaṇatthāyā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Imaṁ ce tumhe, bhikkhave, diṭṭhiṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ (M.38./I,261.) na allīyetha na kelāyetha na dhanāyetha na mamāyetha, api nu me tumhe, bhikkhave, kullūpamaṁ dhammaṁ desitaṁ ājāneyyātha nittharaṇatthāya no gahaṇatthāyā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

402. “Cattārome, bhikkhave, āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā, sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro? Kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiyā, viññāṇaṁ catutthaṁ.

“Ime ca, bhikkhave, cattāro āhārā kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā?

“Ime cattāro āhārā taṇhānidānā taṇhāsamudayā taṇhājātikā taṇhāpabhavā.

“Taṇhā cāyaṁ, bhikkhave, kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā?

“Taṇhā vedanānidānā vedanāsamudayā vedanājātikā vedanāpabhavā.

“Vedanā cāyaṁ, bhikkhave, kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā?

“Vedanā phassanidānā phassasamudayā phassajātikā phassapabhavā.

“Phasso cāyaṁ, bhikkhave, kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo?

“Phasso saḷāyatananidāno saḷāyatanasamudayo saḷāyatanajātiko saḷāyatanapabhavo.

“Saḷāyatanaṁ cidaṁ, bhikkhave, kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ?

“Saḷāyatanaṁ nāmarūpanidānaṁ nāmarūpasamudayaṁ nāmarūpajātikaṁ nāmarūpapabhavaṁ.

“Nāmarūpaṁ cidaṁ, bhikkhave, kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ?

“Nāmarūpaṁ viññāṇanidānaṁ viññāṇasamudayaṁ viññāṇajātikaṁ viññāṇapabhavaṁ.

“Viññāṇaṁ cidaṁ, bhikkhave, kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ?

“Viññāṇaṁ saṅkhāranidānaṁ saṅkhārasamudayaṁ saṅkhārajātikaṁ saṅkhārapabhavaṁ.

“Saṅkhārā cime, bhikkhave, kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā?

"Saṅkhārā avijjānidānā avijjāsamudayā avijjājātikā avijjāpabhavā.

"Iti kho, bhikkhave, avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.'"

403. "Jātipaccayā jarāmaraṇanti iti kho panetaṁ vuttaṁ; jātipaccayā nu kho, bhikkhave, jarāmaraṇaṁ, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Jātipaccayā, bhante, jarāmaraṇaṁ; evaṁ no ettha hoti -- jātipaccayā jarāmaraṇan"ti. "Bhavapaccayā jātīti iti kho panetaṁ vuttaṁ; bhavapaccayā nu kho, bhikkhave, jāti, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Bhavapaccayā, (M.38./I,262.) bhante jāti; evaṁ no ettha hoti-- bhavapaccayā jātī"ti "Upādānapaccayā bhavoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; upādānapaccayā nu kho, bhikkhave, bhavo, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Upādānapaccayā, bhante, bhavo; evaṁ no ettha hoti-- upādānapaccayā bhavo"ti. "Taṇhāpaccayā upādānanti iti kho panetaṁ vuttaṁ, taṇhāpaccayā nu kho, bhikkhave, upādānaṁ, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Taṇhāpaccayā, bhante, upādānaṁ; evaṁ no ettha hoti-- taṇhāpaccayā upādānan"ti. "Vedanāpaccayā taṇhāti iti kho panetaṁ vuttaṁ; vedanāpaccayā nu kho, bhikkhave, taṇhā, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Vedanāpaccayā, bhante, taṇhā; evaṁ no ettha hoti-- vedanāpaccayā taṇhā"ti. "Phassapaccayā vedanāti iti kho panetaṁ vuttaṁ; phassapaccayā nu kho, bhikkhave, vedanā, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Phassapaccayā, bhante, vedanā; evaṁ no ettha hoti-- phassapaccayā vedanā"ti. "Saḷāyatanapaccayā phassoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; saḷāyatanapaccayā nu kho, bhikkhave, phasso, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Saḷāyatanapaccayā, bhante, phasso; evaṁ no ettha hoti-- saḷāyatanapaccayā phasso"ti. "Nāmarūpapaccayā saḷāyatananti iti kho panetaṁ vuttaṁ; nāmarūpapaccayā nu kho, bhikkhave, saḷāyatanaṁ, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Nāmarūpapaccayā, bhante, saḷāyatanaṁ; evaṁ no ettha hoti-- nāmarūpapaccayā saḷāyatanan"ti. "Viññāṇapaccayā nāmarūpanti iti kho panetaṁ vuttaṁ; viññāṇapaccayā nu kho, bhikkhave, nāmarūpaṁ, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Viññāṇapaccayā, bhante, nāmarūpaṁ; evaṁ no ettha hoti-- viññāṇapaccayā nāmarūpan"ti. "Saṅkhārapaccayā viññāṇanti iti kho panetaṁ vuttaṁ; saṅkhārapaccayā nu kho, bhikkhave, viññāṇaṁ, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Saṅkhārapaccayā, bhante, viññāṇaṁ; evaṁ no ettha hoti-- saṅkhārapaccayā viññāṇan"ti. "Avijjāpaccayā saṅkhārāti iti kho panetaṁ vuttaṁ; avijjāpaccayā nu kho, bhikkhave, saṅkhārā, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Avijjāpaccayā, bhante, saṅkhārā; evaṁ no ettha hoti-- avijjāpaccayā saṅkhārā"ti.

404. "Sādhu, bhikkhave. Iti kho, bhikkhave, tumhepi evaṁ vadetha, ahampi evaṁ vadāmi-- imasmiṁ sati idaṁ hoti, (M.38./I,263.) imassuppādā idaṁ uppajjati, yadidaṁ-- avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

"Avijjāyatveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho saḷāyatananirodhā phassanirodho, phassanirodhā vedanānirodho, vedanānirodhā taṇhānirodho, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

405. "Jātinirodhā jarāmaraṇanirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; jātinirodhā nu kho, bhikkhave, jarāmaraṇanirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī"ti? "Jātinirodhā, bhante, jarāmaraṇanirodho; evaṁ no ettha hoti-- jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti. "Bhavanirodhā

jātinirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; bhavanirodhā nu kho, bhikkhave, jātinirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Bhavanirodhā, bhante, jātinirodho; evaṁ no ettha hoti-- bhavanirodhā jātinirodho”ti. “Upādānanirodhā bhavanirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; upādānanirodhā nu kho, bhikkhave, bhavanirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Upādānanirodhā, bhante, bhavanirodho; evaṁ no ettha hoti-- upādānanirodhā bhavanirodho”ti. “Taṇhānirodhā upādānanirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; taṇhānirodhā nu kho, bhikkhave, upādānanirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Taṇhānirodhā, bhante, upādānanirodho; evaṁ no ettha hoti-- taṇhānirodhā upādānanirodho”ti. “Vedanānirodhā taṇhānirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; vedanānirodhā nu kho, bhikkhave, taṇhānirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Vedanānirodhā, bhante, taṇhānirodho; evaṁ no ettha hoti-- vedanānirodhā taṇhānirodho”ti. “Phassanirodhā vedanānirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; phassanirodhā (M.38./I,264.) nu kho, bhikkhave, vedanānirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Phassanirodhā, bhante, vedanānirodho; evaṁ no ettha hoti-- phassanirodhā vedanānirodho”ti. “Saḷāyatananirodhā phassanirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; saḷāyatananirodhā nu kho, bhikkhave, phassanirodho, no vā kathaṁ vā ettha hotīti? Saḷāyatananirodhā, bhante, phassanirodho; evaṁ no ettha hoti-- saḷāyatananirodhā phassanirodho”ti. “Nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; nāmarūpanirodhā nu kho, bhikkhave, saḷāyatananirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Nāmarūpanirodhā, bhante, saḷāyatananirodho; evaṁ no ettha hoti -- nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho”ti. “Viññāṇanirodhā nāmarūpanirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; viññāṇanirodhā nu kho, bhikkhave, nāmarūpanirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Viññāṇanirodhā, bhante, nāmarūpanirodho; evaṁ no ettha hoti-- viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho”ti. “Saṅkhāranirodhā viññāṇanirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; saṅkhāranirodhā nu kho, bhikkhave, viññāṇanirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Saṅkhāranirodhā, bhante viññāṇanirodho; evaṁ no ettha hoti-- saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho”ti. “Avijjānirodhā saṅkhāranirodhoti iti kho panetaṁ vuttaṁ; avijjānirodhā nu kho, bhikkhave, saṅkhāranirodho, no vā, kathaṁ vā ettha hotī”ti? “Avijjānirodhā, bhante, saṅkhāranirodho; evaṁ no ettha hoti-- avijjānirodhā saṅkhāranirodho”ti.

406. “Sādhu, bhikkhave. Iti kho, bhikkhave, tumhepi evaṁ vadetha, ahampi evaṁ vadāmi-- imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, yadidaṁ-- avijjānirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho, saḷāyatananirodhā phassanirodho, phassanirodhā vedanānirodho, vedanānirodhā taṇhānirodho, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

407. “Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā pubbantaṁ (M.38./I,265.) vā paṭidhāveyyātha-- ‘ahesumha nu kho mayaṁ atītamaddhānaṁ, nanu kho ahesumha atītamaddhānaṁ, kiṁ nu kho ahesumha atītamaddhānaṁ, kathaṁ nu kho ahesumha atītamaddhānaṁ, kiṁ hutvā kiṁ ahesumha nu kho mayaṁ atītamaddhānan’”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā aparantaṁ vā paṭidhāveyyātha-- bhavissāma nu kho mayaṁ anāgatamaddhānaṁ, nanu kho bhavissāma anāgatamaddhānaṁ, kiṁ nu kho bhavissāma anāgatamaddhānaṁ, kathaṁ nu kho bhavissāma anāgatamaddhānaṁ, kiṁ hutvā kiṁ bhavissāma nu kho mayaṁ anāgatamaddhānan”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā etarahi vā paccuppannamaddhānaṁ ajjhattaṁ kathaṁkathī assatha-- ahaṁ nu khosmi, no nu khosmi, kiṁ nu khosmi, kathaṁ nu khosmi, ayaṁ nu kho satto kuto āgato, so kuhiṁgāmī bhavissatī”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā evaṁ vadeyyātha-- satthā no garu, satthugāravena ca mayaṁ evaṁ vademā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā evaṁ vadeyyātha-- samaṇo evamāha, samaṇā ca nāma mayaṁ evaṁ vademā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā aññaṁ satthāraṁ uddiseyyāthā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Api nu tumhe, bhikkhave, evaṁ jānantā evaṁ passantā yāni tāni puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ vata kotūhalamaṅgalāni tāni sārato paccāgaccheyyāthā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Nanu, bhikkhave, yadeva tumhākaṁ sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ, tadeva tumhe vadethā”ti.

“Evaṁ, bhante”.

“Sādhu, bhikkhave, upanītā kho me tumhe, bhikkhave, iminā sandiṭṭhikena dhammena akālikena ehipassikena opaneyyikena paccattaṁ veditabbena viññūhi. Sandiṭṭhiko ayaṁ, bhikkhave, dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhi-- iti yantaṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttan”ti.

408. “Tiṇṇaṁ kho pana, bhikkhave, sannipātā gabbhassāvakkanti hoti. Idha mātāpitaro ca sannipatitā honti, mātā ca na utunī hoti, gandhabbo ca na paccupaṭṭhito hoti, neva tāva gabbhassāvakkanti (M.38./I,266.) hoti. Idha mātāpitaro ca sannipatitā honti, mātā ca utunī hoti, gandhabbo ca na paccupaṭṭhito hoti, neva tāva gabbhassāvakkanti hoti. Yato ca kho, bhikkhave, mātāpitaro ca sannipatitā honti, mātā ca utunī hoti, gandhabbo ca paccupaṭṭhito hoti-- evaṁ tiṇṇaṁ sannipātā gabbhassāvakkanti hoti. Tamenaṁ, bhikkhave, mātā nava vā dasa vā māse gabbhaṁ kucchinā pariharati mahatā saṁsayena garubhāraṁ. Tamenaṁ, bhikkhave, mātā navannaṁ vā dasannaṁ vā māsānaṁ accayena vijāyati mahatā saṁsayena garubhāraṁ. Tamenaṁ jātaṁ samānaṁ sakena lohitena poseti. Lohitañhetaṁ, bhikkhave, ariyassa vinaye yadidaṁ mātuthaññaṁ. Sa kho so, bhikkhave, kumāro vuddhimanvāya indriyānaṁ paripākamanvāya yāni tāni kumārakānaṁ kīḷāpanakāni tehi kīḷati, seyyathidaṁ-- vaṅkakaṁ ghaṭikaṁ mokkhacikaṁ ciṅgulakaṁ pattāḷhakaṁ rathakaṁ dhanukaṁ. Sa kho so, bhikkhave, kumāro vuddhimanvāya indriyānaṁ paripākamanvāya pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreti -- cakkhuviññeyyehi rūpehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi, sotaviññeyyehi saddehi… ghānaviññeyyehi gandhehi… jivhāviññeyyehi rasehi… kāyaviññeyyehi phoṭṭhabbehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi.

409. “So cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe sārajjati, appiyarūpe rūpe byāpajjati, anupaṭṭhitakāyasati ca viharati parittacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti-- yatthassa te pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. So evaṁ anurodhavirodhaṁ samāpanno yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, so taṁ vedanaṁ abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ vedanaṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī Yā vedanāsu nandī tadupādānaṁ, tassupādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe (M.38./I,267.) dhamme sārajjati, appiyarūpe dhamme byāpajjati, anupaṭṭhitakāyasati ca viharati parittacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti-- yatthassa te pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. So

evaṁ anurodhavirodhaṁ samāpanno yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, so taṁ vedanaṁ abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ vedanaṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī. Yā vedanāsu nandī tadupādānaṁ, tassupādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

410. "Idha, bhikkhave, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ; kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati-- 'sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā, kāsāyāni vatthāni acchādetvā, agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan'"ti. So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya, mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya, kesamassuṁ ohāretvā, kāsāyāni vatthāni acchādetvā, agārasmā anagāriyaṁ pabbajati.

411. "So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

"Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā (M.38./I,268.) paṭivirato hoti, dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī athenena sucibhūtena attanā viharati.

"Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hoti, ārācārī virato methunā gāmadhammā.

"Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti, saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa.

"Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti-- ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya. Iti bhinnānaṁ vā sandhātā, sahitānaṁ vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī, samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

"Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti-- yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

"Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti, kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā kālena, sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ.

"So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti, ekabhattiko hoti rattūparato, virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti, mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti, uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti, jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, hatthigavāssavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti, kayavikkayā paṭivirato hoti, tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti, ukkoṭanavañcana-- nikati-- sāciyogā paṭivirato hoti, chedana-- vadhabandhanaviparāmosa-- ālopa-- sahasākārā paṭivirato hoti .

"So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So

yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti sapattabhārova ḍeti, evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. So iminā (M.38./I,269.) ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

"So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ manindriye saṁvaraṁ āpajjati. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

"So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

412. "So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato.), iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato, vivittaṁ senāsanaṁ bhajati-- araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya, parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti; byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati, sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti; thīnamiddhaṁ pahāya vigatathīnamiddho viharati ālokasaññī, sato sampajāno, thīnamiddhā cittaṁ parisodheti; uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti; vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

(M.38./I,270.) 413. "So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

414. "So cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe na sārajjati, appiyarūpe rūpe na byāpajjati, upaṭṭhitakāyasati ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti-- yatthassa te pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. So evaṁ anurodhavirodhavippahīno yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, so taṁ vedanaṁ nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ vedanaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato yā vedanāsu nandī sā nirujjhati. Tassa nandīnirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme na sārajjati, appiyarūpe dhamme na byāpajjati, upaṭṭhitakāyasati ca viharati appamāṇacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti-- yatthassa te pāpakā akusalā dhammā

aparisesā nirujjhanti. So evaṁ anurodhavirodhavippahīno yaṁ kiñci vedanaṁ vedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, so taṁ vedanaṁ nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ vedanaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato yā vedanāsu nandī sā nirujjhati. Tassa nandīnirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Imaṁ kho me tumhe, bhikkhave, saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ dhāretha, sātiṁ pana (M.38./I,271.) bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ mahātaṇhājālataṇhāsaṅghāṭappaṭimukkan”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahātaṇhāsaṅkhayasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.39.) (9) Mahā-- assapurasuttaṁ

▶T.46.(182)(vol.1.724.)、T.125.(49.8)(vol.2.801.)

415. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Aṅgesu viharati Assapuraṁ nāma Aṅgānaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

“Samaṇā samaṇāti vo, bhikkhave, jano sañjānāti. Tumhe ca pana ‘ke tumhe’ti puṭṭhā samānā ‘samaṇāmhā’ti paṭijānātha; tesaṁ vo, bhikkhave, evaṁsamaññānaṁ sataṁ evaṁpaṭiññānaṁ sataṁ ‘ye dhammā samaṇakaraṇā ca brāhmaṇakaraṇā ca te dhamme samādāya vattissāma, evaṁ no ayaṁ amhākaṁ samaññā ca saccā bhavissati paṭiññā ca bhūtā. Yesañca mayaṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilāna-- ppaccayabhesajjaparikkhāraṁ paribhuñjāma, tesaṁ te kārā amhesu mahapphalā bhavissanti mahānisaṁsā, amhākañcevāyaṁ pabbajjā avañjhā bhavissati saphalā sa-- udrayā’ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

416. “Katame ca, bhikkhave, dhammā samaṇakaraṇā ca brāhmaṇakaraṇā ca? ‘Hirottappena samannāgatā bhavissāmā’ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- ‘hirottappenamha samannāgatā alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan’ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- ‘mā vo sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi, sati uttariṁ karaṇīye’.

417. “Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? ‘Parisuddho no (M.39./I,272.) kāyasamācāro bhavissati uttāno vivaṭo na ca chiddavā saṁvuto ca. Tāya ca pana parisuddhakāyasamācāratāya nevattānukkaṁsessāma na paraṁ vambhessāmā’ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- ‘hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan’ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- ‘mā vo sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi, sati uttariṁ karaṇīye’.

418. “Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? ‘Parisuddho no vacīsamācāro bhavissati uttāno vivaṭo na ca chiddavā saṁvuto ca. Tāya ca pana parisuddhavacīsamācāratāya nevattānukkaṁsessāma na paraṁ vambhessāmā’ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- ‘hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan’ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- ‘mā vo sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi, sati uttariṁ karaṇīye’.

419. “Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? ‘Parisuddho no manosamācāro

bhavissati uttāno vivaṭo na ca chiddavā saṁvuto ca. Tāya ca pana parisuddhamano-- samācāratāya nevattānukkaṁsessāma na paraṁ vambhessāmā'ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- 'hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro, parisuddho manosamācāro; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan'ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- 'mā vo sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi, sati uttariṁ karaṇīye'.

420. "Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? 'Parisuddho no ājīvo bhavissati uttāno vivaṭo na ca chiddavā saṁvuto ca. Tāya ca pana parisuddhājīvatāya nevattānukkaṁsessāma na paraṁ vambhessāmā'ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- 'hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro, parisuddho manosamācāro, parisuddho ājīvo; alamettāvatā (M.39./I,273.) katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan'ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- 'mā vo sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi, sati uttariṁ karaṇīye'.

421. "Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? 'Indriyesu guttadvārā bhavissāma; cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjissāma, rakkhissāma cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjissāma. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjissāma, rakkhissāma manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjissāmā'ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- 'hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro, parisuddho manosamācāro, parisuddho ājīvo, indriyesumha guttadvārā; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan'ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- 'mā vo sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi, sati uttariṁ karaṇīye'.

422. "Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? 'Bhojane mattaññuno bhavissāma, paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āharissāma, neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya, vihiṁsūparatiyā, brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāma navañca vedanaṁ na uppādessāma, yātrā ca no bhavissati, anavajjatā ca, phāsu vihāro cā'ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- 'hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro, parisuddho manosamācāro, parisuddho ājīvo, indriyesumha guttadvārā, bhojane mattaññuno; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan'ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- 'mā vo, sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi sati uttariṁ karaṇīye'.

423. "Kiñca bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? 'Jāgariyaṁ anuyuttā bhavissāma, divasaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhessāma. Rattiyā paṭhamaṁ yāmaṁ (M.39./I,274.) caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhessāma. Rattiyā majjhimaṁ yāmaṁ dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappessāma pāde pādaṁ accādhāya, sato sampajāno uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā. Rattiyā pacchimaṁ yāmaṁ paccuṭṭhāya caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhessāmā'ti, evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa-- 'hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro,

parisuddho manosamācāro, parisuddho ājīvo, indriyesumha guttadvārā, bhojane mattaññuno, jāgariyaṁ anuyuttā; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan'ti, tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- 'mā vo, sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi sati uttariṁ karaṇīye'.

424. "Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? 'Satisampajaññena samannāgatā bhavissāma, abhikkante paṭikkante sampajānakārī, ālokite vilokite sampajānakārī, samiñjite pasārite sampajānakārī, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī, uccārapassāvakamme sampajānakārī, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī'ti, evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Siyā kho pana, bhikkhave, tumhākaṁ evamassa 'hirottappenamha samannāgatā, parisuddho no kāyasamācāro, parisuddho vacīsamācāro, parisuddho manosamācāro, parisuddho ājīvo, indriyesumha guttadvārā, bhojane mattaññuno, jāgariyaṁ anuyuttā, satisampajaññena samannāgatā; alamettāvatā katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttariṁ karaṇīyan'ti tāvatakeneva tuṭṭhiṁ āpajjeyyātha. Ārocayāmi vo, bhikkhave, paṭivedayāmi vo, bhikkhave-- 'mā vo, sāmaññatthikānaṁ sataṁ sāmaññattho parihāyi sati uttariṁ karaṇīye'.

425. "Kiñca, bhikkhave, uttariṁ karaṇīyaṁ? Idha, bhikkhave, bhikkhu vivittaṁ senāsanaṁ bhajati-- araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanappatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti; byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati, sabbapāṇabhūtahitānukampī (M.39./I,275.) byāpādapadosā cittaṁ parisodheti; thīnamiddhaṁ pahāya vigatathīnamiddho viharati, ālokasaññī sato sampajāno, thīnamiddhā cittaṁ parisodheti; uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti; vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati, akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

426. "Seyyathāpi bhikkhave, puriso iṇaṁ ādāya kammante payojeyya. Tassa te kammantā samijjheyyuṁ. So yāni ca porāṇāni iṇamūlāni tāni ca byantī kareyya, siyā cassa uttariṁ avasiṭṭhaṁ dārabharaṇāya. Tassa evamassa-- 'ahaṁ kho pubbe iṇaṁ ādāya kammante payojesiṁ, tassa me te kammantā samijjhiṁsu. Sohaṁ yāni ca porāṇāni iṇamūlāni tāni ca byantī akāsiṁ, atthi ca me uttariṁ avasiṭṭhaṁ dārabharaṇāyā'ti. So tatonidānaṁ labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassaṁ.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso ābādhiko assa dukkhito bāḷhagilāno, bhattañcassa nacchādeyya, na cassa kāye balamattā. So aparena samayena tamhā ābādhā mucceyya, bhattañcassa chādeyya, siyā cassa kāye balamattā. Tassa evamassa-- 'ahaṁ kho pubbe ābādhiko ahosiṁ dukkhito bāḷhagilāno, bhattañca me nacchādesi, na ca me āsi kāye balamattā, somhi etarahi tamhā ābādhā mutto, bhattañca me chādeti, atthi ca me kāye balamattā'ti. So tatonidānaṁ labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassaṁ.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso bandhanāgāre baddho assa. So aparena samayena tamhā bandhanā mucceyya sotthinā abbhayena, na cassa kiñci bhogānaṁ vayo. Tassa evamassa-- 'ahaṁ kho pubbe bandhanāgāre baddho ahosiṁ, somhi etarahi tamhā bandhanā mutto, sotthinā abbhayena, natthi ca me kiñci bhogānaṁ vayo'ti. So tatonidānaṁ labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassaṁ.

"Seyyathāpi bhikkhave, puriso dāso assa anattādhīno parādhīno na yenakāmaṁgamo. So aparena samayena tamhā dāsabyā mucceyya attādhīno aparādhīno bhujisso yenakāmaṁgamo. Tassa evamassa-- 'ahaṁ kho pubbe dāso ahosiṁ anattādhīno parādhīno na yenakāmaṁgamo, somhi etarahi tamhā dāsabyā mutto attādhīno (M.39./I,276.) aparādhīno bhujisso yenakāmaṁgamo'ti. So tatonidānaṁ labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassaṁ.

"Seyyathāpi, bhikkhave, puriso sadhano sabhogo kantāraddhānamaggaṁ

paṭipajjeyya. So aparena samayena tamhā kantārā nitthareyya sotthinā abbhayena, na cassa kiñci bhogānaṁ vayo. Tassa evamassa-- 'ahaṁ kho pubbe sadhano sabhogo kantāraddhānamaggaṁ paṭipajjiṁ. Somhi etarahi tamhā kantārā nitthiṇṇo sotthinā abbhayena, natthi ca me kiñci bhogānaṁ vayo'ti. So tatonidānaṁ labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassaṁ.

"Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu yathā iṇaṁ yathā rogaṁ yathā bandhanāgāraṁ yathā dāsabyaṁ yathā kantāraddhānamaggaṁ, ime pañca nīvaraṇe appahīne attani samanupassati. Seyyathāpi, bhikkhave, āṇaṇyaṁ yathā ārogyaṁ yathā bandhanāmokkhaṁ yathā bhujissaṁ yathā khemantabhūmiṁ; evameva bhikkhu ime pañca nīvaraṇe pahīne attani samanupassati.

427. "So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi, savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, dakkho nhāpako vā nhāpakantevāsī vā kaṁsathāle nhānīyacuṇṇāni ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ sanneyya. Sāyaṁ nhānīyapiṇḍi snehānugatā snehaparetā santarabāhirā, phuṭā snehena na ca paggharinī. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hoti.

428. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, udakarahado ubbhidodako. (M.39./I,277.) Tassa nevassa puratthimāya disāya udakassa āyamukhaṁ, na pacchimāya disāya udakassa āyamukhaṁ, na uttarāya disāya udakassa āyamukhaṁ, na dakkhiṇāya disāya udakassa āyamukhaṁ, devo ca na kālena kālaṁ sammādhāraṁ anuppaveccheyya. Atha kho tamhāva udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tameva udakarahadaṁ sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya parippharreyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphuṭaṁ assa. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭaṁ hoti.

429. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, tāni yāva caggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni paripūrāni paripphuṭāni, nāssa kiñci sabbāvataṁ uppalānaṁ vā padumānaṁ vā puṇḍarīkānaṁ vā sītena vārinā apphuṭaṁ assa. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭaṁ hoti.

430. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, puriso odātena vatthena sasīsaṁ pārupetvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato (M.39./I,278.) kāyassa odātena vatthena

apphuṭaṁ assa. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti.

431. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ, dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathāpi, bhikkhave, puriso sakamhā gāmā aññaṁ gāmaṁ gaccheyya, tamhāpi gāmā aññaṁ gāmaṁ gaccheyya, so tamhā gāmā sakaṁyeva gāmaṁ paccāgaccheyya. Tassa evamassa-- 'ahaṁ kho sakamhā gāmā amuṁ gāmaṁ agacchiṁ, tatrapi evaṁ aṭṭhāsiṁ evaṁ nisīdiṁ evaṁ abhāsiṁ evaṁ tuṇhī ahosiṁ; tamhāpi gāmā amuṁ gāmaṁ agacchiṁ, tatrapi evaṁ aṭṭhāsiṁ evaṁ nisīdiṁ evaṁ abhāsiṁ evaṁ tuṇhī ahosiṁ; somhi tamhā gāmā sakaṁyeva gāmaṁ paccāgato'ti. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

432. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti (M.39./I,279.)…pe… seyyathāpi, bhikkhave, dve agārā sadvārā. Tattha cakkhumā puriso majjhe ṭhito passeyya manusse gehaṁ pavisantepi nikkhamantepi, anucaṅkamantepi anuvicarantepi Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti …pe….

433. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti.

"Seyyathāpi, bhikkhave, pabbatasaṅkhepe udakarahado accho vippasanno anāvilo. Tattha cakkhumā puriso tīre ṭhito passeyya sippisambukampi sakkharakathalampi macchagumbampi, carantampi tiṭṭhantampi. Tassa evamassa-- 'ayaṁ kho udakarahado accho vippasanno anāvilo. Tatrime sippisambukāpi (M.39./I,280.) sakkharakathalāpi macchagumbāpi carantipi tiṭṭhantipīti Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti …pe… nāparaṁ itthattāyāti pajānāti.

434. "Ayaṁ vuccati, bhikkhave, bhikkhu 'samaṇo' itipi 'brāhmaṇo'itipi 'nhātako'itipi 'vedagū'itipi 'sottiyo'itipi 'ariyo'itipi 'arahaṁ'itipi. Kathañca, bhikkhave, bhikkhu samaṇo hoti? Samitāssa honti pāpakā akusalā dhammā, saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu samaṇo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu brāhmaṇo hoti? Bāhitāssa honti pāpakā akusalā dhammā saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā, āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu brāhmaṇo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu nhātako hoti? Nhātāssa honti pāpakā akusalā dhammā, saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā, āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu nhātako hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu vedagū hoti? Viditāssa honti pāpakā akusalā

dhammā, saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā, āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu vedagū hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu sottiyo hoti? Nissutāssa honti pāpakā akusalā dhammā, saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā, āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu sottiyo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu ariyo hoti? Ārakāssa honti pāpakā akusalā dhammā, saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā, āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu ariyo hoti.

"Kathañca, bhikkhave, bhikkhu arahaṁ hoti? Ārakāssa honti pāpakā akusalā dhammā, saṁkilesikā, ponobbhavikā, sadarā, dukkhavipākā, āyatiṁ, jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, bhikkhave, bhikkhu arahaṁ hotī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahā-- assapurasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.40./I,281.)

(M.40.) (10) Cūḷa-assapurasuttaṁ

▶T.46.(183)(vol.1.725.)

435. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Aṅgesu viharati Assapuraṁ nāma Aṅgānaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Samaṇā samaṇāti vo, bhikkhave, jano sañjānāti. Tumhe ca pana 'ke tumhe'ti puṭṭhā samānā 'samaṇāmhā'ti paṭijānātha. Tesaṁ vo, bhikkhave, evaṁsamaññānaṁ sataṁ evaṁpaṭiññānaṁ sataṁ-- 'yā samaṇasāmīcippaṭipadā taṁ paṭipajjissāma; evaṁ no ayaṁ amhākaṁ samaññā ca saccā bhavissati paṭiññā ca bhūtā; yesañca mayaṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ paribhuñjāma, tesaṁ te kārā amhesu mahapphalā bhavissanti mahānisaṁsā, amhākañcevāyaṁ pabbajjā avañjhā bhavissati saphalā sa-- udrayā'ti. Evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ.

436. "Kathañca, bhikkhave, bhikkhu na samaṇasāmīcippaṭipadaṁ paṭipanno hoti? Yassa kassaci, bhikkhave, bhikkhuno abhijjhālussa abhijjhā appahīnā hoti, byāpannacittassa byāpādo appahīno hoti, kodhanassa kodho appahīno hoti, upanāhissa upanāho appahīno hoti, makkhissa makkho appahīno hoti, paḷāsissa paḷāso appahīno hoti, issukissa issā appahīnā hoti, maccharissa macchariyaṁ appahīnaṁ hoti saṭhassa sāṭheyyaṁ appahīnaṁ hoti, māyāvissa māyā appahīnā hoti, pāpicchassa pāpikā icchā appahīnā hoti, micchādiṭṭhikassa micchādiṭṭhi appahīnā hoti-- imesaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, samaṇamalānaṁ samaṇadosānaṁ samaṇakasaṭānaṁ āpāyikānaṁ ṭhānānaṁ duggativedaniyānaṁ appahānā 'na samaṇasāmīcippaṭipadaṁ paṭipanno'ti vadāmi. Seyyathāpi, bhikkhave, matajaṁ nāma āvudhajātaṁ ubhatodhāraṁ pītanisitaṁ. Tadassa saṅghāṭiyā sampārutaṁ sampaliveṭhitaṁ. Tathūpamāhaṁ, bhikkhave, imassa bhikkhuno pabbajjaṁ vadāmi.

437. "Nāhaṁ, bhikkhave, saṅghāṭikassa saṅghāṭidhāraṇamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, acelakassa acelakamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, rajojallikassa rajojallikamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave udakorohakassa udakorohaṇamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, rukkhamūlikassa (M.40./I,282.) rukkhamūlikamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, abbhokāsikassa abbhokāsikamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, ubbhaṭṭhakassa ubbhaṭṭhakamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, pariyāyabhattikassa pariyāyabhattikamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, mantajjhāyakassa mantajjhāyakamattena sāmaññaṁ vadāmi. Nāhaṁ, bhikkhave, jaṭilakassa jaṭādhāraṇamattena sāmaññaṁ vadāmi.

“Saṅghāṭikassa ce, bhikkhave, saṅghāṭidhāraṇamattena abhijjhālussa abhijjhā pahīyetha, byāpannacittassa byāpādo pahīyetha, kodhanassa kodho pahīyetha, upanāhissa upanāho pahīyetha, makkhissa makkho pahīyetha, paḷāsissa paḷāso pahīyetha, issukissa issā pahīyetha, maccharissa macchariyaṁ pahīyetha, saṭhassa sāṭheyyaṁ pahīyetha, māyāvissa māyā pahīyetha, pāpicchassa pāpikā icchā pahīyetha, micchādiṭṭhikassa micchādiṭṭhi pahīyetha, tamenaṁ mittāmaccā ñātisālohitā jātameva naṁ saṅghāṭikaṁ kareyyuṁ, saṅghāṭikattameva samādapeyyuṁ -- ‘ehi tvaṁ, bhadramukha, saṅghāṭiko hohi, saṅghāṭikassa te sato saṅghāṭidhāraṇamattena abhijjhālussa abhijjhā pahīyissati, byāpannacittassa byāpādo pahīyissati, kodhanassa kodho pahīyissati, upanāhissa upanāho pahīyissati, makkhissa makkho pahīyissati, paḷāsissa paḷāso pahīyissati, issukissa issā pahīyissati, maccharissa macchariyaṁ pahīyissati, saṭhassa sāṭheyyaṁ pahīyissati, māyāvissa māyā pahīyissati, pāpicchassa pāpikā icchā pahīyissati, micchādiṭṭhikassa micchādiṭṭhi pahīyissatī’ti. Yasmā ca kho ahaṁ, bhikkhave, saṅghāṭikampi idhekaccaṁ passāmi abhijjhāluṁ byāpannacittaṁ kodhanaṁ upanāhiṁ makkhiṁ paḷāsiṁ issukiṁ maccharīṁ saṭhaṁ māyāviṁ pāpicchaṁ micchādiṭṭhikaṁ, tasmā na saṅghāṭikassa saṅghāṭidhāraṇamattena sāmaññaṁ vadāmi.

“Acelakassa ce, bhikkhave …pe… rajojallikassa ce, bhikkhave …pe… udakorohakassa ce, bhikkhave …pe… rukkhamūlikassa ce, bhikkhave …pe… abbhokāsikassa ce, bhikkhave …pe… ubbhaṭṭhakassa ce, bhikkhave …pe… pariyāyabhattikassa ce, bhikkhave …pe… mantajjhāyakassa ce, bhikkhave …pe… jaṭilakassa ce, bhikkhave, jaṭādhāraṇamattena abhijjhālussa abhijjhā pahīyetha, byāpannacittassa byāpādo pahīyetha kodhanassa kodho pahīyetha, upanāhissa upanāho pahīyetha, makkhissa makkho pahīyetha, paḷāsissa paḷāso pahīyetha, issukissa issā pahīyetha, maccharissa macchariyaṁ pahīyetha, saṭhassa sāṭheyyaṁ pahīyetha, māyāvissa māyā pahīyetha, pāpicchassa pāpikā icchā pahīyetha, micchādiṭṭhikassa micchādiṭṭhi pahīyetha, tamenaṁ mittāmaccā ñātisālohitā jātameva naṁ jaṭilakaṁ kareyyuṁ, jaṭilakattameva samādapeyyuṁ-- ‘ehi tvaṁ, bhadramukha, jaṭilako hohi, jaṭilakassa te sato jaṭādhāraṇamattena abhijjhālussa abhijjhā pahīyissati byāpannacittassa (M.40./I,283.) byāpādo pahīyissati, kodhanassa kodho pahīyissati …pe… pāpicchassa pāpikā icchā pahīyissati micchādiṭṭhikassa micchādiṭṭhi pahīyissatī’ti. Yasmā ca kho ahaṁ, bhikkhave, jaṭilakampi idhekaccaṁ passāmi abhijjhāluṁ byāpannacittaṁ kodhanaṁ upanāhiṁ makkhiṁ palāsiṁ issukiṁ maccharīṁ saṭhaṁ māyāviṁ pāpicchaṁ micchādiṭṭhiṁ, tasmā na jaṭilakassa jaṭādhāraṇamattena sāmaññaṁ vadāmi.

438. “Kathañca, bhikkhave, bhikkhu samaṇasāmīcippaṭipadaṁ paṭipanno hoti? Yassa kassaci, bhikkhave, bhikkhuno abhijjhālussa abhijjhā pahīnā hoti, byāpannacittassa byāpādo pahīno hoti, kodhanassa kodho pahīno hoti, upanāhissa upanāho pahīno hoti, makkhissa makkho pahīno hoti, paḷāsissa paḷāso pahīno hoti, issukissa issā pahīnā hoti, maccharissa macchariyaṁ pahīnaṁ hoti, saṭhassa sāṭheyyaṁ pahīnaṁ hoti, māyāvissa māyā pahīnā hoti, pāpicchassa pāpikā icchā pahīnā hoti, micchādiṭṭhikassa micchādiṭṭhi pahīnā hoti-- imesaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, samaṇamalānaṁ samaṇadosānaṁ samaṇakasaṭānaṁ āpāyikānaṁ ṭhānānaṁ duggativedaniyānaṁ pahānā ‘samaṇasāmīcippaṭipadaṁ paṭipanno’ti vadāmi. So sabbehi imehi pāpakehi akusalehi dhammehi visuddhamattānaṁ samanupassati (.). Tassa sabbehi imehi pāpakehi akusalehi dhammehi visuddhamattānaṁ samanupassato pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedeti, sukhino cittaṁ samādhiyati.

“So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā

viharati. Seyyathāpi, bhikkhave, pokkharaṇī acchodakā sātodakā sītodakā setakā supatitthā ramaṇīyā. Puratthimāya (M.40./I,284.) cepi disāya puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito. So taṁ pokkharaṇiṁ āgamma vineyya udakapipāsaṁ vineyya ghammapariḷāhaṁ …pe… pacchimāya cepi disāya puriso āgaccheyya …pe… uttarāya cepi disāya puriso āgaccheyya …pe… dakkhiṇāya cepi disāya puriso āgaccheyya. Yato kuto cepi naṁ puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto, kilanto tasito pipāsito. So taṁ pokkharaṇiṁ āgamma vineyya udakapipāsaṁ, vineyya ghammapariḷāhaṁ. Evameva kho, bhikkhave, khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma, evaṁ mettaṁ karuṇaṁ muditaṁ upekkhaṁ bhāvetvā labhati ajjhattaṁ vūpasamaṁ. Ajjhattaṁ vūpasamā 'samaṇasāmīcippaṭipadaṁ paṭipanno'ti vadāmi. Brāhmaṇakulā cepi …pe… vessakulā cepi …pe… suddakulā cepi …pe… yasmā kasmā cepi kulā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma, evaṁ mettaṁ karuṇaṁ muditaṁ upekkhaṁ bhāvetvā labhati ajjhattaṁ vūpasamaṁ. Ajjhattaṁ vūpasamā 'samaṇasāmīcippaṭipadaṁ paṭipanno'ti vadāmi.

"Khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti. So ca āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Āsavānaṁ khayā samaṇo hoti. Brāhmaṇakulā cepi …pe… vessakulā cepi… suddakulā cepi… yasmā kasmā cepi kulā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Āsavānaṁ khayā samaṇo hotī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Cūḷa-- assapurasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Mahāyamakavaggo niṭṭhito catuttho.

Tassuddānaṁ--

Giñjakasālavanaṁ pariharituṁ, paññavato puna saccakanisedho;
Mukhavaṇṇapasīdanatāpindo, kevaṭṭa-- assapurajaṭilena.

(M.41./I,285.)

5. Cūḷayamakavaggo

(M.41.) (1) Sāleyyakasuttaṁ

439. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ yena Sālā nāma Kosalānaṁ brāhmaṇagāmo tadavasari. Assosuṁ kho Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ Sālaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ; kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti'. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī"ti.

Atha kho Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce

Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Ko nu kho, bho Gotama, hetu, ko paccayo, yena midhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti Ko pana, bho Gotama, hetu, ko paccayo, yena midhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantī"ti?

"Adhammacariyāvisamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti. Dhammacariyāsamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ (M.41./I,286.) upapajjantī"ti.

"Na kho mayaṁ imassa bhoto Gotamassa saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, vitthārena atthaṁ ājānāma. Sādhu no bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetu, yathā mayaṁ imassa bhoto Gotamassa saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, vitthārena atthaṁ ājāneyyāmā"ti. "Tena hi, gahapatayo, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bho"ti kho sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

440. "Tividhaṁ kho, gahapatayo, kāyena adhammacariyāvisamacariyā hoti, catubbidhaṁ vācāya adhammacariyāvisamacariyā hoti, tividhaṁ manasā adhammacariyāvisamacariyā hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ kāyena adhammacariyāvisamacariyā hoti? Idha, gahapatayo, ekacco pāṇātipātī hoti, luddo lohitapāṇi hatappahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu.

"Adinnādāyī kho pana hoti. Yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ, gāmagataṁ vā araññagataṁ vā, taṁ adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti.

"Kāmesumicchācārī kho pana hoti. Yā tā māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sassāmikā saparidaṇḍā antamaso mālāguḷaparikkhittāpi, tathārūpāsu cārittaṁ āpajjitā hoti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ kāyena adhammacariyāvisamacariyā hoti.

"Kathañca gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya adhammacariyāvisamacariyā hoti? Idha, gahapatayo, ekacco musāvādī hoti. Sabhāgato vā parisāgato vā, ñātimajjhagato vā pūgamajjhagato vā rājakulamajjhagato vā, abhinīto sakkhipuṭṭho-- 'ehambho purisa, yaṁ jānāsi taṁ vadehī'ti so ajānaṁ vā āha-- 'jānāmī'ti, jānaṁ vā āha-- 'na jānāmī'ti, apassaṁ vā āha -- 'passāmī'ti, passaṁ vā āha-- 'na passāmī'ti. Iti attahetu vā parahetu vā āmisakiñcikkhahetu vā sampajānamusā bhāsitā hoti.

"Pisuṇavāco kho pana hoti. Ito sutvā amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya. Iti samaggānaṁ vā bhettā, bhinnānaṁ vā anuppadātā, vaggārāmo vaggarato vagganandī vaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

"Pharusavāco kho pana hoti. Yā sā vācā aṇḍakā kakkasā parakaṭukā parābhisajjanī kodhasāmantā asamādhisaṁvattanikā (M.41./I,287.) tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

"Samphappalāpī kho pana hoti. Akālavādī abhūtavādī anatthavādī adhammavādī avinayavādī. Anidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā hoti akālena anapadesaṁ apariyantavatiṁ anatthasaṁhitaṁ. Evaṁ kho, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya adhammacariyāvisamacariyā hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ manasā adhammacariyāvisamacariyā hoti? Idha, gahapatayo, ekacco abhijjhālu hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ taṁ abhijjhātā hoti -- 'aho vata yaṁ parassa taṁ mamassā'"ti!

"Byāpannacitto kho pana hoti paduṭṭhamanasaṅkappo-- 'ime sattā haññantu vā

vajjhantu vā ucchijjantu vā vinassantu vā mā vā ahesun'"ti.

"Micchādiṭṭhiko kho pana hoti viparītadassano-- 'natthi dinnaṁ natthi yiṭṭhaṁ natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko natthi paro loko, natthi mātā natthi pitā, natthi sattā opapātikā natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ manasā adhammacariyāvisamacariyā hoti.

"Evaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti.

441. "Tividhaṁ kho, gahapatayo, kāyena dhammacariyāsamacariyā hoti, catubbidhaṁ vācāya dhammacariyāsamacariyā hoti, tividhaṁ manasā dhammacariyāsamacariyā hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ kāyena dhammacariyāsamacariyā hoti? Idha, gahapatayo, ekacco pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

"Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti. Yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ, gāmagataṁ vā araññagataṁ vā, taṁ nādinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti.

"Kāmesumicchācāraṁ pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti. Yā tā māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sassāmikā saparidaṇḍā antamaso mālāguḷaparikkhittāpi, tathārūpāsu na cārittaṁ āpajjitā hoti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ kāyena dhammacariyāsamacariyā (M.41./I,288.) hoti.

"Kathañca, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya dhammacariyāsamacariyā hoti? Idha, gahapatayo, ekacco musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti. Sabhāgato vā parisāgato vā, ñātimajjhagato vā pūgamajjhagato vā rājakulamajjhagato vā, abhinīto sakkhiputṭho-- 'ehambho purisa, yaṁ jānāsi taṁ vadehī'ti, so ajānaṁ vā āha-- 'na jānāmī'ti, jānaṁ vā āha-- 'jānāmī'ti, apassaṁ vā āha-- 'na passāmī'ti, passaṁ vā āha -- 'passāmī'ti. Iti attahetu vā parahetu vā āmisakiñcikkhahetu vā na sampajānamusā bhāsitā hoti.

"Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya. Iti bhinnānaṁ vā sandhātā, sahitānaṁ vā anuppadātā, samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

"Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti. Yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā-- tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

"Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti. Kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā hoti kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ. Evaṁ kho, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya dhammacariyāsamacariyā hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ manasā dhammacariyāsamacariyā hoti? Idha, gahapatayo, ekacco anabhijjhālu hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ taṁ nābhijjhātā hoti-- 'aho vata yaṁ parassa taṁ mamassā'ti!

"Abyāpannacitto kho pana hoti appaduṭṭhamanasaṅkappo-- 'ime sattā averā abyābajjhā anīghā sukhī attānaṁ pariharantū'ti.

"Sammādiṭṭhiko kho pana hoti aviparītadassano-- 'atthi dinnaṁ atthi yiṭṭhaṁ atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko atthi paro loko, atthi mātā atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ manasā dhammacariyāsamacariyā hoti.

"Evaṁ dhammacariyāsamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā

kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.
(M.41./I,289.) 442. "Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā khattiyamahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā khattiyamahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brāhmaṇamahāsālānaṁ …pe… gahapatimahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gahapatimahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā cātumahārājikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā cātumahārājikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tāvatiṁsānaṁ devānaṁ …pe… yāmānaṁ devānaṁ… tusitānaṁ devānaṁ… nimmānaratīnaṁ devānaṁ… paranimmitavasavattīnaṁ devānaṁ… brahmakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brahmakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā ābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā ābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parittābhānaṁ devānaṁ …pe… appamāṇābhānaṁ devānaṁ… ābhassarānaṁ devānaṁ… parittasubhānaṁ devānaṁ… appamāṇasubhānaṁ devānaṁ… subhakiṇhānaṁ devānaṁ… Vehapphalānaṁ devānaṁ… avihānaṁ devānaṁ… atappānaṁ devānaṁ… sudassānaṁ devānaṁ… sudassīnaṁ devānaṁ… akaniṭṭhānaṁ devānaṁ… ākāsānañcāyatanūpagānaṁ devānaṁ… viññāṇañcāyatanūpagānaṁ devānaṁ ākiñcaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ… nevasaññānāsaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā nevasaññānāsaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī"ti.
(M.41./I,290.) 443. Evaṁ vutte, Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya, cakkhumanto rūpāni dakkhantīti. Evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Ete mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsake no bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupete saraṇaṁ gate"ti.

Sāleyyakasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.42.) (2) Verañjakasuttaṁ

444. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Verañjakā brāhmaṇagahapatikā Sāvatthiyaṁ paṭivasanti kenacideva karaṇīyena. Assosuṁ kho Verañjakā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ; kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti'. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī"ti.

Atha kho Verañjakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ (M.42./I,291.) kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho Verañjakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Ko nu kho, bho Gotama, hetu, ko paccayo yena midhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti? Ko pana, bho Gotama, hetu, ko paccayo yena midhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantī"ti?

"Adhammacariyāvisamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti. Dhammacariyāsamacariyāhetu kho, gahapatayo evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantī"ti.

"Na kho mayaṁ imassa bhoto Gotamassa saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, vitthārena atthaṁ ājānāma. Sādhu no bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetu yathā mayaṁ imassa bhoto Gotamassa saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, vitthārena atthaṁ ājāneyyāmā"ti. "Tena hi, gahapatayo, suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ bho"ti kho Verañjakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

445. "Tividhaṁ kho, gahapatayo, kāyena adhammacārī visamacārī hoti, catubbidhaṁ vācāya adhammacārī visamacārī hoti, tividhaṁ manasā adhammacārī visamacārī hoti.

"Kathañca, gahapatayo tividhaṁ kāyena adhammacārī visamacārī hoti? Idha, gahapatayo, ekacco pāṇātipātī hoti. Luddo lohitapāṇi hatappahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Adinnādāyī kho pana hoti. Yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ… taṁ adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti. Kāmesumicchācārī kho pana hoti. Yā tā māturakkhitā… tathārūpāsu cārittaṁ āpajjitā hoti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ kāyena adhammacārī visamacārī hoti.

"Kathañca, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya adhammacārī visamacārī hoti? Idha, gahapatayo, ekacco musāvādī hoti. Sabhāgato vā… sampajānamusā bhāsitā hoti. Pisuṇavāco kho pana hoti. Ito sutvā amutra akkhātā… vaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Pharusavāco kho pana hoti. Yā sā vācā aṇḍakā kakkasā… tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Samphappalāpī kho pana hoti. Akālavādī… apariyantavatiṁ anatthasaṁhitaṁ. Evaṁ kho, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya adhammacārī visamacārī hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ manasā adhammacārī visamacārī hoti? Idha, gahapatayo, ekacco abhijjhālu hoti …pe… taṁ mamassā'ti. Byāpannacitto kho pana hoti

paduṭṭhamanasaṅkappo-- ime sattā haññantu vā… mā vā ahesun'ti. Micchādiṭṭhiko kho pana hoti viparītadassano-- 'natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ… sacchikatvā pavedentī'ti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ manasā adhammacārī visamacārī hoti.

"Evaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti.

446. "Tividhaṁ kho, gahapatayo, kāyena dhammacārī samacārī hoti, catubbidhaṁ vācāya dhammacārī samacārī hoti, tividhaṁ manasā dhammacārī samacārī hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ kāyena dhammacārī samacārī hoti? Idha, gahapatayo, ekacco pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, yaṁ taṁ parassa… taṁ nādinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti. Kāmesumicchācāraṁ pahāya… tathārūpāsu na cārittaṁ āpajjitā hoti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ kāyena dhammacārī samacārī hoti.

"Kathañca, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya dhammacārī samacārī hoti? Idha, gahapatayo, ekacco musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti. Sabhāgato vā …pe… na sampajānamusā bhāsitā hoti. Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya… samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Pharusaṁ vācaṁ pahāya… tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Samphappalāpaṁ pahāya… kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ Evaṁ kho, gahapatayo, catubbidhaṁ vācāya dhammacārī samacārī hoti.

"Kathañca, gahapatayo, tividhaṁ manasā dhammacārī samacārī hoti? Idha, gahapatayo, ekacco anabhijjhālu hoti. Yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ taṁ nābhijjhātā hoti 'aho vata yaṁ parassa, taṁ mamassā'ti. Abyāpannacitto kho pana hoti appaduṭṭhamanasaṅkappo -- 'ime sattā averā abyābajjhā anīghā sukhī attānaṁ pariharantū'ti. Sammādiṭṭhiko kho pana hoti aviparītadassano-- 'atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ… sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Evaṁ kho, gahapatayo, tividhaṁ manasā dhammacārī samacārī hoti.

"Evaṁ dhammacariyāsamacariyāhetu kho, gahapatayo, evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

447. "Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā khattiyamahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā khattiyamahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brāhmaṇamahāsālānaṁ gahapatimahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gahapatimahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkeyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā cātumahārājikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā cātumahārājikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tāvatiṁsānaṁ devānaṁ… yāmānaṁ devānaṁ… tusitānaṁ devānaṁ… nimmānaratīnaṁ devānaṁ… paranimmitavasavattīnaṁ devānaṁ… brahmakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brahmakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā ābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā ābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce, gahapatayo, dhammacārī samacārī 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parittābhānaṁ devānaṁ …pe… appamāṇābhānaṁ devānaṁ… ābhassarānaṁ devānaṁ… parittasubhānaṁ devānaṁ… appamāṇasubhānaṁ devānaṁ… subhakiṇhānaṁ devānaṁ Vehapphalānaṁ devānaṁ… avihānaṁ devānaṁ… atappānaṁ devānaṁ… sudassānaṁ devānaṁ… sudassīnaṁ devānaṁ… akaniṭṭhānaṁ devānaṁ… ākāsānañcāyatanūpagānaṁ devānaṁ… viññāṇañcāyatanūpagānaṁ devānaṁ… ākiñcaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ… nevasaññānāsaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā nevasaññānāsaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī.

"Ākaṅkheyya ce gahapatayo dhammacārī samacārī-- 'aho vatāhaṁ āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyan'ti; ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, 'yaṁ so āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya. Taṁ kissa hetu? Tathā hi so dhammacārī samacārī'"ti.

448. Evaṁ vutte, Verañjakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya, cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Ete mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsake no bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupete saraṇaṁ gate"ti.

Verañjakasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.43./I,292.)

(M.43.) (3.) Mahāvedallasuttaṁ

▶T.46.(211)(vol.1.790.)、T.99.(251)(vol.2.60.)

449. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca--

"'Duppañño duppañño'ti, āvuso, vuccati. Kittāvatā nu kho, āvuso, duppaññoti vuccatī"ti?

"'Nappajānāti nappajānātī'ti kho, āvuso, tasmā duppaññoti vuccati.

"Kiñca nappajānāti? 'Idaṁ dukkhan'ti nappajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti nappajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti nappajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti nappajānāti. 'Nappajānāti nappajānātī'ti kho, āvuso, tasmā duppaññoti vuccatī"ti.

"'Sādhāvuso'ti kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ uttariṁ pañhaṁ apucchi--

"'Paññavā paññavā'ti, āvuso, vuccati. Kittāvatā nu kho, āvuso, paññavāti vuccatī"ti?

"'Pajānāti pajānātī'ti kho, āvuso, tasmā paññavāti vuccati.

"Kiñca pajānāti? 'Idaṁ dukkhan'ti pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti pajānāti. 'Pajānāti pajānātī'ti kho, āvuso, tasmā paññavāti vuccatī"ti.

"'Viññāṇaṁ viññāṇan'ti, āvuso, vuccati. Kittāvatā nu kho, āvuso, viññāṇanti vuccatī"ti?

"'Vijānāti vijānātī'ti kho, āvuso, tasmā viññāṇanti vuccati.

"Kiñca vijānāti? Sukhantipi vijānāti, dukkhantipi vijānāti, adukkhamasukhantipi vijānāti. 'Vijānāti vijānātī'ti kho, āvuso, tasmā viññāṇanti vuccatī"ti.

"Yā cāvuso, paññā yañca viññāṇaṁ-- ime dhammā saṁsaṭṭhā udāhu visaṁsaṭṭhā? Labbhā ca panimesaṁ dhammānaṁ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇaṁ paññāpetun"ti? "Yā cāvuso, paññā yañca viññāṇaṁ-- ime dhammā saṁsaṭṭhā, no visaṁsaṭṭhā. Na ca labbhā imesaṁ dhammānaṁ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇaṁ paññāpetuṁ. Yaṁ hāvuso, pajānāti taṁ vijānāti, yaṁ vijānāti taṁ pajānāti. (M.43./I,293.) Tasmā ime dhammā saṁsaṭṭhā, no visaṁsaṭṭhā. Na ca labbhā imesaṁ dhammānaṁ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇaṁ paññāpetun"ti.

"Yā cāvuso, paññā yañca viññāṇaṁ-- imesaṁ dhammānaṁ saṁsaṭṭhānaṁ no visaṁsaṭṭhānaṁ kiṁ nānākaraṇan"ti? "Yā cāvuso, paññā yañca viññāṇaṁ-- imesaṁ dhammānaṁ saṁsaṭṭhānaṁ no visaṁsaṭṭhānaṁ paññā bhāvetabbā, viññāṇaṁ pariññeyyaṁ. Idaṁ nesaṁ nānākaraṇan"ti.

450. "'Vedanā vedanā'ti, āvuso, vuccati. Kittāvatā nu kho, āvuso vedanāti vuccatī"ti?

"'Vedeti vedetī'ti kho, āvuso, tasmā vedanāti vuccati.

"Kiñca vedeti? Sukhampi vedeti, dukkhampi vedeti, adukkhamasukhampi vedeti. 'Vedeti vedetī'ti kho, āvuso, tasmā vedanāti vuccatī"ti.

"'Saññā saññā'ti, āvuso, vuccati. Kittāvatā nu kho, āvuso, saññāti vuccatī"ti?

"'Sañjānāti sañjānātī'ti kho, āvuso, tasmā saññāti vuccati.

"Kiñca sañjānāti? Nīlakampi sañjānāti, pītakampi sañjānāti, lohitakampi sañjānāti, odātampi sañjānāti. 'Sañjānāti sañjānātī'ti kho, āvuso, tasmā saññāti vuccatī"ti.

"Yā cāvuso, vedanā yā ca saññā yañca viññāṇaṁ-- ime dhammā saṁsaṭṭhā udāhu visaṁsaṭṭhā? Labbhā ca panimesaṁ dhammānaṁ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇaṁ paññāpetun"ti? "Yā cāvuso, vedanā yā ca saññā yañca viññāṇaṁ-- ime dhammā saṁsaṭṭhā, no visaṁsaṭṭhā. Na ca labbhā imesaṁ dhammānaṁ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇaṁ paññāpetuṁ. Yaṁ hāvuso, vedeti taṁ sañjānāti, yaṁ sañjānāti taṁ vijānāti. Tasmā ime dhammā saṁsaṭṭhā no visaṁsaṭṭhā. Na ca labbhā imesaṁ dhammānaṁ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇaṁ paññāpetun"ti.

451. "Nissaṭṭhena hāvuso, pañcahi indriyehi parisuddhena manoviññāṇena kiṁ neyyan"ti?

"Nissaṭṭhena āvuso, pañcahi indriyehi parisuddhena manoviññāṇena 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ neyyaṁ, 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ neyyaṁ, 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ neyyan"ti.

"Neyyaṁ panāvuso, dhammaṁ kena pajānātī"ti?

"Neyyaṁ kho, āvuso, dhammaṁ paññācakkhunā pajānātī"ti.

"Paññā panāvuso, kimatthiyā"ti?

"Paññā kho, āvuso, abhiññatthā pariññatthā pahānatthā"ti.

(M.43./I,294.) 452. "Kati panāvuso, paccayā sammādiṭṭhiyā uppādāyā"ti?

"Dve kho, āvuso, paccayā sammādiṭṭhiyā uppādāya-- parato ca ghoso, yoniso ca manasikāro. Ime kho, āvuso, dve paccayā sammādiṭṭhiyā uppādāyā"ti.

"Katihi panāvuso, aṅgehi anuggahitā sammādiṭṭhi cetovimuttiphalā ca hoti cetovimuttiphalānisaṁsā ca, paññāvimuttiphalā ca hoti paññāvimuttiphalānisaṁsā cā"ti?

"Pañcahi kho, āvuso, aṅgehi anuggahitā sammādiṭṭhi cetovimuttiphalā ca hoti cetovimuttiphalānisaṁsā ca, paññāvimuttiphalā ca hoti paññāvimuttiphalānisaṁsā ca. Idhāvuso, sammādiṭṭhi sīlānuggahitā ca hoti, sutānuggahitā ca hoti, sākacchānuggahitā ca hoti, samathānuggahitā ca hoti, vipassanānuggahitā ca hoti. Imehi kho, āvuso, pañcahaṅgehi anuggahitā sammādiṭṭhi cetovimuttiphalā ca hoti cetovimuttiphalānisaṁsā ca, paññāvimuttiphalā ca hoti paññāvimuttiphalānisaṁsā cā"ti.

453. “Kati panāvuso, bhavā”ti?

“Tayome, āvuso, bhavā-- kāmabhavo rūpabhavo, arūpabhavo”ti.

“Kathaṁ panāvuso, āyatiṁ punabbhavābhinibbatti hotī”ti?

“Avijjānīvaraṇānaṁ kho, āvuso, sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ tatratatrābhinandanā-- evaṁ āyatiṁ punabbhavābhinibbatti hotī”ti.

“Kathaṁ panāvuso, āyatiṁ punabbhavābhinibbatti na hotī”ti?

“Avijjāvirāgā kho, āvuso, vijjuppādā taṇhānirodhā-- evaṁ āyatiṁ punabbhavābhinibbatti na hotī”ti.

454. “Katamaṁ panāvuso, paṭhamaṁ jhānan”ti?

“Idhāvuso, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati-- idaṁ vuccati, āvuso, paṭhamaṁ jhānan”ti.

“Paṭhamaṁ panāvuso, jhānaṁ kati-- aṅgikan”ti?

“Paṭhamaṁ kho, āvuso, jhānaṁ pañcaṅgikaṁ. Idhāvuso, paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa bhikkhuno vitakko ca vattati, vicāro ca pīti ca sukhañca cittekaggatā ca. Paṭhamaṁ kho, āvuso, jhānaṁ evaṁ pañcaṅgikan”ti.

“Paṭhamaṁ panāvuso, jhānaṁ kataṅgavippahīnaṁ kataṅgasamannāgatan”ti?

“Paṭhamaṁ kho, āvuso, jhānaṁ pañcaṅgavippahīnaṁ, pañcaṅgasamannāgataṁ. Idhāvuso, paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa bhikkhuno kāmacchando pahīno hoti, byāpādo pahīno hoti, thīnamiddhaṁ pahīnaṁ hoti, uddhaccakukkuccaṁ (M.43./I,295.) pahīnaṁ hoti, vicikicchā pahīnā hoti; vitakko ca vattati, vicāro ca pīti ca sukhañca cittekaggatā ca. Paṭhamaṁ kho, āvuso, jhānaṁ evaṁ pañcaṅgavippahīnaṁ pañcaṅgasamannāgatan”ti.

455. “Pañcimāni āvuso, indriyāni nānāvisayāni nānāgocarāni, na aññamaññassa gocaravisayaṁ paccanubhonti, seyyathidaṁ-- cakkhundriyaṁ, sotindriyaṁ, ghānindriyaṁ, jivhindriyaṁ, kāyindriyaṁ. Imesaṁ kho, āvuso, pañcannaṁ indriyānaṁ nānāvisayānaṁ nānāgocarānaṁ, na aññamaññassa gocaravisayaṁ paccanubhontānaṁ, kiṁ paṭisaraṇaṁ, ko ca nesaṁ gocaravisayaṁ paccanubhotī”ti?

“Pañcimāni, āvuso, indriyāni nānāvisayāni nānāgocarāni, na aññamaññassa gocaravisayaṁ paccanubhonti, seyyathidaṁ -- cakkhundriyaṁ, sotindriyaṁ, ghānindriyaṁ, jivhindriyaṁ, kāyindriyaṁ. Imesaṁ kho, āvuso, pañcannaṁ indriyānaṁ nānāvisayānaṁ nānāgocarānaṁ, na aññamaññassa gocaravisayaṁ paccanubhontānaṁ, mano paṭisaraṇaṁ, mano ca nesaṁ gocaravisayaṁ paccanubhotī”ti.

456. “Pañcimāni, āvuso, indriyāni, seyyathidaṁ -- cakkhundriyaṁ, sotindriyaṁ, ghānindriyaṁ, jivhindriyaṁ, kāyindriyaṁ. Imāni kho, āvuso, pañcindriyāni kiṁ paṭicca tiṭṭhantī”ti?

“Pañcimāni, āvuso, indriyāni, seyyathidaṁ-- cakkhundriyaṁ, sotindriyaṁ, ghānindriyaṁ, jivhindriyaṁ, kāyindriyaṁ. Imāni kho, āvuso, pañcindriyāni āyuṁ paṭicca tiṭṭhantī”ti.

“Āyu panāvuso, kiṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti?

“Āyu usmaṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti.

“Usmā panāvuso, kiṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti?

“Usmā āyuṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti.

“Idāneva kho mayaṁ, āvuso, āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ evaṁ ājānāma-- ‘āyu usmaṁ paṭicca tiṭṭhatī’ti. Idāneva pana mayaṁ, āvuso, āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ evaṁ ājānāma-- ‘usmā āyuṁ paṭicca tiṭṭhatī’ti.

“Yathā kathaṁ panāvuso, imassa bhāsitassa attho daṭṭhabbo”ti?

“Tena hāvuso, upamaṁ te karissāmi; upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ ājānanti. Seyyathāpi, āvuso, telappadīpassa jhāyato acciṁ paṭicca ābhā paññāyati, ābhaṁ paṭicca acci paññāyati; evameva kho, āvuso, āyu usmaṁ paṭicca tiṭṭhati, usmā āyuṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti.

457. “Teva nu kho, āvuso, āyusaṅkhārā, te vedaniyā dhammā udāhu aññe āyusaṅkhārā aññe vedaniyā dhammā”ti? “Na (M.43./I,296.) kho āvuso, teva āyusaṅkhārā te vedaniyā dhammā. Te ca hāvuso, āyusaṅkhārā abhaviṁsu te vedaniyā dhammā, na yidaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa bhikkhuno vuṭṭhānaṁ paññāyetha. Yasmā ca kho, āvuso, aññe āyusaṅkhārā aññe vedaniyā dhammā, tasmā saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa bhikkhuno vuṭṭhānaṁ paññāyatī”ti.

“Yadā nu kho, āvuso, imaṁ kāyaṁ kati dhammā jahanti; athāyaṁ kāyo ujjhito avakkhitto seti, yathā kaṭṭhaṁ acetanan”ti?

“Yadā kho, āvuso, imaṁ kāyaṁ tayo dhammā jahanti-- āyu usmā ca viññāṇaṁ; athāyaṁ kāyo ujjhito avakkhitto seti, yathā kaṭṭhaṁ acetanan”ti.

“Yvāyaṁ, āvuso, mato kālaṅkato, yo cāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno-- imesaṁ kiṁ nānākaraṇan”ti?

“Yvāyaṁ, āvuso, mato kālaṅkato tassa kāyasaṅkhārā niruddhā paṭippassaddhā vacīsaṅkhārā niruddhā paṭippassaddhā, cittasaṅkhārā niruddhā paṭippassaddhā, āyu parikkhīṇo, usmā vūpasantā, indriyāni paribhinnāni. Yo cāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno tassapi kāyasaṅkhārā niruddhā paṭippassaddhā, vacīsaṅkhārā niruddhā paṭippassaddhā, cittasaṅkhārā niruddhā paṭippassaddhā, āyu na parikkhīṇo, usmā avūpasantā, indriyāni vippasannāni. Yvāyaṁ, āvuso, mato kālaṅkato, yo cāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno-- idaṁ nesaṁ nānākaraṇan”ti.

458. “Kati panāvuso, paccayā adukkhamasukhāya cetovimuttiyā samāpattiyā”ti?

“Cattāro kho, āvuso, paccayā adukkhamasukhāya cetovimuttiyā samāpattiyā. Idhāvuso, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ime kho, āvuso, cattāro paccayā adukkhamasukhāya cetovimuttiyā samāpattiyā”ti.

“Kati panāvuso, paccayā animittāya cetovimuttiyā samāpattiyā”ti?

“Dve kho, āvuso, paccayā animittāya cetovimuttiyā samāpattiyā sabbanimittānañca amanasikāro, animittāya ca dhātuyā manasikāro. Ime kho, āvuso, dve paccayā animittāya cetovimuttiyā samāpattiyā”ti.

“Kati panāvuso, paccayā animittāya cetovimuttiyā ṭhitiyā”ti?

“Tayo kho, āvuso, paccayā animittāya cetovimuttiyā (M.43./I,297.) ṭhitiyā sabbanimittānañca amanasikāro, animittāya ca dhātuyā manasikāro, pubbe ca abhisaṅkhāro. Ime kho, āvuso, tayo paccayā animittāya cetovimuttiyā ṭhitiyā”ti.

“Kati panāvuso, paccayā animittāya cetovimuttiyā vuṭṭhānāyā”ti?

“Dve kho, āvuso, paccayā animittāya cetovimuttiyā vuṭṭhānāya-- sabbanimittānañca manasikāro, animittāya ca dhātuyā amanasikāro. Ime kho, āvuso, dve paccayā animittāya cetovimuttiyā vuṭṭhānāyā”ti.

459. “Yā cāyaṁ, āvuso, appamāṇā cetovimutti, yā ca ākiñcaññā cetovimutti, yā ca suññatā cetovimutti, yā ca animittā cetovimutti-- ime dhammā nānātthā ceva nānābyañjanā ca udāhu ekatthā byañjanameva nānan”ti?

“Yā cāyaṁ, āvuso, appamāṇā cetovimutti, yā ca ākiñcaññā cetovimutti, yā ca suññatā cetovimutti, yā ca animittā cetovimutti-- atthi kho, āvuso, pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā nānātthā ceva nānābyañjanā ca; atthi ca kho, āvuso, pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā ekatthā, byañjanameva nānaṁ”.

“Katamo cāvuso, pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā nānātthā ceva nānābyañjanā ca”?

“Idhāvuso, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā…

upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Ayaṁ vuccatāvuso, appamāṇā cetovimutti".

"Katamā cāvuso, ākiñcaññā cetovimutti"?

"Idhāvuso, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma natthi kiñcīti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccatāvuso, ākiñcaññā cetovimutti".

"Katamā cāvuso, suññatā cetovimutti"?

"Idhāvuso, bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā iti paṭisañcikkhati-- 'suññamidaṁ attena vā attaniyena vā'ti. (M.43./I,298.) Ayaṁ vuccatāvuso, suññatā cetovimutti".

"Katamā cāvuso, animittā cetovimutti"?

"Idhāvuso, bhikkhu sabbanimittānaṁ amanasikārā animittaṁ cetosamādhiṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccatāvuso, animittā cetovimutti. Ayaṁ kho, āvuso, pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā nānātthā ceva nānābyañjanā ca".

"Katamo cāvuso, pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā ekatthā byañjanameva nānaṁ"?

"Rāgo kho, āvuso, pamāṇakaraṇo, doso pamāṇakaraṇo, moho pamāṇakaraṇo. Te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yāvatā kho, āvuso, appamāṇā cetovimuttiyo, akuppā tāsaṁ cetovimutti aggamakkhāyati. Sā kho panākuppā cetovimutti suññā rāgena, suññā dosena, suññā mohena. Rāgo kho, āvuso, kiñcano, doso kiñcano, moho kiñcano. Te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yāvatā kho, āvuso, ākiñcaññā cetovimuttiyo, akuppā tāsaṁ cetovimutti aggamakkhāyati. Sā kho panākuppā cetovimutti suññā rāgena, suññā dosena suññā mohena. Rāgo kho, āvuso, nimittakaraṇo, doso nimittakaraṇo, moho nimittakaraṇo. Te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yāvatā kho, āvuso, animittā cetovimuttiyo, akuppā tāsaṁ cetovimutti aggamakkhāyati. Sā kho panākuppā cetovimutti suññā rāgena, suññā dosena, suññā mohena. Ayaṁ kho, āvuso, pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā ekatthā byañjanameva nānan"ti.

Idamavocāyasmā Sāriputto. Attamano āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahāvedallasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.44./I,299.)

(M.44.) (4) Cūḷavedallasuttaṁ

▶T.46.(210)(vol.1.788.)

460. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Visākho upāsako yena Dhammadinnā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Dhammadinnaṁ bhikkhuniṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Visākho upāsako Dhammadinnaṁ bhikkhuniṁ etadavoca-- "'Sakkāyo sakkāyo'ti, ayye, vuccati. Katamo nu kho, ayye, sakkāyo vutto Bhagavatā"ti? "Pañca kho ime, āvuso Visākha, upādānakkhandhā sakkāyo vutto Bhagavatā, seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho. Ime kho, āvuso Visākha, pañcupādānakkhandhā sakkāyo vutto Bhagavatā"ti.

"Sādhayye"ti kho Visākho upāsako Dhammadinnāya bhikkhuniyā bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā Dhammadinnaṁ bhikkhuniṁ uttariṁ pañhaṁ apucchi-- "'sakkāyasamudayo sakkāyasamudayo'ti, ayye, vuccati. Katamo nu kho, ayye,

sakkāyasamudayo vutto Bhagavatā”ti? “Yāyaṁ, āvuso Visākha, taṇhā ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī, seyyathidaṁ-- kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā; ayaṁ kho, āvuso Visākha, sakkāyasamudayo vutto Bhagavatā”ti.

“‘Sakkāyanirodho sakkāyanirodho’ti, ayye, vuccati. Katamo nu kho, ayye, sakkāyanirodho vutto Bhagavatā”ti?

“Yo kho, āvuso Visākha, tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo; ayaṁ kho, āvuso Visākha, sakkāyanirodho vutto Bhagavatā”ti.

“‘Sakkāyanirodhagāminī paṭipadā sakkāyanirodhagāminī paṭipadā’ti, ayye, vuccati. Katamā nu kho, ayye, sakkāyanirodhagāminī paṭipadā vuttā Bhagavatā”ti?

“Ayameva kho, āvuso Visākha, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo sakkāyanirodhagāminī paṭipadā vuttā Bhagavatā, seyyathidaṁ sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-- ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhī”ti.

“Taññeva nu kho, ayye, upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā udāhu aññatra pañcahupādānakkhandhehi upādānan”ti? “Na kho, āvuso Visākha, taññeva upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā, (M.44./I,300.) nāpi aññatra pañcahupādānakkhandhehi upādānaṁ. Yo kho, āvuso Visākha, pañcasu upādānakkhandhesu chandarāgo taṁ tattha upādānan”ti.

461. “Kathaṁ panāyye, sakkāyadiṭṭhi hotī”ti? “Idhāvuso Visākha, assutavā puthujjano, ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto, rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ …pe… saññaṁ… saṅkhāre… viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho āvuso Visākha, sakkāyadiṭṭhi hotī”ti.

“Kathaṁ panāyye, sakkāyadiṭṭhi na hotī”ti?

“Idhāvuso Visākha, sutavā ariyasāvako, ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto, na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Na vedanaṁ …pe… na saññaṁ… na saṅkhāre …pe… na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho, āvuso Visākha, sakkāyadiṭṭhi na hotī”ti.

462. “Katamo panāyye, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo”ti?

“Ayameva kho, āvuso Visākha, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-- ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhī”ti. “Ariyo panāyye, aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhato udāhu asaṅkhato”ti?

“Ariyo kho, āvuso Visākha, aṭṭhaṅgiko maggo (M.44./I,301.) saṅkhato”ti.

“Ariyena nu kho, ayye, aṭṭhaṅgikena maggena tayo khandhā saṅgahitā udāhu tīhi khandhehi ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅgahito”ti?

“Na kho, āvuso Visākha, ariyena aṭṭhaṅgikena maggena tayo khandhā saṅgahitā; tīhi ca kho, āvuso Visākha, khandhehi ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅgahito. Yā cāvuso Visākha, sammāvācā yo ca sammākammanto yo ca sammā-- ājīvo ime dhammā sīlakkhandhe saṅgahitā. Yo ca sammāvāyāmo yā ca sammāsati yo ca sammāsamādhi ime dhammā samādhikkhandhe saṅgahitā. Yā ca sammādiṭṭhi yo ca sammāsaṅkappo, ime dhammā paññākkhandhe saṅgahitā”ti.

“Katamo panāyye, samādhi, katame dhammā samādhinimittā, katame dhammā samādhiparikkhārā, katamā samādhibhāvanā”ti?

“Yā kho, āvuso Visākha, cittassa ekaggatā ayaṁ samādhi; cattāro satipaṭṭhānā samādhinimittā; cattāro sammappadhānā samādhiparikkhārā. Yā tesaṁyeva dhammānaṁ āsevanā bhāvanā bahulīkammaṁ, ayaṁ ettha samādhibhāvanā”ti.

463. “Kati panāyye, saṅkhārā”ti?

“Tayome, āvuso Visākha, saṅkhārā-- kāyasaṅkhāro, vacīsaṅkhāro, cittasaṅkhāro”ti.

“Katamo panāyye, kāyasaṅkhāro, katamo vacīsaṅkhāro, katamo cittasaṅkhāro”ti?

“Assāsapassāsā kho, āvuso Visākha, kāyasaṅkhāro, vitakkavicārā vacīsaṅkhāro, saññā ca vedanā ca cittasaṅkhāro”ti.

“Kasmā panāyye, assāsapassāsā kāyasaṅkhāro, kasmā vitakkavicārā vacīsaṅkhāro, kasmā saññā ca vedanā ca cittasaṅkhāro”ti?

“Assāsapassāsā kho, āvuso Visākha, kāyikā ete dhammā kāyappaṭibaddhā, tasmā assāsapassāsā kāyasaṅkhāro. Pubbe kho, āvuso Visākha, vitakketvā vicāretvā pacchā vācaṁ bhindati, tasmā vitakkavicārā vacīsaṅkhāro. Saññā ca vedanā ca cetasikā ete dhammā cittappaṭibaddhā, tasmā saññā ca vedanā ca cittasaṅkhāro”ti.

464. “Kathaṁ panāyye, saññāvedayitanirodhasamāpatti hotī”ti?

“Na kho, āvuso Visākha, saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjantassa bhikkhuno evaṁ hoti-- ‘ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjissan’ti vā, ‘ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjāmī’ti vā, ‘ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno’ti vā. Atha khvāssa pubbeva tathā cittaṁ bhāvitaṁ hoti yaṁ taṁ tathattāya upanetī”ti.

“Saññāvedayitanirodhaṁ (M.44./I,302.) samāpajjantass panāyye, bhikkhuno katame dhammā paṭhamaṁ nirujjhanti-- yadi vā kāyasaṅkhāro, yadi vā vacīsaṅkhāro, yadi vā cittasaṅkhāro”ti? “Saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjantassa kho, āvuso Visākha, bhikkhuno paṭhamaṁ nirujjhati vacīsaṅkhāro, tato kāyasaṅkhāro, tato cittasaṅkhāro”ti.

“Kathaṁ panāyye, saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhānaṁ hotī”ti?

“Na kho, āvuso Visākha, saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahantassa bhikkhuno evaṁ hoti-- ‘ahaṁ saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahissan’ti vā, ‘ahaṁ saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahāmī’ti vā, ‘ahaṁ saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhito’ti vā. Atha khvāssa pubbeva tathā cittaṁ bhāvitaṁ hoti yaṁ taṁ tathattāya upanetī”ti.

“Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahantassa panāyye, bhikkhuno katame dhammā paṭhamaṁ uppajjanti-- yadi vā kāyasaṅkhāro, yadi vā vacīsaṅkhāro, yadi vā cittasaṅkhāro”ti? “Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahantassa kho, āvuso Visākha, bhikkhuno paṭhamaṁ uppajjati cittasaṅkhāro, tato kāyasaṅkhāro, tato vacīsaṅkhāro”ti.

“Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitaṁ panāyye, bhikkhuṁ kati phassā phusantī”ti? “Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitaṁ kho, āvuso Visākha, bhikkhuṁ tayo phassā phusanti-- suññato phasso, animitto phasso, appaṇihito phasso”ti.

“Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitassa panāyye, bhikkhuno kiṁninnaṁ cittaṁ hoti kiṁpoṇaṁ kiṁpabbhāran”ti? “Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitassa kho, āvuso Visākha, bhikkhuno vivekaninnaṁ cittaṁ hoti, vivekapoṇaṁ vivekapabbhāran”ti.

465. “Kati panāyye, vedanā”ti?

“Tisso kho imā, āvuso Visākha, vedanā-- sukhā vedanā, dukkhā vedanā, adukkhamasukhā vedanā”ti.

“Katamā panāyye, sukhā vedanā, katamā dukkhā vedanā, katamā adukkhamasukhā vedanā”ti?

“Yaṁ kho, āvuso Visākha, kāyikaṁ vā cetasikaṁ vā sukhaṁ sātaṁ vedayitaṁ-- ayaṁ sukhā vedanā. Yaṁ kho, āvuso Visākha, kāyikaṁ vā cetasikaṁ vā dukkhaṁ asātaṁ vedayitaṁ-- ayaṁ dukkhā vedanā. Yaṁ kho, āvuso Visākha, kāyikaṁ vā cetasikaṁ vā neva sātaṁ nāsātaṁ vedayitaṁ-- ayaṁ adukkhamasukhā (M.44./I,303.) vedanā”ti.

“Sukhā panāyye, vedanā kiṁsukhā kiṁdukkhā, dukkhā vedanā kiṁsukhā kiṁdukkhā, adukkhamasukhā vedanā kiṁsukhā kiṁdukkhā”ti?

“Sukhā kho, āvuso Visākha, vedanā ṭhitisukhā vipariṇāmadukkhā; dukkhā vedanā ṭhitidukkhā vipariṇāmasukhā adukkhamasukhā vedanā ñāṇasukhā aññāṇadukkhā”ti.

“Sukhāya panāyye, vedanāya kiṁ anusayo anuseti, dukkhāya vedanāya kiṁ anusayo anuseti, adukkhamasukhāya vedanāya kiṁ anusayo anusetī”ti?

“Sukhāya kho, āvuso Visākha, vedanāya rāgānusayo anuseti, dukkhāya vedanāya paṭighānusayo anuseti, adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo anusetī”ti.

“Sabbāya nu kho, ayye, sukhāya vedanāya rāgānusayo anuseti, sabbāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayo anuseti, sabbāya adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo anusetī”ti?

“Na kho, āvuso Visākha, sabbāya sukhāya vedanāya rāgānusayo anuseti, na sabbāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayo anuseti, na sabbāya adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo anusetī”ti.

“Sukhāya panāyye, vedanāya kiṁ pahātabbaṁ, dukkhāya vedanāya kiṁ pahātabbaṁ, adukkhamasukhāya vedanāya kiṁ pahātabban”ti?

“Sukhāya kho, āvuso Visākha, vedanāya rāgānusayo pahātabbo, dukkhāya vedanāya paṭighānusayo pahātabbo, adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo pahātabbo”ti.

“Sabbāya nu kho, ayye, sukhāya vedanāya rāgānusayo pahātabbo, sabbāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayo pahātabbo, sabbāya adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo pahātabbo”ti?

“Na kho, āvuso Visākha, sabbāya sukhāya vedanāya rāgānusayo pahātabbo, na sabbāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayo pahātabbo na sabbāya adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo pahātabbo. Idhāvuso Visākha, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Rāgaṁ tena pajahati, na tattha rāgānusayo anuseti. Idhāvuso Visākha, bhikkhu iti paṭisañcikkhati-- ‘kudāssu nāmāhaṁ tadāyatanaṁ upasampajja viharissāmi yadariyā etarahi āyatanaṁ upasampajja viharantī’ti? Iti anuttaresu vimokkhesu pihaṁ (M.44./I,304.) upaṭṭhāpayato uppajjati pihāppaccayā domanassaṁ. Paṭighaṁ tena pajahati, na tattha paṭighānusayo anuseti. Idhāvuso Visākha, bhikkhu sukhassa ca pahānā, dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Avijjaṁ tena pajahati, na tattha avijjānusayo anusetī”ti.

466. “Sukhāya panāyye, vedanāya kiṁ paṭibhāgo”ti?

“Sukhāya kho, āvuso Visākha, vedanāya dukkhā vedanā paṭibhāgo”ti.

“Dukkhāya pannāyye, vedanāya kiṁ paṭibhāgo”ti?

“Dukkhāya kho, āvuso Visākha, vedanāya sukhā vedanā paṭibhāgo”ti.

“Adukkhamasukhāya panāyye, vedanāya kiṁ paṭibhāgo”ti?

“Adukkhamasukhāya kho, āvuso Visākha, vedanāya avijjā paṭibhāgo”ti.

“Avijjāya panāyye, kiṁ paṭibhāgo”ti?

“Avijjāya kho, āvuso Visākha, vijjā paṭibhāgo”ti.

“Vijjāya panāyye, kiṁ paṭibhāgo”ti?

“Vijjāya kho, āvuso Visākha, vimutti paṭibhāgo”ti.

“Vimuttiyā panāyye kiṁ paṭibhāgo”ti?

“Vimuttiyā kho, āvuso Visākha, nibbānaṁ paṭibhāgo”ti.

“Nibbānassa panāyye, kiṁ paṭibhāgo”ti? “Accayāsi, āvuso Visākha, pañhaṁ, nāsakkhi pañhānaṁ pariyantaṁ gahetuṁ. Nibbānogadhañhi, āvuso Visākha, brahmacariyaṁ, nibbānaparāyanaṁ nibbānapariyosānaṁ. Ākaṅkhamāno ca tvaṁ, āvuso Visākha, Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccheyyāsi, yathā ca te Bhagavā byākaroti tathā naṁ dhāreyyāsī”ti.

467. Atha kho Visākho upāsako Dhammadinnāya bhikkhuniyā bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Dhammadinnaṁ bhikkhuniṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Visākho upāsako yāvatako ahosi Dhammadinnāya bhikkhuniyā saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Evaṁ vutte, Bhagavā Visākhaṁ upāsakaṁ etadavoca-- “Paṇḍitā, Visākha, Dhammadinnā bhikkhunī, mahāpaññā, Visākha, Dhammadinnā bhikkhunī. Maṁ cepi tvaṁ, Visākha, etamatthaṁ puccheyyāsi, ahampi taṁ evamevaṁ byākareyyaṁ, (M.44./I,305.) yathā taṁ Dhammadinnāya

bhikkhuniyā byākataṁ. Eso cevetassa attho. Evañca naṁ dhārehī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Visākho upāsako Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Cūḷavedallasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.45.) (5) Cūḷadhammasamādānasuttaṁ

▶T.46.(174)(vol.1.711.)

468. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- “Cattārimāni, bhikkhave, dhammasamādānāni. Katamāni cattāri? Atthi, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ; atthi, bhikkhave dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ; atthi, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ; atthi, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ”.

469. “Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ? Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi kāmesu doso’ti. Te kāmesu pātabyataṁ āpajjanti. Te kho moḷibaddhāhi paribbājikāhi paricārenti. Te evamāhaṁsu-- ‘Kiṁsu nāma te bhonto samaṇabrāhmaṇā kāmesu anāgatabhayaṁ sampassamānā kāmānaṁ pahānamāhaṁsu, kāmānaṁ pariññaṁ paññapenti? Sukho imissā paribbājikāya taruṇāya mudukāya lomasāya bāhāya samphasso’ti te kāmesu pātabyataṁ āpajjanti. Te kāmesu pātabyataṁ āpajjitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti. Te tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti. Te evamāhaṁsu-- ‘idaṁ kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā kāmesu anāgatabhayaṁ sampassamānā kāmānaṁ pahānamāhaṁsu, kāmānaṁ pariññaṁ paññapenti, ime hi mayaṁ kāmahetu (M.45./I,306.) kāmanidānaṁ dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayāmā’ti. Seyyathāpi, bhikkhave, gimhānaṁ pacchime māse māluvāsipāṭikā phaleyya. Atha kho taṁ, bhikkhave, māluvābījaṁ aññatarasmiṁ sālamūle nipateyya. Atha kho, bhikkhave, yā tasmiṁ sāle adhivatthā devatā sā bhītā saṁviggā santāsaṁ āpajjeyya. Atha kho, bhikkhave, tasmiṁ sāle adhivatthāya devatāya mittāmaccā ñātisālohitā ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivatthā devatā saṅgamma samāgamma evaṁ samassāseyyuṁ-- ‘mā bhavaṁ bhāyi, mā bhavaṁ bhāyi; appeva nāmetaṁ māluvābījaṁ moro vā gileyya, mago vā khādeyya, davaḍāho vā ḍaheyya, vanakammikā vā uddhareyyuṁ, upacikā vā uṭṭhaheyyuṁ, abījaṁ vā panassā’ti. Atha kho taṁ, bhikkhave, māluvābījaṁ neva moro gileyya, na mago khādeyya, na davaḍāho ḍaheyya, na vanakammikā uddhareyyuṁ, na upacikā uṭṭhaheyyuṁ, bījañca panassa taṁ pāvussakena meghena abhippavuṭṭhaṁ sammadeva viruheyya. Sāssa māluvālatā taruṇā mudukā lomasā vilambinī, sā taṁ sālaṁ upaniseveyya. Atha kho, bhikkhave, tasmiṁ sāle adhivatthāya devatāya evamassa-- ‘Kiṁsu nāma te bhonto mittāmaccā ñātisālohitā ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivatthā devatā māluvābīje anāgatabhayaṁ sampassamānā saṅgamma samāgamma evaṁ samassāsesuṁ -- “Mā bhavaṁ bhāyi mā bhavaṁ bhāyi, appeva nāmetaṁ māluvābījaṁ moro vā gileyya, mago vā khādeyya, davaḍāho vā ḍaheyya, vanakammikā vā uddhareyyuṁ, upacikā vā uṭṭhaheyyuṁ, abījaṁ vā panassā”ti; sukho imissā māluvālatāya taruṇāya mudukāya lomasāya vilambiniyā samphasso’ti. Sā taṁ sālaṁ anuparihareyya. Sā taṁ sālaṁ anupariharitvā upari viṭabhiṁ kareyya. Upari viṭabhiṁ karitvā oghanaṁ janeyya. Oghanaṁ janetvā ye tassa sālassa mahantā mahantā khandhā te padāleyya. Atha kho, bhikkhave, tasmiṁ sāle adhivatthāya devatāya evamassa-- ‘idaṁ kho te bhonto mittāmaccā ñātisālohitā ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivatthā devatā māluvābīje anāgatabhayaṁ sampassamānā

saṅgamma samāgamma evaṁ samassāsesuṁ -- “Mā bhavaṁ bhāyi mā bhavaṁ bhāyi, appeva nāmetaṁ māluvābījaṁ moro vā gileyya, (M.45./I,307.) mago vā khādeyya, davaḍāho vā ḍaheyya, vanakammikā vā uddhareyyuṁ, upacikā vā uṭṭhaheyyuṁ abījaṁ vā panassā”ti. Yañcāhaṁ māluvābījahetu dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayāmī’ti. Evameva kho, bhikkhave, santi eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino ‘natthi kāmesu doso’ti Te kāmesu pātabyataṁ āpajjanti. Te moḷibaddhāhi paribbājikāhi paricārenti. Te evamāhaṁsu-- ‘Kiṁsu nāma te bhonto samaṇabrāhmaṇā kāmesu anāgatabhayaṁ sampassamānā kāmānaṁ pahānamāhaṁsu, kāmānaṁ pariññaṁ paññapenti? Sukho imissā paribbājikāya taruṇāya mudukāya lomasāya bāhāya samphasso’ti. Te kāmesu pātabyataṁ āpajjanti. Te kāmesu pātabyataṁ āpajjitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti. Te tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti. Te evamāhaṁsu-- ‘idaṁ kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā kāmesu anāgatabhayaṁ sampassamānā kāmānaṁ pahānamāhaṁsu, kāmānaṁ pariññaṁ paññapenti. Ime hi mayaṁ kāmahetu kāmanidānaṁ dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayāmā’ti. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ.

470. “Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco acelako hoti muttācāro hatthāpalekhano, na-- ehibhaddantiko, natiṭṭhabhaddantiko, nābhihaṭaṁ, na uddissakataṁ, na nimantanaṁ sādiyati, so na kumbhimukhā paṭiggaṇhāti, na kaḷopimukhā paṭiggaṇhāti, na eḷakamantaraṁ, na daṇḍamantaraṁ, na musalamantaraṁ, na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ, na gabbhiniyā, na pāyamānāya, na purisantaragatāya, na saṅkittīsu, na yattha sā upaṭṭhito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na macchaṁ, na maṁsaṁ, na suraṁ, na merayaṁ, na thusodakaṁ pivati. So ekāgāriko vā hoti ekālopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko …pe… sattāgāriko vā hoti sattālopiko. Ekissāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti… sattahipi dattīhi yāpeti. Ekāhikampi āhāraṁ āhāreti, dvīhikampi āhāraṁ āhāreti… sattāhikampi āhāraṁ āhāreti. Iti evarūpaṁ addhamāsikampi pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. So sākabhakkho vā (M.45./I,308.) hoti sāmākabhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti, haṭabhakkho vā hoti, kaṇabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tiṇabhakkho vā hoti, gomayabhakkho vā hoti, vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. So sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, paṁsukūlānipi dhāreti, tirīṭānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalakacīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vāḷakambalampi dhāreti, ulūkapakkhampi dhāreti, kesamassulocakopi hoti, kesamassulocanānuyogamanuyutto, ubbhaṭṭhakopi hoti, āsanapaṭikkhitto, ukkuṭikopi hoti ukkuṭikappadhānamanuyutto, kaṇṭakāpassayikopi hoti, kaṇṭakāpassaye seyyaṁ kappeti, sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ.

471. “Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ? Idha bhikkhave, ekacco pakatiyā tibbarāgajātiko hoti, so abhikkhaṇaṁ rāgajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; pakatiyā tibbadosajātiko hoti, so abhikkhaṇaṁ dosajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; pakatiyā tibbamohajātiko hoti, so abhikkhaṇaṁ mohajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. So sahāpi dukkhena, sahāpi domanassena, assumukhopi rudamāno paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ carati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ.

472. “Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco pakatiyā na tibbarāgajātiko hoti, so na abhikkhaṇaṁ rāgajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; pakatiyā na tibbadosajātiko hoti,

so na abhikkhaṇaṁ dosajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; pakatiyā na tibbamohajātiko (M.45./I,309.) hoti, so na abhikkhaṇaṁ mohajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. So vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ. Imāni kho, bhikkhave, cattāri dhammasamādānānī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Cūḷadhammasamādānasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.46.) (6) Mahādhammasamādānasuttaṁ

▶T.46.(175)(vol.1.712.)

473. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Yebhuyyena, bhikkhave, sattā evaṁkāmā evaṁchandā evaṁ-- adhippāyā-- 'aho vata aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā parihāyeyyuṁ, iṭṭhā kantā manāpā dhammā abhivaḍḍheyyun'ti. Tesaṁ, bhikkhave, sattānaṁ evaṁkāmānaṁ evaṁchandānaṁ evaṁ-- adhippāyānaṁ aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā abhivaḍḍhanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā parihāyanti. Tatra tumhe, bhikkhave, kaṁ hetuṁ paccethā"ti? "Bhagavaṁmūlakā (M.46./I,310.) no, bhante, dhammā, Bhagavaṁnettikā, Bhagavaṁpaṭisaraṇā. Sādhu vata, bhante, Bhagavantaññeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho; Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī"ti. "Tena hi, bhikkhave, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

474. "Idha, bhikkhave, assutavā puthujjano, ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto, sevitabbe dhamme na jānāti asevitabbe dhamme na jānāti, bhajitabbe dhamme na jānāti abhajitabbe dhamme na jānāti. So sevitabbe dhamme ajānanto asevitabbe dhamme ajānanto, bhajitabbe dhamme ajānanto abhajitabbe dhamme ajānanto, asevitabbe dhamme sevati sevitabbe dhamme na sevati, abhajitabbe dhamme bhajati bhajitabbe dhamme na bhajati. Tassa asevitabbe dhamme sevato sevitabbe dhamme asevato, abhajitabbe dhamme bhajato bhajitabbe dhamme abhajato aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā abhivaḍḍhanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā parihāyanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ aviddasuno.

"Sutavā ca kho, bhikkhave, ariyasāvako, ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto, sevitabbe dhamme jānāti asevitabbe dhamme jānāti, bhajitabbe dhamme jānāti abhajitabbe dhamme jānāti. So sevitabbe dhamme jānanto asevitabbe dhamme jānanto, bhajitabbe dhamme jānanto abhajitabbe dhamme jānanto, asevitabbe dhamme na sevati sevitabbe dhamme sevati, abhajitabbe dhamme na bhajati bhajitabbe dhamme bhajati. Tassa asevitabbe dhamme asevato sevitabbe dhamme sevato, abhajitabbe dhamme abhajato bhajitabbe dhamme bhajato, aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā parihāyanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā abhivaḍḍhanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ viddasuno.

475. "Cattārimāni, bhikkhave, dhammasamādānāni. Katamāni cattāri? Atthi, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ; atthi,

bhikkhave, (M.46./I,311.) dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ; atthi, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ; atthi, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ.

476. "Tatra, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ, taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ nappajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākan'ti. Taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ appajānanto taṁ sevati, taṁ na parivajjeti. Tassa taṁ sevato, taṁ aparivajjayato, aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā abhivaḍḍhanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā parihāyanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ aviddasuno.

"Tatra, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ nappajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākan'ti. Taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ appajānanto taṁ sevati, taṁ na parivajjeti. Tassa taṁ sevato, taṁ aparivajjayato, aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā abhivaḍḍhanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā parihāyanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ aviddasuno.

"Tatra bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ, taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ nappajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākan'ti. Taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ appajānanto taṁ na sevati, taṁ parivajjeti. Tassa taṁ asevato, taṁ parivajjayato, aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā abhivaḍḍhanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā parihāyanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ aviddasuno.

"Tatra, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ, taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ nappajānāti -- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākan'ti. Taṁ avidvā avijjāgato yathābhūtaṁ appajānanto taṁ na sevati, taṁ parivajjeti. Tassa taṁ asevato, taṁ parivajjayato, (M.46./I,312.) aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā abhivaḍḍhanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā parihāyanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ aviddasuno.

477. "Tatra, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākan'ti. Taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānanto taṁ na sevati, taṁ parivajjeti. Tassa taṁ asevato, taṁ parivajjayato, aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā parihāyanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā abhivaḍḍhanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ viddasuno.

"Tatra, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākan'ti. Taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānanto taṁ na sevati, taṁ parivajjeti. Tassa taṁ asevato, taṁ parivajjayato aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā parihāyanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā abhivaḍḍhanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ viddasuno.

"Tatra bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākan'ti. Taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānanto taṁ sevati, taṁ na parivajjeti. Tassa taṁ sevato, taṁ aparivajjayato, aniṭṭhā akantā amanāpā dhammā parihāyanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā abhivaḍḍhanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ viddasuno.

"Tatra, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānāti-- 'idaṁ kho dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākan'ti. Taṁ vidvā vijjāgato yathābhūtaṁ pajānanto taṁ sevati, taṁ na parivajjeti. Tassa taṁ sevato, taṁ aparivajjayato, aniṭṭhā

akantā amanāpā dhammā parihāyanti, iṭṭhā kantā manāpā dhammā abhivaḍḍhanti. Taṁ kissa hetu? Evañhetaṁ, bhikkhave, hoti yathā taṁ viddasuno.
(M.46./I,313.) 478. "Katamañca bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco sahāpi dukkhena sahāpi domanassena pāṇātipātī hoti, pāṇātipātapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena adinnādāyī hoti, adinnādānapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena kāmesu micchācārī hoti, kāmesu micchācārapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena musāvādī hoti, musāvādapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena pisuṇavāco hoti, pisuṇavācāpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena pharusavāco hoti, pharusavācāpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena samphappalāpī hoti, samphappalāpapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena abhijjhālu hoti, abhijjhāpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena byāpannacitto hoti, byāpādapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena micchādiṭṭhi hoti, micchādiṭṭhipaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ.

479. "Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco sahāpi sukhena sahāpi somanassena pāṇātipātī hoti, pāṇātipātapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena adinnādāyī hoti, adinnādānapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena kāmesumicchācārī hoti, kāmesumicchācārapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena musāvādī hoti, musāvādapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena pisuṇavāco hoti, pisuṇavācāpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena pharusavāco hoti, pharusavācāpaccayā ca (M.46./I,314.) sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena samphappalāpī hoti, samphappalāpapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena abhijjhālu hoti, abhijjhāpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena byāpannacitto hoti, byāpādapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena micchādiṭṭhi hoti, micchādiṭṭhipaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ.

480. "Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco sahāpi dukkhena sahāpi domanassena pāṇātipātā paṭivirato hoti, pāṇātipātā veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti sahāpi dukkhena sahāpi domanassena adinnādānā paṭivirato hoti, adinnādānā veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena musāvādā paṭivirato hoti, musāvādā veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti pisuṇāya vācāya veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti sahāpi dukkhena sahāpi domanassena pharusāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena samphappalāpā paṭivirato hoti, samphappalāpā veramaṇīpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena anabhijjhālu hoti, anabhijjhāpaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti;

sahāpi dukkhena sahāpi domanassena abyāpannacitto hoti, abyāpādapaccayā ca dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi dukkhena sahāpi domanassena sammādiṭṭhi hoti, sammādiṭṭhipaccayā ca (M.46./I,315.) dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ.

481. "Katamañca, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco sahāpi sukhena sahāpi somanassena pāṇātipātā paṭivirato hoti, pāṇātipātā veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena adinnādānā paṭivirato hoti, adinnādānā veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena musāvādā paṭivirato hoti, musāvādā veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena pharusāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena samphappalāpā paṭivirato hoti, samphappalāpā veramaṇīpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena anabhijjhālu hoti, anabhijjhāpaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena abyāpannacitto hoti, abyāpādapaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti; sahāpi sukhena sahāpi somanassena sammādiṭṭhi hoti, sammādiṭṭhipaccayā ca sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Idaṁ, vuccati, bhikkhave, dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ. Imāni kho, bhikkhave, cattāri dhammasamādānāni.

482. "Seyyathāpi, bhikkhave, tittakālābu visena saṁsaṭṭho. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhappaṭikūlo. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- 'ambho purisa, ayaṁ tittakālābu visena saṁsaṭṭho, sace ākaṅkhasi piva. (M.46./I,316.) Tassa te pivato ceva nacchādessati vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana maraṇaṁ vā nigacchasi maraṇamattaṁ vā dukkhan'ti. So taṁ appaṭisaṅkhāya piveyya, nappaṭinissajjeyya. Tassa taṁ pivato ceva nacchādeyya vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Tathūpamāhaṁ, bhikkhave, imaṁ dhammasamādānaṁ vadāmi, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhañceva āyatiñca dukkhavipākaṁ.

483. "Seyyathāpi, bhikkhave, āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno. So ca kho visena saṁsaṭṭho. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhappaṭikūlo. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- 'ambho purisa, ayaṁ āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno. So ca kho visena saṁsaṭṭho, sace ākaṅkhasi piva. Tassa te pivatohi kho chādessati vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana maraṇaṁ vā nigacchasi maraṇamattaṁ vā dukkhan'ti. So taṁ appaṭisaṅkhāya piveyya, nappaṭinissajjeyya. Tassa taṁ pivatohi kho chādeyya vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Tathūpamāhaṁ, bhikkhave, imaṁ dhammasamādānaṁ vadāmi, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhaṁ āyatiṁ dukkhavipākaṁ.

484. "Seyyathāpi, bhikkhave, pūtimuttaṁ nānābhesajjehi saṁsaṭṭhaṁ. Atha puriso āgaccheyya paṇḍukarogī. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- 'ambho purisa, idaṁ pūtimuttaṁ nānābhesajjehi saṁsaṭṭhaṁ, sace ākaṅkhasi piva. Tassa te pivatohi kho nacchādessati vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana sukhī bhavissasī'ti. So taṁ paṭisaṅkhāya piveyya, nappaṭinissajjeyya. Tassa taṁ pivatohi kho nacchādeyya vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana sukhī assa. Tathūpamāhaṁ, bhikkhave, imaṁ dhammasamādānaṁ vadāmi, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannadukkhaṁ āyatiṁ sukhavipākaṁ.

485. “Seyyathāpi, bhikkhave, dadhi ca madhu ca sappi ca phāṇitañca ekajjhaṁ saṁsaṭṭhaṁ. Atha puriso āgaccheyya lohitapakkhandiko. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- ‘ambho purisa, (M.46./I,317.) idaṁ dadhiṁ ca madhuṁ ca sappiṁ ca phāṇitañca ekajjhaṁ saṁsaṭṭhaṁ, sace ākaṅkhasi piva. Tassa te pivato ceva chādessati vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana sukhī bhavissasī’ti. So taṁ paṭisaṅkhāya piveyya, nappaṭinissajjeyya. Tassa taṁ pivato ceva chādeyya vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana sukhī assa. Tathūpamāhaṁ, bhikkhave, imaṁ dhammasamādānaṁ vadāmi, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ.

486. “Seyyathāpi, bhikkhave, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve ādicco nabhaṁ abbhussakkamāno sabbaṁ ākāsagataṁ tamagataṁ abhivihacca bhāsate ca tapate ca virocate ca; evameva kho, bhikkhave, yamidaṁ dhammasamādānaṁ paccuppannasukhañceva āyatiñca sukhavipākaṁ tadaññe puthusamaṇabrāhmaṇaparappavāde abhivihacca bhāsate ca tapate ca virocate cā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahādhammasamādānasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.47.) (7) Vīmaṁsakasuttaṁ

▶T.46.(176)(vol.1.732.)

487. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- “Vīmaṁsakena, bhikkhave, bhikkhunā parassa cetopariyāyaṁ ajānantena Tathāgate samannesanā kātabbā ‘sammāsambuddho vā no vā’ iti viññāṇāyā”ti. “Bhagavaṁmūlakā no, bhante, dhammā, Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā; sādhu vata, bhante, Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho; Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī”ti. “Tena hi, bhikkhave, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, (M.47./I,318.) bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

488. “Vīmaṁsakena, bhikkhave, bhikkhunā parassa cetopariyāyaṁ ajānantena dvīsu dhammesu Tathāgato samannesitabbo cakkhusotaviññeyyesu dhammesu-- ‘ye saṁkiliṭṭhā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti vā te Tathāgatassa no vā’ti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘ye saṁkiliṭṭhā cakkhusotaviññeyyā dhammā, na te Tathāgatassa saṁvijjantī’ti.

“Yato naṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘ye saṁkiliṭṭhā cakkhusotaviññeyyā dhammā, na te Tathāgatassa saṁvijjantī’ti, tato naṁ uttariṁ samannesati-- ‘ye vītimissā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti vā te Tathāgatassa no vā’ti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘ye vītimissā cakkhusotaviññeyyā dhammā, na te Tathāgatassa saṁvijjantī’ti.

“Yato naṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘ye vītimissā cakkhusotaviññeyyā dhammā, na te Tathāgatassa saṁvijjantī’ti, tato naṁ uttariṁ samannesati-- ‘ye vodātā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti vā te Tathāgatassa no vā’ti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘ye vodātā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti te Tathāgatassā’ti.

“Yato naṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘ye vodātā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti te Tathāgatassā’ti, tato naṁ uttariṁ samannesati-- ‘dīgharattaṁ samāpanno ayamāyasmā imaṁ kusalaṁ dhammaṁ, udāhu ittarasamāpanno’ti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti -- ‘dīgharattaṁ samāpanno ayamāyasmā imaṁ kusalaṁ dhammaṁ, nāyamāyasmā ittarasamāpanno’ti.

“Yato naṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘dīgharattaṁ samāpanno ayamāyasmā

imaṁ kusalaṁ dhammaṁ, nāyamāyasmā ittarasamāpanno'ti, tato naṁ uttariṁ samannesati-- 'ñattajjhāpanno ayamāyasmā bhikkhu yasappatto, saṁvijjantassa idhekacce ādīnavā'ti? Na tāva, bhikkhave, bhikkhuno idhekacce ādīnavā saṁvijjanti yāva na ñattajjhāpanno hoti yasappatto. Yato ca kho, bhikkhave, bhikkhu ñattajjhāpanno hoti yasappatto athassa idhekacce ādīnavā saṁvijjanti. Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- 'ñattajjhāpanno ayamāyasmā bhikkhu yasappatto, nāssa idhekacce ādīnavā saṁvijjantī'ti.

"Yato naṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- 'ñattajjhāpanno (M.47./I,319.) ayamāyasmā bhikkhu yasappatto, nāssa idhekacce ādīnavā saṁvijjantī'ti, tato naṁ uttariṁ samannesati-- 'abhayūparato ayamāyasmā, nāyamāyasmā bhayūparato; vītarāgattā kāme na sevati khayā rāgassā'ti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- 'abhayūparato ayamāyasmā, nāyamāyasmā bhayūparato; vītarāgattā kāme na sevati khayā rāgassā'ti. Tañce, bhikkhave, bhikkhuṁ pare evaṁ puccheyyuṁ-- 'ke panāyasmato ākārā, ke anvayā, yenāyasmā evaṁ vadesi-- abhayūparato ayamāyasmā, nāyamāyasmā bhayūparato; vītarāgattā kāme na sevati khayā rāgassā'ti. Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya-- 'tathā hi pana ayamāyasmā saṅghe vā viharanto eko vā viharanto, ye ca tattha Sugatā ye ca tattha duggatā, ye ca tattha gaṇamanusāsanti, ye ca idhekacce āmisesu saṁdissanti, ye ca idhekacce āmisena anupalittā, nāyamāyasmā taṁ tena avajānāti Sammukhā kho pana metaṁ Bhagavato sutaṁ sammukhā paṭiggahitaṁ-- abhayūparatohamasmi, nāhamasmi bhayūparato, vītarāgattā kāme na sevāmi khayā rāgassā'ti.

489. "Tatra bhikkhave, Tathāgatova uttariṁ paṭipucchitabbo-- 'ye saṁkiliṭṭhā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti vā te Tathāgatassa no vā'ti? Byākaramāno, bhikkhave, Tathāgato evaṁ byākareyya-- 'ye saṁkiliṭṭhā cakkhusotaviññeyyā dhammā, na te Tathāgatassa saṁvijjantī'"ti.

"Ye vītimissā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti vā te Tathāgatassa no vāti? Byākaramāno, bhikkhave, Tathāgato evaṁ byākareyya-- 'ye vītimissā cakkhusotaviññeyyā dhammā, na te Tathāgatassa saṁvijjantī'ti.

"Ye vodātā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti vā te Tathāgatassa no vāti? Byākaramāno, bhikkhave, Tathāgato evaṁ byākareyya-- 'ye vodātā cakkhusotaviññeyyā dhammā, saṁvijjanti te Tathāgatassa; etaṁpathohamasmi, etaṁgocaro, no ca tena tammayo'ti.

"Evaṁvādiṁ kho, bhikkhave, satthāraṁ arahati sāvako upasaṅkamituṁ dhammassavanāya. Tassa satthā dhammaṁ deseti uttaruttariṁ paṇītapaṇītaṁ kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ. Yathā yathā kho, bhikkhave, bhikkhuno satthā dhammaṁ deseti uttaruttariṁ paṇītapaṇītaṁ kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ tathā tathā so tasmiṁ dhamme abhiññāya idhekaccaṁ dhammaṁ (M.47./I,320.) dhammesu niṭṭhaṁ gacchati, satthari pasīdati-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno saṅgho'ti. Tañce, bhikkhave, bhikkhuṁ pare evaṁ puccheyyuṁ-- 'ke panāyasmato ākārā, ke anvayā, yenāyasmā evaṁ vadesi-- sammāsambuddho Bhagavā svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno saṅgho'ti? Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya -- 'idhāhaṁ, āvuso, yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁ dhammassavanāya. Tassa me Bhagavā dhammaṁ deseti uttaruttariṁ paṇītapaṇītaṁ kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ. Yathā yathā me, āvuso Bhagavā dhammaṁ deseti uttaruttariṁ paṇītapaṇītaṁ kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ tathā tathāhaṁ tasmiṁ dhamme abhiññāya idhekaccaṁ dhammaṁ dhammesu niṭṭhamagamaṁ, satthari pasīdiṁ -- sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā, dhammo, suppaṭipanno saṅgho'ti.

490. "Yassa kassaci, bhikkhave, imehi ākārehi imehi padehi imehi byañjanehi Tathāgate saddhā niviṭṭhā hoti mūlajātā patiṭṭhitā, ayaṁ vuccati, bhikkhave, ākāravatī saddhā dassanamūlikā, daḷhā; asaṁhāriyā samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kenaci vā lokasmiṁ. Evaṁ kho, bhikkhave, Tathāgate dhammasamannesanā hoti. Evañca pana Tathāgato dhammatāsusamanniṭṭho hotī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Vīmaṁsakasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.48.) (8) Kosambiyasuttaṁ

▶T.125.(24.8)(vol.2.626.)、J.428、cf. Vin. Mv. p.338ff.、No.1421.(scroll 24)(vol.22.158下)、No.1428.(scroll 43)(vol.22.874)

491. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Tena kho pana samayena Kosambiyaṁ bhikkhū bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharanti. Te na ceva aññamaññaṁ saññāpenti na ca saññattiṁ upenti, na ca aññamaññaṁ nijjhāpenti, na ca nijjhattiṁ upenti. Atha kho (M.48./I,321.) aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idha, bhante, Kosambiyaṁ bhikkhū bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharanti, te na ceva aññamaññaṁ saññāpenti, na ca saññattiṁ upenti, na ca aññamaññaṁ nijjhāpenti, na ca nijjhattiṁ upentī"ti.

Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, bhikkhu, mama vacanena te bhikkhū āmantehi-- 'satthā vo āyasmante āmantetī'"ti. "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca-- "Satthā āyasmante āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca-- "Saccaṁ kira tumhe, bhikkhave, bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharatha, te na ceva aññamaññaṁ saññāpetha, na ca saññattiṁ upetha, na ca aññamaññaṁ nijjhāpetha, na ca nijjhattiṁ upethā"ti? "Evaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, yasmiṁ tumhe samaye bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharatha, api nu tumhākaṁ tasmiṁ samaye mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca, mettaṁ vacīkammaṁ …pe… mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho cā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Iti kira, bhikkhave, yasmiṁ tumhe samaye bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharatha, neva tumhākaṁ tasmiṁ samaye mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca, na mettaṁ vacīkammaṁ …pe… na mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Atha kiñcarahi tumhe, moghapurisā, kiṁ jānantā kiṁ passantā bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ (M.48./I,322.) mukhasattīhi vitudantā viharatha, te na ceva aññamaññaṁ saññāpetha, na ca saññattiṁ upetha, na ca aññamaññaṁ nijjhāpetha, na ca nijjhattiṁ upetha Tañhi tumhākaṁ, moghapurisā, bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā"ti.

492. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Chayime, bhikkhave, dhammā sāraṇīyā piyakaraṇā garukaraṇā saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti. Katame cha? Idha, bhikkhave, bhikkhuno mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhuno mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekibhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhuno mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu ye te lābhā dhammikā dhammaladdhā antamaso pattapariyāpannamattampi, tathārūpehi lābhehi appaṭivibhattabhogī hoti sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāraṇabhogī. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu yāni tāni sīlāni akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsāni bhujissāni viññuppasatthāni aparāmaṭṭhāni samādhisaṁvattanikāni tathārūpesu sīlesu sīlasāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu yāyaṁ diṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāya tathārūpāya diṭṭhiyā diṭṭhisāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

“Ime kho, bhikkhave, cha sāraṇīyā dhammā piyakaraṇā garukaraṇā saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti. Imesaṁ kho, bhikkhave, channaṁ sāraṇīyānaṁ dhammānaṁ etaṁ aggaṁ etaṁ saṅgāhikaṁ etaṁ saṅghāṭanikaṁ-- yadidaṁ yāyaṁ diṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāya. Seyyathāpi, bhikkhave, kūṭāgārassa etaṁ aggaṁ etaṁ saṅgāhikaṁ etaṁ saṅghāṭanikaṁ yadidaṁ kūṭaṁ; evameva kho, (M.48./I,323.) bhikkhave imesaṁ channaṁ sāraṇīyānaṁ dhammānaṁ etaṁ aggaṁ etaṁ saṅgāhikaṁ etaṁ saṅghāṭanikaṁ yadidaṁ yāyaṁ diṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāya.

493. “Kathañca, bhikkhave, yāyaṁ diṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāya? Idha, bhikkhave, bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā iti paṭisañcikkhati-- ‘atthi nu kho me taṁ pariyuṭṭhānaṁ ajjhattaṁ appahīnaṁ, yenāhaṁ pariyuṭṭhānena pariyuṭṭhitacitto yathābhūtaṁ nappajāneyyaṁ na passeyyan’ti? Sace, bhikkhave, bhikkhu kāmarāgapariyuṭṭhito hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu byāpādapariyuṭṭhito hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu thīnamiddhapariyuṭṭhito hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu uddhaccakukkuccapariyuṭṭhito hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu vicikicchāpariyuṭṭhito hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu idhalokacintāya pasuto hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu paralokacintāya pasuto hoti, pariyuṭṭhitacittova hoti. Sace, bhikkhave, bhikkhu bhaṇḍanajāto kalahajāto vivādāpanno aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudanto viharati, pariyuṭṭhitacittova hoti So evaṁ pajānāti-- ‘natthi kho me taṁ pariyuṭṭhānaṁ ajjhattaṁ appahīnaṁ, yenāhaṁ pariyuṭṭhānena pariyuṭṭhitacitto yathābhūtaṁ nappajāneyyaṁ na passeyyaṁ. Suppaṇihitaṁ me mānasaṁ saccānaṁ bodhāyā’ti. Idamassa paṭhamaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

494. “Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- ‘imaṁ nu kho ahaṁ diṭṭhiṁ āsevanto bhāvento bahulīkaronto labhāmi paccattaṁ samathaṁ, labhāmi paccattaṁ nibbutin’ti? So evaṁ pajānāti-- ‘imaṁ kho ahaṁ diṭṭhiṁ āsevanto bhāvento bahulīkaronto labhāmi paccattaṁ samathaṁ, labhāmi paccattaṁ nibbutin’ti. Idamassa dutiyaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

495. “Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- ‘yathā rūpāyāhaṁ diṭṭhiyā samannāgato, atthi nu kho ito bahiddhā añño samaṇo vā brāhmaṇo vā tathārūpāya diṭṭhiyā samannāgato’ti? So evaṁ pajānāti-- ‘yathārūpāyāhaṁ diṭṭhiyā samannāgato, natthi ito bahiddhā añño samaṇo vā brāhmaṇo (M.48./I,324.) vā tathārūpāya diṭṭhiyā samannāgato’ti. Idamassa tatiyaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

496. “Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- ‘yathārūpāya dhammatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya dhammatāya samannāgato’ti. Kathaṁrūpāya ca, bhikkhave, dhammatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato? Dhammatā esā, bhikkhave, diṭṭhisampannassa puggalassa-- ‘kiñcāpi

tathārūpiṁ āpattiṁ āpajjati, yathārūpāya āpattiyā vuṭṭhānaṁ paññāyati, atha kho naṁ khippameva satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu deseti vivarati uttānīkaroti; desetvā vivaritvā uttānīkatvā āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjati'. Seyyathāpi, bhikkhave, daharo kumāro mando uttānaseyyako hatthena vā pādena vā aṅgāraṁ akkamitvā khippameva paṭisaṁharati; evameva kho, bhikkhave, dhammatā esā diṭṭhisampannassa puggalassa-- 'kiñcāpi tathārūpiṁ āpattiṁ āpajjati yathārūpāya āpattiyā vuṭṭhānaṁ paññāyati, atha kho naṁ khippameva satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu deseti vivarati uttānīkaroti; desetvā vivaritvā uttānīkatvā āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjati'. So evaṁ pajānāti-- 'yathārūpāya dhammatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya dhammatāya samannāgato'ti. Idamassa catutthaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

497. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yathārūpāya dhammatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya dhammatāya samannāgato'ti. Kathaṁrūpāya ca, bhikkhave, dhammatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato? Dhammatā esā, bhikkhave, diṭṭhisampannassa puggalassa-- 'kiñcāpi yāni tāni sabrahmacārīnaṁ uccāvacāni kiṁkaraṇīyāni tattha ussukkaṁ āpanno hoti, atha khvāssa tibbāpekkhā hoti adhisīlasikkhāya adhicittasikkhāya adhipaññāsikkhāya'. Seyyathāpi, bhikkhave, gāvī taruṇavacchā thambañca ālumpati vacchakañca apacinati; evameva kho, bhikkhave dhammatā esā diṭṭhisampannassa puggalassa-- 'kiñcāpi yāni tāni sabrahmacārīnaṁ uccāvacāni kiṁkaraṇīyāni tattha ussukkaṁ āpanno hoti, atha khvāssa tibbāpekkhā hoti adhisīlasikkhāya adhicittasikkhāya adhipaññāsikkhāya'. So evaṁ pajānāti-- 'yathārūpāya dhammatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya dhammatāya samannāgato'ti. Idamassa pañcamaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

(M.48./I,325.) 498. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yathārūpāya balatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya balatāya samannāgato'ti. Kathaṁrūpāya ca, bhikkhave, balatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato? Balatā esā, bhikkhave, diṭṭhisampannassa puggalassa yaṁ Tathāgatappavedite dhammavinaye desiyamāne aṭṭhiṁkatvā manasikatvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasoto dhammaṁ suṇāti. So evaṁ pajānāti-- 'yathārūpāya balatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya balatāya samannāgato'ti. Idamassa chaṭṭhaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

499. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yathārūpāya balatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya balatāya samannāgato'ti. Kathaṁrūpāya ca, bhikkhave, balatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato? Balatā esā, bhikkhave, diṭṭhisampannassa puggalassa yaṁ Tathāgatappavedite dhammavinaye desiyamāne labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ. So evaṁ pajānāti-- 'yathārūpāya balatāya diṭṭhisampanno puggalo samannāgato, ahampi tathārūpāya balatāya samannāgato'ti. Idamassa sattamaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti ariyaṁ lokuttaraṁ asādhāraṇaṁ puthujjanehi.

500. "Evaṁ sattaṅgasamannāgatassa kho, bhikkhave, ariyasāvakassa dhammatā susamaniṭṭhā hoti sotāpattiphalasacchikiriyāya. Evaṁ sattaṅgasamannāgato kho, bhikkhave, ariyasāvako sotāpattiphalasamannāgato hotī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Kosambiyasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.49./I,326.)

(M.49.) (9) Brahmanimantanikasuttam

▶T.46.(78)(vol.1.547.)

501. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Ekamidāhaṁ, bhikkhave, samayaṁ Ukkaṭṭhāyaṁ viharāmi Subhagavane sālarājamūle. Tena kho pana, bhikkhave, samayena Bakassa brahmuno evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti-- 'idaṁ niccaṁ, idaṁ dhuvaṁ, idaṁ sassataṁ, idaṁ kevalaṁ, idaṁ acavanadhammaṁ, idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, ito ca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ natthī'ti. Atha khvāhaṁ, bhikkhave, Bakassa brahmuno cetasā cetoparivitakkamaññāya-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva -- Ukkaṭṭhāyaṁ Subhagavane sālarājamūle antarahito tasmiṁ brahmaloke pāturahosiṁ. Addasā kho maṁ, bhikkhave, Bako brahmā dūratova āgacchantaṁ; disvāna maṁ etadavoca-- 'Ehi kho, mārisa, svāgataṁ, mārisa! Cirassaṁ kho, mārisa, imaṁ pariyāyamakāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Idañhi, mārisa, niccaṁ, idaṁ dhuvaṁ, idaṁ sassataṁ, idaṁ kevalaṁ, idaṁ acavanadhammaṁ, idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati. Ito ca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ natthī'"ti.

Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, Bakaṁ brahmānaṁ etadavocaṁ-- "Avijjāgato vata, bho, Bako brahmā; avijjāgato vata, bho, Bako brahmā; yatra hi nāma aniccaṁyeva samānaṁ niccanti vakkhati, addhuvaṁyeva samānaṁ dhuvanti vakkhati, asassataṁyeva samānaṁ sassatanti vakkhati, akevalaṁyeva samānaṁ kevalanti vakkhati, cavanadhammaṁyeva samānaṁ acavanadhammanti vakkhati; yattha ca pana jāyati jīyati mīyati cavati upapajjati tañca vakkhati-- 'idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjatī'ti; santañca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ 'natthaññaṁ uttari nissaraṇan'ti vakkhatī"ti.

502. "Atha kho, bhikkhave, Māro pāpimā aññataraṁ brahmapārisajjaṁ anvāvisitvā maṁ etadavoca-- 'Bhikkhu, bhikkhu, metamāsado metamāsado, eso hi, bhikkhu, brahmā Mahābrahmā (M.49./I,327.) abhibhū anabhibhūto aññadatthudaso vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhabyānaṁ. Ahesuṁ kho ye, bhikkhu, tayā pubbe samaṇabrāhmaṇā lokasmiṁ pathavīgarahakā pathavījigucchakā, āpagarahakā āpajigucchakā, tejagarahakā tejajigucchakā, vāyagarahakā vāyajigucchakā, bhūtagarahakā bhūtajigucchakā, devagarahakā devajigucchakā, pajāpatigarahakā pajāpatijigucchakā, brahmagarahakā brahmajigucchakā-- te kāyassa bhedā pāṇupacchedā hīne kāye patiṭṭhitā ahesuṁ. Ye pana, bhikkhu, tayā pubbe samaṇabrāhmaṇā lokasmiṁ pathavīpasaṁsakā pathavābhinandino, āpapasaṁsakā āpābhinandino, tejapasaṁsakā tejābhinandino, vāyapasaṁsakā vāyābhinandino, bhūtapasaṁsakā bhūtābhinandino, devapasaṁsakā devābhinandino, pajāpatipasaṁsakā pajāpatābhinandino, brahmapasaṁsakā brahmābhinandino-- te kāyassa bhedā pāṇupacchedā paṇīte kāye patiṭṭhitā. Taṁ tāhaṁ, bhikkhu, evaṁ vadāmi-- 'iṅgha tvaṁ, mārisa, yadeva te brahmā āha tadeva tvaṁ karohi, mā tvaṁ brahmuno vacanaṁ upātivattittho'. Sace kho tvaṁ, bhikkhu, brahmuno vacanaṁ upātivattissasi, seyyathāpi nāma puriso siriṁ āgacchantiṁ daṇḍena paṭippaṇāmeyya, seyyathāpi vā pana, bhikkhu, puriso narakappapāte papatanto hatthehi ca pādehi ca pathaviṁ virādheyya, evaṁ sampadamidaṁ, bhikkhu, tuyhaṁ bhavissati. 'Iṅghaṁ tvaṁ, mārisa, yadeva te brahmā āha tadeva tvaṁ karohi, mā tvaṁ brahmuno vacanaṁ upātivattittho. Nanu tvaṁ, bhikkhu, passasi brahmaparisaṁ sannipatitan'ti? Iti kho maṁ, bhikkhave, Māro pāpimā brahmaparisaṁ upanesi.

"Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, māraṁ pāpimantaṁ etadavocaṁ-- 'Jānāmi kho tāhaṁ, pāpima; mā tvaṁ maññittho-- na maṁ jānātī'ti. Māro tvamasi, pāpima. Yo ceva, pāpima, brahmā, yā ca brahmaparisā, ye ca brahmapārisajjā, sabbeva tava hatthagatā sabbeva tava vasaṁgatā. Tuyhañhi, pāpima, evaṁ hoti-- 'esopi me assa hatthagato, esopi me assa vasaṁgato'ti. Ahaṁ kho pana, pāpima, neva tava hatthagato neva tava vasaṁgato"ti.

503. “Evaṁ vutte, bhikkhave, Bako brahmā maṁ etadavoca-- ‘Ahañhi, mārisa, niccaṁyeva samānaṁ niccanti vadāmi, (M.49./I,328.) dhuvaṁyeva samānaṁ dhuvanti vadāmi, sassataṁyeva samānaṁ sassatanti vadāmi, kevalaṁyeva samānaṁ kevalanti vadāmi, acavanadhammaṁyeva samānaṁ acavanadhamman’ti vadāmi, yattha ca pana na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati tadevāhaṁ vadāmi-- ‘idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjatī’ti. Asantañca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ ‘natthaññaṁ uttari nissaraṇan’ti vadāmi. Ahesuṁ kho, bhikkhu, tayā pubbe samaṇabrāhmaṇā lokasmiṁ yāvatakaṁ tuyhaṁ kasiṇaṁ āyu tāvatakaṁ tesaṁ tapokammameva ahosi. Te kho evaṁ jāneyyuṁ-- ‘santañca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ atthaññaṁ uttari nissaraṇanti, asantaṁ vā aññaṁ uttari nissaraṇaṁ natthaññaṁ uttari nissaraṇan’ti. Taṁ tāhaṁ, bhikkhu, evaṁ vadāmi-- ‘na cevaññaṁ uttari nissaraṇaṁ dakkhissasi, yāvadeva ca pana kilamathassa vighātassa bhāgī bhavissasi. Sace kho tvaṁ, bhikkhu, pathaviṁ ajjhosissasi, opasāyiko me bhavissasi vatthusāyiko, yathākāmakaraṇīyo bāhiteyyo. Sace āpaṁ… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ ajjhosissasi, opasāyiko me bhavissasi vatthusāyiko, yathākāmakaraṇīyo bāhiteyyo’ti.

“Ahampi kho evaṁ, brahme, jānāmi-- sace pathaviṁ ajjhosissāmi, opasāyiko te bhavissāmi vatthusāyiko, yathākāmakaraṇīyo bāhiteyyo. ‘Sace āpaṁ… tejaṁ… vāyaṁ… bhūte… deve… pajāpatiṁ… brahmaṁ ajjhosissāmi, opasāyiko te bhavissāmi vatthusāyiko, yathākāmakaraṇīyo bāhiteyyo’ti api ca te ahaṁ, brahme, gatiñca pajānāmi, jutiñca pajānāmi-- evaṁ mahiddhiko Bako brahmā, evaṁ mahānubhāvo Bako brahmā, evaṁ mahesakkho Bako brahmā”ti.

“Yathākathaṁ pana me tvaṁ, mārisa, gatiñca pajānāsi, jutiñca pajānāsi-- ‘evaṁ mahiddhiko Bako brahmā, evaṁ mahānubhāvo Bako brahmā, evaṁ mahesakkho Bako brahmā’ti?

“Yāvatā candimasūriyā, pariharanti disā bhanti virocanā.
Tāva sahassadhā loko, ettha te vattate vaso.
“Paroparañca jānāsi, atho rāgavirāginaṁ;
Itthabhāvaññathābhāvaṁ, sattānaṁ āgatiṁ gatin”ti.

“Evaṁ kho te ahaṁ, brahme, gatiñca pajānāmi jutiñca pajānāmi-- ‘evaṁ mahiddhiko Bako brahmā, evaṁ mahānubhāvo (M.49./I,329.) Bako brahmā, evaṁ mahesakkho Bako brahmā’ti.

504. “Atthi kho, brahme, añño kāyo, taṁ tvaṁ na jānāsi na passasi; tamahaṁ jānāmi passāmi. Atthi kho, brahme, ābhassarā nāma kāyo yato tvaṁ cuto idhūpapanno. Tassa te aticiranivāsena sā sati pamuṭṭhā, tena taṁ tvaṁ na jānāsi na passasi; tamahaṁ jānāmi passāmi. Evampi kho ahaṁ, brahme, neva te samasamo abhiññāya, kuto nīceyyaṁ? Atha kho ahameva tayā bhiyyo. Atthi kho, brahme, subhakiṇho nāma kāyo, Vehapphalo nāma kāyo, abhibhū nāma kāyo, taṁ tvaṁ na jānāsi na passasi; tamahaṁ jānāmi passāmi. Evampi kho ahaṁ, brahme, neva te samasamo abhiññāya, kuto nīceyyaṁ? Atha kho ahameva tayā bhiyyo. Pathaviṁ kho ahaṁ, brahme, pathavito abhiññāya yāvatā pathaviyā pathavattena ananubhūtaṁ tadabhiññāya pathaviṁ nāpahosiṁ, pathaviyā nāpahosiṁ, pathavito nāpahosiṁ, pathaviṁ meti nāpahosiṁ, pathaviṁ nābhivadiṁ. Evampi kho ahaṁ, brahme, neva te samasamo abhiññāya, kuto nīceyyaṁ? Atha kho ahameva tayā bhiyyo. Āpaṁ kho ahaṁ, brahme …pe… tejaṁ kho ahaṁ, brahme …pe… vāyaṁ kho ahaṁ, brahme …pe… bhūte kho ahaṁ, brahme …pe… deve kho ahaṁ, brahme …pe… pajāpatiṁ kho ahaṁ, brahme …pe… brahmaṁ kho ahaṁ, brahme …pe… ābhassare kho ahaṁ, brahme …pe… subhakiṇhe kho ahaṁ, brahme… …pe… Vehapphale kho ahaṁ, brahme …pe… abhibhuṁ kho ahaṁ, brahme …pe… sabbaṁ kho ahaṁ, brahme, sabbato abhiññāya yāvatā sabbassa sabbattena ananubhūtaṁ tadabhiññāya sabbaṁ nāpahosiṁ sabbasmiṁ nāpahosiṁ sabbato nāpahosiṁ sabbaṁ meti nāpahosiṁ, sabbaṁ nābhivadiṁ. Evampi kho ahaṁ, brahme, neva te samasamo abhiññāya, kuto nīceyyaṁ? Atha kho ahameva tayā bhiyyo”ti.

"Sace kho, mārisa, sabbassa sabbattena ananubhūtaṁ, tadabhiññāya mā heva te rittakameva ahosi, tucchakameva ahosī"ti

"'Viññāṇaṁ anidassanaṁ anantaṁ sabbato pabhaṁ', taṁ pathaviyā pathavattena ananubhūtaṁ, āpassa āpattena ananubhūtaṁ, tejassa tejattena ananubhūtaṁ, vāyassa vāyattena ananubhūtaṁ, bhūtānaṁ bhūtattena ananubhūtaṁ, devānaṁ devattena ananubhūtaṁ, Pajāpatissa Pajāpatittena ananubhūtaṁ, brahmānaṁ brahmattena ananubhūtaṁ, Ābhassarānaṁ Ābhassarattena ananubhūtaṁ, Subhakiṇhānaṁ Subhakiṇhattena ananubhūtaṁ, Vehapphalānaṁ Vehapphalattena (M.49./I,330.) ananubhūtaṁ, abhibhussa abhibhuttena ananubhūtaṁ, sabbassa sabbattena ananubhūtaṁ".

"Handa carahi te, mārisa, passa antaradhāyāmī"ti. 'Handa carahi me tvaṁ, brahme, antaradhāyassu, sace visahasī'ti. Atha kho, bhikkhave, Bako brahmā 'antaradhāyissāmi samaṇassa Gotamassa, antaradhāyissāmi samaṇassa Gotamassā'ti nevassu me sakkoti antaradhāyituṁ.

"Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, Bakaṁ brahmānaṁ etadavocaṁ-- 'Handa carahi te brahme antaradhāyāmī'ti. 'Handa carahi me tvaṁ, mārisa, antaradhāyassu sace visahasī'ti. Atha kho ahaṁ, bhikkhave, tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsiṁ-- 'ettāvatā brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca saddañca me sossanti, na ca maṁ dakkhantī'ti. Antarahito imaṁ gāthaṁ abhāsiṁ--

"Bhavevāhaṁ bhayaṁ disvā, bhavañca vibhavesinaṁ;
Bhavaṁ nābhivadiṁ kiñci, nandiñca na upādiyin"ti.

"Atha kho, bhikkhave, brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca acchariyabbhutacittajātā ahesuṁ-- 'acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho! Samaṇassa Gotamassa mahiddhikatā mahānubhāvatā, na ca vata no ito pubbe diṭṭho vā, suto vā, añño samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁ mahiddhiko evaṁ mahānubhāvo yathāyaṁ samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito. Bhavarāmāya vata, bho, pajāya bhavaratāya bhavasammuditāya samūlaṁ bhavaṁ udabbahī'ti.

505. "Atha kho, bhikkhave, Māro pāpimā aññataraṁ brahmapārisajjaṁ anvāvisitvā maṁ etadavoca-- 'Sace kho tvaṁ, mārisa, evaṁ pajānāsi, sace tvaṁ evaṁ anubuddho, mā sāvake upanesi, mā pabbajite; mā sāvakānaṁ dhammaṁ desesi, mā pabbajitānaṁ; mā sāvakesu gedhimakāsi, mā pabbajitesu. Ahesuṁ kho, bhikkhu, tayā pubbe samaṇabrāhmaṇā lokasmiṁ arahanto sammāsambuddhā paṭijānamānā. Te sāvake upanesuṁ pabbajite, sāvakānaṁ dhammaṁ desesuṁ pabbajitānaṁ, sāvakesu gedhimakaṁsu pabbajitesu, te sāvake upanetvā pabbajite, sāvakānaṁ dhammaṁ desetvā pabbajitānaṁ, sāvakesu gedhitacittā pabbajitesu, kāyassa bhedā pāṇupacchedā hīne kāye patiṭṭhitā. Ahesuṁ ye pana, bhikkhu, tayā pubbe samaṇabrāhmaṇā lokasmiṁ arahanto sammāsambuddhā (M.49./I,331.) paṭijānamānā. Te na sāvake upanesuṁ na pabbajite, na sāvakānaṁ dhammaṁ desesuṁ na pabbajitānaṁ, na sāvakesu gedhimakaṁsu na pabbajitesu, te na sāvake upanetvā na pabbajite, na sāvakānaṁ dhammaṁ desetvā na pabbajitānaṁ, na sāvakesu gedhitacittā na pabbajitesu, kāyassa bhedā pāṇupacchedā paṇīte kāye patiṭṭhitā. Taṁ tāhaṁ, bhikkhu, evaṁ vadāmi-- iṅgha tvaṁ, mārisa, appossukko diṭṭhadhammasukhavihāramanuyutto viharassu, anakkhātaṁ kusalañhi, mārisa, mā paraṁ ovadāhī'ti.

"Evaṁ vutte, ahaṁ, bhikkhave, māraṁ pāpimantaṁ etadavocaṁ-- 'Jānāmi kho tāhaṁ, pāpima, mā tvaṁ maññittho-- na maṁ jānātī'ti. Māro tvamasi, pāpima. Na maṁ tvaṁ, pāpima, hitānukampī evaṁ vadesi; ahitānukampī maṁ tvaṁ, pāpima, evaṁ vadesi. Tuyhañhi, pāpima, evaṁ hoti-- 'yesaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ desessati, te me visayaṁ upātivattissantī'ti. Asammāsambuddhāva pana te pāpima, samānā sammāsambuddhāmhāti paṭijāniṁsu. Ahaṁ kho pana, pāpima, sammāsambuddhova samāno sammāsambuddhomhīti paṭijānāmi. Desentopi hi, pāpima, Tathāgato sāvakānaṁ dhammaṁ tādisova adesentopi hi, pāpima, Tathāgato sāvakānaṁ dhammaṁ tādisova. Upanentopi hi, pāpima, Tathāgato sāvake tādisova, anupanentopi hi, pāpima, Tathāgato sāvake tādisova. Taṁ kissa hetu?

Tathāgatassa, pāpima, ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā-- te pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Seyyathāpi, pāpima, tālo matthakacchinno abhabbo puna virūḷhiyā; evameva kho, pāpima, Tathāgatassa ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā-- te pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammāti.

"Iti hidaṁ mārassa ca anālapanatāya brahmuno ca abhinimantanatāya, tasmā imassa veyyākaraṇassa brahmanimantanikaṁteva adhivacanan"ti.

Brahmanimantanikasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.50./I,332.)

(M.50.) (10) Māratajjanīyasuttaṁ

▶T.46.(131)(vol.1.620.)、No.66.(vol.1.864.)、No.67.(vol.1.864.)

506. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahāmoggallāno Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakaḷāvane migadāye. Tena kho pana samayena āyasmā Mahāmoggallāno abbhokāse caṅkamati. Tena kho pana samayena Māro pāpimā āyasmato Mahāmoggallānassa kucchigato hoti koṭṭhamanupaviṭṭho. Atha kho āyasmato Mahāmoggallānassa etadahosi-- "Kiṁ nu kho me kucchi garugaro viya? Māsācitaṁ maññe"ti. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno caṅkamā orohitvā vihāraṁ pavisitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho āyasmā Mahāmoggallāno paccattaṁ yoniso manasākāsi. Addasā kho āyasmā Mahāmoggallāno māraṁ pāpimantaṁ kucchigataṁ koṭṭhamanupaviṭṭhaṁ. Disvāna māraṁ pāpimantaṁ etadavoca-- "Nikkhama, pāpima; nikkhama, pāpima! Mā Tathāgataṁ vihesesi, mā Tathāgatasāvakaṁ. Mā te ahosi dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā"ti. Atha kho mārassa pāpimato etadahosi-- "Ajānameva kho maṁ ayaṁ samaṇo apassaṁ evamāha-- 'nikkhama, pāpima; nikkhama, pāpima! Mā Tathāgataṁ vihesesi, mā Tathāgatasāvakaṁ. Mā te ahosi dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā'ti. Yopissa so satthā sopi maṁ neva khippaṁ jāneyya, kuto pana maṁ ayaṁ sāvako jānissatī"ti? Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno māraṁ pāpimantaṁ etadavoca-- "Evampi kho tāhaṁ, pāpima, jānāmi, mā tvaṁ maññittho-- 'na maṁ jānātī'ti. Māro tvamasi, pāpima; tuyhañhi, pāpima, evaṁ hoti-- 'ajānameva kho maṁ ayaṁ samaṇo apassaṁ evamāha-- nikkhama, pāpima; nikkhama, pāpima! Mā Tathāgataṁ vihesesi, mā Tathāgatasāvakaṁ. Mā te ahosi dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti. Yopissa so satthā sopi maṁ neva khippaṁ jāneyya, kuto pana maṁ ayaṁ sāvako jānissatī'"ti?

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi-- "Jāname kho maṁ ayaṁ samaṇo passaṁ evamāha-- 'nikkhama, pāpima; nikkhama, pāpima! Mā Tathāgataṁ vihesesi, mā Tathāgatasāvakaṁ. Mā te ahosi dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā'"ti. Atha kho Māro pāpimā (M.50./I,333.) āyasmato Mahāmoggallānassa mukhato uggantvā paccaggaḷe aṭṭhāsi.

507. Addasā kho āyasmā Mahāmoggallāno māraṁ pāpimantaṁ paccaggaḷe ṭhitaṁ; disvāna māraṁ pāpimantaṁ etadavoca-- 'Etthāpi kho tāhaṁ, pāpima, passāmi; mā tvaṁ maññittho "Na maṁ passatī"ti. Eso tvaṁ, pāpima, paccaggaḷe ṭhito. Bhūtapubbāhaṁ, pāpima, dūsī nāma māro ahosiṁ, tassa me kāḷī nāma bhaginī. Tassā tvaṁ putto. So me tvaṁ bhāgineyyo ahosi. Tena kho pana, pāpima, samayena Kakusandho Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho loke uppanno hoti. Kakusandhassa kho pana, pāpima, Bhagavato arahato sammāsambuddhassa vidhurasañjīvaṁ nāma sāvakayugaṁ ahosi aggaṁ bhaddayugaṁ. Yāvatā kho pana, pāpima, Kakusandhassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa sāvakā. Tesu na ca koci āyasmatā vidhurena samasamo hoti yadidaṁ dhammadesanāya. Iminā kho evaṁ, pāpima, pariyāyena āyasmato vidhurassa vidhuroteva samaññā udapādi.

"Āyasmā pana, pāpima, sañjīvo araññagatopi rukkhamūlagatopi suññāgāragatopi

appakasireneva saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjati. Bhūtapubbaṁ, pāpima, āyasmā sañjīvo aññatarasmiṁ rukkhamūle saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno nisinno hoti. Addasaṁsu kho, pāpima, gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino āyasmantaṁ sañjīvaṁ aññatarasmiṁ rukkhamūle saññāvedayitanirodhaṁ samāpannaṁ nisinnaṁ; disvāna tesaṁ etadahosi-- 'Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Ayaṁ samaṇo nisinnakova kālaṅkato! Handa naṁ dahāmā'ti. Atha kho te, pāpima, gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino tiṇañca kaṭṭhañca gomayañca saṁkaḍḍhitvā āyasmato sañjīvassa kāye upacinitvā aggiṁ datvā pakkamiṁsu. Atha kho, pāpima, āyasmā sañjīvo tassā rattiyā accayena tāya samāpattiyā vuṭṭhahitvā cīvarāni papphoṭetvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Addasaṁsu kho te, pāpima, gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino āyasmantaṁ sañjīvaṁ piṇḍāya carantaṁ; disvāna nesaṁ etadahosi-- 'Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Ayaṁ samaṇo nisinnakova kālaṅkato, svāyaṁ paṭisañjīvito'ti. (M.50./I,334.) Iminā kho evaṁ, pāpima, pariyāyena āyasmato sañjīvassa sañjīvoteva samaññā udapādi.

508. "Atha kho, pāpima, dūsissa mārassa etadahosi-- 'Imesaṁ kho ahaṁ bhikkhūnaṁ sīlavantānaṁ kalyāṇadhammānaṁ neva jānāmi āgatiṁ vā gatiṁ vā. Yaṁnūnāhaṁ brāhmaṇagahapatike anvāviseyyaṁ etha, tumhe bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme akkosatha paribhāsatha rosetha vihesetha. Appeva nāma tumhehi akkosiyamānānaṁ paribhāsiyamānānaṁ rosiyamānānaṁ vihesiyamānānaṁ siyā cittassa aññathattaṁ, yathā taṁ dūsī māro labhetha otāran'ti. Atha kho te, pāpima, dūsī māro brāhmaṇagahapatike anvāvisi-- 'etha, tumhe bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme akkosatha paribhāsatha rosetha vihesetha. Appeva nāma tumhehi akkosiyamānānaṁ paribhāsiyamānānaṁ rosiyamānānaṁ vihesiyamānānaṁ siyā cittassa aññathattaṁ, yathā taṁ dūsī māro labhetha otāran'ti.

"Atha kho te, pāpima, brāhmaṇagahapatikā anvāvisiṭṭhā dūsinā mārena bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme akkosanti paribhāsanti rosenti vihesenti-- 'ime pana muṇḍakā samaṇakā ibbhā kiṇhā bandhupādāpaccā "jhāyinosmā jhāyinosmā"ti pattakkhandhā adhomukhā madhurakajātā jhāyanti pajjhāyanti nijjhāyanti apajjhāyanti. Seyyathāpi nāma ulūko rukkhasākhāyaṁ mūsikaṁ maggayamāno jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati; evamevime muṇḍakā samaṇakā ibbhā kiṇhā bandhupādāpaccā "jhāyinosmā jhāyinosmā"ti pattakkhandhā adhomukhā madhurakajātā jhāyanti pajjhāyanti nijjhāyanti apajjhāyanti. Seyyathāpi nāma kotthu nadītīre macche maggayamāno jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati; evamevime muṇḍakā samaṇakā ibbhā kiṇhā bandhupādāpaccā "jhāyinosmā jhāyinosmā"ti pattakkhandhā adhomukhā madhurakajātā jhāyanti pajjhāyanti nijjhāyanti apajjhāyanti. Seyyathāpi nāma biḷāro sandhisamalasaṅkaṭīre mūsikaṁ maggayamāno jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati; evamevime muṇḍakā samaṇakā ibbhā kiṇhā bandhupādāpaccā "jhāyinosmā jhāyinosmā"ti pattakkhandhā adhomukhā madhurakajātā jhāyanti pajjhāyanti nijjhāyanti apajjhāyanti. Seyyathāpi nāma gadrabho vahacchinno sandhisamalasaṅkaṭīre jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati, evamevime muṇḍakā samaṇakā ibbhā kiṇhā bandhupādāpaccā "jhāyinosmā jhāyinosmā"ti pattakkhandhā adhomukhā madhurakajātā jhāyanti pajjhāyanti nijjhāyanti apajjhāyantī"ti.

"Ye kho pana, pāpima, tena samayena manussā kālaṅkaronti yebhuyyena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjanti.
(M.50./I,335.) 509. "Atha kho, pāpima, Kakusandho Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho bhikkhū āmantesi-- 'Anvāviṭṭhā kho, bhikkhave, brāhmaṇagahapatikā dūsinā mārena-- etha, tumhe bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme akkosatha paribhāsatha rosetha vihesetha, appeva nāma tumhehi akkosiyamānānaṁ paribhāsiyamānānaṁ rosiyamānānaṁ vihesiyamānānaṁ siyā cittassa aññathattaṁ, yathā taṁ dūsī māro labhetha otāran'ti. Etha, tumhe, bhikkhave, mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharatha, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ

mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharatha. Karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharatha, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharathā'ti.

"Atha kho te, pāpima, bhikkhū Kakusandhena Bhagavatā arahatā sammāsambuddhena evaṁ ovadiyamānā evaṁ anusāsiyamānā araññagatāpi rukkhamūlagatāpi suññāgāragatāpi mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihariṁsu, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihariṁsu. Karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihariṁsu, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihariṁsu

510. "Atha kho, pāpima, dūsissa mārassa etadahosi-- 'Evampi kho ahaṁ karonto imesaṁ bhikkhūnaṁ sīlavantānaṁ kalyāṇadhammānaṁ neva jānāmi āgatiṁ vā gatiṁ vā, yaṁnūnāhaṁ brāhmaṇagahapatike anvāviseyyaṁ-- etha, tumhe bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme sakkarotha garuṁ karotha mānetha (M.50./I,336.) pūjetha appeva nāma tumhehi sakkariyamānānaṁ garukariyamānānaṁ māniyamānānaṁ pūjiyamānānaṁ siyā cittassa aññathattaṁ, yathā taṁ dūsī māro labhetha otāran'ti Atha kho te, pāpima, dūsī māro brāhmaṇagahapatike anvāvisi-- 'etha, tumhe bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme sakkarotha garuṁ karotha mānetha pūjetha, appeva nāma tumhehi sakkariyamānānaṁ garukariyamānānaṁ māniyamānānaṁ pūjiyamānānaṁ siyā cittassa aññathattaṁ, yathā taṁ dūsī māro labhetha otāran'ti. Atha kho te, pāpima, brāhmaṇagahapatikā anvāviṭṭhā dūsinā mārena bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti.

"Ye kho pana, pāpima, tena samayena manussā kālaṅkaronti yebhuyyena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

511. "Atha kho, pāpima, Kakusandho Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho bhikkhū āmantesi-- 'anvāviṭṭhā kho, bhikkhave, brāhmaṇagahapatikā dūsinā mārena-- etha, tumhe bhikkhū sīlavante kalyāṇadhamme sakkarotha garuṁ karotha mānetha pūjetha, appeva nāma tumhehi sakkariyamānānaṁ garukariyamānānaṁ māniyamānānaṁ pūjiyamānānaṁ siyā cittassa aññathattaṁ, yathā taṁ dūsī māro labhetha otāranti. Etha, tumhe, bhikkhave, asubhānupassino kāye viharatha, āhāre paṭikūlasaññino, sabbaloke anabhiratisaññino, sabbasaṅkhāresu aniccānupassino'ti.

"Atha kho te, pāpima, bhikkhū Kakusandhena Bhagavatā arahatā sammāsambuddhena evaṁ ovadiyamānā evaṁ anusāsiyamānā araññagatāpi rukkhamūlagatāpi suññāgāragatāpi asubhānupassino kāye vihariṁsu, āhāre paṭikūlasaññino, sabbaloke anabhiratisaññino, sabbasaṅkhāresu aniccānupassino.

512. "Atha kho, pāpima, Kakusandho Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya āyasmatā vidhurena pacchāsamaṇena gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho, pāpima, dūsī māro aññataraṁ kumārakaṁ anvāvisitvā sakkharaṁ gahetvā āyasmato vidhurassa sīse pahāramadāsi; sīsaṁ vobhindi. Atha kho, pāpima, āyasmā vidhuro bhinnena sīsena lohitena gaḷantena Kakusandhaṁyeva (M.50./I,337.) Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha kho pāpima, Kakusandho Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho nāgāpalokitaṁ apalokesi 'na vāyaṁ dūsī māro mattamaññāsī'ti. Sahāpalokanāya ca pana, pāpima, dūsī māro tamhā ca ṭhānā cavi mahānirayañca upapajji.

"Tassa kho pana, pāpima, mahānirayassa tayo nāmadheyyā honti--

chaphassāyataniko itipi, saṅkusamāhato itipi, paccattavedaniyo itipi. Atha kho maṁ, pāpima, nirayapālā upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- Yadā kho te, mārisa, saṅkunā saṅku hadaye samāgaccheyya. Atha naṁ tvaṁ jāneyyāsi-- 'vassasahassaṁ me niraye paccamānassā'ti. So kho ahaṁ, pāpima, bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni tasmiṁ mahāniraye apacciṁ. Dasavassasahassāni tasseva mahānirayassa ussade apacciṁ vuṭṭhānimaṁ nāma vedanaṁ vediyamāno. Tassa mayhaṁ, pāpima, evarūpo kāyo hoti, seyyathāpi manussassa. Evarūpaṁ sīsaṁ hoti, seyyathāpi macchassa.

513. "Kīdiso nirayo āsi, yattha dūsī apaccatha;
Vidhuraṁ sāvakamāsajja, Kakusandhañca brāhmaṇaṁ.
"Sataṁ āsi ayosaṅkū, sabbe paccattavedanā;
Īdiso nirayo āsi, yattha dūsī apaccatha.
Vidhuraṁ sāvakamāsajja, Kakusandhañca brāhmaṇaṁ.
"Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako;
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Majjhe sarassa tiṭṭhanti, vimānā kappaṭṭhāyino;
Veḷuriyavaṇṇā rucirā, accimanto pabhassarā.
Accharā tattha naccanti, puthu nānattavaṇṇiyo.
"Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako.
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Yo ve Buddhena codito, bhikkhu saṅghassa pekkhato;
Migāramātupāsādaṁ, pādaṅguṭṭhena kampayi.
"Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako;
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Yo vejayantaṁ pāsādaṁ, pādaṅguṭṭhena kampayi;
Iddhibalenupatthaddho, saṁvejesi ca devatā.
(M.50./I,338.) "Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako;
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Yo vejayantapāsāde, sakkaṁ so paripucchati;
Api vāsava jānāsi, taṇhākkhayavimuttiyo.
Tassa sakko viyākāsi, pañhaṁ puṭṭho yathātathaṁ.
"Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako;
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Yo brahmaṁ paripucchati, sudhammāyābhito sabhaṁ;
Ajjāpi tyāvuso diṭṭhi, yā te diṭṭhi pure ahu.
Passasi vītivattantaṁ, brahmaloke pabhassaraṁ.
"Tassa brahmā viyākāsi, anupubbaṁ yathātathaṁ;
Na me mārisa sā diṭṭhi, yā me diṭṭhi pure ahu.
"Passāmi vītivattantaṁ, brahmaloke pabhassaraṁ;
Sohaṁ ajja kathaṁ vajjaṁ, ahaṁ niccomhi sassato.
"Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako;
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Yo mahāmeruno kūṭaṁ, vimokkhena aphassayi;
Vanaṁ pubbavidehānaṁ, ye ca bhūmisayā narā.
"Yo etamabhijānāti, bhikkhu Buddhassa sāvako;
Tādisaṁ bhikkhumāsajja, kaṇha dukkhaṁ nigacchasi.
"Na ve aggi cetayati, 'ahaṁ bālaṁ ḍahāmī'ti;
Bālo ca jalitaṁ aggiṁ, āsajja naṁ sa ḍayhati.
"Evameva tuvaṁ māra, āsajja naṁ Tathāgataṁ;
Sayaṁ ḍahissasi attānaṁ, bālo aggiṁva saṁphusaṁ.
"Apuññaṁ pasavī māro, āsajja naṁ Tathāgataṁ;

Kinnu maññasi pāpima, na me pāpaṁ vipaccati.
“Karoto cīyati pāpaṁ, cirarattāya antaka;
Māra nibbinda Buddhamhā, āsaṁ mākāsi bhikkhusu.
“Iti māraṁ atajjesi, bhikkhu Bhesakaḷāvane;
Tato so dummano yakkho, natatthevantaradhāyathā”ti.

Māratajjanīyasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Cūḷayamakavaggo niṭṭhito pañcamo.

Tassuddānaṁ

Sāleyya verañjaduve ca tuṭṭhi, cūḷamahādhammasamādānañca;
Vīmaṁsakā Kosambi ca brāhmaṇo, dūsī ca māro dasamo ca vaggo.

Sāleyyavaggo niṭṭhito pañcamo.

Idaṁ vaggānamuddānaṁ--

Mūlapariyāyo ceva, sīhanādo ca uttamo;
Kakaco ceva gosiṅgo, sāleyyo ca ime pañca.

Mūlapaṇṇāsakaṁ samattaṁ.

Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa.
(M.51./I,339.)

Majjhimanikāye

2- Majjhimapaṇṇāsapāḷi (M.51~100)

(PTS:I,339~524.、II,1~213.)

1. Gahapativaggo

(M.51.) (1) Kandarakasuttaṁ

▶ A.4.198. Attantapasuttaṁ、Pug.4,23.pp.56~61(CS:4,174~177 pg.163~166)、No.1536.(scroll 9)(vol.26.406a)

1. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Campāyaṁ viharati Gaggarāya pokkharaṇiyā tīre mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ. Atha kho Pesso ca hatthārohaputto Kandarako ca paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Pesso hatthārohaputto Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Kandarako pana paribbājako Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Kandarako paribbājako tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ bhikkhusaṅghaṁ anuviloketvā Bhagavantaṁ etadavoca-- "Acchariyaṁ bho Gotama, abbhutaṁ, bho Gotama, yāvañcidaṁ bhotā Gotamena sammā bhikkhusaṅgho paṭipādito! Yepi te, bho Gotama, ahesuṁ atītamaddhānaṁ arahanto sammāsambuddhā tepi Bhagavanto etaparamaṁyeva sammā bhikkhusaṅghaṁ paṭipādesuṁ-- seyyathāpi etarahi bhotā Gotamena sammā bhikkhusaṅgho paṭipādito. Yepi te, bho Gotama, bhavissanti anāgatamaddhānaṁ arahanto sammāsambuddhā tepi Bhagavanto etaparamaṁyeva sammā bhikkhusaṅghaṁ paṭipādessanti-- seyyathāpi etarahi bhotā Gotamena sammā bhikkhusaṅgho paṭipādito"ti.

2. "Evametaṁ Kandaraka, evametaṁ, Kandaraka. Yepi te, Kandaraka, ahesuṁ atītamaddhānaṁ arahanto sammāsambuddhā tepi Bhagavanto etaparamaṁyeva sammā bhikkhusaṅghaṁ paṭipādesuṁ-- seyyathāpi etarahi mayā sammā bhikkhusaṅgho paṭipādito. Yepi te, Kandaraka, bhavissanti anāgatamaddhānaṁ arahanto sammāsambuddhā tepi Bhagavanto etaparamaṁyeva sammā bhikkhusaṅghaṁ paṭipādessanti-- seyyathāpi etarahi mayā sammā bhikkhusaṅgho paṭipādito.

"Santi hi, Kandaraka, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā. Santi hi, Kandaraka, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe sekkhā santatasīlā santatavuttino nipakā nipakavuttino; te catūsu satipaṭṭhānesu suppatiṭṭhitacittā viharanti. Katamesu catūsu? Idha, Kandaraka, (M.51./I,340.) bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; vedanāsu vedanānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; citte cittānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassan"ti.

3. Evaṁ vutte, pesso hatthārohaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Yāva supaññattā cime, bhante, Bhagavatā cattāro satipaṭṭhānā sattānaṁ visuddhiyā sokaparidevānaṁ samatikkamāya dukkha-- domanassānaṁ atthaṅgamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya. Mayampi hi, bhante, gihī odātavasanā kālena kālaṁ imesu catūsu satipaṭṭhānesu suppatiṭṭhitacittā viharāma. Idha mayaṁ, bhante, kāye kāyānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; vedanāsu vedanānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; citte cittānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; dhammesu dhammānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ,

bhante! Yāvañcidaṁ, bhante, Bhagavā evaṁ manussagahane evaṁ manussakasaṭe evaṁ manussasāṭheyye vattamāne sattānaṁ hitāhitaṁ jānāti. Gahanañhetaṁ, bhante, yadidaṁ manussā; uttānakañhetaṁ, bhante, yadidaṁ pasavo. Ahañhi, bhante, pahomi hatthidammaṁ sāretuṁ. Yāvatakena antarena Campaṁ gatāgataṁ karissati sabbāni tāni sāṭheyyāni kūṭeyyāni vaṅkeyyāni jimheyyāni pātukarissati. Amhākaṁ pana, bhante, dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā aññathāva kāyena samudācaranti aññathāva vācāya aññathāva nesaṁ cittaṁ hoti. Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Yāvañcidaṁ, bhante, Bhagavā evaṁ manussagahane evaṁ manussakasaṭe evaṁ manussasāṭheyye vattamāne sattānaṁ hitāhitaṁ jānāti.Gahanañhetaṁ, bhante, yadidaṁ manussā; uttānakañhetaṁ, bhante, yadidaṁ pasavo”ti.

4. “Evametaṁ, Pessa, evametaṁ, Pessa. (M.51./I,341.) Gahanañhetaṁ Pessa, yadidaṁ manussā; uttānakañhetaṁ, Pessa, yadidaṁ pasavo. Cattārome, Pessa, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idha, Pessa, ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto; idha pana, Pessa, ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto; idha pana, Pessa, ekacco puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto idha pana, Pessa, ekacco puggalo nevattantapo hoti nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imesaṁ, Pessa, catunnaṁ puggalānaṁ katamo te puggalo cittaṁ ārādhetī”ti?

“Yvāyaṁ, bhante, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto, ayaṁ me puggalo cittaṁ nārādheti. Yopāyaṁ, bhante, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto ayampi me puggalo cittaṁ nārādheti. Yopāyaṁ, bhante, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, ayampi me puggalo cittaṁ nārādheti. Yo ca kho ayaṁ, bhante, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati-- ayameva me puggalo cittaṁ ārādhetī”ti.

5. “Kasmā pana te, Pessa, ime tayo puggalā cittaṁ nārādhentī”ti? “Yvāyaṁ, bhante, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto so attānaṁ sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti-- iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ nārādheti. Yopāyaṁ, bhante, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto so paraṁ sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti-- iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ nārādheti. Yopāyaṁ, bhante, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto so attānañca parañca sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti -- iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ nārādheti. Yo (M.51./I,342.) ca kho ayaṁ, bhante, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati; so attānañca parañca sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ neva ātāpeti na paritāpeti-- iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ ārādheti. Handa, ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā”ti. “Yassadāni tvaṁ, Pessa, kālaṁ maññasī”ti. Atha kho pesso hatthārohaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

6. Atha kho Bhagavā acirapakkante pesse hatthārohaputte bhikkhū āmantesi-- “Paṇḍito, bhikkhave, pesso hatthārohaputto; mahāpañño, bhikkhave, pesso hatthārohaputto. Sace, bhikkhave, pesso hatthārohaputto muhuttaṁ nisīdeyya yāvassāhaṁ ime cattāro puggale vitthārena vibhajissāmi, mahatā atthena saṁyutto abhavissa. Api ca, bhikkhave, ettāvatāpi pesso hatthārohaputto mahatā atthena saṁyutto”ti. “Etassa, Bhagavā, kālo, etassa, Sugata, kālo, yaṁ Bhagavā ime cattāro puggale vitthārena vibhajeyya. Bhagavato sutvā bhikkhū

dhāressantī”ti. “Tena hi, bhikkhave, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

7. “Katamo ca, bhikkhave, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanu-- yutto? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo acelako hoti muttācāro hatthāpalekhano na-- ehibhaddantiko natiṭṭhabhaddantiko; nābhihaṭaṁ na uddissakataṁ na nimantanaṁ sādiyati; so na kumbhimukhā paṭiggaṇhāti na kaḷopimukhā paṭiggaṇhāti na eḷakamantaraṁ na daṇḍamantaraṁ na musalamantaraṁ na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ na gabbhiniyā na pāyamānāya na purisantaragatāya na saṅkittīsu na yattha sā upaṭṭhito hoti na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī; na macchaṁ na maṁsaṁ na suraṁ na merayaṁ na thusodakaṁ pivati. So ekāgāriko vā hoti ekālopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko …pe… sattāgāriko vā hoti sattālopiko; ekissāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti …pe… sattahipi dattīhi yāpeti; ekāhikampi āhāraṁ āhāreti, dvīhikampi (M.51./I,343.) āhāraṁ āhāreti …pe… sattāhikampi āhāraṁ āhāreti-- iti evarūpaṁ aḍḍhamāsikaṁ pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. So sākabhakkho vā hoti, sāmākabhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti, haṭabhakkho vā hoti, kaṇabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tiṇabhakkho vā hoti, gomayabhakkho vā hoti; vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. So sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, paṁsukūlānipi dhāreti, tirīṭānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalakacīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vāḷakambalampi dhāreti, ulūkapakkhampi dhāreti; kesamassulocakopi hoti, kesamassulocanānuyogamanuyutto, ubbhaṭṭhakopi hoti āsanapaṭikkhitto, ukkuṭikopi hoti ukkuṭikappadhānamanuyutto, kaṇṭakāpassayikopi hoti kaṇṭakāpassaye seyyaṁ kappeti; sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati-- iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto.

8. “Katamo ca, bhikkhave, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanu-- yutto? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko sākuṇiko māgaviko luddo macchaghātako coro coraghātako goghātako bandhanāgāriko ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto.

9. “Katamo ca, bhikkhave, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo rājā vā hoti khattiyo muddhāvasitto brāhmaṇo vā mahāsālo. So puratthimena nagarassa navaṁ santhāgāraṁ kārāpetvā kesamassuṁ ohāretvā kharājinaṁ nivāsetvā sappitelena kāyaṁ abbhañjitvā magavisāṇena piṭṭhiṁ kaṇḍuvamāno navaṁ santhāgāraṁ pavisati saddhiṁ mahesiyā brāhmaṇena ca purohitena. So tattha anantarahitāya bhūmiyā haritupalittāya seyyaṁ kappeti. Ekissāya gāviyā sarūpavacchāya yaṁ ekasmiṁ thane khīraṁ (M.51./I,344.) hoti tena rājā yāpeti, yaṁ dutiyasmiṁ thane khīraṁ hoti tena mahesī yāpeti, yaṁ tatiyasmiṁ thane khīraṁ hoti tena brāhmaṇo purohito yāpeti yaṁ catutthasmiṁ thane khīraṁ hoti tena aggiṁ juhati, avasesena vacchako yāpeti. So evamāha-- ‘ettakā usabhā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatarā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatariyo haññantu yaññatthāya, ettakā ajā haññantu yaññatthāya, ettakā urabbhā haññantu yaññatthāya, (ettakā assā haññantu yaññatthāya.), ettakā rukkhā chijjantu yūpatthāya, ettakā dabbhā lūyantu barihisatthāyā’ti. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

10. “Katamo ca, bhikkhave, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati? Idha, bhikkhave, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato

lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati-- ‘sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, (M.51./I,345.) appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya, kesamassuṁ ohāretvā, kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati.

11. “So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī, athenena sucibhūtena attanā viharati. Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā. Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa. Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya-- iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti, yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ. So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti, ekabhattiko hoti rattūparato virato vikālabhojanā; naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti; mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti; uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti; jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; hatthigavassavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti; dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti; kayavikkayā paṭivirato hoti; tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā (M.51./I,346.) paṭivirato hoti; ukkoṭanavañcananikatisāciyogā paṭivirato hoti; chedanavadhabandhanaviparāmosa-- ālopasahasākārā paṭivirato hoti.

“So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti, sapattabhārova ḍeti; evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

12. “So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ

āpajjati. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

"So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

13. "So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato,.) iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. (M.51./I,347.) So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti, byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti; thīnamiddhaṁ pahāya vigatathīnamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thīnamiddhā cittaṁ parisodheti; uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti; vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

"So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti -- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

14. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī (M.51./I,348.) evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

15. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti-- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā; ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti.

16. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese

mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti. 'Ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti 'Ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto, na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. (M.51./I,349.) So attantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Kandarakasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.52.) (2) Aṭṭhakanāgarasuttaṁ

▶T.46.(217)(vol.1.802.)、No.92.(vol.1.916.)

17. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā Ānando Vesāliyaṁ viharati Beluvagāmake. Tena kho pana samayena Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro Pāṭaliputtaṁ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Atha kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro yena Kukkuṭārāmo yena aññataro bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro taṁ bhikkhuṁ etadavoca-- "Kahaṁ nu kho, bhante, āyasmā Ānando etarahi viharati? Dassanakāmā hi mayaṁ taṁ āyasmantaṁ Ānandan"ti. "Eso, gahapati, āyasmā Ānando Vesāliyaṁ viharati beluvagāmake"ti. Atha kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro Pāṭaliputte taṁ karaṇīyaṁ tīretvā yena Vesālī yena beluvagāmako yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

18. Ekamantaṁ nisinno kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Atthi nu kho, bhante Ānanda, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇātī"ti?

"Atthi kho, gahapati, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto (M.52./I,350.) yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇātī"ti.

"Katamo pana, bhante Ānanda, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇātī"ti?

19. "Idha, gahapati, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'idampi paṭhamaṁ jhānaṁ abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti pajānāti. So tattha ṭhito āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇāti. No ce āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇāti, teneva dhammarāgena tāya dhammanandiyā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, gahapati, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena (M.52./I,351.)

ekadhammo akkhāto yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

20. "Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'idampi kho dutiyaṁ jhānaṁ abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'idampi kho tatiyaṁ jhānaṁ abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ …pe… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu sukhassa ca pahānā …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'idampi kho catutthaṁ jhānaṁ abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ayampi kho mettācetovimutti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti pajānāti. So tattha ṭhito …pe… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ayampi kho upekkhācetovimutti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti (M.52./I,352.) pajānāti. So tattha ṭhito… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ayampi kho ākāsānañcāyatanasamāpatti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti pajānāti. So tattha ṭhito …pe… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ayampi kho viññāṇañcāyatanasamāpatti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti pajānāti. So tattha ṭhito …pe… anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti.

"Puna caparaṁ, gahapati, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ayampi kho ākiñcaññāyatanasamāpatti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti pajānāti. So tattha ṭhito āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇāti. No ce āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇāti, teneva dhammarāgena tāya dhammanandiyā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, gahapati, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇātī"ti.

21. Evaṁ vutte, Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca--

“Seyyathāpi, bhante Ānanda, puriso ekaṁva nidhimukhaṁ gavesanto sakideva ekādasa (M.52./I,353.) nidhimukhāni adhigaccheyya; evameva kho ahaṁ, bhante, ekaṁ amatadvāraṁ gavesanto sakideva ekādasa amatadvārāni alatthaṁ bhāvanāya. Seyyathāpi, bhante, purisassa agāraṁ ekādasadvāraṁ, so tasmiṁ agāre āditte ekamekenapi dvārena sakkuṇeyya attānaṁ sotthiṁ kātuṁ; evameva kho ahaṁ, bhante, imesaṁ ekādasannaṁ amatadvārānaṁ ekamekenapi amatadvārena sakkuṇissāmi attānaṁ sotthiṁ kātuṁ. Imehi nāma, bhante, aññatitthiyā ācariyassa ācariyadhanaṁ pariyesissanti, kimaṅgaṁ panāhaṁ āyasmato Ānandassa pūjaṁ na karissāmī”ti Atha kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro Pāṭaliputtakañca Vesālikañca bhikkhusaṅghaṁ sannipātetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi, ekamekañca bhikkhuṁ paccekaṁ dussayugena acchādesi, āyasmantañca Ānandaṁ ticīvarena acchādesi, āyasmato ca Ānandassa pañcasatavihāraṁ kārāpesīti.

Aṭṭhakanāgarasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.53.)(3) Sekhasuttaṁ

▶ cf.T.99.(1176)(vol.2.316.)

22. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Tena kho pana samayena Kapilavatthavānaṁ Sakyānaṁ navaṁ santhāgāraṁ acirakāritaṁ hoti anajjhāvuṭṭhaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Kapilavatthavā Sakyā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho Kapilavatthavā Sakyā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- “Idha, bhante, Kapilavatthavānaṁ Sakyānaṁ navaṁ santhāgāraṁ acirakāritaṁ anajjhāvuṭṭhaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussabhūtena. Taṁ, bhante, Bhagavā paṭhamaṁ paribhuñjatu. Bhagavatā paṭhamaṁ paribhuttaṁ pacchā Kapilavatthavā Sakyā paribhuñjissanti. Tadassa Kapilavatthavānaṁ Sakyānaṁ dīgharattaṁ hitāya (M.53./I,354.) sukhāyā”ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Kapilavatthavā Sakyā Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena navaṁ santhāgāraṁ tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā sabbasanthariṁ santhāgāraṁ santharitvā āsanāni paññapetvā udakamaṇikaṁ upaṭṭhapetvā telappadīpaṁ āropetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Ekamantaṁ ṭhitā kho Kapilavatthavā Sakyā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- “Sabbasanthariṁ santhataṁ, bhante, santhāgāraṁ, āsanāni paññattāni, udakamaṇiko upaṭṭhāpito, telappadīpo āropito. Yassadāni, bhante Bhagavā kālaṁ maññatī”ti. Atha kho Bhagavā nivāsetvā pattacīvaramādāya saddhiṁ bhikkhusaṅghena yena santhāgāraṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā pāde pakkhāletvā santhāgāraṁ pavisitvā majjhimaṁ thambhaṁ nissāya puratthābhimukho nisīdi. Bhikkhusaṅghopi kho pāde pakkhāletvā santhāgāraṁ pavisitvā pacchimaṁ bhittiṁ nissāya puratthābhimukho nisīdi, Bhagavantaṁyeva purakkhatvā. Kāpilavatthavāpi kho Sakyā pāde pakkhāletvā santhāgāraṁ pavisitvā puratthimaṁ bhittiṁ nissāya pacchimābhimukhā nisīdiṁsu, Bhagavantaṁyeva purakkhatvā. Atha kho Bhagavā Kapilavatthave Sakye bahudeva rattiṁ dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- “Paṭibhātu taṁ, Ānanda, Kapilavatthavānaṁ Sakyānaṁ sekho pāṭipado. Piṭṭhi me āgilāyati; tamahaṁ āyamissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. Atha kho Bhagavā catugguṇaṁ saṅghāṭiṁ paññāpetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappesi, pāde pādaṁ accādhāya, sato sampajāno, uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā.

23. Atha kho āyasmā Ānando Mahānāmaṁ sakkaṁ āmantesi-- ”Idha Mahānāma, ariyasāvako sīlasampanno hoti, indriyesu guttadvāro hoti, bhojane mattaññū hoti, jāgariyaṁ anuyutto hoti, sattahi saddhammehi samannāgato hoti, catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ

diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī.

24. "Kathañca, (M.53./I,355.) Mahānāma ariyasāvako sīlasampanno hoti? Idha, Mahānāma, ariyasāvako sīlavā hoti, pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati ācāragocarasampanno aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhati sikkhāpadesu. Evaṁ kho, Mahānāma, ariyasāvako sīlasampanno hoti.

"Kathañca, Mahānāma, ariyasāvako indriyesu guttadvāro hoti? Idha, va, ariyasāvako cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati Evaṁ kho, Mahānāma, ariyasāvako indriyesu guttadvāro hoti.

"Kathañca, Mahānāma, ariyasāvako bhojane mattaññū hoti? Idha, Mahānāma, ariyasāvako paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti -- 'neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya; yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya Iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cā'ti. Evaṁ kho, Mahānāma, ariyasāvako bhojane mattaññū hoti.

"Kathañca, Mahānāma, ariyasāvako jāgariyaṁ anuyutto hoti? Idha, Mahānāma, ariyasāvako divasaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti, rattiyā paṭhamaṁ yāmaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti, rattiyā majjhimaṁ yāmaṁ dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappeti, pāde pādaṁ accādhāya, sato sampajāno, uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā, rattiyā pacchimaṁ yāmaṁ paccuṭṭhāya caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti. Evaṁ kho, Mahānāma, ariyasāvako jāgariyaṁ anuyutto hoti.

25. "Kathañca, Mahānāma, (M.53./I,356.) ariyasāvako sattahi saddhammehi samannāgato hoti? Idha, Mahānāma, ariyasāvako saddho hoti, saddahati Tathāgatassa bodhiṁ-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti. Hirimā hoti, hirīyati kāyaduccaritena vacīduccaritena manoduccaritena, hirīyati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā. Ottappī hoti, ottappati kāyaduccaritena vacīduccaritena manoduccaritena, ottappati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā. Bahussuto hoti sutadharo sutasannicayo. Ye te dhammā ādikalyāṇā majjhekalyāṇā pariyosānakalyāṇā sātthā sabyañjanā kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ abhivadanti tathārūpāssa dhammā bahussutā honti dhātā vacasā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā. Āraddhavīriyo viharati akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadāya, thāmavā daḷhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu. Satimā hoti, paramena satinepakkena samannāgato, cirakatampi cirabhāsitampi saritā anussaritā. Paññavā hoti, udayatthagāminiyā paññāya samannāgato, ariyāya nibbedhikāya sammā dukkhakkhayagāminiyā. Evaṁ kho, Mahānāma, ariyasāvako sattahi saddhammehi samannāgato hoti.

26. "Kathañca Mahānāma, ariyasāvako catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī? Idha, Mahānāma, ariyasāvako vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi, savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā

pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evaṁ kho, Mahānāma, ariyasāvako catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī.

27. "Yato kho, Mahānāma, ariyasāvako evaṁ sīlasampanno hoti, evaṁ indriyesu guttadvāro hoti, evaṁ bhojane mattaññū hoti, evaṁ jāgariyaṁ anuyutto hoti, evaṁ sattahi saddhammehi (M.53./I,357.) samannāgato hoti, evaṁ catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī, ayaṁ vuccati, Mahānāma, ariyasāvako sekho pāṭipado apuccaṇḍatāya samāpanno, bhabbo abhinibbhidāya, bhabbo sambodhāya, bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Seyyathāpi, Mahānāma, kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā tānāssu kukkuṭiyā sammā adhisayitāni sammā pariseditāni sammā paribhāvitāni, kiñcāpi tassā kukkuṭiyā na evaṁ icchā uppajjeyya -- 'aho vatime kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjeyyun'ti, atha kho bhabbāva te kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjituṁ. Evameva kho, Mahānāma, yato ariyasāvako evaṁ sīlasampanno hoti, evaṁ indriyesu guttadvāro hoti, evaṁ bhojane mattaññū hoti, evaṁ jāgariyaṁ anuyutto hoti, evaṁ sattahi saddhammehi samannāgato hoti, evaṁ catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī, ayaṁ vuccati, Mahānāma, ariyasāvako sekho pāṭipado apuccaṇḍatāya samāpanno bhabbo abhinibbhidāya, bhabbo sambodhāya, bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya.

28. "Sa kho so, Mahānāma, ariyasāvako imaṁyeva anuttaraṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ āgamma anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, ayamassa paṭhamābhinibbhidā hoti kukkuṭacchāpakasseva aṇḍakosamhā.

"Sa kho so, Mahānāma, ariyasāvako imaṁye anuttaraṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ āgamma dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti, ayamassa dutiyābhinibbhidā hoti kukkuṭacchāpakasseva aṇḍakosamhā.

"Sa kho so, Mahānāma, ariyasāvako imaṁyeva anuttaraṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ āgamma āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā (M.53./I,358.) upasampajja viharati, ayamassa tatiyābhinibbhidā hoti kukkuṭacchāpakasseva aṇḍakosamhā.

29. "Yampi, va, ariyasāvako sīlasampanno hoti, idampissa hoti caraṇasmiṁ; yampi, Mahānāma, ariyasāvako indriyesu guttadvāro hoti, idampissa hoti caraṇasmiṁ; yampi, Mahānāma, ariyasāvako bhojane mattaññū hoti, idampissa hoti caraṇasmiṁ; yampi, Mahānāma, ariyasāvako jāgariyaṁ anuyutto hoti, idampissa hoti caraṇasmiṁ; yampi, Mahānāma, ariyasāvako sattahi saddhammehi samannāgato hoti, idampissa hoti caraṇasmiṁ; yampi, Mahānāma, ariyasāvako catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī, idampissa hoti caraṇasmiṁ.

"Yañca kho, Mahānāma, ariyasāvako anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, idampissa hoti vijjāya; yampi, Mahānāma, ariyasāvako dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti, idampissa hoti vijjāya. Yampi, Mahānāma, ariyasāvako āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati, idampissa hoti vijjāya.

"Ayaṁ vuccati, Mahānāma, ariyasāvako vijjāsampanno itipi caraṇasampanno itipi vijjācaraṇasampanno itipi.

30. “Brahmunāpesā, Mahānāma, sanaṅkumārena gāthā bhāsitā--

‘Khattiyo seṭṭho janetasmiṁ, ye gottapaṭisārino;
Vijjācaraṇasampanno, so seṭṭho devamānuse’ti.

“Sā kho panesā, Mahānāma, brahmunā sanaṅkumārena gāthā sugītā no duggītā, subhāsitā no dubbhāsitā, atthasaṁhitā no anatthasaṁhitā, anumatā Bhagavatā”ti.

Atha kho Bhagavā uṭṭhahitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- “Sādhu sādhu, Ānanda, sādhu kho tvaṁ, Ānanda, Kapilavatthavānaṁ Sakyānaṁ sekhaṁ pāṭipadaṁ abhāsī”ti.

(M.53./I,359.) Idamavocāyasmā Ānando. Samanuñño satthā ahosi. Attamanā Kapilavatthavā Sakyā āyasmato Ānandassa bhāsitaṁ abhinandunti.

Sekhasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.54.) (4) Potaliyasuttaṁ

▶T.46.(203)(vol.1.773.)

31. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Aṅguttarāpesu viharati Āpaṇaṁ nāma Aṅguttarāpānaṁ nigamo. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya āpaṇaṁ piṇḍāya pāvisi. Āpaṇe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yenaññataro vanasaṇḍo tenupasaṅkami divāvihārāya. Taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Potaliyopi kho gahapati sampannanivāsanapāvuraṇo chattupāhanāhi jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena so vanasaṇḍo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Potaliyaṁ gahapatiṁ Bhagavā etadavoca-- “Saṁvijjanti kho, gahapati, āsanāni; sace ākaṅkhasi nisīdā”ti. Evaṁ vutte, Potaliyo gahapati “Gahapativādena maṁ samaṇo Gotamo samudācaratī”ti kupito anattamano tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho Bhagavā …pe… Tatiyampi kho Bhagavā Potaliyaṁ gahapatiṁ etadavoca-- “Saṁvijjanti kho, gahapati, āsanāni; sace ākaṅkhasi nisīdā”ti. “Evaṁ vutte, Potaliyo gahapati gahapativādena maṁ samaṇo Gotamo samudācaratī”ti kupito anattamano Bhagavantaṁ etadavoca-- “Tayidaṁ[1], (M.54./I,360.) bho Gotama, nacchannaṁ, tayidaṁ nappatirūpaṁ, yaṁ maṁ tvaṁ gahapativādena samudācarasī”ti. “Te hi te, gahapati, ākārā, te liṅgā te nimittā yathā taṁ gahapatissā”ti. “Tathā hi pana me, bho Gotama, sabbe kammantā paṭikkhittā, sabbe vohārā samucchinnā”ti. “Yathā kathaṁ pana te, gahapati, sabbe kammantā paṭikkhittā, sabbe vohārā samucchinnā”ti? “Idha me, bho Gotama, yaṁ ahosi dhanaṁ vā dhaññaṁ vā rajataṁ vā jātarūpaṁ vā sabbaṁ taṁ puttānaṁ dāyajjaṁ niyyātaṁ, tatthāhaṁ anovādī anupavādī ghāsacchādanaparamo viharāmi. Evaṁ kho me, bho Gotama, sabbe kammantā paṭikkhittā, sabbe vohārā samucchinnā”ti. “Aññathā kho tvaṁ, gahapati, vohārasamucchedaṁ vadasi, aññathā ca pana ariyassa vinaye vohārasamucchedo hotī”ti. “Yathā kathaṁ pana, bhante, ariyassa vinaye vohārasamucchedo hoti? Sādhu me, bhante Bhagavā tathā dhammaṁ desetu yathā ariyassa vinaye vohārasamucchedo hotī”ti. “Tena hi, gahapati, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho Potaliyo gahapati Bhagavato paccassosi.

32. Bhagavā etadavoca-- “Aṭṭha kho ime, gahapati, dhammā ariyassa vinaye vohārasamucchedāya saṁvattanti. Katame aṭṭha? Apāṇātipātaṁ nissāya pāṇātipāto pahātabbo; dinnādānaṁ nissāya adinnādānaṁ pahātabbaṁ; saccavācaṁ nissāya musāvādo pahātabbo; apisuṇaṁ vācaṁ nissāya pisuṇā vācā pahātabbā; agiddhilobhaṁ nissāya giddhilobho pahātabbo; anindārosaṁ nissāya nindāroso pahātabbo; akkodhūpāyāsaṁ nissāya

[1] Tayidam= PTS Ta-y-idam

kodhūpāyāso pahātabbo; anatimānaṁ nissāya atimāno pahātabbo. Ime kho, gahapati, aṭṭha dhammā saṁkhittena vuttā, vitthārena avibhattā, ariyassa vinaye vohārasamucchedāya saṁvattantī"ti. "Ye me, bhante, Bhagavatā aṭṭha dhammā saṁkhittena vuttā, vitthārena avibhattā, ariyassa vinaye vohārasamucchedāya saṁvattanti, sādhu me, bhante, Bhagavā ime aṭṭha dhamme vitthārena vibhajatu anukampaṁ upādāyā"ti. "Tena hi, gahapati, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho Potaliyo gahapati Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

(M.54./I,361.) 33. "'Apāṇātipātaṁ nissāya pāṇātipāto pahātabbo'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu pāṇātipātī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana pāṇātipātī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya pāṇātipātapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ pāṇātipātapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā pāṇātipātapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ pāṇātipāto. Ye ca pāṇātipātapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, pāṇātipātā paṭiviratassa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Apāṇātipātaṁ nissāya pāṇātipāto pahātabbo'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

34. "'Dinnādānaṁ nissāya adinnādānaṁ pahātabban'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu adinnādāyī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana adinnādāyī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya adinnādānapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ adinnādānapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā adinnādānapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ adinnādānaṁ. Ye ca adinnādānapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā adinnādānā paṭiviratassa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Dinnādānaṁ nissāya adinnādānaṁ pahātabban'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

35. "'Saccavācaṁ nissāya musāvādo pahātabbo'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu musāvādī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana musāvādī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya musāvādapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ musāvādapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā musāvādapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ musāvādo. (M.54./I,362.) Ye ca musāvādapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, musāvādā paṭiviratassa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Saccavācaṁ nissāya musāvādo pahātabbo'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

36. "'Apisuṇaṁ vācaṁ nissāya pisuṇā vācā pahātabbā'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu pisuṇavāco assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana pisuṇavāco assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya pisuṇavācāpaccayā anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ pisuṇavācāpaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā pisuṇavācāpaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ pisuṇā vācā. Ye ca pisuṇavācāpaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, pisuṇāya vācāya paṭiviratassa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Apisuṇaṁ vācaṁ nissāya pisuṇā vācā pahātabbā'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

37. "'Agiddhilobhaṁ nissāya giddhilobho pahātabbo'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu giddhilobhī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana giddhilobhī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya giddhilobhapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ giddhilobhapaccayā, kāyassa bhedā

paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā giddhilobhapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ giddhilobho. Ye ca giddhilobhapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, giddhilobhā paṭiviratassa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Agiddhilobhaṁ nissāya giddhilobho pahātabbo'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

38. "'Anindārosaṁ nissāya nindāroso pahātabbo'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu nindārosī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ (M.54./I,363.) pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana nindārosī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya nindārosapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ nindārosapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā nindārosapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ nindāroso. Ye ca nindārosapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, anindārosissa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Anindārosaṁ nissāya nindāroso pahātabbo'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

39. "'Akkodhūpāyāsaṁ nissāya kodhūpāyāso pahātabbo'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu kodhūpāyāsī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana kodhūpāyāsī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya kodhūpāyāsapaccayā anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ kodhūpāyāsapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā kodhūpāyāsapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ kodhūpāyāso. Ye ca kodhūpāyāsapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, akkodhūpāyāsissa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Akkodhūpāyāsaṁ nissāya kodhūpāyāso pahātabbo'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

40. "'Anatimānaṁ nissāya atimāno pahātabbo'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu atimānī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana atimānī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya atimānapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ atimānapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā atimānapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ yadidaṁ atimāno. Ye ca atimānapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariḷāhā, anatimānissa evaṁsa te āsavā vighātapariḷāhā na honti'. 'Anatimānaṁ nissāya atimāno pahātabbo'ti-- iti yantaṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

(M.54./I,364.) 41. "Ime kho, gahapati, aṭṭha dhammā saṁkhittena vuttā, vitthārena vibhattā, ye ariyassa vinaye vohārasamucchedāya saṁvattanti; na tveva tāva ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedo hotī"ti.

"Yathā kathaṁ pana, bhante, ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedo hoti? Sādhu me, bhante, Bhagavā tathā dhammaṁ desetu yathā ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedo hotī"ti. "Tena hi, gahapati, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho Potaliyo gahapati Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

Kāmādīnavakathā

42. "Seyyathāpi gahapati, kukkuro jighacchādubbalyapareto goghātakasūnaṁ paccupaṭṭhito assa. Tamenaṁ dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā aṭṭhikaṅkalaṁ sunikkantaṁ nikkantaṁ nimmaṁsaṁ lohitamakkhitaṁ upasumbheyya. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, api nu kho so kukkuro amuṁ aṭṭhikaṅkalaṁ sunikkantaṁ nikkantaṁ nimmaṁsaṁ lohitamakkhitaṁ palehanto jighacchādubbalyaṁ paṭivineyyā"ti?

"No hetaṁ, bhante".

"Taṁ kissa hetu"?

"Aduñhi, bhante, aṭṭhikaṅkalaṁ sunikkantaṁ nikkantaṁ nimmaṁsaṁ lohitamakkhitaṁ. Yāvadeva pana so kukkuro kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā yāyaṁ upekkhā nānattā nānattasitā taṁ abhinivajjetvā, yāyaṁ upekkhā ekattā ekattasitā yattha sabbaso lokāmisūpādānā aparisesā nirujjhanti tamevūpekkhaṁ bhāveti.

43. "Seyyathāpi, gahapati, gijjho vā kaṅko vā kulalo vā maṁsapesiṁ ādāya uḍḍīyeyya. Tamenaṁ gijjhāpi kaṅkāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitaccheyyuṁ vissajjeyyuṁ. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, sace so gijjho vā kaṅko vā kulalo vā taṁ maṁsapesiṁ na khippameva paṭinissajjeyya, so tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti?

"Evaṁ, bhante".

"Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati -- 'maṁsapesūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti. (M.54./I,365.) Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā yāyaṁ upekkhā nānattā nānattasitā taṁ abhinivajjetvā yāyaṁ upekkhā ekattā ekattasitā yattha sabbaso lokāmisūpādānā aparisesā nirujjhanti tamevūpekkhaṁ bhāveti.

44. "Seyyathāpi, gahapati, puriso ādittaṁ tiṇukkaṁ ādāya paṭivātaṁ gaccheyya. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, sace so puriso taṁ ādittaṁ tiṇukkaṁ na khippameva paṭinissajjeyya tassa sā ādittā tiṇukkā hatthaṁ vā daheyya bāhuṁ vā daheyya aññataraṁ vā aññataraṁ vā aṅgapaccaṅgaṁ daheyya, so tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti?

"Evaṁ, bhante".

"Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati -- 'tiṇukkūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā …pe… tamevūpekkhaṁ bhāveti.

45. "Seyyathāpi gahapati, aṅgārakāsu sādhikaporisā, pūrā aṅgārānaṁ vītaccikānaṁ vītadhūmānaṁ. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhappaṭikkūlo. Tamenaṁ dve balavanto purisā nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuṁ upakaḍḍheyyuṁ. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, api nu so puriso iticiticeva kāyaṁ sannāmeyyā"ti?

"Evaṁ, bhante".

"Taṁ kissa hetu"?

"Viditañhi bhante, tassa purisassa imañcāhaṁ aṅgārakāsuṁ papatissāmi, tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchissāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti. "Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'aṅgārakāsūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā …pe… tamevūpekkhaṁ bhāveti.

46. "Seyyathāpi gahapati, puriso supinakaṁ passeyya ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇirāmaṇeyyakaṁ. So paṭibuddho na kiñci paṭipasseyya. Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'supinakūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo'ti …pe… tamevūpekkhaṁ bhāveti.

47. "Seyyathāpi, gahapati, puriso yācitakaṁ bhogaṁ yācitvā (M.54./I,366.) yānaṁ vā poriseyyaṁ pavaramaṇikuṇḍalaṁ. So tehi yācitakehi bhogehi purakkhato parivuto antarāpaṇaṁ paṭipajjeyya. Tamenaṁ jano disvā evaṁ vadeyya-- 'bhogī vata, bho, puriso, evaṁ kira bhogino bhogāni bhuñjantī'ti. Tamenaṁ sāmikā yattha yattheva passeyyuṁ tattha tattheva sāni hareyyuṁ. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, alaṁ nu kho tassa purisassa

aññathattāyā”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Taṁ kissa hetu”?

“Sāmino hi, bhante, sāni harantī”ti. “Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- ‘yācitakūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo’ti …pe… tamevūpekkhaṁ bhāveti.

48. “Seyyathāpi, gahapati, gāmassa vā nigamassa vā avidūre tibbo vanasaṇḍo. Tatrassa rukkho sampannaphalo ca upapannaphalo ca, na cassu kānici phalāni bhūmiyaṁ patitāni. Atha puriso āgaccheyya phalatthiko phalagavesī phalapariyesanaṁ caramāno. So taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā taṁ rukkhaṁ passeyya sampannaphalañca upapannaphalañca. Tassa evamassa-- ‘ayaṁ kho rukkho sampannaphalo ca upapannaphalo ca, natthi ca kānici phalāni bhūmiyaṁ patitāni. Jānāmi kho panāhaṁ rukkhaṁ ārohituṁ. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ rukkhaṁ ārohitvā yāvadatthañca khādeyyaṁ ucchaṅgañca pūreyyan’ti. So taṁ rukkhaṁ ārohitvā yāvadatthañca khādeyya ucchaṅgañca pūreyya. Atha dutiyo puriso āgaccheyya phalatthiko phalagavesī phalapariyesanaṁ caramāno tiṇhaṁ kuṭhāriṁ ādāya. So taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā taṁ rukkhaṁ passeyya sampannaphalañca upapannaphalañca. Tassa evamassa-- ‘ayaṁ kho rukkho sampannaphalo ca upapannaphalo ca, natthi ca kānici phalāni bhūmiyaṁ patitāni. Na kho panāhaṁ jānāmi rukkhaṁ ārohituṁ. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ rukkhaṁ mūlato chetvā yāvadatthañca khādeyyaṁ ucchaṅgañca pūreyyan’ti. So taṁ rukkhaṁ mūlatova chindeyya. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, amuko yo so puriso paṭhamaṁ rukkhaṁ ārūḷho sace so na khippameva oroheyya tassa so rukkho papatanto hatthaṁ vā bhañjeyya pādaṁ vā bhañjeyya aññataraṁ vā aññataraṁ vā aṅgapaccaṅgaṁ bhañjeyya, so tatonidānaṁ (M.54./I,367.) maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhan”ti?

“Evaṁ, bhante”.

“Evameva kho, gahapati, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati -- ‘rukkhaphalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo’ti. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā yāyaṁ upekkhā nānattā nānattasitā taṁ abhinivajjetvā yāyaṁ upekkhā ekattā ekattasitā yattha sabbaso lokāmisūpādānā aparisesā nirujjhanti tamevūpekkhaṁ bhāveti.

49. “Sa kho so, gahapati, ariyasāvako imaṁyeva anuttaraṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ āgamma anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

“Sa kho so, gahapati, ariyasāvako imaṁyeva anuttaraṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ āgamm dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti.

“Sa kho so, gahapati, ariyasāvako imaṁyeva anuttaraṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ āgamma āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ettāvatā kho, gahapati, ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedo hoti.

50. “Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, yathā ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedo hoti, api nu tvaṁ evarūpaṁ vohārasamucchedaṁ attani samanupassasī”ti? “Ko cāhaṁ, bhante, ko ca ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedo! Ārakā ahaṁ, bhante, ariyassa vinaye sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ vohārasamucchedā. Mayañhi, bhante, pubbe aññatitthiye paribbājake anājānīyeva samāne ājānīyāti amaññimha, anājānīyeva samāne ājānīyabhojanaṁ bhojimha, anājānīyeva samāne ājānīyaṭhāne ṭhapimha; bhikkhū pana mayaṁ, bhante, ājānīyeva samāne anājānīyāti amaññimha, ājānīyeva samāne anājānīyabhojanaṁ bhojimha, ājānīyeva samāne anājānīyaṭhāne ṭhapimha; idāni pana mayaṁ, bhante, (M.54./I,368.) aññatitthiye paribbājake anājānīyeva samāne anājānīyāti jānissāma, anājānīyeva samāne anājānīyabhojanaṁ

bhojessāma, anājānīyeva samāne anājānīyaṭhāne ṭhapessāma. Bhikkhū pana mayaṁ, bhante, ājānīyeva samāne ājānīyāti jānissāma ājānīyeva samāne ājānīyabhojanaṁ bhojessāma, ājānīyeva samāne ājānīyaṭhāne ṭhapessāma. Ajanesi vata me, bhante, Bhagavā samaṇesu samaṇappemaṁ, samaṇesu samaṇappasādaṁ, samaṇesu samaṇagāravaṁ. Abhikkantaṁ, bhante, abhikkantaṁ, bhante Seyyathāpi, bhante, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya, cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevaṁ kho, bhante, Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

Potaliyasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.55.) (5) Jīvakasuttaṁ

51. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Jīvakassa Komārabhaccassa ambavane. Atha kho Jīvako Komārabhacco yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi Ekamantaṁ nisinno kho Jīvako Komārabhacco Bhagavantaṁ etadavoca-- “Sutaṁ metaṁ, bhante-- ‘samaṇaṁ Gotamaṁ uddissa pāṇaṁ ārabhanti, taṁ samaṇo Gotamo jānaṁ uddissakataṁ maṁsaṁ paribhuñjati paṭiccakamman’ti. Ye te, bhante, evamāhaṁsu-- ‘samaṇaṁ Gotamaṁ uddissa pāṇaṁ ārabhanti, taṁ samaṇo Gotamo jānaṁ uddissakataṁ maṁsaṁ paribhuñjati paṭiccakamman’ti, kacci te, bhante, Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī”ti?

(M.55./I,369.) 52. “Ye te, Jīvaka, evamāhaṁsu-- ‘samaṇaṁ Gotamaṁ uddissa pāṇaṁ ārabhanti, taṁ samaṇo Gotamo jānaṁ uddissakataṁ maṁsaṁ paribhuñjati paṭiccakamman’ti na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca maṁ te asatā abhūtena. Tīhi kho ahaṁ, Jīvaka, ṭhānehi maṁsaṁ aparibhoganti vadāmi. Diṭṭhaṁ, sutaṁ, parisaṅkitaṁ-- imehi kho ahaṁ, Jīvaka tīhi ṭhānehi maṁsaṁ aparibhoganti vadāmi. Tīhi kho ahaṁ, Jīvaka, ṭhānehi maṁsaṁ paribhoganti vadāmi. Adiṭṭhaṁ, asutaṁ, aparisaṅkitaṁ-- imehi kho ahaṁ, Jīvaka, tīhi ṭhānehi maṁsaṁ paribhoganti vadāmi.

53. “Idha, Jīvaka, bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Tamenaṁ gahapati vā gahapatiputto vā upasaṅkamitvā svātanāya bhattena nimanteti. Ākaṅkhamānova, Jīvaka, bhikkhu adhivāseti So tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena tassa gahapatissa vā gahapatiputtassa vā nivesanaṁ tenupasaṅkamati; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdati. Tamenaṁ so gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena parivisati. Tassa na evaṁ hoti-- ‘sādhu vata māyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena pariviseyyāti! Aho vata māyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā āyatimpi evarūpena paṇītena piṇḍapātena pariviseyyā’ti-- evampissa na hoti. So taṁ piṇḍapātaṁ agathito amucchito anajjhopanno ādīnavadassāvī nissaraṇapaññо paribhuñjati. Taṁ kiṁ maññasi, Jīvaka api nu so bhikkhu tasmiṁ samaye attabyābādhāya vā ceteti, parabyābādhāya vā ceteti, ubhayabyābādhāya vā cetetī”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Nanu so, Jīvaka, bhikkhu tasmiṁ samaye anavajjaṁyeva āhāraṁ āhāretī”ti?

"Evaṁ, bhante. Sutaṁ metaṁ, bhante-- 'brahmā mettāvihārī'ti. Taṁ me idaṁ, bhante, Bhagavā sakkhidiṭṭho; Bhagavā hi, bhante, mettāvihārī"ti. "Yena kho, Jīvaka, rāgena yena dosena yena (M.55./I,370.) mohena byāpādavā assa so rāgo so doso so moho Tathāgatassa pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Sace kho te, Jīvaka, idaṁ sandhāya bhāsitaṁ anujānāmi te etan"ti. "Etadeva kho pana me, bhante, sandhāya bhāsitaṁ".

54. "Idha, Jīvaka, bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati. So karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Tamenaṁ gahapati vā gahapatiputto vā upasaṅkamitvā svātanāya bhattena nimanteti. Ākaṅkhamānova, Jīvaka, bhikkhu adhivāseti. So tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena gahapatissa vā gahapatiputtassa vā nivesanaṁ tenupasaṅkamati; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdati. Tamenaṁ so gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena parivisati. Tassa na evaṁ hoti-- 'sādhu vata māyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena pariviseyyāti! Aho vata māyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā āyatimpi evarūpena paṇītena piṇḍapātena pariviseyyā'ti-- evampissa na hoti. So taṁ piṇḍapātaṁ agathito amucchito anajjhopanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati. Taṁ kiṁ maññasi, Jīvaka, api nu so bhikkhu tasmiṁ samaye attabyābādhāya vā ceteti, parabyābādhāya vā ceteti, ubhayabyābādhāya vā cetetī"ti?

"No hetaṁ, bhante".

"Nanu so, Jīvaka, bhikkhu tasmiṁ samaye anavajjaṁyeva āhāraṁ āhāretī"ti?

"Evaṁ, bhante. Sutaṁ metaṁ, bhante-- 'brahmā upekkhāvihārī'ti. Taṁ me idaṁ, bhante, Bhagavā sakkhidiṭṭho; Bhagavā hi, bhante, upekkhāvihārī"ti. "Yena kho, Jīvaka, rāgena yena dosena yena mohena vihesavā assa arativā assa paṭighavā assa so rāgo so doso so moho Tathāgatassa pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Sace kho te, Jīvaka, idaṁ sandhāya bhāsitaṁ, anujānāmi (M.55./I,371.) te etan"ti. "Etadeva kho pana me, bhante, sandhāya bhāsitaṁ".

55. "Yo kho, Jīvaka, Tathāgataṁ vā Tathāgatasāvakaṁ vā uddissa pāṇaṁ ārabhati so pañcahi ṭhānehi bahuṁ apuññaṁ pasavati. Yampi so, gahapati, evamāha-- 'gacchatha, amukaṁ nāma pāṇaṁ ānethā'ti, iminā paṭhamena ṭhānena bahuṁ apuññaṁ pasavati. Yampi so pāṇo galappaveṭhakena ānīyamāno dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti, iminā dutiyena ṭhānena bahuṁ apuññaṁ pasavati. Yampi so evamāha-- 'gacchatha imaṁ pāṇaṁ ārabhathā'ti, iminā tatiyena ṭhānena bahuṁ apuññaṁ pasavati. Yampi so pāṇo ārabhiyamāno dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti iminā catutthena ṭhānena bahuṁ apuññaṁ pasavati. Yampi so Tathāgataṁ vā Tathāgatasāvakaṁ vā akappiyena āsādeti, iminā pañcamena ṭhānena bahuṁ apuññaṁ pasavati. Yo kho, Jīvaka, Tathāgataṁ vā Tathāgatasāvakaṁ vā uddissa pāṇaṁ ārabhati so imehi pañcahi ṭhānehi bahuṁ apuññaṁ pasavatī"ti.

Evaṁ vutte, Jīvako komārabhacco Bhagavantaṁ etadavoca-- "Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Kappiyaṁ vata, bhante, bhikkhū āhāraṁ āhārenti anavajjaṁ vata, bhante, bhikkhū āhāraṁ āhārenti. Abhikkantaṁ, bhante, abhikkantaṁ, bhante …pe… upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Jīvakasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.56.) (6) Upālisuttaṁ

▶T.46.(133)(vol.1.628.)

56. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nāḷandāyaṁ viharati Pāvārikambavane. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho Nāṭaputto nāḷandāyaṁ paṭivasati mahatiyā nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ. Atha kho Dīghatapassī Nigaṇṭho Nāḷandāyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Pāvārikambavanaṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami; (M.56./I,372.) upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ Bhagavā etadavoca-- "Saṁvijjanti kho, tapassi, āsanāni; sace ākaṅkhasi nisīdā"ti. Evaṁ vutte, Dīghatapassī nigaṇṭho aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ Bhagavā etadavoca-- "Kati pana, tapassi, Nigaṇṭho Nāṭaputto kammāni paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā"ti?

"Na kho, āvuso Gotama, āciṇṇaṁ nigaṇṭhassa nāṭaputtassa 'kammaṁ, kamman'ti paññapetuṁ; 'daṇḍaṁ, daṇḍan'ti kho, āvuso Gotama, āciṇṇaṁ nigaṇṭhassa nāṭaputtassa paññapetun"ti.

"Kati pana, tapassi, Nigaṇṭho Nāṭaputto daṇḍāni paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā"ti?

"Tīṇi kho, āvuso Gotama, Nigaṇṭho Nāṭaputto daṇḍāni paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyāti, seyyathidaṁ-- kāyadaṇḍaṁ, vacīdaṇḍaṁ, manodaṇḍan"ti.

"Kiṁ pana, tapassi, aññadeva kāyadaṇḍaṁ, aññaṁ vacīdaṇḍaṁ, aññaṁ manodaṇḍan"ti?

"Aññadeva āvuso Gotama, kāyadaṇḍaṁ, aññaṁ vacīdaṇḍaṁ, aññaṁ manodaṇḍan"ti.

"Imesaṁ pana, tapassi, tiṇṇaṁ daṇḍānaṁ evaṁ paṭivibhattānaṁ evaṁ paṭivisiṭṭhānaṁ katamaṁ daṇḍaṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto mahāsāvajjataraṁ paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā yadi vā kāyadaṇḍaṁ, yadi vā vacīdaṇḍaṁ, yadi vā manodaṇḍan"ti?

"Imesaṁ kho, āvuso Gotama, tiṇṇaṁ daṇḍānaṁ evaṁ paṭivibhattānaṁ evaṁ paṭivisiṭṭhānaṁ kāyadaṇḍaṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto mahāsāvajjataraṁ paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍaṁ, no tathā manodaṇḍan"ti.

"Kāyadaṇḍanti, tapassi, vadesi"?

"Kāyadaṇḍanti, āvuso Gotama, vadāmi".

"Kāyadaṇḍanti, tapassi, vadesi"?

"Kāyadaṇḍanti, āvuso Gotama, vadāmi".

"Kāyadaṇḍanti, tapassi, vadesi"?

"Kāyadaṇḍanti, āvuso Gotama, vadāmī"ti.

Itiha Bhagavā Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ imasmiṁ kathāvatthusmiṁ yāvatatiyakaṁ patiṭṭhāpesi.

(M.56./I,373.) 57. Evaṁ vutte, Dīghatapassī nigaṇṭho Bhagavantaṁ etadavoca-- "Tvaṁ panāvuso Gotama, kati daṇḍāni paññapesi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā"ti?

"Na kho, tapassi, āciṇṇaṁ Tathāgatassa 'daṇḍaṁ, daṇḍan'ti paññapetuṁ; 'kammaṁ, kamman'ti kho, tapassi, āciṇṇaṁ Tathāgatassa paññapetun"ti.

"Tvaṁ panāvuso Gotama, kati kammāni paññapesi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā"ti?

"Tīṇi kho ahaṁ, tapassi, kammāni paññapemi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, seyyathidaṁ-- kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, manokamman"ti.

"Kiṁ panāvuso Gotama, aññadeva kāyakammaṁ, aññaṁ vacīkammaṁ, aññaṁ

manokamman”ti?

“Aññadeva, tapassi, kāyakammaṁ, aññaṁ vacīkammaṁ, aññaṁ manokamman”ti.

“Imesaṁ panāvuso Gotama, tiṇṇaṁ kammānaṁ evaṁ paṭivibhattānaṁ evaṁ paṭivisiṭṭhānaṁ katamaṁ kammaṁ mahāsāvajjataraṁ paññapesi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, yadi vā kāyakammaṁ, yadi vā vacīkammaṁ, yadi vā manokamman”ti?

“Imesaṁ kho ahaṁ, tapassi, tiṇṇaṁ kammānaṁ evaṁ paṭivibhattānaṁ evaṁ paṭivisiṭṭhānaṁ manokammaṁ mahāsāvajjataraṁ paññapemi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā kāyakammaṁ, no tathā vacīkamman”ti.

“Manokammanti, āvuso Gotama, vadesi”?

“Manokammanti, tapassi, vadāmi”.

“Manokammanti, āvuso Gotama, vadesi”?

“Manokammanti, tapassi, vadāmi”.

“Manokammanti āvuso Gotama, vadesi”?

“Manokammanti, tapassi, vadāmī”ti.

Itiha Dīghatapassī nigaṇṭho Bhagavantaṁ imasmiṁ kathāvatthusmiṁ yāvatatiyakaṁ patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami.

58. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho Nāṭaputto mahatiyā gihiparisāya saddhiṁ nisinno hoti bālakiniyā parisāya upālipamukhāya. Addasā kho Nigaṇṭho Nāṭaputto Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ dūratova āgacchantaṁ; disvāna Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ etadavoca-- “Handa, kuto nu tvaṁ, tapassi, āgacchasi divā divassā”ti? “Ito hi kho ahaṁ, bhante, āgacchāmi samaṇassa Gotamassa santikā”ti. “Ahu pana te, tapassi, samaṇena Gotamena saddhiṁ kocideva kathāsallāpo”ti. (M.56./I,374.) “Ahu kho me, bhante, samaṇena Gotamena saddhiṁ kocideva kathāsallāpo”ti. “Yathā kathaṁ pana te, tapassi, ahu samaṇena Gotamena saddhiṁ kocideva kathāsallāpo”ti? Atha kho Dīghatapassī nigaṇṭho yāvatako ahosi Bhagavatā saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ nigaṇṭhassa nāṭaputtassa ārocesi. Evaṁ vutte, Nigaṇṭho Nāṭaputto Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ etadavoca-- “Sādhu sādhu, tapassi! Yathā taṁ sutavatā sāvakena sammadeva Satthusāsanaṁ ājānantena evameva Dīghatapassinā nigaṇṭhena samaṇassa Gotamassa byākataṁ. Kiñhi sobhati chavo manodaṇḍo imassa evaṁ oḷārikassa kāyadaṇḍassa upanidhāya! Atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo”ti.

59. Evaṁ vutte, Upāli gahapati nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- “Sādhu sādhu, bhante Dīghatapassī ! Yathā taṁ sutavatā sāvakena sammadeva Satthusāsanaṁ ājānantena evamevaṁ bhadantena tapassinā samaṇassa Gotamassa byākataṁ. Kiñhi sobhati chavo manodaṇḍo imassa evaṁ oḷārikassa kāyadaṇḍassa upanidhāya! Atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo. Handa cāhaṁ, bhante, gacchāmi samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropessāmi. Sace me samaṇo Gotamo tathā patiṭṭhahissati yathā bhadantena tapassinā patiṭṭhāpitaṁ; seyyathāpi nāma balavā puriso dīghalomikaṁ eḷakaṁ lomesu gahetvā ākaḍḍheyya parikaḍḍheyya samparikaḍḍheyya, evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ ākaḍḍhissāmi parikaḍḍhissāmi samparikaḍḍhissāmi Seyyathāpi nāma balavā soṇḍikākammakāro mahantaṁ soṇḍikākilañjaṁ gambhīre udakarahade pakkhipitvā kaṇṇe gahetvā ākaḍḍheyya parikaḍḍheyya samparikaḍḍheyya, evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ ākaḍḍhissāmi parikaḍḍhissāmi samparikaḍḍhissāmi. Seyyathāpi nāma balavā soṇḍikādhutto vālaṁ kaṇṇe gahetvā odhuneyya niddhuneyya nipphoṭeyya, evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ odhunissāmi niddhunissāmi (M.56./I,375.) nipphoṭessāmi. Seyyathāpi nāma kuñjaro saṭṭhihāyano gambhīraṁ pokkharaṇiṁ ogāhetvā sāṇadhovikaṁ nāma kīḷitajātaṁ kīḷati, evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ sāṇadhovikaṁ maññe kīḷitajātaṁ kīḷissāmi. Handa cāhaṁ, bhante, gacchāmi samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropessāmī”ti. “Gaccha tvaṁ,

gahapati, samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropehi. Ahaṁ vā hi, gahapati, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyyaṁ, Dīghatapassī vā nigaṇṭho, tvaṁ vā”ti.

60. Evaṁ vutte, Dīghatapassī Nigaṇṭho Nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- “Na kho metaṁ, bhante, ruccati yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyya. Samaṇo hi, bhante, Gotamo māyāvī āvaṭṭaniṁ māyaṁ jānāti yāya aññatitthiyānaṁ sāvake āvaṭṭetī”ti. “Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, tapassi, anavakāso yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagaccheyya. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ samaṇo Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyya. Gaccha, tvaṁ, gahapati, samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropehi. Ahaṁ vā hi, gahapati, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyyaṁ, Dīghatapassī vā nigaṇṭho, tvaṁ vā”ti. Dutiyampi kho Dīghatapassī …pe… Tatiyampi kho Dīghatapassī nigaṇṭho Nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- “Na kho metaṁ, bhante, ruccati yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyya. Samaṇo hi, bhante, Gotamo māyāvī āvaṭṭaniṁ māyaṁ jānāti yāya aññatitthiyānaṁ sāvake āvaṭṭetī”ti. “Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, tapassi anavakāso yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagaccheyya. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ samaṇo Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyya. Gaccha tvaṁ, gahapati, samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropehi. Ahaṁ vā hi, gahapati, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyyaṁ, Dīghatapassī vā nigaṇṭho, tvaṁ vā”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho Upāli gahapati nigaṇṭhassa nāṭaputtassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena Pāvārikambavanaṁ (M.56./I,376.) yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Upāli gahapati Bhagavantaṁ etadavoca-- “Āgamā nu khvidha, bhante, Dīghatapassī nigaṇṭho”ti?

“Āgamā khvidha, gahapati, Dīghatapassī nigaṇṭho”ti.

“Ahu kho pana te, bhante, Dīghatapassinā nigaṇṭhena saddhiṁ kocideva kathāsallāpo”ti?

“Ahu kho me, gahapati, Dīghatapassinā nigaṇṭhena saddhiṁ kocideva kathāsallāpo”ti.

“Yathā kathaṁ pana te, bhante, ahu Dīghatapassinā nigaṇṭhena saddhiṁ kocideva kathāsallāpo”ti?

Atha kho Bhagavā yāvatako ahosi Dīghatapassinā nigaṇṭhena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Upālissa gahapatissa ārocesi.

61. Evaṁ vutte, Upāli gahapati Bhagavantaṁ etadavoca-- “Sādhu sādhu, bhante tapassī! Yathā taṁ sutavatā sāvakena sammadeva Satthusāsanaṁ ājānantena evamevaṁ Dīghatapassinā nigaṇṭhena Bhagavato byākataṁ. Kiñhi sobhati chavo manodaṇḍo imassa evaṁ oḷārikassa kāyadaṇḍassa upanidhāya? Atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo”ti. “Sace kho tvaṁ, gahapati, sacce patiṭṭhāya manteyyāsi siyā no ettha kathāsallāpo”ti. “Sacce ahaṁ, bhante, patiṭṭhāya mantessāmi; hotu no ettha kathāsallāpo”ti.

62. “Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, idhassa nigaṇṭho ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno sītodakapaṭikkhitto uṇhodakapaṭisevī. So sītodakaṁ alabhamāno kālaṅkareyya. Imassa pana, gahapati, Nigaṇṭho Nāṭaputto katthūpapattiṁ paññapetī”ti?

“Atthi, bhante, manosattā nāma devā tattha so upapajjati”.

“Taṁ kissa hetu”?

“Asu hi, bhante manopaṭibaddho kālaṅkarotī”ti.

“Manasi karohi, gahapati, manasi karitvā kho, gahapati, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Bhāsitā kho pana te, gahapati, esā vācā -- ‘sacce ahaṁ, bhante, patiṭṭhāya mantessāmi, hotu no ettha kathāsallāpo’”ti. “Kiñcāpi, bhante, Bhagavā evamāha, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo”ti.

63. “Taṁ kiṁ maññasi, (M.56./I,377.) gahapati idhassa Nigaṇṭho Nāṭaputto cātuyāmasaṁvarasaṁvuto sabbavārivārito sabbavāriyutto sabbavāridhuto sabbavāriphuṭo. So abhikkamanto paṭikkamanto bahū khuddake pāṇe saṅghātaṁ āpādeti. Imassa pana, gahapati, Nigaṇṭho Nāṭaputto kaṁ vipākaṁ paññapetī”ti?

“Asañcetanikaṁ, bhante, Nigaṇṭho Nāṭaputto no mahāsāvajjaṁ paññapetī”ti.

“Sace pana, gahapati, cetetī”ti?

“Mahāsāvajjaṁ, bhante, hotī”ti.

“Cetanaṁ pana, gahapati, Nigaṇṭho Nāṭaputto kismiṁ paññapetī”ti?

“Manodaṇḍasmiṁ, bhante”ti.

“Manasi karohi, gahapati manasi karitvā kho, gahapati, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Bhāsitā kho pana te, gahapati, esā vācā -- ‘sacce ahaṁ, bhante, patiṭṭhāya mantessāmi; hotu no ettha kathāsallāpo’”ti. “Kiñcāpi, bhante, Bhagavā evamāha, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo”ti.

64. “Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, ayaṁ nāḷandā iddhā ceva phītā ca bahujanā ākiṇṇamanussā”ti?

“Evaṁ, bhante, ayaṁ nāḷandā iddhā ceva phītā ca bahujanā ākiṇṇamanussā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, idha puriso āgaccheyya ukkhittāsiko. So evaṁ vadeyya-- ‘ahaṁ yāvatikā imissā nāḷandāya pāṇā te ekena khaṇena ekena muhuttena ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ karissāmī’ti. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, pahoti nu kho so puriso yāvatikā imissā nāḷandāya pāṇā te ekena khaṇena ekena muhuttena ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kātun”ti?

“Dasapi, bhante, purisā, vīsampi, bhante, purisā, tiṁsampi, bhante, purisā, cattārīsampi, bhante, purisā, paññāsampi, bhante, purisā nappahonti yāvatikā imissā nāḷandāya pāṇā te ekena khaṇena ekena muhuttena ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kātuṁ. Kiñhi sobhati eko chavo puriso”ti!

“Taṁ kiṁ maññasi, gahapati idha āgaccheyya samaṇo vā brāhmaṇo vā iddhimā cetovasippatto. So evaṁ vadeyya-- ‘ahaṁ imaṁ nāḷandaṁ ekena manopadosena bhasmaṁ karissāmī’ti. Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, pahoti nu kho so samaṇo vā brāhmaṇo vā iddhimā cetovasippatto imaṁ nāḷandaṁ ekena manopadosena bhasmaṁ (M.56./I,378.) kātun”ti.

“Dasapi, bhante, nāḷandā, vīsampi nāḷandā, tiṁsampi nāḷandā, cattārīsampi nāḷandā, paññāsampi nāḷandā pahoti so samaṇo vā brāhmaṇo vā iddhimā cetovasippatto ekena manopadosena bhasmaṁ kātuṁ. Kiñhi sobhati ekā chavā nāḷandā”ti!

“Manasi karohi, gahapati, manasi karitvā kho, gahapati, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Bhāsitā kho pana te, gahapati, esā vācā-- ‘sacce ahaṁ, bhante, patiṭṭhāya mantessāmi; hotu no ettha kathāsallāpo’”ti.

“Kiñcāpi, bhante, Bhagavā evamāha, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo”ti.

65. “Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, sutaṁ te daṇḍakīraññaṁ kāliṅgāraññaṁ majjhāraññaṁ mātaṅgāraññaṁ araññaṁ araññabhūtan”ti?

“Evaṁ, bhante, sutaṁ me daṇḍakīraññaṁ kāliṅgāraññaṁ majjhāraññaṁ mātaṅgāraññaṁ araññaṁ araññabhūtan”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, gahapati, kinti te sutaṁ kena taṁ daṇḍakīraññaṁ kāliṅgāraññaṁ majjhāraññaṁ mātaṅgāraññaṁ araññaṁ araññabhūtan”ti?

“Sutaṁ metaṁ, bhante, isīnaṁ manopadosena taṁ daṇḍakīraññaṁ kāliṅgāraññaṁ majjhāraññaṁ mātaṅgāraññaṁ araññaṁ araññabhūtan”ti.

“Manasi karohi, gahapati, manasi karitvā kho, gahapati, byākarohi. Na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ. Bhāsitā kho pana te, gahapati, esā vācā-- ‘sacce ahaṁ, bhante, patiṭṭhāya mantessāmi; hotu no ettha kathāsallāpo’”ti.

66. “Purimenevāhaṁ bhante, opammena Bhagavato attamano abhiraddho. Api

cāhaṁ imāni Bhagavato vicitrāni pañhapaṭibhānāni sotukāmo, evāhaṁ Bhagavantaṁ paccanīkaṁ kātabbaṁ amaññissaṁ. Abhikkantaṁ, bhante, abhikkantaṁ, bhante! Seyyathāpi, bhante, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi (M.56./I,379.) dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

67. "Anuviccakāraṁ kho, gahapati, karohi, anuviccakāro tumhādisānaṁ ñātamanussānaṁ sādhu hotī"ti. "Imināpāhaṁ, bhante, Bhagavato bhiyyosomattāya attamano abhiraddho yaṁ maṁ Bhagavā evamāha-- 'anuviccakāraṁ kho, gahapati, karohi, anuviccakāro tumhādisānaṁ ñātamanussānaṁ sādhu hotī'ti. Mañhi, bhante, aññatitthiyā sāvakaṁ labhitvā kevalakappaṁ nāḷandaṁ paṭākaṁ parihareyyuṁ-- 'Upāli amhākaṁ gahapati sāvakattaṁ upagato'ti. Atha ca pana maṁ Bhagavā evamāha-- 'anuviccakāraṁ kho, gahapati, karohi, anuviccakāro tumhādisānaṁ ñātamanussānaṁ sādhu hotī'ti. Esāhaṁ, bhante, dutiyampi Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

68. "Dīgharattaṁ kho te, gahapati, nigaṇṭhānaṁ opānabhūtaṁ kulaṁ yena nesaṁ upagatānaṁ piṇḍakaṁ dātabbaṁ maññeyyāsī"ti. "Imināpāhaṁ, bhante, Bhagavato bhiyyosomattāya attamano abhiraddho yaṁ maṁ Bhagavā evamāha-- 'dīgharattaṁ kho te, gahapati, nigaṇṭhānaṁ opānabhūtaṁ kulaṁ yena nesaṁ upagatānaṁ piṇḍakaṁ dātabbaṁ maññeyyāsī'ti. Sutaṁ metaṁ, bhante, samaṇo Gotamo evamāha-- 'mayhameva dānaṁ dātabbaṁ, nāññesaṁ dānaṁ dātabbaṁ; mayhameva sāvakānaṁ dānaṁ dātabbaṁ, nāññesaṁ sāvakānaṁ dānaṁ dātabbaṁ; mayhameva dinnaṁ mahapphalaṁ, nāññesaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ; mayhameva sāvakānaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ, nāññesaṁ sāvakānaṁ dinnaṁ mahapphalan'ti. Atha ca pana maṁ Bhagavā nigaṇṭhesupi dāne samādapeti. Api ca, bhante, mayamettha kālaṁ jānissāma. Esāhaṁ, bhante, tatiyampi Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

69. Atha kho Bhagavā Upālissa gahapatissa anupubbiṁ kathaṁ kathesi, seyyathidaṁ-- dānakathaṁ sīlakathaṁ saggakathaṁ, kāmānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, nekkhamme ānisaṁsaṁ pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Upāliṁ gahapatiṁ (M.56./I,380.) kallacittaṁ muducittaṁ vinīvaraṇacittaṁ udaggacittaṁ pasannacittaṁ, atha yā Buddhānaṁ sāmukkaṁsikā dhammadesanā taṁ pakāsesi-- dukkhaṁ, samudayaṁ, nirodhaṁ, maggaṁ. Seyyathāpi nāma suddhaṁ vatthaṁ apagatakāḷakaṁ sammadeva rajanaṁ paṭiggaṇheyya, evameva Upālissa gahapatissa tasmiṁyeva āsane virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi-- 'yaṁ kiñci samudayadhammaṁ sabbaṁ taṁ nirodhadhamman'ti. Atha kho Upāli gahapati diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogāḷhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane Bhagavantaṁ etadavoca-- "Handa ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma, bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā"ti. "Yassadāni tvaṁ, gahapati, kālaṁ maññasī"ti.

70. Atha kho Upāli gahapati Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena sakaṁ nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā dovārikaṁ āmantesi-- "Ajjatagge, samma dovārika, āvarāmi dvāraṁ nigaṇṭhānaṁ nigaṇṭhīnaṁ, anāvaṭaṁ dvāraṁ Bhagavato bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikānaṁ. Sace koci nigaṇṭho āgacchati tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi-- 'tiṭṭha, bhante, mā pāvisi. Ajjatagge Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato. Āvaṭaṁ dvāraṁ nigaṇṭhānaṁ nigaṇṭhīnaṁ, anāvaṭaṁ dvāraṁ Bhagavato bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikānaṁ Sace te, bhante, piṇḍakena attho, ettheva tiṭṭha, ettheva te āharissantī'"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho dovāriko Upālissa gahapatissa paccassosi.

71. Assosi kho Dīghatapassī nigaṇṭho-- "Upāli kira gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato"ti. Atha kho Dīghatapassī nigaṇṭho yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Sutaṁ metaṁ, bhante, Upāli kira gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato"ti. "Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, tapassi anavakāso yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagaccheyya. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ samaṇo Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyyā"ti. (M.56./I,381.) Dutiyampi kho Dīghatapassī nigaṇṭho …pe… Tatiyampi kho Dīghatapassī nigaṇṭho Nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Sutaṁ metaṁ, bhante …pe…Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyyā"ti. "Handāhaṁ, bhante, gacchāmi yāva jānāmi yadi vā Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato yadi vā no"ti. "Gaccha tvaṁ, tapassi, jānāhi yadi vā Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato yadi vā no"ti.

72. Atha kho Dīghatapassī nigaṇṭho yena Upālissa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkami. Addasā kho dovāriko Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Dīghatapassiṁ nigaṇṭhaṁ etadavoca-- "Tiṭṭha, bhante, mā pāvisi. Ajjatagge Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato. Āvaṭaṁ dvāraṁ nigaṇṭhānaṁ nigaṇṭhīnaṁ, anāvaṭaṁ dvāraṁ Bhagavato bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikānaṁ Sace te, bhante, piṇḍakena attho, ettheva tiṭṭha, ettheva te āharissantī"ti. "Na me, āvuso, piṇḍakena attho"ti vatvā tato paṭinivattitvā yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Saccaṁyeva kho, bhante, yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ (M.56./I,382.) upagato. Etaṁ kho te ahaṁ, bhante, nālatthaṁ na kho me, bhante, ruccati yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyya. Samaṇo hi, bhante, Gotamo māyāvī āvaṭṭaniṁ māyaṁ jānāti yāya aññatitthiyānaṁ sāvake āvaṭṭetīti. Āvaṭṭo kho te, bhante, Upāli gahapati samaṇena Gotamena āvaṭṭaniyā māyāyā"ti. "Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, tapassi, anavakāso yaṁ Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagaccheyya. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ samaṇo Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyyā"ti. Dutiyampi kho Dīghatapassī nigaṇṭho Nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Saccaṁyeva, bhante …pe… Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyyā"ti. Tatiyampi kho Dīghatapassī nigaṇṭho Nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Saccaṁyeva kho, bhante …pe… Upālissa gahapatissa sāvakattaṁ upagaccheyyā"ti. "Handa cāhaṁ tapassi, gacchāmi yāva cāhaṁ sāmaṁyeva jānāmi yadi vā Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato yadi vā no"ti.

Atha kho Nigaṇṭho Nāṭaputto mahatiyā nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ yena Upālissa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkami. Addasā kho dovāriko nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Tiṭṭha, bhante, mā pāvisi. Ajjatagge Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato. Āvaṭaṁ dvāraṁ nigaṇṭhānaṁ nigaṇṭhīnaṁ, anāvaṭaṁ dvāraṁ Bhagavato bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikānaṁ. Sace te, bhante, piṇḍakena attho, ettheva tiṭṭha, ettheva te āharissantī"ti. "Tena hi, samma dovārika, yena Upāli gahapati tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā Upāliṁ gahapatiṁ evaṁ vadehi-- 'nigaṇṭho, bhante, nāṭaputto mahatiyā nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ bahidvārakoṭṭhake ṭhito; so te dassanakāmo'"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho dovāriko nigaṇṭhassa nāṭaputtassa paṭissutvā yena Upāli gahapati tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Upāliṁ gahapatiṁ etadavoca-- "Nigaṇṭho, bhante, nāṭaputto mahatiyā nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ bahidvārakoṭṭhake ṭhito; so te dassanakāmo"ti. "Tena hi, samma dovārika, majjhimāya dvārasālāya āsanāni paññapehī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho dovāriko Upālissa gahapatissa paṭissutvā majjhimāya dvārasālāya āsanāni paññapetvā yena Upāli gahapati tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Upāliṁ gahapatiṁ etadavoca-- "Paññattāni kho, bhante, majjhimāya dvārasālāya āsanāni. Yassadāni kālaṁ maññasī"ti.

73. Atha kho Upāli gahapati yena (M.56./I,383.) majjhimā dvārasālā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā yaṁ tattha āsanaṁ aggañca seṭṭhañca uttamañca paṇītañca tattha sāmaṁ

nisīditvā dovārikaṁ āmantesi "Tena hi, samma dovārika, yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ evaṁ vadehi-- 'Upāli, bhante, gahapati evamāha-- pavisa kira, bhante, sace ākaṅkhasī'"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho dovāriko Upālissa gahapatissa paṭissutvā yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Upāli, bhante, gahapati evamāha-- 'pavisa kira, bhante, sace ākaṅkhasī'"ti. Atha kho Nigaṇṭho Nāṭaputto mahatiyā nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ yena majjhimā dvārasālā tenupasaṅkami. Atha kho Upāli gahapati-- yaṁ sudaṁ pubbe yato passati nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ dūratova āgacchantaṁ disvāna tato paccuggantvā yaṁ tattha āsanaṁ aggañca seṭṭhañca uttamañca paṇītañca taṁ uttarāsaṅgena sammajjitvā pariggahetvā nisīdāpeti so-- dāni yaṁ tattha āsanaṁ aggañca seṭṭhañca uttamañca paṇītañca tattha sāmaṁ nisīditvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Saṁvijjanti kho, bhante, āsanāni; sace ākaṅkhasi, nisīdā"ti. Evaṁ vutte, Nigaṇṭho Nāṭaputto Upāliṁ gahapatiṁ etadavoca-- "Ummattosi tvaṁ, gahapati, dattosi tvaṁ, gahapati! 'Gacchāmahaṁ, bhante, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropessāmī'ti gantvā mahatāsi vādasaṅghāṭena paṭimukko āgato. Seyyathāpi, gahapati, puriso aṇḍahārako gantvā ubbhatehi aṇḍehi āgaccheyya, seyyathā vā pana gahapati puriso akkhikahārako gantvā ubbhatehi akkhīhi āgaccheyya; evameva kho tvaṁ, gahapati, 'gacchāmahaṁ, bhante, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropessāmī'ti gantvā mahatāsi vādasaṅghāṭena paṭimukko āgato. Āvaṭṭosi kho tvaṁ, gahapati, samaṇena Gotamena āvaṭṭaniyā māyāyā"ti.

74. "Bhaddikā, bhante, āvaṭṭanī māyā; kalyāṇī, bhante, āvaṭṭanī māyā; piyā me, bhante, ñātisālohitā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyuṁ; piyānampi me assa ñātisālohitānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya; sabbe cepi, bhante, khattiyā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyuṁ; sabbesānampissa khattiyānaṁ dīgharattaṁ (M.56./I,384.) hitāya sukhāya; sabbe cepi, bhante, brāhmaṇā …pe… vessā …pe… suddā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyuṁ; sabbesānampissa suddānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya; sadevako cepi, bhante, loko samārako sabrahmako sassamaṇabrāhmaṇī pajā sadevamanussā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyuṁ; sadevakassapissa lokassa samārakassa sabrahmakassa sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti. Tena hi, bhante, upamaṁ te karissāmi. Upamāya pidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ ājānanti.

75. "Bhūtapubbaṁ bhante, aññatarassa brāhmaṇassa jiṇṇassa vuḍḍhassa mahallakassa daharā māṇavikā pajāpatī ahosi gabbhinī upavijaññā. Atha kho, bhante, sā māṇavikā taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- 'Gaccha tvaṁ, brāhmaṇa, āpaṇā makkaṭacchāpakaṁ kiṇitvā ānehi, yo me kumārakassa kīḷāpanako bhavissatī'ti. Evaṁ vutte, so brāhmaṇo taṁ māṇavikaṁ etadavoca-- 'Āgamehi tāva, bhoti, yāva vijāyati. Sace tvaṁ, bhoti, kumārakaṁ vijāyissasi, tassā te ahaṁ āpaṇā makkaṭacchāpakaṁ kiṇitvā ānessāmi, yo te kumārakassa kīḷāpanako bhavissati. Sace pana tvaṁ, bhoti, kumārikaṁ vijāyissasi, tassā te ahaṁ āpaṇā makkaṭacchāpikaṁ kiṇitvā ānessāmi, yā te kumārikāya kīḷāpanikā bhavissatī'ti. Dutiyampi kho, bhante, sā māṇavikā …pe… Tatiyampi kho, bhante, sā māṇavikā taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- 'Gaccha tvaṁ, brāhmaṇa, āpaṇā makkaṭacchāpakaṁ kiṇitvā ānehi, yo me kumārakassa kīḷāpanako bhavissatī'ti. Atha kho, bhante, so brāhmaṇo tassā māṇavikāya sāratto paṭibaddhacitto āpaṇā makkaṭacchāpakaṁ kiṇitvā ānetvā taṁ māṇavikaṁ etadavoca-- 'Ayaṁ te, bhoti, āpaṇā makkaṭacchāpako (M.56./I,385.) kiṇitvā ānīto, yo te kumārakassa kīḷāpanako bhavissatī'ti. Evaṁ vutte, bhante, sā māṇavikā taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- 'Gaccha tvaṁ, brāhmaṇa, imaṁ makkaṭacchāpakaṁ ādāya yena rattapāṇi rajataputto tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā rattapāṇiṁ rajakaputtaṁ evaṁ vadehi-- icchāmahaṁ, samma rattapāṇi, imaṁ makkaṭacchāpakaṁ pītāvalepanaṁ nāma raṅgajātaṁ rajitaṁ ākoṭitapaccākoṭitaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhan'ti.

"Atha kho, bhante, so brāhmaṇo tassā māṇavikāya sāratto paṭibaddhacitto taṁ makkaṭacchāpakaṁ ādāya yena rattapāṇi rajakaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā rattapāṇiṁ rajakaputtaṁ etadavoca-- 'Icchāmahaṁ, samma rattapāṇi, imaṁ

makkaṭacchāpakaṁ pītāvalepanaṁ nāma raṅgajātaṁ rajitaṁ ākoṭitapaccākoṭitaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhan'ti. Evaṁ vutte, bhante, rattapāṇi rajakaputto taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- 'ayaṁ kho te, makkaṭacchāpako raṅgakkhamo hi kho, no ākoṭanakkhamo no vimajjanakkhamo'ti. Evameva kho, bhante, bālānaṁ nigaṇṭhānaṁ vādo raṅgakkhamo hi kho bālānaṁ no paṇḍitānaṁ, no anuyogakkhamo, no vimajjanakkhamo. Atha kho, bhante, so brāhmaṇo aparena samayena navaṁ dussayugaṁ ādāya yena rattapāṇi rajakaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā rattapāṇiṁ rajakaputtaṁ etadavoca-- 'icchāmahaṁ, samma rattapāṇi, imaṁ navaṁ dussayugaṁ pītāvalepanaṁ nāma raṅgajātaṁ rajitaṁ ākoṭitapaccākoṭitaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhan'ti. Evaṁ vutte, bhante, rattapāṇi rajakaputto taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- 'Idaṁ kho te, bhante, navaṁ dussayugaṁ raṅgakkhamañceva ākoṭanakkhamañca vimajjanakkhamañcā'ti. Evameva kho, bhante, tassa Bhagavato vādo arahato sammāsambuddhassa raṅgakkhamo ceva paṇḍitānaṁ no bālānaṁ, anuyogakkhamo ca vimajjanakkhamo cā"ti.

"Sarājikā kho, gahapati, parisā evaṁ jānāti-- 'Upāli gahapati nigaṇṭhassa nāṭaputtassa sāvako'ti. Kassa taṁ, gahapati, sāvakaṁ dhāremā"ti? Evaṁ vutte, Upāli gahapati uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā (M.56./I,386.) tenañjaliṁ paṇāmetvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavoca-- "Tena hi, bhante, suṇohi yassāhaṁ sāvako"ti--

76. "Dhīrassa vigatamohassa, pabhinnakhīlassa vijitavijayassa.
Anīghassa susamacittassa, vuddhasīlassa sādhupaññassa.
Vesamantarassa vimalassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Akathaṁkathissa tusitassa, vantalokāmisassa muditassa.
Katasamaṇassa manujassa, antimasārīrassa narassa.
Anopamassa virajassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Asaṁsayassa kusalassa, venayikassa sārathivarassa;
Anuttarassa ruciradhammassa, nikkaṅkhassa pabhāsakassa.
Mānacchidassa vīrassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Nisabhassa appameyyassa, gambhīrassa monapattassa;
Khemaṅkarassa vedassa, dhammaṭṭhassa saṁvutattassa.
Saṅgātigassa muttassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Nāgassa pantasenassa, khīṇasaṁyojanassa muttassa;
Paṭimantakassa dhonassa, pannadhajassa vītarāgassa.
Dantassa nippapañcassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Isisattamassa akuhassa, tevijjassa brahmapattassa;
Nhātakassa padakassa, passaddhassa viditavedassa.
Purindadassa sakkassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Ariyassa bhāvitattassa, pattipattassa veyyākaraṇassa;
Satimato vipassissa, anabhinatassa no apanatassa.
Anejassa vasippattassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi
"Samuggatassa jhāyissa, ananugatantarassa suddhassa;
Asitassa hitassa, pavivittassa aggappattassa.
Tiṇṇassa tārayantassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Santassa bhūripaññassa, mahāpaññassa vītalobhassa;
Tathāgatassa Sugatassa, appaṭipuggalassa asamassa.
Visāradassa nipuṇassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.
"Taṇhacchidassa Buddhassa, vītadhūmassa anUpālittassa;
Āhuneyyassa yakkhassa, uttamapuggalassa atulassa.
Mahato yasaggapattassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmī"ti.

77. "Kadā saññūḷhā pana te, gahapati, ime samaṇassa Gotamassa vaṇṇā"ti? "Seyyathāpi, bhante, nānāpupphānaṁ mahāpuppharāsi (M.56./I,387.) tamenaṁ dakkho mālākāro vā mālākārantevāsī vā vicittaṁ mālaṁ gantheyya; evameva kho, bhante, so

Bhagavā anekavaṇṇo anekasatavaṇṇo. Ko hi, bhante, vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ na karissatī”ti? Atha kho nigaṇṭhassa nāṭaputtassa Bhagavato sakkāraṁ asahamānassa tattheva uṇhaṁ lohitaṁ mukhato uggacchīti.

Upālisuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.57.) (7) Kukkuravatikasuttaṁ

78. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Koliyesu viharati Haliddavasanaṁ nāma Koliyānaṁ nigamo. Atha kho Puṇṇo ca Koliyaputto govatiko acelo ca Seniyo kukkuravatiko yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Acelo pana Seniyo kukkuravatiko Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā kukkurova palikujjitvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavantaṁ etadavoca-- “Ayaṁ bhante, acelo Seniyo kukkuravatiko dukkarakārako chamānikkhittaṁ bhojanaṁ bhuñjati. Tassa taṁ kukkuravataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo”ti? “Alaṁ, puṇṇa, tiṭṭhatetaṁ; mā maṁ etaṁ pucchī”ti. Dutiyampi kho Puṇṇo Koliyaputto govatiko …pe… Tatiyampi kho Puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavantaṁ etadavoca-- “Ayaṁ, bhante, acelo Seniyo kukkuravatiko dukkarakārako chamānikkhittaṁ bhojanaṁ bhuñjati. Tassa taṁ kukkuravataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo”ti?

79. “Addhā kho te ahaṁ, puṇṇa, na labhāmi. Alaṁ, puṇṇa, tiṭṭhatetaṁ; mā maṁ etaṁ pucchīti; api ca tyāhaṁ byākarissāmi. Idha, puṇṇa, ekacco kukkuravataṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, kukkurasīlaṁ bhāveti paripuṇṇaṁ (M.57./I,388.) abbokiṇṇaṁ, kukkuracittaṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ kukkurākappaṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ. So kukkuravataṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, kukkurasīlaṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, kukkuracittaṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, kukkurākappaṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā kukkurānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Sace kho panassa evaṁdiṭṭhi hoti-- ‘imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā’ti, sāssa hoti micchādiṭṭhi. Micchādiṭṭhissa kho ahaṁ, puṇṇa, dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ vadāmi nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā. Iti kho, puṇṇa, sampajjamānaṁ kukkuravataṁ kukkurānaṁ sahabyataṁ upaneti, vipajjamānaṁ nirayan”ti. Evaṁ vutte, acelo Seniyo kukkuravatiko parodi, assūni pavattesi.

Atha kho Bhagavā puṇṇaṁ Koliyaputtaṁ govatikaṁ etadavoca-- “Etaṁ kho te ahaṁ, puṇṇa, nālatthaṁ. Alaṁ, puṇṇa, tiṭṭhatetaṁ; mā maṁ etaṁ pucchī”ti. “Nāhaṁ, bhante, etaṁ rodāmi yaṁ maṁ Bhagavā evamāha; api ca me idaṁ, bhante, kukkuravataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Ayaṁ, bhante, puṇṇo Koliyaputto govatiko. Tassa taṁ govataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo”ti? “Alaṁ, seniya, tiṭṭhatetaṁ; mā maṁ etaṁ pucchī”ti. Dutiyampi kho acelo Seniyo …pe… Tatiyampi kho acelo Seniyo kukkuravatiko Bhagavantaṁ etadavoca-- “Ayaṁ, bhante, puṇṇo Koliyaputto govatiko. Tassa taṁ govataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo”ti?

80. “Addhā kho te ahaṁ, seniya, na labhāmi. Alaṁ, seniya, tiṭṭhatetaṁ; mā maṁ etaṁ pucchīti; api ca tyāhaṁ byākarissāmi. Idha, seniya, ekacco govataṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, gosīlaṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, gocittaṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, gavākappaṁ bhāveti paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ. So govataṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, gosīlaṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, gocittaṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ, gavākappaṁ bhāvetvā paripuṇṇaṁ abbokiṇṇaṁ kāyassa

bhedā paraṁ maraṇā gunnaṁ sahabyataṁ upapajjati. Sace (M.57./I,389.) kho panassa evaṁdiṭṭhi hoti-- 'imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā'ti sāssa hoti micchādiṭṭhi. Micchādiṭṭhissa kho ahaṁ, seniya, dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ vadāmi -- nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā. Iti kho, seniya, sampajjamānaṁ govataṁ gunnaṁ sahabyataṁ upaneti, vipajjamānaṁ nirayan"ti. Evaṁ vutte, puṇṇo Koliyaputto govatiko parodi, assūni pavattesi.

Atha kho Bhagavā acelaṁ seniyaṁ kukkuravatikaṁ etadavoca-- "Etaṁ kho te ahaṁ, seniya nālatthaṁ. Alaṁ, seniya, tiṭṭhatetaṁ; mā maṁ etaṁ pucchī"ti. "Nāhaṁ, bhante, etaṁ rodāmi yaṁ maṁ Bhagavā evamāha; api ca me idaṁ, bhante, govataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Evaṁ pasanno ahaṁ, bhante, Bhagavati; pahoti Bhagavā tathā dhammaṁ desetuṁ yathā ahaṁ cevimaṁ govataṁ pajaheyyaṁ, ayañceva acelo Seniyo kukkuravatiko taṁ kukkuravataṁ pajaheyyā"ti. "Tena hi, puṇṇa, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho Puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

81. "Cattārimāni, puṇṇa, kammāni mayā sayaṁ abhiññā sacchikatvā paveditāni. Katamāni cattāri? Atthi, puṇṇa, kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhavipākaṁ; atthi, puṇṇa, kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ; atthi, puṇṇa, kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ; atthi, puṇṇa, kammaṁ akaṇhaṁ asukkaṁ akaṇha-- asukkavipākaṁ, kammakkhayāya saṁvattati

"Katamañca, puṇṇa, kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhavipākaṁ? Idha, puṇṇa, ekacco sabyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, sabyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, sabyābajjhaṁ manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. So sabyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā, sabyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā, sabyābajjhaṁ manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā, sabyābajjhaṁ lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ sabyābajjhaṁ lokaṁ upapannaṁ samānaṁ sabyābajjhā phassā phusanti. So sabyābajjhehi phassehi phuṭṭho samāno sabyābajjhaṁ vedanaṁ vedeti ekantadukkhaṁ, seyyathāpi sattā (M.57./I,390.) nerayikā Iti kho, puṇṇa, bhūtā bhūtassa upapatti hoti; yaṁ karoti tena upapajjati, upapannamenaṁ phassā phusanti. Evaṁpāhaṁ, puṇṇa, 'kammadāyādā sattā'ti vadāmi. Idaṁ vuccati, puṇṇa, kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhavipākaṁ.

"Katamañca, puṇṇa, kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ? Idha, puṇṇa, ekacco abyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, abyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, abyābajjhaṁ manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. So abyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā, abyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā, abyābajjhaṁ manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā abyābajjhaṁ lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ abyābajjhaṁ lokaṁ upapannaṁ samānaṁ abyābajjhā phassā phusanti. So abyābajjhehi phassehi phuṭṭho samāno abyābajjhaṁ vedanaṁ vedeti ekantasukhaṁ, seyyathāpi devā subhakiṇhā. Iti kho Puṇṇa, bhūtā bhūtassa upapatti hoti; yaṁ karoti tena upapajjati, upapannamenaṁ phassā phusanti. Evaṁpāhaṁ, puṇṇa, 'kammadāyādā sattā'ti vadāmi. Idaṁ vuccati, puṇṇa, kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ.

"Katamañca, puṇṇa, kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ? Idha, puṇṇa, ekacco sabyābajjhampi abyābajjhampi kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, sabyābajjhampi abyābajjhampi vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, sabyābajjhampi abyābajjhampi manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. So sabyābajjhampi abyābajjhampi kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā, sabyābajjhampi abyābajjhampi vacīsaṅkhāraṁ abhiṅkharitvā, sabyābajjhampi abyābajjhampi manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā sabyābajjhampi abyābajjhampi lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ sabyābajjhampi abyābajjhampi lokaṁ upapannaṁ samānaṁ sabyābajjhāpi abyābajjhāpi phassā phusanti. So sabyābajjhehipi abyābajjhehipi phassehi phuṭṭho samāno sabyābajjhampi abyābajjhampi vedanaṁ vedeti vokiṇṇasukhadukkhaṁ, seyyathāpi manussā ekacce ca devā ekacce ca vinipātikā. Iti kho, puṇṇa, bhūtā bhūtassa upapatti hoti; yaṁ karoti tena upapajjati. Upapannamenaṁ phassā phusanti. Evaṁpāhaṁ, puṇṇa, 'kammadāyādā sattā'ti vadāmi. Idaṁ vuccati, puṇṇa,

kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ.

"Katamañca (M.57./I,391.) puṇṇa, kammaṁ akaṇhaṁ asukkaṁ akaṇha-- asukkavipākaṁ, kammakkhayāya saṁvattati? Tatra, puṇṇa, yamidaṁ kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhavipākaṁ tassa pahānāya yā cetanā, yamidaṁ kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ tassa pahānāya yā cetanā, yamidaṁ kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ tassa pahānāya yā cetanā-- idaṁ vuccati, puṇṇa, kammaṁ akaṇhaṁ asukkaṁ akaṇha-- asukkavipākaṁ, kammakkhayāya saṁvattatīti. Imāni kho, puṇṇa, cattāri kammāni mayā sayaṁ abhiññā sacchikatvā paveditānī"ti.

82. Evaṁ vutte, puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bhante, abhikkantaṁ, bhante! Seyyathāpi, bhante …pe… upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. Acelo pana Seniyo kukkuravatiko Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bhante, abhikkantaṁ, bhante! Seyyathāpi, bhante …pe… pakāsito. Esāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāhaṁ, bhante, Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti. "Yo kho, seniya aññatitthiyapubbo imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhati pabbajjaṁ, ākaṅkhati upasampadaṁ so cattāro māse parivasati. Catunnaṁ māsānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti, upasampādenti bhikkhubhāvāya. Api ca mettha puggalavemattatā viditā"ti.

"Sace, bhante, aññatitthiyapubbā imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhantā pabbajjaṁ ākaṅkhantā upasampadaṁ te cattāro māse parivasanti catunnaṁ māsānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya, ahaṁ cattāri vassāni parivasissāmi. Catunnaṁ vassānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājentu, upasampādentu bhikkhubhāvāyā"ti. Alattha kho acelo Seniyo kukkuravatiko Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno kho panāyasmā seniyo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī (M.57./I,392.) pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā seniyo arahataṁ ahosīti.

Kukkuravatikasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.58.) (8) Abhayarājakumārasuttaṁ

83. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Abhayo rājakumāro yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho abhayaṁ rājakumāraṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto etadavoca-- "Ehi tvaṁ, rājakumāra, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropehi. Evaṁ te kalyāṇo kittisaddo abbhuggacchissati-- 'abhayena rājakumārena samaṇassa Gotamassa evaṁ mahiddhikassa evaṁ mahānubhāvassa vādo āropito'"ti. "Yathā kathaṁ panāhaṁ, bhante, samaṇassa Gotamassa evaṁ mahiddhikassa evaṁ mahānubhāvassa vādaṁ āropessāmī"ti? "Ehi tvaṁ, rājakumāra, yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ evaṁ vadehi-- 'bhāseyya nu kho, bhante, Tathāgato taṁ vācaṁ yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpā'ti? Sace te samaṇo Gotamo evaṁ puṭṭho evaṁ byākaroti-- 'bhāseyya, rājakumāra, Tathāgato taṁ vācaṁ yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpā'ti, tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi-- 'atha kiñcarahi te, bhante, puthujjanena nānākaraṇaṁ? Puthujjanopi hi taṁ vācaṁ bhāseyya yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpā'ti. Sace pana te samaṇo Gotamo evaṁ puṭṭho evaṁ byākaroti-- 'na, rājakumāra, Tathāgato taṁ vācaṁ bhāseyya yā sā vācā (M.58./I,393.)

paresaṁ appiyā amanāpā'ti, tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi-- 'Atha kiñcarahi te, bhante, Devadatto byākato-- "Āpāyiko Devadatto, Nerayiko Devadatto, Kappaṭṭho Devadatto, atekiccho Devadatto"ti? Tāya ca pana te vācāya Devadatto kupito ahosi anattamano'ti. Imaṁ kho te, rājakumāra, samaṇo Gotamo ubhatokoṭikaṁ pañhaṁ puṭṭho samāno neva sakkhiti uggilituṁ na sakkhiti ogilituṁ. Seyyathāpi nāma purisassa ayosiṅghāṭakaṁ kaṇṭhe vilaggaṁ, so neva sakkuṇeyya uggilituṁ na sakkuṇeyya ogilituṁ; evameva kho te, rājakumāra, samaṇo Gotamo imaṁ ubhatokoṭikaṁ pañhaṁ puṭṭho samāno neva sakkhiti uggilituṁ na sakkhiti ogilitun"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho Abhayo rājakumāro nigaṇṭhassa nāṭaputtassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

84. Ekamantaṁ nisinnassa kho abhayassa rājakumārassa sūriyaṁ ulloketvā etadahosi-- "Akālo kho ajja Bhagavato vādaṁ āropetuṁ Sve dānāhaṁ sake nivesane Bhagavato vādaṁ āropessāmī"ti Bhagavantaṁ etadavoca-- "Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā svātanāya attacatuttho bhattan"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Abhayo rājakumāro Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena abhayassa rājakumārassa nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Abhayo rājakumāro Bhagavantaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Abhayo rājakumāro Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi.

85. Ekamantaṁ nisinno kho Abhayo rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- "Bhāseyya nu kho, bhante, Tathāgato taṁ vācaṁ yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpā"ti? "Na khvettha, rājakumāra, ekaṁsenā"ti. "Ettha, bhante, anassuṁ nigaṇṭhā"ti. "Kiṁ pana tvaṁ, rājakumāra, evaṁ vadesi-- (M.58./I,394.) 'Ettha bhante, anassuṁ nigaṇṭhā'"ti? "Idhāhaṁ, bhante, yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho maṁ, bhante, Nigaṇṭho Nāṭaputto etadavoca-- 'Ehi tvaṁ, rājakumāra, samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropehi. Evaṁ te kalyāṇo kittisaddo abbhuggacchissati-- abhayena rājakumārena samaṇassa Gotamassa evaṁ mahiddhikassa evaṁ mahānubhāvassa vādo āropito'ti. Evaṁ vutte, ahaṁ, bhante, nigaṇṭhaṁ nāṭaputtaṁ etadavocaṁ-- 'Yathā kathaṁ panāhaṁ bhante, samaṇassa Gotamassa evaṁ mahiddhikassa evaṁ mahānubhāvassa vādaṁ āropessāmī'ti? 'Ehi tvaṁ, rājakumāra, yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ evaṁ vadehi-- bhāseyya nu kho, bhante, Tathāgato taṁ vācaṁ yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpāti? Sace te samaṇo Gotamo evaṁ puṭṭho evaṁ byākaroti-- bhāseyya, rājakumāra, Tathāgato taṁ vācaṁ yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpāti, tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi-- atha kiñcarahi te, bhante, puthujjanena nānākaraṇaṁ? Puthujjanopi hi taṁ vācaṁ bhāseyya yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpāti. Sace pana te samaṇo Gotamo evaṁ puṭṭho evaṁ byākaroti-- na, rājakumāra, Tathāgato taṁ vācaṁ bhāseyya yā sā vācā paresaṁ appiyā amanāpāti, tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi -- atha kiñcarahi te, bhante, Devadatto byākato-- āpāyiko Devadatto, nerayiko Devadatto, kappaṭṭho Devadatto, atekiccho Devadattoti? Tāya ca pana te vācāya Devadatto kupito ahosi anattamanoti. Imaṁ kho te, rājakumāra, samaṇo Gotamo ubhatokoṭikaṁ pañhaṁ puṭṭho samāno neva sakkhiti uggilituṁ na sakkhiti ogilituṁ. Seyyathāpi nāma purisassa ayosiṅghāṭakaṁ kaṇṭhe vilaggaṁ, so neva sakkuṇeyya uggilituṁ na sakkuṇeyya ogilituṁ; evameva kho te, rājakumāra, samaṇo Gotamo imaṁ ubhatokoṭikaṁ pañhaṁ puṭṭho samāno neva sakkhiti uggilituṁ na sakkhiti ogilitun'"ti.

86. Tena kho pana samayena daharo kumāro mando uttānaseyyako abhayassa rājakumārassa aṅke nisinno hoti. Atha kho Bhagavā abhayaṁ rājakumāraṁ etadavoca-- "Taṁ kiṁ maññasi, (M.58./I,395.) rājakumāra, sacāyaṁ kumāro tuyhaṁ vā pamādamanvāya dhātiyā vā pamādamanvāya kaṭṭhaṁ vā kaṭhalaṁ vā mukhe āhareyya, kinti naṁ kareyyāsī"ti?

“Āhareyyassāhaṁ, bhante. Sace, bhante, na sakkuṇeyyaṁ ādikeneva āhattuṁ, vāmena hatthena sīsaṁ pariggahetvā dakkhiṇena hatthena vaṅkaṅguliṁ karitvā salohitampi āhareyyaṁ. Taṁ kissa hetu? Atthi me, bhante, kumāre anukampā”ti. “Evameva kho, rājakumāra, yaṁ Tathāgato vācaṁ jānāti abhūtaṁ atacchaṁ anatthasaṁhitaṁ sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, na taṁ Tathāgato vācaṁ bhāsati. Yampi Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, tampi Tathāgato vācaṁ na bhāsati. Yañca kho Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ atthasaṁhitaṁ sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, tatra kālaññū Tathāgato hoti tassā vācāya veyyākaraṇāya. Yaṁ Tathāgato vācaṁ jānāti abhūtaṁ atacchaṁ anatthasaṁhitaṁ sā ca paresaṁ piyā manāpā, na taṁ Tathāgato vācaṁ bhāsati. Yampi Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ sā ca paresaṁ piyā manāpā tampi Tathāgato vācaṁ na bhāsati. Yañca Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ atthasaṁhitaṁ sā ca paresaṁ piyā manāpā, tatra kālaññū Tathāgato hoti tassā vācāya veyyākaraṇāya. Taṁ kissa hetu? Atthi, rājakumāra, Tathāgatassa sattesu anukampā”ti.

87. “Yeme, bhante, khattiyapaṇḍitāpi brāhmaṇapaṇḍitāpi gahapatipaṇḍitāpi samaṇapaṇḍitāpi pañhaṁ abhisaṅkharitvā Tathāgataṁ upasaṅkamitvā pucchanti, pubbeva nu kho, etaṁ, bhante Bhagavato cetaso parivitakkitaṁ hoti ‘ye maṁ upasaṅkamitvā evaṁ pucchissanti tesāhaṁ evaṁ puṭṭho evaṁ byākarissāmī’ti, udāhu ṭhānasovetaṁ Tathāgataṁ paṭibhātī”ti?

“Tena hi, rājakumāra, taññevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, kusalo tvaṁ rathassa aṅgapaccaṅgānan”ti?

“Evaṁ, bhante, kusalo ahaṁ rathassa aṅgapaccaṅgānan”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, ye taṁ upasaṅkamitvā evaṁ puccheyyuṁ-- ‘Kiṁ nāmidaṁ rathassa aṅgapaccaṅgan’ti? Pubbeva nu kho te etaṁ cetaso parivitakkitaṁ (M.58./I,396.) assa-- ‘Ye maṁ upasaṅkamitvā evaṁ pucchissanti tesāhaṁ evaṁ puṭṭho evaṁ byākarissāmī’ti, udāhu ṭhānasovetaṁ paṭibhāseyyā”ti?

“Ahañhi, bhante, rathiko saññāto kusalo rathassa aṅgapaccaṅgānaṁ. Sabbāni me rathassa aṅgapaccaṅgāni suviditāni. Ṭhānasovetaṁ maṁ paṭibhāseyyā”ti

“Evameva kho, rājakumāra, ye te khattiyapaṇḍitāpi brāhmaṇapaṇḍitāpi gahapatipaṇḍitāpi samaṇapaṇḍitāpi pañhaṁ abhisaṅkharitvā Tathāgataṁ upasaṅkamitvā pucchanti, ṭhānasovetaṁ Tathāgataṁ paṭibhāti. Taṁ kissa hetu? Sā hi, rājakumāra, Tathāgatassa dhammadhātu suppaṭividdhā yassā dhammadhātuyā suppaṭividdhattā ṭhānasovetaṁ Tathāgataṁ paṭibhātī”ti.

Evaṁ vutte, Abhayo rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- “Abhikkantaṁ, bhante, abhikkantaṁ, bhante …pe… ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

Abhayarājakumārasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.59.) (9.) Bahuvedanīyasuttaṁ

▶T.99.(485)(vol.2.123.)、S.36.19

88. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yenāyasmā Udāyī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Udāyiṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca-- “Kati nu kho, bhante Udāyi, vedanā vuttā Bhagavatā”ti? “Tisso kho, thapati, vedanā vuttā Bhagavatā. Sukhā vedanā, dukkhā vedanā, adukkhamasukhā vedanā-- (M.59./I,397.) imā kho, thapati, tisso vedanā vuttā Bhagavatā”ti. Evaṁ vutte, Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca-- “Na kho, bhante Udāyi, tisso vedanā vuttā Bhagavatā; dve vedanā vuttā Bhagavatā-- sukhā vedanā, dukkhā vedanā. Yāyaṁ, bhante, adukkhamasukhā vedanā santasmiṁ esā paṇīte sukhe vuttā

Bhagavatā”ti. Dutiyampi kho āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca-- “Na kho, gahapati, dve vedanā vuttā Bhagavatā; tisso vedanā vuttā Bhagavatā. Sukhā vedanā, dukkhā vedanā, adukkhamasukhā vedanā-- imā kho, thapati, tisso vedanā vuttā Bhagavatā”ti. Dutiyampi kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca-- “Na kho, bhante Udāyi, tisso vedanā vuttā Bhagavatā; dve vedanā vuttā Bhagavatā-- sukhā vedanā, dukkhā vedanā. Yāyaṁ, bhante adukkhamasukhā vedanā santasmiṁ esā paṇīte sukhe vuttā Bhagavatā”ti. Tatiyampi kho āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca-- “Na kho, thapati, dve vedanā vuttā Bhagavatā; tisso vedanā vuttā Bhagavatā. Sukhā vedanā, dukkhā vedanā, adukkhamasukhā vedanā-- imā kho, thapati, tisso vedanā vuttā Bhagavatā”ti. Tatiyampi kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca-- “Na kho, bhante Udāyi, tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā -- sukhā vedanā, dukkhā vedanā. Yāyaṁ, bhante, adukkhamasukhā vedanā santasmiṁ esā paṇīte sukhe vuttā Bhagavatā”ti. Neva kho sakkhi āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ saññāpetuṁ na panāsakkhi Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ saññāpetuṁ.

89. Assosi kho āyasmā Ānando āyasmato Udāyissa Pañcakaṅgena thapatinā saddhiṁ imaṁ kathāsallāpaṁ. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako ahosi āyasmato Udāyissa Pañcakaṅgena thapatinā saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Evaṁ vutte, Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Santaññeva kho, Ānanda, pariyāyaṁ Pañcakaṅgo thapati Udāyissa nābbhanumodi, santaññeva ca pana pariyāyaṁ Udāyī Pañcakaṅgassa thapatissa nābbhanumodi. Dvepānanda, vedanā vuttā mayā (M.59./I,398.) pariyāyena tissopi vedanā vuttā mayā pariyāyena, pañcapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, chapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, aṭṭhārasapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, chattiṁsapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, aṭṭhasatampi vedanā vuttā mayā pariyāyena. Evaṁ pariyāyadesito kho, Ānanda, mayā dhammo. Evaṁ pariyāyadesite kho, Ānanda, mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ na samanujānissanti na samanumaññissanti na samanumodissanti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharissanti. Evaṁ pariyāyadesito kho, Ānanda, mayā dhammo. Evaṁ pariyāyadesite kho, Ānanda, mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ samanujānissanti samanumaññissanti samanumodissanti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharissanti”.

90. “Pañca kho ime, Ānanda, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā …pe… jivhāviññeyyā rasā …pe… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, Ānanda, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, Ānanda, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati kāmasukhaṁ.

“Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya-- ‘etaparamaṁ sattā sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī’ti, idamassa nānujānāmi. Taṁ kissa hetu? Atthānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

“Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya-- ‘etaparamaṁ sattā sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī’ti, idamassa nānujānāmi. (M.59./I,399.) Taṁ kissa hetu? Atthānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu

vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

"Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya …pe…. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

"Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya …pe…. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu sukhassa ca pahānā …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

"Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya …pe…. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca Idhānanda, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā, paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā, nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

"Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya …pe…. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

"Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya …pe…. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

(M.59./I,400.) "Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya …pe…. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

"Yo kho, Ānanda, evaṁ vadeyya-- 'etaparamaṁ sattā sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī'ti, idamassa nānujānāmi. Taṁ kissa hetu? Atthānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Katamañcānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca? Idhānanda, bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati. Idaṁ kho, Ānanda, etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

91. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Ānanda, vijjati yaṁ aññatitthiyā paribbājakā evaṁ vadeyyuṁ 'saññāvedayitanirodhaṁ samaṇo Gotamo āha; tañca sukhasmiṁ paññapeti. Tayidaṁ kiṁsu, tayidaṁ kathaṁsū'ti? Evaṁvādino, Ānanda, aññatitthiyā paribbājakā evamassu vacanīyā-- 'na kho, āvuso, Bhagavā sukhaṁyeva vedanaṁ sandhāya sukhasmiṁ paññapeti; api ca, āvuso, yattha yattha sukhaṁ upalabbhati yahiṁ yahiṁ taṁ taṁ Tathāgato sukhasmiṁ paññapetī'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Bahuvedanīyasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.60.) (10) Apaṇṇakasuttaṁ

92. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ yena Sālā nāma Kosalānaṁ brāhmaṇagāmo tadavasari. Assosuṁ kho Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikaṁ caramāno (M.60./I,401.) mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ

Sālaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- ‘itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā’ti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī”ti. Atha kho Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu; sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

93. Ekamantaṁ nisinne kho Sāleyyake brāhmaṇagahapatike Bhagavā etadavoca-- “Atthi pana vo, gahapatayo, koci manāpo satthā yasmiṁ vo ākāravatī saddhā paṭiladdhā”ti? “Natthi kho no, bhante, koci manāpo satthā yasmiṁ no ākāravatī saddhā paṭiladdhā”ti. “Manāpaṁ vo, gahapatayo, satthāraṁ alabhantehi ayaṁ apaṇṇako dhammo samādāya vattitabbo. Apaṇṇako hi, gahapatayo, dhammo samatto samādinno, so vo bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Katamo ca, gahapatayo, apaṇṇako dhammo”?

94. “Santi gahapatayo, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ; natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko; natthi mātā, natthi pitā; natthi sattā opapātikā; natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammā paṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī’ti. Tesaṁyeva kho, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇānaṁ eke (M.60./I,402.) samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā. Te evamāhaṁsu-- ‘atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ; atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko; atthi ayaṁ loko, atthi paro loko; atthi mātā, atthi pitā; atthi sattā opapātikā; atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammā paṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī’ti. Taṁ kiṁ maññatha, gahapatayo-- ‘nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā’”ti? “Evaṁ, bhante”.

95. “Tatra, gahapatayo, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ …pe… ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī’ti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ: yamidaṁ kāyasucaritaṁ, vacīsucaritaṁ, manosucaritaṁ -- ime tayo kusale dhamme abhinivajjetvā yamidaṁ kāyaduccaritaṁ, vacīduccaritaṁ, manoduccaritaṁ-- ime tayo akusale dhamme samādāya vattissanti. Taṁ kissa hetu? Na hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā passanti akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ. Santaṁyeva pana paraṁ lokaṁ ‘natthi paro loko’ tissa diṭṭhi hoti; sāssa hoti micchādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ ‘natthi paro loko’ti saṅkappeti; svāssa hoti micchāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ ‘natthi paro loko’ti vācaṁ bhāsati; sāssa hoti micchāvācā. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ ‘natthi paro loko’ti āha; ye te arahanto paralokaviduno tesamayaṁ paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ ‘natthi paro loko’ti paraṁ saññāpeti; sāssa hoti asaddhammasaññatti. Tāya ca pana asaddhammasaññattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa susīlyaṁ pahīnaṁ hoti, dussīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- ayañca micchādiṭṭhi micchāsaṅkappo micchāvācā ariyānaṁ paccanīkatā asaddhammasaññatti attukkaṁsanā paravambhanā. Evamassime aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti micchādiṭṭhipaccayā.

(M.60./I,403.) “Tatra gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- ‘sace kho natthi paro loko evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā sotthimattānaṁ karissati; sace kho atthi paro loko evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ

vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu paro loko, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ; atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho-- dussīlo purisapuggalo micchādiṭṭhi natthikavādo'ti. Sace kho attheva paro loko, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaliggaho-- yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo dussamatto samādinno, ekaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati kusalaṁ ṭhānaṁ.

96. "Tatra gahapatayo, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'atthi dinnaṁ …pe… ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ: yamidaṁ kāyaduccaritaṁ, vacīduccaritaṁ, manoduccaritaṁ-- ime tayo akusale dhamme abhinivajjetvā yamidaṁ kāyasucaritaṁ, vacīsucaritaṁ, manosucaritaṁ-- ime tayo kusale dhamme samādāya vattissanti. Taṁ kissa hetu? Passanti hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ 'atthi paro loko' tissa diṭṭhi hoti; sāssa hoti sammādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ 'atthi paro loko'ti saṅkappeti; svāssa hoti sammāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ 'atthi paro loko'ti vācaṁ bhāsati; sāssa hoti sammāvācā. Santaṁyeva kho pana (M.60./I,404.) paraṁ lokaṁ 'atthi paro loko'ti āha; ye te arahanto paralokaviduno tesamayaṁ na paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana paraṁ lokaṁ 'atthi paro loko'ti paraṁ saññāpeti; sāssa hoti saddhammasaññatti. Tāya ca pana saddhammasaññattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa dussīlyaṁ pahīnaṁ hoti, susīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- ayañca sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā ariyānaṁ apaccanīkatā saddhammasaññatti anattukkaṁsanā aparavambhanā. Evamassime aneke kusalā dhammā sambhavanti sammādiṭṭhipaccayā.

"Tatra, gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'sace kho atthi paro loko evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu paro loko, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ; atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso-- sīlavā purisapuggalo sammādiṭṭhi atthikavādo'ti. Sace kho attheva paro loko, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaṭaggaho-- yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo susamatto samādinno, ubhayaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati akusalaṁ ṭhānaṁ.

97. "Santi, gahapatayo, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato; karoto na karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento, chindanto chedāpento, pacanto pācento; natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento, yajanto yajāpento; natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo'ti. Tesaṁyeva kho, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇānaṁ eke samaṇabrāhmaṇā (M.60./I,405.) ujuvipaccanīkavādā te evamāhaṁsu -- 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato; karoto karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi

gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento, chindanto chedāpento, pacanto pācento; atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento, yajanto yajāpento; atthi tatonidānaṁ puññaṁ, atthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo'ti. Taṁ kiṁ maññatha, gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā"ti? "Evaṁ, bhante".

98. "Tatra, gahapatayo, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato; karoto na karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento …pe… dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo'ti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ: yamidaṁ kāyasucaritaṁ, vacīsucaritaṁ, manosucaritaṁ-- ime tayo kusale dhamme abhinivajjetvā yamidaṁ kāyaduccaritaṁ, vacīduccaritaṁ, manoduccaritaṁ-- ime tayo akusale dhamme samādāya vattissanti. Taṁ kissa hetu? Na hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā passanti akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'natthi kiriyā' tissa diṭṭhi hoti; sāssa hoti micchādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'natthi kiriyā'ti saṅkappeti; svāssa hoti micchāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'natthi kiriyā'ti vācaṁ bhāsati; sāssa hoti micchāvācā. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'natthi kiriyā'ti āha, ye te arahanto kiriyavādā tesamayaṁ paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'natthi kiriyā'ti paraṁ saññāpeti; sāssa hoti asaddhammasaññatti. Tāya ca pana asaddhammasaññattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa susīlyaṁ pahīnaṁ hoti, dussīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- ayañca (M.60./I,406.) micchādiṭṭhi micchāsaṅkappo micchāvācā ariyānaṁ paccanīkatā asaddhammasaññatti attukkaṁsanā paravambhanā. Evamassime aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti micchādiṭṭhipaccayā.

"Tatra, gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'sace kho natthi kiriyā, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā sotthimattānaṁ karissati; sace kho atthi kiriyā evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu kiriyā, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ; atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho-- dussīlo purisapuggalo micchādiṭṭhi akiriyavādo'ti. Sace kho attheva kiriyā, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaliggaho-- yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo dussamatto samādinno, ekaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati kusalaṁ ṭhānaṁ.

99. "Tatra, gahapatayo, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato; karoto karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento, chindanto chedāpento, pacanto pācento, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento, yajanto yajāpento, atthi tatonidānaṁ puññaṁ, atthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo'ti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ: yamidaṁ kāyaduccaritaṁ, vacīduccaritaṁ manoduccaritaṁ-- ime

tayo akusale dhamme abhinivajjetvā yamidaṁ kāyasucaritaṁ, vacīsucaritaṁ, manosucaritaṁ-- ime tayo kusale dhamme samādāya vattissanti. Taṁ kissa hetu? Passanti hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'atthi kiriyā' tissa diṭṭhi hoti; sāssa hoti sammādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'atthi kiriyā'ti saṅkappeti; svāssa hoti sammāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'atthi kiriyā'ti vācaṁ bhāsati; sāssa hoti sammāvācā. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'atthi kiriyā'ti āha; ye te arahanto kiriyavādā tesamayaṁ na paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ 'atthi kiriyā'ti paraṁ saññāpeti; sāssa hoti saddhammasaññatti. (M.60./I,407.) Tāya ca pana saddhammasaññattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa dussīlyaṁ pahīnaṁ hoti, susīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- ayañca sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā ariyānaṁ apaccanīkatā saddhammasaññatti anattukkaṁsanā aparavambhanā. Evamassime aneke kusalā dhammā sambhavanti sammādiṭṭhipaccayā.

"Tatra, gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'sace kho atthi kiriyā, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu kiriyā, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ; atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso-- sīlavā purisapuggalo sammādiṭṭhi kiriyavādo'ti. Sace kho attheva kiriyā, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaṭaggaho-- yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo susamatto samādinno, ubhayaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati akusalaṁ ṭhānaṁ.

100. "Santi gahapatayo, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya; ahetū appaccayā sattā saṁkilissanti. Natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā; ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balaṁ, natthi vīriyaṁ, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo; sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṁgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī'ti. Tesaṁyeva kho, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇānaṁ eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā. Te evamāhaṁsu-- 'atthi hetu, atthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya; sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti. Atthi hetu, atthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā; sahetū sappaccayā sattā visujjhanti. Atthi balaṁ, atthi vīriyaṁ, atthi purisathāmo, atthi purisaparakkamo; na sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṁgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī'ti. Taṁ kiṁ maññatha, gahapatayo, (M.60./I,408.) nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā'ti? 'Evaṁ, bhante'.

101. "Tatra gahapatayo, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya; ahetū appaccayā sattā saṁkilissanti. Natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā; ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balaṁ, natthi vīriyaṁ, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo; sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṁgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī'ti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ: yamidaṁ kāyasucaritaṁ, vacīsucaritaṁ, manosucaritaṁ-- ime tayo kusale dhamme abhinivajjetvā yamidaṁ kāyaduccaritaṁ, vacīduccaritaṁ, manoduccaritaṁ-- ime tayo akusale dhamme samādāya vattissanti. Taṁ kissa hetu? Na hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā passanti akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'natthi hetū' tissa diṭṭhi hoti; sāssa hoti micchādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'natthi hetū'ti saṅkappeti svāssa hoti micchāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'natthi hetū'ti vācaṁ bhāsati; sāssa hoti micchāvācā. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'natthi hetū'ti āha; ye te arahanto hetuvādā tesamayaṁ

paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'natthi hetū'ti paraṁ saññāpeti; sāssa hoti asaddhammasaññatti. Tāya ca pana asaddhammasaññattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa susīlyaṁ pahīnaṁ hoti, dussīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- ayañca micchādiṭṭhi micchāsaṅkappo micchāvācā ariyānaṁ paccanīkatā asaddhammasaññatti attānukkaṁsanā paravambhanā. Evamassime aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti micchādiṭṭhipaccayā.

"Tatra, gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'sace kho natthi hetu, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sotthimattānaṁ karissati; sace kho atthi hetu, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu hetu, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ; atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho-- dussīlo purisapuggalo micchādiṭṭhi ahetukavādo'ti. Sace kho attheva hetu, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha (M.60./I,409.) kaliggaho yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo dussamatto samādinno, ekaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati kusalaṁ ṭhānaṁ.

102. "Tatra, gahapatayo, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'atthi hetu, atthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya; sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti. Atthi hetu, atthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā; sahetū sappaccayā sattā visujjhanti. Atthi balaṁ, atthi vīriyaṁ, atthi purisathāmo, atthi purisaparakkamo; na sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṁgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī'ti tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ: yamidaṁ kāyaduccaritaṁ, vacīduccaritaṁ, manoduccaritaṁ-- ime tayo akusale dhamme abhinivajjetvā yamidaṁ kāyasucaritaṁ, vacīsucaritaṁ, manosucaritaṁ-- ime tayo kusale dhamme samādāya vattissanti. Taṁ kissa hetu? Passanti hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalānaṁ dhammānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ vodānapakkhaṁ. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'atthi hetū' tissa diṭṭhi hoti; sāssa hoti sammādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'atthi hetū'ti saṅkappeti; svāssa hoti sammāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'atthi hetū'ti vācaṁ bhāsati; sāssa hoti sammāvācā. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'atthi hetū'ti āha, ye te arahanto hetuvādā tesamayaṁ na paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana hetuṁ 'atthi hetū'ti paraṁ saññāpeti; sāssa hoti saddhammasaññatti. Tāya ca pana saddhammasaññattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa dussīlyaṁ pahīnaṁ hoti, susīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- ayañca sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā ariyānaṁ apaccanīkatā saddhammasaññatti anattukkaṁsanā aparavambhanā. Evamassime aneke kusalā dhammā sambhavanti sammādiṭṭhipaccayā.

"Tatra, gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'sace kho atthi hetu, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu hetu, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ; atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso-- sīlavā purisapuggalo sammādiṭṭhi hetuvādo'ti. Sace kho atthi (M.60./I,410.) hetu evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaṭaggaho yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo susamatto samādinno, ubhayaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati akusalaṁ ṭhānaṁ.

103. "Santi, gahapatayo, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'natthi sabbaso āruppā'ti. Tesaṁyeva kho, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇānaṁ eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā. Te evamāhaṁsu-- 'atthi sabbaso āruppā'ti. Taṁ kiṁ maññatha, gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā"ti? "Evaṁ, bhante". "Tatra gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'natthi sabbaso āruppā'ti, idaṁ me adiṭṭhaṁ;

yepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘atthi sabbaso āruppā’ti, idaṁ me aviditaṁ. Ahañceva kho pana ajānanto apassanto ekaṁsena ādāya vohareyyaṁ-- idameva saccaṁ, moghamaññanti, na metaṁ assa patirūpaṁ. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi sabbaso āruppā’ti, sace tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, ṭhānametaṁ vijjati-- ye te devā rūpino manomayā, apaṇṇakaṁ me tatrūpapatti bhavissati. Ye pana te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino -- ‘atthi sabbaso āruppā’ti, sace tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, ṭhānametaṁ vijjati-- ye te devā arūpino saññāmayā, apaṇṇakaṁ me tatrūpapatti bhavissati. Dissanti kho pana rūpādhikaraṇaṁ daṇḍādāna-- satthādāna-- kalaha-- viggaha-- vivāda-- tuvaṁtuvaṁ-- pesuñña-- musāvādā. ‘Natthi kho panetaṁ sabbaso arūpe’”ti. So iti paṭisaṅkhāya rūpānaṁyeva nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

104. “Santi, gahapatayo, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi sabbaso bhavanirodho’ti. Tesaṁyeva kho, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇānaṁ eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā. Te evamāhaṁsu-- ‘atthi (M.60./I,411.) sabbaso bhavanirodho’ti. Taṁ kiṁ maññatha, gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā”ti? “Evaṁ, bhante”. “Tatra, gahapatayo, viññū puriso iti paṭisañcikkhati -- ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi sabbaso bhavanirodho’ti, idaṁ me adiṭṭhaṁ; yepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘atthi sabbaso bhavanirodho’ti, idaṁ me aviditaṁ. Ahañceva kho pana ajānanto apassanto ekaṁsena ādāya vohareyyaṁ-- idameva saccaṁ, moghamaññanti, na metaṁ assa patirūpaṁ. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi sabbaso bhavanirodho’ti, sace tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, ṭhānametaṁ vijjati-- ye te devā arūpino saññāmayā apaṇṇakaṁ me tatrūpapatti bhavissati. Ye pana te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘atthi sabbaso bhavanirodho’ti, sace tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, ṭhānametaṁ vijjati-- yaṁ diṭṭheva dhamme parinibbāyissāmi Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘natthi sabbaso bhavanirodho’ti, tesamayaṁ diṭṭhi sārāgāya santike, saṁyogāya santike, abhinandanāya santike, ajjhosānāya santike, upādānāya santike. Ye pana te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘atthi sabbaso bhavanirodho’ti, tesamayaṁ diṭṭhi asārāgāya santike, asaṁyogāya santike, anabhinandanāya santike, anajjhosānāya santike, anupādānāya santike’”ti. So iti paṭisaṅkhāya bhavānaṁyeva nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

105. “Cattārome, gahapatayo, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idha, gahapatayo, ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto. Idha, gahapatayo, ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha, gahapatayo, ekacco puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha, gahapatayo, ekacco puggalo nevattantapo hoti nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto; so (M.60./I,412.) anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati.

106. “Katamo ca, gahapatayo, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto Idha, gahapatayo, ekacco puggalo acelako hoti muttācāro hatthāpalekhano …pe… iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Ayaṁ vuccati, gahapatayo, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto.

“Katamo ca, gahapatayo, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto? Idha, gahapatayo, ekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko …pe… ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Ayaṁ vuccati, gahapatayo, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto.

“Katamo ca, gahapatayo, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto? Idha, gahapatayo, ekacco puggalo rājā vā

hoti khattiyo muddhāvasitto …pe… tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Ayaṁ vuccati, gahapatayo, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

"Katamo ca, gahapatayo, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto; so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati? Idha, gahapatayo, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho …pe… so ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

"So evaṁ samāhite cite parisuddhe (M.60./I,413.) pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti …pe… 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Ayaṁ vuccati, gahapatayo, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto; so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharatī"ti.

Evaṁ vutte, Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Ete mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsake no bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gate"ti.

Apaṇṇakasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Gahapativaggo niṭṭhito paṭhamo.

Tassuddānaṁ--

Kandaranāgarasekhavato ca, Potaliyo puna Jīvakabhacco;
Upālidamatho Kukkura-- Abhayo, bahuvedanīyāpaṇṇakato dasamo.

(M.61./I,414.)

2. Bhikkhuvaggo

(M.61.) (1) Ambalaṭṭhikarāhulovādasuttaṁ

▶T.46.(14)(vol.1.436.)

107. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Rāhulo Ambalaṭṭhikāyaṁ viharati. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Ambalaṭṭhikā yenāyasmā Rāhulo tenupasaṅkami. Addasā kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna āsanaṁ paññāpesi, udakañca pādānaṁ. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja pāde pakkhālesi. Āyasmāpi kho Rāhulo Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

108. Atha kho Bhagavā parittaṁ udakāvasesaṁ udakādhāne ṭhapetvā āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Passasi no tvaṁ, Rāhula, imaṁ parittaṁ udakāvasesaṁ udakādhāne ṭhapitan"ti? "Evaṁ, bhante". "Evaṁ parittakaṁ kho, Rāhula, tesaṁ sāmaññaṁ yesaṁ natthi sampajānamusāvāde lajjā"ti. Atha kho Bhagavā parittaṁ udakāvasesaṁ chaḍḍetvā āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Passasi no tvaṁ, Rāhula, parittaṁ udakāvasesaṁ chaḍḍitan"ti? "Evaṁ, bhante". "Evaṁ chaḍḍitaṁ kho, Rāhula, tesaṁ sāmaññaṁ yesaṁ natthi sampajānamusāvāde lajjā"ti. Atha kho Bhagavā taṁ udakādhānaṁ nikkujjitvā āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Passasi no tvaṁ, Rāhula, imaṁ udakādhānaṁ nikkujjitan"ti? "Evaṁ, bhante". "Evaṁ nikkujjitaṁ kho, Rāhula, tesaṁ sāmaññaṁ yesaṁ natthi sampajānamusāvāde lajjā"ti. Atha kho Bhagavā taṁ udakādhānaṁ ukkujjitvā āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Passasi no tvaṁ, Rāhula, imaṁ udakādhānaṁ rittaṁ tucchan"ti? "Evaṁ, bhante". "Evaṁ rittaṁ tucchaṁ kho, Rāhula, tesaṁ sāmaññaṁ yesaṁ natthi sampajānamusāvāde lajjāti. Seyyathāpi, Rāhula, rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro saṅgāmagato purimehipi pādehi kammaṁ karoti, pacchimehipi pādehi kammaṁ karoti, purimenapi kāyena kammaṁ karoti, pacchimenapi kāyena kammaṁ karoti, sīsenapi kammaṁ karoti, kaṇṇehipi kammaṁ karoti, dantehipi kammaṁ karoti, naṅguṭṭhenapi (M.61./I,415.) kammaṁ karoti; rakkhateva soṇḍaṁ. Tattha hatthārohassa evaṁ hoti-- 'ayaṁ kho rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro saṅgāmagato purimehipi pādehi kammaṁ karoti, pacchimehipi pādehi kammaṁ karoti …pe… naṅguṭṭhenapi kammaṁ karoti; rakkhateva soṇḍaṁ Apariccattaṁ kho rañño nāgassa jīvitan'ti. Yato kho, Rāhula, rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro saṅgāmagato purimehipi pādehi kammaṁ karoti, pacchimehipi pādehi kammaṁ karoti …pe… naṅguṭṭhenapi kammaṁ karoti, soṇḍāyapi kammaṁ karoti, tattha hatthārohassa evaṁ hoti-- 'ayaṁ kho rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro saṅgāmagato purimehipi pādehi kammaṁ karoti, pacchimehipi pādehi kammaṁ karoti, purimenapi kāyena kammaṁ karoti, pacchimenapi kāyena kammaṁ karoti, sīsenapi kammaṁ karoti, kaṇṇehipi kammaṁ karoti, dantehipi kammaṁ karoti, naṅguṭṭhenapi kammaṁ karoti, soṇḍāyapi kammaṁ karoti. Pariccattaṁ kho rañño nāgassa jīvitaṁ. Natthi dāni kiñci rañño nāgassa akaraṇīyan'ti. Evameva kho, Rāhula, yassa kassaci sampajānamusāvāde natthi lajjā, nāhaṁ tassa kiñci pāpaṁ akaraṇīyanti vadāmi. Tasmātiha te, Rāhula, 'hassāpi na musā bhaṇissāmī'ti-- evañhi te, Rāhula, sikkhitabbaṁ.

109. "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, kimatthiyo ādāso"ti? "Paccavekkhaṇattho, bhante"ti. "Evameva kho, Rāhula, paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyena kammaṁ kattabbaṁ, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vācāya kammaṁ kattabbaṁ, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manasā kammaṁ kattabbaṁ. Yadeva tvaṁ, Rāhula, kāyena kammaṁ kattukāmo ahosi, tadeva te kāyakammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ kattukāmo idaṁ me kāyakammaṁ attabyābādhāyapi saṁvatteyya, parabyābādhāyapi saṁvatteyya, ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- akusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti? Sace tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ kattukāmo idaṁ me kāyakammaṁ attabyābādhāyapi saṁvatteyya, parabyābādhāyapi saṁvatteyya, ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- akusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti, evarūpaṁ te,

Rāhula, kāyena kammaṁ sasakkaṁ na karaṇīyaṁ. (M.61./I,416.) Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ kattukāmo idaṁ me kāyakammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvatteyya, na parabyābādhāyapi saṁvatteyya, na ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- kusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan’ti, evarūpaṁ te, Rāhula, kāyena kammaṁ karaṇīyaṁ.

“Karontenapi te, Rāhula, kāyena kammaṁ tadeva te kāyakammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ karomi idaṁ me kāyakammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti? Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ karomi idaṁ me kāyakammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti, paṭisaṁhareyyāsi tvaṁ, Rāhula, evarūpaṁ kāyakammaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ karomi idaṁ me kāyakammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- kusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan’ti, anupadajjeyyāsi tvaṁ, Rāhula, evarūpaṁ kāyakammaṁ.

“Katvāpi te, Rāhula, kāyena kammaṁ tadeva te kāyakammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ akāsiṁ idaṁ me kāyakammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti? Sace kho tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ akāsiṁ, idaṁ me kāyakammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti, evarūpaṁ te, Rāhula, kāyakammaṁ satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu desetabbaṁ, vivaritabbaṁ, uttānīkātabbaṁ; desetvā vivaritvā uttānīkatvā āyatiṁ saṁvaraṁ (M.61./I,417.) āpajjitabbaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi -- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ kāyena kammaṁ akāsiṁ idaṁ me kāyakammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- kusalaṁ idaṁ kāyakammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan’ti, teneva tvaṁ, Rāhula, pītipāmojjena vihareyyāsi ahorattānusikkhī kusalesu dhammesu.

110. “Yadeva tvaṁ, Rāhula, vācāya kammaṁ kattukāmo ahosi, tadeva te vacīkammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ kattukāmo idaṁ me vacīkammaṁ attabyābādhāyapi saṁvatteyya, parabyābādhāyapi saṁvatteyya, ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- akusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti? Sace tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ kattukāmo idaṁ me vacīkammaṁ attabyābādhāyapi saṁvatteyya, parabyābādhāyapi saṁvatteyya, ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- akusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti, evarūpaṁ te, Rāhula, vācāya kammaṁ sasakkaṁ na karaṇīyaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ kattukāmo idaṁ me vacīkammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvatteyya, na parabyābādhāyapi saṁvatteyya-- kusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan’ti, evarūpaṁ te, Rāhula, vācāya kammaṁ karaṇīyaṁ.

“Karontenapi, Rāhula, vācāya kammaṁ tadeva te vacīkammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ karomi idaṁ me vacīkammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan’ti? Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- ‘yaṁ kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ karomi idaṁ me vacīkammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati,

parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti, paṭisaṁhareyyāsi tvaṁ, Rāhula, evarūpaṁ vacīkammaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ karomi idaṁ me vacīkammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, (M.61./I,418.) na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati kusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan'ti, anupadajjeyyāsi, tvaṁ Rāhula, evarūpaṁ vacīkammaṁ.

"Katvāpi te, Rāhula, vācāya kammaṁ tadeva te vacīkammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ akāsiṁ idaṁ me vacīkammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti? Sace kho tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ akāsiṁ idaṁ me vacīkammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti, evarūpaṁ te, Rāhula, vacīkammaṁ satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu desetabbaṁ, vivaritabbaṁ, uttānīkattabbaṁ desetvā vivaritvā uttānīkatvā āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjitabbaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ vācāya kammaṁ akāsiṁ idaṁ me vacīkammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- kusalaṁ idaṁ vacīkammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan'ti, teneva tvaṁ, Rāhula, pītipāmojjena vihareyyāsi ahorattānusikkhī kusalesu dhammesu.

111. "Yadeva tvaṁ, Rāhula, manasā kammaṁ kattukāmo ahosi, tadeva te manokammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ kattukāmo idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvatteyya, parabyābādhāyapi saṁvatteyya, ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti? Sace tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ kattukāmo idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvatteyya, parabyābādhāyapi saṁvatteyya, ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti, evarūpaṁ te, Rāhula, manasā kammaṁ sasakkaṁ na karaṇīyaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ kattukāmo idaṁ me manokammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvatteyya, na parabyābādhāyapi saṁvatteyya, na ubhayabyābādhāyapi saṁvatteyya-- kusalaṁ idaṁ manokammaṁ sukhudrayaṁ (M.61./I,419.) sukhavipākan'ti, evarūpaṁ te, Rāhula, manasā kammaṁ karaṇīyaṁ.

"Karontenapi te, Rāhula, manasā kammaṁ tadeva te manokammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ karomi idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti? Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ karomi idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti, paṭisaṁhareyyāsi tvaṁ, Rāhula, evarūpaṁ manokammaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ karomi idaṁ me manokammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- kusalaṁ idaṁ manokammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan'ti, anupadajjeyyāsi tvaṁ, Rāhula, evarūpaṁ manokammaṁ.

"Katvāpi te, Rāhula, manasā kammaṁ tadeva te manokammaṁ paccavekkhitabbaṁ-- 'yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ akāsiṁ idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati,

ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti? Sace kho tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ akāsiṁ idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan'ti, evarūpaṁ pana te, Rāhula, manokammaṁ aṭṭīyitabbaṁ harāyitabbaṁ jigucchitabbaṁ; aṭṭīyitvā harāyitvā jigucchitvā āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjitabbaṁ. Sace pana tvaṁ, Rāhula, paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi-- 'yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ akāsiṁ idaṁ me manokammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati-- kusalaṁ idaṁ manokammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan'ti, teneva tvaṁ, Rāhula, pītipāmojjena vihareyyāsi ahorattānusikkhī kusalesu dhammesu.

(M.61./I,420.) 112. "Ye hi keci, Rāhula, atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyakammaṁ parisodhesuṁ, vacīkammaṁ parisodhesuṁ, manokammaṁ parisodhesuṁ, sabbe te evamevaṁ paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammaṁ parisodhesuṁ, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammaṁ parisodhesuṁ, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammaṁ parisodhesuṁ. Yepi hi keci, Rāhula, anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyakammaṁ parisodhessanti, vacīkammaṁ parisodhessanti, manokammaṁ parisodhessanti, sabbe te evamevaṁ paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammaṁ parisodhessanti, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammaṁ parisodhessanti paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammaṁ parisodhessanti. Yepi hi keci, Rāhula, etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyakammaṁ parisodhenti, vacīkammaṁ parisodhenti, manokammaṁ parisodhenti, sabbe te evamevaṁ paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammaṁ parisodhenti, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammaṁ parisodhenti, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammaṁ parisodhenti. Tasmātiha, Rāhula, 'paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammaṁ parisodhessāmi, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammaṁ parisodhessāmi, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammaṁ parisodhessāmī'ti-- evañhi te, Rāhula, sikkhitabban"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Rāhulo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Ambalaṭṭhikarāhulovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.62.) (2) Mahārāhulovādasuttaṁ

▶T.125.(17.1)(vol.2.581.)

113. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Āyasmāpi kho Rāhulo pubbaṇhasamayaṁ (M.62./I,421.) nivāsetvā pattacīvaramādāya Bhagavantaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha kho Bhagavā apaloketvā āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Yaṁ kiñci, Rāhula, rūpaṁ-- atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā -- sabbaṁ rūpaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabban"ti. "Rūpameva nu kho, Bhagavā, rūpameva nu kho, Sugatā"ti? "Rūpampi, Rāhula, vedanāpi, Rāhula, saññāpi, Rāhula, saṅkhārāpi, Rāhula, viññāṇampi, Rāhulā"ti. Atha kho āyasmā Rāhulo "Ko najja Bhagavatā sammukhā ovādena ovadito gāmaṁ piṇḍāya pavisissatī"ti tato paṭinivattitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. Addasā kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Rāhulaṁ aññatarasmiṁ rukkhamūle nisinnaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā Disvāna āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Ānāpānassatiṁ, Rāhula, bhāvanaṁ

bhāvehi. Ānāpānassati, Rāhula, bhāvanā bhāvitā bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā”ti.

114. Atha kho āyasmā Rāhulo sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Kathaṁ bhāvitā nu kho, bhante, ānāpānassati, kathaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā”ti? “Yaṁ kiñci, Rāhula, ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ-- kesā lomā nakhā dantā taco maṁsaṁ nhāru aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ vakkaṁ hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsaṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, Rāhula, ajjhattikā pathavīdhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā pathavīdhātu yā ca bāhirā pathavīdhātu, pathavīdhāturevesā. Taṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti -- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. (M.62./I,422.) Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā pathavīdhātuyā nibbindati, pathavīdhātuyā cittaṁ virājeti”.

115. “Katamā ca, Rāhula, āpodhātu? Āpodhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā ca, Rāhula, ajjhattikā āpodhātu Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, Rāhula, ajjhattikā āpodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā āpodhātu yā ca bāhirā āpodhātu āpodhāturevesā. Taṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āpodhātuyā nibbindati, āpodhātuyā cittaṁ virājeti.

116. “Katamā ca, Rāhula, tejodhātu? Tejodhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā ca, Rāhula, ajjhattikā tejodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- yena ca santappati yena ca jīrīyati yena ca pariḍayhati yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, Rāhula, ajjhattikā tejodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā tejodhātu yā ca bāhirā tejodhātu tejodhāturevesā. Taṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā tejodhātuyā nibbindati, tejodhātuyā cittaṁ virājeti.

117. “Katamā ca, Rāhula, vāyodhātu? Vāyodhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā ca, Rāhula, ajjhattikā vāyodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- uddhaṅgamā vātā, adhogamā vātā, kucchisayā vātā, koṭṭhāsayā vātā aṅgamaṅgānusārino vātā, assāso passāso, iti yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, Rāhula, ajjhattikā vāyodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā vāyodhātu yā ca bāhirā vāyodhātu vāyodhāturevesā. Taṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ (M.62./I,423.) sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā vāyodhātuyā nibbindati, vāyodhātuyā cittaṁ virājeti.

118. “Katamā ca, Rāhula, ākāsadhātu? Ākāsadhātu siyā ajjhattikā, siyā bāhirā. Katamā ca, Rāhula, ajjhattikā ākāsadhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ ākāsaṁ ākāsagataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ-- kaṇṇacchiddaṁ nāsacchiddaṁ mukhadvāraṁ, yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ ajjhoharati, yattha ca asitapītakhāyitasāyitaṁ santiṭṭhati, yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ adhobhāgaṁ nikkhamati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ ākāsaṁ ākāsagataṁ, aghaṁ aghagataṁ, vivaraṁ vivaragataṁ, asamphuṭṭhaṁ, maṁsalohitehi upādinnaṁ -- ayaṁ vuccati, Rāhula, ajjhattikā ākāsadhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā ākāsadhātu yā ca bāhirā ākāsadhātu ākāsadhāturevesā. Taṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā ākāsadhātuyā cittaṁ nibbindati, ākāsadhātuyā

cittaṁ virājeti.

119. "Pathavīsamaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Pathavīsamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi, Rāhula, pathaviyā sucimpi nikkhipanti, asucimpi nikkhipanti, gūthagatampi nikkhipanti, muttagatampi nikkhipanti, kheḷagatampi nikkhipanti, pubbagatampi nikkhipanti, lohitagatampi nikkhipanti, na ca tena pathavī aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā; evameva kho tvaṁ, Rāhula, pathavīsamaṁ bhāvanaṁ bhāvehi. Pathavīsamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti.

"Āposamaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Āposamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi, Rāhula, āpasmiṁ sucimpi dhovanti, asucimpi dhovanti, gūthagatampi dhovanti, muttagatampi dhovanti, kheḷagatampi dhovanti, pubbagatampi dhovanti, lohitagatampi dhovanti, na ca tena āpo aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā; evameva (M.62./I,424.) kho tvaṁ, Rāhula, āposamaṁ bhāvanaṁ bhāvehi. Āposamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti.

"Tejosamaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Tejosamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi, Rāhula, tejo sucimpi dahati, asucimpi dahati, gūthagatampi dahati, muttagatampi dahati, kheḷagatampi dahati, pubbagatampi dahati, lohitagatampi dahati, na ca tena tejo aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā; evameva kho tvaṁ, Rāhula, tejosamaṁ bhāvanaṁ bhāvehi. Tejosamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti.

"Vāyosamaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Vāyosamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi, Rāhula, vāyo sucimpi upavāyati, asucimpi upavāyati, gūthagatampi upavāyati, muttagatampi upavāyati, kheḷagatampi upavāyati, pubbagatampi upavāyati, lohitagatampi upavāyati, na ca tena vāyo aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā; evameva kho tvaṁ, Rāhula, vāyosamaṁ bhāvanaṁ bhāvehi. Vāyosamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti.

"Ākāsasamaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Ākāsasamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi, Rāhula, ākāso na katthaci patiṭṭhito; evameva kho tvaṁ, Rāhula, ākāsasamaṁ bhāvanaṁ bhāvehi. Ākāsasamañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti.

120. "Mettaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Mettañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato yo byāpādo so pahīyissati. Karuṇaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Karuṇañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato yā vihesā sā pahīyissati. Muditaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Muditañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato yā arati sā pahīyissati. Upekkhaṁ Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Upekkhañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato yo paṭigho so pahīyissati. Asubhaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Asubhañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato yo rāgo so pahīyissati. Aniccasaññaṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. (M.62./I,425.) Aniccasaññañhi te, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvayato yo asmimāno so pahīyissati.

121. "Ānāpānassatiṁ, Rāhula, bhāvanaṁ bhāvehi. Ānāpānassati hi te, Rāhula, bhāvitā bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Kathaṁ bhāvitā ca, Rāhula, ānāpānassati, kathaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā Idha, Rāhula, bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So satova assasati satova passasati.

"Dīghaṁ vā assasanto 'dīghaṁ assasāmī'ti pajānāti, dīghaṁ vā passasanto 'dīghaṁ passasāmī'ti pajānāti; rassaṁ vā assasanto 'rassaṁ assasāmī'ti pajānāti, rassaṁ vā passasanto 'rassaṁ passasāmī'ti pajānāti. 'Sabbakāyappaṭisaṁvedī assasissāmī'ti sikkhati;

‘sabbakāyappaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati.

“‘Pītippaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati; ‘pītippaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘sukhappaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati; ‘sukhappaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘cittasaṅkhārappaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati; ‘cittasaṅkhārappaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati.

“‘Cittappaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati; ‘cittappaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati ‘abhippamodayaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati; ‘abhippamodayaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati; ‘samādahaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati; ‘samādahaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati; ‘vimocayaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati; ‘vimocayaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati.

“‘Aniccānupassī assasissāmī’ti sikkhati; ‘aniccānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘virāgānupassī assasissāmī’ti sikkhati; ‘virāgānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘nirodhānupassī assasissāmī’ti sikkhati; ‘nirodhānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘paṭinissaggānupassī assasissāmī’ti sikkhati; ‘paṭinissaggānupassī passasissāmī’ti sikkhati.

“Evaṁ bhāvitā kho, Rāhula, ānāpānassati, evaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Evaṁ bhāvitāya, Rāhula, ānāpānassatiyā, (M.62./I,426.) evaṁ bahulīkatāya yepi te carimakā assāsā tepi viditāva nirujjhanti no aviditā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Rāhulo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahārāhulovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.63.) (3) Cūḷamālukyasuttaṁ

▶T.46.(221)(vol.1.804.)、No.94.(vol.1.917.)

122. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmato Mālukyaputtassa rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- “Yānimāni diṭṭhigatāni Bhagavatā abyākatāni ṭhapitāni paṭikkhittāni-- ‘sassato loko’tipi, ‘asassato loko’tipi, ‘antavā loko’tipi, ‘anantavā loko’tipi, ‘taṁ jīvaṁ taṁ sarīran’tipi, ‘aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran’tipi, ‘hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’tipi, ‘na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’tipi, ‘hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’tipi, ‘neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’tipi-- tāni me Bhagavā na byākaroti. Yāni me Bhagavā na byākaroti taṁ me na ruccati, taṁ me nakkhamati. Sohaṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ pucchissāmi. Sace me Bhagavā byākarissati-- ‘sassato loko’ti vā ‘asassato loko’ti vā …pe… ‘neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā-- evāhaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ carissāmi; no ce me Bhagavā byākarissati-- ‘sassato loko’ti vā ‘asassato loko’ti vā …pe… ‘neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā-- evāhaṁ sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissāmī”ti.

(M.63./I,427.) 123. Atha kho āyasmā Mālukyaputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mālukyaputto Bhagavantaṁ etadavoca--

124. “Idha mayhaṁ, bhante, rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- yānimāni diṭṭhigatāni Bhagavatā abyākatāni ṭhapitāni paṭikkhittāni-- ‘sassato loko’tipi, ‘asassato loko’tipi …pe… ‘neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’tipi-- tāni me Bhagavā na byākaroti. Yāni me Bhagavā na byākaroti taṁ me na ruccati, taṁ me nakkhamati. Sohaṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ pucchissāmi. Sace me Bhagavā byākarissati-- ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā …pe… ‘neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā-- evāhaṁ Bhagavati, brahmacariyaṁ carissāmi. No ce me Bhagavā byākarissati-- ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā …pe… ‘neva hoti na na hoti

Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā-- evāhaṁ sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissāmīti. Sace Bhagavā jānāti-- 'sassato loko'ti, 'sassato loko'ti me Bhagavā byākarotu; sace Bhagavā jānāti-- 'asassato loko'ti, 'asassato loko'ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti -- 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukaṁ hoti yadidaṁ-- 'na jānāmi, na passāmī'ti. Sace Bhagavā jānāti-- 'antavā loko'ti, 'anantavā loko'ti me Bhagavā byākarotu; sace Bhagavā jānāti-- 'anantavā loko'ti, 'anantavā loko'ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti-- 'antavā loko'ti vā, 'anantavā loko'ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukaṁ hoti yadidaṁ-- 'na jānāmi, na passāmī'ti. Sace Bhagavā jānāti-- 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti, 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti me Bhagavā byākarotu; sace Bhagavā jānāti-- 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti-- 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti vā, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukaṁ hoti yadidaṁ-- 'na jānāmi, na passāmī'ti. Sace Bhagavā jānāti-- 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti me Bhagavā byākarotu; sace Bhagavā jānāti-- 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti me (M.63./I,428.) Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti-- 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukaṁ hoti yadidaṁ-- 'na jānāmi na passāmī'ti. Sace Bhagavā jānāti-- 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti me Bhagavā byākarotu; sace Bhagavā jānāti-- 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti-- 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukaṁ hoti yadidaṁ-- 'na jānāmi, na passāmī'"ti.

125. "Kiṁ nu tāhaṁ, Mālukyaputta, evaṁ avacaṁ-- 'ehi tvaṁ, Mālukyaputta, mayi brahmacariyaṁ cara, ahaṁ te byākarissāmi -- 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā, 'antavā loko'ti vā, 'anantavā loko'ti vā, 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti vā, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti vā, 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Tvaṁ vā pana maṁ evaṁ avaca-- ahaṁ, bhante, Bhagavati brahmacariyaṁ carissāmi Bhagavā me byākarissati-- 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā, 'antavā loko'ti vā, 'anantavā loko'ti vā, 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti vā, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti vā, 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Iti kira, Mālukyaputta, nevāhaṁ taṁ vadāmi-- ehi tvaṁ, Mālukyaputta, mayi brahmacariyaṁ cara, ahaṁ te byākarissāmi -- 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā …pe… 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇāti vā'ti; napi kira maṁ tvaṁ vadesi-- ahaṁ, bhante, Bhagavati brahmacariyaṁ carissāmi, Bhagavā me byākarissati-- 'sassato loko'ti vā 'asassato loko'ti vā …pe… 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Evaṁ sante, moghapurisa, ko santo kaṁ paccācikkhasi?

126. "Yo kho, Mālukyaputta, evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ carissāmi yāva me Bhagavā na byākarissati-- "Sassato loko"ti vā, "Asassato loko"ti vā …pe…"Neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti, (M.63./I,429.) abyākatameva taṁ, Mālukyaputta, Tathāgatena assa, atha so puggalo kālaṁ kareyya. Seyyathāpi, Mālukyaputta, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhapalepanena. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhapeyyuṁ. So evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ purisaṁ jānāmi yenamhi viddho, khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ purisaṁ jānāmi yenamhi viddho, evaṁnāmo evaṁgotto iti vā'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ purisaṁ jānāmi yenamhi viddho, dīgho vā rasso vā majjhimo vā'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi

yāva na taṁ purisaṁ jānāmi yenamhi viddho, kāḷo vā sāmo vā maṅguracchavī vā'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ purisaṁ jānāmi yenamhi viddho, amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ dhanuṁ jānāmi yenamhi viddho, yadi vā cāpo yadi vā kodaṇḍo'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ jiyaṁ jānāmi yāyamhi viddho yadi vā akkassa yadi vā saṇhassa yadi vā nhārussa yadi vā maruvāya yadi vā khīrapaṇṇino'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ kaṇḍaṁ jānāmi yenamhi viddho, yadi vā gacchaṁ yadi vā ropiman'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ kaṇḍaṁ jānāmi yenamhi viddho, yassa pattehi vājitaṁ yadi vā gijjhassa yadi vā kaṅkassa yadi vā kulalassa yadi vā morassa yadi vā sithilahanuno'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ kaṇḍaṁ jānāmi yenamhi viddho, yassa nhārunā parikkhittaṁ yadi vā gavassa yadi vā mahiṁsassa yadi vā bheravassa yadi vā semhārassā'ti; so evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ imaṁ sallaṁ āharissāmi yāva na taṁ sallaṁ jānāmi yenamhi viddho, yadi vā sallaṁ yadi vā khurappaṁ yadi vā vekaṇḍaṁ yadi vā nārācaṁ yadi vā vacchadantaṁ yadi vā karavīrapattan'ti. (M.63./I,430.) Aññātameva taṁ, Mālukyaputta, tena purisena assa, atha so puriso kālaṁ kareyya. Evameva kho, Mālukyaputta, yo evaṁ vadeyya-- 'na tāvāhaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ carissāmi yāva me Bhagavā na byākarissati-- "Sassato loko"ti vā "asassato loko"ti vā …pe…"Neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti -- abyākatameva taṁ, Mālukyaputta, Tathāgatena assa, atha so puggalo kālaṅkareyya.

127. "'Sassato loko'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evaṁ 'no asassato loko'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evampi 'no sassato loko'ti vā, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati, 'asassato loko'ti vā diṭṭhiyā sati attheva jāti, atthi jarā, atthi maraṇaṁ, santi sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā; yesāhaṁ diṭṭheva dhamme nighātaṁ paññapemi 'Antavā loko'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evaṁ 'no anantavā loko'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evampi 'no antavā loko'ti vā, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati, 'anantavā loko'ti vā diṭṭhiyā sati attheva jāti, atthi jarā, atthi maraṇaṁ, santi sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā; yesāhaṁ diṭṭheva dhamme nighātaṁ paññapemi. 'Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evaṁ 'no aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evampi 'no taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti vā, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti vā diṭṭhiyā sati attheva jāti …pe… nighātaṁ paññapemi. 'Hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evaṁ 'no na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evampi 'no hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati, 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā diṭṭhiyā sati attheva jāti (M.63./I,431.) …pe… yesāhaṁ diṭṭheva dhamme nighātaṁ paññapemi. 'Hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evaṁ 'no neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti, evampi 'no hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti, Mālukyaputta, diṭṭhiyā sati, 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā diṭṭhiyā sati attheva jāti …pe… yesāhaṁ diṭṭheva dhamme nighātaṁ paññapemi.

128. "Tasmātiha, Mālukyaputta, abyākatañca me abyākatato dhāretha; byākatañca me byākatato dhāretha. Kiñca, Mālukyaputta, mayā abyākataṁ? 'Sassato loko'ti Mālukyaputta, mayā abyākataṁ; 'asassato loko'ti-- mayā abyākataṁ; 'antavā loko'ti-- mayā abyākataṁ; 'anantavā loko'ti-- mayā abyākataṁ; 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti mayā abyākataṁ; 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti-- mayā abyākataṁ; 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti -- mayā abyākataṁ; 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti-- mayā abyākataṁ; 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti-- mayā abyākataṁ; 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti-- mayā abyākataṁ. Kasmā cetaṁ, Mālukyaputta, mayā abyākataṁ? Na hetaṁ,

Mālukyaputta, atthasaṁhitaṁ na ādibrahmacariyakaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati. Tasmā taṁ mayā abyākataṁ. Kiñca, Mālukyaputta, mayā byākataṁ? 'Idaṁ dukkhan'ti, Mālukyaputta, mayā byākataṁ; 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti-- mayā byākataṁ; 'ayaṁ dukkhanirodho'ti-- mayā byākataṁ; 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti-- mayā byākataṁ. Kasmā cetaṁ, Mālukyaputta, mayā byākataṁ? Etañhi, Mālukyaputta, atthasaṁhitaṁ etaṁ ādibrahmacariyakaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Tasmā taṁ mayā byākataṁ. Tasmātiha, Mālukyaputta (M.63./I,432.) abyākatañca me abyākatato dhāretha; byākatañca me byākatato dhārethā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Mālukyaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Cūḷamālukyasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.64.) (4) Mahāmālukyasuttaṁ

▶T.46.(205)(vol.1.778.)

129. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Dhāretha no tumhe, bhikkhave, mayā desitāni pañcorambhāgiyāni saṁyojanānī"ti?

Evaṁ vutte, āyasmā Mālukyaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ahaṁ kho, bhante, dhāremi Bhagavatā desitāni pañcorambhāgiyāni saṁyojanānī"ti. "Yathā kathaṁ pana tvaṁ, Mālukyaputta, dhāresi mayā desitāni pañcorambhāgiyāni saṁyojanānī"ti? "Sakkāyadiṭṭhiṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ desitaṁ dhāremi; vicikicchaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ desitaṁ dhāremi; sīlabbataparāmāsaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ desitaṁ dhāremi; kāmacchandaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ desitaṁ dhāremi; byāpādaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ desitaṁ dhāremi. Evaṁ kho ahaṁ, bhante, dhāremi Bhagavatā desitāni pañcorambhāgiyāni saṁyojanānī"ti.

"Kassa kho nāma tvaṁ, Mālukyaputta, imāni evaṁ pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni desitāni dhāresi? Nanu, Mālukyaputta aññatitthiyā paribbājakā iminā taruṇūpamena upārambhena upārambhissanti? Daharassa hi, Mālukyaputta, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sakkāyotipi na hoti, (M.64./I,433.) kuto panassa uppajjissati sakkāyadiṭṭhi? Anusetvevassa sakkāyadiṭṭhānusayo. Daharassa hi, Mālukyaputta, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa dhammātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati dhammesu vicikicchā? Anusetvevassa vicikicchānusayo. Daharassa hi, Mālukyaputta, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sīlātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati sīlesu sīlabbataparāmāso? Anusetvevassa sīlabbataparāmāsānusayo Daharassa hi, Mālukyaputta, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāmātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati kāmesu kāmacchando? Anusetvevassa kāmarāgānusayo. Daharassa hi, Mālukyaputta, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sattātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati sattesu byāpādo? Anusetvevassa byāpādānusayo. Nanu, Mālukyaputta, aññatitthiyā paribbājakā iminā taruṇūpamena upārambhena upārambhissantī"ti? Evaṁ vutte, āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Etassa, Bhagavā, kālo, etassa, Sugata, kālo yaṁ Bhagavā pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni deseyya. Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī"ti. "Tena hānanda, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

130. "Idhānanda assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme

avinīto sakkāyadiṭṭhipariyuṭṭhitena cetasā viharati sakkāyadiṭṭhiparetena; uppannāya ca sakkāyadiṭṭhiyā nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa sā sakkāyadiṭṭhi thāmagatā appaṭivinītā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ. Vicikicchāpariyuṭṭhitena cetasā viharati vicikicchāparetena; uppannāya ca vicikicchāya nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa sā vicikicchā thāmagatā appaṭivinītā orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ. Sīlabbataparāmāsapariyuṭṭhitena cetasā viharati sīlabbataparāmāsaparetena; uppannassa ca sīlabbataparāmāsassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa so sīlabbataparāmāso thāmagato appaṭivinīto orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ. Kāmarāgapariyuṭṭhitena cetasā viharati kāmarāgaparetena (M.64./I,434.) uppannassa ca kāmarāgassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa so kāmarāgo thāmagato appaṭivinīto orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ. Byāpādapariyuṭṭhitena cetasā viharati byāpādaparetena; uppannassa ca byāpādassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa so byāpādo thāmagato appaṭivinīto orambhāgiyaṁ saṁyojanaṁ.

131. “Sutavā ca kho, Ānanda, ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na sakkāyadiṭṭhipariyuṭṭhitena cetasā viharati na sakkāyadiṭṭhiparetena; uppannāya ca sakkāyadiṭṭhiyā nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa sā sakkāyadiṭṭhi sānusayā pahīyati. Na vicikicchāpariyuṭṭhitena cetasā viharati na vicikicchāparetena; uppannāya ca vicikicchāya nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa sā vicikicchā sānusayā pahīyati. Na sīlabbataparāmāsapariyuṭṭhitena cetasā viharati na sīlabbataparāmāsaparetena; uppannassa ca sīlabbataparāmāsassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa so sīlabbataparāmāso sānusayo pahīyati. Na kāmarāgapariyuṭṭhitena cetasā viharati na kāmarāgaparetena; uppannassa ca kāmarāgassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa so kāmarāgo sānusayo pahīyati Na byāpādapariyuṭṭhitena cetasā viharati na byāpādaparetena; uppannassa ca byāpādassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa so byāpādo sānusayo pahīyati.

132. “Yo, Ānanda, maggo yā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya taṁ maggaṁ taṁ paṭipadaṁ anāgamma pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Seyyathāpi, Ānanda, mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato tacaṁ acchetvā phegguṁ acchetvā sāracchedo bhavissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati; evameva kho, Ānanda, yo maggo yā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya taṁ maggaṁ taṁ paṭipadaṁ anāgamma pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

“Yo ca kho, Ānanda, maggo yā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya (M.64./I,435.) taṁ maggaṁ taṁ paṭipadaṁ āgamma pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti-- ṭhānametaṁ vijjati. Seyyathāpi, Ānanda, mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato tacaṁ chetvā phegguṁ chetvā sāracchedo bhavissatīti-- ṭhānametaṁ vijjati; evameva kho, Ānanda, yo maggo yā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya taṁ maggaṁ taṁ paṭipadaṁ āgamma pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti-- ṭhānametaṁ vijjati. Seyyathāpi, Ānanda, gaṅgā nadī pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā. Atha dubbalako puriso āgaccheyya-- ‘ahaṁ imissā Gaṅgāya nadiyā tiriyaṁ bāhāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gacchissāmī’ti; so na sakkuṇeyya Gaṅgāya nadiyā tiriyaṁ bāhāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gantuṁ. Evameva kho, Ānanda, yesaṁ kesañci sakkāyanirodhāya dhamme desiyamāne cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati na vimuccati; seyyathāpi so dubbalako puriso evamete daṭṭhabbā. Seyyathāpi, Ānanda, gaṅgā nadī pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā. Atha balavā puriso āgaccheyya-- ‘ahaṁ imissā Gaṅgāya nadiyā tiriyaṁ bāhāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gacchissāmī’ti; so sakkuṇeyya Gaṅgāya nadiyā tiriyaṁ bāhāya sotaṁ chetvā sotthinā pāraṁ gantuṁ. Evameva kho, Ānanda, yesaṁ kesañci sakkāyanirodhāya dhamme desiyamāne cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati vimuccati; seyyathāpi so balavā puriso evamete

daṭṭhabbā.

133. “Katamo cānanda, maggo, katamā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya? Idhānanda, bhikkhu upadhivivekā akusalānaṁ dhammānaṁ pahānā sabbaso kāyaduṭṭhullānaṁ paṭippassaddhiyā vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti rūpagataṁ vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ te dhamme aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato samanupassati. So tehi dhammehi cittaṁ paṭivāpeti. So tehi dhammehi cittaṁ paṭivāpetvā amatāya (M.64./I,436.) dhātuyā cittaṁ upasaṁharati-- ‘etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ sabbasaṅkhārasamatho sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho nibbānan’ti. So tattha ṭhito āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇāti; no ce āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇāti teneva dhammarāgena tāya dhammanandiyā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī, anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, Ānanda, maggo ayaṁ paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya.

“Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti rūpagataṁ vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ… anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, Ānanda, maggo ayaṁ paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya.

“Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā ‘ananto ākāso’ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ …pe… anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, Ānanda, maggo ayaṁ paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya.

“Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma ‘anantaṁ viññāṇan’ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ (M.64./I,437.) …pe… anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, Ānanda, maggo ayaṁ paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya.

“Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma ‘natthi kiñcī’ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ …pe… anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, Ānanda, maggo ayaṁ paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāyā”ti.

“Eso ce, bhante, maggo esā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya, atha kiñcarahi idhekacce bhikkhū cetovimuttino ekacce bhikkhū paññāvimuttino”ti? “Ettha kho panesāhaṁ, Ānanda, indriyavemattataṁ vadāmī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahāmālukyasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.65.) (5) Bhaddālisuttaṁ

▶T.46.(194)(vol.1.746.)、T.125.(47.7)(vol.2.800.)

134. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- “Ahaṁ kho, bhikkhave, ekāsanabhojanaṁ bhuñjāmi; ekāsanabhojanaṁ kho, ahaṁ, bhikkhave, bhuñjamāno appābādhatañca sañjānāmi appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha, tumhepi, bhikkhave, ekāsanabhojanaṁ bhuñjatha; ekāsanabhojanaṁ

kho, bhikkhave, tumhepi bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā”ti. Evaṁ vutte, āyasmā Bhaddāli Bhagavantaṁ etadavoca-- “Ahaṁ kho, bhante, na ussahāmi ekāsanabhojanaṁ bhuñjituṁ; ekāsanabhojanañhi me, bhante, bhuñjato siyā kukkuccaṁ, siyā vippaṭisāro”ti. “Tena hi tvaṁ, Bhaddāli, yattha nimantito assasi tattha ekadesaṁ bhuñjitvā ekadesaṁ nīharitvāpi bhuñjeyyāsi. Evampi (M.65./I,438.) kho tvaṁ, Bhaddāli, bhuñjamāno ekāsano yāpessasī”ti. “Evampi kho ahaṁ, bhante, na ussahāmi bhuñjituṁ; evampi hi me, bhante, bhuñjato siyā kukkuccaṁ, siyā vippaṭisāro”ti. Atha kho āyasmā Bhaddāli Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesi. Atha kho āyasmā Bhaddāli sabbaṁ taṁ temāsaṁ na Bhagavato sammukhībhāvaṁ adāsi, yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī.

135. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū Bhagavato cīvarakammaṁ karonti-- niṭṭhitacīvaro Bhagavā temāsaccayena cārikaṁ pakkamissatīti. Atha kho āyasmā Bhaddāli yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tehi bhikkhūhi saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Bhaddāliṁ te bhikkhū etadavocuṁ-- “Idaṁ kho, āvuso Bhaddāli, Bhagavato cīvarakammaṁ karīyati. Niṭṭhitacīvaro Bhagavā temāsaccayena cārikaṁ pakkamissati. Iṅghāvuso Bhaddāli, etaṁ dosakaṁ sādhukaṁ manasi karohi, mā te pacchā dukkarataraṁ ahosī”ti. “Evamāvuso”ti kho āyasmā Bhaddāli tesaṁ bhikkhūnaṁ paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Bhaddāli Bhagavantaṁ etadavoca-- “Accayo maṁ, bhante, accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ, yohaṁ Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesiṁ. Tassa me, bhante, Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā”ti.

“Taggha tvaṁ, Bhaddāli, accayo accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ, yaṁ tvaṁ mayā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesi. Samayopi kho te, Bhaddāli, appaṭividdho ahosi-- ‘Bhagavā kho Sāvatthiyaṁ viharati, Bhagavāpi maṁ jānissati-- Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te, Bhaddāli, samayo appaṭividdho ahosi. Samayopi kho te, Bhaddāli, appaṭividdho ahosi-- ‘sambahulā (M.65./I,439.) kho bhikkhu Sāvatthiyaṁ vassaṁ upagatā, tepi maṁ jānissanti-- Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te, Bhaddāli, samayo appaṭividdho ahosi. Samayopi kho te, Bhaddāli, appaṭividdho ahosi-- ‘sambahulā kho bhikkhuniyo Sāvatthiyaṁ vassaṁ upagatā, tāpi maṁ jānissanti-- Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te, Bhaddāli, samayo appaṭividdho ahosi. Samayopi kho te, Bhaddāli, appaṭividdho ahosi-- ‘sambahulā kho upāsakā Sāvatthiyaṁ paṭivasanti, tepi maṁ jānissanti-- Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te, Bhaddāli, samayo appaṭividdho ahosi. Samayopi kho te, Bhaddāli, appaṭividdho ahosi-- ‘sambahulā kho upāsikā Sāvatthiyaṁ paṭivasanti, tāpi maṁ jānissanti-- Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te, Bhaddāli samayo appaṭividdho ahosi. Samayopi kho te, Bhaddāli, appaṭividdho ahosi-- ‘sambahulā kho nānātitthiyā samaṇabrāhmaṇā Sāvatthiyaṁ vassaṁ upagatā, tepi maṁ jānissanti-- Bhaddāli nāma bhikkhu samaṇassa Gotamassa sāvako theraññataro bhikkhu sāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te, Bhaddāli, samayo appaṭividdho ahosī”ti.

“Accayo maṁ, bhante, accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ, yohaṁ Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesiṁ. Tassa me, bhante, Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā”ti. “Taggha tvaṁ, Bhaddāli, accayo accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ, yaṁ tvaṁ mayā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesi”.

136. “Taṁ kiṁ maññasi, Bhaddāli, idhassa bhikkhu ubhatobhāgavimutto, tamahaṁ evaṁ vadeyyaṁ-- ‘ehi me tvaṁ, bhikkhu, paṅke saṅkamo hohī’ti, api nu kho so saṅkameyya vā aññena vā kāyaṁ sannāmeyya, ‘no’ti vā vadeyyā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Bhaddāli, idhassa bhikkhu paññāvimutto… kāyasakkhi… diṭṭhippatto… saddhāvimutto… dhammānusārī… saddhānusārī, tamahaṁ evaṁ vadeyyaṁ-- ‘ehi me tvaṁ, bhikkhu, paṅke saṅkamo hohī’ti, api nu kho so saṅkameyya vā aññena vā kāyaṁ sannāmeyya, ‘no’ti vā vadeyyā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Bhaddāli, api nu tvaṁ, Bhaddāli, tasmiṁ samaye ubhatobhāgavimutto vā hosi paññāvimutto (M.65./I,440.) vā kāyasakkhi vā diṭṭhippatto vā saddhāvimutto vā dhammānusārī vā saddhānusārī vā”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Nanu tvaṁ, Bhaddāli, tasmiṁ samaye ritto tuccho aparaddho”ti?

“Evaṁ bhante. Accayo maṁ, bhante, accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ, yohaṁ Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesiṁ. Tassa me, bhante, Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā”ti. “Taggha tvaṁ, Bhaddāli, accayo accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ, yaṁ tvaṁ mayā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṅghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesi. Yato ca kho tvaṁ, Bhaddāli, accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikarosi, taṁ te mayaṁ paṭiggaṇhāma. Vuddhihesā, Bhaddāli, ariyassa vinaye yo accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikaroti, āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjati”.

137. “Idha, Bhaddāli, ekacco bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī hoti. Tassa evaṁ hoti-- ‘yaṁnūnāhaṁ vivittaṁ senāsanaṁ bhajeyyaṁ araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Appeva nāmāhaṁ uttari manussadhammā alamariyañāṇadassana-- visesaṁ sacchikareyyan’ti. So vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato satthāpi upavadati, anuviccapi viññū sabrahmacārī upavadanti, devatāpi upavadanti, attāpi attānaṁ upavadati. So satthārāpi upavadito, anuviccapi viññūhi sabrahmacārīhi upavadito, devatāhipi upavadito, attanāpi attānaṁ upavadito na uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikaroti. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārissa.

138. “Idha pana, Bhaddāli, ekacco bhikkhu Satthusāsane sikkhāya paripūrakārī hoti. Tassa evaṁ hoti-- ‘yaṁnūnāhaṁ vivittaṁ senāsanaṁ bhajeyyaṁ araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ (M.65./I,441.) palālapuñjaṁ. Appeva nāmāhaṁ uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikareyyan’ti. So vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato satthāpi na upavadati, anuviccapi viññū sabrahmacārī na upavadanti, devatāpi na upavadanti, attāpi attānaṁ na upavadati. So satthārāpi anupavadito anuviccapi viññūhi sabrahmacārīhi anupavadito, devatāhipi anupavadito, attanāpi attānaṁ anupavadito uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikaroti. So vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

139. “Puna caparaṁ, Bhaddāli, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ

Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

"Puna caparaṁ, Bhaddāli, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

"Puna caparaṁ, Bhaddāli, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti -- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā …pe… vinipātaṁ nirayaṁ upapannā; ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā …pe… sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena …pe… yathākammūpage satte pajānāti. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ[1], (M.65./I,442.) Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti; 'ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Taṁ kissa hetu? Evañhi taṁ, Bhaddāli, hoti yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissā"ti.

140. Evaṁ vutte, āyasmā Bhaddāli Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo yena midhekaccaṁ bhikkhuṁ pasayha pasayha kāraṇaṁ karonti? Ko pana, bhante, hetu, ko paccayo yena midhekaccaṁ bhikkhuṁ no tathā pasayha pasayha kāraṇaṁ karontī"ti? "Idha, Bhaddāli, ekacco bhikkhu abhiṇhāpattiko hoti āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomaṁ pāteti, na netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti nāha. Tatra, Bhaddāli, bhikkhūnaṁ evaṁ hoti-- ayaṁ kho, āvuso, bhikkhu abhiṇhāpattiko āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomaṁ pāteti, na netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano (M.65./I,443.) hoti taṁ karomī'ti nāha. Sādhu vatāyasmanto imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ na khippameva vūpasameyyāti. Tassa kho evaṁ, Bhaddāli, bhikkhuno bhikkhū tathā tathā upaparikkhanti yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ na khippameva vūpasammati.

141. "Idha pana, Bhaddāli, ekacco bhikkhu abhiṇhāpattiko hoti āpattibahulo. So

[1] Evabhi tam= PTS Evam h'e tam

bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ na apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomaṁ pāteti, netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti āha. Tatra, Bhaddāli, bhikkhūnaṁ evaṁ hoti-- ayaṁ kho, āvuso, bhikkhu abhiṇhāpattiko āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ na apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomaṁ pāteti, netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti āha. Sādhu vatāyasmanto, imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ khippameva vūpasameyyāti. Tassa kho evaṁ, Bhaddāli, bhikkhuno bhikkhū tathā tathā upaparikkhanti yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ khippameva vūpasammati.

142. "Idha, Bhaddāli, ekacco bhikkhu adhiccāpattiko hoti anāpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomaṁ pāteti, na netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti nāha. Tatra, Bhaddāli, bhikkhūnaṁ evaṁ hoti-- ayaṁ kho, āvuso, bhikkhu adhiccāpattiko anāpattibahulo So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomaṁ pāteti, na netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti nāha. Sādhu vatāyasmanto, imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ na khippameva vūpasameyyāti. Tassa kho evaṁ, Bhaddāli, bhikkhuno bhikkhū tathā tathā upaparikkhanti yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ (M.65./I,444.) na khippameva vūpasammati.

143. "Idha pana, Bhaddāli, ekacco bhikkhu adhiccāpattiko hoti anāpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññaṁ paṭicarati, na bahiddhā kathaṁ apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomaṁ pāteti, netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti āha. Tatra, Bhaddāli, bhikkhūnaṁ evaṁ hoti-- ayaṁ kho, āvuso, bhikkhu adhiccāpattiko anāpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññaṁ paṭicarati, na bahiddhā kathaṁ apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomaṁ pāteti, netthāraṁ vattati, 'yena saṅgho attamano hoti taṁ karomī'ti āha. Sādhu vatāyasmanto, imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ khippameva vūpasameyyāti. Tassa kho evaṁ, Bhaddāli, bhikkhuno bhikkhū tathā tathā upaparikkhanti yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ khippameva vūpasammati.

144. "Idha Bhaddāli, ekacco bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Tatra, Bhaddāli, bhikkhūnaṁ evaṁ hoti-- 'ayaṁ kho, āvuso, bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Sace mayaṁ imaṁ bhikkhuṁ pasayha pasayha kāraṇaṁ karissāma-- mā yampissa taṁ saddhāmattakaṁ pemamattakaṁ tamhāpi parihāyī'ti. Seyyathāpi, Bhaddāli, purisassa ekaṁ cakkhuṁ, tassa mittāmaccā ñātisālohitā taṁ ekaṁ cakkhuṁ rakkheyyuṁ-- 'mā yampissa taṁ ekaṁ cakkhuṁ tamhāpi parihāyī'ti; evameva kho, Bhaddāli, idhekacco bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Tatra, Bhaddāli, bhikkhūnaṁ evaṁ hoti-- 'ayaṁ kho, āvuso, bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Sace mayaṁ imaṁ bhikkhuṁ pasayha pasayha kāraṇaṁ karissāma-- mā yampissa taṁ saddhāmattakaṁ pemamattakaṁ tamhāpi parihāyī'ti. Ayaṁ kho, Bhaddāli, hetu ayaṁ paccayo yena midhekaccaṁ bhikkhuṁ pasayha pasayha kāraṇaṁ karonti. Ayaṁ pana, Bhaddāli, hetu ayaṁ paccayo, yena midhekaccaṁ bhikkhuṁ no tathā pasayha pasayha kāraṇaṁ karontī"ti.

145. "'Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo yena pubbe appatarāni ceva (M.65./I,445.) sikkhāpadāni ahesuṁ bahutarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahiṁsu? Ko pana, bhante, hetu, ko paccayo yena etarahi bahutarāni ceva sikkhāpadāni honti appatarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahantī'ti? "Evametaṁ, Bhaddāli, hoti sattesu hāyamānesu, saddhamme antaradhāyamāne, bahutarāni ceva sikkhāpadāni honti appatarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahantīti. Na tāva, Bhaddāli, satthā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpeti yāva na idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṅghe pātubhavanti. Yato ca kho, Bhaddāli, idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṅghe pātubhavanti, atha satthā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpeti tesaṁyeva āsavaṭṭhānīyānaṁ dhammānaṁ paṭighātāya. Na tāva, Bhaddāli, idhekacce

āsavaṭṭhānīyā dhammā saṅghe pātubhavanti yāva na saṅgho mahattaṁ patto hoti. Yato ca kho, Bhaddāli, saṅgho mahattaṁ patto hoti, atha idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṅghe pātubhavanti. Atha satthā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpeti tesaṁyeva āsavaṭṭhānīyānaṁ dhammānaṁ paṭighātāya. Na tāva, Bhaddāli, idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṅghe pātubhavanti yāva na saṅgho lābhaggaṁ patto hoti, yasaggaṁ patto hoti, bāhusaccaṁ patto hoti, rattaññutaṁ patto hoti. Yato ca kho, Bhaddāli, saṅgho rattaññutaṁ patto hoti, atha idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṅghe pātubhavanti, atha satthā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpeti tesaṁyeva āsavaṭṭhānīyānaṁ dhammānaṁ paṭighātāya.

146. "Appakā kho tumhe, Bhaddāli, tena samayena ahuvattha yadā vo ahaṁ ājānīyasusūpamaṁ dhammapariyāyaṁ desesiṁ. Taṁ sarasi Bhaddālī"ti

"No hetaṁ, bhante".

"Tatra, Bhaddāli, kaṁ hetuṁ paccesī"ti?

"So hi nūnāhaṁ, bhante, dīgharattaṁ Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī ahosin"ti.

"Na kho, Bhaddāli, eseva hetu, esa paccayo. Api ca me tvaṁ, Bhaddāli, dīgharattaṁ cetasā cetoparicca vidito-- 'na cāyaṁ moghapuriso mayā dhamme desiyamāne aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetaso samannāharitvā ohitasoto dhammaṁ suṇātī'ti. Api ca te ahaṁ, Bhaddāli, ājānīyasusūpamaṁ dhammapariyāyaṁ desessāmi. Taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi (M.65./I,446.) bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Bhaddāli Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

147. "Seyyathāpi, Bhaddāli, dakkho assadamako bhadraṁ assājānīyaṁ labhitvā paṭhameneva mukhādhāne kāraṇaṁ kāreti. Tassa mukhādhāne kāraṇaṁ kāriyamānassa hontiyeva visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici, yathā taṁ akāritapubbaṁ kāraṇaṁ kāriyamānassa. So abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbāyati. Yato kho, Bhaddāli, bhadro assājānīyo abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbuto hoti, tamenaṁ assadamako uttari kāraṇaṁ kāreti yugādhāne. Tassa yugādhāne kāraṇaṁ kāriyamānassa hontiyeva visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici, yathā taṁ akāritapubbaṁ kāraṇaṁ kāriyamānassa. So abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbāyati Yato kho, Bhaddāli, bhadro assājānīyo abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbuto hoti, tamenaṁ assadamako uttari kāraṇaṁ kāreti anukkame maṇḍale khurakāse dhāve davatte rājaguṇe rājavaṁse uttame jave uttame haye uttame sākhalye. Tassa uttame jave uttame haye uttame sākhalye kāraṇaṁ kāriyamānassa hontiyeva visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici, yathā taṁ akāritapubbaṁ kāraṇaṁ kāriyamānassa. So abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbāyati. Yato kho, Bhaddāli, bhadro assājānīyo abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbuto hoti, tamenaṁ assadamako uttari vaṇṇiyañca pāṇiyañca anuppavecchati. Imehi kho, Bhaddāli, dasahaṅgehi samannāgato bhadro assājānīyo rājāraho hoti rājabhoggo rañño aṅganteva saṅkhyaṁ gacchati.

"Evameva kho, Bhaddāli, dasahi dhammehi samannāgato bhikkhu āhuneyyo hoti pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassa. Katamehi dasahi? Idha, Bhaddāli, bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsaṅkappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti, asekhena sammākammantena samannāgato hoti, asekhena sammā-- ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāvāyāmena samannāgato hoti asekhāya (M.65./I,447.) sammāsatiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammāñāṇena samannāgato hoti, asekhāy sammāvimuttiyā samannāgato hoti-- imehi kho, Bhaddāli, dasahi dhammehi samannāgato bhikkhu āhuneyyo hoti pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Bhaddāli Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Bhaddālisuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.66.) (6) Laṭukikopamasuttaṁ

►T.46.(194)(vol.1.746.)、T.125.(47.7)(vol.2.800.)

148. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Aṅguttarāpesu viharati Āpaṇaṁ nāma Aṅguttarāpānaṁ nigamo. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya āpaṇaṁ piṇḍāya pāvisi. Āpaṇe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yenaññataro vanasaṇḍo tenupasaṅkami divāvihārāya. Taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Āyasmāpi kho Udāyī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya āpaṇaṁ piṇḍāya pāvisi. Āpaṇe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena so vanasaṇḍo tenupasaṅkami divāvihārāya. Taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho āyasmato Udāyissa rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- "Bahūnaṁ vata no Bhagavā dukkhadhammānaṁ apahattā, bahūnaṁ vata no Bhagavā sukhadhammānaṁ upahattā; bahūnaṁ vata no Bhagavā akusalānaṁ dhammānaṁ apahattā, bahūnaṁ vata no Bhagavā kusalānaṁ dhammānaṁ upahattā"ti. Atha kho āyasmā Udāyī sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ (M.66./I,448.) nisīdi.

149. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Udāyī Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idha mayhaṁ, bhante, rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- 'bahūnaṁ vata no Bhagavā dukkhadhammānaṁ apahattā, bahūnaṁ vata no Bhagavā sukhadhammānaṁ upahattā; bahūnaṁ vata no Bhagavā akusalānaṁ dhammānaṁ apahattā, bahūnaṁ vata no Bhagavā kusalānaṁ dhammānaṁ upahattā'ti. Mayañhi, bhante, pubbe sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle. Ahu kho so, bhante, samayo yaṁ Bhagavā bhikkhū āmantesi-- 'iṅgha tumhe, bhikkhave, etaṁ divāvikālabhojanaṁ pajahathā'ti. Tassa mayhaṁ, bhante, ahudeva aññathattaṁ, ahudeva domanassaṁ-- 'yampi no saddhā gahapatikā divā vikāle paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ denti tassapi no Bhagavā pahānamāha, tassapi no Sugato paṭinissaggamāhā'ti. Te mayaṁ, bhante, Bhagavati pemañca gāravañca hiriñca ottappañca sampassamānā evaṁ taṁ divāvikālabhojanaṁ pajahimhā. Te mayaṁ, bhante, sāyañceva bhuñjāma pāto ca. Ahu kho so, bhante, samayo yaṁ Bhagavā bhikkhū āmantesi-- 'iṅgha tumhe, bhikkhave, etaṁ rattiṁvikālabhojanaṁ pajahathā'ti. Tassa mayhaṁ, bhante, ahudeva aññathattaṁ ahudeva domanassaṁ -- 'yampi no imesaṁ dvinnaṁ bhattānaṁ paṇītasaṅkhātataraṁ tassapi no Bhagavā pahānamāha, tassapi no Sugato paṭinissaggamāhā'ti. Bhūtapubbaṁ, bhante, aññataro puriso divā sūpeyyaṁ labhitvā evamāha-- 'handa ca imaṁ nikkhipatha, sāyaṁ sabbeva samaggā bhuñjissāmā'ti. Yā kāci, bhante, saṅkhatiyo sabbā tā rattiṁ, appā divā. Te mayaṁ, bhante, Bhagavati pemañca gāravañca hiriñca ottappañca sampassamānā evaṁ taṁ rattiṁvikālabhojanaṁ pajahimhā. Bhūtapubbaṁ, bhante, bhikkhū rattandhakāratimisāyaṁ piṇḍāya carantā candanikampi pavisanti, oligallepi papatanti, kaṇṭakāvāṭampi ārohanti, suttampi gāviṁ ārohanti, māṇavehipi samāgacchanti katakammehipi akatakammehipi, mātugāmopi te asaddhammena nimanteti. Bhūtapubbāhaṁ, bhante, rattandhakāratimisāyaṁ piṇḍāya carāmi. Addasā kho maṁ, bhante, aññatarā itthī vijjantarikāya bhājanaṁ dhovantī. Disvā maṁ bhītā vissaramakāsi-- 'abhumme pisāco vata man'ti! Evaṁ vutte, ahaṁ, bhante, taṁ itthiṁ etadavocaṁ-- 'Nāhaṁ, bhagini, pisāco; bhikkhu (M.66./I,449.) piṇḍāya ṭhito'ti. 'Bhikkhussa ātumārī, bhikkhussa mātumārī ! Varaṁ te, bhikkhu, tiṇhena govikantanena kucchi parikanto, na tveva varaṁ yaṁ rattandhakāratimisāyaṁ kucchihetu piṇḍāya carasī'ti. Tassa mayhaṁ, bhante, tadanussarato evaṁ hoti-- 'bahūnaṁ vata no Bhagavā dukkhadhammānaṁ apahattā, bahūnaṁ vata no Bhagavā sukhadhammānaṁ upahattā; bahūnaṁ vata no Bhagavā akusalānaṁ dhammānaṁ apahattā, bahūnaṁ vata no Bhagavā kusalānaṁ dhammānaṁ upahattā'"ti.

150. "Evameva panudāyi, idhekacce moghapurisā 'idaṁ pajahathā'ti mayā

vuccamānā te evamāhaṁsu-- ‘Kiṁ panimassa appamattakassa oramattakassa adhisallikhatevāyaṁ samaṇo’ti. Te tañceva nappajahanti, mayi ca appaccayaṁ upaṭṭhāpenti. Ye ca bhikkhū sikkhākāmā tesaṁ taṁ, Udāyi, hoti balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ, apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro-- seyyathāpi, Udāyi, laṭukikā sakuṇikā pūtilatāya bandhanena baddhā tattheva vadhaṁ vā bandhaṁ vā maraṇaṁ vā āgameti. Yo nu kho, Udāyi, evaṁ vadeyya -- ‘yena sā laṭukikā sakuṇikā pūtilatāya bandhanena baddhā tattheva vadhaṁ vā bandhaṁ vā maraṇaṁ vā āgameti, tañhi tassā abalaṁ bandhanaṁ dubbalaṁ bandhanaṁ, pūtikaṁ bandhanaṁ, asārakaṁ bandhanan’ti; sammā nu kho so, Udāyi, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante. Yena sā, bhante, laṭukikā sakuṇikā pūtilatāya bandhanena baddhā tattheva vadhaṁ vā bandhaṁ vā maraṇaṁ vā āgameti, tañhi tassā balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro”ti. “Evameva kho, Udāyi, idhekacce moghapurisā ‘idaṁ pajahathā’ti mayā vuccamānā te evamāhaṁsu-- ‘Kiṁ panimassa appamattakassa oramattakassa adhisallikhatevāyaṁ samaṇo’ti? Te tañceva nappajahanti, mayi ca appaccayaṁ upaṭṭhāpenti. Ye ca bhikkhū sikkhākāmā tesaṁ taṁ, Udāyi, hoti balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ, apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro”.

151. “Idha panudāyi, ekacce kulaputtā ‘idaṁ pajahathā’ti (M.66./I,450.) mayā vuccamānā te evamāhaṁsu-- ‘Kiṁ panimassa appamattakassa oramattakassa pahātabbassa yassa no Bhagavā pahānamāha, yassa no Sugato paṭinissaggamāhā’ti? Te tañceva pajahanti, mayi ca na appaccayaṁ upaṭṭhāpenti. Ye ca bhikkhū sikkhākāmā te taṁ pahāya appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharanti. Tesaṁ taṁ, Udāyi, hoti abalaṁ bandhanaṁ, dubbalaṁ bandhanaṁ, pūtikaṁ bandhanaṁ, asārakaṁ bandhanaṁ-- seyyathāpi, Udāyi, rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro daḷhehi varattehi bandhanehi baddho īsakaṁyeva kāyaṁ sannāmetvā tāni bandhanāni saṁchinditvā saṁpadāletvā yena kāmaṁ pakkamati. Yo nu kho, Udāyi, evaṁ vadeyya-- ‘yehi so rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro daḷhehi varattehi bandhanehi baddho īsakaṁyeva kāyaṁ sannāmetvā tāni bandhanāni saṁchinditvā saṁpadāletvā yena kāmaṁ pakkamati, tañhi tassa balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ, apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro’ti; sammā nu kho so, Udāyi, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante. Yehi so, bhante, rañño nāgo īsādanto urūḷhavā abhijāto saṅgāmāvacaro daḷhehi varattehi bandhanehi baddho īsakaṁyeva kāyaṁ sannāmetvā tāni bandhanāni saṁchinditvā saṁpadāletvā yena kāmaṁ pakkamati, tañhi tassa abalaṁ bandhanaṁ …pe… asārakaṁ bandhanan”ti. “Evameva kho, Udāyi, idhekacce kulaputtā ‘idaṁ pajahathā’ti mayā vuccamānā te evamāhaṁsu-- ‘Kiṁ panimassa appamattakassa oramattakassa pahātabbassa yassa no Bhagavā pahānamāha, yassa no Sugato paṭinissaggamāhā’ti? Te tañceva pajahanti, mayi ca na appaccayaṁ upaṭṭhāpenti. Ye ca bhikkhū sikkhākāmā te taṁ pahāya appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharanti. Tesaṁ taṁ, Udāyi, hoti abalaṁ bandhanaṁ, dubbalaṁ bandhanaṁ, pūtikaṁ bandhanaṁ, asārakaṁ bandhanaṁ”.

152. “Seyyathāpi, Udāyi, puriso daliddo assako anāḷhiyo; tassa’ssa ekaṁ agārakaṁ oluggaviluggaṁ kākātidāyiṁ naparamarūpaṁ, ekā khaṭopikā oluggaviluggā naparamarūpā, ekissā (M.66./I,451.) kumbhiyā dhaññasamavāpakaṁ naparamarūpaṁ, ekā jāyikā naparamarūpā. So ārāmagataṁ bhikkhuṁ passeyya sudhotahatthapādaṁ manuññaṁ bhojanaṁ bhuttāviṁ sītāya chāyāya nisinnaṁ adhicitte yuttaṁ. Tassa evamassa-- ‘sukhaṁ vata, bho, sāmaññaṁ, ārogyaṁ vata, bho, sāmaññaṁ! So vatassaṁ yohaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So na sakkuṇeyya ekaṁ agārakaṁ oluggaviluggaṁ kākātidāyiṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekaṁ khaṭopikaṁ oluggaviluggaṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakaṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekaṁ jāyikaṁ naparamarūpaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ. Yo nu kho, Udāyi, evaṁ vadeyya-- ‘yehi so puriso bandhanehi baddho na sakkoti ekaṁ agārakaṁ oluggaviluggaṁ

kākātidāyiṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekaṁ khaṭopikaṁ oluggaviluggaṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakaṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekaṁ jāyikaṁ naparamarūpaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ; tañhi tassa abalaṁ bandhanaṁ, dubbalaṁ bandhanaṁ, pūtikaṁ bandhanaṁ, asārakaṁ bandhanan'ti; sammā nu kho so, Udāyi, vadamāno vadeyyā"ti? "No hetaṁ, bhante. Yehi so, bhante, puriso bandhanehi baddho, na sakkoti ekaṁ agārakaṁ oluggaviluggaṁ kākātidāyiṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekaṁ khaṭopikaṁ oluggaviluggaṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakaṁ naparamarūpaṁ pahāya, ekaṁ jāyikaṁ naparamarūpaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ; tañhi tassa balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ, apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro"ti. "Evameva kho, Udāyi, idhekacce moghapurisā 'idaṁ pajahathā'ti mayā vuccamānā te evamāhaṁsu -- 'Kiṁ panimassa appamattakassa oramattakassa adhisallikhatevāyaṁ samaṇo'ti? Te tañceva nappajahanti, mayi ca appaccayaṁ upaṭṭhāpenti. Ye ca bhikkhū sikkhākāmā tesaṁ taṁ, Udāyi, hoti balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ, apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro".

153. "Seyyathāpi Udāyi, gahapati vā gahapatiputto vā aḍḍho (M.66./I,452.) mahaddhano mahābhogo, nekānaṁ nikkhagaṇānaṁ cayo, nekānaṁ dhaññagaṇānaṁ cayo, nekānaṁ khettagaṇānaṁ cayo, nekānaṁ vatthugaṇānaṁ cayo, nekānaṁ bhariyagaṇānaṁ cayo, nekānaṁ dāsagaṇānaṁ cayo, nekānaṁ dāsigaṇānaṁ cayo; so ārāmagataṁ bhikkhuṁ passeyya sudhotahatthapādaṁ manuññaṁ bhojanaṁ bhuttāviṁ sītāya chāyāya nisinnaṁ adhicitte yuttaṁ. Tassa evamassa-- 'sukhaṁ vata, bho, sāmaññaṁ, ārogyaṁ vata, bho, sāmaññaṁ! So vatassaṁ yohaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan'ti. So sakkuṇeyya nekāni nikkhagaṇāni pahāya, nekāni dhaññagaṇāni pahāya, nekāni khettagaṇāni pahāya, nekāni vatthugaṇāni pahāya, nekāni bhariyagaṇāni pahāya, nekāni dāsagaṇāni pahāya, nekāni dāsigaṇāni pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ. Yo nu kho, Udāyi, evaṁ vadeyya-- 'yehi so gahapati vā gahapatiputto vā bandhanehi baddho, sakkoti nekāni nikkhagaṇāni pahāya, nekāni dhaññagaṇāni pahāya, nekāni khettagaṇāni pahāya, nekāni vatthugaṇāni pahāya, nekāni bhariyagaṇāni pahāya, nekāni dāsagaṇāni pahāya, nekāni dāsigaṇāni pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ, tañhi tassa balavaṁ bandhanaṁ, daḷhaṁ bandhanaṁ, thiraṁ bandhanaṁ, apūtikaṁ bandhanaṁ, thūlo, kaliṅgaro'ti; sammā nu kho so, Udāyi, vadamāno vadeyyā"ti? "No hetaṁ, bhante. Yehi so, bhante, gahapati vā gahapatiputto vā bandhanehi baddho, sakkoti nekāni nikkhagaṇāni pahāya, nekāni dhaññagaṇāni pahāya, nekāni khettagaṇāni pahāya, nekāni vatthugaṇāni pahāya, nekāni bhariyagaṇāni pahāya, nekāni dāsagaṇāni pahāya, nekāni dāsigaṇāni pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ; tañhi tassa abalaṁ bandhanaṁ, dubbalaṁ bandhanaṁ, pūtikaṁ bandhanaṁ, asārakaṁ bandhanan"ti. "Evameva kho, Udāyi, idhekacce kulaputtā 'idaṁ pajahathā'ti mayā vuccamānā te evamāhaṁsu-- 'Kiṁ panimassa appamattakassa oramattakassa pahātabbassa yassa no Bhagavā pahānamāha yassa, no Sugato paṭinissaggamāhā'ti? Te tañceva pajahanti, mayi ca na appaccayaṁ upaṭṭhāpenti. Ye ca bhikkhū sikkhākāmā te taṁ (M.66./I,453.) pahāya appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharanti. Tesaṁ taṁ, Udāyi, hoti abalaṁ bandhanaṁ, dubbalaṁ bandhanaṁ, pūtikaṁ bandhanaṁ, asārakaṁ bandhanaṁ".

154. "Cattārome Udāyi, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idhudāyi, ekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya. Tamenaṁ upadhipahānāya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti. So te adhivāseti, nappajahati, na vinodeti, na byantīkaroti, na anabhāvaṁ gameti. Imaṁ kho ahaṁ, Udāyi, puggalaṁ 'saṁyutto'ti vadāmi no 'visaṁyutto'. Taṁ

kissa hetu? Indriyavemattatā hi me, Udāyi, imasmiṁ puggale viditā.

"Idha panudāyi, ekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya. Tamenaṁ upadhipahānāya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti. So te nādhivāseti, pajahati, vinodeti, byantīkaroti, anabhāvaṁ gameti. Imampi kho ahaṁ, Udāyi puggalaṁ 'saṁyutto'ti vadāmi no 'visaṁyutto'. Taṁ kissa hetu? Indriyavemattatā hi me, Udāyi, imasmiṁ puggale viditā.

"Idha panudāyi, ekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya. Tamenaṁ upadhipahānāya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya kadāci karahaci satisammosā upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti; dandho, Udāyi, satuppādo. Atha kho naṁ khippameva pajahati, vinodeti, byantīkaroti, anabhāvaṁ gameti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso divasaṁsantatte ayokaṭāhe dve vā tīṇi vā udakaphusitāni nipāteyya; dandho, Udāyi, udakaphusitānaṁ nipāto. Atha kho naṁ khippameva parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya. Evameva kho, Udāyi, idhekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya. Tamenaṁ upadhipahānāya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya kadāci karahaci satisammosā upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti; dandho, Udāyi, satuppādo. Atha kho naṁ khippameva pajahati, vinodeti, byantīkaroti, anabhāvaṁ gameti. Imampi kho ahaṁ, Udāyi, puggalaṁ 'saṁyutto'ti vadāmi no 'visaṁyutto'. (M.66./I,454.) Taṁ kissa hetu? Indriyavemattatā hi me, Udāyi, imasmiṁ puggale viditā.

"Idha panudāyi, ekacco puggalo 'upadhi dukkhassa mūlan'ti -- iti viditvā nirupadhi hoti, upadhisaṅkhaye vimutto. Imaṁ kho ahaṁ, Udāyi, puggalaṁ 'visaṁyutto'ti vadāmi no 'saṁyutto'ti Taṁ kissa hetu? Indriyavemattatā hi me, Udāyi, imasmiṁ puggale viditā. Ime kho, Udāyi, cattāro puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

155. "Pañca kho ime, Udāyi, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho, Udāyi, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, Udāyi, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati kāmasukhaṁ miḷhasukhaṁ puthujjanasukhaṁ anariyasukhaṁ, na sevitabbaṁ, na bhāvetabbaṁ, na bahulīkātabbaṁ; 'bhāyitabbaṁ etassa sukhassā'ti vadāmi.

156. "Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, vitakkavicārānaṁ vūpasamā… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, pītiyā ca virāgā… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, sukhassa ca pahānā… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idaṁ vuccati nekkhammasukhaṁ pavivekasukhaṁ upasamasukhaṁ sambodhasukhaṁ, āsevitabbaṁ, bhāvetabbaṁ, bahulīkātabbaṁ; 'na bhāyitabbaṁ etassa sukhassā'ti vadāmi.

"Idhudāyi, bhikkhu vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; idaṁ kho ahaṁ, Udāyi, iñjitasmiṁ vadāmi. Kiñca tattha iñjitasmiṁ? Yadeva tattha vitakkavicārā aniruddhā honti idaṁ tattha iñjitasmiṁ. Idhudāyi, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; idampi kho ahaṁ, Udāyi, iñjitasmiṁ vadāmi. Kiñca tattha iñjitasmiṁ? Yadeva tattha pītisukhaṁ aniruddhaṁ hoti idaṁ tattha iñjitasmiṁ. Idhudāyi, bhikkhu pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; idampi kho ahaṁ, Udāyi, iñjitasmiṁ vadāmi. Kiñca tattha iñjitasmiṁ? Yadeva tattha upekkhāsukhaṁ (M.66./I,455.) aniruddhaṁ hoti idaṁ tattha iñjitasmiṁ. Idhudāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; idaṁ kho ahaṁ, Udāyi, aniñjitasmiṁ vadāmi.

"Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; idaṁ kho ahaṁ, Udāyi, 'analan'ti vadāmi, 'pajahathā'ti vadāmi, 'samatikkamathā'ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; idampi kho ahaṁ, Udāyi,

‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu pītiyā ca virāgā… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; idampi kho ahaṁ, Udāyi, ‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; idampi kho ahaṁ, Udāyi, ‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā ‘ananto ākāso’ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; idampi kho ahaṁ, Udāyi, ‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma ‘anantaṁ viññāṇan’ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo idampi kho ahaṁ, Udāyi, ‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma ‘natthi kiñcī’ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; idampi kho ahaṁ, Udāyi, ‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja (M.66./I,456.) viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; idampi kho ahaṁ, Udāyi, ‘analan’ti vadāmi, ‘pajahathā’ti vadāmi, ‘samatikkamathā’ti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo? Idhudāyi, bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati, ayaṁ tassa samatikkamo; iti kho ahaṁ, Udāyi, nevasaññānāsaññāyatanassapi pahānaṁ vadāmi. Passasi no tvaṁ, Udāyi, taṁ saṁyojanaṁ aṇuṁ vā thūlaṁ vā yassāhaṁ no pahānaṁ vadāmī”ti? “No hetaṁ, bhante”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Udāyī Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Laṭukikopamasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.67.) (7) Cātumasuttaṁ

▶T.125.(45.2)(vol.2.770.)、No.137. (vol.2.860.)

157. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā cātumāyaṁ viharati āmalakīvane. Tena kho pana samayena Sāriputtamoggallānappamukhāni pañcamattāni bhikkhusatāni cātumaṁ anuppattāni honti Bhagavantaṁ dassanāya. Te ca āgantukā bhikkhū nevāsikehi bhikkhūhi saddhiṁ paṭisammodamānā senāsanāni paññāpayamānā pattacīvarāni paṭisāmayamānā uccāsaddā mahāsaddā ahesuṁ. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- “Ke panete, Ānanda, uccāsaddā mahāsaddā, kevaṭṭā maññe macchavilope”ti? “Etāni, bhante, Sāriputtamoggallānappamukhāni pañcamattāni bhikkhusatāni cātumaṁ anuppattāni Bhagavantaṁ dassanāya. Te āgantukā bhikkhū nevāsikehi bhikkhūhi saddhiṁ paṭisammodamānā senāsanāni paññāpayamānā pattacīvarāni paṭisāmayamānā uccāsaddā mahāsaddā”ti. “Tenahānanda, mama vacanena te bhikkhū āmantehi-- ‘satthā āyasmante āmantetī’”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paṭissutvā yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca-- “Satthā āyasmante āmantetī”ti. “Evamāvuso”ti kho te (M.67./I,457.) bhikkhū āyasmato Ānandassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca-- “Kiṁ nu tumhe, bhikkhave, uccāsaddā mahāsaddā, kevaṭṭā maññe macchavilope”ti? “Imāni, bhante, Sāriputtamoggallānappamukhāni pañcamattāni bhikkhusatāni cātumaṁ anuppattāni Bhagavantaṁ dassanāya. Teme āgantukā bhikkhū nevāsikehi bhikkhūhi saddhiṁ paṭisammodamānā senāsanāni paññāpayamānā pattacīvarāni paṭisāmayamānā uccāsaddā mahāsaddā”ti. “Gacchatha, bhikkhave, paṇāmemi vo, na vo mama santike vatthabban”ti.

“Evaṁ, bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paṭissutvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya pakkamiṁsu.

158. Tena kho pana samayena cātumeyyakā Sakyā santhāgāre sannipatitā honti kenacideva karaṇīyena. Addasaṁsu kho cātumeyyakā Sakyā te bhikkhū dūratova āgacchante; disvāna yena te bhikkhū tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavocuṁ-- “Handa, kahaṁ pana tumhe āyasmanto gacchathā”ti? “Bhagavatā kho, āvuso, bhikkhusaṅgho paṇāmito”ti. “Tenahāyasmanto muhuttaṁ nisīdatha, appeva nāma mayaṁ sakkuṇeyyāma Bhagavantaṁ pasādetun”ti. “Evamāvuso”ti kho te bhikkhū cātumeyyakānaṁ Sakyānaṁ paccassosuṁ. Atha kho cātumeyyakā Sakyā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho cātumeyyakā Sakyā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- “Abhinandatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ; abhivadatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ. Seyyathāpi, bhante Bhagavatā pubbe bhikkhusaṅgho anuggahito, evameva Bhagavā etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṅghaṁ. Santettha, bhante, bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ. Tesaṁ Bhagavantaṁ dassanāya alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi, bhante, bījānaṁ taruṇānaṁ udakaṁ alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo; evameva kho, bhante, santettha (M.67./I,458.) bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ dassanāya alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi, bhante, vacchassa taruṇassa mātaraṁ apassantassa siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo; evameva kho, bhante, santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo. Abhinandatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ; abhivadatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ. Seyyathāpi, bhante, Bhagavatā pubbe bhikkhusaṅgho anuggahito; evameva Bhagavā etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṅghan”ti.

159. Atha kho brahmā sahampati Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva-- brahmaloke antarahito Bhagavato purato pāturahosi. Atha kho brahmā sahampati ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca-- “Abhinandatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ; abhivadatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ. Seyyathāpi, bhante, Bhagavatā pubbe bhikkhusaṅgho anuggahito; evameva Bhagavā etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṅghaṁ. Santettha, bhante, bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ dassanāya alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi, bhante, bījānaṁ taruṇānaṁ udakaṁ alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo; evameva kho, bhante, santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ dassanāya alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi bhante, vacchassa taruṇassa mātaraṁ apassantassa siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo; evameva kho, bhante, santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ, siyā vipariṇāmo. Abhinandatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ; abhivadatu, bhante, Bhagavā bhikkhusaṅghaṁ. Seyyathāpi, bhante, Bhagavatā pubbe bhikkhusaṅgho (M.67./I,459.) anuggahito; evameva Bhagavā etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṅghan”ti.

160. Asakkhiṁsu kho cātumeyyakā ca Sakyā brahmā ca sahampati Bhagavantaṁ pasādetuṁ bījūpamena ca taruṇūpamena ca. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno bhikkhū āmantesi-- “Uṭṭhethāvuso, gaṇhatha pattacīvaraṁ. Pasādito Bhagavā cātumeyyakehi ca Sakyehi brahmunā ca sahampatinā bījūpamena ca taruṇūpamena cā”ti. “Evamāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā pattacīvaramādāya yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Sāriputtaṁ Bhagavā etadavoca-- “Kinti te, Sāriputta,

ahosi mayā bhikkhusaṅghe paṇāmite”ti? “Evaṁ kho me, bhante, ahosi-- ‘Bhagavatā bhikkhusaṅgho paṇāmito. Appossukko dāni Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharissati, mayampi dāni appossukkā diṭṭhadhammasukhavihāramanuyuttā viharissāmā’”ti. “Āgamehi tvaṁ, Sāriputta, āgamehi tvaṁ, Sāriputta, diṭṭhadhammasukhavihāran”ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ āmantesi-- “Kinti te, Moggallāna, ahosi mayā bhikkhusaṅghe paṇāmite”ti? “Evaṁ kho me, bhante, ahosi-- ‘Bhagavatā bhikkhusaṅgho paṇāmito. Appossukko dāni Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharissati, ahañca dāni āyasmā ca Sāriputto bhikkhusaṅghaṁ pariharissāmā’”ti. “Sādhu sādhu, Moggallāna! Ahaṁ vā hi, Moggallāna bhikkhusaṅghaṁ parihareyyaṁ Sāriputtamoggallānā vā”ti.

161. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Cattārimāni, bhikkhave, bhayāni udakorohante pāṭikaṅkhitabbāni. Katamāni cattāri? Ūmibhayaṁ, kumbhīlabhayaṁ, āvaṭṭabhayaṁ, susukābhayaṁ -- imāni, bhikkhave, cattāri bhayāni udakorohante pāṭikaṅkhitabbāni. Evameva kho, bhikkhave, cattārimāni bhayāni idhekacce puggale imasmiṁ dhammavinaye agārasmā anagāriyaṁ pabbajite pāṭikaṅkhitabbāni. Katamāni (M.67./I,460.) cattāri? Ūmibhayaṁ, kumbhīlabhayaṁ, āvaṭṭabhayaṁ, susukābhayaṁ.

162. “Katamañca, bhikkhave, ūmibhayaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi dukkhotiṇṇo dukkhapareto; appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā’ti. Tamenaṁ tathā pabbajitaṁ samānaṁ sabrahmacārī ovadanti, anusāsanti-- ‘evaṁ te abhikkamitabbaṁ, evaṁ te paṭikkamitabbaṁ, evaṁ te ālokitabbaṁ, evaṁ te vilokitabbaṁ, evaṁ te samiñjitabbaṁ, evaṁ te pasāritabbaṁ, evaṁ te saṅghāṭipattacīvaraṁ dhāretabban’ti. Tassa evaṁ hoti-- ‘mayaṁ kho pubbe agāriyabhūtā samānā aññe ovadāma, anusāsāma. Ime panamhākaṁ puttamattā maññe, nattamattā maññe, amhe ovaditabbaṁ anusāsitabbaṁ maññantī’ti. So sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, ūmibhayassa bhīto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatto. ‘Ūmibhayan’ti kho, bhikkhave, kodhupāyāsassetaṁ adhivacanaṁ.

163. “Katamañca, bhikkhave, kumbhīlabhayaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- ‘otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi dukkhotiṇṇo dukkhapareto; appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā’ti. Tamenaṁ tathā pabbajitaṁ samānaṁ sabrahmacārī ovadanti anusāsanti-- ‘idaṁ te khāditabbaṁ, idaṁ te na khāditabbaṁ; idaṁ te bhuñjitabbaṁ, idaṁ te na bhuñjitabbaṁ; idaṁ te sāyitabbaṁ, idaṁ te na sāyitabbaṁ; idaṁ te pātabbaṁ, idaṁ te na pātabbaṁ; kappiyaṁ te khāditabbaṁ, akappiyaṁ te na khāditabbaṁ; kappiyaṁ te bhuñjitabbaṁ, akappiyaṁ te na bhuñjitabbaṁ; kappiyaṁ te sāyitabbaṁ, akappiyaṁ te na sāyitabbaṁ kappiyaṁ te pātabbaṁ, akappiyaṁ te na pātabbaṁ; kāle te khāditabbaṁ, vikāle te na khāditabbaṁ; kāle te bhuñjitabbaṁ, vikāle te na bhuñjitabbaṁ; kāle te sāyitabbaṁ, vikāle te na sāyitabbaṁ; kāle te pātabbaṁ, vikāle te na pātabban’ti. Tassa (M.67./I,461.) evaṁ hoti-- ‘mayaṁ kho pubbe agāriyabhūtā samānā yaṁ icchāma taṁ khādāma, yaṁ na icchāma na taṁ khādāma; yaṁ icchāma taṁ bhuñjāma, yaṁ na icchāma na taṁ bhuñjāma; yaṁ icchāma taṁ sāyāma, yaṁ na icchāma na taṁ sāyāma; yaṁ icchāma taṁ pivāma, yaṁ na icchāma na taṁ pivāma; kappiyampi khādāma, akappiyampi khādāma; kappiyampi bhuñjāma, akappiyampi bhuñjāma; kappiyampi sāyāma, akappiyampi sāyāma; kappiyampi pivāma, akappiyampi pivāma; kālepi khādāma, vikālepi khādāma; kālepi bhuñjāma vikālepi bhuñjāma; kālepi sāyāma, vikālepi sāyāma; kālepi pivāma, vikālepi pivāma. Yampi no saddhā gahapatikā divā vikāle paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ denti tatthapime mukhāvaraṇaṁ maññe karontī’ti. So sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, kumbhīlabhayassa bhīto sikkhaṁ paccakkhāya

hīnāyāvatto. 'Kumbhīlabhayan'ti kho, bhikkhave, odarikattassetaṁ adhivacanaṁ.

164. "Katamañca, bhikkhave, āvaṭṭabhayaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi dukkhotiṇṇo dukkhapareto; appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati. Arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya anupaṭṭhitāya satiyā asaṁvutehi indriyehi so tattha passati gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā pañcahi kāmaguṇehi samappitaṁ samaṅgībhūtaṁ paricārayamānaṁ. Tassa evaṁ hoti-- 'mayaṁ kho pubbe agāriyabhūtā samānā pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricārimhā. Saṁvijjanti kho pana me kule bhogā. Sakkā bhoge ca bhuñjituṁ puññāni ca kātun'ti. So sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, āvaṭṭabhayassa bhīto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatto. 'Āvaṭṭabhayan'ti kho, bhikkhave, pañcannetaṁ kāmaguṇānaṁ adhivacanaṁ.

165. "Katamañca bhikkhave, susukābhayaṁ? Idha, bhikkhave, (M.67./I,462.) ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti-- 'otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi dukkhotiṇṇo dukkhapareto; appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā'ti. So evaṁ pabbajito samāno pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati. Arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya anupaṭṭhitāya satiyā asaṁvutehi indriyehi so tattha passati mātugāmaṁ dunnivatthaṁ vā duppārutaṁ vā. Tassa mātugāmaṁ disvā dunnivatthaṁ vā duppārutaṁ vā rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. So rāgānuddhaṁsena cittena sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati Ayaṁ vuccati, bhikkhave, susukābhayassa bhīto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatto. 'Susukābhayan'ti kho, bhikkhave, mātugāmassetaṁ adhivacanaṁ. Imāni kho, bhikkhave, cattāri bhayāni, idhekacce puggale imasmiṁ dhammavinaye agārasmā anagāriyaṁ pabbajite pāṭikaṅkhitabbānī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Cātumasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.68.) (8) Naḷakapānasuttaṁ

▶T.46.(77)(vol.1.544.)

166. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati Naḷakapāne palāsavane. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā kulaputtā Bhagavantaṁ uddissa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā honti-- Āyasmā ca Anuruddho, āyasmā ca Bhaddiyo, āyasmā ca Kimilo, āyasmā ca Bhagu, āyasmā ca Koṇḍañño, āyasmā ca Revato, āyasmā ca Ānando, aññe ca abhiññātā abhiññātā kulaputtā. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhusaṅghaparivuto (M.68./I,463.) abbhokāse nisinno hoti. Atha kho Bhagavā te kulaputte ārabbha bhikkhū āmantesi-- "Ye te, bhikkhave, kulaputtā mamaṁ uddissa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, kacci te, bhikkhave, bhikkhū abhiratā brahmacariye"ti? Evaṁ vutte, te bhikkhū tuṇhī ahesuṁ. Dutiyampi kho Bhagavā te kulaputte ārabbha bhikkhū āmantesi-- "Ye te, bhikkhave, kulaputtā mamaṁ uddissa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, kacci te, bhikkhave, bhikkhū abhiratā brahmacariye"ti? Dutiyampi kho te bhikkhū tuṇhī ahesuṁ. Tatiyampi kho Bhagavā te kulaputte ārabbha bhikkhū āmantesi-- "Ye te, bhikkhave, kulaputtā mamaṁ uddissa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā kacci te, bhikkhave, bhikkhū abhiratā brahmacariye"ti? Tatiyampi kho te bhikkhū tuṇhī ahesuṁ.

167. Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Yaṁnūnāhaṁ te kulaputte puccheyyan"ti! Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Anuruddhaṁ āmantesi-- "Kacci tumhe, Anuruddhā, abhiratā brahmacariye"ti? "Taggha mayaṁ, bhante, abhiratā brahmacariye"ti. "Sādhu sādhu,

Anuruddhā! Etaṁ kho, Anuruddhā, tumhākaṁ patirūpaṁ kulaputtānaṁ saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitānaṁ yaṁ tumhe abhirameyyātha brahmacariye. Yena tumhe Anuruddhā, bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā susukāḷakesā kāme paribhuñjeyyātha tena tumhe, Anuruddhā, bhadrenapi yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā susukāḷakesā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā. Te ca kho pana tumhe, Anuruddhā, neva rājābhinītā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, na corābhinītā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, na iṇaṭṭā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, na bhayaṭṭā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, nājīvikāpakatā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā. Api ca khomhi otiṇṇo jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto; appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethāti-- nanu tumhe, Anuruddhā, evaṁ saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā"ti? "Evaṁ, bhante". "Evaṁ pabbajitena ca pana, Anuruddhā, kulaputtena kimassa karaṇīyaṁ? Vivekaṁ, Anuruddhā, kāmehi vivekaṁ akusalehi dhammehi pītisukhaṁ nādhigacchati aññaṁ vā tato santataraṁ, tassa abhijjhāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, byāpādopi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, thīnamiddhampi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati uddhaccakukkuccampi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, vicikicchāpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, (M.68./I,464.) aratīpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, tandīpi cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati. Vivekaṁ, Anuruddhā, kāmehi vivekaṁ akusalehi dhammehi pītisukhaṁ nādhigacchati aññaṁ vā tato santataraṁ".

"Vivekaṁ, Anuruddhā, kāmehi vivekaṁ akusalehi dhammehi pītisukhaṁ adhigacchati aññaṁ vā tato santataraṁ, tassa abhijjhāpi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, byāpādopi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, thīnamiddhampi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, uddhaccakukkuccampi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, vicikicchāpi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, aratīpi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, tandīpi cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati. Vivekaṁ, Anuruddhā, kāmehi vivekaṁ akusalehi dhammehi pītisukhaṁ adhigacchati aññaṁ vā tato santataraṁ.

168. "Kinti vo, Anuruddhā, mayi hoti-- 'ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā, appahīnā te Tathāgatassa; tasmā Tathāgato saṅkhāyekaṁ paṭisevati, saṅkhāyekaṁ adhivāseti, saṅkhāyekaṁ parivajjeti, saṅkhāyekaṁ vinodetī'"ti? "Na kho no, bhante, Bhagavati evaṁ hoti-- 'ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā, appahīnā te Tathāgatassa; tasmā Tathāgato saṅkhāyekaṁ paṭisevati, saṅkhāyekaṁ adhivāseti, saṅkhāyekaṁ parivajjeti, saṅkhāyekaṁ vinodetī'ti. Evaṁ kho no, bhante, Bhagavati hoti-- 'ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā, pahīnā te Tathāgatassa; tasmā Tathāgato saṅkhāyekaṁ paṭisevati, saṅkhāyekaṁ adhivāseti, saṅkhāyekaṁ parivajjeti, saṅkhāyekaṁ vinodetī'"ti. "Sādhu sādhu, Anuruddhā! Tathāgatassa, Anuruddhā, ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā, pahīnā te ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Seyyathāpi, Anuruddhā, tālo matthakacchinno abhabbo punavirūḷhiyā; evameva kho, Anuruddhā Tathāgatassa ye āsavā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā, pahīnā te ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā; tasmā Tathāgato saṅkhāyekaṁ paṭisevati, saṅkhāyekaṁ adhivāseti, saṅkhāyekaṁ parivajjeti, saṅkhāyekaṁ vinodeti".

"Taṁ kiṁ maññasi, Anuruddhā, kaṁ atthavasaṁ sampassamāno Tathāgato sāvake abbhatīte kālaṅkate upapattīsu byākaroti-- 'asu amutra upapanno; asu amutra upapanno'"ti? (M.68./I,465.) "Bhagavaṁmūlakā no, bhante, dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā. Sādhu vata, bhante, Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho. Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī"ti "Na kho, Anuruddhā, Tathāgato janakuhanatthaṁ na janalapanatthaṁ na lābhasakkārasilokānisaṁsatthaṁ na 'iti maṁ jano jānātū'ti sāvake abbhatīte kālaṅkate upapattīsu byākaroti-- 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti. Santi ca kho, Anuruddhā, kulaputtā saddhā uḷāravedā uḷārapāmojjā. Te taṁ sutvā tadatthāya cittaṁ

upasaṁharanti. Tesaṁ taṁ, Anuruddhā, hoti dīgharattaṁ hitāya sukhāya".

169. "Idanuruddhā, bhikkhu suṇāti-- 'itthannāmo bhikkhu kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- aññāya saṇṭhahī'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā -- 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo so āyasmā ahosi itipi, evaṁpañño so āyasmā ahosi itipi, evaṁvihārī so āyasmā ahosi itipi, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā bhikkhu suṇāti-- 'itthannāmo bhikkhu kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo …pe… evaṁpañño… evaṁvihārī… evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, bhikkhu suṇāti-- 'itthannāmo bhikkhu kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā-- 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo …pe… evaṁpañño… evaṁvihārī… evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya (M.68./I,466.) cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, bhikkhu suṇāti-- 'itthannāmo bhikkhu kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyaṇo'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā-- 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo …pe… evaṁpañño… evaṁvihārī… evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

170. "Idanuruddhā, bhikkhunī suṇāti-- 'itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- aññāya saṇṭhahī'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā sā bhaginī ahosi itipi evaṁpaññā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvihārinī sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā bhikkhunī suṇāti-- 'itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyinī anāvattidhammā tasmā lokā'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā …pe… evaṁpaññā… evaṁvihārinī… evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, bhikkhunī suṇāti-- 'itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāminī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā …pe… evaṁpaññā… evaṁvihārinī… evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, bhikkhunī suṇāti-- 'itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpannā avinipātadhammā niyatā

sambodhiparāyaṇā'ti (M.68./I,467.) Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā… evaṁpaññā… evaṁvihārinī… evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

171. "Idanuruddhā, upāsako suṇāti-- 'itthannāmo upāsako kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā-- 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo so āyasmā ahosi itipi, evaṁpañño so āyasmā ahosi itipi, evaṁvihārī so āyasmā ahosi itipi, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, upāsakassa phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, upāsako suṇāti-- 'itthannāmo upāsako kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā-- 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo… evaṁpañño… evaṁvihārī… evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, upāsakassa phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, upāsako suṇāti-- 'itthannāmo upāsako kālaṅkato; so Bhagavatā byākato-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyaṇo'ti. So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā-- 'evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo …pe… evaṁpañño… evaṁvihārī… evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā upāsakassa phāsuvihāro hoti.

172. "Idanuruddhā upāsikā suṇāti-- 'itthannāmā upāsikā kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyinī anāvattidhammā tasmā lokā'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā… evaṁpaññā… evaṁvihārinī…(M.68./I,468.) evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, upāsikāya phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, upāsikā suṇāti-- 'itthannāmā upāsikā kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāminī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā… evaṁpaññā… evaṁvihārinī… evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, upāsikāya phāsuvihāro hoti.

"Idanuruddhā, upāsikā suṇāti-- 'itthannāmā upāsikā kālaṅkatā; sā Bhagavatā byākatā-- tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpannā avinipātadhammā niyatā sambodhiparāyaṇā'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā-- 'evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁpaññā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvihārinī sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī'ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho, Anuruddhā, upāsikāya phāsuvihāro hoti.

"Iti kho, Anuruddhā, Tathāgato na janakuhanatthaṁ na janalapanatthaṁ na lābhasakkārasilokānisaṁsatthaṁ na 'iti maṁ jano jānātū'ti sāvake abbhatīte kālaṅkate upapattīsu byākaroti-- 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti. Santi ca kho,

Anuruddhā, kulaputtā saddhā uḷāravedā uḷārapāmojjā. Te taṁ sutvā tadatthāya cittaṁ upasaṁharanti. Tesaṁ taṁ, Anuruddhā, hoti dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Anuruddho Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Naḷakapānasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.69./I,469.)

(M.69.) (9) Goliyānisuttaṁ

▶T.46.(26)(vol.1.454.)

173. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Goliyāni nāma bhikkhu āraññiko padasamācāro saṅghamajjhe osaṭo hoti kenacideva karaṇīyena. Tatra kho āyasmā Sāriputto Goliyāniṁ bhikkhuṁ ārabbha bhikkhū āmantesi--

“Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena sabrahmacārīsu sagāravena bhavitabbaṁ sappatissena. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto sabrahmacārīsu agāravo hoti appatisso, tassa bhavanti vattāro. ‘Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā sabrahmacārīsu agāravo hoti appatisso’ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena sabrahmacārīsu sagāravena bhavitabbaṁ sappatissena.

“Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena āsanakusalena bhavitabbaṁ-- ‘iti there ca bhikkhū nānupakhajja nisīdissāmi nave ca bhikkhū na āsanena paṭibāhissāmī’ti. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto na āsanakusalo hoti, tassa bhavanti vattāro. ‘Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā āsanakusalo na hotī’ti -- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena āsanakusalena bhavitabbaṁ.

“Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena ābhisamācārikopi dhammo jānitabbo. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto ābhisamācārikampi dhammaṁ na jānāti, tassa bhavanti vattāro. ‘Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā ābhisamācārikampi dhammaṁ na jānātī’ti tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena ābhisamācārikopi dhammo jānitabbo.

“Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena nātikālena gāmo pavisitabbo nātidivā paṭikkamitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto atikālena gāmaṁ pavisati atidivā paṭikkamati, tassa bhavanti vattāro. ‘Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā atikālena gāmaṁ pavisati atidivā paṭikkamatī’ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena nātikālena gāmo pavisitabbo, nātidivā paṭikkamitabbaṁ.

“Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena na purebhattaṁ (M.69./I,470.) pacchābhattaṁ kulesu cārittaṁ āpajjitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto purebhattaṁ pacchābhattaṁ kulesu cārittaṁ āpajjati, tassa bhavanti vattāro. ‘Ayaṁ nūnimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena viharato vikālacariyā bahulīkatā, tamenaṁ saṅghagatampi samudācaratī’ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena na purebhattaṁ pacchābhattaṁ kulesu cārittaṁ āpajjitabbaṁ.

“Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena anuddhatena bhavitabbaṁ acapalena. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto uddhato hoti capalo, tassa bhavanti vattāro. ‘Idaṁ nūnimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena viharato uddhaccaṁ cāpalyaṁ bahulīkataṁ, tamenaṁ

saṅghagatampi samudācaratī'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena anuddhatena bhavitabbaṁ acapalena.

"Āraññikenāvuso bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena amukharena bhavitabbaṁ avikiṇṇavācena. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto mukharo hoti vikiṇṇavāco, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā mukharo vikiṇṇavāco'ti -- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena amukharena bhavitabbaṁ avikiṇṇavācena.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena suvacena bhavitabbaṁ kalyāṇamittena. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu saṅghagato saṅghe viharanto dubbaco hoti pāpamitto, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā dubbaco pāpamitto'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṅghagatena saṅghe viharantena suvacena bhavitabbaṁ kalyāṇamittena.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā indriyesu guttadvārena bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu indriyesu aguttadvāro hoti, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo (M.69./I,471.) ayamāyasmā indriyesu aguttadvāro'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā indriyesu guttadvārena bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā bhojane mattaññunā bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhojane amattaññū hoti, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā bhojane amattaññū'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā bhojane mattaññunā bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā jāgariyaṁ anuyuttena bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu jāgariyaṁ ananuyutto hoti, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā jāgariyaṁ ananuyutto'ti -- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā jāgariyaṁ anuyuttena bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso bhikkhunā āraddhavīriyena bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu kusīto hoti, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā kusīto'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā āraddhavīriyena bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā upaṭṭhitassatinā bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu muṭṭhassatī hoti, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā muṭṭhassatī'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā upaṭṭhitassatinā bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā samāhitena bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu asamāhito hoti, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā asamāhito'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā samāhitena bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā paññavatā bhavitabbaṁ. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu duppañño hoti, tassa bhavanti (M.69./I,472.) vattāro 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā duppañño'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā paññavatā bhavitabbaṁ.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā abhidhamme abhivinaye yogo karaṇīyo. Santāvuso, āraññikaṁ bhikkhuṁ abhidhamme abhivinaye pañhaṁ pucchitāro. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu abhidhamme abhivinaye pañhaṁ puṭṭho na sampāyati, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā abhidhamme abhivinaye pañhaṁ puṭṭho na sampāyatī'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā abhidhamme abhivinaye yogo karaṇīyo.

"Āraññikenāvuso bhikkhunā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā tattha yogo karaṇīyo. Santāvuso, āraññikaṁ bhikkhuṁ ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā tattha pañhaṁ pucchitāro. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā tattha pañhaṁ puṭṭho na sampāyati, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā tattha pañhaṁ puṭṭho na sampāyatī'ti -- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā tattha yogo karaṇīyo.

"Āraññikenāvuso, bhikkhunā uttari manussadhamme yogo karaṇīyo. Santāvuso, āraññikaṁ bhikkhuṁ uttari manussadhamme pañhaṁ pucchitāro. Sace, āvuso, āraññiko bhikkhu uttari manussadhamme pañhaṁ puṭṭho na sampāyati, tassa bhavanti vattāro. 'Kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena yo ayamāyasmā yassatthāya pabbajito tamatthaṁ na jānātī'ti-- tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā uttari manussadhamme yogo karaṇīyo"ti.

Evaṁ vutte, āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- "Araññikeneva nu kho, āvuso Sāriputta, bhikkhunā ime dhammā samādāya vattitabbā udāhu (M.69./I,473.) gāmantavihārināpī"ti "Āraññikenāpi kho, āvuso Moggallāna, bhikkhunā ime dhammā samādāya vattitabbā pageva gāmantavihārinā"ti.

Goliyānisuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.70.)(10) Kīṭāgirisuttaṁ

▶T.46.(195)(vol.1.749.)

174. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kāsīsu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Ahaṁ kho, bhikkhave, aññatreva rattibhojanā bhuñjāmi. Aññatra kho panāhaṁ, bhikkhave, rattibhojanā bhuñjamāno appābādhatañca sañjānāmi appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha, tumhepi, bhikkhave, aññatreva rattibhojanā bhuñjatha. Aññatra kho pana, bhikkhave, tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Atha kho Bhagavā kāsīsu anupubbena cārikaṁ caramāno yena kīṭāgiri nāma kāsīnaṁ nigamo tadavasari. Tatra sudaṁ Bhagavā kīṭāgirismiṁ viharati kāsīnaṁ nigame.

175. Tena kho pana samayena assajipunabbasukā nāma bhikkhū kīṭāgirismiṁ āvāsikā honti. Atha kho sambahulā bhikkhū yena assajipunabbasukā bhikkhū tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā assajipunabbasuke bhikkhū etadavocuṁ-- "Bhagavā kho, āvuso, aññatreva rattibhojanā bhuñjati bhikkhusaṅgho ca. Aññatra kho panāvuso, rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānanti appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha, tumhepi, āvuso, aññatreva rattibhojanā bhuñjatha. Aññatra kho panāvuso, tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā"ti. (M.70./I,474.) Evaṁ vutte, assajipunabbasukā bhikkhū te bhikkhū etadavocuṁ-- "Mayaṁ kho, āvuso, sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle. Te mayaṁ sāyañceva bhuñjamānā pāto ca divā ca vikāle appābādhatañca sañjānāma appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Te mayaṁ kiṁ sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvissāma? Sāyañceva mayaṁ bhuñjissāma pāto ca divā ca vikāle"ti.

Yato kho te bhikkhū nāsakkhiṁsu assajipunabbasuke bhikkhū saññāpetuṁ, atha yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Idha mayaṁ, bhante, yena assajipunabbasukā bhikkhū tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā

assajipunabbasuke bhikkhū etadavocumha-- ‘Bhagavā kho, āvuso, aññatreva rattibhojanā bhuñjati bhikkhusaṅgho ca; aññatra kho panāvuso, rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānanti appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha, tumhepi, āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjatha. Aññatra kho panāvuso, tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā’ti. Evaṁ vutte, bhante, assajipunabbasukā bhikkhū amhe etadavocuṁ-- ‘Mayaṁ kho, āvuso, sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle. Te mayaṁ sāyañceva bhuñjamānā pāto ca divā ca vikāle appābādhatañca sañjānāma appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Te mayaṁ kiṁ sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvissāma? Sāyañceva mayaṁ bhuñjissāma pāto ca divā ca vikāle’ti. Yato kho mayaṁ, bhante, nāsakkhimha assajipunabbasuke bhikkhū saññāpetuṁ, atha mayaṁ etamatthaṁ Bhagavato ārocemā”ti.

176. Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi-- “Ehi tvaṁ, bhikkhu, mama vacanena assajipunabbasuke bhikkhū āmantehi-- ‘satthā āyasmante āmantetī’”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yena assajipunabbasukā bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā assajipunabbasuke bhikkhū etadavoca-- “Satthā āyasmante āmantetī”ti. “Evamāvuso”ti kho assajipunabbasukā bhikkhū tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho assajipunabbasuke bhikkhū Bhagavā etadavoca-- “Saccaṁ kira, bhikkhave, sambahulā bhikkhū tumhe upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- ‘Bhagavā kho, āvuso, aññatreva rattibhojanā bhuñjati bhikkhusaṅgho ca. Aññatra kho panāvuso, rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānanti appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha, tumhepi, āvuso, aññatreva rattibhojanā bhuñjatha. Aññatra kho panāvuso, tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā (M.70./I,475.) appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā’ti. Evaṁ vutte kira, bhikkhave, tumhe te bhikkhū evaṁ avacuttha-- ‘mayaṁ kho panāvuso, sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle. Te mayaṁ sāyañceva bhuñjamānā pāto ca divā ca vikāle appābādhatañca sañjānāma appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Te mayaṁ kiṁ sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvissāma? Sāyañceva mayaṁ bhuñjissāma pāto ca divā ca vikāle’”ti. “Evaṁ, bhante”.

177. “Kiṁ nu me tumhe, bhikkhave, evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tassa akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Nanu me tumhe, bhikkhave, evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha idhekaccassa yaṁ evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyanti, idha panekaccassa evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti, idhekaccassa evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyanti, idha panekaccassa evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti, idhekaccassa evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyanti, idha panekaccassa evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī”ti? “Evaṁ, bhante”.

178. “Sādhu, bhikkhave! Mayā cetaṁ, bhikkhave, aññātaṁ abhavissa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya -- ‘idhekaccassa evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyantī’ti, evāhaṁ ajānanto ‘evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ pajahathā’ti vadeyyaṁ; api nu me etaṁ, bhikkhave, patirūpaṁ abhavissā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Yasmā ca kho etaṁ, bhikkhave, mayā ñātaṁ diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ phassitaṁ paññāya -- ‘idhekaccassa evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā (M.70./I,476.) dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyantī’ti, tasmāhaṁ ‘evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ pajahathā’ti vadāmi. Mayā cetaṁ, bhikkhave, aññātaṁ abhavissa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya-- ‘idhekaccassa

evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī'ti, evāhaṁ ajānanto 'evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharathā'ti vadeyyaṁ; api nu me etaṁ, bhikkhave, patirūpaṁ abhavissā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Yasmā ca kho etaṁ, bhikkhave, mayā ñātaṁ diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ phassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhantī'ti, tasmāhaṁ 'evarūpaṁ sukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharathā'ti vadāmi.

179. "Mayā cetaṁ, bhikkhave, aññātaṁ abhavissa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyantī'ti, evāhaṁ ajānanto 'evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ pajahathā'ti vadeyyaṁ; api nu me etaṁ, bhikkhave, patirūpaṁ abhavissā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Yasmā ca kho etaṁ, bhikkhave, mayā ñātaṁ diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ phassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyantī'ti, tasmāhaṁ 'evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ pajahathā'ti vadāmi. Mayā cetaṁ, bhikkhave, aññātaṁ abhavissa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī'ti, evāhaṁ ajānanto 'evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ upasampajja viharathā'ti vadeyyaṁ; api nu me etaṁ, bhikkhave, patirūpaṁ abhavissā"ti "No hetaṁ, bhante". "Yasmā ca kho etaṁ, bhikkhave, mayā ñātaṁ diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ phassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī'ti, tasmāhaṁ 'evarūpaṁ dukkhaṁ vedanaṁ upasampajja viharathā'ti vadāmi.

180. "Mayā cetaṁ, bhikkhave, aññātaṁ abhavissa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyantī'ti, evāhaṁ ajānanto 'evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ pajahathā'ti vadeyyaṁ; api nu me etaṁ, bhikkhave, patirūpaṁ abhavissā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Yasmā ca kho etaṁ, bhikkhave, mayā ñātaṁ diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ phassitaṁ paññāya -- 'idhekaccassa evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyantī'ti, tasmāhaṁ 'evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ pajahathā'ti vadāmi". Mayā cetaṁ, bhikkhave, aññātaṁ abhavissa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya 'idhekaccassa evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī'ti, evāhaṁ ajānanto 'evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharathā'ti vadeyyaṁ; api nu me etaṁ, bhikkhave, patirūpaṁ abhavissā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Yasmā ca kho etaṁ, bhikkhave, mayā ñātaṁ diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ phassitaṁ paññāya-- 'idhekaccassa evarūpaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī'ti, tasmāhaṁ 'evarūpaṁ (M.70./I,477.) adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharathā'ti vadāmi.

181. "Nāhaṁ, bhikkhave, sabbesaṁyeva bhikkhūnaṁ 'appamādena karaṇīyan'ti vadāmi; na panāhaṁ, bhikkhave, sabbesaṁyeva bhikkhūnaṁ 'na appamādena karaṇīyan'ti vadāmi. Ye te, bhikkhave, bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā, tathārūpānāhaṁ, bhikkhave, bhikkhūnaṁ 'na appamādena karaṇīyan'ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Kataṁ tesaṁ appamādena. Abhabbā te pamajjituṁ. Ye ca kho te, bhikkhave, bhikkhū sekkhā appattamānasā anuttaraṁ yogakkhemaṁ patthayamānā viharanti, tathārūpānāhaṁ, bhikkhave, bhikkhūnaṁ 'appamādena karaṇīyan'ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Appeva nāmime āyasmanto anulomikāni senāsanāni paṭisevamānā kalyāṇamitte bhajamānā indriyāni samannānayamānā-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyunti! Imaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, imesaṁ bhikkhūnaṁ

appamādaphalaṁ sampassamāno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi.

182. “Sattime bhikkhave, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame satta? UbhatoBhagavimutto, paññāvimutto, kāyasakkhi, diṭṭhippatto, saddhāvimutto, dhammānusārī, saddhānusārī.

“Katamo ca, bhikkhave, puggalo ubhatobhāgavimutto? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te kāyena phusitvā viharati paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo ubhatobhāgavimutto imassa kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno ‘na appamādena karaṇīyan’ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Kataṁ tassa appamādena. Abhabbo so pamajjituṁ.

“Katamo ca, bhikkhave, puggalo paññāvimutto? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, (M.70./I,478.) puggalo paññāvimutto. Imassapi kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno ‘na appamādena karaṇīyan’ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Kataṁ tassa appamādena. Abhabbo so pamajjituṁ.

“Katamo ca, bhikkhave, puggalo kāyasakkhi? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo kāyasakkhi. Imassa kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti! Imaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, imassa bhikkhuno appamādaphalaṁ sampassamāno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi.

“Katamo ca, bhikkhave, puggalo diṭṭhippatto? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya vodiṭṭhā honti vocaritā. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo diṭṭhippatto. Imassapi kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti! Imaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, imassa bhikkhuno appamādaphalaṁ sampassamāno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi.

“Katamo ca, bhikkhave, puggalo saddhāvimutto. Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, Tathāgate cassa saddhā niviṭṭhā hoti mūlajātā patiṭṭhitā. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo saddhāvimutto. Imassapi kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni (M.70./I,479.) senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti! Imaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, imassa bhikkhuno appamādaphalaṁ sampassamāno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi.

“Katamo ca, bhikkhave, puggalo dhammānusārī? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya mattaso nijjhānaṁ khamanti, api cassa ime dhammā honti, seyyathidaṁ-- saddhindriyaṁ, vīriyindriyaṁ, satindriyaṁ, samādhindriyaṁ, paññindriyaṁ. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo dhammānusārī. Imassapi kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno ‘appamādena karaṇīyan’ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni

paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti Imaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, imassa bhikkhuno appamādaphalaṁ sampassamāno 'appamādena karaṇīyan'ti vadāmi.

"Katamo ca, bhikkhave, puggalo saddhānusārī? Idha, bhikkhave, ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, Tathāgate cassa saddhāmattaṁ hoti pemamattaṁ, api cassa ime dhammā honti, seyyathidaṁ-- saddhindriyaṁ, vīriyindriyaṁ, satindriyaṁ, samādhindriyaṁ, paññindriyaṁ. Ayaṁ vuccati, bhikkhave, puggalo saddhānusārī. Imassapi kho ahaṁ, bhikkhave, bhikkhuno 'appamādena karaṇīyan'ti vadāmi. Taṁ kissa hetu? Appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti! Imaṁ kho ahaṁ, bhikkhave, imassa bhikkhuno appamādaphalaṁ sampassamāno 'appamādena karaṇīyan'ti vadāmi.

183. "Nāhaṁ, bhikkhave, ādikeneva aññārādhanaṁ vadāmi; api ca, bhikkhave, anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā (M.70./I,480.) aññārādhanā hoti. Kathañca, bhikkhave, anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā aññārādhanā hoti? Idha, bhikkhave, saddhājāto upasaṅkamati, upasaṅkamanto payirupāsati, payirupāsanto sotaṁ odahati, ohitasoto dhammaṁ suṇāti, sutvā dhammaṁ dhāreti, dhatānaṁ dhammānaṁ atthaṁ upaparikkhati, atthaṁ upaparikkhato dhammā nijjhānaṁ khamanti, dhammanijjhānakkhantiyā sati chando jāyati, chandajāto ussahati, ussāhetvā tuleti, tulayitvā padahati, pahitatto samāno kāyena ceva paramasaccaṁ sacchikaroti, paññāya ca naṁ ativijjha passati. Sāpi nāma, bhikkhave, saddhā nāhosi; tampi nāma, bhikkhave, upasaṅkamanaṁ nāhosi; sāpi nāma, bhikkhave, payirupāsanā nāhosi; tampi nāma, bhikkhave, sotāvadhānaṁ nāhosi tampi nāma, bhikkhave, dhammassavanaṁ nāhosi; sāpi nāma, bhikkhave, dhammadhāraṇā nāhosi; sāpi nāma, bhikkhave, atthūpaparikkhā nāhosi; sāpi nāma, bhikkhave, dhammanijjhānakkhanti nāhosi; sopi nāma, bhikkhave, chando nāhosi; sopi nāma, bhikkhave, ussāho nāhosi; sāpi nāma, bhikkhave, tulanā nāhosi; tampi nāma, bhikkhave, padhānaṁ nāhosi. Vippaṭipannāttha, bhikkhave, micchāpaṭipannāttha, bhikkhave. Kīva dūrevime, bhikkhave, moghapurisā apakkantā imamhā dhammavinayā.

184. "Atthi bhikkhave, catuppadaṁ veyyākaraṇaṁ yassuddiṭṭhassa viññū puriso nacirasseva paññāyatthaṁ ājāneyya. Uddisissāmi vo, bhikkhave, ājānissatha me tan"ti? "Ke ca mayaṁ, bhante, ke ca dhammassa aññātāro"ti? Yopi so, bhikkhave, satthā āmisagaru āmisadāyādo āmisehi saṁsaṭṭho viharati tassa pāyaṁ evarūpī paṇopaṇaviyā na upeti-- 'evañca no assa atha naṁ kareyyāma, na ca no evamassa na naṁ kareyyāmā'ti, kiṁ pana, bhikkhave, yaṁ Tathāgato sabbaso āmisehi visaṁsaṭṭho viharati. Saddhassa, bhikkhave, sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya vattato ayamanudhammo hoti-- 'satthā Bhagavā, sāvakohamasmi; jānāti Bhagavā, nāhaṁ jānāmī'ti. Saddhassa, bhikkhave, sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya vattato ruḷhanīyaṁ Satthusāsanaṁ hoti ojavantaṁ. Saddhassa, bhikkhave, sāvakassa Satthusāsane (M.70./I,481.) pariyogāhiya vattato ayamanudhammo hoti-- 'kāmaṁ taco ca nhāru ca aṭṭhi ca avasissatu, sarīre upasussatu maṁsalohitaṁ, yaṁ taṁ purisathāmena purisavīriyena purisaparakkamena pattabbaṁ na taṁ apāpuṇitvā vīriyassa saṇṭhānaṁ bhavissatī'ti. Saddhassa, bhikkhave, sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya vattato dvinnaṁ phalānaṁ aññataraṁ phalaṁ pāṭikaṅkhaṁ-- diṭṭheva dhamme aññā, sati vā upādisese anāgāmitā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Kīṭāgirisuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Bhikkhuvaggo niṭṭhito dutiyo.

Tassuddānaṁ--

Kuñjara-- Rāhula-- sassataloko, Mālukyaputto ca Bhaddāli-- nāmo.
Khudda-- dijātha-- sahampatiyācaṁ, nāḷaka-- raññikiṭāgirināmo.

3. Paribbājakavaggo

(M.71.) (1) Tevijjavacchasuttaṁ

185. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena Vacchagotto paribbājako Ekapuṇḍarīke paribbājakārāme paṭivasati. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Vesāliṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Atippago kho tāva Vesāliyaṁ piṇḍāya carituṁ; yaṁnūnāhaṁ yena Ekapuṇḍarīko paribbājakārāmo yena Vacchagotto paribbājako tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho Bhagavā yena ekapuṇḍarīko paribbājakārāmo yena Vacchagotto paribbājako tenupasaṅkami. Addasā kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Bhagavantaṁ etadavoca-- "Etu kho, bhante, Bhagavā. Svāgataṁ, bhante, Bhagavato. Cirassaṁ kho, bhante, Bhagavā imaṁ pariyāyamakāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Nisīdatu, bhante, Bhagavā idamāsanaṁ paññattan"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Vacchagottopi kho paribbājako aññataraṁ (M.71./I,482.) nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Sutaṁ metaṁ, bhante-- 'samaṇo Gotamo sabbaññū sabbadassāvī, aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti, carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan'ti. Ye te, bhante, evamāhaṁsu-- 'samaṇo Gotamo sabbaññū sabbadassāvī, aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti, carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan'ti, kacci te, bhante, Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī"ti? "Ye te, Vaccha, evamāhaṁsu-- 'Samaṇo Gotamo sabbaññū sabbadassāvī, aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti, carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan'ti, na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana maṁ asatā abhūtenā"ti.

186. "Kathaṁ byākaramānā pana mayaṁ, bhante, vuttavādino ceva Bhagavato assāma, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyāma, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyāma, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti?

"'Tevijjo samaṇo Gotamo'ti kho, Vaccha, byākaramāno vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya. Ahañhi, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhāmi anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ahañhi, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāmi. Ahañhi, Vaccha, āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmi.

"'Tevijjo samaṇo Gotamo'ti (M.71./I,483.)kho, Vaccha, byākaramāno vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti.

Evaṁ vutte, Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Atthi nu kho, bho

Gotama, koci gihī gihisaṁyojanaṁ appahāya kāyassa bhedā dukkhassantakaro”ti? “Natthi kho, Vaccha, koci gihī gihisaṁyojanaṁ appahāya kāyassa bhedā dukkhassantakaro”ti.

“Atthi pana, bho Gotama, koci gihī gihisaṁyojanaṁ appahāya kāyassa bhedā saggūpago”ti? “Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye gihī gihisaṁyojanaṁ appahāya kāyassa bhedā saggūpagā”ti.

“Atthi nu kho, bho Gotama, koci ājīvako kāyassa bhedā dukkhassantakaro”ti? “Natthi kho, Vaccha, koci ājīvako kāyassa bhedā dukkhassantakaro”ti.

“Atthi pana, bho Gotama, koci ājīvako kāyassa bhedā saggūpago”ti? “Ito kho so, Vaccha, ekanavuto kappo yamahaṁ anussarāmi, nābhijānāmi kañci ājīvakaṁ saggūpagaṁ aññatra ekena; sopāsi kammavādī kiriyavādī”ti. “Evaṁ sante, bho Gotama, suññaṁ aduṁ titthāyatanaṁ antamaso saggūpagenapī”ti? “Evaṁ, Vaccha, suññaṁ aduṁ titthāyatanaṁ antamaso saggūpagenapī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Vacchagotto paribbājako Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Tevijjavacchasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.72.) (2) Aggivacchasuttaṁ

▶T.99.(962)(vol.2.245.)、T.100.(195)(vol.2.444.)

187. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami; (M.72./I,484.) upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca--

“Kiṁ nu kho, bho Gotama, ‘sassato loko, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘sassato loko, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ pana, bho Gotama, ‘asassato loko, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘asassato loko, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ nu kho, bho Gotama, ‘antavā loko, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘antavā loko, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ pana, bho Gotama, ‘anantavā loko, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘anantavā loko, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ nu kho, bho Gotama, ‘taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ pana, bho Gotama, ‘aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ nu kho, bho Gotama, ‘hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ pana, bho Gotama, ‘na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan’ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo”ti? “Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- ‘na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan’”ti.

“Kiṁ nu kho, bho Gotama, ‘hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva

saccaṁ moghamaññan'ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo"ti. (M.72./I,485.) "Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi -- 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'"ti.

"Kiṁ pana, bho Gotama, 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo"ti? "Na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'"ti.

188. "'Kiṁ nu kho, bho Gotama, sassato loko, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- sassato loko, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ pana, bho Gotama, asassato loko, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha evaṁdiṭṭhi-- asassato loko, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ nu kho, bho Gotama, antavā loko, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- antavā loko, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ pana, bho Gotama, anantavā loko, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- anantavā loko, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ nu kho, bho Gotama, taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ pana, bho Gotama, aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ nu kho, bho Gotama, hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi.

"'Kiṁ pana, bho Gotama, na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ nu kho, bho Gotama, hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi. 'Kiṁ pana, bho Gotama, neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññanti-- evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamo'ti iti puṭṭho samāno 'na kho ahaṁ, Vaccha, evaṁdiṭṭhi-- neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā, idameva saccaṁ moghamaññan'ti vadesi.

"Kiṁ pana bho Gotamo ādīnavaṁ sampassamāno evaṁ imāni sabbaso diṭṭhigatāni anupagato"ti?

189. "'Sassato loko'ti kho, Vaccha, diṭṭhigatametaṁ diṭṭhigahanaṁ diṭṭhikantāro diṭṭhivisūkaṁ diṭṭhivipphanditaṁ diṭṭhisaṁyojanaṁ sadukkhaṁ savighātaṁ sa-- upāyāsaṁ sapariḷāhaṁ, na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati 'Asassato loko'ti kho, Vaccha …pe… 'antavā loko'ti kho, Vaccha …pe… 'anantavā loko'ti kho, Vaccha …pe… 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti kho, Vaccha …pe… 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti kho, Vaccha …pe… 'hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti kho, (M.72./I,486.) Vaccha …pe… 'na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti kho, Vaccha …pe… 'hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti kho, Vaccha …pe… 'neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā'ti kho, Vaccha, diṭṭhigatametaṁ diṭṭhigahanaṁ diṭṭhikantāro diṭṭhivisūkaṁ diṭṭhivipphanditaṁ diṭṭhisaṁyojanaṁ sadukkhaṁ savighātaṁ sa-- upāyāsaṁ sapariḷāhaṁ, na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati. Imaṁ kho ahaṁ, Vaccha, ādīnavaṁ sampassamāno evaṁ imāni sabbaso diṭṭhigatāni anupagato"ti.

"Atthi pana bhoto Gotamassa kiñci diṭṭhigatan"ti? "Diṭṭhigatanti kho, Vaccha, apanītametaṁ Tathāgatassa. Diṭṭhañhetaṁ, Vaccha, Tathāgatena-- 'iti rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo; iti vedanā, iti vedanāya samudayo, iti vedanāya atthaṅgamo; iti saññā, iti saññāya samudayo, iti saññāya atthaṅgamo; iti saṅkhārā, iti saṅkhārānaṁ samudayo, iti saṅkhārānaṁ atthaṅgamo; iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo'ti. Tasmā Tathāgato sabbamaññitānaṁ sabbamathitānaṁ sabba--ahaṁkāramamaṁkāramānānusayānaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā anupādā vimuttoti vadāmī"ti.

190. "Evaṁ vimuttacitto pana, bho Gotama, bhikkhu kuhiṁ upapajjatī"ti? "Upapajjatīti kho, Vaccha, na upeti". "Tena hi, bho Gotama, na upapajjatī"ti? "Na upapajjatīti kho, Vaccha, na upeti". "Tena hi, bho Gotama, upapajjati ca na ca upapajjatī"ti? "Upapajjati ca na ca upapajjatīti kho, Vaccha, na upeti". "Tena hi, bho Gotama, neva upapajjati na na upapajjatī"ti? "Neva upapajjati na na upapajjatīti kho, Vaccha, na upeti".

"'Evaṁ vimuttacitto pana, bho Gotama, bhikkhu kuhiṁ upapajjatī'ti iti puṭṭho samāno 'upapajjatīti kho, Vaccha, na upetī'ti vadesi. 'Tena hi, bho Gotama, na upapajjatī'ti iti puṭṭho samāno 'na upapajjatīti kho, Vaccha, na upetī'ti vadesi. 'Tena hi, bho Gotama, upapajjati ca na ca upapajjatī'ti iti puṭṭho samāno 'upapajjati ca na ca upapajjatīti kho, Vaccha, na upetī'ti vadesi. 'Tena hi, bho Gotama, neva upapajjati na na upapajjatī'ti iti puṭṭho samāno 'neva upapajjati na (M.72./I,487.) na upapajjatīti kho, Vaccha, na upetī'ti vadesi. Etthāhaṁ, bho Gotama, aññāṇamāpādiṁ, ettha sammohamāpādiṁ. Yāpi me esā bhoto Gotamassa purimena kathāsallāpena ahu pasādamattā sāpi me etarahi antarahitā"ti. "Alañhi te, Vaccha, aññāṇāya, alaṁ sammohāya. Gambhīro hāyaṁ, Vaccha, dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo. So tayā dujjāno aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrayogena aññatrācariyakena".

191. "Tena hi, Vaccha, taññevettha paṭipucchissāmi; yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, Vaccha, sace te purato aggi jaleyya, jāneyyāsi tvaṁ-- 'ayaṁ me purato aggi jalatī'"ti? "Sace me, bho Gotama, purato aggi jaleyya, jāneyyāhaṁ-- 'ayaṁ me purato aggi jalatī'"ti.

"Sace pana taṁ, Vaccha, evaṁ puccheyya-- 'yo te ayaṁ purato aggi jalati ayaṁ aggi kiṁ paṭicca jalatī'ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ, Vaccha, kinti byākareyyāsī"ti? "Sace maṁ, bho Gotama, evaṁ puccheyya-- 'yo te ayaṁ purato aggi jalati ayaṁ aggi kiṁ paṭicca jalatī'ti, evaṁ puṭṭho ahaṁ, bho Gotama, evaṁ byākareyyaṁ 'yo me ayaṁ purato aggi jalati ayaṁ aggi tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca jalatī'"ti.

"Sace te, Vaccha, purato so aggi nibbāyeyya, jāneyyāsi tvaṁ-- 'ayaṁ me purato aggi nibbuto'"ti? "Sace me, bho Gotama, purato so aggi nibbāyeyya, jāneyyāhaṁ-- 'ayaṁ me purato aggi nibbuto'"ti.

"Sace pana taṁ, Vaccha, evaṁ puccheyya-- 'yo te ayaṁ purato aggi nibbuto so aggi ito katamaṁ disaṁ gato-- puratthimaṁ vā dakkhiṇaṁ vā pacchimaṁ vā uttaraṁ vā'ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ, Vaccha, kinti byākareyyāsī"ti? "Na upeti, bho Gotama, yañhi so, bho Gotama, aggi tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca ajali tassa ca pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbuto tveva saṅkhyaṁ gacchatī"ti.

192. "Evameva kho, Vaccha, yena rūpena Tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya taṁ rūpaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Rūpasaṅkhayavimutto kho, Vaccha, Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāḷho-- seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, (M.72./I,488.) upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjati na na upapajjatīti na upeti.

"Yāya vedanāya Tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya sā vedanā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Vedanāsaṅkhayavimutto kho, Vaccha, Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāḷho--

seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjati na na upapajjatīti na upeti.

"Yāya saññāya Tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya sā saññā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Saññāsaṅkhayavimutto kho, Vaccha, Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāḷho-- seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjati na na upapajjatīti na upeti.

"Yehi saṅkhārehi Tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya te saṅkhārā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Saṅkhārasaṅkhayavimutto kho, Vaccha, Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāḷho-- seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti na upapajjatīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjati na na upapajjatīti na upeti.

"Yena viññāṇena Tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya taṁ viññāṇaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Viññāṇasaṅkhayavimutto kho, Vaccha, Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāḷho-- seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjati na na upapajjatīti na upeti".

Evaṁ vutte, Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Seyyathāpi, bho Gotama, gāmassa vā nigamassa vā avidūre mahāsālarukkho. Tassa aniccatā sākhāpalāsā palujjeyyuṁ, tacapapaṭikā palujjeyyuṁ, pheggū palujjeyyuṁ; so aparena samayena apagatasākhāpalāso apagatatacapapaṭiko apagatapheggūko suddho assa, sāre patiṭṭhito; evameva bhoto Gotamassa pāvacanaṁ apagatasākhāpalāsaṁ apagatatacapapaṭikaṁ apagatapheggukaṁ suddhaṁ, sāre patiṭṭhitaṁ. Abhikkantaṁ, bho Gotama…pe…(M.70./I,489.)upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Aggivacchasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.73.) (3) Mahāvacchasuttaṁ

▶T.99.(964)(vol.2.246.)、T.100.(198)(vol.2.446.)

193. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Dīgharattāhaṁ bhotā Gotamena sahakathī. Sādhu me bhavaṁ Gotamo saṁkhittena kusalākusalaṁ desetū"ti. "Saṁkhittenapi kho te ahaṁ, Vaccha, kusalākusalaṁ deseyyaṁ, vitthārenapi kho te ahaṁ, Vaccha, kusalākusalaṁ deseyyaṁ; api ca te ahaṁ, Vaccha, saṁkhittena kusalākusalaṁ desessāmi. Taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bho"ti kho Vacchagotto paribbājako Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

194. "Lobho kho, Vaccha, akusalaṁ, alobho kusalaṁ; doso kho, Vaccha, akusalaṁ, adoso kusalaṁ; moho kho, Vaccha, akusalaṁ, amoho kusalaṁ. Iti kho, Vaccha, ime tayo dhammā akusalā, tayo dhammā kusalā.

"Pāṇātipāto kho, Vaccha, akusalaṁ, pāṇātipātā veramaṇī kusalaṁ; adinnādānaṁ kho, Vaccha, akusalaṁ, adinnādānā veramaṇī kusalaṁ; kāmesumicchācāro kho, Vaccha, akusalaṁ, kāmesumicchācārā veramaṇī kusalaṁ; musāvādo kho, Vaccha, akusalaṁ, musāvādā veramaṇī kusalaṁ; pisuṇā vācā kho, Vaccha, akusalaṁ pisuṇāya vācāya veramaṇī kusalaṁ; pharusā vācā kho, Vaccha, (M.73./I,490.) akusalaṁ, pharusāya vācāya veramaṇī kusalaṁ;

samphappalāpo kho, Vaccha, akusalaṁ, samphappalāpā veramaṇī kusalaṁ; abhijjhā kho, Vaccha, akusalaṁ, anabhijjhā kusalaṁ; byāpādo kho, Vaccha, akusalaṁ, abyāpādo kusalaṁ; micchādiṭṭhi kho, Vaccha, akusalaṁ sammādiṭṭhi kusalaṁ. Iti kho, Vaccha, ime dasa dhammā akusalā, dasa dhammā kusalā.

"Yato kho, Vaccha, bhikkhuno taṇhā pahīnā hoti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, so hoti bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto"ti.

195. "Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo. Atthi pana te bhoto Gotamassa ekabhikkhupi sāvako yo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti? "Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye bhikkhū mama sāvakā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantī"ti.

"Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū. Atthi pana bhoto Gotamassa ekā bhikkhunīpi sāvikā yā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti? "Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova yā bhikkhuniyo mama sāvikā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantī"ti.

"Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsakopi sāvako gihī odātavasano brahmacārī yo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā"ti? "Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye upāsakā mama sāvakā gihī odātavasanā brahmacārino pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ (M.73./I,491.) parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyino anāvattidhammā tasmā lokā"ti.

"Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsakopi sāvako gihī odātavasano kāmabhogī sāsanakaro ovādappaṭikaro yo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane viharatī"ti? "Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni atha kho bhiyyova ye upāsakā mama sāvakā gihī odātavasanā kāmabhogino sāsanakarā ovādappaṭikarā tiṇṇavicikicchā vigatakathaṁkathā vesārajjappattā aparappaccayā Satthusāsane viharantī"ti.

"Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā kāmabhogino. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsikāpi sāvikā gihinī odātavasanā brahmacārinī yā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyinī anāvattidhammā tasmā lokā"ti? "Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova yā upāsikā mama sāvikā gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyiniyo anāvattidhammā tasmā lokā"ti.

"Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā kāmabhogino, tiṭṭhantu upāsikā gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsikāpi sāvikā gihinī odātavasanā kāmabhoginī sāsanakarā ovādappaṭikarā yā tiṇṇavicikicchā vigatakathaṁkathā vesārajjappattā aparappaccayā Satthusāsane viharatī"ti? "Na kho, Vaccha, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova yā upāsikā mama sāvikā gihiniyo odātavasanā kāmabhoginiyo sāsanakarā ovādappaṭikarā tiṇṇavicchikicchā vigatakathaṁkathā vesārajjappattā aparappaccayā

Satthusāsane viharantī”ti.

196. “Sace hi, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavaṁyeva Gotamo ārādhako abhavissa, no ca kho bhikkhū ārādhakā abhavissaṁsu evamidaṁ brahmacariyaṁ aparipūraṁ abhavissa tenaṅgena. Yasmā ca kho, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako bhikkhū ca ārādhakā; evamidaṁ brahmacariyaṁ paripūraṁ tenaṅgena.

“Sace hi, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissaṁsu, no ca kho bhikkhuniyo ārādhikā (M.73./I,492.) abhavissaṁsu; evamidaṁ brahmacariyaṁ aparipūraṁ abhavissa tenaṅgena. Yasmā ca kho, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako, bhikkhū ca ārādhakā, bhikkhuniyo ca ārādhikā; evamidaṁ brahmacariyaṁ paripūraṁ tenaṅgena.

“Sace hi, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissaṁsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissaṁsu, no ca kho upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissaṁsu; evamidaṁ brahmacariyaṁ aparipūraṁ abhavissa tenaṅgena. Yasmā ca kho, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako, bhikkhū ca ārādhakā, bhikkhuniyo ca ārādhikā, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā; evamidaṁ brahmacariyaṁ paripūraṁ tenaṅgena.

“Sace hi, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissaṁsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissaṁsu, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissaṁsu, no ca kho upāsakā gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā abhavissaṁsu; evamidaṁ brahmacariyaṁ aparipūraṁ abhavissa tenaṅgena. Yasmā ca kho, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako, bhikkhū ca ārādhakā, bhikkhuniyo ca ārādhikā, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā; evamidaṁ brahmacariyaṁ paripūraṁ tenaṅgena.

“Sace hi, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissaṁsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissaṁsu, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissaṁsu, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā abhavissaṁsu, no ca kho upāsikā gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā abhavissaṁsu; evamidaṁ brahmacariyaṁ aparipūraṁ abhavissa tenaṅgena. Yasmā ca kho, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako, bhikkhū ca ārādhakā, bhikkhuniyo ca ārādhikā, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā upāsikā ca gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā; evamidaṁ brahmacariyaṁ paripūraṁ tenaṅgena.

“Sace hi, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissaṁsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissaṁsu, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissaṁsu, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā abhavissaṁsu, upāsikā ca gihiniyo odātavasanā (M.73./I,493.) brahmacāriniyo ārādhikā abhavissaṁsu, no ca kho upāsikā gihiniyo odātavasanā kāmabhoginiyo ārādhikā abhavissaṁsu; evamidaṁ brahmacariyaṁ aparipūraṁ abhavissa tenaṅgena. Yasmā ca kho, bho Gotama, imaṁ dhammaṁ bhavañceva Gotamo ārādhako, bhikkhū ca ārādhakā, bhikkhuniyo ca ārādhikā, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā, upāsikā ca gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā, upāsikā ca gihiniyo odātavasanā kāmabhoginiyo ārādhikā; evamidaṁ brahmacariyaṁ paripūraṁ tenaṅgena.

197. “Seyyathāpi, bho Gotama, gaṅgā nadī samuddaninnā samuddapoṇā samuddapabbhārā samuddaṁ āhacca tiṭṭhati, evamevāyaṁ bhoto Gotamassa parisā sagahaṭṭhapabbajitā nibbānaninnā nibbānapoṇā nibbānapabbhārā nibbānaṁ āhacca tiṭṭhati. Abhikkantaṁ, bho Gotama …pe… esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāhaṁ bhoto Gotamassa santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan”ti. (M.73./I,494.) “Yo kho, Vaccha, aññatitthiyapubbo imasmiṁ

dhammavinaye ākaṅkhati pabbajjaṁ, ākaṅkhati upasampadaṁ, so cattāro māse parivasati. Catunnaṁ māsānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya; api ca mettha puggalavemattatā viditā"ti. "Sace, bhante, aññatitthiyapubbā imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhantā pabbajjaṁ, ākaṅkhantā upasampadaṁ cattāro māse parivasanti, catunnaṁ māsānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya; ahaṁ cattāri vassāni parivasissāmi. Catunnaṁ vassānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājentu upasampādentu bhikkhubhāvāyā"ti. Alattha kho Vacchagotto paribbājako Bhagavato santike pabbajjaṁ alattha upasampadaṁ.

Acirūpasampanno kho panāyasmā Vacchagotto addhamāsūpasampanno yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Vacchagotto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yāvatakaṁ, bhante, sekhena ñāṇena sekhāya vijjāya pattabbaṁ, anuppattaṁ taṁ mayā; uttari ca me Bhagavā dhammaṁ desetū"ti. "Tena hi tvaṁ, Vaccha, dve dhamme uttari bhāvehi-- samathañca vipassanañca. Ime kho te, Vaccha, dve dhammā uttari bhāvitā-- samatho ca vipassanā ca-- anekadhātupaṭivedhāya saṁvattissanti.

198. "So tvaṁ, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhissasi -- 'anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhaveyyaṁ-- ekopi hutvā bahudhā assaṁ, bahudhāpi hutvā eko assaṁ; āvibhāvaṁ, tirobhāvaṁ; tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamāno gaccheyyaṁ, seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ kareyyaṁ, seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gaccheyyaṁ, seyyathāpi pathaviyaṁ; ākāsepi pallaṅkena kameyyaṁ, seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimaseyyaṁ, parimajjeyyaṁ; yāvabrahmalokāpi kāyena vasaṁ vatteyyan'ti, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇissasi, sati sati-- āyatane.

"So tvaṁ, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhissasi-- 'dibbāya sotadhātuyā (M.73./I,495.) visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇeyyaṁ-- dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike cā'ti, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇissasi, sati sati-- āyatane.

"So tvaṁ, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhissasi-- 'parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajāneyyaṁ-- sarāgaṁ vā cittaṁ sarāgaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vītarāgaṁ vā cittaṁ vītarāgaṁ cittanti pajāneyyaṁ; sadosaṁ vā cittaṁ sadosaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vītadosaṁ vā cittaṁ vītadosaṁ cittanti pajāneyyaṁ; samohaṁ vā cittaṁ samohaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vītamohaṁ vā cittaṁ vītamohaṁ cittanti pajāneyyaṁ; saṁkhittaṁ vā cittaṁ saṁkhittaṁ cittanti pajāneyyaṁ, vikkhittaṁ vā cittaṁ vikkhittaṁ cittanti pajāneyyaṁ; mahaggataṁ vā cittaṁ mahaggataṁ cittanti pajāneyyaṁ, amahaggataṁ vā cittaṁ amahaggataṁ cittanti pajāneyyaṁ; sa-- uttaraṁ vā cittaṁ sa-- uttaraṁ cittanti pajāneyyaṁ, anuttaraṁ vā cittaṁ anuttaraṁ cittanti pajāneyyaṁ; samāhitaṁ vā cittaṁ samāhitaṁ cittanti pajāneyyaṁ, asamāhitaṁ vā cittaṁ asamāhitaṁ cittanti pajāneyyaṁ; vimuttaṁ vā cittaṁ vimuttaṁ cittanti pajāneyyaṁ, avimuttaṁ vā cittaṁ avimuttaṁ cittanti pajāneyyan'ti, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇissasi, sati sati-- āyatane.

"So tvaṁ, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhissasi-- 'anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyyaṁ, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi; anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapannoti; iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyyan'ti, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇissasi, sati sati-- āyatane. (M.73./I,496.) "So tvaṁ, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhissasi-- 'dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyyaṁ cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajāneyyaṁ-- ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena

samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā; ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannāti; iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyyaṁ cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajāneyyan'ti, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇissasi, sati sati-- āyatane.

"So tvaṁ, Vaccha, yāvadeva ākaṅkhissasi-- 'āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyan'ti, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇissasi, sati sati-- āyatane"ti.

199. Atha kho āyasmā Vacchagotto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Vacchagotto eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Vacchagotto arahataṁ ahosi.

200. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū Bhagavantaṁ dassanāya gacchanti. Addasā kho āyasmā Vacchagotto te bhikkhū dūratova āgacchante. Disvāna yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca-- (M.73./I,497.) "Handa! Kahaṁ pana tumhe āyasmanto gacchathā"ti? "Bhagavantaṁ kho mayaṁ, āvuso, dassanāya gacchāmā"ti "Tenahāyasmanto mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandatha, evañca vadetha-- 'Vacchagotto, bhante, bhikkhu Bhagavato pāde sirasā vandati, evañca vadeti-- pariciṇṇo me Bhagavā, pariciṇṇo me Sugato'"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Vacchagottassa paccassosuṁ. Atha kho te bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Āyasmā, bhante, Vacchagotto Bhagavato pāde sirasā vandati, evañca vadeti-- 'pariciṇṇo me Bhagavā, pariciṇṇo me Sugato'"ti. "Pubbeva me, bhikkhave, Vacchagotto bhikkhu cetasā ceto paricca vidito-- 'tevijjo Vacchagotto bhikkhu mahiddhiko mahānubhāvo'ti. Devatāpi me etamatthaṁ ārocesuṁ-- 'tevijjo, bhante, Vacchagotto bhikkhu mahiddhiko mahānubhāvo'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāvacchasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.74.) (4) Dīghanakhasuttaṁ

▶T.99.(969)(vol.2.249.)、T.100.(203)(vol.2.449.)

201. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate sūkarakhatāyaṁ. Atha kho Dīghanakho paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Dīghanakho paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ahañhi, bho Gotama, evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- 'sabbaṁ me nakkhamatī'"ti. "Yāpi kho te esā, Aggivessana, diṭṭhi-- 'sabbaṁ me nakkhamatī'ti, esāpi te diṭṭhi nakkhamatī"ti? "Esā ce me, bho Gotama, diṭṭhi khameyya, taṁpassa tādisameva, taṁpassa (M.74./I,498.) tādisamevā"ti. "Ato kho te, Aggivessana, bahū hi bahutarā lokasmiṁ ye evamāhaṁsu-- 'taṁpassa tādisameva, taṁpassa tādisamevā'ti. Te tañceva diṭṭhiṁ nappajahanti aññañca diṭṭhiṁ upādiyanti. Ato kho te, Aggivessana, tanū hi tanutarā

lokasmiṁ ye evamāhaṁsu-- ‘taṁpassa tādisameva, taṁpassa tādisamevā’ti. Te tañceva diṭṭhiṁ pajahanti aññañca diṭṭhiṁ na upādiyanti. SantAggivessana, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘sabbaṁ me khamatī’ti; santAggivessana, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘sabbaṁ me nakkhamatī’ti; santAggivessana eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘ekaccaṁ me khamati, ekaccaṁ me nakkhamatī’ti. TatrAggivessana, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘sabbaṁ me khamatī’ti tesamayaṁ diṭṭhi sārāgāya santike, saññogāya santike, abhinandanāya santike ajjhosānāya santike upādānāya santike; tatrAggivessana ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘sabbaṁ me nakkhamatī’ti tesamayaṁ diṭṭhi asārāgāya santike, asaññogāya santike, anabhinandanāya santike, anajjhosānāya santike, anupādānāya santike”ti.

202. Evaṁ vutte, Dīghanakho paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- “Ukkaṁseti me bhavaṁ Gotamo diṭṭhigataṁ, samukkaṁseti me bhavaṁ Gotamo diṭṭhigatan”ti. “TatrAggivessana, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘ekaccaṁ me khamati, ekaccaṁ me nakkhamatī’ti. Yā hi tesaṁ khamati sāyaṁ diṭṭhi sārāgāya santike, saññogāya santike, abhinandanāya santike, ajjhosānāya santike, upādānāya santike; yā hi tesaṁ nakkhamati sāyaṁ diṭṭhi asārāgāya santike, asaññogāya santike, anabhinandanāya santike, anajjhosānāya santike, anupādānāya santike. TatrAggivessana, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘sabbaṁ me khamatī’ti tattha viññū puriso iti paṭisañcikkhati ‘yā kho me ayaṁ diṭṭhi-- sabbaṁ me khamatīti, imañce ahaṁ diṭṭhiṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa vohareyyaṁ-- idameva saccaṁ moghamaññanti; dvīhi me assa viggaho-- yo cāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- sabbaṁ me nakkhamatīti, yo cāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- Ekaccaṁ me khamati, ekaccaṁ me nakkhamatīti-- imehi assa dvīhi viggaho. Iti viggahe sati vivādo, vivāde sati vighāto, vighāte sati vihesā’. Iti so viggahañca vivādañca vighātañca vihesañca attani sampassamāno tañceva diṭṭhiṁ pajahati aññañca diṭṭhiṁ na upādiyati. Evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ pahānaṁ hoti, evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ paṭinissaggo hoti.

203. “TatrAggivessana, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘sabbaṁ me nakkhamatī’ti tattha viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- ‘yā kho me ayaṁ diṭṭhi-- sabbaṁ me nakkhamatī’ti, imañce ahaṁ diṭṭhiṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa vohareyyaṁ-- idameva saccaṁ moghamaññanti; dvīhi me assa viggaho-- yo cāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁvādī (M.74./I,499.) evaṁdiṭṭhi sabbaṁ me khamatīti, yo cāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- Ekaccaṁ me khamati ekaccaṁ me nakkhamatīti-- imehi assa dvīhi viggaho. Iti viggahe sati vivādo, vivāde sati vighāto, vighāte sati vihesā’. Iti so viggahañca vivādañca vighātañca vihesañca attani sampassamāno tañceva diṭṭhiṁ pajahati aññañca diṭṭhiṁ na upādiyati. Evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ pahānaṁ hoti, evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ paṭinissaggo hoti.

204. “TatrAggivessana, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- ‘ekaccaṁ me khamati, ekaccaṁ me nakkhamatī’ti tattha viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- ‘yā kho me ayaṁ diṭṭhi-- Ekaccaṁ me khamati, ekaccaṁ me nakkhamatīti, imañce ahaṁ diṭṭhiṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa vohareyyaṁ-- idameva saccaṁ moghamaññanti; dvīhi me assa viggaho-- yo cāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- sabbaṁ me khamatīti, yo cāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- sabbaṁ me nakkhamatīti-- imehi assa dvīhi viggaho. Iti viggahe sati vivādo, vivāde sati vighāto, vighāte sati vihesā’. Iti so viggahañca vivādañca vighātañca vihesañca attani sampassamāno tañceva diṭṭhiṁ pajahati aññañca diṭṭhiṁ na upādiyati. Evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ pahānaṁ hoti, evametāsaṁ diṭṭhīnaṁ paṭinissaggo hoti.

(M.74./I,500.) 205. “Ayaṁ kho panAggivessana, kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsupacayo aniccucchādanaparimaddanabhedana-- viddhaṁsanadhammo, aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato samanupassitabbo Tassimaṁ kāyaṁ aniccato dukkhato rogato

gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato samanupassato yo kāyasmiṁ kāyachando kāyasneho kāyanvayatā sā pahīyati.

"Tisso kho imā, Aggivessana, vedanā-- sukhā vedanā, dukkhā vedanā, adukkhamasukhā vedanā. Yasmiṁ, Aggivessana, samaye sukhaṁ vedanaṁ vedeti neva tasmiṁ samaye dukkhaṁ vedanaṁ vedeti, na adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedeti; sukhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Yasmiṁ, Aggivessana, samaye dukkhaṁ vedanaṁ vedeti, neva tasmiṁ samaye sukhaṁ vedanaṁ vedeti, na adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedeti; dukkhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Yasmiṁ, Aggivessana, samaye adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedeti, neva tasmiṁ samaye sukhaṁ vedanaṁ vedeti, na dukkhaṁ vedanaṁ vedeti; adukkhamasukhaṁyeva tasmiṁ samaye vedanaṁ vedeti. Sukhāpi kho, Aggivessana, vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā; dukkhāpi kho, Aggivessana, vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā; adukkhamasukhāpi kho, Aggivessana, vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā. Evaṁ passaṁ, Aggivessana, sutavā ariyasāvako sukhāyapi vedanāya nibbindati, dukkhāyapi vedanāya nibbindati, adukkhamasukhāyapi vedanāya nibbindati nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati. Vimuttasmiṁ, vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Eṁ vimuttacitto kho, Aggivessana, bhikkhu na kenaci saṁvadati, na kenaci vivadati, yañca loke vuttaṁ tena voharati, aparāmasan"ti.

206. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Bhagavato (M.74./I,501.) piṭṭhito ṭhito hoti Bhagavantaṁ bījayamāno. Atha kho āyasmato Sāriputtassa etadahosi-- "Tesaṁ tesaṁ kira no Bhagavā dhammānaṁ abhiññā pahānamāha, tesaṁ tesaṁ kira no Sugato dhammānaṁ abhiññā paṭinissaggamāhā"ti. Iti hidaṁ āyasmato Sāriputtassa paṭisañcikkhato anupādāya āsavehi cittaṁ vimucci. Dīghanakhassa pana paribbājakassa virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi-- "Yaṁ kiñci samudayadhammaṁ sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti. Atha kho Dīghanakho paribbājako diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogāḷhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti-- evameva kho bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Dīghanakhasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.75.) (5) Māgaṇḍiyasuttaṁ

▶T.46.(153)(vol.1.670.)

207. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu viharati Kammāsadhammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo, Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa agyāgāre tiṇasanthārake. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kammāsadhammaṁ piṇḍāya pāvisi. Kammāsadhammaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena aññataro vanasaṇḍo tenupasaṅkami divāvihārāya. Taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. (M.75./I,502.) Atha kho Māgaṇḍiyo paribbājako jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa agyāgāraṁ tenupasaṅkami. Addasā kho Māgaṇḍiyo paribbājako Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa agyāgāre tiṇasanthārakaṁ paññattaṁ. Disvāna

Bhāradvājagottaṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- “Kassa nvayaṁ bhoto Bhāradvājassa agyāgāre tiṇasanthārako paññatto, samaṇaseyyānurūpaṁ maññe”ti? “Atthi, bho Māgaṇḍiya, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- ‘itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā’ti. Tassesā bhoto Gotamassa seyyā paññattā”ti. “Duddiṭṭhaṁ vata, bho Bhāradvāja, addasāma; duddiṭṭhaṁ vata, bho Bhāradvāja, addasāma! Ye mayaṁ tassa bhoto Gotamassa bhūnahuno seyyaṁ addasāmā”ti. “Rakkhassetaṁ, Māgaṇḍiya, vācaṁ; rakkhassetaṁ Māgaṇḍiya, vācaṁ. Bahū hi tassa bhoto Gotamassa khattiyapaṇḍitāpi brāhmaṇapaṇḍitāpi gahapatipaṇḍitāpi samaṇapaṇḍitāpi abhippasannā vinītā ariye ñāye dhamme kusale”ti. “Sammukhā cepi mayaṁ, bho Bhāradvāja, taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ passeyyāma, sammukhāpi naṁ vadeyyāma-- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’ti. Taṁ kissa hetu? Evañhi no sutte ocaratī”ti. “Sace taṁ bhoto Māgaṇḍiyassa agaru āroceyyāmi taṁ samaṇassa Gotamassā”ti. “Appossukko bhavaṁ Bhāradvājo vuttova naṁ vadeyyā”ti.

208. Assosi kho Bhagavā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa Māgaṇḍiyena paribbājakena saddhiṁ imaṁ kathāsallāpaṁ. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa agyāgāraṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā nisīdi Bhagavā paññatte tiṇasanthārake. Atha kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Bhāradvājagottaṁ brāhmaṇaṁ Bhagavā etadavoca-- “Ahu pana te, Bhāradvāja, Māgaṇḍiyena paribbājakena (M.75./I,503.) saddhiṁ imaṁyeva tiṇasanthārakaṁ ārabbha kocideva kathāsallāpo”ti? Evaṁ vutte, Bhāradvājagotto brāhmaṇo saṁviggo lomahaṭṭhajāto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Etadeva kho pana mayaṁ bhoto Gotamassa ārocetukāmā. Atha ca pana bhavaṁ Gotamo anakkhātaṁyeva akkhāsī”ti. Ayañca hi Bhagavato Bhāradvājagottena brāhmaṇena saddhiṁ antarākathā vippakatā hoti. Atha kho Māgaṇḍiyo paribbājako jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa agyāgāraṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Māgaṇḍiyaṁ paribbājakaṁ Bhagavā etadavoca--

209. “Cakkhuṁ kho, Māgaṇḍiya, rūpārāmaṁ rūparataṁ rūpasammuditaṁ. Taṁ Tathāgatassa dantaṁ guttaṁ rakkhitaṁ saṁvutaṁ, tassa ca saṁvarāya dhammaṁ deseti. Idaṁ nu te etaṁ, Māgaṇḍiya, sandhāya bhāsitaṁ -- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’”ti? “Etadeva kho pana me, bho Gotama, sandhāya bhāsitaṁ-- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’ti. Taṁ kissa hetu? Evañhi no sutte ocaratī”ti. “Sotaṁ kho, Māgaṇḍiya, saddārāmaṁ …pe… ghānaṁ kho, Māgaṇḍiya gandhārāmaṁ… jivhā kho, Māgaṇḍiya, rasārāmā rasaratā rasasammuditā. Sā Tathāgatassa dantā guttā rakkhitā saṁvutā, tassā ca saṁvarāya dhammaṁ deseti. Idaṁ nu te etaṁ, Māgaṇḍiya, sandhāya bhāsitaṁ-- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’”ti? “Etadeva kho pana me, bho Gotama, sandhāya bhāsitaṁ-- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’ti. Taṁ kissa hetu? Evañhi no sutte ocaratī”ti. “Kāyo kho, Māgaṇḍiya, phoṭṭhabbārāmo phoṭṭhabbarato …pe… mano kho, Māgaṇḍiya, dhammārāmo dhammarato dhammasammudito. So Tathāgatassa danto gutto rakkhito saṁvuto, tassa ca saṁvarāya dhammaṁ deseti. Idaṁ nu te etaṁ, Māgaṇḍiya, sandhāya bhāsitaṁ-- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’”ti? “Etadeva kho pana me, bho Gotama, sandhāya bhāsitaṁ -- ‘bhūnahu samaṇo Gotamo’ti. Taṁ kissa hetu? Evañhi no sutte ocaratī”ti.

210. “Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya-- ‘idhekacco cakkhuviññeyyehi (M.75./I,504.) rūpehi paricāritapubbo assa iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi, so aparena samayena rūpānaṁyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā rūpataṇhaṁ pahāya rūpapariḷāhaṁ paṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto vihareyya. Imassa pana te, Māgaṇḍiya, kimassa

vacanīyan'"ti? "Na kiñci, bho Gotama". "Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya-- 'idhekacco sotaviññeyyehi saddehi …pe… ghānaviññeyyehi gandhehi… jivhāviññeyyehi rasehi… kāyaviññeyyehi phoṭṭhabbehi paricāritapubbo assa iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi, so aparena samayena phoṭṭhabbānaṁyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā phoṭṭhabbataṇhaṁ pahāya phoṭṭhabbapariḷāhaṁ paṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto vihareyya. Imassa pana te, Māgaṇḍiya, kimassa vacanīyan'"ti? "Na kiñci, bho Gotama".

211. "Ahaṁ kho pana, Māgaṇḍiya, pubbe agāriyabhūto samāno pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāresiṁ cakkhuviññeyyehi rūpehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi, sotaviññeyyehi saddehi …pe… ghānaviññeyyehi gandhehi… jivhāviññeyyehi rasehi… kāyaviññeyyehi phoṭṭhabbehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi. Tassa mayhaṁ, Māgaṇḍiya, tayo pāsādā ahesuṁ-- eko vassiko, eko hemantiko, eko gimhiko. So kho ahaṁ, Māgaṇḍiya, vassike pāsāde vassike cattāro māse nippurisehi tūriyehi paricārayamāno na heṭṭhāpāsādaṁ orohāmi. So aparena samayena kāmānaṁyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā kāmataṇhaṁ pahāya kāmapariḷāhaṁ paṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto viharāmi. So aññe satte passāmi kāmesu avītarāge kāmataṇhāhi khajjamāne kāmapariḷāhena pariḍayhamāne kāme paṭisevante. So tesaṁ na pihemi, na tattha abhiramāmi Taṁ kissa hetu? Yāhayaṁ, Māgaṇḍiya, rati, aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi-- api dibbaṁ (M.75./I,505.) sukhaṁ samadhigayha tiṭṭhati -- tāya ratiyā ramamāno hīnassa na pihemi, na tattha abhiramāmi.

212. "Seyyathāpi, Māgaṇḍiya, gahapati vā gahapatiputto vā aḍḍho mahaddhano mahābhogo pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreyya cakkhuviññeyyehi rūpehi …pe… phoṭṭhabbehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi. So kāyena sucaritaṁ caritvā vācāya sucaritaṁ caritvā manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya devānaṁ tāvatiṁsānaṁ sahabyataṁ. So tattha nandane vane accharāsaṅghaparivuto dibbehi pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreyya. So passeyya gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā pañcahi kāmaguṇehi samappitaṁ samaṅgībhūtaṁ paricārayamānaṁ.

"Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, api nu so devaputto nandane vane accharāsaṅghaparivuto dibbehi pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricārayamāno amussa gahapatissa vā gahapatiputtassa vā piheyya, mānusakānaṁ vā pañcannaṁ kāmaguṇānaṁ mānusakehi vā kāmehi āvaṭṭeyyā"ti? "No hidaṁ, bho Gotama". Taṁ kissa hetu? Mānusakehi, bho Gotama, kāmehi dibbakāmā abhikkantatarā ca paṇītatarā cā"ti. "Evameva kho ahaṁ, Māgaṇḍiya, pubbe agāriyabhūto samāno pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāresiṁ cakkhuviññeyyehi rūpehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi, sotaviññeyyehi saddehi …pe… ghānaviññeyyehi gandhehi… jivhāviññeyyehi rasehi… kāyaviññeyyehi phoṭṭhabbehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi. So aparena samayena kāmānaṁyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā kāmataṇhaṁ pahāya kāmapariḷāhaṁ paṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto viharāmi. So aññe satte passāmi kāmesu avītarāge kāmataṇhāhi khajjamāne kāmapariḷāhena (M.75./I,506.) pariḍayhamāne kāme paṭisevante, so tesaṁ na pihemi, na tattha abhiramāmi. Taṁ kissa hetu? Yāhayaṁ, Māgaṇḍiya, rati aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi-- api dibbaṁ sukhaṁ samadhigayha tiṭṭhati-- tāya ratiyā ramamāno hīnassa na pihemi, na tattha abhiramāmi.

213. "Seyyathāpi Māgaṇḍiya, kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeyya. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto bhesajjaṁ kareyya. So taṁ bhesajjaṁ āgamma kuṭṭhehi parimucceyya, arogo assa

sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṁ gamo. So aññaṁ kuṭṭhiṁ purisaṁ passeyya arugattaṁ pakkagattaṁ kimīhi khajjamānaṁ nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamānaṁ aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpentaṁ.

"Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, api nu so puriso amussa kuṭṭhissa purisassa piheyya aṅgārakāsuyā vā bhesajjaṁ paṭisevanāya vā"ti? "No hidaṁ, bho Gotama. Taṁ kissa hetu? Roge hi, bho Gotama, sati bhesajjena karaṇīyaṁ hoti, roge asati na bhesajjena karaṇīyaṁ hotī"ti. "Evameva kho ahaṁ, Māgaṇḍiya, pubbe agāriyabhūto samāno pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāresiṁ, cakkhuviññeyyehi rūpehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi, sotaviññeyyehi saddehi …pe… ghānaviññeyyehi gandhehi… jivhāviññeyyehi rasehi… kāyaviññeyyehi phoṭṭhabbehi iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasaṁhitehi rajanīyehi. So aparena samayena kāmānaṁyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā kāmataṇhaṁ pahāya kāmapariḷāhaṁ paṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto viharāmi. So aññe satte passāmi kāmesu avītarāge kāmataṇhāhi khajjamāne kāmapariḷāhena pariḍayhamāne kāme paṭisevante. So tesaṁ na pihemi, na tattha abhiramāmi. Taṁ kissa hetu? Yāhayaṁ, Māgaṇḍiya, rati, aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi-- api dibbaṁ sukhaṁ samadhigayha tiṭṭhati-- tāya ratiyā ramamāno hīnassa na pihemi, na tattha abhiramāmi.

(M.75./I,507.) 214. "Seyyathāpi Māgaṇḍiya, kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeyya. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto bhesajjaṁ kareyya. So taṁ bhesajjaṁ āgamma kuṭṭhehi parimucceyya, arogo assa sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṁ gamo. Tamenaṁ dve balavanto purisā nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuṁ upakaḍḍheyyuṁ.

"Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, api nu so puriso iti citiceva kāyaṁ sannāmeyyā"ti? "Evaṁ, bho Gotama". "Taṁ kissa hetu"? "Asu hi, bho Gotama, aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariḷāho cā"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, idāneva nu kho so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariḷāho ca udāhu pubbepi so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariḷāho cā"ti "Idāni ceva, bho Gotama, so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariḷāho ca, pubbepi so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariḷāho ca. Asu ca, bho Gotama, kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno upahatindriyo dukkhasamphasseyeva aggismiṁ sukhamiti viparītasaññaṁ paccalatthā"ti. "Evameva kho, Māgaṇḍiya, atītampi addhānaṁ kāmā dukkhasamphassā ceva mahābhitāpā ca mahāpariḷāhā ca, anāgatampi addhānaṁ kāmā dukkhasamphassā ceva mahābhitāpā ca mahāpariḷāhā ca, etarahipi paccuppannaṁ addhānaṁ kāmā dukkhasamphassā ceva mahābhitāpā ca mahāpariḷāhā ca. Ime ca, Māgaṇḍiya, sattā kāmesu avītarāgā kāmataṇhāhi khajjamānā kāmapariḷāhena pariḍayhamānā upahatindriyā dukkhasamphassesuyeva kāmesu sukhamiti viparītasaññaṁ paccalatthuṁ.

215. "Seyyathāpi, Māgaṇḍiya, kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeti. Yathā yathā kho, Māgaṇḍiya, asu kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeti tathā tathā'ssa tāni vaṇamukhāni (M.75./I,508.) asucitarāni ceva honti duggandhatarāni ca pūtikatarāni ca hoti ceva kāci sātamattā assādamattā-- yadidaṁ vaṇamukhānaṁ kaṇḍūvanahetu; evameva kho, Māgaṇḍiya, sattā kāmesu avītarāgā kāmataṇhāhi khajjamānā kāmapariḷāhena ca pariḍayhamānā kāme paṭisevanti. Yathā yathā kho, Māgaṇḍiya, sattā kāmesu avītarāgā kāmataṇhāhi khajjamānā kāmapariḷāhena ca pariḍayhamānā kāme paṭisevanti tathā tathā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ kāmataṇhā ceva pavaḍḍhati, kāmapariḷāhena ca pariḍayhanti, hoti ceva sātamattā assādamattā-- yadidaṁ pañcakāmaguṇe paṭicca.

"Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, api nu te diṭṭho vā suto vā rājā vā rājamahāmatto vā

pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricārayamāno kāmataṇhaṁ appahāya kāmapariḷāhaṁ appaṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto vihāsi vā viharati vā viharissati vā”ti “No hidaṁ, bho Gotama”. “Sādhu, Māgaṇḍiya! Mayāpi kho etaṁ, Māgaṇḍiya, neva diṭṭhaṁ na sutaṁ rājā vā rājamahāmatto vā pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricārayamāno kāmataṇhaṁ appahāya kāmapariḷāhaṁ appaṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattaṁ vūpasantacitto vihāsi vā viharati vā viharissati vā. Atha kho, Māgaṇḍiya, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā vigatapipāsā ajjhattaṁ vūpasantacittā vihāsuṁ vā viharanti vā viharissanti vā sabbe te kāmānaṁyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā kāmataṇhaṁ pahāya kāmapariḷāhaṁ paṭivinodetvā vigatapipāsā ajjhattaṁ vūpasantacittā vihāsuṁ vā viharanti vā viharissanti vā”ti. Atha kho Bhagavā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi--

“Ārogyaparamā lābhā, nibbānaṁ paramaṁ sukhaṁ;
Aṭṭhaṅgiko ca maggānaṁ, khemaṁ amatagāminan”ti.

216. Evaṁ vutte, Māgaṇḍiyo paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- “Acchariyaṁ, bho Gotama, abbhutaṁ, bho Gotama! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ bhotā Gotamena-- (M.75./I,509.) ‘ārogyaparamā lābhā, nibbānaṁ paramaṁ sukhan’ti. Mayāpi kho etaṁ, bho Gotama, sutaṁ pubbakānaṁ paribbājakānaṁ ācariyapācariyānaṁ bhāsamānānaṁ-- ‘ārogyaparamā lābhā, nibbānaṁ paramaṁ sukhan’ti; tayidaṁ, bho Gotama, sametī”ti. “Yaṁ pana te etaṁ, Māgaṇḍiya, sutaṁ pubbakānaṁ paribbājakānaṁ ācariyapācariyānaṁ bhāsamānānaṁ-- ‘Ārogyaparamā lābhā, nibbānaṁ paramaṁ sukhan’ti, katamaṁ taṁ ārogyaṁ, katamaṁ taṁ nibbānan”ti? Evaṁ vutte, Māgaṇḍiyo paribbājako sakāneva sudaṁ gattāni pāṇinā anomajjati-- ”Idantaṁ, bho Gotama, ārogyaṁ, idantaṁ nibbānaṁ. Ahañhi, bho Gotama, etarahi arogo sukhī, na maṁ kiñci ābādhatī”ti.

217. “Seyyathāpi, Māgaṇḍiya, jaccandho puriso; so na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamaṁ, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye. So suṇeyya cakkhumato bhāsamānassa-- ‘chekaṁ vata, bho odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti! So odātapariyesanaṁ careyya. Tamenaṁ aññataro puriso telamalikatena sāhuḷicīrena vañceyya-- ‘idaṁ te, ambho purisa, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti. So taṁ paṭiggaṇheyya, paṭiggahetvā pārupeyya, pārupetvā attamano attamanavācaṁ nicchāreyya-- ‘chekaṁ vata, bho, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti!

“Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, api nu so jaccandho puriso jānanto passanto amuṁ telamalikataṁ sāhuḷicīraṁ paṭiggaṇheyya, paṭiggahetvā pārupeyya, pārupetvā attamano attamanavācaṁ nicchāreyya-- ‘chekaṁ vata, bho, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti udāhu cakkhumato saddhāyā”ti? “Ajānanto hi, bho Gotama, apassanto so jaccandho puriso amuṁ telamalikataṁ sāhuḷicīraṁ paṭiggaṇheyya, paṭiggahetvā pārupeyya, pārupetvā attamano attamanavācaṁ nicchāreyya-- (M.75./I,510.) ‘chekaṁ vata, bho, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti, cakkhumato saddhāyā”ti. “Evameva kho, Māgaṇḍiya, aññatitthiyā paribbājakā andhā acakkhukā ajānantā ārogyaṁ, apassantā nibbānaṁ atha ca panimaṁ gāthaṁ bhāsanti-- ‘ārogyaparamā lābhā, nibbānaṁ paramaṁ sukhan’ti. Pubbakehesā, Māgaṇḍiya, arahantehi sammāsambuddhehi gāthā bhāsitā--

‘Ārogyaparamā lābhā, nibbānaṁ paramaṁ sukhaṁ;
Aṭṭhaṅgiko ca maggānaṁ, khemaṁ amatagāminan’ti.

218. “Sā etarahi anupubbena puthujjanagāthā. Ayaṁ kho pana, Māgaṇḍiya, kāyo rogabhūto gaṇḍabhūto sallabhūto aghabhūto ābādhabhūto, so tvaṁ imaṁ kāyaṁ rogabhūtaṁ gaṇḍabhūtaṁ sallabhūtaṁ aghabhūtaṁ ābādhabhūtaṁ-- ‘idantaṁ, bho Gotama, ārogyaṁ, idantaṁ nibbānan’ti vadesi. Tañhi te, Māgaṇḍiya, ariyaṁ cakkhuṁ natthi yena tvaṁ ariyena cakkhunā ārogyaṁ jāneyyāsi, nibbānaṁ passeyyāsī”ti. (M.75./I,511.) “Evaṁ pasanno ahaṁ bhoto Gotamassa! Pahoti me bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetuṁ yathāhaṁ ārogyaṁ

jāneyyaṁ, nibbānaṁ passeyyan”ti.

219. “Seyyathāpi Māgaṇḍiya, jaccandho puriso; so na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamaṁ, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto bhesajjaṁ kareyya. So taṁ bhesajjaṁ āgamma na cakkhūni uppādeyya, na cakkhūni visodheyya. Taṁ kiṁ maññasi, Māgaṇḍiya, nanu so vejjo yāvadeva kilamathassa vighātassa bhāgī assā”ti? “Evaṁ, bho Gotama”. “Evameva kho, Māgaṇḍiya, ahañce te dhammaṁ deseyyaṁ-- ‘idantaṁ ārogyaṁ, idantaṁ nibbānan’ti, so tvaṁ ārogyaṁ na jāneyyāsi, nibbānaṁ na passeyyāsi. So mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā”ti. “Evaṁ pasanno ahaṁ bhoto Gotamassa. Pahoti me bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetuṁ yathāhaṁ ārogyaṁ jāneyyaṁ, nibbānaṁ passeyyan”ti.

220. “Seyyathāpi, Māgaṇḍiya, jaccandho puriso; so na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamaṁ, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye. So suṇeyya cakkhumato bhāsamānassa-- ‘chekaṁ vata, bho, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti! So odātapariyesanaṁ careyya. Tamenaṁ aññataro puriso telamalikatena sāhuḷicīrena vañceyya-- ‘idaṁ te, ambho purisa, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti. So taṁ paṭiggaṇheyya, paṭiggahetvā pārupeyya. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto bhesajjaṁ kareyya-- uddhaṁvirecanaṁ adhovirecanaṁ añjanaṁ paccañjanaṁ natthukammaṁ. So taṁ bhesajjaṁ āgamma cakkhūni uppādeyya, cakkhūni visodheyya. Tassa saha cakkhuppādā yo amusmiṁ telamalikate sāhuḷicīre chandarāgo so pahīyetha. Tañca naṁ purisaṁ amittatopi daheyya, paccatthikatopi daheyya, api ca jīvitā voropetabbaṁ maññeyya -- ‘dīgharattaṁ vata, bho, ahaṁ iminā purisena telamalikatena sāhuḷicīrena nikato vañcito paluddho-- idaṁ te, ambho purisa, odātaṁ vatthaṁ abhirūpaṁ nimmalaṁ sucī’ti. Evameva kho, Māgaṇḍiya, ahañce te dhammaṁ deseyyaṁ-- ‘idantaṁ ārogyaṁ, idantaṁ nibbānan’ti. So tvaṁ ārogyaṁ jāneyyāsi, nibbānaṁ passeyyāsi. Tassa te saha cakkhuppādā yo pañcasupādānakkhandhesu chandarāgo so pahīyetha; api ca te evamassa-- ‘dīgharattaṁ vata, bho, ahaṁ iminā cittena nikato vañcito paluddho. Ahañhi rūpaṁyeva upādiyamāno upādiyiṁ, vedanaṁyeva upādiyamāno upādiyiṁ, saññaṁyeva upādiyamāno upādiyiṁ, saṅkhāreyeva upādiyamāno upādiyiṁ, viññāṇaṁyeva upādiyamāno upādiyiṁ. Tassa me upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā (M.75./I,512.) sambhavanti; evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotī’”ti. “Evaṁ pasanno ahaṁ bhoto Gotamassa! Pahoti me bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetuṁ yathāhaṁ imamhā āsanā anandho vuṭṭhaheyyan”ti.

221. “Tena hi tvaṁ, Māgaṇḍiya, sappurise bhajeyyāsi. Yato kho tvaṁ, Māgaṇḍiya, sappurise bhajissasi tato tvaṁ, Māgaṇḍiya, saddhammaṁ sossasi; yato kho tvaṁ, Māgaṇḍiya, saddhammaṁ sossasi tato tvaṁ, Māgaṇḍiya, dhammānudhammaṁ paṭipajjissasi; yato kho tvaṁ, Māgaṇḍiya, dhammānudhammaṁ paṭipajjissasi tato tvaṁ, Māgaṇḍiya, sāmaṁyeva ñassasi, sāmaṁ dakkhissasi-- ime rogā gaṇḍā sallā; idha rogā gaṇḍā sallā aparisesā nirujjhanti. Tassa me upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti; evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī”ti.

222. Evaṁ vutte, Māgaṇḍiyo paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- “Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevaṁ bhotā Gotamena

anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca Labheyyāhaṁ bhoto Gotamassa santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan”ti. “Yo kho, Māgaṇḍiya, aññatitthiyapubbo imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhati pabbajjaṁ, ākaṅkhati upasampadaṁ, so cattāro māse parivasati; catunnaṁ māsānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya. Api ca mettha puggalavemattatā viditā”ti. “Sace, bhante, aññatitthiyapubbā imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhantā pabbajjaṁ, ākaṅkhantā upasampadaṁ cattāro māse parivasanti, catunnaṁ māsānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya; ahaṁ cattāri vassāni parivasissāmi, catunnaṁ vassānaṁ accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājentu, upasampādentu bhikkhubhāvāyā”ti (M.75./I,513.) Alattha kho Māgaṇḍiyo paribbājako Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno kho panāyasmā Māgaṇḍiyo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. ‘Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Māgaṇḍiyo arahataṁ ahosīti.

Māgaṇḍiyasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.76.) (6) Sandakasuttaṁ

▶cf.M.60、cf.D.1. Brahmajālasuttaṁ 、cf.T.99.(973)(vol.2.251.)、cf.T.100.(207)(vol.2.451.)

223. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Tena kho pana samayena Sandako paribbājako pilakkhaguhāyaṁ paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ pañcamattehi paribbājakasatehi. Atha kho āyasmā Ānando sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito bhikkhū āmantesi-- “Āyāmāvuso, yena devakatasobbho tenupasaṅkamissāma guhādassanāyā”ti. “Evamāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paccassosuṁ. Atha kho āyasmā Ānando sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ yena devakatasobbho tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena Sandako paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, seyyathidaṁ-- rājakathaṁ corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakathaṁ pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ (M.76./I,514.) itibhavābhavakathaṁ iti vā. Addasā kho Sandako paribbājako āyasmantaṁ Ānandaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi “Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha; ayaṁ samaṇassa Gotamassa sāvako āgacchati samaṇo Ānando. Yāvatā kho pana samaṇassa Gotamassa sāvakā Kosambiyaṁ paṭivasanti, ayaṁ tesaṁ aññataro samaṇo Ānando. Appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vaṇṇavādino; appeva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṅkamitabbaṁ maññeyyā”ti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ.

224. Atha kho āyasmā Ānando yena Sandako paribbājako tenupasaṅkami. Atha kho Sandako paribbājako āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Etu kho bhavaṁ Ānando, svāgataṁ bhoto Ānandassa. Cirassaṁ kho bhavaṁ Ānando imaṁ pariyāyamakāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Nisīdatu bhavaṁ Ānando, idamāsanaṁ paññattan”ti. Nisīdi kho āyasmā Ānando paññatte āsane. Sandakopi kho paribbājako aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sandakaṁ paribbājakaṁ āyasmā Ānando etadavoca-- “Kāyanuttha, Sandaka, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā

vippakatā”ti? “Tiṭṭhatesā, bho Ānanda, kathā yāya mayaṁ etarahi kathāya sannisinnā. Nesā bhoto Ānandassa kathā dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Sādhu vata bhavantaṁyeva Ānandaṁ paṭibhātu sake ācariyake dhammīkathā”ti. “Tena hi, Sandaka, suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ bho”ti kho Sandako paribbājako āyasmato Ānandassa paccassosi. Āyasmā Ānando etadavoca-- “Cattārome Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena abrahmacariyavāsā akkhātā cattāri ca anassāsikāni brahmacariyāni akkhātāni, yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan”ti. “Katame pana te, bho Ānanda, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro abrahmacariyavāsā akkhātā, yattha (M.76./I,515.) viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan”ti?

225. “Idha, Sandaka, ekacco satthā evaṁvādī hoti evaṁdiṭṭhi-- ‘natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paroloko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedenti. Cātumahābhūtiko ayaṁ puriso yadā kālaṅkaroti, pathavī pathavīkāyaṁ anupeti anupagacchati, āpo āpokāyaṁ anupeti anupagacchati, tejo tejokāyaṁ anupeti anupagacchati, vāyo vāyokāyaṁ anupeti anupagacchati ākāsaṁ indriyāni saṅkamanti. Āsandipañcamā purisā mataṁ ādāya gacchanti, yāvāḷāhanā padāni paññāyanti. Kāpotakāni aṭṭhīni bhavanti. Bhassantā āhutiyo; dattupaññattaṁ yadidaṁ dānaṁ. Tesaṁ tucchā musā vilāpo ye keci atthikavādaṁ vadanti. Bāle ca paṇḍite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti na honti paraṁ maraṇā’ti.

“Tatra Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- ‘ayaṁ kho bhavaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paroloko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedenti. Cātumahābhūtiko ayaṁ puriso yadā kālaṅkaroti, pathavī pathavīkāyaṁ anupeti anupagacchati, āpo āpokāyaṁ anupeti anupagacchati, tejo tejokāyaṁ anupeti anupagacchati, vāyo vāyokāyaṁ anupeti anupagacchati, ākāsaṁ indriyāni saṅkamanti. Āsandipañcamā purisā mataṁ ādāya gacchanti, yāvāḷāhanā padāni paññāyanti. Kāpotakāni aṭṭhīni bhavanti. Bhassantā āhutiyo; dattupaññattaṁ yadidaṁ dānaṁ. Tesaṁ tucchā musā vilāpo ye keci atthikavādaṁ vadanti. Bāle ca paṇḍite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti na honti paraṁ maraṇā’ti. Sace imassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, akatena me ettha kataṁ, avusitena me ettha vusitaṁ. Ubhopi mayaṁ ettha samasamā sāmaññaṁ pattā, yo cāhaṁ na vadāmi ‘ubho kāyassa bhedā ucchijjissāma, vinassissāma, na bhavissāma paraṁ maraṇā’ti. Atirekaṁ kho panimassa bhoto satthuno naggiyaṁ muṇḍiyaṁ ukkuṭikappadhānaṁ kesamassulocanaṁ yohaṁ puttasambādhasayanaṁ ajjhāvasanto kāsikacandanaṁ paccanubhonto mālāgandhavilepanaṁ dhārento jātarūparajataṁ sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi. Abhisamparāyaṁ sohaṁ kiṁ jānanto kiṁ passanto imasmiṁ satthari brahmacariyaṁ carissāmi? ‘So abrahmacariyavāso ayan’ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena paṭhamo abrahmacariyavāso akkhāto yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ (M.76./I,516.) na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

226. “Puna caparaṁ, Sandaka, idhekacco satthā evaṁvādī hoti evaṁdiṭṭhi-- ‘karoto kārayato chindato chedāpayato pacato pācāpayato socayato socāpayato kilamato kilamāpayato phandato phandāpayato pāṇamatipātayato adinnaṁ ādiyato sandhiṁ chindato nillopaṁ harato ekāgārikaṁ karoto paripanthe tiṭṭhato paradāraṁ gacchato musā bhaṇato karoto na karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo.

Dakkhiṇañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pacāpento, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo'ti.

"Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'ayaṁ kho bhavaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- karoto kārayato chindato chedāpayato pacato pācāpayato socato socāpayato kilamato kilamāpayato phandato phandāpayato pāṇamatipātayato adinnaṁ ādiyato sandhiṁ chindato nillopaṁ harato ekāgārikaṁ karoto paripanthe tiṭṭhato paradāraṁ gacchato musā bhaṇato karoto na karīyati pāpaṁ khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pacāpento, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo'ti. Sace imassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, akatena me ettha kataṁ, avusitena me ettha vusitaṁ. Ubhopi mayaṁ ettha samasamā sāmaññaṁ pattā, yo cāhaṁ na vadāmi 'ubhinnaṁ kurutaṁ na karīyati pāpan'ti. Atirekaṁ kho panimassa bhoto satthuno naggiyaṁ muṇḍiyaṁ ukkuṭikappadhānaṁ kesamassulocanaṁ yohaṁ puttasambādhasayanaṁ ajjhāvasanto kāsikacandanaṁ paccanubhonto mālāgandhavilepanaṁ dhārento jātarūparajataṁ sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi. Abhisamparāyaṁ sohaṁ kiṁ jānanto kiṁ passanto imasmiṁ satthari brahmacariyaṁ carissāmi? 'So abrahmacariyavāso ayan'ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dutiyo abrahmacariyavāso akkhāto yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

227. "Puna caparaṁ, Sandaka, idhekacco satthā evaṁvādī hoti evaṁdiṭṭhi-- 'natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya; ahetū appaccayā sattā saṁkilissanti; natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā; ahetū appaccayā sattā visujjhanti; natthi balaṁ, natthi vīriyaṁ, natthi purisathāmo (M.76./I,517.) natthi purisaparakkamo; sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṅgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī'ti.

"Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'ayaṁ kho bhavaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- natthi hetu, natthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, ahetū appaccayā sattā saṁkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balaṁ, natthi vīriyaṁ, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo, sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṅgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī'ti. Sace imassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, akatena me ettha kataṁ, avusitena me ettha vusitaṁ. Ubhopi mayaṁ ettha samasamā sāmaññaṁ pattā, yo cāhaṁ na vadāmi 'ubho ahetū appaccayā visujjhissāmā'ti. Atirekaṁ kho panimassa bhoto satthuno naggiyaṁ muṇḍiyaṁ ukkuṭikappadhānaṁ kesamassulocanaṁ yohaṁ puttasambādhasayanaṁ ajjhāvasanto kāsikacandanaṁ paccanubhonto mālāgandhavilepanaṁ dhārento jātarūparajataṁ sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi. Abhisamparāyaṁ sohaṁ kiṁ jānanto kiṁ passanto imasmiṁ satthari brahmacariyaṁ carissāmi? 'So abrahmacariyavāso ayan'ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena tatiyo abrahmacariyavāso akkhāto yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

228. "Puna caparaṁ, Sandaka, idhekacco satthā evaṁvādī hoti evaṁdiṭṭhi-- 'sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā, te na iñjanti na vipariṇamanti na aññamaññaṁ byābādhenti nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā

sukhadukkhāya vā. Katame satta? Pathavīkāyo āpokāyo tejokāyo vāyokāyo sukhe dukkhe jīve sattame-- ime sattakāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti na vipariṇamanti na aññamaññaṁ byābādhenti. Nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Tattha natthi hantā vā ghātetā vā sotā vā sāvetā vā viññātā vā viññāpetā vā. Yopi tiṇhena satthena sīsaṁ chindati, na koci kañci jīvitā voropeti. Sattannaṁtveva kāyānamantarena satthaṁ vivaramanupatati. Cuddasa kho panimāni yonipamukhasatasahassāni saṭṭhi ca satāni cha ca satāni pañca ca kammuno satāni pañca ca kammāni tīṇi ca kammāni, kamme ca aḍḍhakamme ca, dvaṭṭhipaṭipadā, dvaṭṭhantarakappā, chaḷābhijātiyo, aṭṭha purisabhūmiyo, ekūnapaññāsa ājīvakasate, ekūnapaññāsa paribbājakasate, ekūnapaññāsa (M.76./I,518.) nāgāvāsasate, vīse indriyasate, tiṁse nirayasate, chattiṁsa rajodhātuyo, satta saññīgabbhā, satta asaññīgabbhā, satta nigaṇṭhigabbhā, satta devā, satta mānusā, satta pesācā, satta sarā, satta pavuṭā, satta papātā, satta papātasatāni, satta supinā, satta supinasatāni, cullāsīti mahākappino satasahassāni, yāni bāle ca paṇḍite ca sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karissanti. Tattha natthi imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā aparipakkaṁ vā kammaṁ paripācessāmi, paripakkaṁ vā kammaṁ phussa phussa byantiṁ karissāmīti. Hevaṁ natthi doṇamite sukhadukkhe pariyantakate saṁsāre, natthi hāyanavaḍḍhane, natthi ukkaṁsāvakaṁse. Seyyathāpi nāma suttaguḷe khitte nibbeṭhiyamānameva paleti, evameva bāle ca paṇḍite ca sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karissantī'ti.

"Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'ayaṁ kho bhavaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi-- sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti na vipariṇamanti na aññamaññaṁ byābādhenti. Nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Katame satta Pathavīkāyo āpokāyo tejokāyo vāyokāyo sukhe dukkhe jīve sattame-- ime satta kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti na vipariṇamanti na aññamaññaṁ byābādhenti. Nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Tattha natthi hantā vā ghātetā vā sotā vā sāvetā vā viññātā vā viññāpetā vā. Yopi tiṇhena satthena sīsaṁ chindati, na koci kañci jīvitā voropeti Sattannaṁtveva kāyānamantarena satthaṁ vivaramanupatati. Cuddasa kho panimāni yonipamukhasatasahassāni saṭṭhi ca satāni cha ca satāni pañca ca kammuno satāni pañca ca kammāni tīṇi ca kammāni, kamme ca aḍḍhakamme ca, dvaṭṭhipaṭipadā, dvaṭṭhantarakappā, chaḷābhijātiyo, aṭṭha purisabhūmiyo, ekūnapaññāsa ājīvakasate, ekūnapaññāsa paribbājakasate, ekūnapaññāsa nāgāvāsasate, vīse indriyasate, tiṁse nirayasate, chattiṁsa rajodhātuyo, satta saññīgabbhā, satta asaññīgabbhā, satta nigaṇṭhigabbhā, satta devā, satta mānusā, satta pesācā, satta sarā, satta pavuṭā, satta papātā, satta papātasatāni, satta supinā, satta supinasatāni, cullāsīti mahākappino satasahassāni, yāni bāle ca paṇḍite ca sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karissanti. Tattha natthi imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā aparipakkaṁ vā kammaṁ paripācessāmi, paripakkaṁ vā kammaṁ phussa phussa byantiṁ karissāmīti, hevaṁ natthi doṇamite sukhadukkhe pariyantakate saṁsāre, natthi hāyanavaḍḍhane, natthi ukkaṁsāvakaṁse. Seyyathāpi nāma suttaguḷe khitte nibbeṭhiyamānameva paleti, evameva bāle ca paṇḍite ca sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karissantī'ti. Sace pana imassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, akatena me ettha kataṁ, avusitena me ettha vusitaṁ. Ubhopi mayaṁ ettha samasamā sāmaññaṁ pattā, yo cāhaṁ na vadāmi. 'Ubho sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karissāmā'ti. Atirekaṁ kho panimassa bhoto satthuno naggiyaṁ muṇḍiyaṁ ukkuṭikappadhānaṁ kesamassulocanaṁ yohaṁ puttasambādhasayanaṁ ajjhāvasanto kāsikacandanaṁ paccanubhonto mālāgandhavilepanaṁ dhārento jātarūparajataṁ sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi. Abhisamparāyaṁ sohaṁ kiṁ jānanto kiṁ passanto imasmiṁ satthari brahmacariyaṁ carissāmi? 'So abrahmacariyavāso ayan'ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā

arahatā sammāsambuddhena catuttho abrahmacariyavāso akkhāto yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

"Ime kho te, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro abrahmacariyavāsā akkhātā (M.76./I,519.) yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan"ti.

"Acchariyaṁ bho Ānanda, abbhutaṁ, bho Ānanda! Yāvañcidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro abrahmacariyavāsāva samānā 'abrahmacariyavāsā'ti akkhātā yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalanti. Katamāni pana tāni, bho Ānanda, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāri anassāsikāni brahmacariyāni akkhātāni yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan"ti?

229. "Idha, Sandaka, ekacco satthā sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti-- 'carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan'ti. So suññampi agāraṁ pavisati, piṇḍampi na labhati, kukkuropi ḍaṁsati, caṇḍenapi hatthinā samāgacchati, caṇḍenapi assena samāgacchati, caṇḍenapi goṇena samāgacchati, itthiyāpi purisassapi nāmampi gottampi pucchati, gāmassapi nigamassapi nāmampi maggampi pucchati. So 'Kimidan'ti puṭṭho samāno 'suññaṁ me agāraṁ pavisitabbaṁ ahosi', tena pāvisiṁ; 'piṇḍampi aladdhabbaṁ ahosi', tena nālatthaṁ 'kukkurena ḍaṁsitabbaṁ ahosi', tenamhi daṭṭho; 'caṇḍena hatthinā samāgantabbaṁ ahosi', tena samāgamiṁ; 'caṇḍena assena samāgantabbaṁ ahosi', tena samāgamiṁ; 'caṇḍena goṇena samāgantabbaṁ ahosi', tena samāgamiṁ; 'itthiyāpi purisassapi nāmampi gottampi pucchitabbaṁ ahosi', tena pucchiṁ; 'gāmassapi nigamassapi nāmampi maggampi pucchitabbaṁ ahosi', tena pucchinti. Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'ayaṁ kho bhavaṁ satthā sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti …pe… 'gāmassapi nigamassapi nāmampi maggampi pucchitabbaṁ ahosi, tena pucchin'ti So 'anassāsikaṁ idaṁ brahmacariyan'ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena paṭhamaṁ anassāsikaṁ brahmacariyaṁ akkhātaṁ (M.76./I,520.) yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

230. "Puna caparaṁ, Sandaka, idhekacco satthā anussaviko hoti anussavasacco. So anussavena itihitihaparamparāya piṭakasampadāya dhammaṁ deseti. Anussavikassa kho pana, Sandaka satthuno anussavasaccassa sussutampi hoti dussutampi hoti tathāpi hoti aññathāpi hoti. Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'ayaṁ kho bhavaṁ satthā anussaviko anussavasacco so anussavena itihitihaparamparāya piṭakasampadāya dhammaṁ deseti. Anussavikassa kho pana satthuno anussavasaccassa sussutampi hoti dussutampi hoti tathāpi hoti aññathāpi hoti'. So 'anassāsikaṁ idaṁ brahmacariyan'ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dutiyaṁ anassāsikaṁ brahmacariyaṁ akkhātaṁ yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

231. "Puna caparaṁ, Sandaka, idhekacco satthā takkī hoti vīmaṁsī. So takkapariyāhataṁ vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānaṁ dhammaṁ deseti. Takkissa kho pana, Sandaka, satthuno vīmaṁsissa sutakkitampi hoti duttakkitampi hoti tathāpi hoti aññathāpi hoti. Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- 'ayaṁ kho bhavaṁ satthā takkī vīmaṁsī. So takkapariyāhataṁ vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānaṁ dhammaṁ deseti. Takkissa kho pana satthuno vīmaṁsissa sutakkitampi hoti duttakkitampi hoti tathāpi hoti aññathāpi hoti'. So 'anassāsikaṁ idaṁ brahmacariyan'ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena tatiyaṁ anassāsikaṁ brahmacariyaṁ akkhātaṁ yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

232. “Puna caparaṁ, Sandaka, idhekacco satthā mando hoti momūho. So mandattā momūhattā tattha tattha pañhaṁ (M.76./I,521.) puṭṭho samāno vācāvikkhepaṁ āpajjati amarāvikkhepaṁ-- ‘evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me no, no notipi me no’ti. Tatra, Sandaka, viññū puriso iti paṭisañcikkhati-- ‘ayaṁ kho bhavaṁ satthā mando momūho. So mandattā momūhattā tattha tattha pañhaṁ puṭṭho samāno vācāvikkhepaṁ āpajjati amarāvikkhepaṁ evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me no, no notipi me no’ti. So ‘anassāsikaṁ idaṁ brahmacariyan’ti-- iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idaṁ kho, Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena catutthaṁ anassāsikaṁ brahmacariyaṁ akkhātaṁ yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Imāni kho, (tāni Sandaka, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāri anassāsikāni brahmacariyāni akkhātāni yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan”ti.

“Acchariyaṁ, bho Ānanda, abbhutaṁ, bho Ānanda! Yāvañcidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāri anassāsikāneva brahmacariyāni anassāsikāni brahmacariyānīti akkhātāni yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. So pana, bho Ānanda, satthā kiṁ vādī kiṁ akkhāyī yattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan”ti.

233. “Idha, Sandaka, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā …pe… so ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati (M.76./I,522.) tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Puna caparaṁ, Sandaka, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe.. dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Puna caparaṁ, Sandaka, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Puna caparaṁ, Sandaka, bhikkhu sukhassa ca pahānā …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti; 'ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Yasmiṁ kho, Sandaka, satthari sāvako evarūpaṁ uḷāravisesaṁ adhigacchati tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalan"ti.

234. "Yo pana so, bho Ānanda, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto paribhuñjeyya (M.76./I,523.) so kāme"ti? "Yo so, Sandaka, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto abhabbo so pañcaṭṭhānāni ajjhācarituṁ. Abhabbo khīṇāsavo bhikkhu sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetuṁ, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātuṁ, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu methunaṁ dhammaṁ paṭisevetuṁ, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu sampajānamusā bhāsituṁ, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu sannidhikārakaṁ kāme paribhuñjituṁ, seyyathāpi pubbe agāriyabhūto. Yo so, Sandaka, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto abhabbo so imāni pañcaṭṭhānāni ajjhācaritun"ti.

235. "Yo pana so, bho Ānanda, bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto tassa carato ceva tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitaṁ-- 'khīṇā me āsavā'"ti? "Tena hi, Sandaka, upamaṁ te karissāmi; upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ ājānanti. Seyyathāpi, Sandaka, purisassa hatthapādā chinnā; tassa carato ceva tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ (jānāti-- 'chinnā me hatthapādā'ti, udāhu paccavekkhamāno jānāti-- 'chinnā me hatthapādā'"ti? "Na kho, bho Ānanda, so puriso satataṁ samitaṁ jānāti-- 'chinnā me hatthapādā' ti..) Api ca kho pana naṁ paccavekkhamāno jānāti-- 'chinnā me hatthapādā'"ti. "Evameva kho, Sandaka, yo so bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimutto tassa carato ceva tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ (ñāṇadassanaṁ na paccupaṭṭhitaṁ -- 'khīṇā me āsavā'ti;.) api ca kho pana naṁ paccavekkhamāno jānāti-- 'khīṇā me āsavā'"ti.

236. "Kīvabahukā pana, bho Ānanda, imasmiṁ dhammavinaye niyyātāro"ti? "Na kho, Sandaka, ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye imasmiṁ dhammavinaye niyyātāro"ti. "Acchariyaṁ, bho Ānanda, abbhutaṁ, bho Ānanda! Na ca nāma sadhammokkaṁsanā bhavissati, na paradhammavambhanā, āyatane ca dhammadesanā tāva (M.76./I,524.) bahukā ca niyyātāro paññāyissanti. Ime panājīvakā puttamatāya puttā attānañceva ukkaṁsenti, pare ca vambhenti tayo ceva niyyātāro paññapenti, seyyathidaṁ-- Nandaṁ Vaccharn, Kisaṁ Saṁkiccaṁ, Makkhaliṁ Gosālan"ti. Atha kho Sandako paribbājako sakaṁ parisaṁ āmantesi-- "Carantu bhonto samaṇe Gotame brahmacariyavāso. Na dāni sukaraṁ amhehi lābhasakkārasiloke pariccajitun"ti. Iti hidaṁ Sandako paribbājako sakaṁ parisaṁ uyyojesi Bhagavati brahmacariyeti.

Sandakasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.77./II,1.)

(M.77.) (7) Mahāsakuludāyisuttaṁ

▶T.46.(207)(vol.1.783.)

237. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā paribbājakā Moranivāpe Paribbājakārāme paṭivasanti, seyyathidaṁ-- annabhāro varadharo Sakuludāyī ca paribbājako aññe ca abhiññātā abhiññātā paribbājakā. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ yena Moranivāpo paribbājakārāmo yena Sakuludāyī paribbājako tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena Sakuludāyī paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, seyyathidaṁ-- rājakathaṁ corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakathaṁ (M.77./II,2.) pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ itibhavābhavakathaṁ iti vā. Addasā kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpeti-- "Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddamakattha. Ayaṁ samaṇo Gotamo āgacchati; appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vaṇṇavādī. Appeva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṅkamitabbaṁ maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyī paribbājako tenupasaṅkami. Atha kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Etu kho, bhante, Bhagavā. Svāgataṁ, bhante, Bhagavato. Cirassaṁ kho, bhante, Bhagavā imaṁ pariyāyamakāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Nisīdatu, bhante, Bhagavā; idamāsanaṁ paññattan"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Sakuludāyīpi kho paribbājako aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ Bhagavā etadavoca--

238. "Kāyanuttha Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti? "Tiṭṭhatesā, bhante, kathā yāya mayaṁ etarahi kathāya sannisinnā. Nesā, bhante, kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Purimāni, bhante, divasāni purimatarāni nānātitthiyānaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ kutūhalasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi-- 'lābhā vata, bho, Aṅgamagadhānaṁ, suladdhalābhā vata, bho, Aṅgamagadhānaṁ! Tatrime samaṇabrāhmaṇā saṅghino gaṇino gaṇācariyā ñātā yasassino titthakarā sādhusammatā bahujanassa Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭā. Ayampi kho pūraṇo Kassapo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; sopi Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭo. Ayampi kho Makkhali Gosālo …pe… Ajito Kesakambalo… Pakudho Kaccāyano… Sañjayo Belaṭṭhaputto…Nigaṇṭho Nāṭaputto saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca (M.77./II,3.) ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; sopi Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭo. Ayampi kho samaṇo Gotamo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; sopi Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭo. Ko nu kho imesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saṅghīnaṁ gaṇīnaṁ gaṇācariyānaṁ ñātānaṁ yasassīnaṁ titthakarānaṁ sādhusammatānaṁ bahujanassa sāvakānaṁ sakkato garukato mānito pūjito, kañca pana sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharantī'"ti?

239. "Tatrekacce evamāhaṁsu-- 'ayaṁ kho pūraṇo Kassapo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānaṁ na sakkato na garukato na mānito na pūjito, na ca pana pūraṇaṁ Kassapaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbaṁ pūraṇo Kassapo anekasatāya parisāya

dhammaṁ deseti. Tatraññataro pūraṇassa Kassapassa sāvako saddamakāsi-- "Mā bhonto pūraṇaṁ Kassapaṁ etamatthaṁ pucchittha; neso etaṁ jānāti; mayametaṁ jānāma, amhe etamatthaṁ pucchatha; mayametaṁ bhavantānaṁ byākarissāmā"ti. Bhūtapubbaṁ pūraṇo Kassapo bāhā paggayha kandanto na labhati-- "Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha. Nete, bhavante, pucchanti, amhe ete pucchanti; mayametesaṁ byākarissāmā"ti. Bahū kho pana pūraṇassa Kassapassa sāvakā vādaṁ āropetvā apakkantā-- "Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi, ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi? Micchāpaṭipanno tvamasi, ahamasmi sammāpaṭipanno, sahitaṁ me, asahitaṁ te, purevacanīyaṁ pacchā avaca, pacchāvacanīyaṁ pure avaca, adhiciṇṇaṁ te viparāvattaṁ, āropito te vādo, niggahitosi, cara vādappamokkhāya, nibbeṭhehi vā sace pahosī"ti. Iti pūraṇo Kassapo sāvakānaṁ na sakkato na garukato na mānito na pūjito, na ca pana pūraṇaṁ Kassapaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Akkuṭṭho ca pana pūraṇo Kassapo dhammakkosenā'"ti.

(M.77./II,4.) "Ekacce evamāhaṁsu-- 'Ayampi kho Makkhali Gosālo …pe… Ajito Kesakambalo… Pakudho Kaccāyano… Sañjayo Belaṭṭhaputto…Nigaṇṭho Nāṭaputto saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānaṁ na sakkato na garukato na mānito na pūjito, na ca pana Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbaṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti. Tatraññataro Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa sāvako saddamakāsi-- Mā bhonto Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ etamatthaṁ pucchittha; neso etaṁ jānāti; mayametaṁ jānāma, amhe etamatthaṁ pucchatha; mayametaṁ bhavantānaṁ byākarissāmāti. Bhūtapubbaṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto bāhā paggayha kandanto na labhati-- "Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha. Nete bhavante pucchanti, amhe ete pucchanti; mayametesaṁ byākarissāmā"ti. Bahū kho pana Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa sāvakā vādaṁ āropetvā apakkantā-- "Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi, ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi. Kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi? Micchāpaṭipanno tvamasi. Ahamasmi sammāpaṭipanno. Sahitaṁ me asahitaṁ te, purevacanīyaṁ pacchā avaca, pacchāvacanīyaṁ pure avaca, adhiciṇṇaṁ te viparāvattaṁ, āropito te vādo, niggahitosi, cara vādappamokkhāya, nibbeṭhehi vā sace pahosī"ti. Iti Nigaṇṭho Nāṭaputto sāvakānaṁ na sakkato na garukato na mānito na pūjito, na ca pana Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Akkuṭṭho ca pana Nigaṇṭho Nāṭaputto dhammakkosenā'"ti.

240. "Ekacce evamāhaṁsu-- 'ayampi kho samaṇo Gotamo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānaṁ sakkato garukato mānito pūjito, samaṇañca pana Gotamaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbaṁ samaṇo Gotamo anekasatāya parisāya dhammaṁ desesi. Tatraññataro samaṇassa Gotamassa sāvako ukkāsi. Tamenāññataro sabrahmacārī jaṇṇukena ghaṭṭesi-- "Appasaddo (M.77./II,5.) āyasmā hotu, māyasmā saddamakāsi, satthā no Bhagavā dhammaṁ desesī"ti. Yasmiṁ samaye samaṇo Gotamo anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti, neva tasmiṁ samaye samaṇassa Gotamassa sāvakānaṁ khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Tamenaṁ mahājanakāyo paccāsīsamānarūpo paccupaṭṭhito hoti-- "Yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati taṁ no sossāmā"ti. Seyyathāpi nāma puriso cātummahāpathe khuddamadhuṁ anelakaṁ pīḷeyya. Tamenaṁ mahājanakāyo paccāsīsamānarūpo paccupaṭṭhito assa. Evameva yasmiṁ samaye samaṇo Gotamo anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti, neva tasmiṁ samaye samaṇassa Gotamassa sāvakānaṁ khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Tamenaṁ mahājanakāyo paccāsīsamānarūpo paccupaṭṭhito hoti "Yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati taṁ no sossāmā"ti. Yepi samaṇassa Gotamassa sāvakā sabrahmacārīhi sampayojetvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattanti tepi satthu ceva vaṇṇavādino honti, dhammassa ca vaṇṇavādino honti, saṅghassa ca vaṇṇavādino honti, attagarahinoyeva honti anaññagarahino,

“Mayamevamhā alakkhikā mayaṁ appapuññā te mayaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitvā nāsakkhimhā yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caritun”ti. Te ārāmikabhūtā vā upāsakabhūtā vā pañcasikkhāpade samādāya vattanti. Iti samaṇo Gotamo sāvakānaṁ sakkato garukato mānito pūjito, samaṇañca pana Gotamaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharantī’”ti.

241. “Kati pana tvaṁ, Udāyi, mayi dhamme samanupassasi, yehi mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharantī”ti? “Pañca kho ahaṁ, bhante, Bhagavati dhamme samanupassāmi yehi Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Katame pañca? Bhagavā hi, bhante, appāhāro, appāhāratāya ca vaṇṇavādī. Yampi, bhante, Bhagavā appāhāro, appāhāratāya ca vaṇṇavādī imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati paṭhamaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

(M.77./II,6.) “Puna caparaṁ, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī. Yampi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati dutiyaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

“Puna caparaṁ, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī. Yampi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati tatiyaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

“Puna caparaṁ, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī. Yampi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati catutthaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

“Puna caparaṁ, bhante, Bhagavā pavivitto, pavivekassa ca vaṇṇavādī Yampi, bhante, Bhagavā pavivitto, pavivekassa ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati pañcamaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

“Ime kho ahaṁ, bhante, Bhagavati pañca dhamme samanupassāmi yehi Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharantī”ti.

242. “‘Appāhāro samaṇo Gotamo, appāhāratāya ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā kosakāhārāpi aḍḍhakosakāhārāpi beluvāhārāpi aḍḍhabeluvāhārāpi. (M.77./II,7.) Ahaṁ kho pana, Udāyi, appekadā iminā pattena samatittikampi bhuñjāmi bhiyyopi bhuñjāmi. ‘Appāhāro samaṇo Gotamo, appāhāratāya ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā kosakāhārāpi aḍḍhakosakāhārāpi beluvāhārāpi aḍḍhabeluvāhārāpi na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ.

“‘Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā paṁsukūlikā lūkhacīvaradharā te susānā vā saṅkārakūṭā vā pāpaṇikā vā nantakāni uccinitvā saṅghāṭiṁ karitvā dhārenti. Ahaṁ kho panudāyi, appekadā gahapaticīvarāni dhāremi daḷhāni

satthalūkhāni alābulomasāni. ‘Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā paṁsukūlikā lūkhacīvaradharā te susānā vā saṅkārakūṭā vā pāpaṇikā vā nantakāni uccinitvā saṅghāṭiṁ karitvā dhārenti, na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ.

“‘Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino uñchāsake vate ratā, te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanenapi nimantiyamānā na sādiyanti. Ahaṁ kho panudāyi, appekadā nimantanepi bhuñjāmi sālīnaṁ odanaṁ (M.77./II,8.) vicitakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ. ‘Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino uñchāsake vate ratā te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanenapi nimantiyamānā na sādiyanti, na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ.

“‘Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā, te aṭṭhamāse channaṁ na upenti. Ahaṁ kho panudāyi, appekadā kūṭāgāresupi viharāmi ullittāvalittesu nivātesu phusitaggaḷesu pihitavātapānesu. ‘Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā te aṭṭhamāse channaṁ na upenti, na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ.

“‘Pavivitto samaṇo Gotamo, pavivekassa ca vaṇṇavādī’ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā āraññikā pantasenāsanā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogāhetvā viharanti, te anvaddhamāsaṁ saṅghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. Ahaṁ kho panudāyi, appekadā ākiṇṇo viharāmi bhikkhūhi bhikkhunīhi upāsakehi upāsikāhi raññā rājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi. ‘Pavivitto samaṇo Gotamo, pavivekassa ca vaṇṇavādī’ti, iti (M.77./II,9.) ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā āraññakā pantasenāsanā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogāhetvā viharanti te anvaddhamāsaṁ saṅghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya, na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ.

“Iti kho, Udāyi, na mamaṁ sāvakā imehi pañcahi dhammehi sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

243. “Atthi kho, Udāyi, aññe ca pañca dhammā yehi pañcahi dhammehi mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Katame pañca? Idhudāyi, mamaṁ sāvakā adhisīle sambhāventi-- ‘sīlavā samaṇo Gotamo paramena sīlakkhandhena samannāgato’ti. Yampudāyi, mamaṁ sāvakā adhisīle sambhāventi-- ‘sīlavā samaṇo Gotamo paramena sīlakkhandhena samannāgato’ti, ayaṁ kho, Udāyi paṭhamo dhammo yena mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

244. “Puna caparaṁ, Udāyi, mamaṁ sāvakā abhikkante ñāṇadassane sambhāventi--

‘jānaṁyevāha samaṇo Gotamo-- jānāmīti, passaṁyevāha samaṇo Gotamo-- passāmīti; abhiññāya samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti no anabhiññāya; sanidānaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti no anidānaṁ; sappāṭihāriyaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti no appāṭihāriyan’ti. Yampudāyi, mamaṁ sāvakā abhikkante ñāṇadassane sambhāventi-- ‘jānaṁyevāha samaṇo Gotamo-- jānāmīti, passaṁyevāha samaṇo Gotamo-- passāmīti; abhiññāya samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti no anabhiññāya; sanidānaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti no anidānaṁ; sappāṭihāriyaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti no appāṭihāriyan’ti, ayaṁ kho, Udāyi, dutiyo dhammo yena mamaṁ (M.77./II,10.) sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

245. “Puna caparaṁ, Udāyi, mamaṁ sāvakā adhipaññāya sambhāventi-- ‘paññavā samaṇo Gotamo paramena paññākkhandhena samannāgato; taṁ vata anāgataṁ vādapathaṁ na dakkhati, uppannaṁ vā parappavādaṁ na sahadhammena suniggahitaṁ niggaṇhissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati’. Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, api nu me sāvakā evaṁ jānantā evaṁ passantā antarantarā kathaṁ opāteyyun”ti?

“No hetaṁ, bhante”.

“Na kho panāhaṁ, Udāyi, sāvakesu anusāsaniṁ paccāsīsāmi; aññadatthu mamayeva sāvakā anusāsaniṁ paccāsīsanti.

“Yampudāyi, mamaṁ sāvakā adhipaññāya sambhāventi-- ‘paññavā samaṇo Gotamo paramena paññākkhandhena samannāgato; taṁ vata anāgataṁ vādapathaṁ na dakkhati, uppannaṁ vā parappavādaṁ na sahadhammena niggahitaṁ niggaṇhissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati’. Ayaṁ kho, Udāyi, tatiyo dhammo yena mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

246. “Puna caparaṁ, Udāyi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotiṇṇā dukkhaparetā te maṁ upasaṅkamitvā dukkhaṁ ariyasaccaṁ pucchanti, tesāhaṁ dukkhaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho byākaromi, tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena; te maṁ dukkhasamudayaṁ… dukkhanirodhaṁ… dukkhanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ariyasaccaṁ pucchanti, tesāhaṁ dukkhanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho byākaromi tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena. Yampudāyi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotiṇṇā dukkhaparetā te maṁ upasaṅkamitvā dukkhaṁ ariyasaccaṁ pucchanti, tesāhaṁ dukkhaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho byākaromi, tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena. Te maṁ dukkhasamudayaṁ dukkhanirodhaṁ… dukkhanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ariyasaccaṁ pucchanti. Tesāhaṁ dukkhanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho byākaromi. Tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena. Ayaṁ kho, Udāyi, catuttho dhammo (M.77./II,11.) yena mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

247. “Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāro satipaṭṭhāne bhāventi. Idhudāyi, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; vedanāsu vedanānupassī viharati… citte cittānupassī viharati… dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyy loke abhijjhādomanassaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

“Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāro sammappadhāne bhāventi. Idhudāyi bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti, vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti, padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti, vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti, padahati; anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya chandaṁ janeti, vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti, padahati; uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti, vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti, padahati. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāro iddhipāde bhāventi. Idhudāyi, bhikkhu chandasamādhi--padhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, vīriyasamādhipadhāna--saṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, cittasamādhipadhāna-- saṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, vīmaṁsāsamādhipadhānasaṅkhāra-- samannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā pañcindriyāni bhāventi. Idhudāyi (M.77./II,12.) bhikkhu saddhindriyaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ; vīriyindriyaṁ bhāveti …pe… satindriyaṁ bhāveti… samādhindriyaṁ bhāveti… paññindriyaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā pañca balāni bhāventi. Idhudāyi, bhikkhu saddhābalaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ; vīriyabalaṁ bhāveti …pe… satibalaṁ bhāveti… samādhibalaṁ bhāveti… paññābalaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā sattabojjhaṅge bhāventi. Idhudāyi, bhikkhu satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ; dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti …pe… vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti… pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti… passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāventi. Idhudāyi, bhikkhu sammādiṭṭhiṁ bhāveti, sammāsaṅkappaṁ bhāveti, sammāvācaṁ bhāveti sammākammantaṁ bhāveti, sammā--ājīvaṁ bhāveti, sammāvāyāmaṁ bhāveti, sammāsatiṁ bhāveti, sammāsamādhiṁ bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

248. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā aṭṭha vimokkhe bhāventi. Rūpī rūpāni passati, ayaṁ paṭhamo vimokkho; ajjhattaṁ arūpasaññī bahiddhā rūpāni passati, ayaṁ dutiyo vimokkho; subhanteva adhimutto hoti, ayaṁ tatiyo vimokkho; sabbaso rūpasaññānaṁ (M.77./II,13.) samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ catuttho vimokkho; sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ pañcamo vimokkho; sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ chaṭṭho vimokkho; sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati, ayaṁ sattamo vimokkho; sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati, ayaṁ aṭṭhamo vimokkho. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

249. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā aṭṭha abhibhāyatanāni bhāventi. Ajjhattaṁ rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvaṇṇadubbaṇṇāni. 'Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī'ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ paṭhamaṁ abhibhāyatanaṁ.

"Ajjhattaṁ rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati appamāṇāni suvaṇṇadubbaṇṇāni. 'Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī'ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ dutiyaṁ abhibhāyatanaṁ.

"Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvaṇṇadubbaṇṇāni. 'Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī'ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ tatiyaṁ abhibhāyatanaṁ.

"Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati appamāṇāni suvaṇṇadubbaṇṇāni.

‘Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī’ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ catutthaṁ abhibhāyatanaṁ.

“Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavaṇṇāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni. Seyyathāpi nāma umāpupphaṁ nīlaṁ nīlavaṇṇaṁ nīlanidassanaṁ nīlanibhāsaṁ, seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ nīlaṁ nīlavaṇṇaṁ nīlanidassanaṁ nīlanibhāsaṁ; evameva ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavaṇṇāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni. ‘Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī’ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ pañcamaṁ (M.77./II,14.) abhibhāyatanaṁ

“Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni pītavaṇṇāni pītanidassanāni pītanibhāsāni. Seyyathāpi nāma kaṇikārapupphaṁ pītaṁ pītavaṇṇaṁ pītanidassanaṁ pītanibhāsaṁ, seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ pītaṁ pītavaṇṇaṁ pītanidassanaṁ pītanibhāsaṁ; evameva ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni pītavaṇṇāni pītanidassanāni pītanibhāsāni. ‘Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī’ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ chaṭṭhaṁ abhibhāyatanaṁ.

“Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati lohitakāni lohitakavaṇṇāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni. Seyyathāpi nāma bandhujīvakapupphaṁ lohitakaṁ lohitakavaṇṇaṁ lohitakanidassanaṁ lohitakanibhāsaṁ, seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ lohitakaṁ lohitakavaṇṇaṁ lohitakanidassanaṁ lohitakanibhāsaṁ; evameva ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati lohitakāni lohitakavaṇṇāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni. ‘Tāni abhibhuyya jānāmi, passāmī’ti evaṁ saññī hoti. Idaṁ sattamaṁ abhibhāyatanaṁ.

“Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati odātāni odātavaṇṇāni odātanidassanāni odātanibhāsāni. Seyyathāpi nāma osadhitārakā odātā odātavaṇṇā odātanidassanā odātanibhāsā, seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ odātaṁ odātavaṇṇaṁ odātanidassanaṁ odātanibhāsaṁ; evameva ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati odātāni odātavaṇṇāni odātanidassanāni odātanibhāsāni ‘Tāni abhibhuyya jānāmi passāmī’ti evaṁsaññī hoti. Idaṁ aṭṭhamaṁ abhibhāyatanaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

250. “Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dasa kasiṇāyatanāni bhāventi. Pathavīkasiṇameko sañjānāti uddhamadho tiriyaṁ advayaṁ appamāṇaṁ; āpokasiṇameko sañjānāti …pe… tejokasiṇameko sañjānāti… vāyokasiṇameko sañjānāti… nīlakasiṇameko sañjānāti… pītakasiṇameko sañjānāti… lohitakasiṇameko sañjānāti… odātakasiṇameko sañjānāti… ākāsakasiṇameko sañjānāti (M.77./II,15.) viññāṇakasiṇameko sañjānāti uddhamadho tiriyaṁ advayaṁ appamāṇaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

251. “Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāri jhānāni bhāventi. Idhudāyi, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, Udāyi, dakkho nhāpako vā nhāpakantevāsī vā kaṁsathāle nhānīyacuṇṇāni ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ sanneyya, sāyaṁ nhānīyapiṇḍi snehānugatā snehapareto santarabāhirā phuṭā snehena na ca paggharinī; evameva kho, Udāyi, bhikkhu imameva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hoti.

“Puna caparaṁ, Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭaṁ hoti Seyyathāpi, Udāyi, udakarahado gambhīro ubbhidodako. Tassa nevassa puratthimāya disāya udakassa āyamukhaṁ na pacchimāya

disāya udakassa āyamukhaṁ, na uttarāya disāya udakassa āyamukhaṁ, na dakkhiṇāya disāya (M.77./II,16.) udakassa āyamukhaṁ, devo ca na kālena kālaṁ sammā dhāraṁ anuppaveccheyya; atha kho tamhāva udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tameva udakarahadaṁ sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya paripphareyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphuṭaṁ assa. Evameva kho, Udāyi, bhikkhu imameva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭaṁ hoti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, bhikkhu pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, Udāyi, uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni anto nimuggaposīni, tāni yāva caggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni paripūrāni paripphuṭāni, nāssa kiñci sabbāvataṁ, uppalānaṁ vā padumānaṁ vā puṇḍarīkānaṁ vā sītena vārinā apphuṭaṁ assa; evameva kho, Udāyi, bhikkhu imameva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭaṁ hoti.

"Puna caparaṁ, Udāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso odātena vatthena sasīsaṁ pārupitvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa odātena vatthena apphuṭaṁ assa; evameva kho, Udāyi, bhikkhu imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena (M.77./II,17.) cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

252. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā evaṁ pajānanti-- 'ayaṁ kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedana-- viddhaṁsanadhammo; idañca pana me viññāṇaṁ ettha sitaṁ ettha paṭibaddhaṁ'. Seyyathāpi, Udāyi, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno; tatridaṁ suttaṁ āvutaṁ nīlaṁ vā pītaṁ vā lohitaṁ vā odātaṁ vā paṇḍusuttaṁ vā. Tamenaṁ cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyya-- 'ayaṁ kho maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno; tatridaṁ suttaṁ āvutaṁ nīlaṁ vā pītaṁ vā lohitaṁ vā odātaṁ vā paṇḍusuttaṁ vā'ti. Evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā evaṁ pajānanti-- 'ayaṁ kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammo; idañca pana me viññāṇaṁ ettha sitaṁ ettha paṭibaddhan'ti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

253. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññaṁ kāyaṁ abhinimminanti rūpiṁ manomayaṁ sabbaṅgapaccaṅgiṁ ahīnindriyaṁ. Seyyathāpi, Udāyi, puriso muñjamhā īsikaṁ pabbāheyya; tassa evamassa-- 'ayaṁ muñjo, ayaṁ īsikā; añño muñjo, aññā īsikā; muñjamhātveva īsikā pabbāḷhā'ti. Seyyathā vā panudāyi, puriso asiṁ kosiyā pabbāheyya; tassa evamassa-- 'ayaṁ asi, ayaṁ kosi; añño asi aññā kosi; kosiyātveva asi pabbāḷho'ti. Seyyathā vā, (M.77./II,18.) panudāyi puriso ahiṁ karaṇḍā uddhareyya; tassa evamassa-- 'ayaṁ ahi, ayaṁ karaṇḍo; añño ahi, añño karaṇḍo; karaṇḍātveva ahi ubbhato'ti. Evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññaṁ kāyaṁ abhinimminanti rūpiṁ manomayaṁ sabbaṅgapaccaṅgiṁ ahīnindriyaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū

abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

254. “Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhonti-- ekopi hutvā bahudhā honti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvaṁ, tirobhāvaṁ; tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamānā gacchanti, seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karonti, seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gacchanti, seyyathāpi pathaviyaṁ; ākāsepi pallaṅkena kamanti, seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vattenti. Seyyathāpi, Udāyi, dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yaṁ yadeva bhājanavikatiṁ ākaṅkheyya taṁ tadeva kareyya abhinipphādeyya; seyyathā vā panudāyi, dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmiṁ dantasmiṁ yaṁ yadeva dantavikatiṁ ākaṅkheyya taṁ tadeva kareyya abhinipphādeyya; seyyathā vā panudāyi, dakkho suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā suparikammakatasmiṁ suvaṇṇasmiṁ yaṁ yadeva suvaṇṇavikatiṁ ākaṅkheyya taṁ tadeva kareyya abhinipphādeyya. Evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhonti-- ekopi hutvā bahudhā honti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvaṁ, tirobhāvaṁ; tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamānā gacchanti, seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karonti, seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi pathaviyaṁ; ākāsepi pallaṅkena kamanti, seyyathāpi (M.77./II,19.) pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vattenti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

255. “Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti-- dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Seyyathāpi, Udāyi, balavā saṅkhadhamo appakasireneva cātuddisā viññāpeyya; evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti-- dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

256. “Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānanti-- sarāgaṁ vā cittaṁ ‘sarāgaṁ cittan’ti pajānanti, vītarāgaṁ vā cittaṁ ‘vītarāgaṁ cittan’ti pajānanti; sadosaṁ vā cittaṁ ‘sadosaṁ cittan’ti pajānanti, vītadosaṁ vā cittaṁ ‘vītadosaṁ cittan’ti pajānanti; samohaṁ vā cittaṁ ‘samohaṁ cittan’ti pajānanti, vītamohaṁ vā cittaṁ ‘vītamohaṁ cittan’ti pajānanti; saṁkhittaṁ vā cittaṁ ‘saṅkhittaṁ cittan’ti pajānanti, vikkhittaṁ vā cittaṁ ‘vikkhittaṁ cittan’ti pajānanti; mahaggataṁ vā cittaṁ ‘mahaggataṁ cittan’ti pajānanti, amahaggataṁ vā cittaṁ ‘amahaggataṁ cittan’ti pajānanti; sa-- uttaraṁ vā cittaṁ ‘sa-- uttaraṁ cittan’ti pajānanti, anuttaraṁ vā cittaṁ ‘anuttaraṁ cittan’ti pajānanti; samāhitaṁ vā cittaṁ ‘samāhitaṁ cittan’ti pajānanti, asamāhitaṁ vā cittaṁ ‘asamāhitaṁ cittan’ti pajānanti; vimuttaṁ vā cittaṁ ‘vimuttaṁ cittan’ti pajānanti, avimuttaṁ vā cittaṁ ‘avimuttaṁ cittan’ti pajānanti. Seyyathāpi, Udāyi, itthī vā puriso vā daharo yuvā maṇḍanakajātiko ādāse vā parisuddhe pariyodāte acche vā udakapatte sakaṁ mukhanimittaṁ paccavekkhamāno sakaṇikaṁ vā ‘sakaṇikan’ti jāneyya (M.77./II,20.) akaṇikaṁ vā ‘akaṇikan’ti jāneyya; evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānanti-- sarāgaṁ vā cittaṁ ‘sarāgaṁ cittan’ti pajānanti, vītarāgaṁ vā cittaṁ …pe… sadosaṁ vā cittaṁ… vītadosaṁ vā cittaṁ… samohaṁ vā cittaṁ… vītamohaṁ vā cittaṁ… saṅkhittaṁ vā cittaṁ… vikkhittaṁ vā cittaṁ… mahaggataṁ vā cittaṁ… amahaggataṁ vā cittaṁ… sa-- uttaraṁ vā cittaṁ… anuttaraṁ vā cittaṁ… samāhitaṁ vā cittaṁ… asamāhitaṁ vā cittaṁ… vimuttaṁ vā cittaṁ… avimuttaṁ vā cittaṁ ‘avimuttaṁ cittan’ti pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū

abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

257. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi, anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathāpi, Udāyi, puriso sakamhā gāmā aññaṁ gāmaṁ gaccheyya, tamhāpi gāmā aññaṁ gāmaṁ gaccheyya; so tamhā gāmā sakaṁyeva gāmaṁ paccāgaccheyya; tassa evamassa-- 'ahaṁ kho sakamhā gāmā aññaṁ gāmaṁ agacchiṁ, tatra evaṁ aṭṭhāsiṁ evaṁ nisīdiṁ evaṁ abhāsiṁ evaṁ tuṇhī ahosiṁ; tamhāpi gāmā amuṁ gāmaṁ agacchiṁ, tatrāpi evaṁ aṭṭhāsiṁ (M.77./II,21.) evaṁ nisīdiṁ evaṁ abhāsiṁ evaṁ tuṇhī ahosiṁ, somhi tamhā gāmā sakaṁyeva gāmaṁ paccāgato'ti. Evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

258. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti-- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā; ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti. Seyyathāpi, Udāyi, dve agārā sadvārā. Tatra cakkhumā puriso majjhe ṭhito passeyya manusse gehaṁ pavisantepi nikkhamantepi anucaṅkamantepi anuvicarantepi; evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti …pe… tatra ca pa me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

(M.77./II,22.) 259. "Puna caparaṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Seyyathāpi, Udāyi, pabbatasaṅkhepe udakarahado accho vippasanno anāvilo, tattha cakkhumā puriso tīre ṭhito passeyya sippisambukampi sakkharakaṭhalampi macchagumbampi carantampi tiṭṭhantampi. Tassa evamassa-- 'ayaṁ kho udakarahado accho vippasanno anāvilo, tatrime sippisambukāpi sakkharakaṭhalāpi macchagumbāpi carantipi tiṭṭhantipī'ti. Evameva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti. Ayaṁ kho, Udāyi, pañcamo dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti.

"Ime kho, Udāyi, pañca dhammā yehi mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharantī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Sakuludāyī paribbājako Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahāsakuludāyisuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.78.) (8) Samaṇamuṇḍikasuttaṁ

▶T.46.(179)(vol.1.720.)

260. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārāme (M.78./II,23.) paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ pañcamattehi paribbājakasatehi. Atha kho Pañcakaṅgo thapati Sāvatthiyā nikkhami divā divassa Bhagavantaṁ dassanāya. Atha kho Pañcakaṅgassa thapatissa etadahosi-- "Akālo kho tāva Bhagavantaṁ dassanāya; paṭisallīno Bhagavā. Manobhāvaniyānampi bhikkhūnaṁ asamayo dassanāya; paṭisallīnā manobhāvaniyā bhikkhū. Yaṁnūnāhaṁ yena samayappavādako tindukācīro ekasālako Mallikāya ārāmo yena Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena samayappavādako tindukācīro ekasālako Mallikāya ārāmo yena Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, seyyathidaṁ-- rājakathaṁ corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakathaṁ pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ itibhavābhavakathaṁ iti vā.

Addasā kho Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi-- "Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha; ayaṁ samaṇassa Gotamassa sāvako āgacchati Pañcakaṅgo thapati. Yāvatā kho pana samaṇassa Gotamassa sāvakā gihī odātavasanā Sāvatthiyaṁ paṭivasanti ayaṁ tesaṁ aññataro Pañcakaṅgo thapati. Appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vaṇṇavādino; appeva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṅkamitabbaṁ maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ.

261. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Uggāhamānena paribbājakena samaṇamuṇḍikāputtena saddhiṁ (M.78./II,24.) sammodi Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ Uggāhamāno paribbājako samaṇamuṇḍikāputto etadavoca-- "Catūhi kho ahaṁ, gahapati, dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ. Katamehi catūhi? Idha, gahapati, na kāyena pāpakammaṁ karoti, na pāpakaṁ vācaṁ bhāsati, na pāpakaṁ saṅkappaṁ saṅkappeti, na pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvati -- imehi kho ahaṁ, gahapati, catūhi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhan"ti.

Atha kho Pañcakaṅgo thapati Uggāhamānassa paribbājakassa samaṇamuṇḍikāputtassa bhāsitaṁ neva abhinandi nappaṭikkosi. Anabhinanditvā appaṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi-- "Bhagavato santike etassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmī"ti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā

Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Pañcakaṅgo thapati yāvatako ahosi Uggāhamānena paribbājakena samaṇamuṇḍikāputtena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi.

262. Evaṁ vutte, Bhagavā Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca-- "Evaṁ sante kho, thapati, daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaṇo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa samaṇamuṇḍikāputtassa vacanaṁ. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāyotipi na hoti, kuto pana kāyena pāpakammaṁ karissati, aññatra phanditamattā! Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa vācātipi na hoti, kuto pana pāpakaṁ vācaṁ bhāsissati, aññatra roditamattā Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa saṅkappotipi na hoti, kuto pana pāpakaṁ saṅkappaṁ saṅkappissati, aññatra vikūjitamattā! Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa ājīvotipi na hoti, kuto pana (M.78./II,24.) pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvissati, aññatra mātuthaññā! Evaṁ sante kho, thapati, daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaṇo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa samaṇamuṇḍikāputtassa vacanaṁ.

263. "Catūhi kho ahaṁ, thapati, dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi na ceva sampannakusalaṁ na paramakusalaṁ na uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ, api cimaṁ daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ samadhigayha tiṭṭhati. Katamehi catūhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakammaṁ karoti, na pāpakaṁ vācaṁ bhāsati, na pāpakaṁ saṅkappaṁ saṅkappeti, na pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvati-- imehi kho ahaṁ, thapati, catūhi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi na ceva sampannakusalaṁ na paramakusalaṁ na uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ, api cimaṁ daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ samadhigayha tiṭṭhati.

"Dasahi kho ahaṁ, thapati, dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ. Ime akusalā sīlā; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalā sīlā; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Idha akusalā sīlā aparisesā nirujjhanti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Evaṁ paṭipanno akusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi.

"Ime kusalā sīlā; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalā sīlā; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Idha kusalā sīlā aparisesā nirujjhanti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Evaṁ paṭipanno kusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi.

"Ime akusalā saṅkappā; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalā saṅkappā tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Idha (M.78./II,26.) akusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Evaṁ paṭipanno akusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi.

"Ime kusalā saṅkappā; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalā saṅkappā tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Idha kusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi. Evaṁ paṭipanno kusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti; tamahaṁ, thapati, veditabbanti vadāmi.

264. "Katame ca, thapati, akusalā sīlā? Akusalaṁ kāyakammaṁ, akusalaṁ vacīkammaṁ, pāpako ājīvo-- ime vuccanti, thapati, akusalā sīlā.

"Ime ca, thapati, akusalā sīlā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānampi nesaṁ vuttaṁ. 'Cittasamuṭṭhānā'tissa vacanīyaṁ. Katamaṁ cittaṁ? Cittampi hi bahuṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ. Yaṁ cittaṁ sarāgaṁ sadosaṁ samohaṁ, itosamuṭṭhānā akusalā sīlā.

"Ime ca, thapati, akusalā sīlā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodhopi nesaṁ vutto. Idha, thapati, bhikkhu kāyaduccaritaṁ pahāya kāyasucaritaṁ bhāveti, vacīduccaritaṁ pahāya vacīsucaritaṁ bhāveti, manoduccaritaṁ pahāya manosucaritaṁ bhāveti, micchājīvaṁ pahāya

sammājīvena jīvitaṁ kappeti-- etthete akusalā sīlā aparisesā nirujjhanti.

"Kathaṁ paṭipanno, thapati, akusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno (M.78./II,27.) kho, thapati, akusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti.

265. "Katame ca, thapati, kusalā sīlā? Kusalaṁ kāyakammaṁ, kusalaṁ vacīkammaṁ, ājīvaparisuddhampi kho ahaṁ, thapati, sīlasmiṁ vadāmi. Ime vuccanti, thapati, kusalā sīlā.

"Ime ca, thapati, kusalā sīlā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānampi nesaṁ vuttaṁ. 'Cittasamuṭṭhānā'tissa vacanīyaṁ. Katamaṁ cittaṁ? Cittampi hi bahuṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ. Yaṁ cittaṁ vītarāgaṁ vītadosaṁ vītamohaṁ, itosamuṭṭhānā kusalā sīlā.

"Ime ca, thapati, kusalā sīlā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodhopi nesaṁ vutto. Idha, thapati, bhikkhu sīlavā hoti no ca sīlamayo, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti; yatthassa te kusalā sīlā aparisesā nirujjhanti.

"Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, kusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya …pe… anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya …pe… uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno kho, thapati, kusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti.

266. "Katame ca, thapati, akusalā saṅkappā? Kāmasaṅkappo, byāpādasaṅkappo, vihiṁsāsaṅkappo-- ime vuccanti, thapati, akusalā saṅkappā.

"Ime ca, thapati, akusalā saṅkappā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānampi nesaṁ vuttaṁ. 'Saññāsamuṭṭhānā'tissa vacanīyaṁ. Katamā saññā? Saññāpi hi bahū anekavidhā nānappakārakā. Kāmasaññā, byāpādasaññā, vihiṁsāsaññā-- itosamuṭṭhānā akusalā saṅkappā.

"Ime ca, thapati, akusalā saṅkappā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodhopi nesaṁ vutto. Idha, thapati, bhikkhu vivicceva kāmehi …pe…(M.78./II,28.) paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; etthete akusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti.

"Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, akusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya …pe… anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya …pe… uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno kho, thapati, akusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti.

267. "Katame ca, thapati, kusalā saṅkappā? Nekkhammasaṅkappo, abyāpādasaṅkappo, avihiṁsāsaṅkappo-- ime vuccanti, thapati, kusalā saṅkappā.

"Ime ca, thapati, kusalā saṅkappā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānampi nesaṁ vuttaṁ. 'Saññāsamuṭṭhānā'tissa vacanīyaṁ. Katamā saññā? Saññāpi hi bahū anekavidhā nānappakārakā. Nekkhammasaññā, abyāpādasaññā, avihiṁsāsaññā-- itosamuṭṭhānā kusalā saṅkappā.

"Ime ca, thapati, kusalā saṅkappā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodhopi nesaṁ

vutto. Idha, thapati, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; etthete kusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti.

"Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, kusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya …pe… anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya …pe… uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno kho, thapati, kusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti.

268. "Katamehi cāhaṁ, thapati, dasahi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ (M.78./II,29.) paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ? Idha, thapati, bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsaṅkappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti, asekhena sammākammantena samannāgato hoti, asekhena sammā-- ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāvāyāmena samannāgato hoti, asekhāya sammāsatiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammāñāṇena samannāgato hoti, asekhāya sammāvimuttiyā samannāgato hoti-- imehi kho ahaṁ, thapati, dasahi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Pañcakaṅgo thapati Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Samaṇamuṇḍikasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.79.) (9) Cūḷasakuludāyisuttaṁ

▶T.46.(208)(vol.1.783.)

269. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Sakuludāyī paribbājako Moranivāpe paribbājakārāme paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ yena Moranivāpo paribbājakārāmo yena Sakuludāyī paribbājako tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena Sakuludāyī paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya (M.79./II,30.) anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, seyyathidaṁ-- rājakathaṁ corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakathaṁ pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ itibhavābhavakathaṁ iti vā. Addasā kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi-- "Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha. Ayaṁ samaṇo Gotamo āgacchati; appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vaṇṇavādī. Appeva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṅkamitabbaṁ maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ

270. Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyī paribbājako tenupasaṅkami. Atha kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Etu kho, bhante, Bhagavā. Svāgataṁ, bhante, Bhagavato. Cirassaṁ kho, bhante, Bhagavā imaṁ pariyāyamakāsi yadidaṁ

idhāgamanāya. Nisīdatu, bhante, Bhagavā; idamāsanaṁ paññattan”ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Sakuludāyīpi kho paribbājako aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ Bhagavā etadavoca-- “Kāya nuttha, Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā”ti? “Tiṭṭhatesā, bhante, kathā yāya mayaṁ etarahi kathāya sannisinnā. Nesā, bhante, kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Yadāhaṁ, bhante, imaṁ parisaṁ anupasaṅkanto homi athāyaṁ parisā anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentī nisinnā hoti; yadā ca kho ahaṁ, bhante, imaṁ parisaṁ upasaṅkanto homi athāyaṁ parisā mamaññeva mukhaṁ ullokentī nisinnā hoti-- ‘yaṁ no samaṇo Udāyī dhammaṁ bhāsissati taṁ sossāmā’ti; yadā (M.79./II,31.) pana bhante, Bhagavā imaṁ parisaṁ upasaṅkanto hoti athāhañceva ayañca parisā Bhagavato mukhaṁ ullokentā nisinnā homa-- ‘yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati taṁ sossāmā’”ti.

271. “Tenahudāyi[1], taṁyevettha paṭibhātu yathā maṁ paṭibhāseyyā”ti. “Purimāni bhante, divasāni purimatarāni sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānamāno ‘carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan’ti. So mayā pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puṭṭho samāno aññenaññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi, kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsi. Tassa mayhaṁ, bhante, Bhagavantaṁyeva ārabbha sati udapādi-- ‘aho nūna Bhagavā, aho nūna Sugato! Yo imesaṁ dhammānaṁ sukusalo’”ti. “Ko pana so, Udāyi, sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānamāno ‘carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan’ti, yo tayā pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puṭṭho samāno aññenaññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsī”ti? ‘Nigaṇṭho, bhante, Nāṭaputto’ti.

“Yo kho, Udāyi, anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyya, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyya, so vā maṁ pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyya, taṁ vāhaṁ pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyyaṁ; so vā me pubbantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyya, tassa vāhaṁ pubbantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyyaṁ.

“Yo kho, Udāyi, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyya cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajāneyya, so vā maṁ aparantaṁ ārabbha (M.79./II,32.) pañhaṁ puccheyya, taṁ vāhaṁ aparantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyyaṁ; so vā me aparantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyya, tassa vāhaṁ aparantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyyaṁ.

“Api ca, Udāyi, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto. Dhammaṁ te desessāmi-- imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati; imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhatī”ti.

“Ahañhi, bhante, yāvatakampi me iminā attabhāvena paccanubhūtaṁ tampi nappahomi sākāraṁ sa-- uddesaṁ anussarituṁ, kuto panāhaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarissāmi, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarissāmi, seyyathāpi Bhagavā? Ahañhi, bhante, etarahi paṁsupisācakampi na passāmi, kuto panāhaṁ dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passissāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānissāmi, seyyathāpi Bhagavā? Yaṁ pana maṁ, bhante, Bhagavā evamāha-- ‘api ca, Udāyi, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto; dhammaṁ te desessāmi-- imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati; imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhatī’ti tañca pana me bhiyyosomattāya na pakkhāyati. Appeva nāmāhaṁ, bhante, sake ācariyake Bhagavato cittaṁ ārādheyyaṁ pañhassa veyyākaraṇenā”ti.

[1] Tenahudayi = PTS Tena h’, Udayi

272. “Kinti pana te, Udāyi, sake ācariyake hotī”ti? “Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti-- ‘ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo’”ti.

“Yaṁ pana te etaṁ, Udāyi, sake ācariyake evaṁ hoti-- ‘ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo’ti, katamo so paramo vaṇṇo”ti? “Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo”ti.

“Katamo pana so paramo vaṇṇo yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthī”ti? (M.79./II,33.) “Yasmā bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo”ti.

“Dīghāpi kho te esā, Udāyi, phareyya-- ‘yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo’ti vadesi, tañca vaṇṇaṁ na paññapesi. Seyyathāpi, Udāyi, puriso evaṁ vadeyya-- ‘ahaṁ yā imasmiṁ janapade janapadakalyāṇī taṁ icchāmi, taṁ kāmemī’ti. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- ‘ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ -- khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā”ti? Iti puṭṭho ‘no’ti vadeyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- ‘ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ-- evaṁnāmā evaṁgottāti vāti …pe… dīghā vā rassā vā majjhimā vā kāḷī vā sāmā vā maṅguracchavī vāti… amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā’ti? Iti puṭṭho ‘no’ti vadeyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- ‘ambho purisa, yaṁ tvaṁ na jānāsi na passasi, taṁ tvaṁ icchasi kāmesī’”ti? Iti puṭṭho ‘āmā’ti vadeyya.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi-- nanu evaṁ sante, tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatī”ti? “Addhā kho, bhante, evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatī”ti.

“Evameva kho tvaṁ, Udāyi, ‘yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo’ti vadesi, tañca vaṇṇaṁ na paññapesī”ti.

“Seyyathāpi, bhante, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, evaṁ vaṇṇo attā hoti arogo paraṁ maraṇā”ti.

273. “Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yo vā maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto (M.79./II,34.) bhāsate ca tapate ca virocati ca, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako-- imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo-- imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, rattandhakāratimisāya telappadīpo-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-- aggikkhandho-- imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, rattandhakāratimisāya mahā-- aggikkhandho-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-- aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā-- imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca

paṇītataro cā”ti.
(M.79./II,35.) “Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, yo vā vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayaṁ sūriyo-- imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayaṁ sūriyo-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti.

“Ato kho te, Udāyi, bahū hi bahutarā devā ye imesaṁ candimasūriyānaṁ ābhā nānubhonti, tyāhaṁ pajānāmi. Atha ca panāhaṁ na vadāmi-- ‘yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthī’ti. Atha ca pana tvaṁ, Udāyi, ‘yvāyaṁ vaṇṇo kiminā khajjopanakena nihīnataro ca patikiṭṭhataro ca so paramo vaṇṇo’ti vadesi, tañca vaṇṇaṁ na paññapesī”ti. “Acchidaṁ Bhagavā kathaṁ, acchidaṁ Sugato kathan”ti!

“Kiṁ pana tvaṁ, Udāyi, evaṁ vadesi-- ‘acchidaṁ Bhagavā kathaṁ, acchidaṁ Sugato kathaṁ’”ti? “Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti-- ‘ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo’ti. Te mayaṁ, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyuñjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā”ti.

274. “Kiṁ panudāyi, atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti? “Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti-- ‘atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā’”ti.

“Katamā pana sā, Udāyi, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti? “Idha, bhante, ekacco pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācāraṁ pahāya kāmesumicchācārā (M.79./II,36.) paṭivirato hoti, musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti, aññataraṁ vā pana tapoguṇaṁ samādāya vattati. Ayaṁ kho sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yasmiṁ samaye pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā”ti? “Sukhadukkhī, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yasmiṁ samaye adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā”ti? “Sukhadukkhī, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yasmiṁ samaye kāmesumicchācāraṁ pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā”ti? “Sukhadukkhī, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yasmiṁ samaye musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā”ti? “Sukhadukkhī, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, yasmiṁ samaye aññataraṁ tapoguṇaṁ samādāya vattati, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā”ti? “Sukhadukkhī, bhante”.

“Taṁ kiṁ maññasi, Udāyi, api nu kho vokiṇṇasukhadukkhaṁ paṭipadaṁ āgamma ekantasukhassa lokassa sacchikiriyā hotī”ti? “Acchidaṁ Bhagavā kathaṁ, acchidaṁ Sugato kathan”ti!

“Kiṁ pana tvaṁ, Udāyi, vadesi-- ‘acchidaṁ Bhagavā kathaṁ, acchidaṁ Sugato kathaṁ’”ti? “Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti-- ‘atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā’ti. Te mayaṁ, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyuñjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā”ti.

275. “Kiṁ pana, bhante, atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti? (M.79./II,37.) “Atthi kho, Udāyi, ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti.

“Katamā pana sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti? “Idhudāyi, bhikkhu vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; vitakkavicārānaṁ vūpasamā… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati; pītiyā ca virāgā… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati-- ayaṁ kho sā, Udāyi, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti.

“Na kho sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya, sacchikato hissa, bhante, ettāvatā ekantasukho loko hotī”ti. “Na khvāssa, Udāyi, ettāvatā ekantasukho loko sacchikato hoti; ākāravatītveva sā paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā”ti.

Evaṁ vutte, Sakuludāyissa paribbājakassa parisā unnādinī uccāsaddamahāsaddā ahosi-- “Ettha mayaṁ anassāma sācariyakā, ettha mayaṁ anassāma sācariyakā! Na mayaṁ ito bhiyyo uttaritaraṁ pajānāmā”ti.

Atha kho Sakuludāyī paribbājako te paribbājake appasadde katvā Bhagavantaṁ etadavoca-- “Kittāvatā panāssa, bhante, ekantasukho loko sacchikato hotī”ti? “Idhudāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā …pe… catutthaṁ jhānaṁ… upasampajja viharati. Yā tā devatā ekantasukhaṁ lokaṁ upapannā tāhi devatāhi saddhiṁ santiṭṭhati sallapati sākacchaṁ samāpajjati. Ettāvatā khvāssa, Udāyi, ekantasukho loko sacchikato hotī”ti.

276. “Etassa nūna, bhante, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyaṁ carantī”ti? “Na kho, Udāyi, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. Atthi kho, Udāyi aññeva dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantī”ti. (M.79./II,38.) “Katame pana te, bhante, dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyaṁ carantī”ti? “Idhudāyi, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā …pe… so ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti”.

“Puna caparaṁ, Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Ayampi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti. Ayampi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti So ‘idaṁ dukkhan’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ‘ayaṁ dukkhasamudayo’ti …pe… ‘ayaṁ dukkhanirodho’ti… ‘ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti… ‘ime āsavā’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ‘ayaṁ āsavasamudayo’ti… ‘ayaṁ āsavanirodho’ti…(M.79./II,39.) ‘ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato

kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Ayampi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. Ime kho, Udāyi, dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantī"ti.

277. Evaṁ vutte, Sakuludāyī paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bhante abhikkantaṁ, bhante! Seyyathāpi, bhante, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti; evamevaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāhaṁ, bhante, Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti.

Evaṁ vutte, Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ etadavocuṁ-- "Mā bhavaṁ, Udāyi, samaṇe Gotame brahmacariyaṁ cari; mā bhavaṁ, Udāyi, ācariyo hutvā antevāsīvāsaṁ vasi. Seyyathāpi nāma udakamaṇiko hutvā udañcaniko assa, evaṁ sampadamidaṁ bhoto Udāyissa bhavissati. Mā bhavaṁ, Udāyi, samaṇe Gotame brahmacariyaṁ cari; mā bhavaṁ, Udāyi, ācariyo hutvā antevāsīvāsaṁ vasī"ti. Iti hidaṁ Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ antarāyamakāsi Bhagavati brahmacariyeti.

Cūḷasakuludāyisuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.80./II,40.)

(M.80.) (10) Vekhanasasuttaṁ

▶T.46.(209)(vol.1.786.)

278. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vekhanaso paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Vekhanaso paribbājako Bhagavato santike udānaṁ udānesi-- "Ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo"ti.

"Kiṁ pana tvaṁ, Kaccāna, evaṁ vadesi-- 'ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo'ti? Katamo, Kaccāna, so paramo vaṇṇo"ti?

"Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā aññо vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo"ti.

"Katamo pana so, Kaccāna, vaṇṇo yasmā vaṇṇā aññо vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthī"ti?

"Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā aññо vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo"ti.

"Dīghāpi kho te esā, Kaccāna, phareyya-- 'yasmā, bho Gotama, vaṇṇā aññо vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo'ti vadesi, tañca vaṇṇaṁ na paññapesi. Seyyathāpi, Kaccāna, puriso evaṁ vadeyya-- 'ahaṁ yā imasmiṁ janapade janapadakalyāṇī, taṁ icchāmi taṁ kāmemī'ti. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- 'ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ-- khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā'ti? Iti puṭṭho 'no'ti vadeyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- 'ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ 'evaṁnāmā evaṁgottāti vāti …pe… dīghā vā rassā vā majjhimā vā kāḷī vā sāmā vā maṅguracchavī vāti… amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā'ti? Iti puṭṭho 'no'ti vadeyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ-- 'ambho purisa, yaṁ tvaṁ na jānāsi na passasi, taṁ tvaṁ icchasi kāmesī'"ti? Iti puṭṭho 'āmā'ti vadeyya.

"Taṁ (M.80./II,41.) kiṁ maññasi, Kaccāna, nanu evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatī"ti? "Addhā kho, bho Gotama, evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatī"ti. "Evameva kho tvaṁ, Kaccāna, 'yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi so paramo vaṇṇo'ti vadesi; tañca vaṇṇaṁ na paññapesī"ti. "Seyyathāpi, bho Gotama, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, evaṁ vaṇṇo attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti.

279. "Taṁ kiṁ maññasi, Kaccāna, yo vā maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti? "Yvāyaṁ, bho Gotama, rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Kaccāna, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti? "Yvāyaṁ, bho Gotama, rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Kaccāna, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-- aggikkhandho, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti? "Yvāyaṁ, bho Gotama, rattandhakāratimisāya mahā-- aggikkhandho, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Kaccāna, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-- aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ (M.80./II,42.) viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti? "Yvāyaṁ, bho Gotama, rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, Kaccāna, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti? "Yvāyaṁ, bho Gotama, tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, Kaccāna, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, yo vā vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayaṁ sūriyo, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti? "Yvāyaṁ, bho Gotama, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayaṁ sūriyo-- ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā"ti. "Ato kho te, Kaccāna, bahū hi bahutarā devā ye imesaṁ candimasūriyānaṁ ābhā nānubhonti, tyāhaṁ pajānāmi. Atha ca panāhaṁ na vadāmi-- 'yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro ca paṇītataro ca natthī'ti. Atha ca pana tvaṁ, Kaccāna, 'yvāyaṁ vaṇṇo kiminā khajjopanakena nihīnataro ca patikiṭṭhataro ca so paramo vaṇṇo'ti vadesi; tañca vaṇṇaṁ na paññapesi".

280. "Pañca kho ime, Kaccāna, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā (M.80./II,43.) iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, Kaccāna, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, Kaccāna, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati kāmasukhaṁ. Iti kāmehi kāmasukhaṁ, kāmasukhā kāmaggasukhaṁ tattha aggamakkhāyatī"ti.

Evaṁ vutte, Vekhanaso paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Acchariyaṁ, bho Gotama, abbhutaṁ, bho Gotama! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ bhotā Gotamena-- 'kāmehi kāmasukhaṁ, kāmasukhā kāmaggasukhaṁ tattha aggamakkhāyatī'ti. ('kāmehi, bho Gotama,

kāmasukhaṁ, kāmasukhā kāmaggasukhaṁ, tattha aggamakkhāyatī'ti.) -- "Dujjānaṁ kho etaṁ, Kaccāna, tayā aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrayogena aññatrācariyakena-- kāmā vā kāmasukhaṁ vā kāmaggasukhaṁ vā. Ye kho te, Kaccāna, bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā te kho etaṁ jāneyyuṁ-- kāmā vā kāmasukhaṁ vā kāmaggasukhaṁ vā"ti.

281. Evaṁ vutte, Vekhanaso paribbājako kupito anattamano Bhagavantaṁyeva khuṁsento Bhagavantaṁyeva vambhento Bhagavantaṁyeva vadamāno "Samaṇo Gotamo pāpito bhavissatī"ti Bhagavantaṁ etadavoca-- "Evameva panidhekacce samaṇabrāhmaṇā ajānantā pubbantaṁ, apassantā aparantaṁ atha ca pana 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti-- pajānāmā'ti-- paṭijānanti. Tesamidaṁ bhāsitaṁ hassakaṁyeva sampajjati, nāmakaṁyeva sampajjati, rittakaṁyeva sampajjati, tucchakaṁyeva sampajjatī"ti. "Ye kho te, Kaccāna, samaṇabrāhmaṇā ajānantā pubbantaṁ (M.80./II,44.) apassantā aparantaṁ, 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti-- pajānāmā'ti-- paṭijānanti; tesaṁ soyeva sahadhammiko niggaho hoti. Api ca, Kaccāna, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto. Etu viññū puriso asaṭho amāyāvī ujujātiko, ahamanusāsāmi ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamāno nacirasseva sāmaññeva ñassati sāmaṁ dakkhiti-- evaṁ kira sammā bandhanā vippamokkho hoti, yadidaṁ avijjā bandhanā. Seyyathāpi, Kaccāna, daharo kumāro mando uttānaseyyako kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddho assa suttabandhanehi; tassa vuddhimanvāya indriyānaṁ paripākamanvāya tāni bandhanāni mucceyyuṁ; so mokkhomhīti kho jāneyya no ca bandhanaṁ Evameva kho, Kaccāna, etu viññū puriso asaṭho amāyāvī ujujātiko, ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi; yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamāno nacirasseva sāmaññe ñassati sāmaṁ dakkhiti-- 'evaṁ kira sammā bandhanā vippamokkho hoti, yadidaṁ avijjā bandhanā'"ti.

Evaṁ vutte, Vekhanaso paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama …pe… upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Vekhanasasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Paribbājakavaggo niṭṭhito tatiyo.

Tassuddānaṁ--

Puṇḍarī-- aggisaha-- kathināmo, Dīghanakho puna Bhāradvājagotto.
Sandaka-- Udāyimuṇḍikaputto, maṇiko tathākaccāno varavaggo.

(M.81./II,45.)

4. Rājavaggo

(M.81.) (1) Ghaṭikārasuttaṁ

▶T.46.(63)(vol.1.499.)

282. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ. Atha kho Bhagavā maggā okkamma aññatarasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi-- "Ko nu kho hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontī"ti. Atha kho āyasmā Ānando ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontī"ti. "Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imasmiṁ padese vegaḷiṅgaṁ nāma gāmanigamo ahosi iddho ceva phīto ca bahujano ākiṇṇamanusso.

Vegaḷiṅgaṁ kho, Ānanda, gāmanigamaṁ Kassapo Bhagavā araham sammāsambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho nisinnako bhikkhusaṅghaṁ ovadatī"ti. Atha kho āyasmā Ānando catugguṇaṁ saṅghāṭiṁ paññapetvā Bhagavantaṁ etadavoca-- "Tena hi, bhante, Bhagavā nisīdatu ettha. Ayaṁ bhūmipadeso dvīhi arahantehi sammāsambuddhehi paribhutto bhavissatī"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi--

"Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imasmiṁ padese vegaḷiṅgaṁ nāma gāmanigamo ahosi iddho ceva phīto ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vegaḷiṅgaṁ kho, Ānanda, gāmanigamaṁ Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho nisinnako (M.81./II,46.) bhikkhusaṅghaṁ ovadati.

283. "Vegaḷiṅge kho, Ānanda, gāmanigame ghaṭikāro nāma kumbhakāro Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa upaṭṭhāko ahosi aggupaṭṭhāko. Ghaṭikārassa kho, Ānanda, kumbhakārassa Jotipālo nāma māṇavo sahāyo ahosi piyasahāyo. Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ āmantesi-- 'āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma. Sādhusammatañhi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā'ti. Evaṁ vutte, Ānanda, Jotipālo māṇavo ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- 'Alaṁ, samma ghaṭikāra. Kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā'ti? Dutiyampi kho, Ānanda …pe… Tatiyampi kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ etadavoca-- 'Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma. Sādhusammatañhi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā'ti. Tatiyampi kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- 'Alaṁ, samma ghaṭikāra. Kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā'ti? 'Tena hi, samma Jotipāla, sottisināniṁ ādāya nadiṁ gamissāma sināyitun'ti. 'Evaṁ sammā'ti kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo ghaṭikārassa kumbhakārassa paccassosi. Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo sottisināniṁ ādāya nadiṁ agamaṁsu sināyituṁ'.

284. "Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ āmantesi-- 'ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma. Sādhusammatañhi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā'ti. Evaṁ vutte, Ānanda, Jotipālo māṇavo ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- 'Alaṁ, samma ghaṭikāra. Kiṁ pana (M.81./II,47.) tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā'ti? Dutiyampi kho, Ānanda …pe… Tatiyampi kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ etadavoca-- 'Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma. Sādhusammatañhi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā'ti. Tatiyampi kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- 'Alaṁ, samma ghaṭikāra. Kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā'ti? Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ ovaṭṭikāyaṁ parāmasitvā etadavoca-- 'Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma. Sādhusammatañhi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā'ti. Atha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo ovaṭṭikaṁ vinivaṭṭetvā ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- 'Alaṁ, samma ghaṭikāra. Kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā'ti? Atha kho,

Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ sīsaṁnhātaṁ kesesu parāmasitvā etadavoca-- ‘Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma Sādhusammatañhi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā’ti. Atha kho, Ānanda, Jotipālassa māṇavassa etadahosi-- ‘Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Yatra hi nāmāyaṁ ghaṭikāro kumbhakāro ittarajacco samāno amhākaṁ sīsaṁnhātānaṁ kesesu parāmasitabbaṁ maññissati; na vatidaṁ kira orakaṁ maññe bhavissatī’ti; ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- ‘Yāvatādohipi, samma ghaṭikārā’ti? ‘Yāvatādohipi, samma Jotipāla. Tathā hi pana (M.81./II,48.) me sādhusammataṁ tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassā’ti. ‘Tena hi, samma ghaṭikāra, muñca; gamissāmā’ti.

285. “Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā ghaṭikāro kumbhakāro Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Jotipālo pana māṇavo Kassapena Bhagavatā arahatā sammāsambuddhena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etadavoca-- ‘Ayaṁ me, bhante, Jotipālo māṇavo sahāyo piyasahāyo. Imassa Bhagavā dhammaṁ desetū’ti. Atha kho, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho ghaṭikārañca kumbhakāraṁ Jotipālañca māṇavaṁ dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo Kassapena Bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu.

286. “Atha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- ‘Imaṁ nu tvaṁ, samma ghaṭikāra, dhammaṁ suṇanto atha ca pana agārasmā anagāriyaṁ na pabbajissasī’ti? ‘Nanu maṁ, samma Jotipāla, jānāsi, andhe jiṇṇe mātāpitaro posemī’ti? ‘Tena hi, samma ghaṭikāra, ahaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmī’ti. Atha kho, Ānanda, ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho (M.81./II,49.) tenupasaṅkamiṁsu upasaṅkamitvā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho, Ānanda, ghaṭikāro kumbhakāro Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etadavoca-- ‘Ayaṁ me, bhante, Jotipālo māṇavo sahāyo piyasahāyo. Imaṁ Bhagavā pabbājetū’ti. Alattha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ.

287. “Atha kho, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho acirūpasampanne Jotipāle māṇave aḍḍhamāsupasampanne vegaḷiṅge yathābhirantaṁ viharitvā yena Bārāṇasī tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bārāṇasī tadavasari. Tatra sudaṁ, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane migadāye Assosi kho, Ānanda, kikī kāsirājā-- ‘Kassapo kira Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho Bārāṇasiṁ anuppatto Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane migadāye’ti. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadraṁ yānaṁ abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Bārāṇasiyā niyyāsi mahaccarājānubhāvena Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yena Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho, Ānanda, kikiṁ kāsirājānaṁ Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā

Kassapena Bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahaṁsito Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etadavoca-- (M.81./II,50.) 'Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā'ti. Adhivāsesi kho, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho tuṇhībhāvena. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā Kassapassa Bhagavato sammāsambuddhassa adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā paṇḍupuṭakassa sālino vigatakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa kālaṁ ārocāpesi-- 'kālo, bhante, niṭṭhitaṁ bhattan'ti.

288. "Atha kho, Ānanda, Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena kikissa kāsirañño nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṅghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho, Ānanda, kikī kāsirājā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etadavoca-- 'Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārāṇasiyaṁ vassāvāsaṁ; evarūpaṁ saṅghassa upaṭṭhānaṁ bhavissatī'ti. 'Alaṁ, mahārāja. Adhivuttho me vassāvāso'ti. Dutiyampi kho, Ānanda… tatiyampi kho, Ānanda, kikī kāsirājā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etadavoca-- 'adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārāṇasiyaṁ vassāvāsaṁ; evarūpaṁ saṅghassa upaṭṭhānaṁ bhavissatī'ti. 'Alaṁ, mahārāja. Adhivuttho me vassāvāso'ti. Atha kho, Ānanda, kikissa kāsirañño 'na me Kassapo Bhagavā (M.81./II,51.) arahaṁ sammāsambuddho adhivāseti Bārāṇasiyaṁ vassāvāsan'ti ahudeva aññathattaṁ ahu domanassaṁ. Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā Kassapaṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etadavoca-- 'Atthi nu kho, bhante, añño koci mayā upaṭṭhākataro'ti?

"'Atthi, mahārāja, vegaḷiṅgaṁ nāma gāmanigamo. Tattha ghaṭikāro nāma kumbhakāro; so me upaṭṭhāko aggupaṭṭhāko. Tuyhaṁ kho pana, mahārāja, na me Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho adhivāseti Bārāṇasiyaṁ vassāvāsanti attheva aññathattaṁ, atthi domanassaṁ. Tayidaṁ ghaṭikārassa kumbhakārassa natthi ca na ca bhavissati. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro Buddhaṁ saraṇaṁ gato, dhammaṁ saraṇaṁ gato, saṅghaṁ saraṇaṁ gato. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato, kāmesumicchācārā paṭivirato, musāvādā paṭivirato, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro Buddhe aveccappasādena samannāgato, dhamme aveccappasādena samannāgato, saṅghe aveccappasādena samannāgato, ariyakantehi sīlehi samannāgato. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro dukkhe nikkaṅkho, dukkhasamudaye nikkaṅkho, dukkhanirodhe nikkaṅkho, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya nikkaṅkho. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro nikkhittamaṇisuvaṇṇo apetajātarūparajato Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro pannamusalo na sahatthā pathaviṁ khaṇati. Yaṁ hoti kūlapaluggaṁ vā mūsikukkaro vā taṁ kājena āharitvā bhājanaṁ karitvā evamāha-- "Ettha yo icchati taṇḍulapaṭibhastāni vā muggapaṭibhastāni vā kaḷāyapaṭibhastāni vā nikkhipitvā yaṁ icchati taṁ haratū"ti. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro andhe (M.81./II,52.) jiṇṇe mātāpitaro poseti. Ghaṭikāro kho, mahārāja, kumbhakāro pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā.

289. "'Ekamidāhaṁ mahārāja, samayaṁ vegaḷiṅge nāma gāmanigame viharāmi. Atha khvāhaṁ, mahārāja, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā ghaṭikārassa kumbhakārassa

mātāpitaro etadavocaṁ-- "Handa, ko nu kho ayaṁ Bhaggavo gato"ti? "Nikkhanto kho te, bhante, upaṭṭhāko antokumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjā"ti. Atha khvāhaṁ, mahārāja, kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁ. Atha kho, mahārāja, ghaṭikāro kumbhakāro yena mātāpitaro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca-- "Ko kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti? "Kassapo, tāta, Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti? Atha kho, mahārāja, ghaṭikārassa kumbhakārassa etadahosi-- "Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho evaṁ abhivissattho"ti. Atha kho, mahārāja, ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ aḍḍhamāsaṁ pītisukhaṁ na vijahati, sattāhaṁ mātāpitūnaṁ.

290. "'Ekamidāhaṁ, mahārāja, samayaṁ tattheva vegaḷiṅge nāma gāmanigame viharāmi. Atha khvāhaṁ, mahārāja, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro etadavocaṁ-- "Handa, ko nu kho ayaṁ Bhaggavo gato"ti? "Nikkhanto kho te, bhante, upaṭṭhāko anto kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā (M.81./II,53.) sūpaṁ gahetvā paribhuñjā"ti. Atha khvāhaṁ, mahārāja, kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁ. Atha kho, mahārāja, ghaṭikāro kumbhakāro yena mātāpitaro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca-- "Ko kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti? "Kassapo, tāta, Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti. Atha kho, mahārāja, ghaṭikārassa kumbhakārassa etadahosi-- "Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho evaṁ abhivissattho"ti. Atha kho, mahārāja, ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ aḍḍhamāsaṁ pītisukhaṁ na vijahati, sattāhaṁ mātāpitūnaṁ.

291. "'Ekamidāhaṁ, mahārāja, samayaṁ tattheva vegaḷiṅge nāma gāmanigame viharāmi. Tena kho pana samayena kuṭi ovassati. Atha khvāhaṁ, mahārāja, bhikkhū āmantesiṁ-- "Gacchatha, bhikkhave, ghaṭikārassa kumbhakārassa nivesane tiṇaṁ jānāthā"ti. Evaṁ vutte, mahārāja, te bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- "Natthi kho, bhante, ghaṭikārassa kumbhakārassa nivesane tiṇaṁ, atthi ca khvāssa āvesane tiṇacchadana"nti. "Gacchatha, bhikkhave, ghaṭikārassa kumbhakārassa āvesanaṁ uttiṇaṁ karothā"ti. Atha kho te, mahārāja, bhikkhū ghaṭikārassa kumbhakārassa āvesanaṁ uttiṇamakaṁsu. Atha kho, mahārāja, ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro te bhikkhū etadavocuṁ-- "Ke āvesanaṁ uttiṇaṁ karontī"ti? "Bhikkhū, bhagini, Kassapassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa kuṭi ovassatī"ti. "Haratha, bhante, haratha, bhadramukhā"ti. Atha kho, mahārāja, ghaṭikāro kumbhakāro yena mātāpitaro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca-- "Ke āvesanaṁ uttiṇamakaṁsū"ti? "Bhikkhū, tāta, Kassapassa kira Bhagavato arahato sammāsambuddhassa kuṭi ovassatī"ti. Atha kho, mahārāja, ghaṭikārassa kumbhakārassa etadahosi-- "Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Kassapo Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho evaṁ abhivissattho"ti. Atha kho, mahārāja ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ (M.81./II,54.) aḍḍhamāsaṁ pītisukhaṁ na vijahati, sattāhaṁ mātāpitūnaṁ. Atha kho, mahārāja, āvesanaṁ sabbantaṁ temāsaṁ ākāsacchadanaṁ aṭṭhāsi, na devotivassi. Evarūpo ca, mahārāja, ghaṭikāro kumbhakāro'ti. 'Lābhā, bhante, ghaṭikārassa kumbhakārassa, suladdhā, bhante, ghaṭikārassa kumbhakārassa yassa Bhagavā evaṁ abhivissattho'"ti.

292. "Atha kho, Ānanda, kikī kāsirājā ghaṭikārassa kumbhakārassa pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni pāhesi paṇḍupuṭakassa sālino tadupiyañca sūpeyyaṁ. Atha kho te, Ānanda, rājapurisā ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- 'Imāni kho, bhante, pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni kikinā kāsirājena pahitāni paṇḍupuṭakassa sālino

tadupiyañca sūpeyyaṁ. Tāni, bhante, paṭiggaṇhathā'ti. 'Rājā kho bahukicco bahukaraṇīyo. Alaṁ me! Rañño hotū'ti. Siyā kho pana te, Ānanda, evamassa-- 'Añño nūna tena samayena Jotipālo māṇavo ahosī'ti. Na kho panetaṁ, Ānanda, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Ahaṁ tena samayena Jotipālo māṇavo ahosin"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Ghaṭikārasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.82.) (2) Raṭṭhapālasuttaṁ

▶T.46.(132)(vol.1.623.)

293. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ yena Thullakoṭṭhikaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo tadavasari. Assosuṁ kho Thullakoṭṭhikā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito kurūsu (M.82./II,55.) cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ Thullakoṭṭhikaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī"ti. Atha kho Thullakoṭṭhikā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho Thullakoṭṭhike brāhmaṇagahapatike Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi.

294. Tena kho pana samayena Raṭṭhapālo nāma kulaputto tasmiṁyeva Thullakoṭṭhike aggakulassa utto tissaṁ parisāyaṁ nisinno hoti. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa etadahosi-- "Yathā yathā khvāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi , nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti. Atha kho Thullakoṭṭhikā brāhmaṇagahapatikā Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā (M.82./II,56.) Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto acirapakkantesu Thullakoṭṭhikesu brāhmaṇagahapatikesu yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yathā yathāhaṁ, bhante, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Icchāmahaṁ, bhante, kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ. Labheyyāhaṁ, bhante, Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadaṁ. Pabbājetu maṁ Bhagavā"ti. "Anuññātosi pana tvaṁ, Raṭṭhapāla, mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti? "Na khohaṁ, bhante, anuññāto mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti. "Na kho, Raṭṭhapāla, Tathāgatā ananuññātaṁ mātāpitūhi puttaṁ pabbājentī"ti. "Svāhaṁ, bhante, tathā karissāmi yathā maṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti.

295. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena mātāpitaro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca-- "Ammatātā, yathā yathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Icchāmahaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ. Anujānātha maṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti. Evaṁ vutte, Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- "Tvaṁ khosi, tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato. Na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla kassaci dukkhassa jānāsi. (M.82./II,57.) Maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti? Dutiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto …pe… Tatiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto mātāpitaro etadavoca-- "Ammatātā, yathā yathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Icchāmahaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ. Anujānātha maṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti. Tatiyampi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- "Tvaṁ khosi, tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato. Na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti?

296. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto-- "Na maṁ mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti tattheva anantarahitāya bhūmiyā nipajji-- "Idheva me maraṇaṁ bhavissati pabbajjā vā"ti. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto ekampi bhattaṁ na bhuñji, dvepi bhattāni na bhuñji, tīṇipi bhattāni na bhuñji, cattāripi bhattāni na bhuñji, pañcapi bhattāni na bhuñji, chapi bhattāni na bhuñji, sattapi bhattāni na bhuñji. (M.82./II,58.) Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- "Tvaṁ khosi, tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato. Na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci, dukkhassa jānāsi. Maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Uṭṭhehi, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca; bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti? Evaṁ vutte, Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ …pe… Dutiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi. Tatiyampi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- "Tvaṁ khosi, tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato. Na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma, kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Uṭṭhehi, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca; bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Maraṇenapi te mayaṁ akāmakā (M.82./II,59.) vinā bhavissāma Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti? Tatiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi.

297. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālo kulaputto tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- "Tvaṁ khosi, samma Raṭṭhapāla, mātāpitūnaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato. Na tvaṁ, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Maraṇenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca; bhuñjanto pivanto paricārento

kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Maraṇenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā”ti? Evaṁ vutte, Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho… tatiyampi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- “Tvaṁ khosi, samma Raṭṭhapāla, mātāpitūnaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato, na tvaṁ, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi, maraṇenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya? Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā”ti? Tatiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi.

298. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro etadavocuṁ-- “Ammatātā, eso Raṭṭhapālo kulaputto tattheva anantarahitāya bhūmiyā nipanno-- ‘idheva me maraṇaṁ (M.82./II,60.) bhavissati pabbajjā vā’ti. Sace tumhe Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ nānujānissatha agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, tattheva maraṇaṁ āgamissati. Sace pana tumhe Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ anujānissatha agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbajitampi naṁ dakkhissatha. Sace Raṭṭhapālo kulaputto nābhiramissati agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, kā tassa aññā gati bhavissati? Idheva paccāgamissati. Anujānātha Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā”ti. “Anujānāma, tātā, Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Pabbajitena ca pana mātāpitaro uddassetabbā”ti. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālo kulaputto tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ-- “Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, anuññātosi mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Pabbajitena ca pana te mātāpitaro uddassetabbā”ti.

299. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhahitvā balaṁ gāhetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Anuññāto ahaṁ, bhante, mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Pabbājetu maṁ Bhagavā”ti. Alattha kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Atha kho Bhagavā acirūpasampanne āyasmante Raṭṭhapāle aḍḍhamāsūpasampanne Thullakoṭṭhike yathābhirantaṁ viharitvā yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tadavasari. Tatra sudaṁ (M.82./II,61.) Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. ‘Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Raṭṭhapālo arahataṁ ahosi.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Raṭṭhapālo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Icchāmahaṁ, bhante, mātāpitaro uddassetuṁ, sace maṁ Bhagavā anujānātī”ti. Atha kho Bhagavā āyasmato Raṭṭhapālassa cetasā ceto paricca manasākāsi. Yathā Bhagavā aññāsi “Abhabbo kho Raṭṭhapālo kulaputto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattitun”ti, atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etadavoca-- “Yassadāni tvaṁ, Raṭṭhapāla, kālaṁ maññasī”ti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena Thullakoṭṭhikaṁ tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena

Thullakoṭṭhiko tadavasari. Tatra sudaṁ āyasmā Raṭṭhapālo Thullakoṭṭhike viharati rañño korabyassa migacīre. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Thullakoṭṭhikaṁ piṇḍāya pāvisi. Thullakoṭṭhike sapadānaṁ piṇḍāya caramāno yena sakapitu nivesanaṁ tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena āyasmato Raṭṭhapālassa pitā majjhimāya dvārasālāya ullikhāpeti. Addasā kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna etadavoca-- "Imehi muṇḍakehi samaṇakehi amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo (M.82./II,62.) pabbājito"ti Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo sakapitu nivesane neva dānaṁ alattha na paccakkhānaṁ; aññadatthu akkosameva alattha. Tena kho pana samayena āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī ābhidosikaṁ kummāsaṁ chaḍḍetukāmā hoti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ñātidāsiṁ etadavoca-- "Sacetaṁ, bhagini, chaḍḍanīyadhammaṁ, idha me patte ākirā"ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ āyasmato Raṭṭhapālassa patte ākirantī hatthānañca pādānañca sarassa ca nimittaṁ aggahesi.

300. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī yenāyasmato Raṭṭhapālassa mātā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmato Raṭṭhapālassa mātaraṁ etadavoca-- "Yaggheyye, jāneyyāsi-- 'ayyaputto Raṭṭhapālo anuppatto'"ti. "Sace, je, saccaṁ bhaṇasi, adāsiṁ taṁ karomī"ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa mātā yenāyasmato Raṭṭhapālassa pitā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmato Raṭṭhapālassa pitaraṁ etadavoca-- "Yagghe, gahapati, jāneyyāsi-- 'Raṭṭhapālo kira kulaputto anuppatto'"ti? Tena kho pana samayena āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ aññataraṁ kuṭṭamūlaṁ nissāya paribhuñjati. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā yenāyasmā Raṭṭhapālo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etadavoca-- "Atthi nāma, tāta Raṭṭhapāla, ābhidosikaṁ kummāsaṁ paribhuñjissasi? Nanu, tāta Raṭṭhapāla, sakaṁ gehaṁ gantabban"ti? "Kuto no, gahapati, amhākaṁ gehaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajitānaṁ? Anagārā mayaṁ, gahapati. Agamamha (M.82./II,63.) kho te, gahapati, gehaṁ, tattha neva dānaṁ alatthamha na paccakkhānaṁ; aññadatthu akkosameva alatthamhā"ti. "Ehi, tāta Raṭṭhapāla, gharaṁ gamissāmā"ti. "Alaṁ, gahapati, kataṁ me ajja bhattakiccaṁ". "Tena hi, tāta Raṭṭhapāla, adhivāsehi svātanāya bhattan"ti. Adhivāsesi kho āyasmā Raṭṭhapālo tuṇhībhāvena. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmato Raṭṭhapālassa adhivāsanaṁ viditvā yena sakaṁ nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mahantaṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ kārāpetvā kilañjehi paṭicchādetvā āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyikā āmantesi-- "Etha tumhe, vadhuyo, yena alaṅkārena alaṅkatā pubbe Raṭṭhapālassa kulaputtassa piyā hotha manāpā tena alaṅkārena alaṅkarothā"ti.

301. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā āyasmato Raṭṭhapālassa kālaṁ ārocesi-- "Kālo, tāta Raṭṭhapāla, niṭṭhitaṁ bhattan"ti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena sakapitu nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā taṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ vivarāpetvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etadavoca-- "Idaṁ te, tāta Raṭṭhapāla, mātu mattikaṁ dhanaṁ, aññaṁ pettikaṁ, aññaṁ pitāmahaṁ. Sakkā, tāta Raṭṭhapāla, bhoge ca bhuñjituṁ puññāni ca kātuṁ. Ehi tvaṁ, tāta (M.82./II,64.) Raṭṭhapāla hīnāyāvattitvā bhoge ca bhuñjassu puññāni ca karohī"ti. "Sace me tvaṁ, gahapati, vacanaṁ kareyyāsi, imaṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ sakaṭe āropetvā nibbāhāpetvā majjhe Gaṅgāya nadiyā sote opilāpeyyāsi. Taṁ kissa hetu? Ye uppajjissanti hi te, gahapati, tatonidānaṁ sokaparidevadukkha-- domanassupāyāsā"ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyikā paccekaṁ pādesu gahetvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etadavocuṁ-- "Kīdisā nāma tā, ayyaputta, accharāyo yāsaṁ tvaṁ hetu brahmacariyaṁ carasī"ti? "Na kho mayaṁ, bhaginī, accharānaṁ hetu brahmacariyaṁ carāmā"ti. "Bhaginivādena no ayyaputto Raṭṭhapālo samudācaratī"ti tā tattheva mucchitā papatiṁsu. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pitaraṁ etadavoca-- "Sace, gahapati, bhojanaṁ dātabbaṁ, detha; mā no viheṭhethā"ti.

“Bhuñja, tāta Raṭṭhapāla, niṭṭhitaṁ bhattan”ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi.

302. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo bhuttāvī onītapattapāṇī ṭhitakova imā gāthā abhāsi--

“Passa cittīkataṁ bimbaṁ, arukāyaṁ samussitaṁ;
Āturaṁ bahusaṅkappaṁ, yassa natthi dhuvaṁ ṭhiti.
“Passa cittīkataṁ rūpaṁ, maṇinā kuṇḍalena ca;
Aṭṭhi tacena onaddhaṁ, saha vatthebhi sobhati.
“Alattakakatā pādā, mukhaṁ cuṇṇakamakkhitaṁ;
Alaṁ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.
(M.82./II,65.) “Aṭṭhāpadakatā kesā, nettā añjanamakkhitā.
Alaṁ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.
“Añjanīva navā cittā, pūtikāyo alaṅkato;
Alaṁ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.
“Odahi migavo pāsaṁ, nāsadā vākaraṁ migo;
Bhutvā nivāpaṁ gacchāma, kandante migabandhake”ti.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo ṭhitakova imā gāthā bhāsitvā yena rañño korabyassa migacīraṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi.

303. Atha kho rājā korabyo migavaṁ āmantesi-- “Sodhehi, samma migava, migacīraṁ uyyānabhūmiṁ; gacchāma subhūmiṁ dassanāyā”ti. “Evaṁ, devā”ti kho migavo rañño korabyassa paṭissutvā migacīraṁ sodhento addasa āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisinnaṁ. Disvāna yena rājā korabyo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā rājānaṁ korabyaṁ etadavoca-- “Suddhaṁ kho te, deva, migacīraṁ. Atthi cettha Raṭṭhapālo nāma kulaputto imasmiṁyeva Thullakoṭṭhike aggakulassa putto yassa tvaṁ abhiṇhaṁ kittayamāno ahosi, so aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisinno”ti. “Tena hi, samma migava, alaṁ dānajja uyyānabhūmiyā. Tameva dāni mayaṁ bhavantaṁ Raṭṭhapālaṁ payirupāsissāmā”ti. Atha kho rājā korabyo “Yaṁ tattha khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyattaṁ taṁ sabbaṁ vissajjethā”ti vatvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadraṁ yānaṁ abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Thullakoṭṭhikamhā niyyāsi mahaccarājānubhāvena āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ dassanāya. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ussaṭāya ussaṭāya parisāya yenāyasmā Raṭṭhapālo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Raṭṭhapālena (M.82./II,66.) saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho rājā korabyo āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etadavoca-- “Idha bhavaṁ Raṭṭhapāla hatthatthare nisīdatū”ti. “Alaṁ, mahārāja, nisīda tvaṁ; nisinno ahaṁ sake āsane”ti. Nisīdi rājā korabyo paññatte āsane. Nisajja kho rājā korabyo āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etadavoca--

304. “Cattārimāni, bho Raṭṭhapāla, pārijuññāni yehi pārijuññehi samannāgatā idhekacce kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti. Katamāni cattāri? Jarāpārijuññaṁ, byādhipārijuññaṁ, bhogapārijuññaṁ, ñātipārijuññaṁ. Katamañca, bho Raṭṭhapāla, jarāpārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla ekacco jiṇṇo hoti vuḍḍho mahallako addhagato vayo-- anuppatto. So iti paṭisañcikkhati-- ‘ahaṁ khomhi etarahi jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-- anuppatto. Na kho pana mayā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kātuṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So tena jarāpārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, jarāpārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo etarahi daharo yuvā susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa jarāpārijuññaṁ natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

“Katamañca, bho Raṭṭhapāla, byādhipārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekacco

ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. So iti paṭisañcikkhati ‘ahaṁ khomhi etarahi ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. Na kho pana mayā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ (M.82./II,67.) kātuṁ Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So tena byādhipārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, byādhipārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo etarahi appābādho appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa byādhipārijuññaṁ natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

“Katamañca bho Raṭṭhapāla, bhogapārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekacco aḍḍho hoti mahaddhano mahābhogo. Tassa te bhogā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. So iti paṭisañcikkhati-- ‘ahaṁ kho pubbe aḍḍho ahosiṁ mahaddhano mahābhogo. Tassa me te bhogā anupubbena parikkhayaṁ gatā. Na kho pana mayā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kātuṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So tena bhogapārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, bhogapārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo imasmiṁyeva Thullakoṭṭhike aggakulassa putto. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa bhogapārijuññaṁ natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

“Katamañca bho Raṭṭhapāla, ñātipārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekaccassa bahū honti mittāmaccā ñātisālohitā. Tassa te ñātakā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. So iti paṭisañcikkhati-- ‘mamaṁ kho pubbe bahū ahesuṁ mittāmaccā ñātisālohitā. Tassa me te anupubbena parikkhayaṁ gatā. Na kho pana mayā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kātuṁ. Yaṁnūnāhaṁ (M.82./II,68.) kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So tena ñātipārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, ñātipārijuññaṁ. Bhoto kho pana Raṭṭhapālassa imasmiṁyeva Thullakoṭṭhike bahū mittāmaccā ñātisālohitā. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa ñātipārijuññaṁ natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

“Imāni kho, bho Raṭṭhapāla, cattāri pārijuññāni, yehi pārijuññehi samannāgatā idhekacce kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti. Tāni bhoto Raṭṭhapālassa natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito”ti?

305. “Atthi kho, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā uddiṭṭhā, ye ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Katame cattāro? ‘Upaniyyati loko addhuvo’ti kho, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena paṭhamo dhammuddeso uddiṭṭho, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. ‘Atāṇo loko anabhissaro’ti kho, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dutiyo dhammuddeso uddiṭṭho, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. ‘Assako loko, sabbaṁ pahāya gamanīyan’ti kho, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena tatiyo dhammuddeso uddiṭṭho, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. ‘Ūno loko atitto taṇhādāso’ti kho, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena catuttho dhammuddeso uddiṭṭho, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Ime kho, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā (M.82./II,69.) sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā uddiṭṭhā, ye ahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito”ti.

306. “‘Upaniyyati loko addhuvo’ti-- bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa bho

Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo”ti? “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, tvaṁ vīsativassuddesikopi paṇṇavīsativassuddesikopi hatthismimpi katāvī assasmimpi katāvī rathasmimpi katāvī dhanusmimpi katāvī tharusmimpi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro”ti? “Ahosiṁ ahaṁ, bho Raṭṭhapāla, vīsativassuddesikopi paṇṇavīsativassuddesikopi hatthismimpi katāvī assasmimpi katāvī rathasmimpi katāvī dhanusmimpi katāvī tharusmimpi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro. Appekadāhaṁ, bho Raṭṭhapāla, iddhimāva maññe na attano balena samasamaṁ samanupassāmī”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, evameva tvaṁ etarahi ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro”ti? “No hidaṁ, bho Raṭṭhapāla. Etarahi jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-- anuppatto āsītiko me vayo vattati. Appekadāhaṁ, bho Raṭṭhapāla, ‘idha pādaṁ karissāmī’ti aññeneva pādaṁ karomī”ti. “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘upaniyyati loko addhuvo’ti, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito”ti. “Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena-- ‘upaniyyati loko addhuvo’ti. Upaniyyati hi bho Raṭṭhapāla, loko addhuvo.

“Saṁvijjante kho, bho Raṭṭhapāla, imasmiṁ rājakule hatthikāyāpi assakāyāpi rathakāyāpi pattikāyāpi, amhākaṁ āpadāsu pariyodhāya (M.82./II,70.) vattissanti. ‘Atāṇo loko anabhissaro’ti-- bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo”ti? “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, atthi te koci anusāyiko ābādho”ti? “Atthi me, bho Raṭṭhapāla, anusāyiko ābādho. Appekadā maṁ, bho Raṭṭhapāla, mittāmaccā ñātisālohitā parivāretvā ṭhitā honti-- ‘idāni rājā korabyo kālaṁ karissati, idāni rājā korabyo kālaṁ karissatī’”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, labhasi tvaṁ te mittāmacce ñātisālohite-- ‘āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbeva santā imaṁ vedanaṁ saṁvibhajatha, yathāhaṁ lahukatarikaṁ vedanaṁ vediyeyyan’ti-- udāhu tvaṁyeva taṁ vedanaṁ vediyasī”ti? “Nāhaṁ, bho Raṭṭhapāla, labhāmi te mittāmacce ñātisālohite-- ‘āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbeva santā imaṁ vedanaṁ saṁvibhajatha, yathāhaṁ lahukatarikaṁ vedanaṁ vediyeyyan’ti. Atha kho ahameva taṁ vedanaṁ vediyāmī”ti. “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘atāṇo loko anabhissaro’ti, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito”ti. “Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena-- ‘atāṇo loko anabhissaro’ti. Atāṇo hi, bho Raṭṭhapāla, loko anabhissaro.

“Saṁvijjati kho, bho Raṭṭhapāla, imasmiṁ rājakule pahūtaṁ hiraññasuvaṇṇaṁ bhūmigatañca vehāsagatañca. ‘Assako loko, sabbaṁ pahāya gamanīyan’ti-- bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo”ti? “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yathā tvaṁ etarahi pañcahi (M.82./II,71.) kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāresi, lacchasi tvaṁ paratthāpi-- ‘evamevāhaṁ imeheva pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāremī’ti, udāhu aññe imaṁ bhogaṁ paṭipajjissanti, tvaṁ pana yathākammaṁ gamissasī”ti? “Yathāhaṁ, bho Raṭṭhapāla, etarahi pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāremi, nāhaṁ lacchāmi paratthāpi-- ‘evameva imeheva pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāremī’ti. Atha kho aññe imaṁ bhogaṁ paṭipajjissanti; ahaṁ pana yathākammaṁ gamissāmī”ti. “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘assako loko, sabbaṁ pahāya gamanīyan’ti, yamahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito”ti. “Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena-- ‘assako loko sabbaṁ pahāya gamanīyan’ti Assako hi, bho Raṭṭhapāla, loko sabbaṁ pahāya gamanīyaṁ.

“‘Ūno loko atitto taṇhādāso’ti-- bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo”ti? “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, phītaṁ kuruṁ

ajjhāvasasī”ti? “Evaṁ, bho Raṭṭhapāla, phītaṁ kuruṁ ajjhāvasāmī”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko. So taṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya-- ‘yagghe, mahārāja, jāneyyāsi, ahaṁ āgacchāmi puratthimāya disāya? Tatthaddasaṁ mahantaṁ janapadaṁ iddhañceva phītañca bahujanaṁ ākiṇṇamanussaṁ. Bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā; bahu tattha dhanadhaññaṁ; bahu tattha hiraññasuvaṇṇaṁ akatañceva katañca; bahu tattha itthipariggaho. Sakkā ca tāvatakeneva balamattena abhivijituṁ. Abhivijina, mahārājā’ti, kinti naṁ kareyyāsī”ti? (M.82./II,72.) “Tampi mayaṁ, bho Raṭṭhapāla, abhivijiya ajjhāvaseyyāmā”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha puriso āgaccheyya pacchimāya disāya… uttarāya disāya… dakkhiṇāya disāya… parasamuddato saddhāyiko paccayiko. So taṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya-- ‘yagghe, mahārāja, jāneyyāsi, ahaṁ āgacchāmi parasamuddato? Tatthaddasaṁ mahantaṁ janapadaṁ iddhañceva phītañca bahujanaṁ ākiṇṇamanussaṁ. Bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā; bahu tattha dhanadhaññaṁ; bahu tattha hiraññasuvaṇṇaṁ akatañceva katañca; bahu tattha itthipariggaho. Sakkā ca tāvatakeneva balamattena abhivijituṁ. Abhivijina, mahārājā’ti, kinti naṁ kareyyāsī”ti? “Tampi mayaṁ, bho Raṭṭhapāla, abhivijiya ajjhāvaseyyāmā”ti. “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘ūno loko atitto taṇhādāso’ti, yamahaṁ ñatvā ca disvā sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito”ti. “Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena-- ‘ūno loko atitto taṇhādāso’ti. Ūno hi, bho Raṭṭhapāla, loko atitto taṇhādāso”ti.

Idamavoca āyasmā Raṭṭhapālo. Idaṁ vatvā athāparaṁ etadavoca--

307. “Passāmi loke sadhane manusse,
Laddhāna vittaṁ na dadanti mohā.
Luddhā dhanaṁ sannicayaṁ karonti,
Bhiyyova kāme abhipatthayanti.
“Rājā pasayhā pathaviṁ vijitvā,
Sasāgarantaṁ mahimāvasanto.
Oraṁ samuddassa atittarūpo,
Pāraṁ samuddassapi patthayetha.
(M.82./II,73.) “Rājā ca aññe ca bahū manussā,
Avītataṇhā maraṇaṁ upenti.
Ūnāva hutvāna jahanti dehaṁ,
Kāmehi lokamhi na hatthi titti.
“Kandanti naṁ ñātī pakiriya kese,
Ahovatā no amarāti cāhu.
Vatthena naṁ pārutaṁ nīharitvā,
Citaṁ samādāya tatoḍahanti.
“So ḍayhati sūlehi tujjamāno,
Ekena vatthena pahāya bhoge.
Na mīyamānassa bhavanti tāṇā,
Ñātīdha mittā atha vā sahāyā.
“Dāyādakā tassa dhanaṁ haranti,
Satto pana gacchati yena kammaṁ.
Na mīyamānaṁ dhanamanveti kiñci,
Puttā ca dārā ca dhanañca raṭṭhaṁ.
“Na dīghamāyuṁ labhate dhanena,
Na cāpi vittena jaraṁ vihanti.
Appaṁ hidaṁ jīvitamāhu dhīrā,
Asassataṁ vippariṇāmadhammaṁ.

"Aḍḍhā daliddā ca phusanti phassaṁ,
Bālo ca dhīro ca tatheva phuṭṭho.
Bālo ca bālyā vadhitova seti,
Dhīro ca na vedhati phassaphuṭṭho.
"Tasmā hi paññāva dhanena seyyo,
Yāya vosānamidhādhigacchati.
Abyositattā hi bhavābhavesu,
Pāpāni kammāni karonti mohā.
"Upeti gabbhañca parañca lokaṁ,
Saṁsāramāpajja paramparāya.
Tassappapañño abhisaddahanto,
Upeti gabbhañca parañca lokaṁ.
(M.82./II,74.) "Coro yathā sandhimukhe gahito,
Sakammunā haññati pāpadhammo.
Evaṁ pajā pecca paramhi loke,
Sakammunā haññati pāpadhammo.
"Kāmāhi citrā Mādhurā manoramā,
Virūparūpena mathenti cittaṁ.
Ādīnavaṁ kāmaguṇesu disvā,
Tasmā ahaṁ pabbajitomhi rāja.
"Dumapphalāneva patanti māṇavā,
Daharā ca vuḍḍhā ca sarīrabhedā.
Etampi disvā pabbajitomhi rāja,
Apaṇṇakaṁ sāmaññameva seyyo"ti.

Raṭṭhapālasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.83.) (3) Maghadevasuttaṁ

▶T.46.(67)(vol.1.511.)

308. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Mithilāyaṁ viharati Maghadeva--ambavane. Atha kho Bhagavā aññatarasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi-- "Ko nu kho hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontī"ti. Atha kho āyasmā Ānando ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontī"ti. "Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imissāyeva Mithilāyaṁ rājā ahosi maghadevo nāma dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā; dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca; uposathañca upavasati cātuddasiṁ (M.83./II,75.) pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, rājā maghadevo bahūnaṁ vassānaṁ bahūnaṁ vassasatānaṁ bahūnaṁ vassasahassānaṁ accayena kappakaṁ āmantesi-- 'Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmiṁ palitāni jātāni, atha me āroceyyāsī'ti. 'Evaṁ, devā'ti kho, Ānanda, kappako rañño Maghadevassa paccassosi. Addasā kho, Ānanda, kappako bahūnaṁ vassānaṁ bahūnaṁ vassasatānaṁ bahūnaṁ vassasahassānaṁ accayena rañño Maghadevassa sirasmiṁ palitāni jātāni. Disvāna rājānaṁ Maghadevaṁ etadavoca-- 'Pātubhūtā kho devassa devadūtā, dissanti sirasmiṁ palitāni jātānī'ti. 'Tena hi, samma kappaka, tāni palitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā mama añjalismiṁ patiṭṭhāpehī'ti. 'Evaṁ, devā'ti kho, Ānanda, kappako rañño Maghadevassa paṭissutvā tāni palitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā rañño Maghadevassa añjalismiṁ patiṭṭhāpesi.

309. "Atha kho, Ānanda, rājā maghadevo kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ

kumāraṁ āmantāpetvā etadavoca-- ‘Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmiṁ palitāni jātāni; bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesituṁ. Ehi tvaṁ, tāta kumāra, imaṁ rajjaṁ paṭipajja. Ahaṁ pana kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvampi passeyyāsi sirasmiṁ palitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyāsi. Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosi. Yasmiṁ kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vattassa samucchedo hoti so tesaṁ antimapuriso hoti. Taṁ tāhaṁ, tāta kumāra, evaṁ vadāmi -- yena me idaṁ kalyāṇaṁ (M.83./II,76.) vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosī’ti. Atha kho, Ānanda, rājā maghadevo kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Karuṇāsahagatena cetasā… muditāsahagatena cetasā… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi.

“Rājā kho panānanda, maghadevo caturāsītivassasahassāni kumārakīḷitaṁ kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajito brahmacariyamacari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brahmalokūpago ahosi.

310. “Atha kho rañño, Ānanda, Maghadevassa putto bahūnaṁ vassānaṁ bahūnaṁ vassasatānaṁ bahūnaṁ vassasahassānaṁ accayena kappakaṁ āmantesi-- ‘Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmiṁ palitāni jātāni, atha kho āroceyyāsī’ti. ‘Evaṁ, devā’ti kho, Ānanda, kappako rañño Maghadevassa puttassa paccassosi. Addasā kho, Ānanda, kappako bahūnaṁ vassānaṁ bahūnaṁ vassasatānaṁ bahūnaṁ vassasahassānaṁ accayena rañño Maghadevassa puttassa sirasmiṁ palitāni jātāni. Disvāna rañño Maghadevassa puttaṁ etadavoca-- ‘Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmiṁ (M.83./II,77.) palitāni jātānī’ti. ‘Tena hi, samma kappaka, tāni palitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā mama añjalismiṁ patiṭṭhāpehī’ti. ‘Evaṁ, devā’ti kho, Ānanda, kappako rañño Maghadevassa puttassa paṭissutvā tāni palitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā rañño Maghadevassa puttassa añjalismiṁ patiṭṭhāpesi.

“Atha kho, Ānanda, rañño Maghadevassa putto kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ āmantāpetvā etadavoca-- ‘Pātubhūtā kho, me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmiṁ palitāni jātāni; bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesituṁ. Ehi tvaṁ, tāta kumāra, imaṁ rajjaṁ paṭipajja. Ahaṁ pana kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvampi passeyyāsi sirasmiṁ palitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyāsi. Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosi. Yasmiṁ kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vattassa samucchedo hoti so tesaṁ antimapuriso hoti. Taṁ tāhaṁ, tāta kumāra, evaṁ vadāmi -- yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosī’ti. Atha kho, Ānanda, rañño Maghadevassa putto kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje

samanusāsitvā imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Karuṇāsahagatena cetasā… muditāsahagatena cetasā… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena (M.83./II,78.) pharitvā vihāsi. Rañño kho pan Ānanda, Maghadevassa putto caturāsītivassasahassāni kumārakīḷitaṁ kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajito brahmacariyamacari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brahmalokūpago ahosi.

311. “Rañño kho panānanda, Maghadevassa puttapaputtakā tassa paramparā caturāsītirājasahassāni imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁsu. Te mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihariṁsu, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihariṁsu. Karuṇāsahagatena cetasā… muditāsahagatena cetasā… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihariṁsu, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihariṁsu. Caturāsītivassasahassāni kumārakīḷitaṁ kīḷiṁsu, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresuṁ, caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresuṁ, caturāsītivassasahassāni imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā brahmacariyamacariṁsu. Te cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brahmalokūpagā ahesuṁ. Nimi tesaṁ rājā pacchimako ahosi dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā; dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca; uposathañca upavasati cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassa.

312. “Bhūtapubbaṁ, Ānanda, devānaṁ tāvatiṁsānaṁ sudhammāyaṁ (M.83./II,79.) sabhāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi-- ‘lābhā vata, bho, videhānaṁ, suladdhaṁ vata, bho, videhānaṁ, yesaṁ Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā; dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca; uposathañca upavasati cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassā’ti. Atha kho, Ānanda, Sakko devānamindo deve tāvatiṁse āmantesi-- ‘iccheyyātha no tumhe, mārisā, Nimiṁ rājānaṁ daṭṭhun’ti? ‘Icchāma mayaṁ, mārisa, Nimiṁ rājānaṁ daṭṭhun’ti. Tena kho pana, Ānanda, samayena Nimi rājā tadahuposathe pannarase sīsaṁnhāto uposathiko uparipāsādavaragato nisinno hoti. Atha kho, Ānanda, Sakko devānamindo-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva-- devesu tāvatiṁsesu antarahito Nimissa rañño pamukhe pāturahosi. Atha kho, Ānanda, Sakko devānamindo Nimiṁ rājānaṁ etadavoca-- ‘Lābhā te, mahārāja, suladdhaṁ te, mahārāja. Devā, mahārāja, tāvatiṁsā sudhammāyaṁ sabhāyaṁ kittayamānarūpā sannisinnā-- “Lābhā vata, bho, videhānaṁ, suladdhaṁ vata, bho, videhānaṁ, yesaṁ Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā; dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca; uposathañca upavasati cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassā”ti. Devā te, mahārāja, tāvatiṁsā dassanakāmā. Tassa te ahaṁ, mahārāja, sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ pahiṇissāmi; abhiruheyyāsi, mahārāja, dibbaṁ yānaṁ avikampamāno’ti. Adhivāsesi kho, Ānanda, Nimi rājā tuṇhībhāvena.

313. “Atha kho, Ānanda, Sakko devānamindo Nimissa rañño adhivāsanaṁ viditvā--

seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva-- Nimissa rañño pamukhe antarahito devesu tāvatiṁsesu pāturahosi. Atha kho, Ānanda, Sakko devānamindo mātaliṁ saṅgāhakaṁ āmantesi-- 'ehi tvaṁ, samma mātali, sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimiṁ rājānaṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadehi-- ayaṁ te, mahārāja, sahassayutto ājaññaratho sakkena devānamindena pesito; abhiruheyyāsi, mahārāja, dibbaṁ (M.83./II,80.) yānaṁ avikampamāno'ti. 'Evaṁ, bhaddantavā'ti kho, Ānanda, mātali saṅgāhako sakkassa devānamindassa paṭissutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimiṁ rājānaṁ upasaṅkamitvā etadavoca-- 'Ayaṁ te, mahārāja, sahassayutto ājaññaratho sakkena devānamindena pesito; abhiruha, mahārāja, dibbaṁ yānaṁ avikampamāno. Api ca, mahārāja, katamena taṁ nemi, yena vā pāpakammā pāpakānaṁ kammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedenti, yena vā kalyāṇakammā kalyāṇakammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedentī'ti? 'Ubhayeneva maṁ, mātali, nehī'ti. Sampavesesi kho, Ānanda, mātali, saṅgāhako Nimiṁ rājānaṁ sudhammaṁ sabhaṁ. Addasā kho, Ānanda, Sakko devānamindo Nimiṁ rājānaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Nimiṁ rājānaṁ etadavoca-- 'Ehi kho, mahārāja. Svāgataṁ, mahārāja. Devā te dassanakāmā, mahārāja, tāvatiṁsā sudhammāyaṁ sabhāyaṁ kittayamānarūpā sannisinnā-- "Lābhā vata, bho, videhānaṁ, suladdhaṁ vata, bho, videhānaṁ, yesaṁ Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā; dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca; uposathañca upavasati cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassā"ti. Devā te, mahārāja, tāvatiṁsā dassanakāmā Abhirama, mahārāja, devesu devānubhāvenā'ti. 'Alaṁ, mārisa, tattheva maṁ Mithilaṁ paṭinetu. Tathāhaṁ dhammaṁ carissāmi brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca; uposathañca upavasāmi cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassā'ti.

314. "Atha kho, Ānanda, Sakko devānamindo mātaliṁ saṅgāhakaṁ āmantesi-- 'Ehi tvaṁ, samma mātali, sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimiṁ rājānaṁ tattheva Mithilaṁ paṭinehī'ti. 'Evaṁ, bhaddantavā'ti kho, Ānanda, mātali saṅgāhako sakkassa devānamindassa paṭissutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimiṁ rājānaṁ tattheva Mithilaṁ paṭinesi. Tatra sudaṁ, Ānanda, Nimi rājā dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca (M.83./II,81.) upavasati cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñca pakkhassāti. Atha kho, Ānanda, Nimi rājā bahūnaṁ vassānaṁ bahūnaṁ vassasatānaṁ bahūnaṁ vassasahassānaṁ accayena kappakaṁ āmantesi-- 'Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmiṁ palitāni jātāni, atha me āroceyyāsī'ti. 'Evaṁ, devā'ti kho, Ānanda, kappako Nimissa rañño paccassosi. Addasā kho, Ānanda, kappako bahūnaṁ vassānaṁ bahūnaṁ vassasatānaṁ bahūnaṁ vassasahassānaṁ accayena Nimissa rañño sirasmiṁ palitāni jātāni. Disvāna Nimiṁ rājānaṁ etadavoca-- 'Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmiṁ palitāni jātānī'ti. 'Tena hi, samma kappaka, tāni palitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā mama añjalismiṁ patiṭṭhāpehī'ti. 'Evaṁ, devā'ti kho, Ānanda, kappako Nimissa rañño paṭissutvā tāni palitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā Nimissa rañño añjalismiṁ patiṭṭhāpesi. Atha kho, Ānanda, Nimi rājā kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ āmantāpetvā etadavoca-- 'Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmiṁ palitāni jātāni; bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesituṁ. Ehi tvaṁ, tāta kumāra, imaṁ rajjaṁ paṭipajja. Ahaṁ pana kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvampi passeyyāsi sirasmiṁ palitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyāsi. Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosi. Yasmiṁ kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vattassa samucchedo hoti so tesaṁ antimapuriso hoti. Taṁ tāhaṁ, tāta kumāra, evaṁ vadāmi -- 'yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosī'ti.

315. "Atha kho, Ānanda, Nimi rājā kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ

kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā (M.83./II,82.) dutiyaṁ tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Karuṇāsahagatena cetasā… muditāsahagatena cetasā… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Nimi kho, panānanda, rājā caturāsītivassasahassāni kumārakīḷitaṁ kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmiṁyeva Maghadeva-- ambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajito brahmacariyamacari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brahmalokūpago ahosi. Nimissa kho panānananda rañño kaḷārajanako nāma putto ahosi. Na so agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ samucchindi. So tesaṁ antimapuriso ahosi.

316. "Siyā kho pana te, Ānanda, evamassa-- 'añño nūna tena samayena rājā maghadevo ahosi, yena taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitan'ti. Na kho panetaṁ, Ānanda, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Ahaṁ tena samayena rājā maghadevo ahosiṁ. (ahaṁ taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihiniṁ,.) mayā taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ; pacchimā janatā anuppavattesi. Taṁ kho panānanda, kalyāṇaṁ vattaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva brahmalokūpapattiyā. Idaṁ kho panānanda, etarahi mayā kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Katamañcānanda, etarahi mayā kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāsaṅkappo, sammāvācā, sammākammanto, sammā-- ājīvo, (M.83./II,83.) sammāvāyāmo sammāsati, sammāsamādhi. Idaṁ kho, Ānanda, etarahi mayā kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Taṁ vo ahaṁ, Ānanda, evaṁ vadāmi -- 'yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapurisā ahuvattha'. Yasmiṁ kho, Ānanda, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vattassa samucchedo hoti so tesaṁ antimapuriso hoti. Taṁ vo ahaṁ, Ānanda, evaṁ vadāmi-- 'yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapurisā ahuvatthā'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Maghadevasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.84.) (4) Madhurasuttaṁ

▶T.99.(548)(vol.2.142.)

317. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākaccāno Madhurāyaṁ viharati Gundāvane. Assosi kho rājā Mādhuro Avantiputto-- "Samaṇo Khalu, bho, Kaccāno Madhurāyaṁ viharati Gundāvane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Kaccānaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'paṇḍito viyatto medhāvī bahussuto cittakathī kalyāṇapaṭibhāno vuddho ceva arahā ca'. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī"ti. Atha kho rājā Mādhuro Avantiputto bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadraṁ yānaṁ abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Mādhurāya niyyāsi mahaccarājānubhāvena āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ dassanāya. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā (M.84./II,84.) āyasmatā Mahākaccānena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā

ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Mādhuro Avantiputto āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavoca-- "Brāhmaṇā, bho Kaccāna, evamāhaṁsu-- 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇāva sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā'ti. Idha bhavaṁ Kaccāno kimakkhāyī"ti? "Ghosoyeva kho eso, mahārāja, lokasmiṁ-- 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇāva sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā'ti. Tadamināpetaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghosoyeveso lokasmiṁ-- 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā'"ti.

318. "Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, khattiyassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… brāhmaṇopissāssa… vessopissāssa… suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti? "Khattiyassa cepi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… brāhmaṇopissāssa… vessopissāssa… suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, brāhmaṇassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… vessopissāssa…suddopissāssa (M.84./II,85.) khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti? "Brāhmaṇassa cepi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… vessopissāssa… suddopissāssa khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, vessassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… suddopissāssa… khattiyopissāssa… brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti? "Vessassa cepi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… suddopissāssa… khattiyopissāssa… brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, suddassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī… khattiyopissāssa… brāhmaṇopissāssa… vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti? "Suddassa cepi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti… khattiyopissāssa… brāhmaṇopissāssa… vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī"ti? (M.84./II,86.) "Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti. Nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmī"ti. "Imināpi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yeveso lokasmiṁ-- 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā'"ti.

319. "Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idhassa khattiyo pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī"ti? "Khattiyopi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī

abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya. Evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutan”ti.

“Sādhu sādhu, mahārāja! Sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idhassa brāhmaṇo …pe… idhassa vesso …pe… idhassa suddo pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? “Suddopi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya. Evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutan”ti.

“Sādhu sādhu, mahārāja! Sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? (M.84./II,87.) “Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti. Nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmī”ti. “Imināpi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yeveso lokasmiṁ-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

320. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idhassa khattiyo pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato, kāmesumicchācārā paṭivirato, musāvādā paṭivirato, pisuṇāya vācāya paṭivirato, pharusāya vācāya paṭivirato, samphappalāpā paṭivirato, anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? “Khattiyopi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato, kāmesumicchācārā paṭivirato, musāvādā paṭivirato, pisuṇāya vācāya paṭivirato, pharusāya vācāya paṭivirato, samphappalāpā paṭivirato, anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya. Evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutan”ti.

“Sādhu sādhu, mahārāja! Sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idhassa brāhmaṇo, idhassa vesso, idhassa suddo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? “Suddopi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya. Evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutan”ti.

“Sādhu sādhu, mahārāja! Sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? (M.84./II,88.) “Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti. Nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmī”ti “Imināpi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yeveso lokasmiṁ-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

321. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha khattiyo sandhiṁ vā chindeyya, nillopaṁ vā hareyya, ekāgārikaṁ vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāraṁ vā gaccheyya, tañce te purisā gahetvā dasseyyuṁ-- ‘ayaṁ te, deva, coro āgucārī. Imassa yaṁ icchasi taṁ daṇḍaṁ paṇehī’ti. Kinti naṁ kareyyāsī”ti? “Ghāteyyāma vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayaṁ vā kareyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hissa bho Kaccāna, pubbe ‘khattiyo’ti samaññā sāssa antarahitā; corotveva saṅkhyaṁ gacchatī”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha brāhmaṇo, idha vesso, idha suddo sandhiṁ vā chindeyya, nillopaṁ vā hareyya, ekāgārikaṁ vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāraṁ vā gaccheyya, tañce te purisā gahetvā dasseyyuṁ-- ‘ayaṁ te, deva, coro āgucārī. Imassa yaṁ icchasi taṁ daṇḍaṁ paṇehī’ti. Kinti naṁ kareyyāsī”ti? “Ghāteyyāma vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayaṁ vā kareyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hissa, bho Kaccāna, pubbe ‘suddo’ti samaññā sāssa antarahitā; corotveva saṅkhyaṁ

gacchatī”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? “Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti. Nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmī”ti. “Imināpi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yeveso lokasmiṁ-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, (M.84./II,89.) hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

322. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha khattiyo kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito assa virato pāṇātipātā, virato adinnādānā, virato musāvādā, rattūparato, ekabhattiko, brahmacārī, sīlavā, kalyāṇadhammo? Kinti naṁ kareyyāsī”ti? “Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuṭṭheyyāma vā āsanena vā nimanteyyāma abhinimanteyyāma vā naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hissa, bho Kaccāna, pubbe ‘khattiyo’ti samaññā sāssa antarahitā; samaṇotveva saṅkhyaṁ gacchatī”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha brāhmaṇo, idha vesso, idha suddo kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito assa virato pāṇātipātā, virato adinnādānā virato musāvādā, rattūparato, ekabhattiko, brahmacārī, sīlavā, kalyāṇadhammo? Kinti naṁ kareyyāsī”ti? “Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuṭṭheyyāma vā āsanena vā nimanteyyāma abhinimanteyyāma vā naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hissa, bho Kaccāna, pubbe ‘suddo’ti samaññā sāssa antarahitā; samaṇotveva saṅkhyaṁ gacchatī”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti no vā? Kathaṁ vā te ettha hotī”ti? “Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti. Nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmī”ti. “Imināpi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yeveso lokasmiṁ-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇāva sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā’”ti.

(M.85./II,90.) 323. Evaṁ vutte, rājā Mādhuro Avantiputto āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavoca-- “Abhikkantaṁ, bho Kaccāna, abhikkantaṁ, bho Kaccāna! Seyyathāpi, bho Kaccāna, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- ‘cakkhumanto rūpāni dakkhantī’ti; evamevaṁ bhotā Kaccānena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Kaccānaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañc bhikkhusaṅghañca Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti. “Mā kho maṁ tvaṁ, mahārāja, saraṇaṁ agamāsi. Tameva tvaṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gaccha yamahaṁ saraṇaṁ gato”ti. “Kahaṁ pana, bho Kaccāna, etarahi so Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho”ti? “Parinibbuto kho, mahārāja, etarahi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho”ti. “Sacepi mayaṁ, bho Kaccāna, suṇeyyāma taṁ Bhagavantaṁ dasasu yojanesu, dasapi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Sacepi mayaṁ, bho Kaccāna, suṇeyyāma taṁ Bhagavantaṁ vīsatiyā yojanesu, tiṁsāya yojanesu, cattārīsāya yojanesu, paññāsāya yojanesu, paññāsampi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Yojanasate cepi mayaṁ bho Kaccāna, suṇeyyāma taṁ Bhagavantaṁ, yojanasatampi mayaṁ gaccheyyāma taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Yato ca, bho Kaccāna, parinibbuto so Bhagavā, parinibbutampi mayaṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

(M.85./II,91.)

(M.85.) (5) Bodhirājakumārasuttaṁ

▶cf. M.26. ; cf.No.1421.(scroll 10)(vol.22.71c)

324. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakaḷāvane migadāye. Tena kho pana samayena Bodhissa rājakumārassa Kokanado nāma pāsādo acirakārito hoti anajjhāvuṭṭho samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Bodhi rājakumāro sañjikāputtaṁ māṇavaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, samma sañjikāputta, yena Bhagavā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vanda, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha-- 'Bodhi, bhante, rājakumāro Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī'ti. Evañca vadehi-- 'adhivāsetu kira, bhante, Bhagavā Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā'"ti. "Evaṁ, bho"ti kho sañjikāputto māṇavo Bodhissa rājakumārassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho sañjikāputto māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Bodhi kho rājakumāro bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati. Evañca vadeti-- 'adhivāsetu kira bhavaṁ Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā'"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho sañjikāputto māṇavo Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā yena Bodhi rājakumāro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bodhiṁ rājakumāraṁ etadavoca-- "Avocumha bhoto vacanena taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ-- 'Bodhi kho rājakumāro (M.85./II,92.) bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati. Evañca vadeti-- adhivāsetu kira bhavaṁ Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā'ti. Adhivuṭṭhañca pana samaṇena Gotamenā"ti.

325. Atha kho Bodhi rājakumāro tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā, kokanadañca pāsādaṁ odātehi dussehi santharāpetvā yāva pacchimasopānakaḷevarā, sañjikāputtaṁ māṇavaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, samma sañjikāputta, yena Bhagavā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā Bhagavato kālaṁ ārocehi-- 'kālo, bhante, niṭṭhitaṁ bhattan'"ti. "Evaṁ, bho"ti kho sañjikāputto māṇavo Bodhissa rājakumārassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavato kālaṁ ārocesi-- "Kālo, bho Gotama, niṭṭhitaṁ bhattan"ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Bodhissa rājakumārassa nivesanaṁ tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena Bodhi rājakumāro bahidvārakoṭṭhake ṭhito hoti Bhagavantaṁ āgamayamāno. Addasā kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna paccuggantvā Bhagavantaṁ abhivādetvā purakkhatvā yena kokanado pāsādo tenupasaṅkami. Atha kho Bhagavā pacchimaṁ sopānakaḷevaraṁ nissāya aṭṭhāsi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhiruhatu, bhante, Bhagavā dussāni, abhiruhatu Sugato dussāni; yaṁ mama assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti. Evaṁ vutte, Bhagavā tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho …pe… Tatiyampi kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhiruhatu, bhante, Bhagavā. Dussāni, abhiruhatu Sugato dussāni; yaṁ mama assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti.

326. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ apalokesi. Atha kho (M.85./II,93.) āyasmā Ānando Bodhiṁ rājakumāraṁ etadavoca-- "Saṁharatu, rājakumāra, dussāni; na Bhagavā celapaṭikaṁ akkamissati. Pacchimaṁ janataṁ Tathāgato anukampatī"ti. Atha kho Bodhi rājakumāro dussāni saṁharāpetvā uparikokanadapāsāde āsanāni paññapesi. Atha kho Bhagavā kokanadaṁ pāsādaṁ abhiruhitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ

bhikkhusaṅghena. Atha kho Bodhi rājakumāro Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṅghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- "Mayhaṁ kho, bhante, evaṁ hoti -- 'na kho sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabban'"ti.

327. "Mayhampi kho, rājakumāra, pubbeva samBodhā anabhisambuddhassa Bodhisattasseva sato etadahosi-- 'Na kho sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabban'ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, aparena samayena daharova samāno susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā akāmakānaṁ mātāpitūnaṁ assumukhānaṁ rudantānaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁ. So evaṁ pabbajito samāno kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Icchāmahaṁ, āvuso Kālāma, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun'ti. Evaṁ vutte, rājakumāra, Āḷāro Kālāmo maṁ etadavoca-- 'Viharatāyasmā, tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā'ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, rājakumāra, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi, theravādañca jānāmi passāmīti ca paṭijānāmi, ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Na kho Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti; addhā Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ viharatī'ti.

"Atha khvāhaṁ, rājakumāra, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Kittāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī'ti? Evaṁ vutte, rājakumāra, Āḷāro Kālāmo ākiñcaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi vīriyaṁ …pe… sati… samādhi… paññā, mayhaṁpatthi paññā. Yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ Āḷāro Kālāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan'ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ. Atha khvāhaṁ, rājakumāra, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- 'Ettāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī'ti? 'Ettāvatā kho ahaṁ, āvuso, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemī'ti. 'Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti. 'Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma Iti yāhaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi, taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, tamahaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi. Iti yāhaṁ dhammaṁ jānāmi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi tamahaṁ dhammaṁ jānāmi. Iti yādiso ahaṁ, tādiso tuvaṁ; yādiso tuvaṁ tādiso ahaṁ. Ehi dāni, āvuso, ubhova santā imaṁ gaṇaṁ pariharāmā'ti. Iti kho, rājakumāra, Āḷāro Kālāmo ācariyo me samāno (attano.) antevāsiṁ maṁ samānaṁ attanā samasamaṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva ākiñcaññāyatanūpapattiyā'ti So kho ahaṁ, rājakumāra, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

328. "So kho ahaṁ, rājakumāra, kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ

etadavocaṁ-- ‘Icchāmahaṁ, āvuso, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun’ti. Evaṁ vutte, rājakumāra, Udako Rāmaputto maṁ etadavoca-- ‘Viharatāyasmā, tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, rājakumāra, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi, theravādañca jānāmi passāmīti ca paṭijānāmi, ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Na kho rāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi; addhā rāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ vihāsī’ti. Atha khvāhaṁ, rājakumāra, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘Kittāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī’ti? Evaṁ vutte, rājakumāra, Udako Rāmaputto nevasaññānāsaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Na kho rāmasseva ahosi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho rāmasseva ahosi vīriyaṁ …pe… sati… samādhi… paññā, mayhaṁpatthi paññā. Yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ.

“Atha khvāhaṁ, rājakumāra, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘Ettāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti? ‘Ettāvatā kho, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti. ‘Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī’ti. ‘Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi taṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi taṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi. Iti yādiso rāmo ahosi tādiso tuvaṁ, yādiso tuvaṁ tādiso rāmo ahosi. Ehi dāni, āvuso, tuvaṁ imaṁ gaṇaṁ pariharā’ti. Iti kho, rājakumāra, Udako Rāmaputto sabrahmacārī me samāno ācariyaṭṭhāne maṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva nevasaññānāsaññāyatanūpapattiyā’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

329. “So kho ahaṁ, rājakumāra, kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno, Magadhesu anupubbena cārikaṁ caramāno, yena Uruvelā senānigamo tadavasariṁ. Tatthaddasaṁ ramaṇīyaṁ bhūmibhāgaṁ, pāsādikañca vanasaṇḍaṁ, nadīñca sandantiṁ setakaṁ supatitthaṁ, ramaṇīyaṁ samantā ca gocaragāmaṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Ramaṇīyo vata, bho, bhūmibhāgo, pāsādiko ca vanasaṇḍo, nadiñca sandantiṁ setakā supatitthā ramaṇīyā samantā ca gocaragāmo. Alaṁ vatidaṁ kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, tattheva nisīdiṁ-- ‘alamidaṁ padhānāyā’ti. Apissu maṁ, rājakumāra, tisso upamā paṭibhaṁsu anacchariyā pubbe assutapubbā.

“Seyyathāpi, rājakumāra, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ udake nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- ‘aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī’ti. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ udake nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā”ti? “No hidaṁ, bhante. Taṁ kissa hetu? Aduñhi, bhante, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ tañca pana udake nikkhittaṁ, yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā”ti. “Evameva

kho, rājakumāra, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi avūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti, na suppaṭippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, rājakumāra, paṭhamā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

330. "Aparāpi kho maṁ, rājakumāra, dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, rājakumāra, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya tejo pātukareyyā"ti? "No hidaṁ, bhante. Taṁ kissa hetu? Aduñhi, bhante, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ kiñcāpi ārakā udakā thale nikkhittaṁ, yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā"ti. "Evameva kho, rājakumāra, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti, na suppaṭippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, rājakumāra, dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

331. "Aparāpi kho maṁ, rājakumāra, tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, rājakumāra, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, api nu so puriso amuṁ sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā"ti? "Evaṁ, bhante". Taṁ kissa hetu? Aduñhi, bhante, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ, tañca pana ārakā udakā thale nikkhittan"ti. "Evameva kho, rājakumāra, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ suppahīno hoti suppaṭippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, rājakumāra, tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Imā kho maṁ, rājakumāra, tisso upamā paṭibhaṁsu anacchariyā pubbe assutapubbā.

332. "Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇheyyaṁ abhinippīḷeyyaṁ abhisantāpeyyan'ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhāmi abhinippīḷemi abhisantāpemi. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Seyyathāpi, rājakumāra, balavā puriso dubbalataraṁ purisaṁ sīse vā gahetvā khandhe vā gahetvā abhiniggaṇheyya abhinippīḷeyya abhisantāpeyya; evameva kho me, rājakumāra, dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Āraddhaṁ kho pana me, rājakumāra, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

333. “Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānaṁ nikkhamantānaṁ adhimatto saddo hoti. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya adhimatto saddo hoti, evameva kho me, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānaṁ nikkhamantānaṁ adhimatto saddo hoti. Āraddhaṁ kho pana me, rājakumāra, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Seyyathāpi, rājakumāra, balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya, evameva kho me, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Āraddhaṁ kho pana me, rājakumāra, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Seyyathāpi, rājakumāra, balavā puriso daḷhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya; evameva kho me, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Āraddhaṁ kho pana me, rājakumāra, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Seyyathāpi, rājakumāra, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya, evameva kho me, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Āraddhaṁ kho pana me, rājakumāra, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmiṁ ḍāho hoti. Seyyathāpi, rājakumāra, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ, evameva kho me, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmiṁ ḍāho hoti. Āraddhaṁ kho pana me, rājakumāra, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

“Apissu maṁ, rājakumāra, devatā disvā evamāhaṁsu-- ‘kālaṅkato samaṇo Gotamo’ti. Ekaccā devatā evamāhaṁsu-- ‘na kālaṅkato samaṇo Gotamo, api ca kālaṅkarotī’ti. Ekaccā devatā evamāhaṁsu-- ‘na kālaṅkato samaṇo Gotamo, nāpi kālaṅkaroti Arahaṁ samaṇo Gotamo. Vihārotveva so arahato evarūpo hotī’ti.

334. “Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjeyyan’ti. Atha kho maṁ, rājakumāra, devatā upasaṅkamitvā

etadavocuṁ-- ‘Mā kho tvaṁ, mārisa, sabbaso āhārupacchedāya paṭipajji. Sace kho tvaṁ, mārisa, sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjissasi, tassa te mayaṁ dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāressāma, tāya tvaṁ yāpessasī’ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Ahañceva kho pana sabbaso ajajjitaṁ paṭijāneyyaṁ. Imā ca me devatā dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāreyyuṁ, tāya cāhaṁ yāpeyyaṁ, taṁ mamassa musā’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, tā devatā paccācikkhāmi. ‘Halan’ti vadāmi.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Yaṁnūnāhaṁ thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhāreyyaṁ pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ yadi vā kulatthayūsaṁ yadi vā kaḷāyayūsaṁ yadi vā hareṇukayūsan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhāresiṁ pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ yadi vā kulatthayūsaṁ yadi vā kaḷāyayūsaṁ yadi vā hareṇukayūsaṁ. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhārayato pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ yadi vā kulatthayūsaṁ yadi vā kaḷāyayūsaṁ yadi vā hareṇukayūsaṁ, adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kāḷapabbāni vā, evamevassu me aṅgapaccaṅgāni bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma oṭṭhapadaṁ, evamevassu me ānisadaṁ hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma vaṭṭanāvaḷī, evamevassu me piṭṭhikaṇṭako uṇṇatāvanato hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma jarasālāya gopānasiyo oluggaviluggā bhavanti, evamevassu me phāsuḷiyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti, evamevassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma tittakālābu āmakacchinno vātātapena saṁphuṭito hoti sammilāto, evamevassu me sīsacchavi saṁphuṭitā hoti sammilātā tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, rājakumāra, ‘udaracchaviṁ parimasissāmī’ti piṭṭhikaṇṭakaṁyeva pariggaṇhāmi, ‘piṭṭhikaṇṭakaṁ parimasissāmī’ti udaracchaviṁyeva pariggaṇhāmi. Yāvassu me, rājakumāra, udaracchavi piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, rājakumāra, ‘vaccaṁ vā muttaṁ vā karissāmī’ti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, rājakumāra, imameva kāyaṁ assāsento pāṇinā gattāni anumajjāmi. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, pāṇinā gattāni anumajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā papatanti tāyevappāhāratāya. Apissu maṁ, rājakumāra, manussā disvā evamāhaṁsu-- ‘kāḷo samaṇo Gotamo’ti, ekacce manussā evamāhaṁsu -- ‘na kāḷo samaṇo Gotamo, sāmo samaṇo Gotamo’ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu-- ‘na kāḷo samaṇo Gotamo, napi sāmo, maṅguracchavi samaṇo Gotamo’ti. Yāvassu me, rājakumāra, tāva parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto upahato hoti tāyevappāhāratāya.

335. “Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Ye kho keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayiṁsu, etāvaparamaṁ nayito bhiyyo. Yepi hi keci anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayissanti, etāvaparamaṁ nayito bhiyyo. Yepi hi keci etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, etāvaparamaṁ nayito bhiyyo. Na kho panāhaṁ imāya kaṭukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ; siyā nu kho aññо maggo bodhāyā’ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Abhijānāmi kho panāhaṁ pitu sakkassa kammante sītāya jambucchāyāya nisinno vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharitā; siyā nu kho eso maggo bodhāyā’ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, satānusāri viññāṇaṁ ahosi-- ‘eseva maggo bodhāyā’ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Kiṁ nu kho ahaṁ tassa sukhassa bhāyāmi yaṁ taṁ sukhaṁ aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī’ti? Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Na kho ahaṁ tassa sukhassa bhāyāmi yaṁ taṁ sukhaṁ aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī’ti.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Ma kho taṁ sukaraṁ sukhaṁ adhigantuṁ evaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyena. Yaṁnūnāhaṁ oḷārikaṁ āhāraṁ āhāreyyaṁ odanakummāsan’ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāresiṁ odanakummāsaṁ.

Tena kho pana maṁ, rājakumāra, samayena pañcavaggiyā bhikkhū paccupaṭṭhitā honti -- ‘yaṁ kho samaṇo Gotamo dhammaṁ adhigamissati taṁ no ārocessatī’ti. Yato kho ahaṁ, rājakumāra, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāresiṁ odanakummāsaṁ, atha me te pañcavaggiyā bhikkhū nibbijja pakkamiṁsu-- ‘bāhulliko samaṇo Gotamo padhānavibbhanto, āvatto bāhullāyā’ti.

336. “So kho ahaṁ, rājakumāra, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāretvā balaṁ gahetvā vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā… dutiyaṁ jhānaṁ… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ayaṁ kho me, rājakumāra, rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno-- yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāmi …pe… ayaṁ kho me, rājakumāra, rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno-- yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

“So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So ‘idaṁ dukkhan’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ …pe… ‘ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ; ‘ime āsavā’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ …pe… ‘ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. Tassa me evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccittha, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccittha, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccittha. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ ahosi. ‘Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti abbhaññāsiṁ. Ayaṁ kho me, rājakumāra, rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno-- yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

337. “Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Adhigato kho myāyaṁ dhammo gambhīro duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo. Ālayarāmā kho panāyaṁ pajā ālayaratā ālayasammuditā. Ālayarāmāya kho pana pajāya ālayaratāya ālayasammuditāya duddasaṁ idaṁ ṭhānaṁ yadidaṁ-- idappaccayatāpaṭiccasamuppādo. Idampi kho ṭhānaṁ duddasaṁ-- yadidaṁ sabbasaṅkhārasamatho sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho nibbānaṁ Ahañceva kho pana dhammaṁ deseyyaṁ, pare ca me na ājāneyyuṁ, so mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā’ti. Apissu maṁ, rājakumāra, imā anacchariyā gāthāyo paṭibhaṁsu pubbe assutapubbā--

‘Kicchena me adhigataṁ, halaṁ dāni pakāsituṁ;
Rāgadosaparetehi, nāyaṁ dhammo susambudho.
‘Paṭisotagāmiṁ nipuṇaṁ, gambhīraṁ duddasaṁ aṇuṁ;
Rāgarattā na dakkhanti, tamokhandhena āvuṭā’ ti.

“Itiha me, rājakumāra, paṭisañcikkhato appossukkatāya cittaṁ namati no dhammadesanāya.

338. “Atha kho, rājakumāra, brahmuno sahampatissa mama cetasā cetoparivitakkamaññāya etadahosi-- ‘Nassati vata, bho, loko; vinassati vata, bho, loko. Yatra hi nāma Tathāgatassa arahato sammāsambuddhassa appossukkatāya cittaṁ namati no dhammadesanāyā’ti. Atha kho, rājakumāra, brahmā sahampati-- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva-- brahmaloke antarahito mama purato pāturahosi. Atha kho, rājakumāra, brahmā sahampati

ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yenāhaṁ tenañjaliṁ paṇāmetvā maṁ etadavoca-- ‘Desetu, bhante, Bhagavā dhammaṁ, desetu Sugato dhammaṁ. Santi sattā apparajakkhajātikā assavanatāya dhammassa parihāyanti; bhavissanti dhammassa aññātāro’ti Idamavoca, rājakumāra, brahmā sahampati; idaṁ vatvā athāparaṁ etadavoca--

‘Pāturahosi Magadhesu pubbe,
Dhammo asuddho samalehi cintito.
Apāpuretaṁ amatassa dvāraṁ,
Suṇantu dhammaṁ vimalenānubuddhaṁ.
‘Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito,
Yathāpi passe janataṁ samantato.
Tathūpamaṁ dhammamayaṁ sumedha,
Pāsādamāruyha samantacakkhu.
‘Sokāvatiṇṇaṁ janatamapetasoko,
Avekkhassu jātijarābhibhūtaṁ.
Uṭṭhehi vīra, vijitasaṅgāma,
Satthavāha aṇaṇa, vicara loke.
Desassu Bhagavā dhammaṁ,
Aññātāro bhavissantī’ti.

339. “Atha khvāhaṁ, rājakumāra, brahmuno ca ajjhesanaṁ viditvā sattesu ca kāruññataṁ paṭicca Buddhacakkhunā lokaṁ volokesiṁ. Addasaṁ kho ahaṁ, rājakumāra, Buddhacakkhunā lokaṁ volokento satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante. Seyyathāpi nāma uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni samodakaṁ ṭhitāni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakā accuggamma ṭhitāni anupalittāni udakena, evameva kho ahaṁ, rājakumāra, Buddhacakkhunā lokaṁ volokento addasaṁ satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye, appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante. Atha khvāhaṁ, rājakumāra, brahmānaṁ sahampatiṁ gāthāya paccabhāsiṁ--

‘Apārutā tesaṁ amatassa dvārā,
Ye sotavanto pamuñcantu saddhaṁ.
Vihiṁsasaññī paguṇaṁ na bhāsiṁ,
Dhammaṁ paṇītaṁ manujesu brahme’ti.

340. “Atha kho, rājakumāra, brahmā sahampati ‘katāvakāso khomhi Bhagavatā dhammadesanāyā’ti maṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi.

“Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ? Ko imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti? Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Ayaṁ kho Āḷāro Kālāmo paṇḍito viyatto medhāvī dīgharattaṁ apparajakkhajātiko. Yaṁnūnāhaṁ Āḷārassa Kālāmassa paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ; so imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti. Atha kho maṁ, rājakumāra, devatā upasaṅkamitvā etadavoca-- ‘Sattāhakālaṅkato, bhante, Āḷāro Kālāmo’ti. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi-- ‘sattāhakālaṅkato Āḷāro Kālāmo’ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Mahājāniyo kho Āḷāro Kālāmo. Sace hi so imaṁ dhammaṁ suṇeyya, khippameva ājāneyyā’ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ? Ko imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī’ti? Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- ‘Ayaṁ kho Udako Rāmaputto paṇḍito viyatto medhāvī dīgharattaṁ apparajakkhajātiko. Yaṁnūnāhaṁ udakassa rāmaputtassa paṭhamaṁ dhammaṁ

deseyyaṁ; so imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī'ti. Atha kho maṁ, rājakumāra, devatā upasaṅkamitvā etadavoca-- 'Abhidosakālaṅkato, bhante, Udako Rāmaputto'ti. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi-- 'abhidosakālaṅkato Udako Rāmaputto'ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Mahājāniyo kho Udako Rāmaputto. Sace hi so imaṁ dhammaṁ suṇeyya, khippameva ājāneyyā'ti.

341. "Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyaṁ? Ko imaṁ dhammaṁ khippameva ājānissatī'ti? Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Bahukārā kho me pañcavaggiyā bhikkhū ye maṁ padhānapahitattaṁ upaṭṭhahiṁsu. Yaṁnūnāhaṁ pañcavaggiyānaṁ bhikkhūnaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan'ti. Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etadahosi-- 'Kahaṁ nu kho etarahi pañcavaggiyā bhikkhū viharantī'ti. Addasaṁ khvāhaṁ, rājakumāra, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena pañcavaggiye bhikkhū Bārāṇasiyaṁ viharante Isipatane migadāye. Atha khvāhaṁ, rājakumāra, Uruvelāyaṁ yathābhirantaṁ viharitvā yena Bārāṇasī tena cārikaṁ pakkamiṁ.

"Addasā kho maṁ, rājakumāra, upako ājīvako antarā ca gayaṁ antarā ca Bodhiṁ addhānamaggappaṭipannaṁ Disvāna maṁ etadavoca-- 'Vippasannāni kho te, āvuso, indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto. Kaṁsi tvaṁ, āvuso, uddissa pabbajito? Ko vā te satthā? Kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī'ti? Evaṁ vutte, ahaṁ, rājakumāra, upakaṁ ājīvakaṁ gāthāhi ajjhabhāsiṁ--

'Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi,
Sabbesu dhammesu anūpalitto.
Sabbañjaho taṇhākkhaye vimutto,
Sayaṁ abhiññāya kamuddiseyyaṁ.
'Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati;
Sadevakasmiṁ lokasmiṁ, natthi me paṭipuggalo.
'Ahañhi arahā loke, ahaṁ satthā anuttaro;
Ekomhi sammāsambuddho, sītibhūtosmi nibbuto.
'Dhammacakkaṁ pavattetuṁ, gacchāmi kāsinaṁ puraṁ;
Andhībhūtasmiṁ lokasmiṁ, āhañchaṁ amatadundubhin'ti.

'Yathā kho tvaṁ, āvuso, paṭijānāsi arahasi anantajino'ti.

'Mādisā ve jinā honti, ye pattā āsavakkhayaṁ;
Jitā me pāpakā dhammā, tasmāhamupaka jino'ti.

"Evaṁ vutte, rājakumāra, upako ājīvako 'hupeyyapāvuso'ti vatvā sīsaṁ okampetvā ummaggaṁ gahetvā pakkāmi.

342. "Atha khvāhaṁ, rājakumāra, anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bārāṇasī Isipatanaṁ migadāyo yena pañcavaggiyā bhikkhū tenupasaṅkamiṁ. Addasaṁsu kho maṁ, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū dūratova āgacchantaṁ. Disvāna aññamaññaṁ saṇṭhapesuṁ-- 'ayaṁ kho, āvuso, samaṇo Gotamo āgacchati bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya. So neva abhivādetabbo, na paccuṭṭhātabbo, nāssa pattacīvaraṁ paṭiggahetabbaṁ; api ca kho āsanaṁ ṭhapetabbaṁ-- sace so ākaṅkhissati nisīdissatī'ti. Yathā yathā kho ahaṁ, rājakumāra, pañcavaggiye bhikkhū upasaṅkamiṁ, tathā tathā pañcavaggiyā bhikkhū nāsakkhiṁsu sakāya katikāya saṇṭhātuṁ. Appekacce maṁ paccuggantvā pattacīvaraṁ paṭiggahesuṁ. Appekacce āsanaṁ paññapesuṁ. Appekacce pādodakaṁ upaṭṭhapesuṁ. Api ca kho maṁ nāmena ca āvusovādena ca samudācaranti. Evaṁ vutte, ahaṁ, rājakumāra, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Mā, bhikkhave, Tathāgataṁ nāmena ca āvusovādena ca samudācaratha; arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. Odahatha, bhikkhave, sotaṁ. Amatamadhigataṁ. Ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja

viharissathā'ti. Evaṁ vutte, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- 'Tāyapi kho tvaṁ, āvuso Gotama, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassana-- visesaṁ; kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesan'ti? Evaṁ vutte, ahaṁ, rājakumāra, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Na, bhikkhave, Tathāgato bāhulliko na padhānavibbhanto na āvatto bāhullāya. Arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. Odahatha, bhikkhave, sotaṁ. Amatamadhigataṁ. Ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā'ti. Dutiyampi kho, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- 'Tāyapi kho tvaṁ, āvuso Gotama, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ; kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesan'ti? Dutiyampi kho ahaṁ, rājakumāra, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Na, bhikkhave, Tathāgato bāhulliko na padhānavibbhanto na āvatto bāhullāya. Arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. Odahatha, bhikkhave, sotaṁ. Amatamadhigataṁ. Ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā'ti Tatiyampi kho, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ-- 'Tāyapi kho tvaṁ, āvuso Gotama, iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ; kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesan'ti? Evaṁ vutte ahaṁ, rājakumāra, pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ-- 'Abhijānātha me no tumhe, bhikkhave, ito pubbe evarūpaṁ pabhāvitametan'ti? 'No hetaṁ, bhante'. 'Arahaṁ, bhikkhave, Tathāgato sammāsambuddho. Odahatha, bhikkhave, sotaṁ. Amatamadhigataṁ. Ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi. Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā'ti.

"Asakkhiṁ kho ahaṁ, rājakumāra, pañcavaggiye bhikkhū saññāpetuṁ. Dvepi sudaṁ, rājakumāra, bhikkhū ovadāmi. Tayo bhikkhū piṇḍāya caranti. Yaṁ tayo bhikkhū piṇḍāya caritvā āharanti, tena chabbaggiyā yāpema. Tayopi sudaṁ, rājakumāra, bhikkhū ovadāmi, dve bhikkhū piṇḍāya caranti. Yaṁ dve bhikkhū piṇḍāya caritvā (M.85./II,94.) āharanti tena chabbaggiyā yāpema.

343. "Atha kho, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū mayā evaṁ ovadiyamānā evaṁ anusāsiyamānā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihariṁsū"ti. Evaṁ vutte, Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kīva cirena nu kho, bhante, bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā"ti? "Tena hi, rājakumāra, taṁyevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, kusalo tvaṁ hatthārūḷhe aṅkusagayhe sippe"ti? "Evaṁ, bhante, kusalo ahaṁ hatthārūḷhe aṅkusagayhe sippe"ti "Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, idha puriso āgaccheyya-- 'Bodhi rājakumāro hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ jānāti; tassāhaṁ santike hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkhissāmī'ti. So cassa assaddho; yāvatakaṁ saddhena pattabbaṁ taṁ na sampāpuṇeyya.

So cassa bahvābādho; yāvatakaṁ appābādhena pattabbaṁ taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa saṭho māyāvī; yāvatakaṁ asaṭhena amāyāvinā pattabbaṁ taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa kusīto; yāvatakaṁ āraddhavīriyena pattabbaṁ taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa duppañño; yāvatakaṁ paññavatā pattabbaṁ taṁ na sampāpuṇeyya. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, api nu so puriso tava santike hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyyā"ti? "Ekamekenāpi, bhante, aṅgena samannāgato so puriso na mama santike hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyya, ko pana vādo pañcahaṅgehī"ti!

344. "Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, idha puriso āgaccheyya-- (M.85./II,95.) 'Bodhi rājakumāro hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ jānāti; tassāhaṁ santike hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkhissāmī'ti. So cassa saddho; yāvatakaṁ saddhena pattabbaṁ taṁ sampāpuṇeyya. So cassa appābādho; yāvatakaṁ appābādhena pattabbaṁ taṁ sampāpuṇeyya. So cassa asaṭho amāyāvī; yāvatakaṁ asaṭhena amāyāvinā pattabbaṁ taṁ sampāpuṇeyya. So cassa āraddhavīriyo; yāvatakaṁ āraddhavīriyena pattabbaṁ taṁ sampāpuṇeyya. So cassa paññavā; yāvatakaṁ paññavatā pattabbaṁ taṁ sampāpuṇeyya. Taṁ kiṁ maññasi, rājakumāra, api nu so puriso tava santike hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyyā"ti? "Ekamekenāpi, bhante, aṅgena samannāgato so puriso mama santike hatthārūḷhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyya, ko pana vādo pañcahaṅgehī"ti! "Evameva kho, rājakumāra, pañcimāni padhāniyaṅgāni. Katamāni pañca? Idha, rājakumāra, bhikkhu saddho hoti; saddahati Tathāgatassa bodhiṁ-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti; appābādho hoti appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya majjhimāya padhānakkhamāya; asaṭho hoti amāyāvī yathābhūtaṁ attānaṁ āvikattā satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu āraddhavīriyo viharati akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadāya, thāmavā daḷhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu; paññavā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imāni kho, rājakumāra, pañca padhāniyaṅgāni.

345. "Imehi rājakumāra, pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja (M.85./II,96.) vihareyya satta vassāni. Tiṭṭhantu, rājakumāra, satta vassāni. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya chabbassāni… pañca vassāni… cattāri vassāni… tīṇi vassāni… dve vassāni… ekaṁ vassaṁ. Tiṭṭhatu, rājakumāra, ekaṁ vassaṁ. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya satta māsāni. Tiṭṭhantu, rājakumāra, satta māsāni. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya cha māsāni… pañca māsāni… cattāri māsāni… tīṇi māsāni… dve māsāni… ekaṁ māsaṁ… aḍḍhamāsaṁ. Tiṭṭhatu, rājakumāra, aḍḍhamāso. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyy satta rattindivāni. Tiṭṭhantu, rājakumāra, satta rattindivāni. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ--

brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyy cha rattindivāni… pañca rattindivāni… cattāri rattindivāni… tīṇi rattindivāni… dve rattindivāni… ekaṁ rattindivaṁ. Tiṭṭhatu, rājakumāra, eko rattindivo. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno sāyamanusiṭṭho pāto visesaṁ adhigamissati, pātamanusiṭṭho sāyaṁ visesaṁ adhigamissatī"ti. Evaṁ vutte, Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etadavoca-- "Aho Buddho, aho dhammo, aho dhammassa svākkhātatā! Yatra hi nāma sāyamanusiṭṭho pāto visesaṁ adhigamissati, pātamanusiṭṭho sāyaṁ visesaṁ adhigamissatī"ti!

346. Evaṁ vutte, sañjikāputto māṇavo Bodhiṁ rājakumāraṁ etadavoca-- "Evameva panāyaṁ bhavaṁ Bodhi-- 'aho Buddho, aho dhammo, aho dhammassa svākkhātatā'ti ca vadeti; atha ca pana na taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchati dhammañca bhikkhusaṅghañcā"ti. "Mā hevaṁ, samma sañjikāputta, avaca; mā hevaṁ, samma sañjikāputta, avaca. Sammukhā metaṁ, samma sañjikāputta, ayyāya sutaṁ, (M.85./II,97.) sammukhā paṭiggahitaṁ". "Ekamidaṁ, samma sañjikāputta, samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Atha kho me ayyā kucchimatī yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnā kho me ayyā Bhagavantaṁ etadavoca-- 'Yo me ayaṁ, bhante, kucchigato kumārako vā kumārikā vā so Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchati dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ taṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan'ti. Ekamidaṁ, samma sañjikāputta, samayaṁ Bhagavā idheva Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakaḷāvane migadāye. Atha kho maṁ dhāti aṅkena haritvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho maṁ dhāti Bhagavantaṁ etadavoca-- 'Ayaṁ bhante, Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchati dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ taṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan'ti. Esāhaṁ, samma sañjikāputta, tatiyakampi Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Bodhirājakumārasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.86.) (6) Aṅgulimālasuttaṁ

▶T.99.(1077)，T.100.(16)(vol.2.378.)，No.118. (vol.2.508.)，No.119. (vol.2.510.)，No.120. (vol.2.512.)，T.125.(38.6)(vol.2.719.)， Dhp.172, 173, 382，Thag.871~873.

347. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa vijite coro Aṅgulimālo nāma hoti luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi (M.86./II,98.) anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena coro Aṅgulimālo tenaddhānamaggaṁ paṭipajji. Addasāsuṁ kho gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino Bhagavantaṁ yena coro Aṅgulimālo tenaddhānamaggapaṭipannaṁ. Disvāna Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Mā, samaṇa, etaṁ maggaṁ paṭipajji. Etasmiṁ, samaṇa, magge coro Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā Aṅgulinaṁ mālaṁ dhāreti. Etañhi, samaṇa, maggaṁ dasapi purisā vīsampi purisā tiṁsampi purisā cattārīsampi purisā paññāsampi purisā saṅkaritvā saṅkaritvā paṭipajjanti. Tepi corassa Aṅgulimālassa hatthatthaṁ gacchantī"ti. Evaṁ vutte, Bhagavā tuṇhībhūto agamāsi. Dutiyampi kho

gopālakā …pe… Tatiyampi kho gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Mā, samaṇa, etaṁ maggaṁ paṭipajji, etasmiṁ samaṇa magge coro Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu, tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā Aṅgulinaṁ mālaṁ dhāreti. Etañhi samaṇa maggaṁ dasapi purisā vīsampi purisā tiṁsampi purisā cattārīsampi purisā paññāsampi purisā saṅkaritvā saṅkaritvā paṭipajjanti. Tepi corassa Aṅgulimālassa hatthatthaṁ gacchantī"ti.

348. Atha kho Bhagavā tuṇhībhūto agamāsi. Addasā kho coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvānassa etadahosi-- "Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Imañhi maggaṁ dasapi purisā vīsampi (M.86./II,99.) purisā tiṁsampi purisā cattārīsampi purisā paññāsampi purisā saṅkaritvā saṅkaritvā paṭipajjanti. Tepi mama hatthatthaṁ gacchanti. Atha ca panāyaṁ samaṇo eko adutiyo pasayha maññe āgacchati. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ samaṇaṁ jīvitā voropeyyan"ti. Atha kho coro Aṅgulimālo asicammaṁ gahetvā dhanukalāpaṁ sannayhitvā Bhagavantaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi yathā coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ pakatiyā gacchantaṁ sabbathāmena gacchanto na sakkoti sampāpuṇituṁ. Atha kho corassa Aṅgulimālassa etadahosi-- "Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Ahañhi pubbe hatthimpi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi, assampi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi, rathampi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi, migampi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi; atha ca panāhaṁ imaṁ samaṇaṁ pakatiyā gacchantaṁ sabbathāmena gacchanto na sakkomi sampāpuṇitun"ti! Ṭhitova Bhagavantaṁ etadavoca-- "Tiṭṭha, tiṭṭha, samaṇā"ti. "Ṭhito ahaṁ, Aṅgulimāla, tvañca tiṭṭhā"ti. Atha kho corassa Aṅgulimālassa etadahosi-- "Ime kho samaṇā Sakyaputtiyā saccavādino saccapaṭiññā. Atha panāyaṁ samaṇo gacchaṁ yevāha-- 'ṭhito ahaṁ, Aṅgulimāla, tvañca tiṭṭhā'ti. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ samaṇaṁ puccheyyan"ti.

349. Atha kho coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi--

"Gacchaṁ vadesi samaṇa ṭhitomhi,
Mamañca brūsi ṭhitamaṭṭhitoti.
Pucchāmi taṁ samaṇa etamatthaṁ,
Kathaṁ ṭhito tvaṁ ahamaṭṭhitomhī"ti.
"Ṭhito ahaṁ Aṅgulimāla sabbadā,
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṁ.
Tuvañca pāṇesu asaññatosi,
Tasmā ṭhitohaṁ tuvamaṭṭhitosī"ti.
(M.86./II,100.) "Cirassaṁ vata me mahito mahesī,
Mahāvanaṁ pāpuṇi saccavādī.
Sohaṁ carissāmi pahāya pāpaṁ,
Sutvāna gāthaṁ tava dhammayuttaṁ".
Itveva coro asimāvudhañca,
Sobbhe papāte narake akiri.
Avandi coro Sugatassa pāde,
Tattheva naṁ pabbajjaṁ ayāci.
Buddho ca kho kāruṇiko mahesi,
Yo satthā lokassa sadevakassa.
'Tamehi bhikkhū'ti tadā avoca,
Eseva tassa ahu bhikkhubhāvoti.

350. Atha kho Bhagavā āyasmatā Aṅgulimālena pacchāsamaṇena yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tadavasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa antepuradvāre mahājanakāyo sannipatitvā uccāsaddo mahāsaddo hoti-- "Coro te, deva, vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho

adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā Aṅgulinaṁ mālaṁ dhāreti. Taṁ devo paṭisedhetū”ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pañcamattehi assasatehi Sāvatthiyā nikkhami divā divassa. Yena ārāmo tena pāvisi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā (M.86./II,101.) Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etadavoca-- “Kiṁ nu te, mahārāja, rājā vā māgadho seniyo bimbisāro kupito Vesālikā vā Licchavī aññe vā paṭirājāno”ti? “Na kho me, bhante, rājā māgadho seniyo bimbisāro kupito, nāpi Vesālikā Licchavī, nāpi aññe paṭirājāno. Coro me, bhante, vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā Aṅgulinaṁ mālaṁ dhāreti. Tāhaṁ, bhante, paṭisedhissāmī”ti. “Sace pana tvaṁ, mahārāja, Aṅgulimālaṁ passeyyāsi kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitaṁ, viratataṁ pāṇātipātā, viratataṁ adinnādānā, viratataṁ musāvādā, ekabhattikaṁ, brahmacāriṁ, sīlavantaṁ, kalyāṇadhammaṁ, kinti naṁ kareyyāsī”ti? “Abhivādeyyāma vā, bhante, paccuṭṭheyyāma vā āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma. Kuto panassa, bhante, dussīlassa pāpadhammassa evarūpo sīlasaṁyamo bhavissatī”ti?

Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho Bhagavā dakkhiṇaṁ bāhuṁ paggahetvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca-- “Eso, mahārāja, Aṅgulimālo”ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa ahudeva bhayaṁ, ahu chambhitattaṁ, ahu lomahaṁso. Atha kho Bhagavā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ bhītaṁ saṁviggaṁ lomahaṭṭhajātaṁ viditvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca-- “Mā bhāyi, mahārāja, natthi te ito bhayan”ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa yaṁ ahosi bhayaṁ (M.86./II,102.) vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā so paṭippassambhi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yenāyasmā Aṅgulimālo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ etadavoca-- “Ayyo no, bhante, Aṅgulimālo”ti? “Evaṁ, mahārājā”ti. “Kathaṁgotto ayyassa pitā, kathaṁgottā mātā”ti? “Gaggo kho, mahārāja, pitā, mantāṇī mātā”ti. “Abhiramatu, bhante, ayyo Gaggo Mantāṇiputto. Ahamayyassa Gaggassa Mantāṇiputtassa ussukkaṁ karissāmi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānan”ti.

351. Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo āraññiko hoti piṇḍapātiko paṁsukūliko tecīvariko. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca-- “Alaṁ, mahārāja, paripuṇṇaṁ me cīvaran”ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Yāvañcidaṁ, bhante, Bhagavā adantānaṁ dametā, asantānaṁ sametā, aparinibbutānaṁ parinibbāpetā. Yañhi mayaṁ, bhante, nāsakkhimhā daṇḍenapi satthenapi dametuṁ so Bhagavatā adaṇḍena asattheneva danto. Handa ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā”ti. “Yassadāni, mahārāja, kālaṁ maññasī”ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pāvisi. Addasā kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno aññataraṁ itthiṁ mūḷhagabbhaṁ vighātagabbhaṁ. Disvānassa (M.86./II,103.) etadahosi-- “Kilissanti vata, bho, sattā; kilissanti vata, bho, sattā”ti! Atha kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Aṅgulimālo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idhāhaṁ, bhante, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisiṁ. Addasaṁ kho ahaṁ, bhante, Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno aññataraṁ itthiṁ mūḷhagabbhaṁ vighātagabbhaṁ". Disvāna mayhaṁ etadahosi-- "Kilissanti vata bho, sattā; kilissanti vata, bho, sattā"ti!

"Tena hi tvaṁ, Aṅgulimāla, yena sā itthī tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā taṁ itthiṁ evaṁ vadehi 'yatohaṁ, bhagini, jāto nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā, tena saccena sotthi te hotu, sotthi gabbhassā'"ti.

"So hi nūna me, bhante, sampajānamusāvādo bhavissati. Mayā hi, bhante, bahū sañcicca pāṇā jīvitā voropitā"ti. "Tena hi tvaṁ, Aṅgulimāla, yena sā itthī tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā taṁ itthiṁ evaṁ vadehi-- 'yatohaṁ, bhagini, ariyāya jātiyā jāto, nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā, tena saccena sotthi te hotu, sotthi gabbhassā'"ti.

"Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Aṅgulimālo Bhagavato paṭissutvā yena sā itthī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā taṁ itthiṁ etadavoca-- "Yatohaṁ, bhagini, ariyāya jātiyā jāto, nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā, tena saccena sotthi te hotu, sotthi gabbhassā"ti. Atha khvāssā itthiyā sotthi ahosi, sotthi gabbhassa.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. 'Khīṇā jāti vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ (M.86./II,104.) itthattāyā'ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Aṅgulimālo arahataṁ ahosi.

352. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena aññenapi leḍḍu khitto āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati, aññenapi daṇḍo khitto āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati, aññenapi sakkharā khittā āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo bhinnena sīsena, lohitena gaḷantena, bhinnena pattena, vipphālitāya saṅghāṭiyā yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ etadavoca-- "Adhivāsehi tvaṁ, brāhmaṇa, adhivāsehi tvaṁ, brāhmaṇa. Yassa kho tvaṁ, brāhmaṇa, kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni niraye pacceyyāsi tassa tvaṁ, brāhmaṇa, kammassa vipākaṁ diṭṭheva dhamme paṭisaṁvedesī"ti. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedi; tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi--

"Yo pubbeva pamajjitvā, pacchā so nappamajjati;
Somaṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā.
"Yassa pāpaṁ kataṁ kammaṁ, kusalena pidhīyati.
Somaṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā.
"Yo have daharo bhikkhu, yuñjati Buddhasāsane;
Somaṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā.
"Disā hi me dhammakathaṁ suṇantu,
Disā hi me yuñjantu Buddhasāsane.
Disā hi me te manujā bhajantu,
Ye dhammamevādapayanti santo.
(M.86./II,105.) "Disā hi me khantivādānaṁ, avirodhappasaṁsīnaṁ.
Suṇantu dhammaṁ kālena, tañca anuvidhīyantu.
"Na hi jātu so mamaṁ hiṁse, aññaṁ vā pana kiñci naṁ .
Pappuyya paramaṁ santiṁ, rakkheyya tasathāvare.
"Udakañhi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanaṁ.
Dāruṁ namayanti tacchakā, attānaṁ damayanti paṇḍitā.
"Daṇḍeneke damayanti, aṅkusehi kasāhi ca;

Adaṇḍena asatthena, ahaṁ dantomhi tādinā.
“Ahiṁsakoti me nāmaṁ, hiṁsakassa pure sato;
Ajjāhaṁ saccanāmomhi, na naṁ hiṁsāmi kiñci naṁ.
“Coro ahaṁ pure āsiṁ, Aṅgulimāloti vissuto;
Vuyhamāno mahoghena, Buddhaṁ saraṇamāgamaṁ.
“Lohitapāṇi pure āsiṁ, Aṅgulimāloti vissuto;
Saraṇagamanaṁ passa, bhavanetti samūhatā.
“Tādisaṁ kammaṁ katvāna, bahuṁ duggatigāminaṁ;
Phuṭṭho kammavipākena, aṇaṇo bhuñjāmi bhojanaṁ.
“Pamādamanuyuñjanti, bālā dummedhino janā;
Appamādañca medhāvī, dhanaṁ seṭṭhaṁva rakkhati.
“Mā pamādamanuyuñjetha, mā kāmarati santhavaṁ;
Appamatto hi jhāyanto, pappoti vipulaṁ sukhaṁ.
“Svāgataṁ nāpagataṁ, nayidaṁ dummantitaṁ mama;
Saṁvibhattesu dhammesu, yaṁ seṭṭhaṁ tadupāgamaṁ.
“Svāgataṁ nāpagataṁ, nayidaṁ dummantitaṁ mama;
Tisso vijjā anuppattā, kataṁ Buddhassa sāsanan”ti.

Aṅgulimālasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.87./II,106.)

(M.87.) (7.) Piyajātikasuttaṁ

▶T.46.(216)(vol.1.800.)，T.125.(13.3)(vol.2.571b)，No.91. (vol.1.915.)

353. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarassa gahapatissa ekaputtako piyo manāpo kālaṅkato hoti. Tassa kālaṁkiriyāya neva kammantā paṭibhanti na bhattaṁ paṭibhāti. So āḷāhanaṁ gantvā kandati-- “Kahaṁ, ekaputtaka, kahaṁ, ekaputtakā”ti! Atha kho so gahapati yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ gahapatiṁ Bhagavā etadavoca-- “Na kho te, gahapati, sake citte ṭhitassa indriyāni, atthi te indriyānaṁ aññathattan”ti. “Kiñhi me, bhante, indriyānaṁ nāññathattaṁ bhavissati; mayhañhi, bhante, ekaputto piyo manāpo kālaṅkato. Tassa kālaṁkiriyāya neva kammantā paṭibhanti, na bhattaṁ paṭibhāti. Sohaṁ āḷāhanaṁ gantvā kandāmi-- ‘kahaṁ, ekaputtaka, kahaṁ, ekaputtakā’”ti! “Evametaṁ, gahapati, evametaṁ, gahapati! Piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā”ti. “Kassa kho nāmetaṁ, bhante, evaṁ bhavissati-- ‘piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā’ti? Piyajātikā hi kho, bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā”ti. Atha kho so gahapati Bhagavato bhāsitaṁ anabhinanditvā paṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

354. Tena kho pana samayena sambahulā akkhadhuttā Bhagavato avidūre akkhehi dibbanti. Atha kho so gahapati yena te akkhadhuttā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā akkhadhutte etadavoca-- “Idhāhaṁ, bhonto, yena samaṇo (M.87./II,107.) Gotamo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho maṁ, bhonto, samaṇo Gotamo etadavoca-- ‘Na kho te, gahapati, sake citte ṭhitassa indriyāni, atthi te indriyānaṁ aññathattan’ti. Evaṁ vutte, ahaṁ, bhonto, samaṇaṁ Gotamaṁ etadavocaṁ-- ‘Kiñhi me, bhante, indriyānaṁ nāññathattaṁ bhavissati; mayhañhi, bhante, ekaputtako piyo manāpo kālaṅkato. Tassa kālaṁkiriyāya neva kammantā paṭibhanti, na bhattaṁ paṭibhāti Sohaṁ āḷāhanaṁ gantvā kandāmi-- kahaṁ, ekaputtaka, kahaṁ, ekaputtakā’ti! ‘Evametaṁ, gahapati, evametaṁ, gahapati! Piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā’ti. ‘Kassa kho nāmetaṁ, bhante,

evaṁ bhavissati-- piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā? Piyajātikā hi kho, bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā'ti. Atha khvāhaṁ, bhonto, samaṇassa Gotamassa bhāsitaṁ anabhinanditvā paṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkamin"ti. "Evametaṁ, gahapati, evametaṁ, gahapati! Piyajātikā hi, gahapati, ānandasomanassā piyappabhavikā"ti Atha kho so gahapati "Sameti me akkhadhuttehī"ti pakkāmi. Atha kho idaṁ kathāvatthu anupubbena rājantepuraṁ pāvisi.

355. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Mallikaṁ deviṁ āmantesi-- "Idaṁ te, Mallike, samaṇena Gotamena bhāsitaṁ-- 'piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā'"ti. "Sacetaṁ, mahārāja, Bhagavatā bhāsitaṁ, evametan"ti. "Evameva panāyaṁ Mallikā yaññadeva samaṇo Gotamo bhāsati taṁ tadevassa abbhanumodati". "Sacetaṁ, mahārāja, Bhagavatā bhāsitaṁ evametanti. Seyyathāpi nāma, yaññadeva ācariyo antevāsissa bhāsati taṁ tadevassa antevāsī abbhanumodati-- 'evametaṁ, ācariya, evametaṁ, ācariyā'"ti. "Evameva kho tvaṁ, Mallike, yaññadeva samaṇo Gotamo bhāsati taṁ tadevassa abbhanumodasi". "Sacetaṁ, (M.87./II,108.) mahārāja Bhagavatā bhāsitaṁ evametan"ti. "Carapi, re Mallike, vinassā"ti. Atha kho Mallikā devī nāḷijaṅghaṁ brāhmaṇaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, brāhmaṇa, yena Bhagavā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha-- 'Mallikā, bhante, devī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī'ti. Evañca vadehi-- 'bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā-- piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā'ti Yathā te Bhagavā byākaroti taṁ sādhukaṁ uggahetvā mama āroceyyāsi. Na hi Tathāgatā vitathaṁ bhaṇantī"ti. "Evaṁ, bhotī"ti kho nāḷijaṅgho brāhmaṇo Mallikāya deviyā paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho nāḷijaṅgho brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Mallikā, bho Gotama, devī bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati; appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati; evañca vadeti-- 'bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā-- piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā'"ti.

356. "Evametaṁ, brāhmaṇa, evametaṁ, brāhmaṇa! Piyajātikā hi, brāhmaṇa, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti. Tadamināpetaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā. Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imissāyeva Sāvatthiyā aññatarissā itthiyā mātā kālamakāsi. Sā tassā kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathikāya rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā evamāha-- 'api me mātaraṁ addassatha, api me mātaraṁ addassathā'ti? Imināpi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti.

"Bhūtapubbaṁ brāhmaṇa, imissāyeva Sāvatthiyā aññatarissā itthiyā pitā kālamakāsi… bhātā kālamakāsi… bhaginī kālamakāsi… putto kālamakāsi… dhītā kālamakāsi… sāmiko kālamakāsi. Sā tassa kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathikāya rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā evamāha-- 'api me sāmikaṁ addassatha, api me sāmikaṁ addassathā'ti? (M.87./II,109.) Imināpi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti.

"Bhūtapubbaṁ brāhmaṇa, imissāyeva Sāvatthiyā aññatarassa purisassa mātā kālamakāsi. So tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathikāya rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā evamāha-- 'api me mātaraṁ addassatha, api me mātaraṁ addassathā'ti Imināpi kho etaṁ, brāhmaṇa pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti.

"Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imissāyeva Sāvatthiyā aññatarassa purisassa pitā kālamakāsi… bhātā kālamakāsi… bhaginī kālamakāsi… putto kālamakāsi… dhītā kālamakāsi… pajāpati kālamakāsi. So tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathikāya

rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā evamāha-- ‘api me pajāpatiṁ addassatha, api me pajāpatiṁ addassathā’ti? Imināpi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti.

“Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imissāyeva Sāvatthiyā aññatarā itthī ñātikulaṁ agamāsi. Tassā te ñātakā sāmikaṁ acchinditvā aññassa dātukāmā. Sā ca taṁ na icchati. Atha kho sā itthī sāmikaṁ etadavoca-- ‘Ime, maṁ, ayyaputta, ñātakā tvaṁ acchinditvā aññassa dātukāmā. Ahañca taṁ na icchāmī’ti. Atha kho so puriso taṁ itthiṁ dvidhā chetvā (M.87./II,110.) attānaṁ upphālesi -- ‘ubho pecca bhavissāmā’ti. Imināpi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkha-- domanassupāyāsā piyappabhavikā”ti.

357. Atha kho nāḷijaṅgho brāhmaṇo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā yena Mallikā devī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā yāvatako ahosi Bhagavatā saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Mallikāya deviyā ārocesi. Atha kho Mallikā devī yena rājā Pasenadi Kosalo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca-- “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, piyā te vajirī kumārī”ti? “Evaṁ, Mallike, piyā me vajirī kumārī”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, vajiriyā te kumāriyā vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkha-- domanassupāyāsā”ti? “Vajiriyā me, Mallike, kumāriyā vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattaṁ, kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā’ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, piyā te vāsabhā khattiyā”ti? “Evaṁ, Mallike, piyā me vāsabhā khattiyā”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, vāsabhāya te khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Vāsabhāya me, Mallike, khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattaṁ, kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ -- ‘piyajātikā sokaparidevadukkha-- domanassupāyāsā piyappabhavikā’ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, piyo te viṭaṭūbho senāpatī”ti? (M.87./II,111.) “Evaṁ Mallike, piyo me viṭaṭūbho senāpatī”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, viṭaṭūbhassa te senāpatissa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkha-- domanassupāyāsā”ti? “Viṭaṭūbhassa me, Mallike, senāpatissa vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattaṁ kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā’ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, piyā te ahan”ti? “Evaṁ, Mallike, piyā mesi tvan”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, mayhaṁ te vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Tuyhañhi me, Mallike, vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattaṁ, kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā’ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, piyā te kāsikosalā”ti? “Evaṁ, Mallike, piyā me kāsikosalā. Kāsikosalānaṁ, Mallike, ānubhāvena kāsikacandanaṁ paccanubhoma, mālāgandhavilepanaṁ dhāremā”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, kāsikosalānaṁ te vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Kāsikosalānañhi, Mallike vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattaṁ, kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā”ti? “Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ-- ‘piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā’”ti.

“Acchariyaṁ, Mallike, abbhutaṁ, Mallike! Yāvañca so (M.87./II,112.) Bhagavā

paññāya ativijjha maññe passati. Ehi, Mallike, ācamehī”ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi-- “Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa, Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa, Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassā”ti.

Piyajātikasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.88.) (8) Bāhitikasuttaṁ

▶T.46.(214)(vol.1.797.)

358. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Ānando pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Pubbārāmo Migāramātupāsādo tenupasaṅkami divāvihārāya. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo ekapuṇḍarīkaṁ nāgaṁ abhiruhitvā Sāvatthiyā niyyāti divā divassa. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna sirivaḍḍhaṁ mahāmattaṁ āmantesi-- “Āyasmā no eso, samma sirivaḍḍha, Ānando”ti “Evaṁ, mahārāja, āyasmā eso Ānando”ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi-- “Ehi tvaṁ, ambho purisa, yenāyasmā Ānando tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandāhi-- ‘rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandatī’ti. Evañca vadehi-- ‘sace kira, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikaṁ karaṇīyaṁ, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando (M.88./II,113.) muhuttaṁ anukampaṁ upādāyā’”ti. “Evaṁ, devā”ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho so puriso āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandati; evañca vadeti-- ‘Sace kira, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikaṁ karaṇīyaṁ, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando muhuttaṁ anukampaṁ upādāyā’”ti. Adhivāsesi kho āyasmā Ānando tuṇhībhāvena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena gantvā nāgā paccorohitvā pattikova yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Sace, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikaṁ karaṇīyaṁ sādhu, bhante, āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā tīraṁ tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā”ti. Adhivāsesi kho āyasmā Ānando tuṇhībhāvena.

359. Atha kho āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā tīraṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle paññatte āsane nisīdi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena gantvā nāgā paccorohitvā pattikova yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Idha, bhante, āyasmā Ānando hatthatthare nisīdatū”ti. “Alaṁ, mahārāja. Nisīda tvaṁ; nisinno ahaṁ sake āsane”ti. Nisīdi kho rājā Pasenadi Kosalo paññatte āsane. Nisajja kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Kiṁ nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpaṁ kāyasamācāraṁ samācareyya, yvāssa kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehī”ti? “Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpaṁ kāyasamācāraṁ samācareyya, yvāssa kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti.
(M.88./II,114.) “Kiṁ pana, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpaṁ vacīsamācāraṁ …pe… manosamācāraṁ samācareyya, yvāssa manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehī”ti?

“Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpaṁ manosamācāraṁ samācareyya, yvāssa manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti.

“Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Yañhi mayaṁ, bhante, nāsakkhimhā pañhena paripūretuṁ taṁ, bhante, āyasmatā Ānandena pañhassa veyyākaraṇena paripūritaṁ. Ye te, bhante, bālā abyattā ananuvicca apariyogāhetvā paresaṁ vaṇṇaṁ vā avaṇṇaṁ vā bhāsanti, na mayaṁ taṁ sārato paccāgacchāma; ye pana te, bhante paṇḍitā viyattā medhāvino anuvicca pariyogāhetvā paresaṁ vaṇṇaṁ vā avaṇṇaṁ vā bhāsanti, mayaṁ taṁ sārato paccāgacchāma”.

360. “Katamo pana, bhante Ānanda, kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro akusalo”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro akusalo”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro sāvajjo”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sāvajjo”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro sabyābajjho” .

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sabyābajjho”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro dukkhavipāko”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro dukkhavipāko”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti.

“Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro …pe… manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti? “Yo kho, mahārāja, manosamācāro akusalo”.

“Katamo pana, bhante, manosamācāro akusalo”? (M.88./II,115.) “Yo kho, mahārāja, manosamācāro sāvajjo”.

“Katamo pana, bhante, manosamācāro sāvajjo”? “Yo kho, mahārāja, manosamācāro sabyābajjho”.

“Katamo pana, bhante, manosamācāro sabyābajjho”? “Yo kho, mahārāja, manosamācāro dukkhavipāko”.

“Katamo pana, bhante, manosamācāro dukkhavipāko”? “Yo kho, mahārāja, manosamācāro attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti.

“Kiṁ nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā sabbesaṁyeva akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ vaṇṇetī”ti? “Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato kusaladhammasamannāgato”ti.

361. “Katamo pana, bhante Ānanda, kāyasamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro kusalo”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro kusalo”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro anavajjo”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro anavajjo”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro abyābajjho”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro abyābajjho”? “Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro sukhavipāko”.

“Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sukhavipāko”?

“Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti; evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī”ti.

"Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro …pe… manosamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī"ti? "Yo kho, mahārāja, manosamācāro kusalo".
(M.88./II,116.) "Katamo pana, bhante, manosamācāro kusalo"? "Yo kho, mahārāja, manosamācāro anavajjo".

"Katamo pana, bhante, manosamācāro anavajjo"? "Yo kho, mahārāja, manosamācāro abyābajjho".

"Katamo pana, bhante, manosamācāro abyābajjho"? "Yo kho, mahārāja, manosamācāro sukhavipāko".

"Katamo pana, bhante, manosamācāro sukhavipāko"? "Yo kho, mahārāja, manosamācāro nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati. Tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhī"ti.

"Kiṁ pana, bhante Ānanda, so Bhagavā sabbesaṁyeva kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ vaṇṇetī"ti? "Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato kusaladhammasamannāgato"ti.

362. "Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ, bhante! Yāva subhāsitaṁ cidaṁ, bhante, āyasmatā Ānandena. Iminā ca mayaṁ, bhante, āyasmato Ānandassa subhāsitena attamanābhiraddhā. Evaṁ attamanābhiraddhā ca mayaṁ bhante, āyasmato Ānandassa subhāsitena. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa hatthiratanaṁ kappeyya, hatthiratanampi mayaṁ āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa assaratanaṁ kappeyya, assaratanampi mayaṁ āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa gāmavaraṁ kappeyya, gāmavarampi mayaṁ āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Api ca, bhante, mayampetaṁ jānāma-- 'netaṁ āyasmato Ānandassa kappatī'ti. Ayaṁ me, bhante, bāhitikā raññā māgadhena ajātasattunā vedehiputtena vatthanāḷiyā pakkhipitvā pahitā soḷasasamā āyāmena, aṭṭhasamā vitthārena Taṁ, bhante, āyasmā Ānando paṭiggaṇhātu anukampaṁ upādāyā"ti. "Alaṁ, mahārāja, paripuṇṇaṁ me ticīvaran"ti.
(M.88./II,117.) "Ayaṁ bhante, Aciravatī nadī diṭṭhā āyasmatā ceva Ānandena amhehi ca. Yadā uparipabbate mahāmegho abhippavuṭṭho hoti, athāyaṁ Aciravatī nadī ubhato kūlāni saṁvissandantī gacchati; evameva kho, bhante, āyasmā Ānando imāya bāhitikāya attano ticīvaraṁ karissati. Yaṁ panāyasmato Ānandassa purāṇaṁ ticīvaraṁ taṁ sabrahmacārīhi saṁvibhajissati. Evāyaṁ amhākaṁ dakkhiṇā saṁvissandantī maññe gamissati. Paṭiggaṇhātu, bhante, āyasmā Ānando bāhitikan"ti. Paṭiggahesi kho āyasmā Ānando bāhitikaṁ.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Handa ca dāni mayaṁ, bhante Ānanda, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā"ti. "Yassadāni tvaṁ, mahārāja, kālaṁ maññasī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

363. Atha kho āyasmā Ānando acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako ahosi raññā Pasenadinā Kosalena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Tañca bāhitikaṁ Bhagavato pādāsi. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Lābhā, bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa, suladdhalābhā, bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa; yaṁ rājā Pasenadi Kosalo labhati Ānandaṁ dassanāya, labhati payirupāsanāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Bāhitikasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.89./II,118.)

(M.89.) (9) Dhammacetiyasuttaṁ

▶T.46.(213)(vol.1.795.)

364. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Medāḷupaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo nagarakaṁ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo dīghaṁ kārāyanaṁ āmantesi-- "Yojehi, samma kārāyana, bhadrāni bhadrāni yānāni, uyyānabhūmiṁ gacchāma subhūmiṁ dassanāyā"ti. "Evaṁ, devā"ti kho dīgho kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa vassa paṭivedesi-- "Yuttāni kho te, deva, bhadrāni bhadrāni yānāni. Yassadāni kālaṁ maññasī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadraṁ yānaṁ abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi nagarakamhā niyyāsi mahaccā rājānubhāvena. Yena ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ārāmaṁ pāvisi. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo ārāme jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno rukkhamūlāni pāsādikāni pasādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni paṭisallānasāruppāni. Disvāna Bhagavantaṁyeva ārabbha sati udapādi-- "Imāni kho tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pasādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni paṭisallānasāruppāni, yattha sudaṁ mayaṁ taṁ Bhagavantaṁ payirupāsāma arahantaṁ sammāsambuddhan"ti.

365. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo dīghaṁ kārāyanaṁ āmantesi-- "Imāni kho, samma kārāyana, tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pasādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni paṭisallānasāruppāni, yattha sudaṁ mayaṁ taṁ Bhagavantaṁ payirupāsāma arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Kahaṁ nu kho, samma kārāyana, etarahi so (M.89./II,119.) Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho"ti? "Atthi, mahārāja, Medāḷupaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Tattha so Bhagavā etarahi viharati arahaṁ sammāsambuddho"ti. "Kīvadūre pana, samma kārāyana nagarakamhā Medāḷupaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo hotī"ti? "Na dūre, mahārāja; tīṇi yojanāni; sakkā divasāvasesena gantun"ti. "Tena hi, samma kārāyana, yojehi bhadrāni bhadrāni yānāni, gamissāma mayaṁ taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhan"ti. "Evaṁ, devā"ti kho dīgho kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa Kosalassa paṭivedesi-- "Yuttāni kho te, deva, bhadrāni bhadrāni yānāni. Yassadāni kālaṁ maññasī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadraṁ yānaṁ abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi nagarakamhā yena Medāḷupaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo tena pāyāsi. Teneva divasāvasesena Medāḷupaṁ nāma Sakyānaṁ nigamaṁ sampāpuṇi. Yena ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ārāmaṁ pāvisi.

366. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse caṅkamanti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca-- "Kahaṁ nu kho, bhante, etarahi so Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho? Dassanakāmā hi mayaṁ taṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhan"ti. "Eso, mahārāja, vihāro saṁvutadvāro. Tena appasaddo upasaṅkamitvā ataramāno āḷindaṁ pavisitvā ukkāsitvā aggaḷaṁ ākoṭehi. Vivarissati Bhagavā te dvāran"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo tattheva khaggañca uṇhīsañca dīghassa kārāyanassa pādāsi. Atha kho dīghassa kārāyanassa etadahosi-- "Rahāyati kho dāni rājā, idheva dāni mayā ṭhātabban"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena so vihāro saṁvutadvāro tena appasaddo upasaṅkamitvā ataramāno āḷindaṁ pavisitvā ukkāsitvā aggaḷaṁ ākoṭesi. Vivari Bhagavā dvāraṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo (M.89./II,120.) vihāraṁ pavisitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti-- "Rājāhaṁ, bhante, Pasenadi Kosalo; rājāhaṁ, bhante, Pasenadi Kosalo"ti.

367. “Kiṁ pana tvaṁ, mahārāja, atthavasaṁ sampassamāno imasmiṁ sarīre evarūpaṁ paramanipaccakāraṁ karosi, mittūpahāraṁ upadaṁsesī”ti? “Atthi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo ‘hoti sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho’ti. Idhāhaṁ, bhante, passāmi eke samaṇabrāhmaṇe pariyantakataṁ brahmacariyaṁ carante dasapi vassāni, vīsampi vassāni, tiṁsampi vassāni, cattārīsampi vassāni. Te aparena samayena sunhātā suvilittā kappitakesamassū pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricārenti. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi yāvajīvaṁ āpāṇakoṭikaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ carante. Na kho panāhaṁ, bhante, ito bahiddhā aññaṁ evaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ samanupassāmi. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- ‘sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho”ti.

368. “Puna caparaṁ, bhante, rājānopi rājūhi vivadanti, khattiyāpi khattiyehi vivadanti, brāhmaṇāpi brāhmaṇehi vivadanti, gahapatayopi gahapatīhi vivadanti, mātāpi puttena vivadati, puttopi mātarā vivadati, pitāpi puttena vivadati, puttopi pitarā vivadati, bhātāpi bhaginiyā vivadati bhaginīpi bhātarā vivadati, sahāyopi sahāyena vivadati. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi samagge sammodamāne avivadamāne khīrodakībhūte aññamaññaṁ (M.89./II,121.) piyacakkhūhi sampassante viharante. Na kho panāhaṁ, bhante, ito bahiddhā aññaṁ evaṁ samaggaṁ parisaṁ samanupassāmi. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- ‘sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho’ti.

369. “Puna caparāhaṁ, bhante, ārāmena ārāmaṁ, uyyānena uyyānaṁ anucaṅkamāmi anuvicarāmi. Sohaṁ tattha passāmi eke samaṇabrāhmaṇe kise lūkhe dubbaṇṇe uppaṇḍuppaṇḍukajāte dhamanisanthatagatte, na viya maññe cakkhuṁ bandhante janassa dassanāya. Tassa mayhaṁ, bhante, etadahosi-- ‘Addhā ime āyasmanto anabhiratā vā brahmacariyaṁ caranti, atthi vā tesaṁ kiñci pāpaṁ kammaṁ kataṁ paṭicchannaṁ; tathā hi ime āyasmanto kisā lūkhā dubbaṇṇā uppaṇḍuppaṇḍukajātā dhamanisanthatagattā, na viya maññe cakkhuṁ bandhanti janassa dassanāyā’ti. Tyāhaṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadāmi-- ‘Kiṁ nu kho tumhe āyasmanto kisā lūkhā dubbaṇṇā uppaṇḍuppaṇḍukajātā dhamanisanthatagattā, na viya maññe cakkhuṁ bandhatha janassa dassanāyā’ti? Te evamāhaṁsu-- ‘bandhukarogo no, mahārājā’ti. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi haṭṭhapahaṭṭhe udaggudagge abhiratarūpe pīṇindriye appossukke pannalome paradattavutte migabhūtena cetasā viharante. Tassa mayhaṁ, bhante, etadahosi-- ‘Addhā ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane uḷāraṁ pubbenāparaṁ visesaṁ jānanti; tathā hi ime āyasmanto haṭṭhapahaṭṭhā udaggudaggā abhiratarūpā pīṇindriyā appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharantī’ti. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- ‘sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho’ti.

370. “Puna caparāhaṁ, bhante, rājā khattiyo muddhāvasitto; (M.89./II,122.) pahomi ghātetāyaṁ vā ghātetuṁ, jāpetāyaṁ vā jāpetuṁ, pabbājetāyaṁ vā pabbājetuṁ Tassa mayhaṁ, bhante, aḍḍakaraṇe nisinnassa antarantarā kathaṁ opātenti. Sohaṁ na labhāmi-- ‘mā me bhonto aḍḍakaraṇe nisinnassa antarantarā kathaṁ opātetha, kathāpariyosānaṁ me bhonto āgamentū’ti. Tassa mayhaṁ, bhante, antarantarā kathaṁ opātenti. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi; yasmiṁ samaye Bhagavā anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti, neva tasmiṁ samaye Bhagavato sāvakānaṁ khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Bhūtapubbaṁ, bhante, Bhagavā anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti. Tatraññataro Bhagavato sāvako ukkāsi. Tamenaṁ aññataro sabrahmacārī jaṇṇukena ghaṭṭesi-- ‘appasaddo āyasmā hotu, māyasmā saddamakāsi; satthā no Bhagavā dhammaṁ desetī’ti. Tassa mayhaṁ, bhante, etadahosi-- ‘Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Adaṇḍena vata kira, bho, asatthena evaṁ suvinītā parisā bhavissatī’ti! Na kho panāhaṁ, bhante, ito bahiddhā aññaṁ evaṁ

suvinītaṁ parisaṁ samanupassāmi. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

371. "Puna caparāhaṁ, bhante, passāmi idhekacce khattiyapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe. Te bhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti-- 'samaṇo Khalu, bho, Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osarissatī'ti. Te pañhaṁ abhisaṅkharonti-- 'imaṁ mayaṁ pañhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā pucchissāma. Evaṁ ce no puṭṭho evaṁ byākarissati, evamassa mayaṁ vādaṁ āropessāma; evaṁ cepi no puṭṭho evaṁ byākarissati, evampissa mayaṁ vādaṁ āropessāmā'ti. Te suṇanti -- 'samaṇo Khalu, bho, Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osaṭo'ti. Te yena Bhagavā tenupasaṅkamanti. Te Bhagavā dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti (M.89./II,123.) sampahaṁseti Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā na ceva Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchanti, kuto vādaṁ āropessanti? Aññadatthu Bhagavato sāvakā sampajjanti. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

372. "Puna caparāhaṁ, bhante, passāmi idhekacce brāhmaṇapaṇḍite …pe… gahapatipaṇḍite …pe… samaṇapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe. Te bhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti-- 'samaṇo Khalu, bho, Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osarissatī'ti. Te pañhaṁ abhisaṅkharonti-- 'imaṁ mayaṁ pañhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā pucchissāma. Evaṁ ce no puṭṭho evaṁ byākarissati, evamassa mayaṁ vādaṁ āropessāma; evaṁ cepi no puṭṭho evaṁ byākarissati, evampissa mayaṁ vādaṁ āropessāmā'ti. Te suṇanti-- 'samaṇo Khalu, bho, Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osaṭo'ti. Te yena Bhagavā tenupasaṅkamanti. Te Bhagavā dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā na ceva Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchanti, kuto vādaṁ āropessanti? Aññadatthu Bhagavantaṁyeva okāsaṁ yācanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Te Bhagavā pabbājeti. Te tathāpabbajitā samānā ekā vūpakaṭṭhā appamattā ātāpino pahitattā viharantā nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Te evamāhaṁsu-- 'manaṁ vata, bho, anassāma; manaṁ vata, bho, panassāma'. Mayañhi pubbe assamaṇāva samānā samaṇāmhāti paṭijānimhā, abrāhmaṇāva samānā brāhmaṇāmhāti paṭijānimhā, anarahantova samānā arahantāmhāti paṭijānimhā. 'Idāni khomha samaṇā, idāni khomha brāhmaṇā, idāni khomha arahanto'ti. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

373. "Puna caparāhaṁ, bhante, ime Isidattapurāṇā thapatayo mamabhattā mamayānā, ahaṁ nesaṁ jīvikāya dātā, yasassa āhattā; atha ca pana no tathā mayi (M.89./II,124.) nipaccakāraṁ karonti yathā Bhagavati. Bhūtapubbāhaṁ, bhante, senaṁ abbhuyyāto samāno ime ca Isidattapurāṇā thapatayo vīmaṁsamāno aññatarasmiṁ sambādhe āvasathe vāsaṁ upagacchiṁ. Atha kho, bhante, ime Isidattapurāṇā thapatayo bahudeva rattiṁ dhammiyā kathāya vītināmetvā, yato ahosi Bhagavā tato sīsaṁ katvā maṁ pādato karitvā nipajjiṁsu. Tassa mayhaṁ, bhante, etadahosi-- 'Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Ime Isidatt \apurāṇā thapatayo mamabhattā mamayānā, ahaṁ nesaṁ jīvikāya dātā, yasassa āhattā; atha ca pana no tathā mayi nipaccakāraṁ karonti yathā Bhagavati. Addhā ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane uḷāraṁ pubbenāparaṁ visesaṁ jānantī'ti. Ayampi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti-- 'sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṅgho'ti.

374. "Puna caparaṁ, bhante, Bhagavāpi khattiyo, ahampi khattiyo; Bhagavāpi

Kosalo, ahampi Kosalo; Bhagavāpi āsītiko, ahampi āsītiko. Yampi, bhante, Bhagavāpi khattiyo ahampi khattiyo, Bhagavāpi Kosalo ahampi Kosalo, Bhagavāpi āsītiko ahampi āsītiko; imināvārahāmevāhaṁ, bhante, Bhagavati paramanipaccakāraṁ kātuṁ, mittūpahāraṁ upadaṁsetuṁ. Handa, ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā"ti. "Yassadāni tvaṁ, mahārāja, kālaṁ maññasī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho Bhagavā acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa bhikkhū āmantesi-- "Eso, bhikkhave, rājā Pasenadi Kosalo dhammacetiyāni bhāsitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto. Uggaṇhatha, bhikkhave, dhammacetiyāni; pariyāpuṇātha, (M.89./II,125.) bhikkhave dhammacetiyāni; dhāretha, bhikkhave, dhammacetiyāni. Atthasaṁhitāni, bhikkhave, dhammacetiyāni ādibrahmacariyakānī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Dhammacetiyasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.90.) (10) Kaṇṇakatthalasuttaṁ

▶T.46.(212)(vol.1.792.)

375. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruññāyaṁ viharati Kaṇṇakatthale migadāye. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Uruññaṁ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, ambho purisa, yena Bhagavā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha-- 'rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī'ti. Evañca vadehi-- 'ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamissatī'"ti. "Evaṁ, devā"ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso Bhagavantaṁ etadavoca-- "Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati; evañca vadeti-- 'ajja kira bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamissatī'"ti. Assosuṁ kho somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī-- "Ajja (M.90./II,126.) kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamissatī"ti. Atha kho somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ bhattābhihāre upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- "Tena hi, mahārāja, amhākampi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha-- 'somā ca, bhante, bhaginī sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī'"ti.

376. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Somā ca, bhante, bhaginī sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī"ti. "Kiṁ pana, mahārāja, somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī aññaṁ dūtaṁ nālatthun"ti? "Assosuṁ kho, bhante, somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī-- 'ajja kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamissatī'ti. Atha kho, bhante, somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī maṁ bhattābhihāre upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- 'Tena hi, mahārāja, amhākampi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha-- somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ

lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī'"ti. "Sukhiniyo hontu tā, mahārāja, somā ca bhaginī sakulā ca bhaginī"ti.

377. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Sutaṁ metaṁ, bhante, samaṇo Gotamo evamāha-- 'natthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānissati, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti. Ye te, bhante, evamāhaṁsu-- 'samaṇo Gotamo evamāha -- (M.90./II,127.) natthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānissati, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti; kacci te, bhante, Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī"ti? "Ye te, mahārāja, evamāhaṁsu-- 'samaṇo Gotamo evamāha-- natthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānissati, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti; na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana maṁ te asatā abhūtenā"ti.

378. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo viṭaṭūbhaṁ senāpatiṁ āmantesi-- "Ko nu kho, senāpati, imaṁ kathāvatthuṁ rājantepure abbhudāhāsī"ti? "Sañjayo, mahārāja, brāhmaṇo ākāsagotto"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ ambho purisa, mama vacanena sañjayaṁ brāhmaṇaṁ ākāsagottaṁ āmantehi-- 'rājā taṁ, bhante, Pasenadi Kosalo āmantetī'"ti. "Evaṁ, devā"ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā yena sañjayo brāhmaṇo ākāsagotto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā sañjayaṁ brāhmaṇaṁ ākāsagottaṁ etadavoca-- "Rājā taṁ, bhante, Pasenadi Kosalo āmantetī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Siyā nu kho, bhante, Bhagavatā aññadeva kiñci sandhāya bhāsitaṁ, tañca jano aññathāpi paccāgaccheyya. Yathā kathaṁ pana, bhante, Bhagavā abhijānāti vācaṁ bhāsitā"ti? "Evaṁ kho ahaṁ, mahārāja, abhijānāmi vācaṁ bhāsitā-- 'natthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā (M.90./II,128.) yo sakideva sabbaṁ ñassati, sabbaṁ dakkhiti, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'"ti. "Heturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha; saheturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha-- 'natthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sakideva sabbaṁ ñassati, sabbaṁ dakkhiti, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'"ti. "Cattārome, bhante, vaṇṇā-- khattiyā, brāhmaṇā, vessā, suddā. Imesaṁ nu kho, bhante, catunnaṁ vaṇṇānaṁ siyā viseso siyā nānākaraṇan"ti? "Cattārome, mahārāja, vaṇṇā-- khattiyā, brāhmaṇā, vessā, suddā. Imesaṁ kho, mahārāja, catunnaṁ vaṇṇānaṁ dve vaṇṇā aggamakkhāyanti-- khattiyā ca brāhmaṇā ca-- yadidaṁ abhivādanapaccuṭṭhāna-- añjalikammasāmīcikammānī"ti. "Nāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ diṭṭhadhammikaṁ pucchāmi; samparāyikāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ pucchāmi. Cattārome, bhante, vaṇṇā-- khattiyā, brāhmaṇā, vessā, suddā. Imesaṁ nu kho, bhante, catunnaṁ vaṇṇānaṁ siyā viseso siyā nānākaraṇan"ti?

379. "Pañcimāni, mahārāja, padhāniyaṅgāni. Katamāni pañca? Idha, mahārāja, bhikkhu saddho hoti, saddahati Tathāgatassa Bodhiṁ-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti; appābādho hoti appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya majjhimāya padhānakkhamāya; asaṭho hoti amāyāvī yathābhūtaṁ attānaṁ āvikattā satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu; āraddhavīriyo viharati akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadāya, thāmavā daḷhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu; paññavā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā-- imāni kho, mahārāja, pañca padhāniyaṅgāni. Cattārome, mahārāja, vaṇṇā-- khattiyā, brāhmaṇā, vessā, (M.90./II,129.) suddā. Te cassu imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā ettha pana nesaṁ assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti. "Cattārome, bhante, vaṇṇā-- khattiyā, brāhmaṇā, vessā, suddā Te cassu imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā; ettha pana nesaṁ, bhante, siyā viseso siyā nānākaraṇan"ti? "Ettha kho nesāhaṁ, mahārāja, padhānavemattataṁ vadāmi. Seyyathāpissu, mahārāja, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā. Taṁ kiṁ maññasi,

mahārāja, ye te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, api nu te dantāva dantakāraṇaṁ gaccheyyuṁ, dantāva dantabhūmiṁ sampāpuṇeyyun”ti? “Evaṁ, bhante”. “Ye pana te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā, api nu te adantāva dantakāraṇaṁ gaccheyyuṁ, adantāva dantabhūmiṁ sampāpuṇeyyuṁ, seyyathāpi te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Evameva kho, mahārāja, yaṁ taṁ saddhena pattabbaṁ appābādhena asaṭhena amāyāvinā āraddhavīriyena paññavatā taṁ vata assaddho bahvābādho saṭho māyāvī kusīto duppañño pāpuṇissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjatī”ti.

380. “Heturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha; saheturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha. Cattārome, bhante, vaṇṇā-- khattiyā, brāhmaṇā, vessā suddā. Te cassu imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā te cassu sammappadhānā; ettha pana nesaṁ, bhante, siyā viseso siyā nānākaraṇan”ti? “Ettha kho nesāhaṁ, mahārāja, na kiñci nānākaraṇaṁ vadāmi-- yadidaṁ vimuttiyā vimuttiṁ. Seyyathāpi, mahārāja, puriso sukkhaṁ sākakaṭṭhaṁ (M.90./II,130.) ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya athāparo puriso sukkhaṁ sālakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; athāparo puriso sukkhaṁ ambakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; athāparo puriso sukkhaṁ udumbarakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, siyā nu kho tesaṁ aggīnaṁ nānādāruto abhinibbattānaṁ kiñci nānākaraṇaṁ acciyā vā acciṁ, vaṇṇena vā vaṇṇaṁ, ābhāya vā ābhan”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Evameva kho, mahārāja, yaṁ taṁ tejaṁ vīriyā nimmathitaṁ padhānābhinibbattaṁ, nāhaṁ tattha kiñci nānākaraṇaṁ vadāmi-- yadidaṁ vimuttiyā vimuttin”ti. “Heturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha; saheturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha. Kiṁ pana, bhante, atthi devā”ti? “Kiṁ pana tvaṁ, mahārāja, evaṁ vadesi-- ‘Kiṁ pana, bhante, atthi devā’”ti? “Yadi vā te, bhante, devā āgantāro itthattaṁ yadi vā anāgantāro itthattaṁ”? “Ye te, mahārāja, devā sabyābajjhā te devā āgantāro itthattaṁ, ye te devā abyābajjhā te devā anāgantāro itthattan”ti.

381. Evaṁ vutte, viṭṭūbho senāpati Bhagavantaṁ etadavoca-- “Ye te, bhante, devā sabyābajjhā āgantāro itthattaṁ te devā, ye te devā abyābajjhā anāgantāro itthattaṁ te deve tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbājessanti vā”ti?

Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi-- “Ayaṁ kho viṭaṭūbho senāpati rañño Pasenadissa Kosalassa putto; ahaṁ Bhagavato putto. Ayaṁ kho kālo yaṁ putto puttena manteyyā”ti. Atha kho āyasmā Ānando viṭaṭūbhaṁ senāpatiṁ āmantesi-- “Tena hi, senāpati, taṁ yevettha paṭipucchissāmi; yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, senāpati, yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa vijitaṁ yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccaṁ (M.90./II,131.) rajjaṁ kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā”ti? “Yāvatā, bho, rañño Pasenadissa Kosalassa vijitaṁ yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, senāpati, yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa avijitaṁ yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, tattha pahoti rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā”ti? “Yāvatā, bho, rañño Pasenadissa Kosalassa avijitaṁ yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, na tattha pahoti rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, senāpati, sutā te devā tāvatiṁsā”ti? “Evaṁ, bho. Sutā me devā tāvatiṁsā. Idhāpi bhotā raññā Pasenadinā Kosalena sutā devā tāvatiṁsā”ti. “Taṁ

kiṁ maññasi, senāpati, pahoti rājā Pasenadi Kosalo deve tāvatiṁse tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā”ti? “Dassanampi, bho, rājā Pasenadi Kosalo deve tāvatiṁse nappahoti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessati vā pabbājessati vā”ti? “Evameva kho, senāpati, ye te devā sabyābajjhā āgantāro itthattaṁ te devā, ye te devā abyābajjhā anāgantāro itthattaṁ te deve dassanāyapi nappahonti; kuto pana tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbājessanti vā”ti?

382. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Konāmo ayaṁ, bhante, bhikkhū”ti? “Ānando nāma, mahārājā”ti. “Ānando vata, bho, Ānandarūpo vata, bho! Heturūpaṁ, (M.90./II,132.) bhante āyasmā Ānando āha; saheturūpaṁ, bhante, āyasmā Ānando āha. Kiṁ pana, bhante, atthi brahmā”ti? “Kiṁ pana tvaṁ, mahārāja, evaṁ vadesi-- ‘Kiṁ pana, bhante, atthi brahmā’”ti? “Yadi vā so, bhante, brahmā āgantā itthattaṁ, yadi vā anāgantā itthattan”ti? “Yo so, mahārāja, brahmā sabyābajjho so brahmā āgantā itthattaṁ, yo so brahmā abyābajjho so brahmā anāgantā itthattan”ti. Atha kho aññataro puriso rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca-- “Sañjayo, mahārāja, brāhmaṇo ākāsagotto āgato”ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo sañjayaṁ brāhmaṇaṁ ākāsagottaṁ etadavoca-- “Ko nu kho, brāhmaṇa, imaṁ kathāvatthuṁ rājantepure abbhudāhāsī”ti? “Viṭaṭūbho, mahārāja, senāpatī”ti. Viṭaṭūbho senāpati evamāha-- “Sañjayo, mahārāja, brāhmaṇo ākāsagotto”ti. Atha kho aññataro puriso rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca-- “Yānakālo, mahārājā”ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Sabbaññutaṁ mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, sabbaññutaṁ Bhagavā byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Cātuvaṇṇisuddhiṁ mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, cātuvaṇṇisuddhiṁ Bhagavā byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Adhideve mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, adhideve Bhagavā byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Adhibrahmānaṁ mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, adhibrahmānaṁ Bhagavā byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Yaṁ yadeva ca mayaṁ Bhagavantaṁ apucchimhā taṁ tadeva Bhagavā byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Handa, (M.90./II,133.) ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā”ti. “Yassadāni tvaṁ, mahārāja, kālaṁ maññasī”ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmīti.

Kaṇṇakatthalasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Rājavaggo niṭṭhito catuttho.

Tassuddānaṁ--

Ghaṭikāro Raṭṭhapālo, Maghadevo Mādhuriyaṁ;
Bodhi Aṅgulimālo ca, piyajātaṁ bāhitikaṁ.
Dhammacetiyasuttañca, dasamaṁ Kaṇṇakatthalaṁ.

5. Brāhmaṇavaggo

(M.91.) (1) Brahmāyusuttaṁ

▶T.46.(161)(vol.1.685.)

383. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Videhesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena Brahmāyu brāhmaṇo Mithilāyaṁ paṭivasati jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-- anuppatto, vīsavassasatiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo,

lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Assosi kho Brahmāyu brāhmaṇo-- "Samaṇo Khalu bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavāti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī'"ti.

(M.91./II,134.) 384. Tena kho pana samayena Brahmāyussa brāhmaṇassa uttaro nāma māṇavo antevāsī hoti tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo uttaraṁ māṇavaṁ āmantesi-- "Ayaṁ, tāta uttara, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho …pe… sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī'ti. Ehi tvaṁ, tāta uttara, yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ jānāhi yadi vā taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā santaṁyeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā; yadi vā so bhavaṁ Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso. Tathā mayaṁ taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vedissāmā"ti. "Yathā kathaṁ panāhaṁ, bho, taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ jānissāmi yadi vā taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā santaṁyeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā; yadi vā so bhavaṁ Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso"ti. "Āgatāni kho, tāta uttara, amhākaṁ mantesu dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yehi samannāgatassa mahāpurisassa dveyeva gatiyo bhavanti anaññā Sace agāraṁ ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī janapadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato. Tassimāni satta ratanāni bhavanti, seyyathidaṁ-- cakkaratanaṁ, hatthiratanaṁ, assaratanaṁ, maṇiratanaṁ, itthiratanaṁ, gahapatiratanaṁ, pariṇāyakaratanameva sattamaṁ. Parosahassaṁ kho panassa puttā bhavanti sūrā vīraṅgarūpā parasenappamaddanā. So imaṁ pathaviṁ sāgarapariyantaṁ adaṇḍena asatthena dhammena abhivijiya ajjhāvasati. Sace kho pana agārasmā anagāriyaṁ pabbajati, arahaṁ hoti sammāsambuddho loke vivaṭṭacchado. Ahaṁ kho pana, tāta uttara, mantānaṁ dātā; tvaṁ mantānaṁ paṭiggahetā"ti.

385. "Evaṁ, bho"ti kho uttaro māṇavo Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā Videhesu yena Bhagavā tena (M.91./II,135.) cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho uttaro māṇavo Bhagavato kāye dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni samannesi. Addasā kho uttaro māṇavo Bhagavato kāye dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yebhuyyena thapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati-- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya ca. Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Passati kho me ayaṁ uttaro māṇavo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena thapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati-- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya cā"ti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi yathā addasa uttaro māṇavo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ. Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi; ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi; kevalampi nalāṭamaṇḍalaṁ jivhāya chādesi. Atha kho uttarassa māṇavassa etadahosi-- "Samannāgato kho samaṇo Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi. Yaṁnūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ anubandheyyaṁ, iriyāpathamassa passeyyan"ti. Atha

kho uttaro māṇavo sattamāsāni Bhagavantaṁ anubandhi chāyāva anapāyinī.

386. Atha kho uttaro māṇavo sattannaṁ māsānaṁ accayena Videhesu yena Mithilā tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Mithilā yena Brahmāyu brāhmaṇo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho uttaraṁ māṇavaṁ Brahmāyu brāhmaṇo etadavoca-- "Kacci, tāta uttara, taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā santaṁyeva saddo (M.91./II,136.) abbhuggato no aññathā? Kacci pana so bhavaṁ Gotamo tādiso, no aññādiso"ti? "Tathā santaṁyeva, bho, taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saddo abbhuggato, no aññathā; tādisova so bhavaṁ Gotamo, no aññādiso. Samannāgato ca so bhavaṁ Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi.

"Suppatiṭṭhitapādo kho pana bhavaṁ Gotamo; idampi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇaṁ bhavati.

"Heṭṭhā kho pana tassa bhoto Gotamassa pādatalesu cakkāni jātāni sahassārāni sanemikāni sanābhikāni sabbākāraparipūrāni…

"Āyatapaṇhi kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Dīghaṅguli kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Mudutalunahatthapādo kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Jālahatthapādo kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Ussaṅkhapādo kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Eṇijaṅgho kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Ṭhitako kho pana so bhavaṁ Gotamo anonamanto ubhohi pāṇitalehi jaṇṇukāni parimasati parimajjati…

"Kosohitavatthaguyho kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Suvaṇṇavaṇṇo kho pana so bhavaṁ Gotamo kañcanasannibhattaco…

"Sukhumacchavi kho pana so bhavaṁ Gotamo. Sukhumattā chaviyā rajojallaṁ kāye na upalimpati…

"Ekekalomo kho pana so bhavaṁ Gotamo; ekekāni lomāni lomakūpesu jātāni…

"Uddhaggalomo kho pana so bhavaṁ Gotamo; uddhaggāni lomāni jātāni nīlāni añjanavaṇṇāni kuṇḍalāvaṭṭāni dakkhiṇāvaṭṭakajātāni…

"Brahmujugatto kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Sattussado kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Sīhapubbaddhakāyo kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Citantaraṁso kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Nigrodhaparimaṇḍalo kho pana so bhavaṁ Gotamo; yāvatakvassa kāyo tāvatakvassa byāmo, yāvatakvassa byāmo tāvatakvassa kāyo…

"Samavaṭṭakkhandho kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Rasaggasaggī kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Sīhahanu kho (M.91./II,137.) pana so bhavaṁ Gotamo…

"Cattālīsadanto kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Samadanto kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Aviraḷadanto kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Susukkadāṭho kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Pahūtajivho kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Brahmassaro kho pana so bhavaṁ Gotamo karavikabhāṇī…

"Abhinīlanetto kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Gopakhumo kho pana so bhavaṁ Gotamo…

"Uṇṇā kho panassa bhoto Gotamassa bhamukantare jātā odātā mudutūlasannibhā…

"Uṇhīsasīso kho pana so bhavaṁ Gotamo; idampi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇaṁ bhavati.

"Imehi kho, bho, so bhavaṁ Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato.

387. “Gacchanto kho pana so bhavaṁ Gotamo dakkhiṇeneva pādena paṭhamaṁ pakkamati. So nātidūre pādaṁ uddharati, nāccāsanne pādaṁ nikkhipati; so nātisīghaṁ gacchati, nātisaṇikaṁ gacchati; na ca adduvena adduvaṁ saṅghaṭṭento gacchati, na ca gopphakena gopphakaṁ saṅghaṭṭento gacchati. So gacchanto na satthiṁ unnāmeti, na satthiṁ onāmeti; na satthiṁ sannāmeti, na satthiṁ vināmeti. Gacchato kho pana tassa bhoto Gotamassa adharakāyova iñjati, na ca kāyabalena gacchati. Apalokento kho pana so bhavaṁ Gotamo sabbakāyeneva apaloketi; so na uddhaṁ ulloketi, na adho oloketi; na ca vipekkhamāno gacchati, yugamattañca pekkhati; tato cassa uttari anāvaṭaṁ ñāṇadassanaṁ bhavati. So antaragharaṁ pavisanto na kāyaṁ unnāmeti na kāyaṁ onāmeti; na kāyaṁ sannāmeti, (M.91./II,138.) na kāyaṁ vināmeti. So nātidūre nāccāsanne āsanassa parivattati, na ca pāṇinā ālambitvā āsane nisīdati, na ca āsanasmiṁ kāyaṁ pakkhipati. So antaraghare nisinno samāno na hatthakukkuccaṁ āpajjati, na pādakukkuccaṁ āpajjati; na adduvena adduvaṁ āropetvā nisīdati; na ca gopphakena gopphakaṁ āropetvā nisīdati; na ca pāṇinā hanukaṁ upadahitvā nisīdati. So antaraghare nisinno samāno na chambhati na kampati na vedhati na paritassati. So achambhī akampī avedhī aparitassī vigatalomahaṁso. Vivekavatto ca so bhavaṁ Gotamo antaraghare nisinno hoti. So pattodakaṁ paṭiggaṇhanto na pattaṁ unnāmeti, na pattaṁ onāmeti; na pattaṁ sannāmeti, na pattaṁ vināmeti. So pattodakaṁ paṭiggaṇhāti nātithokaṁ nātibahuṁ. So na khulukhulukārakaṁ pattaṁ dhovati, na samparivattakaṁ pattaṁ dhovati, na pattaṁ bhūmiyaṁ nikkhipitvā hatthe dhovati; hatthesu dhotesu patto dhoto hoti, patte dhote hatthā dhotā honti. So pattodakaṁ chaḍḍeti nātidūre nāccāsanne, na ca vicchaḍḍayamāno. So odanaṁ paṭiggaṇhanto na pattaṁ unnāmeti, na pattaṁ onāmeti; na pattaṁ sannāmeti, na pattaṁ vināmeti. So odanaṁ paṭiggaṇhāti nātithokaṁ nātibahuṁ. Byañjanaṁ kho pana bhavaṁ Gotamo byañjanamattāya āhāreti, na ca byañjanena ālopaṁ atināmeti. Dvattikkhattuṁ kho bhavaṁ Gotamo mukhe ālopaṁ samparivattetvā ajjhoharati; na cassa kāci odanamiñjā asambhinnā kāyaṁ pavisati, na cassa kāci odanamiñjā mukhe avasiṭṭhā hoti; athāparaṁ ālopaṁ upanāmeti. Rasapaṭisaṁvedī kho pana so bhavaṁ Gotamo āhāraṁ āhāreti, no ca rasarāgapaṭisaṁvedī.

“Aṭṭhaṅgasamannāgataṁ kho pana so bhavaṁ Gotamo āhāraṁ āhāreti -- neva davāya, na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya, vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya-- ‘iti purāṇañc (M.91./II,139.) vedanaṁ paṭihaṅkhāmi navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cā’ti So bhuttāvī pattodakaṁ paṭiggaṇhanto na pattaṁ unnāmeti, na pattaṁ onāmeti; na pattaṁ sannāmeti, na pattaṁ vināmeti. So pattodakaṁ paṭiggaṇhāti nātithokaṁ nātibahuṁ. So na khulukhulukārakaṁ pattaṁ dhovati, na samparivattakaṁ pattaṁ dhovati, na pattaṁ bhūmiyaṁ nikkhipitvā hatthe dhovati; hatthesu dhotesu patto dhoto hoti, patte dhote hatthā dhotā honti. So pattodakaṁ chaḍḍeti nātidūre nāccāsanne, na ca vicchaḍḍayamāno. So bhuttāvī na pattaṁ bhūmiyaṁ nikkhipati nātidūre nāccāsanne, na ca anatthiko pattena hoti, na ca ativelānurakkhī pattasmiṁ. So bhuttāvī muhuttaṁ tuṇhī nisīdati, na ca anumodanassa kālamatināmeti. So bhuttāvī anumodati, na taṁ bhattaṁ garahati, na aññaṁ bhattaṁ paṭikaṅkhati; aññadatthu dhammiyā kathāya taṁ parisaṁ sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. So taṁ parisaṁ dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā uṭṭhāyāsanā pakkamati. So nātisīghaṁ gacchati, nātisaṇikaṁ gacchati, na ca muccitukāmo gacchati; na ca tassa bhoto Gotamassa kāye cīvaraṁ accukkaṭṭhaṁ hoti na ca accokkaṭṭhaṁ, na ca kāyasmiṁ allīnaṁ na ca kāyasmā apakaṭṭhaṁ; na ca tassa bhoto Gotamassa kāyamhā vāto cīvaraṁ apavahati; na ca tassa bhoto Gotamassa kāye rajojallaṁ upalimpati So ārāmagato nisīdati paññatte āsane. Nisajja pāde pakkhāleti; na ca so bhavaṁ Gotamo pādamaṇḍanānuyogamanuyutto viharati. So pāde pakkhāletvā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So neva attabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti; attahitaparahita-- ubhayahitasabbalokahitameva (M.91./II,140.) so

bhavaṁ Gotamo cintento nisinno hoti. So ārāmagato parisati dhammaṁ deseti, na taṁ parisaṁ ussādeti, na taṁ parisaṁ apasādeti; aññadatthu dhammiyā kathāya taṁ parisaṁ sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti.

"Aṭṭhaṅgasamannāgato kho panassa bhoto Gotamassa mukhato ghoso niccharati-- vissaṭṭho ca, viññeyyo ca, mañju ca, savanīyo ca, bindu ca, avisārī ca, gambhīro ca, ninnādī ca. Yathāparisaṁ kho pana so bhavaṁ Gotamo sarena viññāpeti, na cassa bahiddhā parisāya ghoso niccharati. Te tena bhotā Gotamena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā uṭṭhāyāsanā pakkamanti avalokayamānāyeva avijahitattā. Addasāma kho mayaṁ, bho, taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ gacchantaṁ, addasāma ṭhitaṁ, addasāma antaragharaṁ pavisantaṁ, addasāma antaraghare nisinnaṁ tuṇhībhūtaṁ, addasāma antaraghare bhuñjantaṁ, addasāma bhuttāviṁ nisinnaṁ tuṇhībhūtaṁ, addasāma bhuttāviṁ anumodantaṁ, addasāma ārāmaṁ gacchantaṁ, addasāma ārāmagataṁ nisinnaṁ tuṇhībhūtaṁ, addasāma ārāmagataṁ parisati dhammaṁ desentaṁ. Ediso ca ediso ca so bhavaṁ Gotamo, tato ca bhiyyo"ti.

388. Evaṁ vutte, Brahmāyu brāhmaṇo uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā tikkhattuṁ udānaṁ udāneti--

"Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa.

"Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa.

"Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassā"ti.

"Appeva nāma mayaṁ kadāci karahaci tena bhotā Gotamena samāgaccheyyāma? Appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpo"ti!

389. Atha kho Bhagavā Videhesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena Mithilā tadavasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Mithilāyaṁ viharati Maghadevambavane. Assosuṁ kho Mithileyyakā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu, bho, (M.91./II,141.) Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi Mithilaṁ anuppatto, Mithilāyaṁ viharati Maghadevambavane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavāti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī'"ti.

Atha kho Mithileyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu; appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

390. Assosi kho Brahmāyu brāhmaṇo-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Mithilaṁ anuppatto, Mithilāyaṁ viharati Maghadevambavane"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo sambahulehi sāvakehi saddhiṁ yena Maghadevambavanaṁ tenupasaṅkami. Atha kho Brahmāyuno brāhmaṇassa avidūre ambavanassa etadahosi-- "Na kho metaṁ patirūpaṁ yohaṁ pubbe appaṭisaṁvidito samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkameyyan"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo aññataraṁ māṇavakaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, māṇavaka, yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena samaṇaṁ Gotamaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha-- 'Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo bhavantaṁ Gotamaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatī'ti. Evañca vadehi-- 'Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-- anuppatto, vīsavassasatiko jātiyā,

tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍuketubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Yāvatā, bho, brāhmaṇagahapatikā Mithilāyaṁ paṭivasanti, Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggamakkhāyati-- yadidaṁ bhogehi; Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggamakkhāyati-- yadidaṁ mantehi; (M.91./II,142.) Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggamakkhāyati-- yadidaṁ āyunā ceva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo'"ti.

"Evaṁ bho"ti kho so māṇavako Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho so māṇavako Bhagavantaṁ etadavoca-- "Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo bhavantaṁ Gotamaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati; evañca vadeti-- 'Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-- anuppatto, vīsavassasatiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍuketubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Yāvatā, bho, brāhmaṇagahapatikā Mithilāyaṁ paṭivasanti, Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggamakkhāyati-- yadidaṁ bhogehi; Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggamakkhāyati-- yadidaṁ mantehi; Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggamakkhāyati-- yadidaṁ āyunā ceva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo'"ti. "Yassadāni, māṇava, Brahmāyu brāhmaṇo kālaṁ maññatī"ti. Atha kho so māṇavako yena Brahmāyu brāhmaṇo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- "Katāvakāso khomhi bhavatā samaṇena Gotamena. Yassadāni bhavaṁ kālaṁ maññatī"ti.

391. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho sā parisā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna oramiya okāsamakāsi yathā taṁ ñātassa yasassino. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo taṁ parisaṁ etadavoca-- "Alaṁ, bho! Nisīdatha tumhe sake āsane. Idhāhaṁ samaṇassa Gotamassa santike nisīdissāmī"ti.

Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato (M.91./II,143.) kāye dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni samannesi. Addasā kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato kāye dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati-- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya ca. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi--

"Ye me dvattiṁsāti sutā, mahāpurisalakkhaṇā;
Duve tesaṁ na passāmi, bhoto kāyasmiṁ Gotama.
"Kacci kosohitaṁ bhoto, vatthaguyhaṁ naruttama;
Nārīsamānasavhayā, kacci jivhā na dassakā.
"Kacci pahūtajivhosi, yathā taṁ jāniyāmase;
Ninnāmayetaṁ pahūtaṁ, kaṅkhaṁ vinaya no ise.
"Diṭṭhadhammahitatthāya, samparāyasukhāya ca;
Katāvakāsā pucchāma, yaṁ kiñci abhipatthitan"ti.

392. Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Passati kho me ayaṁ Brahmāyu brāhmaṇo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati-- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya cā"ti Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi yathā addasa Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ. Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi; ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi; kevalampi nalāṭamaṇḍalaṁ jivhāya chādesi. Atha kho Bhagavā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ gāthāhi paccabhāsi--

"Ye te dvattiṁsāti sutā, mahāpurisalakkhaṇā;

Sabbe te mama kāyasmiṁ, mā te kaṅkhāhu brāhmaṇa.
"Abhiññeyyaṁ abhiññātaṁ, bhāvetabbañca bhāvitaṁ;
Pahātabbaṁ pahīnaṁ me, tasmā Buddhosmi brāhmaṇa.
(M.91./II,144.) "Diṭṭhadhammahitatthāya samparāyasukhāya ca.
Katāvakāso pucchassu, yaṁ kiñci abhipatthitan"ti.

393. Atha kho Brahmāyussa brāhmaṇassa etadahosi-- "Katāvakāso khomhi samaṇena Gotamena. Kiṁ nu kho ahaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ puccheyyaṁ-- 'diṭṭhadhammikaṁ vā atthaṁ samparāyikaṁ vā'"ti. Atha kho vussa brāhmaṇassa etadahosi-- "Kusalo kho ahaṁ diṭṭhadhammikānaṁ atthānaṁ. Aññepi maṁ diṭṭhadhammikaṁ atthaṁ pucchanti. Yaṁnūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ samparāyikaṁyeva atthaṁ puccheyyan"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi--

"Kathaṁ kho brāhmaṇo hoti, kathaṁ bhavati vedagū;
Tevijjo bho kathaṁ hoti, sotthiyo kinti vuccati.
"Arahaṁ bho kathaṁ hoti, kathaṁ bhavati kevalī;
Muni ca bho kathaṁ hoti, Buddho kinti pavuccatī"ti.

394. Atha kho Bhagavā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ gāthāhi paccabhāsi --

"Pubbenivāsaṁ yo vedi, saggāpāyañca passati;
Atho jātikkhayaṁ patto, abhiññā vosito muni.
"Cittaṁ visuddhaṁ jānāti, muttaṁ rāgehi sabbaso;
Pahīnajātimaraṇo, brahmacariyassa kevalī.
Pāragū sabbadhammānaṁ, Buddho tādī pavuccatī"ti.

Evaṁ vutte, Brahmāyu brāhmaṇo uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti-- "Brahmāyu ahaṁ, bho Gotama, brāhmaṇo; Brahmāyu ahaṁ, bho Gotama, brāhmaṇo"ti. Atha kho sā parisā acchariyabbhutacittajātā ahosi -- "Acchariyaṁ vata, bho, abbhutaṁ vata, bho! Yatra hi nāmāyaṁ Brahmāyu brāhmaṇo ñāto yasassī evarūpaṁ paramanipaccakāraṁ karissatī"ti. Atha kho Bhagavā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- (M.91./II,145.) "Alaṁ, brāhmaṇa, uṭṭhaha nisīda tvaṁ sake āsane yato te mayi cittaṁ pasannan"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo uṭṭhahitvā sake āsane nisīdi.

395. Atha kho Bhagavā Brahmāyussa brāhmaṇassa anupubbiṁ kathaṁ kathesi, seyyathidaṁ-- dānakathaṁ, sīlakathaṁ, saggakathaṁ; kāmānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ kallacittaṁ muducittaṁ vinīvaraṇacittaṁ udaggacittaṁ pasannacittaṁ, atha yā Buddhānaṁ sāmukkaṁsikā dhammadesanā taṁ pakāsesi-- dukkhaṁ, samudayaṁ, nirodhaṁ, maggaṁ. Seyyathāpi nāma suddhaṁ vatthaṁ apagatakāḷakaṁ sammadeva rajanaṁ paṭiggaṇheyya, evameva Brahmāyussa brāhmaṇassa tasmiṁyeva āsane virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi-- "Yaṁ kiñci samudayadhammaṁ sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogāḷhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti-- evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Adhivāsetu ca me bhavaṁ Gotamo svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi-- "Kālo, bho Gotama, niṭṭhitaṁ bhattan"ti.

(M.91./II,146.) Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Brahmāyussa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo sattāhaṁ Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṅghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bhagavā tassa sattāhassa accayena Videhesu cārikaṁ pakkāmi. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo acirapakkantassa Bhagavato kālamakāsi. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Brahmāyu, bhante, brāhmaṇo kālaṅkato. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti? "Paṇḍito, bhikkhave, Brahmāyu brāhmaṇo paccapādi dhammassānudhammaṁ, na ca maṁ dhammādhikaraṇaṁ vihesesi. Brahmāyu, bhikkhave, brāhmaṇo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī, anāvattidhammo tasmā lokā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Brahmāyusuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.92.) (2) Selasuttaṁ

▶Sn.3.7. Selasuttaṁ、cf. Thag.818~841

396. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Aṅguttarāpesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ aḍḍhateḷasehi bhikkhusatehi yena Āpaṇaṁ nāma Aṅguttarāpānaṁ nigamo tadavasari. Assosi kho Keṇiyo jaṭilo-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Aṅguttarāpesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ aḍḍhateḷasehi bhikkhusatehi āpaṇaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavāti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī'"ti.

Atha kho Keṇiyo jaṭilo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Keṇiyaṁ jaṭilaṁ Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi Atha kho Keṇiyo jaṭilo Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahaṁsito Bhagavantaṁ etadavoca-- "Adhivāsetu me bhavaṁ Gotamo svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā"ti. Evaṁ vutte, Bhagavā Keṇiyaṁ jaṭilaṁ etadavoca-- "Mahā kho, Keṇiya, bhikkhusaṅgho aḍḍhateḷasāni bhikkhusatāni, tvañca brāhmaṇesu abhippasanno"ti. Dutiyampi kho Keṇiyo jaṭilo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kiñcāpi kho, bho Gotama, mahā bhikkhusaṅgho aḍḍhateḷasāni bhikkhusatāni, ahañca brāhmaṇesu abhippasanno; adhivāsetu me bhavaṁ Gotamo svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā"ti. Dutiyampi kho Bhagavā Keṇiyaṁ jaṭilaṁ etadavoca-- "Mahā kho, Keṇiya, bhikkhusaṅgho aḍḍhateḷasāni bhikkhusatāni, tvañca brāhmaṇesu abhippasanno"ti. Tatiyampi kho Keṇiyo jaṭilo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kiñcāpi kho, bho Gotama, mahā bhikkhusaṅgho aḍḍhateḷasāni bhikkhusatāni, ahañca brāhmaṇesu abhippasanno; adhivāsetu me bhavaṁ Gotamo svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā"ti Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Keṇiyo jaṭilo Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā yena sako assamo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mittāmacce ñātisālohite āmantesi-- "Suṇantu me bhonto, mittāmaccā ñātisālohitā; samaṇo me Gotamo nimantito svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Yena me

kāyaveyyāvaṭikaṁ kareyyāthā”ti. “Evaṁ, bho”ti kho Keṇiyassa jaṭilassa mittāmaccā ñātisālohitā Keṇiyassa jaṭilassa paṭissutvā appekacce uddhanāni khaṇanti, appekacce kaṭṭhāni phālenti, appekacce bhājanāni dhovanti, appekacce udakamaṇikaṁ patiṭṭhāpenti, appekacce āsanāni paññapenti. Keṇiyo pana jaṭilo sāmaṁyeva maṇḍalamālaṁ paṭiyādeti.

397. Tena kho pana samayena Selo brāhmaṇo āpaṇe paṭivasati tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo, tīṇi ca māṇavakasatāni mante vāceti. Tena kho pana samayena Keṇiyo jaṭilo sele brāhmaṇe abhippasanno hoti. Atha kho Selo brāhmaṇo tīhi māṇavakasatehi parivuto jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Keṇiyassa jaṭilassa assamo tenupasaṅkami. Addasā kho Selo brāhmaṇo Keṇiyassa jaṭilassa assame appekacce uddhanāni khaṇante, appekacce kaṭṭhāni phālente, appekacce bhājanāni dhovante, appekacce udakamaṇikaṁ patiṭṭhāpente, appekacce āsanāni paññapente, Keṇiyaṁ pana jaṭilaṁ sāmaṁyeva maṇḍalamālaṁ paṭiyādentaṁ. Disvāna Keṇiyaṁ jaṭilaṁ etadavoca-- “Kiṁ nu bhoto Keṇiyassa āvāho vā bhavissati vivāho vā bhavissati mahāyañño vā paccupaṭṭhito, rājā vā māgadho seniyo bimbisāro nimantito svātanāya saddhiṁ balakāyenā”ti? “Na me, bho Sela, āvāho bhavissati napi vivāho bhavissati napi rājā māgadho seniyo bimbisāro nimantito svātanāya saddhiṁ balakāyena; api ca kho me mahāyañño paccupaṭṭhito. Atthi, bho, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Aṅguttarāpesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ aḍḍhateḷasehi bhikkhusatehi āpaṇaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- ‘itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā’ti. So me nimantito svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā”ti.

“Buddhoti bho Keṇiya, vadesi”?

“Buddhoti-- bho Sela, vadāmi”.

“Buddhoti-- bho Keṇiya, vadesi”?

“Buddhoti-- bho Sela, vadāmī”ti.

398. Atha kho Selassa brāhmaṇassa etadahosi-- “Ghosopi kho eso dullabho lokasmiṁ-- yadidaṁ ‘Buddho’ti. Āgatāni kho panamhākaṁ mantesu dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yehi samannāgatassa mahāpurisassa dveyeva gatiyo bhavanti anaññā. Sace agāraṁ ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī janapadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato. Tassimāni satta ratanāni bhavanti, seyyathidaṁ-- cakkaratanaṁ, hatthiratanaṁ, assaratanaṁ, maṇiratanaṁ, itthiratanaṁ, gahapatiratanaṁ, pariṇāyakaratanameva sattamaṁ. Parosahassaṁ kho panassa puttā bhavanti sūrā vīraṅgarūpā parasenappamaddanā. So imaṁ pathaviṁ sāgarapariyantaṁ adaṇḍena asatthena dhammena abhivijiya ajjhāvasati. Sace pana agārasmā anagāriyaṁ pabbajati, arahaṁ hoti sammāsambuddho loke vivaṭṭacchado”.

“Kahaṁ pana, bho Keṇiya, etarahi so bhavaṁ Gotamo viharati arahaṁ sammāsambuddho”ti? Evaṁ vutte, Keṇiyo jaṭilo dakkhiṇaṁ bāhuṁ paggahetvā Selaṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- “Yenesā, bho Sela, nīlavanarājī”ti. Atha kho Selo brāhmaṇo tīhi māṇavakasatehi saddhiṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami. Atha kho Selo brāhmaṇo te māṇavake āmantesi-- “Appasaddā bhonto āgacchantu pade padaṁ nikkhipantā; durāsadā hi te Bhagavanto sīhāva ekacarā. Yadā cāhaṁ, bho, samaṇena Gotamena saddhiṁ manteyyaṁ, mā me bhonto antarantarā kathaṁ opātetha. Kathāpariyosānaṁ me bhavanto āgamentū”ti. Atha kho Selo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Selo brāhmaṇo Bhagavato kāye dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni samannesi.

Addasā kho Selo brāhmaṇo Bhagavato kāye dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati-- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya ca. Atha kho Bhagavato

etadahosi-- “Passati kho me ayaṁ Selo brāhmaṇo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati-- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya cā”ti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi, yathā addasa Selo brāhmaṇo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ. Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi; ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi; kevalampi nalāṭamaṇḍalaṁ jivhāya chādesi. Atha kho Selassa brāhmaṇassa etadahosi-- “Samannāgato kho samaṇo Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi paripuṇṇehi, no aparipuṇṇehi; no ca kho naṁ jānāmi Buddho vā no vā. Sutaṁ kho pana metaṁ brāhmaṇānaṁ vuddhānaṁ mahallakānaṁ ācariyapācariyānaṁ bhāsamānānaṁ-- ‘ye te bhavanti arahanto sammāsambuddhā te sake vaṇṇe bhaññamāne attānaṁ pātukarontī’ti. Yaṁnūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyyan”ti.

399. Atha kho Selo brāhmaṇo Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi--

“Paripuṇṇakāyo suruci, sujāto cārudassano;
Suvaṇṇavaṇṇosi Bhagavā, susukkadāṭhosi vīriyavā.
“Narassa hi sujātassa, ye bhavanti viyañjanā;
Sabbe te tava kāyasmiṁ, mahāpurisalakkhaṇā.
“Pasannanetto sumukho, brahā uju patāpavā;
Majjhe samaṇasaṅghassa, ādiccova virocasi.
“Kalyāṇadassano bhikkhu, kañcanasannibhattaco;
Kiṁ te samaṇabhāvena, evaṁ uttamavaṇṇino.
“Rājā arahasi bhavituṁ, cakkavattī rathesabho;
Cāturanto vijitāvī, jambusaṇḍassa issaro.
“Khattiyā bhogirājāno, anuyantā bhavantu te.
Rājābhirājā manujindo, rajjaṁ kārehi Gotama”.
“Rājāhamasmi Selāti, dhammarājā anuttaro;
Dhammena cakkaṁ vattemi, cakkaṁ appaṭivattiyaṁ”.
“Sambuddho paṭijānāsi, dhammarājā anuttaro;
‘Dhammena cakkaṁ vattemi’, iti bhāsasi Gotama.
“Ko nu senāpati bhoto, sāvako satthuranvayo;
Ko te tamanuvatteti, dhammacakkaṁ pavattitaṁ”.
“Mayā pavattitaṁ cakkaṁ, (Selāti Bhagavā dhammacakkaṁ anuttaraṁ.
Sāriputto anuvatteti, anujāto Tathāgataṁ.
“Abhiññeyyaṁ abhiññātaṁ, bhāvetabbañca bhāvitaṁ;
Pahātabbaṁ pahīnaṁ me, tasmā Buddhosmi brāhmaṇa.
“Vinayassu mayi kaṅkhaṁ, adhimuccassu brāhmaṇa;
Dullabhaṁ dassanaṁ hoti, sambuddhānaṁ abhiṇhaso.
“Yesaṁ ve dullabho loke, pātubhāvo abhiṇhaso;
Sohaṁ brāhmaṇa sambuddho, sallakatto anuttaro.
“Brahmabhūto atitulo, mārasenappamaddano;
Sabbāmitte vasī katvā, modāmi akutobhayo”.
“Imaṁ bhonto nisāmetha, yathā bhāsati cakkhumā;
Sallakatto mahāvīro, sīhova nadatī vane.
“Brahmabhūtaṁ atitulaṁ, mārasenappamaddanaṁ;
Ko disvā nappasīdeyya, api kaṇhābhijātiko.
“Yo maṁ icchati anvetu, yo vā nicchati gacchatu;
Idhāhaṁ pabbajissāmi, varapaññassa santike”.
“Etañce ruccati bhoto, sammāsambuddhasāsanaṁ.
Mayampi pabbajissāma, varapaññassa santike”.

"Brāhmaṇā tisatā ime, yācanti pañjalīkatā;
Brahmacariyaṁ carissāma, Bhagavā tava santike".
"Svākkhātaṁ brahmacariyaṁ, (selāti Bhagavā sandiṭṭhikamakālikaṁ.
Yattha amoghā pabbajjā, appamattassa sikkhato"ti.

Alattha kho Selo brāhmaṇo sapariso Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ.

400. Atha kho Keṇiyo jaṭilo tassā rattiyā accayena sake assame paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi-- "Kālo, bho Gotama, niṭṭhitaṁ bhattan"ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Keṇiyassa jaṭilassa assamo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Atha kho Keṇiyo jaṭilo Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṅghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi, sampavāresi. Atha kho Keṇiyo jaṭilo Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Keṇiyaṁ jaṭilaṁ Bhagavā imāhi gāthāhi anumodi--

"Aggihuttamukhā yaññā, sāvittī chandaso mukhaṁ;
Rājā mukhaṁ manussānaṁ, nadīnaṁ sāgaro mukhaṁ.
"Nakkhattānaṁ mukhaṁ cando, ādicco tapataṁ mukhaṁ;
Puññaṁ ākaṅkhamānānaṁ, saṅgho ve yajataṁ mukhan"ti.

Atha kho Bhagavā Keṇiyaṁ jaṭilaṁ imāhi gāthāhi anumoditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Selo sapariso eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Selo sapariso arahataṁ ahosi. Atha kho āyasmā Selo sapariso yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi --

"Yaṁ taṁ saraṇamāgamma, ito aṭṭhami cakkhumā;
Sattarattena Bhagavā, dantamha tava sāsane.
"Tuvaṁ Buddho tuvaṁ satthā, tuvaṁ mārābhibhū muni;
Tuvaṁ anusaye chetvā, tiṇṇo tāresimaṁ pajaṁ.
"Upadhī te samatikkantā, āsavā te padālitā;
Sīhova anupādāno, pahīnabhayabheravo.
"Bhikkhavo tisatā ime, tiṭṭhanti pañjalīkatā;
Pāde vīra pasārehi, nāgā vandantu satthuno"ti.

Selasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.93./II,147.)

(M.93.) (3) Assalāyanasuttaṁ

▶T.46.(151)(vol.1.663.)

401. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Nānāverajjakānaṁ brāhmaṇānaṁ pañcamattāni brāhmaṇasatāni Sāvatthiyaṁ paṭivasanti kenacideva karaṇīyena. Atha kho tesaṁ brāhmaṇānaṁ etadahosi-- "Ayaṁ kho samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññapeti. Ko nu kho pahoti samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun"ti? Tena kho pana samayena Assalāyano nāma māṇavo Sāvatthiyaṁ paṭivasati daharo, vuttasiro, soḷasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Atha kho tesaṁ brāhmaṇānaṁ etadahosi-- "Ayaṁ

kho Assalāyano māṇavo Sāvatthiyaṁ paṭivasati daharo, vuttasiro, soḷasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū …pe… anavayo. So kho pahoti samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun”ti.

Atha kho te brāhmaṇā yena Assalāyano māṇavo tenupaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etadavocuṁ-- “Ayaṁ, bho Assalāyana samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññapeti. Etu bhavaṁ Assalāyano samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetū”ti.

Evaṁ vutte, Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etadavoca-- “Samaṇo Khalu, bho, Gotamo dhammavādī; dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā bhavanti. Nāhaṁ sakkomi samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun”ti. Dutiyampi kho te brāhmaṇā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etadavocuṁ-- “Ayaṁ, bho Assalāyana, samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññapeti. Etu bhavaṁ Assalāyano samaṇena Gotamena (M.93./II,148.) saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetu. Caritaṁ kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakan”ti. Dutiyampi kho Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etadavoca-- “Samaṇo Khalu, bho, Gotamo dhammavādī; dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā bhavanti Nāhaṁ sakkomi samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun”ti. Tatiyampi kho te brāhmaṇā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etadavocuṁ-- “Ayaṁ, bho Assalāyana, samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññapeti. Etu bhavaṁ Assalāyano samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetu. Caritaṁ kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakaṁ. Mā bhavaṁ Assalāyano ayuddhaparājitaṁ parājayī”ti.

Evaṁ vutte, Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etadavoca-- “Addhā kho ahaṁ bhavanto na labhāmi. Samaṇo Khalu, bho, Gotamo dhammavādī; dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā bhavanti. Nāhaṁ sakkomi samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetunti. Api cāhaṁ bhavantānaṁ vacanena gamissāmī”ti.

402. Atha kho Assalāyano māṇavo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhiṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Assalāyano māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Brāhmaṇā, bho Gotama, evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇova sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā’ti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā”ti? “Dissanti kho pana, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ brāhmaṇiyo utuniyopi gabbhiniyopi vijāyamānāpi pāyamānāpi. Te ca brāhmaṇiyonijāva samānā evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇāva sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā’”ti. (M.93./II,149.) “Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

403. “Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, sutaṁ te-- ‘yonakambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vaṇṇā-- ayyo ceva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotī’”ti “Evaṁ, bho, sutaṁ taṁ me-- ‘yonakambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vaṇṇā-- ayyo ceva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotī’”ti. “Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti? “Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

404. “Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, khattiyova nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, no brāhmaṇo? Vessova nu kho …pe… suddova nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu

byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, no brāhmaṇo”ti? “No hidaṁ, bho Gotama. Khattiyopi hi, bho Gotama, pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya. Brāhmaṇopi hi, bho Gotama …pe… vessopi hi, bho Gotama …pe… suddopi hi, bho Gotama …pe… sabbepi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pāṇātipātino (M.93./II,150.) adinnādāyino kāmesumicchācārino musāvādino pisuṇavācā pharusavācā samphappalāpino abhijjhālū byāpannacittā micchādiṭṭhī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyyun”ti. “Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti? “Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

405. “Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, brāhmaṇova nu kho pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesumicchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāya vācāya paṭivirato pharusāya vācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, no khattiyo no vesso, no suddo”ti? “No hidaṁ, bho Gotama! Khattiyopi hi, bho Gotama, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesumicchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāya vācāya paṭivirato pharusāya vācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya. Brāhmaṇopi hi, bho Gotama …pe… vessopi hi, bho Gotama …pe… suddopi hi, bho Gotama …pe… sabbepi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pāṇātipātā paṭiviratā adinnādānā paṭiviratā kāmesumicchācārā paṭiviratā musāvādā paṭiviratā pisuṇāya vācāya paṭiviratā pharusāya vācāya paṭiviratā samphappalāpā paṭiviratā anabhijjhālū abyāpannacittā sammādiṭṭhī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyun”ti. “Ettha, Assalāyana brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti? “Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha (M.93./II,151.) brāhmaṇā evametaṁ maññanti -- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

406. “Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, brāhmaṇova nu kho pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ, no khattiyo, no vesso no suddo”ti? “No hidaṁ, bho Gotama! Khattiyopi hi, bho Gotama, pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ; brāhmaṇopi hi, bho Gotama… vessopi hi bho Gotama… suddopi hi, bho Gotama… sabbepi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetun”ti. “Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti? “Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

407. “Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, brāhmaṇova nu kho pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddo”ti? “No hidaṁ, bho Gotama! Khattiyopi hi, bho Gotama, pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, brāhmaṇopi hi, bho Gotama… vessopi hi, bho Gotama… suddopi hi, bho Gotama… sabbepi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetun”ti. “Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti? “Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti-- ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’”ti.

408. “Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, idha rājā khattiyo (M.93./II,152.) muddhāvasitto nānājaccānaṁ purisānaṁ purisasataṁ sannipāteyya-- ‘āyantu bhonto ye tattha

khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannā, sākassa vā sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya, aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontu. Āyantu pana bhonto ye tattha caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā Pukkusakulā uppannā, sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya, aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontū'ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, yo evaṁ nu kho so khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, so eva nu khvāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ; yo pana so caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā Pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato svāssa aggi na ceva accimā na ca vaṇṇavā na ca pabhassaro, na ca tena sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun"ti? "No hidaṁ, bho Gotama! Yopi hi so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato svāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ; yopi so caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā Pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, svāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ. Sabbopi hi, bho Gotama, aggi accimā (M.93./II,153.) ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca, sabbenapi sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun"ti. "Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu-- 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇāva sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā'"ti? "Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti-- 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā'"ti.

409. "Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, idha khattiyakumāro brāhmaṇakaññāya saddhiṁ saṁvāsaṁ kappeyya, tesaṁ saṁvāsamanvāya putto jāyetha; yo so khattiyakumārena brāhmaṇakaññāya putto uppanno, siyā so mātupi sadiso pitupi sadiso, 'khattiyo'tipi vattabbo 'brāhmaṇo'tipi vattabbo"ti? "Yo so, bho Gotama, khattiyakumārena brāhmaṇakaññāya putto uppanno, siyā so mātupi sadiso pitupi sadiso, 'khattiyo'tipi vattabbo 'brāhmaṇo'tipi vattabbo"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, idha brāhmaṇakumāro khattiyakaññāya saddhiṁ saṁvāsaṁ kappeyya, tesaṁ saṁvāsamanvāya putto jāyetha; yo so brāhmaṇakumārena khattiyakaññāya putto uppanno, siyā so mātupi sadiso pitupi sadiso, 'khattiyo'tipi vattabbo 'brāhmaṇo'tipi vattabbo"ti? "Yo so, bho Gotama, brāhmaṇakumārena khattiyakaññāya putto uppanno, siyā so mātupi sadiso pitupi sadiso, 'khattiyo'tipi vattabbo 'brāhmaṇo'tipi vattabbo"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana idha vaḷavaṁ gadrabhena sampayojeyyuṁ, tesaṁ sampayogamanvāya kisoro jāyetha; yo so vaḷavāya gadrabhena kisoro uppanno, siyā so mātupi sadiso pitupi sadiso, 'asso'tipi vattabbo 'gadrabho'tipi vattabbo"ti? "Kuṇḍañhi so, bho Gotama, assataro hoti. Idaṁ (M.93./II,154.) hissa bho Gotama, nānākaraṇaṁ passāmi; amutra ca panesānaṁ na kiñci nānākaraṇaṁ passāmī"ti.

"Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-- udariyā, eko ajjhāyako upanīto eko anajjhāyako anupanīto. Kamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā"ti? "Yo so, bho Gotama, māṇavako ajjhāyako upanīto tamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā. Kiñhi, bho Gotama, anajjhāyake anupanīte dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatī"ti?

"Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana, idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-- udariyā, eko ajjhāyako upanīto dussīlo pāpadhammo, eko anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo.

Kamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā”ti? “Yo so, bho Gotama, māṇavako anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo tamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā. Kiñhi, bho Gotama, dussīle pāpadhamme dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatī”ti?

“Pubbe kho tvaṁ, Assalāyana, jātiṁ agamāsi; jātiṁ gantvā mante agamāsi; mante gantvā tape agamāsi; tape gantvā cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paccāgato, yamahaṁ paññapemī”ti. Evaṁ vutte, Assalāyano māṇavo tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno nisīdi.

410. Atha kho Bhagavā Assalāyanaṁ māṇavaṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ appaṭibhānaṁ viditvā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etadavoca-- “Bhūtapubbaṁ, Assalāyana, sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti ‘brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno (M.93./II,155.) añño vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’ti. Assosi kho Assalāyana, asito devalo isi-- ‘sattannaṁ kira brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ -- brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo …pe… brahmadāyādā’ti. Atha kho, Assalāyana, asito devalo isi kesamassuṁ kappetvā mañjiṭṭhavaṇṇāni dussāni nivāsetvā paṭaliyo upāhanā āruhitvā jātarūpamayaṁ daṇḍaṁ gahetvā sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ patthaṇḍile pāturahosi. Atha kho, Assalāyana, asito devalo isi sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ patthaṇḍile caṅkamamāno evamāha-- ‘handa, ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā; handa, ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā’ti? Atha kho, Assalāyana, sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ etadahosi-- ‘Ko nāyaṁ gāmaṇḍalarūpo viya sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ patthaṇḍile caṅkamamāno evamāha-- ‘handa, ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā; handa, ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatāti? Handa, naṁ abhisapāmā’ti. Atha kho, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo asitaṁ devalaṁ isiṁ abhisapiṁsu-- ‘bhasmā, vasala, hohi; bhasmā, vasala, hohī’ti. Yathā yathā kho, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo asitaṁ devalaṁ isiṁ abhisapiṁsu tathā tathā asito devalo isi abhirūpataro ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro ca. Atha kho, Assalāyana, sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ etadahosi-- ‘Moghaṁ vata no tapo, aphalaṁ brahmacariyaṁ. Mayañhi pubbe yaṁ abhisapāma-- bhasmā, vasala, hohi; bhasmā, vasala, hohīti bhasmāva bhavati ekacco. Imaṁ pana mayaṁ yathā yathā abhisapāma tathā tathā abhirūpataro ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro cā’ti. ‘Na bhavantānaṁ moghaṁ tapo, nāphalaṁ brahmacariyaṁ. Iṅgha bhavanto, yo mayi manopadoso taṁ pajahathā’ti. (M.93./II,156.) ‘Yo bhavati manopadoso taṁ pajahāma. Ko nu bhavaṁ hotī’ti? ‘Suto nu bhavataṁ-- asito devalo isī’ti? ‘Evaṁ, bho’. ‘So khvāhaṁ, bho, homī’ti. Atha kho, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo asitaṁ devalaṁ isiṁ abhivādetuṁ upakkamiṁsu.

411. “Atha kho, Assalāyana, asito devalo isi satta brāhmaṇisayo etadavoca-- ‘Sutaṁ metaṁ, bho, sattannaṁ kira brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ -- brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇova sukko vaṇṇo kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇāva sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā’ti. ‘Evaṁ, bho’.

“‘Jānanti pana bhonto-- yā janikā mātā brāhmaṇaṁyeva agamāsi, no abrāhmaṇan’ti? ‘No hidaṁ, bho’.

“‘Jānanti pana bhonto-- yā janikāmātu mātā yāva sattamā mātumātāmahayugā brāhmaṇaṁyeva agamāsi, no abrāhmaṇan’ti? ‘No hidaṁ, bho’.

“‘Jānanti pana bhonto-- yo janako pitā brāhmaṇiṁyeva agamāsi, no abrāhmaṇin’ti? ‘No hidaṁ, bho’.

“‘Jānanti pana bhonto-- yo janakapitu pitā yāva sattamā pitupitāmahayugā brāhmaṇiṁyeva agamāsi, no abrāhmaṇin’ti? ‘No hidaṁ, bho’.

“‘Jānanti pana bhonto-- yathā gabbhassa avakkanti hotī’ti ? ‘Jānāma mayaṁ, bho--

yathā gabbhassa avakkanti hoti. (M.93./II,157.) Idha mātāpitaro ca sannipatitā honti, mātā ca utunī hoti, gandhabbo ca paccupaṭṭhito hoti; evaṁ tiṇṇaṁ sannipātā gabbhassa avakkanti hotī'ti.

"'Jānanti pana bhonto-- taggha, so gandhabbo khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā'ti? 'Na mayaṁ, bho, jānāma-- taggha so gandhabbo khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā'ti. 'Evaṁ sante, bho, jānātha-- ke tumhe hothā'ti? 'Evaṁ sante, bho na mayaṁ jānāma ke mayaṁ homā'ti. Te hi nāma, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo asitena devalena isinā sake jātivāde samanuyuñjīyamānā samanuggāhīyamānā samanubhāsīyamānā na sampāyissanti; kiṁ pana tvaṁ etarahi mayā sakasmiṁ jātivāde samanuyuñjīyamāno samanuggāhīyamāno samanubhāsīyamāno sampāyissasi, yesaṁ tvaṁ sācariyako na puṇṇo dabbigāho"ti.

Evaṁ vutte, Assalāyano māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama …pe… upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Assalāyanasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.94.) (4) Ghoṭamukhasuttaṁ

▶cf.M.51.Kandarakasuttaṁ

412. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā udeno Bārāṇasiyaṁ viharati khemiyambavane. Tena kho pana samayena Ghoṭamukho brāhmaṇo Bārāṇasiṁ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo (M.94./II,158.) jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena khemiyambavanaṁ tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena āyasmā Udeno abbhokāse caṅkamati. Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo yenāyasmā Udeno tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Udenena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā āyasmantaṁ Udenaṁ caṅkamantaṁ anucaṅkamamāno evamāha-- "Ambho samaṇa, 'natthi dhammiko paribbajo' -- evaṁ me ettha hoti. Tañca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā panettha dhammo"ti.

Evaṁ vutte, āyasmā Udeno caṅkamā orohitvā vihāraṁ pavisitvā paññatte āsane nisīdi. Ghoṭamukhopi kho brāhmaṇo caṅkamā orohitvā vihāraṁ pavisitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho ghoṭamukhaṁ brāhmaṇaṁ āyasmā Udeno etadavoca-- "Saṁvijjanti kho, brāhmaṇa, āsanāni. Sace ākaṅkhasi, nisīdā"ti. "Etadeva kho pana mayaṁ bhoto Udena ssa āgamayamānā (na.) nisīdāma. Kathañhi nāma mādiso pubbe animantito āsane nisīditabbaṁ maññeyyā"ti? Atha kho ghoṭamukho brāhmaṇo aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantaṁ udenaṁ etadavoca-- "Ambho samaṇa, 'natthi dhammiko paribbajo'-- evaṁ me ettha hoti. Tañca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā panettha dhammo"ti. "Sace kho pana me tvaṁ, brāhmaṇa, anuññeyyaṁ anujāneyyāsi, paṭikkositabbañca paṭikkoseyyāsi; yassa ca pana me bhāsitassa atthaṁ na jāneyyāsi, mamaṁyeva tattha uttari paṭipuccheyyāsi -- 'idaṁ, bho Udena, kathaṁ, imassa kvattho'ti? Evaṁ katvā siyā no ettha kathāsallāpo"ti. "Anuññeyyaṁ khvāhaṁ bhoto Udenassa anujānissāmi, paṭikkositabbañca paṭikkosissāmi; yassa ca panāhaṁ (M.94./II,159.) bhoto udenassa bhāsitassa atthaṁ na jānissāmi, bhavantaṁyeva tattha Udenaṁ uttari paṭipucchissāmi-- 'idaṁ, bho Udena, kathaṁ, imassa kvattho'ti? Evaṁ katvā hotu no ettha kathāsallāpo"ti.

413. "Cattārome, brāhmaṇa, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha pana, brāhmaṇa ekacco puggalo nevattantapo hoti

nāttaparitāpanānuyogamanuyutto, na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imesaṁ, brāhmaṇa, catunnaṁ puggalānaṁ katamo te puggalo cittaṁ ārādhetī"ti?

"Yvāyaṁ, bho udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto ayaṁ me puggalo cittaṁ nārādheti; yopāyaṁ, bho Udena, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto ayampi me puggalo cittaṁ nārādheti; yopāyaṁ, bho Udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto ayampi me puggalo cittaṁ nārādheti; yo ca kho ayaṁ, bho Udena, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Ayameva me puggalo cittaṁ ārādhetī"ti.

"Kasmā pana te, brāhmaṇa, ime tayo puggalā cittaṁ nārādhentī"ti? "Yvāyaṁ, bho Udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto so attānaṁ sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ nārādheti. (M.94./II,160.) Yopāyaṁ bho Udena, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto so paraṁ sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ nārādheti. Yopāyaṁ, bho udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto so attānañca parañca sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ nārādheti. Yo ca kho ayaṁ, bho Udena, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati, so attānañca parañca sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ neva ātāpeti na paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ ārādhetī"ti.

414. "Dvemā, brāhmaṇa, parisā. Katamā dve? Idha, brāhmaṇa, ekaccā parisā sārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pariyesati, dāsidāsaṁ pariyesati, khettavatthuṁ pariyesati, jātarūparajataṁ pariyesati.

"Idha pana, brāhmaṇa, ekaccā parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya, dāsidāsaṁ pahāya, khettavatthuṁ pahāya, jātarūparajataṁ pahāya, agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā. Svāyaṁ, brāhmaṇa, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Idha katamaṁ tvaṁ, brāhmaṇa, puggalaṁ katamāya parisāya bahulaṁ samanupassasi-- yā cāyaṁ parisā sārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pariyesati dāsidāsaṁ pariyesati khettavatthuṁ pariyesati jātarūparajataṁ pariyesati, yā cāyaṁ parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya dāsidāsaṁ pahāya khettavatthuṁ pahāya jātarūparajataṁ pahāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā"ti?
(M.94./II,161.) "Yvāyaṁ bho Udena, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati; imāhaṁ puggalaṁ yāyaṁ parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya dāsidāsaṁ pahāya khettavatthuṁ pahāya jātarūparajataṁ pahāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā imissaṁ parisāyaṁ bahulaṁ samanupassāmī"ti.

"Idāneva kho pana te, brāhmaṇa, bhāsitaṁ-- 'mayaṁ evaṁ ājānāma-- ambho samaṇa, natthi dhammiko paribbajo, evaṁ me ettha hoti. Tañca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā panettha dhammo'"ti. "Addhā mesā, bho Udena, sānuggahā vācā bhāsitā. 'Atthi dhammiko paribbajo'-- evaṁ me ettha hoti. Evañca pana maṁ bhavaṁ udeno dhāretu. Ye ca me bhotā udenena cattāro puggalā saṁkhittena vuttā vitthārena avibhattā, sādhu me

bhavaṁ, udeno ime cattāro puggale vitthārena vibhajatu anukampaṁ upādāyā”ti. “Tena hi, brāhmaṇa, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bho”ti kho ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmato Udenassa paccassosi. Āyasmā udeno etadavoca--

415. “Katamo ca, brāhmaṇa, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo acelako hoti muttācāro hatthāpalekhano na-- ehibhaddantiko natiṭṭhabhaddantiko, nābhihaṭaṁ na uddissakataṁ na nimantanaṁ sādiyati. So na kumbhimukhā paṭiggaṇhāti, na kaḷopimukhā paṭiggaṇhāti, na eḷakamantaraṁ, na daṇḍamantaraṁ, na musalamantaraṁ, na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ, na gabbhiniyā, na pāyamānāya (M.94./II,162.) na purisantaragatāya, na saṅkittīsu, na yattha sā upaṭṭhito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na macchaṁ na maṁsaṁ, na suraṁ na merayaṁ na thusodakaṁ pivati. So ekāgāriko vā hoti ekālopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko …pe… sattāgāriko vā hoti sattālopiko; ekissāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti …pe… sattahipi dattīhi yāpeti; ekāhikampi āhāraṁ āhāreti, dvīhikampi āhāraṁ āhāreti …pe… sattāhikampi āhāraṁ āhāreti-- iti evarūpaṁ addhamāsikaṁ pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. So sākabhakkho vā hoti, sāmākabhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti haṭabhakkho vā hoti, kaṇabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tiṇabhakkho vā hoti, gomayabhakkho vā hoti, vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. So sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, paṁsukūlānipi dhāreti, tirīṭānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalakacīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vāḷakambalampi dhāreti, ulūkapakkhampi dhāreti; kesamassulocakopi hoti kesamassulocanānuyogamanuyutto ubbhaṭṭhakopi hoti āsanapaṭikkhitto, ukkuṭikopi hoti ukkuṭikappadhānamanuyutto, kaṇṭakāpassayikopi hoti kaṇṭakāpassaye seyyaṁ kappeti; sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati-- iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Ayaṁ vuccati, brāhmaṇa, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto.

416. “Katamo ca, brāhmaṇa, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko sākuṇiko māgaviko luddo macchaghātako coro coraghātako goghātako bandhanāgāriko-- ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Ayaṁ vuccati, brāhmaṇa, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto.

417. “Katamo ca, brāhmaṇa, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo rājā vā hoti khattiyo muddhāvasitto, brāhmaṇo vā mahāsālo. So puratthimena nagarassa navaṁ santhāgāraṁ kārāpetvā kesamassuṁ ohāretvā kharājinaṁ nivāsetvā sappitelena kāyaṁ abbhañjitvā magavisāṇena piṭṭhiṁ kaṇḍuvamāno navaṁ santhāgāraṁ pavisati saddhiṁ mahesiyā brāhmaṇena ca purohitena. So tattha anantarahitāya bhūmiyā haritupalittāya seyyaṁ kappeti. Ekissāya gāviyā sarūpavacchāya yaṁ ekasmiṁ thane khīraṁ hoti tena rājā yāpeti, yaṁ dutiyasmiṁ thane khīraṁ hoti tena mahesī yāpeti, yaṁ tatiyasmiṁ thane khīraṁ hoti tena brāhmaṇo purohito yāpeti, yaṁ catutthasmiṁ thane khīraṁ hoti tena aggiṁ juhati, avasesena vacchako yāpeti. So evamāha-- ‘ettakā usabhā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatarā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatariyo haññantu yaññatthāya, ettakā ajā haññantu yaññatthāya’, ettakā urabbhā haññantu yaññatthāya, ettakā assā haññantu yaññatthāya, ettakā rukkhā chijjantu yūpatthāya, ettakā dabbhā lūyantu barihisatthāyā’ti. Yepissa te honti ‘dāsā’ti vā ‘pessā’ti vā ‘kammakarā’ti vā tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Ayaṁ vuccati, brāhmaṇa, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

418. “Katamo ca, brāhmaṇa, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto, na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto; so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati? Idha,

brāhmaṇa, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati-- ‘sambādho gharāvāso rajopatho abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya, kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

“Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī. Athenena sucibhūtena attanā viharati.

“Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā.

“Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa.

“Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti; ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya. Iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā, samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

“Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti. Yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

“Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti, kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ.

“So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti Ekabhattiko hoti rattūparato virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti. Mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti. Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti. Jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Hatthigavassavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti. Kayavikkayā paṭivirato hoti. Tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti. Ukkoṭanavañcananikatisāciyogā paṭivirato hoti. Chedanavadhabandhanaviparāmosa-- ālopasahasākārā paṭivirato hoti.

“So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti sapattabhārova ḍeti, evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

419. “So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ,

cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāyana na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

"So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

"So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato,.) iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya, parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti; byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti; thinamiddhaṁ pahāya vigatathīnamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thīnamiddhā cittaṁ parisodheti; uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti; vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

"So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti -- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

420. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi, anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto; so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto; so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti -- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā …pe… ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā …pe… ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena

satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti; 'ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti.

"Ayaṁ vuccati, brāhmaṇa, puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto, na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharatī"ti.

421. Evaṁ vutte, Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantaṁ udenaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho udena, abhikkantaṁ, bho udena! Seyyathāpi, bho udena, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti-- evamevaṁ bhotā udenena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ udenaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. "Mā kho maṁ tvaṁ, brāhmaṇa, saraṇaṁ agamāsi. Tameva Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāhi yamahaṁ saraṇaṁ gato"ti. "Kahaṁ pana, bho udena, etarahi so bhavaṁ Gotamo viharati arahaṁ sammāsambuddho"ti? "Parinibbuto kho, brāhmaṇa, etarahi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho"ti.

"Sacepi mayaṁ, bho udena, suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dasasu yojanesu, dasapi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Sacepi mayaṁ, bho udena, suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vīsatiyā yojanesu… tiṁsāya yojanesu… cattārīsāya yojanesu… paññāsāya yojanesu, paññāsampi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Yojanasate cepi (M.94./II,163.) mayaṁ bho udena, suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ, yojanasatampi mayaṁ gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ.

"Yato ca kho, bho udena, parinibbuto so bhavaṁ Gotamo, parinibbutampi mayaṁ taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Atthi ca me, bho udena, aṅgarājā devasikaṁ niccabhikkhaṁ dadāti tato ahaṁ bhoto udenassa ekaṁ niccabhikkhaṁ dadāmī"ti. "Kiṁ pana te, brāhmaṇa, aṅgarājā devasikaṁ niccabhikkhaṁ dadātī"ti? "Pañca, bho udena, kahāpaṇasatānī"ti. "Na kho no, brāhmaṇa, kappati jātarūparajataṁ paṭiggahetun"ti. "Sace taṁ bhoto udenassa na kappati vihāraṁ bhoto udenassa kārāpessāmī"ti. "Sace kho me tvaṁ, brāhmaṇa, vihāraṁ, kārāpetukāmo, pāṭaliputte saṅghassa upaṭṭhānasālaṁ kārāpehī"ti. "Imināpāhaṁ bhoto udenassa bhiyyosomattāya attamano abhiraddho yaṁ maṁ bhavaṁ udeno saṅghe dāne samādapeti. Esāhaṁ, bho udena, etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya pāṭaliputte saṅghassa upaṭṭhānasālaṁ kārāpessāmī"ti. Atha kho ghoṭamukho brāhmaṇo etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya pāṭaliputte saṅghassa upaṭṭhānasālaṁ kārāpesi. Sā etarahi 'Ghoṭamukhī'ti vuccatīti.

Ghoṭamukhasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.95./II,164.)

(M.95.) (5) Caṅkīsuttaṁ

422. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ yena Opāsādaṁ nāma Kosalānaṁ brāhmaṇagāmo tadavasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane sālavane. Tena kho pana samayena caṅkī brāhmaṇo Opāsādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ raññā Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Assosuṁ kho Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ Opāsādaṁ anuppatto, Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane sālavane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī"ti.

423. Atha kho Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā Opāsādā nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūtā uttarenamukhā gacchanti yena devavanaṁ sālavanaṁ. Tena kho pana samayena caṅkī brāhmaṇo uparipāsāde divāseyyaṁ upagato. Addasā kho caṅkī brāhmaṇo Opāsādake brāhmaṇagahapatike Opāsādā nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūte uttarena mukhaṁ yena devavanaṁ sālavanaṁ tenupasaṅkamante. Disvā khattaṁ āmantesi-- "Kiṁ nu kho, bho khatte, Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā Opāsādā nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūtā uttarenamukhā gacchanti yena devavanaṁ sālavanan"ti? "Atthi, bho caṅkī, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ Opāsādaṁ anuppatto, Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane sālavane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti. Tamete bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya gacchantī"ti. "Tena hi, bho khatte, yena Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā Opāsādake brāhmaṇagahapatike evaṁ vadehi-- 'caṅkī, bho, brāhmaṇo evamāha-- āgamentu kira bhonto, caṅkīpi brāhmaṇo samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissatī'"ti. "Evaṁ, bho"ti kho so khatto caṅkissa brāhmaṇassa (M.95./II,165.) paṭissutvā yena Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Opāsādake brāhmaṇagahapatike etadavoca-- "Caṅkī, bho, brāhmaṇo evamāha-- 'āgamentu kira bhonto, caṅkīpi brāhmaṇo samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissatī'"ti.

424. Tena kho pana samayena Nānāverajjakānaṁ brāhmaṇānaṁ pañcamattāni brāhmaṇasatāni Opāsāde paṭivasanti kenacideva karaṇīyena. Assosuṁ kho te brāhmaṇā-- "Caṅkī kira brāhmaṇo samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissatī"ti. Atha kho te brāhmaṇā yena caṅkī brāhmaṇo tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā caṅkiṁ brāhmaṇaṁ etadavocuṁ-- "Saccaṁ kira bhavaṁ caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissatī"ti? "Evaṁ kho me, bho, hoti-- 'ahaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissāmī'"ti. "Mā bhavaṁ caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkami. Na arahati bhavaṁ caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; samaṇotveva Gotamo arahati bhavantaṁ caṅkiṁ dassanāya upasaṅkamituṁ. Bhavañhi caṅkī ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena. Yampi bhavaṁ caṅkī ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā

pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena, imināpaṅgena na arahati bhavaṁ caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; samaṇotveva Gotamo arahati bhavantaṁ caṅkiṁ dassanāya upasaṅkamituṁ. Bhavañhi caṅkī aḍḍho mahaddhano mahābhogo …pe… bhavañhi caṅkī tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍuketubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo …pe… bhavañhi caṅkī abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasī akhuddāvakāso dassanāya …pe… bhavañhi caṅkī sīlavā vuddhasīlī vuddhasīlena samannāgato …pe… bhavañhi caṅkī kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo (M.95./II,166.) poriyā vācāya samannāgato vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā …pe… bhavañhi caṅkī bahūnaṁ ācariyapācariyo, tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti …pe… bhavañhi caṅkī rañño Pasenadissa Kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito …pe… bhavañhi caṅkī brāhmaṇassa pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito …pe… bhavañhi caṅkī Opāsādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ raññā Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Yampi bhavaṁ caṅkī Opāsādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ raññā Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ, imināpaṅgena na arahati bhavaṁ caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; samaṇotveva Gotamo arahati bhavantaṁ caṅkiṁ dassanāya upasaṅkamitun”ti.

425. Evaṁ vutte, caṅkī brāhmaṇo te brāhmaṇe etadavoca-- “Tena hi, bho, mamapi suṇātha, yathā mayameva arahāma taṁ samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; natveva arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ. Samaṇo Khalu, bho, Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena. Yampi, bho, samaṇo Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena, imināpaṅgena na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; atha kho mayameva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ. Samaṇo Khalu, bho, Gotamo pahūtaṁ hiraññasuvaṇṇaṁ ohāya pabbajito bhūmigatañca vehāsaṭṭhañca …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo daharova samāno yuvā susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo akāmakānaṁ mātāpitūnaṁ assumukhānaṁ rudantānaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato (M.95./II,167.) brahmavaṇṇī brahmavacchasī akhuddāvakāso dassanāya …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo sīlavā ariyasīlī kusalasīlī kusalena sīlena samannāgato …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo bahūnaṁ ācariyapācariyo …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo khīṇakāmarāgo vigatacāpallo …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro brahmaññāya pajāya …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo uccā kulā pabbajito asambhinnā khattiyakulā …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo aḍḍhā kulā pabbajito mahaddhanā mahābhogā …pe… samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ tiroraṭṭhā tirojanapadā saṁpucchituṁ āgacchanti …pe… samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ anekāni devatāsahassāni pāṇehi saraṇaṁ gatāni …pe… samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- ‘itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā’ti …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato …pe… samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ rājā māgadho seniyo bimbisāro saputtadāro pāṇehi saraṇaṁ gato …pe… samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ rājā Pasenadi Kosalo saputtadāro pāṇehi saraṇaṁ gato …pe… samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ brāhmaṇo pokkharasāti saputtadāro pāṇehi saraṇaṁ gato …pe… samaṇo Khalu, bho, Gotamo vaṁ

anuppatto Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane sālavane. Ye kho te samaṇā vā brāhmaṇā vā amhākaṁ gāmakkhettaṁ āgacchanti, atithī no te honti. Atithī kho panamhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Yampi samaṇo Gotamo Opāsādaṁ anuppatto Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane sālavane, atithimhākaṁ samaṇo Gotamo. Atithi kho panamhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo. (M.95./II,168.) Imināpaṅgena na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; atha kho mayameva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ. Ettake kho ahaṁ, bho, tassa bhoto Gotamassa vaṇṇe pariyāpuṇāmi, no ca kho so bhavaṁ Gotamo ettakavaṇṇo; aparimāṇavaṇṇo hi so bhavaṁ Gotamo. Ekamekenapi tena aṅgena samannāgato na arahati, so, bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ; atha kho mayameva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamitunti. Tena hi, bho, sabbeva mayaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissāmā”ti.

426. Atha kho caṅkī brāhmaṇo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhiṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Tena kho pana samayena Bhagavā vuddhehi vuddhehi brāhmaṇehi saddhiṁ kiñci kiñci kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā nisinno hoti. Tena kho pana samayena kāpaṭiko nāma māṇavo daharo vuttasiro soḷasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍuketubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ, padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo tassaṁ parisāyaṁ nisinno hoti. So vuddhānaṁ vuddhānaṁ brāhmaṇānaṁ Bhagavatā saddhiṁ mantayamānānaṁ antarantarā kathaṁ opāteti. Atha kho Bhagavā kāpaṭikaṁ māṇavaṁ apasādeti-- “Māyasmā Bhāradvājo vuddhānaṁ vuddhānaṁ brāhmaṇānaṁ mantayamānānaṁ antarantarā kathaṁ opātetu. Kathāpariyosānaṁ āyasmā Bhāradvājo āgametū”ti. Evaṁ vutte, caṅkī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Mā bhavaṁ Gotamo kāpaṭikaṁ māṇavaṁ apasādesi. Kulaputto ca kāpaṭiko māṇavo, bahussuto ca kāpaṭiko māṇavo, paṇḍito ca kāpaṭiko māṇavo, kalyāṇavākkaraṇo ca kāpaṭiko māṇavo, pahoti ca kāpaṭiko māṇavo bhotā Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun”ti. Atha kho Bhagavato etadahosi-- “Addhā (M.95./II,169.) kho kāpaṭikassa māṇavassa tevijjake pāvacane kathā bhavissati. Tathā hi naṁ brāhmaṇā saṁpurekkharontī”ti. Atha kho kāpaṭikassa māṇavassa etadahosi-- “Yadā me samaṇo Gotamo cakkhuṁ upasaṁharissati, athāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchissāmī”ti. Atha kho Bhagavā kāpaṭikassa māṇavassa cetasā cetoparivitakkamaññāya yena kāpaṭiko māṇavo tena cakkhūni upasaṁhāsi.

427. Atha kho kāpaṭikassa māṇavassa etadahosi-- “Samannāharati kho maṁ samaṇo Gotamo. Yaṁnūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ puccheyyan”ti. Atha kho kāpaṭiko māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Yadidaṁ, bho Gotama, brāhmaṇānaṁ porāṇaṁ mantapadaṁ itihitihaparamparāya piṭakasampadāya, tattha ca brāhmaṇā ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchanti-- ‘idameva saccaṁ, moghamaññan’ti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā”ti? “Kiṁ pana, Bhāradvāja, atthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇopi yo evamāha-- ‘ahametaṁ jānāmi, ahametaṁ passāmi. Idameva saccaṁ, moghamaññan’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”. “Kiṁ pana, Bhāradvāja, atthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyopi ekācariyapācariyopi, yāva sattamā ācariyamahayugāpi, yo evamāha -- ‘ahametaṁ jānāmi, ahametaṁ passāmi. Idameva saccaṁ, moghamaññan’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”. “Kiṁ pana, Bhāradvāja, yepi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro yesamidaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti seyyathidaṁ-- Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, tepi evamāhaṁsu -- ‘mayametaṁ jānāma, mayametaṁ passāma. Idameva saccaṁ, moghamaññan’”ti? (M.95./II,170.) “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Iti kira, Bhāradvāja, natthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇopi yo evamāha-- ‘Ahametaṁ jānāmi, ahametaṁ passāmi. Idameva saccaṁ, moghamaññan’ti; natthi koci

brāhmaṇānaṁ ekācariyopi ekācariyapācariyopi, yāva sattamā ācariyamahayugāpi, yo evamāha -- ‘Ahametaṁ jānāmi, ahametaṁ passāmi. Idameva saccaṁ, moghamaññan’ti; yepi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro yesamidaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti seyyathidaṁ-- Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, tepi na evamāhaṁsu-- ‘Mayametaṁ jānāma, mayametaṁ passāma. Idameva saccaṁ, moghamaññan’ti.

428. “Seyyathāpi, Bhāradvāja, andhaveṇi paramparāsaṁsattā purimopi na passati majjhimopi na passati pacchimopi na passati; evameva kho, Bhāradvāja, andhaveṇūpamaṁ maññe brāhmaṇānaṁ bhāsitaṁ sampajjati-- purimopi na passati majjhimopi na passati pacchimopi na passati. Taṁ kiṁ maññasi, Bhāradvāja nanu evaṁ sante brāhmaṇānaṁ amūlikā saddhā sampajjatī”ti? “Na khvettha, bho Gotama, brāhmaṇā saddhāyeva payirupāsanti, anussavāpettha brāhmaṇā payirupāsantī”ti. “Pubbeva kho tvaṁ, Bhāradvāja, saddhaṁ agamāsi, anussavaṁ idāni vadesi. Pañca kho ime, Bhāradvāja, dhammā diṭṭheva dhamme dvedhā vipākā. Katame pañca? Saddhā, ruci, anussavo, ākāraparivitakko, diṭṭhinijjhānakkhanti-- ime kho, Bhāradvāja pañca dhammā diṭṭheva dhamme dvedhā vipākā. Api ca, Bhāradvāja, susaddahitaṁyeva hoti, tañca hoti rittaṁ tucchaṁ musā; no cepi susaddahitaṁ hoti, tañca hoti bhūtaṁ tacchaṁ anaññathā. Api ca, (M.95./II,171.) Bhāradvāja surucitaṁyeva hoti …pe… svānussutaṁyeva hoti …pe… suparivitakkitaṁyeva hoti …pe… sunijjhāyitaṁyeva hoti, tañca hoti rittaṁ tucchaṁ musā; no cepi sunijjhāyitaṁ hoti, tañca hoti bhūtaṁ tacchaṁ anaññathā. Saccamanurakkhatā, Bhāradvāja, viññunā purisena nālamettha ekaṁsena niṭṭhaṁ gantuṁ-- ‘idameva saccaṁ, moghamaññan’”ti.

429. “Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānurakkhaṇā hoti, kittāvatā saccamanurakkhati? Saccānurakkhaṇaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Saddhā cepi, Bhāradvāja, purisassa hoti; ‘evaṁ me saddhā’ti-- iti vadaṁ saccamanurakkhati, natveva tāva ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchati ‘idameva saccaṁ, moghamaññan’ti (.). Ruci cepi, Bhāradvāja, purisassa hoti …pe… anussavo cepi, Bhāradvāja, purisassa hoti …pe… ākāraparivitakko cepi, Bhāradvāja, purisassa hoti …pe… diṭṭhinijjhānakkhanti cepi, Bhāradvāja, purisassa hoti; ‘evaṁ me diṭṭhinijjhānakkhantī’ti-- iti vadaṁ saccamanurakkhati, natveva tāva ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchati-- ‘idameva saccaṁ, moghamaññan’ti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānurakkhaṇā hoti, ettāvatā saccamanurakkhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānurakkhaṇaṁ paññapema; na tveva tāva saccānubodho hotī”ti.

430. “Ettāvatā, bho Gotama, saccānurakkhaṇā hoti, ettāvatā saccamanurakkhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānurakkhaṇaṁ pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānubodho hoti, kittāvatā saccamanubujjhati? Saccānubodhaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Idha, Bhāradvāja, bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati. Tamenaṁ gahapati vā gahapatiputto vā upasaṅkamitvā tīsu dhammesu samannesati-- (M.95./II,172.) lobhanīyesu dhammesu, dosanīyesu dhammesu, mohanīyesu dhammesu. Atthi nu kho imassāyasmato tathārūpā lobhanīyā dhammā yathārūpehi lobhanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya-- jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya-- passāmīti, paraṁ vā tadatthāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- ‘natthi kho imassāyasmato tathārūpā lobhanīyā dhammā yathārūpehi lobhanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya -- jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya-- passāmīti, paraṁ vā tadatthāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Tathārūpo kho panimassāyasmato kāyasamācāro tathārūpo vacīsamācāro yathā taṁ aluddhassa. Yaṁ kho pana ayamāyasmā dhammaṁ deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo; na so dhammo sudesiyo luddhenā’”ti.

431. “Yato naṁ samannesamāno visuddhaṁ lobhanīyehi dhammehi samanupassati

tato naṁ uttari samannesati dosanīyesu dhammesu. Atthi nu kho imassāyasmato tathārūpā dosanīyā dhammā yathārūpehi dosanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya -- jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya-- passāmīti, paraṁ vā tadatthāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- 'natthi kho imassāyasmato tathārūpā dosanīyā dhammā yathārūpehi dosanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya-- jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya-- passāmīti, paraṁ vā tadatthāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Tathārūpo kho panimassāyasmato kāyasamācāro tathārūpo vacīsamācāro yathā taṁ aduṭṭhassa. Yaṁ kho pana ayamāyasmā dhammaṁ deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo; na so dhammo sudesiyo duṭṭhenā'"ti.

432. "Yato naṁ samannesamāno visuddhaṁ dosanīyehi dhammehi samanupassati (M.95./II,173.) tato naṁ uttari samannesati mohanīyesu dhammesu. Atthi nu kho imassāyasmato tathārūpā mohanīyā dhammā yathārūpehi mohanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya-- jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya-- passāmīti, paraṁ vā tadatthāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti? Tamenaṁ samannesamāno evaṁ jānāti-- 'natthi kho imassāyasmato tathārūpā mohanīyā dhammā yathārūpehi mohanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya-- jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya-- passāmīti, paraṁ vā tadatthāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Tathārūpo kho panimassāyasmato kāyasamācāro tathārūpo vacīsamācāro yathā taṁ amūḷhassa. Yaṁ kho pana ayamāyasmā dhammaṁ deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo; na so dhammo sudesiyo mūḷhenā'"ti.

"Yato naṁ samannesamāno visuddhaṁ mohanīyehi dhammehi samanupassati atha tamhi saddhaṁ niveseti, saddhājāto upasaṅkamati, upasaṅkamanto payirupāsati, payirupāsanto sotaṁ odahati, ohitasoto dhammaṁ suṇāti, sutvā dhammaṁ dhāreti, dhatānaṁ dhammānaṁ atthaṁ upaparikkhati, atthaṁ upaparikkhato dhammā nijjhānaṁ khamanti, dhammanijjhānakkhantiyā sati chando jāyati, chandajāto ussahati, ussahitvā tuleti, tulayitvā padahati, pahitatto samāno kāyena ceva paramasaccaṁ sacchikaroti paññāya ca naṁ ativijjha passati. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānubodho hoti, ettāvatā saccamanubujjhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānubodhaṁ paññapema; na tveva tāva saccānuppatti hotī"ti.

433. "Ettāvattā, bho Gotama, saccānubodho hoti, ettāvatā saccamanubujjhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānubodhaṁ pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānuppatti hoti, kittāvatā saccamanupāpuṇāti? Saccānuppattiṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā"ti. (M.95./II,174.) "Tesaṁye Bhāradvāja, dhammānaṁ āsevanā bhāvanā bahulīkammaṁ saccānuppatti hoti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānuppatti hoti, ettāvatā saccamanupāpuṇāti, ettāvatā ca mayaṁ saccānuppattiṁ paññapemā"ti.

434. "Ettāvatā, bho Gotama, saccānuppatti hoti, ettāvatā saccamanupāpuṇāti, ettāvatā ca mayaṁ saccānuppattiṁ pekkhāma. Saccānuppattiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Saccānuppattiyā bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā"ti. "Saccānuppattiyā kho, Bhāradvāja, padhānaṁ bahukāraṁ. No cetaṁ padaheyya, nayidaṁ saccamanupāpuṇeyya. Yasmā ca kho padahati tasmā saccamanupāpuṇāti. Tasmā saccānuppattiyā padhānaṁ bahukāran"ti.

"Padhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Padhānassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā"ti. "Padhānassa kho, Bhāradvāja, tulanā bahukārā. No cetaṁ tuleyya, nayidaṁ padaheyya. Yasmā ca kho tuleti tasmā padahati. Tasmā padhānassa tulanā bahukārā"ti.

"Tulanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Tulanāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā"ti. "Tulanāya kho, Bhāradvāja, ussāho bahukāro. No cetaṁ ussaheyya, nayidaṁ tuleyya. Yasmā ca kho ussahati tasmā tuleti. Tasmā tulanāya ussāho bahukāro"ti.

“Ussāhassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Ussāhassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Ussāhassa kho, Bhāradvāja, chando bahukāro. No cetaṁ chando jāyetha, nayidaṁ ussaheyya. Yasmā ca kho chando jāyati tasmā ussahati. Tasmā ussāhassa chando bahukāro”ti.

“Chandassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro (M.95./II,175.) Chandassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Chandassa kho, Bhāradvāja, dhammanijjhānakkhanti bahukārā. No cete dhammā nijjhānaṁ khameyyuṁ, nayidaṁ chando jāyetha. Yasmā ca kho dhammā nijjhānaṁ khamanti tasmā chando jāyati. Tasmā chandassa dhammanijjhānakkhanti bahukārā”ti.

“Dhammanijjhānakkhantiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammanijjhānakkhantiyā bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Dhammanijjhānakkhantiyā kho, Bhāradvāja, atthūpaparikkhā bahukārā. No cetaṁ atthaṁ upaparikkheyya, nayidaṁ dhammā nijjhānaṁ khameyyuṁ. Yasmā ca kho atthaṁ upaparikkhati tasmā dhammā nijjhānaṁ khamanti. Tasmā dhammanijjhānakkhantiyā atthūpaparikkhā bahukārā”ti.

“Atthūpaparikkhāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Atthūpaparikkhāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Atthūpaparikkhāya kho, Bhāradvāja, dhammadhāraṇā bahukārā. No cetaṁ dhammaṁ dhāreyya, nayidaṁ atthaṁ upaparikkheyya. Yasmā ca kho dhammaṁ dhāreti tasmā atthaṁ upaparikkhati. Tasmā atthūpaparikkhāya dhammadhāraṇā bahukārā”ti.

“Dhammadhāraṇāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammadhāraṇāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Dhammadhāraṇāya kho, Bhāradvāja, dhammassavanaṁ bahukāraṁ. No cetaṁ dhammaṁ suṇeyya, nayidaṁ dhammaṁ dhāreyya. Yasmā ca kho dhammaṁ suṇāti tasmā dhammaṁ dhāreti. Tasmā dhammadhāraṇāya dhammassavanaṁ bahukāran”ti.

“Dhammassavanassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammassavanassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti “Dhammassavanassa kho, Bhāradvāja, sotāvadhānaṁ bahukāraṁ (M.95./II,176.) No cetaṁ sotaṁ odaheyya, nayidaṁ dhammaṁ suṇeyya. Yasmā ca kho sotaṁ odahati tasmā dhammaṁ suṇāti. Tasmā dhammassavanassa sotāvadhānaṁ bahukāran”ti.

“Sotāvadhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Sotāvadhānassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Sotāvadhānassa kho, Bhāradvāja, payirupāsanā bahukārā. No cetaṁ payirupāseyya, nayidaṁ sotaṁ odaheyya. Yasmā ca kho payirupāsati tasmā sotaṁ odahati. Tasmā sotāvadhānassa payirupāsanā bahukārā”ti.

“Payirupāsanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Payirupāsanāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Payirupāsanāya kho, Bhāradvāja, upasaṅkamanaṁ bahukāraṁ. No cetaṁ upasaṅkameyya, nayidaṁ payirupāseyya. Yasmā ca kho upasaṅkamati tasmā payirupāsati. Tasmā payirupāsanāya upasaṅkamanaṁ bahukāran”ti.

“Upasaṅkamanassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Upasaṅkamanassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmā”ti. “Upasaṅkamanassa kho, Bhāradvāja, saddhā bahukārā. No cetaṁ saddhā jāyetha, nayidaṁ upasaṅkameyya. Yasmā ca kho saddhā jāyati tasmā upasaṅkamati. Tasmā upasaṅkamanassa saddhā bahukārā”ti.

435. “Saccānurakkhaṇaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccānurakkhaṇaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca tena camha attamanā. Saccānubodhaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccānubodhaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca tena camha attamanā. Saccānuppattiṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha,

saccānuppattiṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca tena camha attamanā Saccānuppattiyā bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ (M.95./II,177.) Gotamaṁ apucchimha, saccānuppattiyā bahukāraṁ dhammaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca tena camha attamanā. Yaṁyadeva ca mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha taṁtadeva bhavaṁ Gotamo byākāsi; tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca tena camha attamanā. Mayañhi, bho Gotama, pubbe evaṁ jānāma-- 'ke ca muṇḍakā samaṇakā ibbhā kaṇhā bandhupādāpaccā, ke ca dhammassa aññātāro'ti? Ajanesi vata me bhavaṁ Gotamo samaṇesu samaṇapemaṁ, samaṇesu samaṇapasādaṁ, samaṇesu samaṇagāravaṁ. Abhikkantaṁ, bho Gotama …pe… upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Caṅkīsuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.96.) (6) Esukārīsuttaṁ

▶T.46.(150)(vol.1.661.)

436. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Esukārī brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Esukārī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Brāhmaṇā, bho Gotama, catasso pāricariyā paññapenti -- brāhmaṇassa pāricariyaṁ paññapenti, khattiyassa pāricariyaṁ paññapenti, vessassa pāricariyaṁ paññapenti, suddassa pāricariyaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa pāricariyaṁ paññapenti-- 'brāhmaṇo vā brāhmaṇaṁ paricareyya, khattiyo vā brāhmaṇaṁ paricareyya, vesso vā brāhmaṇaṁ paricareyya, suddo vā brāhmaṇaṁ paricareyyā'ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa (M.96./II,178.) pāricariyaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyaṁ paññapenti-- 'khattiyo vā khattiyaṁ paricareyya, vesso vā khattiyaṁ paricareyya, suddo vā khattiyaṁ paricareyyā'ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricariyaṁ paññapenti-- 'vesso vā vessaṁ paricareyya, suddo vā vessaṁ paricareyyā'ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricariyaṁ paññapenti Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyaṁ paññapenti-- 'suddova suddaṁ paricareyya. Ko panañño suddaṁ paricarissatī'ti? Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyaṁ paññapenti. Brāhmaṇā, bho Gotama, imā catasso pāricariyā paññapenti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā"ti?

437. "Kiṁ pana, brāhmaṇa, sabbo loko brāhmaṇānaṁ etadabbhanujānāti-- 'imā catasso pāricariyā paññapentū'"ti? "No hidaṁ, bho Gotama". "Seyyathāpi, brāhmaṇa, puriso daliddo assako anāḷhiyo. Tassa akāmassa bilaṁ olaggeyyuṁ-- 'idaṁ te, ambho purisa, maṁsaṁ khāditabbaṁ, mūlañca anuppadātabban'ti. Evameva kho, brāhmaṇa, brāhmaṇā appaṭiññāya tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ, atha ca panimā catasso pāricariyā paññapenti. Nāhaṁ, brāhmaṇa, 'sabbaṁ paricaritabban'ti vadāmi; nāhaṁ, brāhmaṇa, 'sabbaṁ na paricaritabban'ti vadāmi. Yaṁ hissa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāhaṁ taṁ 'paricaritabban'ti vadāmi; yañca khvāssa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo tamahaṁ 'paricaritabban'ti vadāmi. Khattiyaṁ cepi, brāhmaṇa, evaṁ puccheyyuṁ-- 'yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo; kamettha paricareyyāsī'ti, khattiyopi hi, brāhmaṇa (M.96./II,179.) sammā byākaramāno evaṁ byākareyya-- 'yañhi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāhaṁ taṁ paricareyyaṁ; yañca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo tamahaṁ paricareyyan'ti. Brāhmaṇaṁ cepi, brāhmaṇa …pe… vessaṁ cepi, brāhmaṇa …pe…

suddaṁ cepi, brāhmaṇa, evaṁ puccheyyuṁ-- ‘yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo; kamettha paricareyyāsī’ti, suddopi hi, brāhmaṇa, sammā byākaramāno evaṁ byākareyya-- ‘yañhi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāhaṁ taṁ paricareyyaṁ; yañca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo tamahaṁ paricareyyan’ti. Nāhaṁ, brāhmaṇa, ‘uccākulīnatā seyyaṁso’ti vadāmi, na panāhaṁ, brāhmaṇa, ‘uccākulīnatā pāpiyaṁso’ti vadāmi; nāhaṁ, brāhmaṇa, ‘uḷāravaṇṇatā seyyaṁso’ti vadāmi, na panāhaṁ, brāhmaṇa, ‘uḷāravaṇṇatā pāpiyaṁso’ti vadāmi; nāhaṁ, brāhmaṇa, ‘uḷārabhogatā seyyaṁso’ti vadāmi, na panāhaṁ, brāhmaṇa, ‘uḷārabhogatā pāpiyaṁso’ti vadāmi.

438. “Uccākulīnopi hi, brāhmaṇa, idhekacco pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, pisuṇāvāco hoti, pharusāvāco hoti, samphappalāpī hoti, abhijjhālu hoti byāpannacitto hoti, micchādiṭṭhi hoti. Tasmā ‘na uccākulīnatā seyyaṁso’ti vadāmi. Uccākulīnopi hi, brāhmaṇa, idhekacco pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti. Tasmā ‘na uccākulīnatā pāpiyaṁso’ti vadāmi.

439. “Uḷāravaṇṇopi hi, brāhmaṇa …pe… uḷārabhogopi hi, brāhmaṇa, idhekacco pāṇātipātī hoti …pe… micchādiṭṭhi hoti. Tasmā ‘na uḷārabhogatā seyyaṁso’ti vadāmi. Uḷārabhogopi hi, brāhmaṇa, idhekacco pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti. Tasmā ‘na uḷārabhogatā (M.96./II,180.) pāpiyaṁso’ti vadāmi. Nāhaṁ, brāhmaṇa, ‘sabbaṁ paricaritabban’ti vadāmi, na panāhaṁ, brāhmaṇa, ‘sabbaṁ na paricaritabban’ti vadāmi. Yaṁ hissa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyāhetu saddhā vaḍḍhati, sīlaṁ vaḍḍhati, sutaṁ vaḍḍhati, cāgo vaḍḍhati, paññā vaḍḍhati, tamahaṁ ‘paricaritabban’ti (vadāmi. Yaṁ hissa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyāhetu na saddhā vaḍḍhati, na sīlaṁ vaḍḍhati, na sutaṁ vaḍḍhati, na cāgo vaḍḍhati, na paññā vaḍḍhati, nāhaṁ taṁ ‘paricaritabban’ti.) vadāmī”ti.

440. Evaṁ vutte, Esukārī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Brāhmaṇā, bho Gotama, cattāri dhanāni paññapenti-- brāhmaṇassa sandhanaṁ paññapenti, khattiyassa sandhanaṁ paññapenti, vessassa sandhanaṁ paññapenti, suddassa sandhanaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa sandhanaṁ paññapenti bhikkhācariyaṁ; bhikkhācariyañca pana brāhmaṇo sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti gopova adinnaṁ ādiyamānoti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa sandhanaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa sandhanaṁ paññapenti dhanukalāpaṁ; dhanukalāpañca pana khattiyo sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti gopova adinnaṁ ādiyamānoti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa sandhanaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa sandhanaṁ paññapenti kasigorakkhaṁ; kasigorakkhañca pana vesso sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti gopova adinnaṁ ādiyamānoti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa sandhanaṁ paññapenti. Tatridaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa sandhanaṁ paññapenti asitabyābhaṅgiṁ; asitabyābhaṅgiñca pana suddo sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti gopova adinnaṁ ādiyamānoti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa sandhanaṁ paññapenti. Brāhmaṇā, bho Gotama, imāni cattāri dhanāni paññapenti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā”ti?

441. “Kiṁ pana, brāhmaṇa, sabbo loko brāhmaṇānaṁ etadabbhanujānāti-- ‘imāni cattāri dhanāni paññapentū’”ti? (M.96./II,181.) “No hidaṁ, bho Gotama”. “Seyyathāpi, brāhmaṇa, puriso daliddo assako anāḷhiyo. Tassa akāmassa bilaṁ olaggeyyuṁ-- ‘idaṁ te, ambho purisa, maṁsaṁ khāditabbaṁ, mūlañca anuppadātabban’ti. Evameva kho, brāhmaṇa, brāhmaṇā appaṭiññāya tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ, atha ca panimāni cattāri dhanāni paññapenti. Ariyaṁ kho ahaṁ, brāhmaṇa, lokuttaraṁ dhammaṁ purisassa sandhanaṁ paññapemi. Porāṇaṁ kho panassa mātāpettikaṁ kulavaṁsaṁ anussarato yattha yattheva attabhāvassa abhinibbatti hoti tena teneva saṅkhyaṁ gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa

abhinibbatti hoti ‘khattiyo’tveva saṅkhyaṁ gacchati; brāhmaṇakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘brāhmaṇo’tveva saṅkhyaṁ gacchati; vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘vesso’tveva saṅkhyaṁ gacchati; suddakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘suddo’tveva saṅkhyaṁ gacchati. Seyyathāpi, brāhmaṇa, yaṁyadeva paccayaṁ paṭicca aggi jalati tena teneva saṅkhyaṁ gacchati. Kaṭṭhañce paṭicca aggi jalati ‘kaṭṭhaggi’tveva saṅkhyaṁ gacchati; sakalikañce paṭicca aggi jalati ‘sakalikaggi’tveva saṅkhyaṁ gacchati; tiṇañce paṭicca aggi jalati ‘tiṇaggi’tveva saṅkhyaṁ gacchati; gomayañce paṭicca aggi jalati ‘gomayaggi’tveva saṅkhyaṁ gacchati. Evameva kho ahaṁ, brāhmaṇa, ariyaṁ lokuttaraṁ dhammaṁ purisassa sandhanaṁ paññapemi. Porāṇaṁ kho panassa mātāpettikaṁ kulavaṁsaṁ anussarato yattha yattheva attabhāvassa abhinibbatti hoti tena teneva saṅkhyaṁ gacchati.

“Khattiyakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘khattiyo’tveva saṅkhyaṁ gacchati; brāhmaṇakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘brāhmaṇo’tveva saṅkhyaṁ gacchati; vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘vesso’tveva saṅkhyaṁ gacchati; suddakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti ‘suddo’tveva saṅkhyaṁ gacchati.

“Khattiyakulā cepi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, abrahmacariyā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Brāhmaṇakulā cepi, (M.96./II,182.) brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Vessakulā cepi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Suddakulā cepi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

442. “Taṁ kiṁ maññasi, brāhmaṇa, brāhmaṇova nu kho pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ, no khattiyo no vesso no suddo”ti? “No hidaṁ, bho Gotama. Khattiyopi hi, bho Gotama, pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ; brāhmaṇopi hi, bho Gotama… vessopi hi, bho Gotama… suddopi hi, bho Gotama… sabbepi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetun”ti. “Evameva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Brāhmaṇakulā cepi, brāhmaṇa… vessakulā cepi, brāhmaṇa… suddakulā cepi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

443. “Taṁ kiṁ maññasi, brāhmaṇa, brāhmaṇova nu kho pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, no khattiyo no vesso no suddo”ti? “No hidaṁ, bho Gotama Khattiyopi hi, bho Gotama, pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ; brāhmaṇopi hi, bho Gotama… vessopi hi, bho Gotama (M.96./II,183.) suddopi hi, bho Gotama… sabbepi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetun”ti. “Evameva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

“Brāhmaṇakulā cepi, brāhmaṇa… vessakulā cepi, brāhmaṇa… suddakulā cepi

brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

444. "Taṁ kiṁ maññasi, brāhmaṇa, idha rājā khattiyo muddhāvasitto nānājaccānaṁ purisānaṁ purisasataṁ sannipāteyya -- 'āyantu bhonto ye tattha khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannā sākassa vā sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontu; āyantu pana bhonto ye tattha caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā Pukkusakulā uppannā sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontū'"ti?

"Taṁ kiṁ maññasi, brāhmaṇa, yo evaṁ nu kho so khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato so eva nu khvāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ; yo pana so caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā Pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato svāssa aggi na ceva accimā na ca vaṇṇavā na ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun"ti? "No hidaṁ, bho Gotama. Yopi hi so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā (M.96./II,184.) salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato svāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ; yopi so caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā Pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato svāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ. Sabbopi hi, bho Gotama, aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro ca sabbenapi sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun"ti.

"Evameva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Brāhmaṇakulā cepi, brāhmaṇa… vessakulā cepi, brāhmaṇa… suddakulā cepi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, abrahmacariyā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalan"ti.

Evaṁ vutte, Esukārī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama …pe… upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Esukārīsuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.97.) (7) Dhanañjānisuttaṁ

▶T.46.(27)(vol.1.456.)

445. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto dakkhiṇāgirismiṁ cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ. Atha kho aññataro (M.97./II,185.) bhikkhu Rājagahe vassaṁvuṭṭho yena dakkhiṇāgiri yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ bhikkhuṁ āyasmā Sāriputto

etadavoca-- “Kaccāvuso, Bhagavā arogo ca balavā cā”ti? “Arogo cāvuso, Bhagavā balavā cā”ti. “Kacci panāvuso, bhikkhusaṅgho arogo ca balavā cā”ti? “Bhikkhusaṅghopi kho, āvuso, arogo ca balavā cā”ti. “Ettha, āvuso, taṇḍulapālidvārāya dhanañjāni nāma brāhmaṇo atthi. Kaccāvuso dhanañjāni brāhmaṇo arogo ca balavā cā”ti? “Dhanañjānipi kho, āvuso, brāhmaṇo arogo ca balavā cā”ti. “Kacci panāvuso, dhanañjāni brāhmaṇo appamatto”ti? “Kuto panāvuso, dhanañjānissa brāhmaṇassa appamādo? Dhanañjāni, āvuso, brāhmaṇo rājānaṁ nissāya brāhmaṇagahapatike vilumpati, brāhmaṇagahapatike nissāya rājānaṁ vilumpati Yāpissa bhariyā saddhā saddhakulā ānītā sāpi kālaṅkatā; aññāssa bhariyā assaddhā assaddhakulā ānītā”. “Dussutaṁ vatāvuso, assumha, dussutaṁ vatāvuso, assumha; ye mayaṁ dhanañjāniṁ brāhmaṇaṁ pamattaṁ assumha. Appeva ca nāma mayaṁ kadāci karahaci dhanañjāninā brāhmaṇena saddhiṁ samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpo”ti?

446. Atha kho āyasmā Sāriputto dakkhiṇāgirismiṁ yathābhirantaṁ viharitvā yena Rājagahaṁ tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Rājagahaṁ tadavasari. Tatra sudaṁ āyasmā Sāriputto Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya (M.97./II,185.) pāvisi Tena kho pana samayena dhanañjāni brāhmaṇo bahinagare gāvo goṭṭhe duhāpeti. Atha kho āyasmā Sāriputto Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena dhanañjāni brāhmaṇo tenupasaṅkami. Addasā kho dhanañjāni brāhmaṇo āyasmantaṁ Sāriputtaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- “Ito, bho Sāriputta, payo, pīyataṁ tāva bhattassa kālo bhavissatī”ti. “Alaṁ, brāhmaṇa. Kataṁ me ajja bhattakiccaṁ. Amukasmiṁ me rukkhamūle divāvihāro bhavissati. Tattha āgaccheyyāsī”ti. “Evaṁ, bho”ti kho dhanañjāni brāhmaṇo āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Atha kho dhanañjāni brāhmaṇo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho dhanañjāniṁ brāhmaṇaṁ āyasmā Sāriputto etadavoca-- “Kaccāsi, dhanañjāni, appamatto”ti? “Kuto, bho Sāriputta, amhākaṁ appamādo yesaṁ no mātāpitaro posetabbā, puttadāro posetabbo, dāsakammakarā posetabbā, mittāmaccānaṁ mittāmaccakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, ñātisālohitānaṁ ñātisālohitakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, atithīnaṁ atithikaraṇīyaṁ kātabbaṁ, pubbapetānaṁ pubbapetakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, devatānaṁ devatākaraṇīyaṁ kātabbaṁ, rañño rājakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, ayampi kāyo pīṇetabbo brūhetabbo”ti?

447. “Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ (M.97./II,187.) nirayapālā’ti mātāpitaro vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, puttadāro vā panassa labheyya ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, dāsakammakaraporisā vā

panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, mittāmaccā vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, ñātisālohitā vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, atithī vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

(M.97./II,188.) “Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, pubbapetā vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco devatānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho devatānaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, devatā vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho rañño hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, rājā vā panassa labheyya ‘eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, idhekacco kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so ‘ahaṁ kho kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā’ti, pare vā panassa labheyyuṁ ‘eso kho kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā’”ti? “No hidaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ”.

448. “Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mātāpitūnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mātāpitūnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo.

Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā mātāpitaro ceva posetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? (M.97./II,189.) “Yo hi, bho Sāriputta, puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā yehi sakkā puttadārañceva posetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā dāsakammakaraporise ceva posetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mittāmaccānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi bho Sāriputta, mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mittāmaccānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā mittāmaccānañceva mittāmaccakaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā ñātisālohitānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? (M.97./II,190.) “Yo hi, bho Sāriputta, ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, ñātisālohitānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā ñātisālohitānañceva ñātisālohitakaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā atithīnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, atithīnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā atithīnañceva atithikaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā pubbapetānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, pubbapetānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā pubbapetānañceva pubbapetakaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā devatānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā devatānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, devatānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta,

devatānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha (M.97./II,191.) seyyo Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā devatānañceva devatākaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā rañño hetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, rañño hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā rañño ceva rājakaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

“Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa; katamaṁ seyyo”ti? “Yo hi, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo”ti. “Atthi kho, dhanañjāni, aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā yehi sakkā kāyañceva pīṇetuṁ brūhetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjitun”ti.

449. Atha kho dhanañjāni brāhmaṇo āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Atha kho dhanañjāni brāhmaṇo aparena samayena ābādhiko ahosi dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho dhanañjāni brāhmaṇo aññataraṁ purisaṁ āmantesi “Ehi tvaṁ, ambho (M.97./II,192.) purisa yena Bhagavā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi-- ‘dhanañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So Bhagavato pāde sirasā vandatī’ti. Yena cāyasmā Sāriputto tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandāhi-- ‘dhanañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandatī’ti. Evañca vadehi-- ‘sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena dhanañjānissa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā’”ti. “Evaṁ bhante”ti kho so puriso dhanañjānissa brāhmaṇassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso Bhagavantaṁ etadavoca-- “Dhanañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So Bhagavato pāde sirasā vandatī”ti. Yena cāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- “Dhanañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandati, evañca vadeti-- ‘sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena dhanañjānissa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā’”ti. Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tuṇhībhāvena.

450. Atha kho āyasmā Sāriputto nivāsetvā pattacīvaramādāya yena dhanañjānissa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho āyasmā Sāriputto dhanañjāniṁ brāhmaṇaṁ etadavoca-- “Kacci te, dhanañjāni, khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ? Kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti, no abhikkamanti? Paṭikkamosānaṁ paññāyati no abhikkamo”ti? “Na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti. Abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya; evameva kho bho Sāriputta, adhimattā vātā muddhani ca ūhananti. Na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti. Abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho (M.97./II,193.) Sāriputta, balavā puriso daḷhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya; evameva kho,

bho Sāriputta, adhimattā sīse sīsavedanā. Na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti. Abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya; evameva kho, bho Sāriputta, adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti. Abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ; evameva kho, bho Sāriputta, adhimatto kāyasmiṁ ḍāho. Na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti. Abhikkamosānaṁ paññāyati no paṭikkamo"ti.

451. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo -- nirayo vā tiracchānayoni vā"ti? "Nirayā, bho Sāriputta, tiracchānayoni seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- tiracchānayoni vā pettivisayo vā"ti? "Tiracchānayoniyā, bho Sāriputta, pettivisayo seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- pettivisayo vā manussā vā"ti? "Pettivisayā, bho Sāriputta, manussā seyyo"ti. (M.97./II,194.) "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni katamaṁ seyyo-- manussā vā cātumahārājikā vā devā"ti? "Manussehi bho Sāriputta, cātumahārājikā devā seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- cātumahārājikā vā devā tāvatiṁsā vā devā"ti? "Cātumahārājikehi, bho Sāriputta, devehi tāvatiṁsā devā seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- tāvatiṁsā vā devā yāmā vā devā"ti? "Tāvatiṁsehi, bho Sāriputta, devehi yāmā devā seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- yāmā vā devā tusitā vā devā"ti? "Yāmehi, bho Sāriputta, devehi tusitā devā seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- tusitā vā devā nimmānaratī vā devā"ti? "Tusitehi, bho Sāriputta, devehi nimmānaratī devā seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo-- nimmānaratī vā devā paranimmitavasavattī vā devā"ti? "Nimmānaratīhi bho Sāriputta, devehi paranimmitavasavattī devā seyyo"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, dhanañjāni, katamaṁ seyyo paranimmitavasavattī vā devā brahmaloko vā"ti? "'Brahmaloko'ti -- bhavaṁ Sāriputto āha; 'brahmaloko'ti -- bhavaṁ Sāriputto āhā"ti.

Atha kho āyasmato Sāriputtassa etadahosi-- "Ime kho brāhmaṇā brahmalokādhimuttā. Yaṁnūnāhaṁ dhanañjānissa brāhmaṇassa brahmānaṁ sahabyatāya maggaṁ deseyyan"ti. "Brahmānaṁ te, dhanañjāni, sahabyatāya maggaṁ desessāmi; taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bho"ti kho dhanañjāni brāhmaṇo āyasmato Sāriputtassa paccassosi. (M.97./II,195.) Āyasmā Sāriputto etadavoca-- "Katamo ca, dhanañjāni, brahmānaṁ sahabyatāya maggo? Idha, dhanañjāni, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Ayaṁ kho, dhanañjāni, brahmānaṁ sahabyatāya maggo".

452. "Puna caparaṁ, dhanañjāni, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Ayaṁ kho, dhanañjāni, brahmānaṁ sahabyatāya maggo"ti. Tena hi, bho Sāriputta, mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi-- 'dhanañjāni bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So Bhagavato pāde sirasā vandatī'ti. Atha kho āyasmā Sāriputto dhanañjāniṁ brāhmaṇaṁ sati uttarikaraṇīye hīne brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Atha kho dhanañjāni brāhmaṇo acirapakkante āyasmante Sāriputte kālamakāsi, brahmalokañca upapajji.

453. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Eso, bhikkhave, Sāriputto dhanañjāniṁ brāhmaṇaṁ sati uttarikaraṇīye hīne brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti. Atha

kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Dhanañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī"ti. "Kiṁ pana tvaṁ Sāriputta dhanañjāniṁ brāhmaṇaṁ (M.97./II,196.) sati uttarikaraṇīye hīne brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti? "Mayhaṁ kho, bhante, evaṁ ahosi-- 'ime kho brāhmaṇā brahmalokādhimuttā, yaṁnūnāhaṁ dhanañjānissa brāhmaṇassa brahmānaṁ sahabyatāya maggaṁ deseyyan'ti. "Kālaṅkatoca, Sāriputta, dhanañjāni brāhmaṇo, brahmalokañca upapanno"ti.

Dhanañjānisuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.98.) (8) Vāseṭṭhasuttaṁ

▶Sn.3.9.Vāseṭṭhasuttaṁ

454. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Icchānaṅgale viharati Icchānaṅgalavanasaṇḍe. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā brāhmaṇamahāsālā Icchānaṅgale paṭivasanti, seyyathidaṁ-- Caṅkī brāhmaṇo, Tārukkho brāhmaṇo, Pokkharasāti brāhmaṇo, Jāṇussoṇi brāhmaṇo, Todeyyo brāhmaṇo, aññe ca abhiññātā abhiññātā brāhmaṇamahāsālā. Atha kho vāseṭṭhaBhāradvājānaṁ māṇavānaṁ jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamantānaṁ anuvicarantānaṁ ayamantarākathā udapādi-- "Kathaṁ, bho, brāhmaṇo hotī"ti? Bhāradvājo māṇavo evamāha-- "Yato kho, bho, ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena-- ettāvatā kho, bho, brāhmaṇo hotī"ti. Vāseṭṭho māṇavo evamāha-- "Yato kho, bho, sīlavā ca hoti vattasampanno ca-- ettāvatā kho, bho, brāhmaṇo hotī"ti. Neva kho asakkhi Bhāradvājo māṇavo vāseṭṭhaṁ māṇavaṁ saññāpetuṁ, na pana asakkhi vāseṭṭho māṇavo Bhāradvājaṁ māṇavaṁ saññāpetuṁ. Atha kho vāseṭṭho māṇavo Vaṁ māṇavaṁ āmantesi-- "Ayaṁ kho, bho Bhāradvāja, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito icchānaṅgale viharati icchānaṅgalavanasaṇḍe. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti. Āyāma, bho Bhāradvāja, yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ etamatthaṁ pucchissāma. Yathā no samaṇo Gotamo byākarissati tathā naṁ dhāressāmā"ti. "Evaṁ, bho"ti kho Bhāradvājo māṇavo vāseṭṭhassa māṇavassa paccassosi.

455. Atha kho vāseṭṭhabhāradvājā māṇavā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho vāseṭṭho māṇavo Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi --

"Anuññātapaṭiññātā, tevijjā mayamasmubho;
Ahaṁ pokkharasātissa, tārukkhassāyaṁ māṇavo.
"Tevijjānaṁ yadakkhātaṁ, tatra kevalinosmase;
Padakasmā veyyākaraṇā, jappe ācariyasādisā.
Tesaṁ no jātivādasmiṁ, vivādo atthi Gotama.
"Jātiyā brāhmaṇo hoti, Bhāradvājo iti bhāsati;
Ahañca kammunā brūmi, evaṁ jānāhi cakkhuma.
"Te na sakkoma ñāpetuṁ, aññamaññaṁ mayaṁ ubho;
Bhavantaṁ puṭṭhumāgamā, sambuddhaṁ iti vissutaṁ.
"Candaṁ yathā khayātītaṁ, pecca pañjalikā janā;
Vandamānā namassanti, lokasmiṁ Gotamaṁ.
"Cakkhuṁ loke samuppannaṁ, mayaṁ pucchāma Gotamaṁ;

Jātiyā brāhmaṇo hoti, udāhu bhavati kammunā.
Ajānataṁ no pabrūhi, yathā jānemu brāhmaṇan”ti.

456. “Tesaṁ vo ahaṁ byakkhissaṁ, (vāseṭṭhāti Bhagavā.)
Anupubbaṁ yathātathaṁ.
Jātivibhaṅgaṁ pāṇānaṁ, aññamaññāhi jātiyo.
“Tiṇarukkhepi jānātha, na cāpi paṭijānare;
Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.
“Tato kīṭe paṭaṅge ca, yāva kunthakipillike;
Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.
“Catuppadepi jānātha, khuddake ca mahallake;
Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.
“Pādudarepi jānātha, urage dīghapiṭṭhike;
Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.
“Tato macchepi jānātha, udake vārigocare;
Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.
“Tato pakkhīpi jānātha, pattayāne vihaṅgame;
Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.
“Yathā etāsu jātīsu, liṅgaṁ jātimayaṁ puthu;
Evaṁ natthi manussesu, liṅgaṁ jātimayaṁ puthu.
“Na kesehi na sīsehi, na kaṇṇehi na akkhīhi;
Na mukhena na nāsāya, na oṭṭhehi bhamūhi vā.
“Na gīvāya na aṁsehi, na udarena na piṭṭhiyā;
Na soṇiyā na urasā, na sambādhe na methune.
“Na hatthehi na pādehi, naṅgulīhi nakhehi vā;
Na jaṅghāhi na ūrūhi, na vaṇṇena sarena vā.
Liṅgaṁ jātimayaṁ neva, yathā aññāsu jātisu.

457. “Paccattañca sarīresu, manussesvetaṁ na vijjati.
Vokārañca manussesu, samaññāya pavuccati.
“Yo hi koci manussesu, gorakkhaṁ upajīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, kassako so na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, puthusippena jīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, sippiko so na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, vohāraṁ upajīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, vāṇijo so na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, parapessena jīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, pessako so na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, adinnaṁ upajīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, coro eso na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, issatthaṁ upajīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, yodhājīvo na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, porohiccena jīvati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, yājako so na brāhmaṇo.
“Yo hi koci manussesu, gāmaṁ raṭṭhañca bhuñjati;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, rājā eso na brāhmaṇo.
“Na cāhaṁ brāhmaṇaṁ brūmi, yonijaṁ mattisambhavaṁ;
Bhovādi nāma so hoti, sace hoti sakiñcano.
Akiñcanaṁ anādānaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ.

458. “Sabbasaṁyojanaṁ chetvā, yo ve na paritassati;
Saṅgātigaṁ visaṁyuttaṁ , tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ.
“Chetvā naddhiṁ varattañca, sandānaṁ sahanukkamaṁ;

Ukkhittapaligham Buddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Akkosam vadhabandhañca, aduṭṭho yo titikkhati;
Khantībalam balānīkam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Akkodhanam vatavantam, sīlavantam anussadam;
Dantam antimasārīram, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Vāripokkharapatteva, āraggeriva sāsapo;
Yo na limpati kāmesu, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yo dukkhassa pajānāti, idheva khayamattano;
Pannabhāram visaṁyuttam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Gambhīrapaññam medhāviṁ, maggāmaggassa kovidam;
Uttamatthamanuppattam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Asaṁsaṭṭham gahaṭṭhehi, anāgārehi cūbhayam;
Anokasārimappiccham, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Nidhāya daṇḍam bhūtesu, tasesu thāvaresu ca;
Yo na hanti na ghāteti, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Aviruddham viruddhesu, attadaṇḍesu nibbutam;
Sādānesu anādānam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yassa rāgo ca doso ca, māno makkho ca ohito;
Sāsaporiva āraggā, tamaham brūmi brāhmaṇam.
459. “Akakkasam viññāpaniṁ, giram saccam udīraye;
Yāya nābhisajje kiñci, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yo ca dīgham va rassam vā, aṇuṁ thūlam subhāsubham;
Loke adinnam nādeti, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Āsā yassa na vijjanti, asmiṁ loke paramhi ca;
Nirāsāsam visaṁyuttam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yassālayā na vijjanti, aññāya akathaṁkathiṁ;
Amatogadham anuppattam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yodhapuññañca pāpañca, ubho saṅgam upaccagā;
Asokam virajam suddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Candam va vimalam suddham, vippasannam anāvilam;
Nandībhavaparikkhīṇam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yo imam palipatham duggam, saṁsāram mohamaccagā;
Tiṇṇo pāraṅgato jhāyī, anejo akathaṁkathī.
Anupādāya nibbuto, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yodhakāme pahantvāna, anāgāro paribbaje;
Kāmabhavaparikkhīṇam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yodhataṇham pahantvāna, anāgāro paribbaje;
Taṇhābhavaparikkhīṇam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Hitvā mānusakam yogam, dibbam yogam upaccagā;
Sabbayogavisaṁyuttam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Hitvā ratiñca aratiṁ, sītībhūtam nirūpadhiṁ;
Sabbalokābhibhuṁ vīram, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Cutiṁ yo vedi sattānam, upapattiñca sabbaso;
Asattam Sugatam Buddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yassa gatiṁ na jānanti, devā gandhabbamānusā;
Khīṇāsavam arahantam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Yassa pure ca pacchā ca, majjhe ca natthi kiñcanam;
Akiñcanam anādānam, tamaham brūmi brāhmaṇam.
“Usabham pavaram vīram, mahesiṁ vijitāvinam;
Anejam nhātakam Buddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.

"Pubbenivāsaṁ yo vedi, saggāpāyañca passati;
Atho jātikkhayaṁ patto, tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ.
460. "Samaññā hesā lokasmiṁ, nāmagottaṁ pakappitaṁ;
Sammuccā samudāgataṁ, tattha tattha pakappitaṁ.
"Dīgharattānusayitaṁ, diṭṭhigatamajānataṁ;
Ajānantā no pabrunti, jātiyā hoti brāhmaṇo.
"Na jaccā brāhmaṇo hoti, na jaccā hoti abrāhmaṇo .
Kammunā brāhmaṇo hoti, kammunā hoti abrāhmaṇo.
"Kassako kammunā hoti, sippiko hoti kammunā;
Vāṇijo kammunā hoti, pessako hoti kammunā.
"Coropi kammunā hoti, yodhājīvopi kammunā;
Yājako kammunā hoti, rājāpi hoti kammunā.
"Evametaṁ yathābhūtaṁ, kammaṁ passanti paṇḍitā;
Paṭiccasamuppādadassā, kammavipākakovidā.
"Kammunā vattati loko, kammunā vattati pajā;
Kammanibandhanā sattā, rathassāṇīva yāyato.
"Tapena brahmacariyena, saṁyamena damena ca;
Etena brāhmaṇo hoti, etaṁ brāhmaṇamuttamaṁ.
"Tīhi vijjāhi sampanno, santo khīṇapunabbhavo;
Evaṁ vāseṭṭha jānāhi, brahmā sakko vijānatan"ti.

461. Evaṁ vutte, Vāseṭṭhabhāradvājā māṇavā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti-- evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Ete mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsake no bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gate"ti.

Vāseṭṭhasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.99.) (9) Subhasuttaṁ

▶T.46.(152)(vol.1.666.)

462. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Subho māṇavo Todeyyaputto Sāvatthiyaṁ paṭivasati aññatarassa gahapatissa nivesane kenacideva karaṇīyena. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto yassa gahapatissa nivesane paṭivasati taṁ gahapatiṁ etadavoca-- "Sutaṁ metaṁ, gahapati-- 'avivittā Sāvatthi arahantehī'ti. Kaṁ nu khvajja samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā payirupāseyyāmā"ti? "Ayaṁ, bhante, Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Taṁ, bhante, Bhagavantaṁ payirupāsassū"ti. (M.99./II,197.) Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto tassa gahapatissa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Brāhmaṇā, bho Gotama, evamāhaṁsu-- 'gahaṭṭho ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ, na pabbajito ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalan'ti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā"ti?

463. "Vibhajjavādo kho ahamettha, māṇava; nāhamettha ekaṁsavādo. Gihissa vāhaṁ, māṇava, pabbajitassa vā micchāpaṭipattiṁ na vaṇṇemi. Gihī vā hi māṇava, pabbajito vā micchāpaṭipanno micchāpaṭipattādhikaraṇahetu na ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Gihissa vāhaṁ, māṇava, pabbajitassa vā sammāpaṭipattiṁ vaṇṇemi. Gihī vā hi,

māṇava, pabbajito vā sammāpaṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇahetu ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalan”ti.

“Brāhmaṇā, bho Gotama, evamāhaṁsu-- ‘mahaṭṭhamidaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahapphalaṁ hoti; appaṭṭhamidaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ pabbajjā kammaṭṭhānaṁ appaphalaṁ hotī’ti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā”ti.

“Etthāpi kho ahaṁ, māṇava, vibhajjavādo; nāhamettha ekaṁsavādo. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti; atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti; atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti; atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Katamañca, (M.99./II,198.) māṇava kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti? Kasi kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Katamañca, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti? Kasiyeva kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Katamañca, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti? Vaṇijjā kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Katamañca māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti? Vaṇijjāyeva kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti.

464. “Seyyathāpi, māṇava, kasi kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti; evameva kho, māṇava, gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, kasiyeva kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti; evameva kho, māṇava, gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, vaṇijjā kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti; evameva kho, māṇava, pabbajjā kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, vaṇijjāyeva kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti; evameva (M.99./II,199.) kho māṇava, pabbajjā kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hotī”ti.

“Brāhmaṇā bho Gotama, pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāyā”ti. “Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāya-- sace te agaru-- sādhu te pañca dhamme imasmiṁ parisati bhāsassū”ti. “Na kho me, bho Gotama, garu yatthassu bhavanto vā nisinno bhavantarūpo vā”ti. “Tena hi, māṇava, bhāsassū”ti. “Saccaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā paṭhamaṁ dhammaṁ paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāya. Tapaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā dutiyaṁ dhammaṁ paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāya. Brahmacariyaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā tatiyaṁ dhammaṁ paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāya. Ajjhenaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā catutthaṁ dhammaṁ paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāya. Cāgaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā pañcamaṁ dhammaṁ paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāya. Brāhmaṇā, bho Gotama,

ime pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya, kusalassa ārādhanāyāti. Idha bhavaṁ Gotamo kimāhā”ti?

465. “Kiṁ pana, māṇava, atthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇopi yo evamāha-- ‘ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemī’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”. (M.99./II,200.) “Kiṁ pana, māṇava, atthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyopi ekācariyapācariyopi yāva sattamā ācariyamahayugāpi yo evamāha-- ‘ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemī’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”. “Kiṁ pana, māṇava, yepi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro yesamidaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti, seyyathidaṁ-- Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, tepi evamāhaṁsu-- ‘Mayaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemā’”ti? “No hidaṁ, bho Gotama”.

“Iti kira, māṇava, natthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇopi yo evamāha-- ‘Ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemī’ti; natthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyopi ekācariyapācariyopi yāva sattamā ācariyamahayugāpi yo evamāha ‘ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemī’ti; yepi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro, yesamidaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti, seyyathidaṁ-- Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu. Tepi na evamāhaṁsu-- ‘mayaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemā’ti.

“Seyyathāpi, māṇava, andhaveṇi paramparāsaṁsattā purimopi na passati majjhimopi na passati pacchimopi na passati; evameva kho, māṇava, andhaveṇūpamaṁ maññe brāhmaṇānaṁ bhāsitaṁ sampajjati-- purimopi na passati majjhimopi na passati pacchimopi na passatī”ti.

466. Evaṁ vutte, Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavatā andhaveṇūpamena vuccamāno kupito anattamano Bhagavantaṁyeva khuṁsento Bhagavantaṁyeva vambhento Bhagavantaṁyeva vadamāno-- ‘samaṇo Gotamo pāpito bhavissatī’ti Bhagavantaṁ etadavoca-- “Brāhmaṇo, bho Gotama, pokkharasāti opamañño Subhagavaniko evamāha-- ‘evameva panidhekacce samaṇabrāhmaṇā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ paṭijānanti. Tesamidaṁ bhāsitaṁ (M.99./II,201.) hassakaṁyeva sampajjati, nāmakaṁyeva sampajjati, rittakaṁyeva sampajjati, tucchakaṁyeva sampajjati. Kathañhi nāma manussabhūto uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’”ti?

“Kiṁ pana, māṇava, brāhmaṇo pokkharasāti opamañño Subhagavaniko sabbesaṁyeva samaṇabrāhmaṇānaṁ cetasā ceto paricca pajānātī”ti? “Sakāyapi hi, bho Gotama, puṇṇikāya dāsiyā brāhmaṇo pokkharasāti opamañño Subhagavaniko cetasā ceto paricca na pajānāti, kuto pana sabbesaṁyeva samaṇabrāhmaṇānaṁ cetasā ceto paricca pajānissatī”ti?

“Seyyathāpi, māṇava, jaccandho puriso na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamaṁ, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye. So evaṁ vadeyya-- ‘natthi kaṇhasukkāni rūpāni, natthi kaṇhasukkānaṁ rūpānaṁ dassāvī; natthi nīlakāni rūpāni, natthi nīlakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; natthi pītakāni rūpāni, natthi pītakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; natthi lohitakāni rūpāni, natthi lohitakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; natthi mañjiṭṭhakāni rūpāni, natthi mañjiṭṭhakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; natthi samavisamaṁ, natthi samavisamassa dassāvī; natthi tārakarūpāni, natthi

tārakarūpānaṁ dassāvī; natthi candimasūriyā, natthi candimasūriyānaṁ dassāvī. Ahametaṁ na jānāmi, ahametaṁ na passāmi; tasmā taṁ natthī'ti. Sammā nu kho so, māṇava, vadamāno vadeyyā"ti?

"No hidaṁ, bho Gotama. Atthi kaṇhasukkāni rūpāni, atthi kaṇhasukkānaṁ rūpānaṁ dassāvī; atthi nīlakāni rūpāni, atthi nīlakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; atthi pītakāni rūpāni, atthi pītakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; atthi lohitakāni rūpāni, atthi lohitakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; atthi mañjiṭṭhakāni rūpāni, atthi mañjiṭṭhakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; atthi samavisamaṁ, atthi samavisamassa dassāvī; atthi tārakarūpāni, atthi tārakarūpānaṁ dassāvī atthi candimasūriyā, atthi candimasūriyānaṁ dassāvī. 'Ahametaṁ (M.99./II,202.) na jānāmi, ahametaṁ na passāmi; tasmā taṁ natthī'ti; na hi so, bho Gotama, sammā vadamāno vadeyyā"ti.

"Evameva kho, māṇava, brāhmaṇo pokkharasāti opamañño Subhagavaniko andho acakkhuko. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati".

467. "Taṁ kiṁ maññasi, māṇava, ye te Kosalakā brāhmaṇamahāsālā, seyyathidaṁ-- caṅkī brāhmaṇo tārukkho brāhmaṇo pokkharasāti brāhmaṇo Jāṇussoṇi brāhmaṇo pitā ca te todeyyo, katamā nesaṁ seyyo, yaṁ vā te sammuccā vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā asammuccā"ti? "Sammuccā, bho Gotama".

"Katamā nesaṁ seyyo, yaṁ vā te mantā vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā amantā"ti? "Mantā, bho Gotama".

"Katamā nesaṁ seyyo, yaṁ vā te paṭisaṅkhāya vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā appaṭisaṅkhāyā"ti? "Paṭisaṅkhāya, bho Gotama".

"Katamā nesaṁ seyyo, yaṁ vā te atthasaṁhitaṁ vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā anatthasaṁhitan"ti? "Atthasaṁhitaṁ, bho Gotama".

"Taṁ kiṁ maññasi, māṇava, yadi evaṁ sante, brāhmaṇena pokkharasātinā opamaññena Subhagavanikena sammuccā vācā bhāsitā asammuccā"ti? "Asammuccā, bho Gotama".

"Mantā vācā bhāsitā amantā vā"ti? "Amantā, bho Gotama".

"Paṭisaṅkhāya vācā bhāsitā appaṭisaṅkhāyā"ti? "Appaṭisaṅkhāya, bho Gotama".

"Atthasaṁhitā vācā bhāsitā anatthasaṁhitā"ti? "Anatthasaṁhitā, bho Gotama". (M.99./II,203.) "Pañca kho ime, māṇava, nīvaraṇā. Katame pañca? Kāmacchandanīvaraṇaṁ, byāpādanīvaraṇaṁ, thīnamiddhanīvaraṇaṁ uddhaccakukkuccanīvaraṇaṁ, vicikicchānīvaraṇaṁ-- ime kho, māṇava, pañca nīvaraṇā. Imehi kho māṇava, pañcahi nīvaraṇehi brāhmaṇo pokkharasāti opamañño Subhagavaniko āvuto nivuto ophuṭo pariyonaddho. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

468. "Pañca kho ime, māṇava, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā… jivhā viññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, māṇava, pañca kāmaguṇā. Imehi kho, māṇava, pañcahi kāmaguṇehi brāhmaṇo pokkharasāti opamañño Subhagavaniko gathito mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaraṇapañño paribhuñjati. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

"Taṁ kiṁ maññasi, māṇava, yaṁ vā tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca aggiṁ jāleyya yaṁ vā nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāleyya, katamo nu khvāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro cā"ti? "Sace taṁ, bho Gotama, ṭhānaṁ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāletuṁ, svāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro cā"ti. "Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, māṇava, anavakāso yaṁ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāleyya aññatra iddhimatā. Seyyathāpi, māṇava, tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca aggi jalati tathūpamāhaṁ, māṇava, imaṁ

pītiṁ vadāmi yāyaṁ pīti (M.99./II,204.) pañca kāmaguṇe paṭicca. Seyyathāpi, māṇava, nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādāno aggi jalati tathūpamāhaṁ, māṇava imaṁ pītiṁ vadāmi yāyaṁ pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi.

"Katamā ca, māṇava, pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi? Idha, māṇava, bhikkhu vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, māṇava, pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi. Puna caparaṁ, māṇava, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho, māṇava, pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi.

469. "Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, katamettha brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyā"ti? "Yeme, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cāgamettha brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyā"ti.

"Taṁ ki maññasi, māṇava, idha aññatarassa brāhmaṇassa mahāyañño paccupaṭṭhito assa. Atha dve brāhmaṇā āgaccheyyuṁ-- 'itthannāmassa brāhmaṇassa mahāyaññaṁ anubhavissāmā'ti. Tatrekassa brāhmaṇassa evamassa-- 'aho vata! Ahameva labheyyaṁ bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na añño brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍan'ti. Ṭhānaṁ kho panetaṁ, māṇava vijjati yaṁ añño brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na so brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ. 'Añño brāhmaṇo labhati bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, nāhaṁ labhāmi bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍan'ti -- iti (M.99./II,205.) so kupito hoti anattamano. Imassa pana, māṇava, brāhmaṇā kiṁ vipākaṁ paññapentī"ti? "Na khvettha, bho Gotama, brāhmaṇā evaṁ dānaṁ denti-- 'iminā paro kupito hotu anattamano'ti. Atha khvettha brāhmaṇā anukampājātikaṁyeva dānaṁ dentī"ti. "Evaṁ sante, kho, māṇava, brāhmaṇānaṁ idaṁ chaṭṭhaṁ puññakiriyavatthu hoti-- yadidaṁ anukampājātikan"ti. "Evaṁ sante, bho Gotama, brāhmaṇānaṁ idaṁ chaṭṭhaṁ puññakiriyavatthu hoti-- yadidaṁ anukampājātikan"ti.

"Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, ime tvaṁ pañca dhamme kattha bahulaṁ samanupassasi-- gahaṭṭhesu vā pabbajitesu vā"ti? "Yeme, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāhaṁ pañca dhamme pabbajitesu bahulaṁ samanupassāmi appaṁ gahaṭṭhesu. Gahaṭṭho hi, bho Gotama, mahaṭṭho mahākicco mahādhikaraṇo mahāsamārambho, na satataṁ samitaṁ saccavādī hoti; pabbajito kho pana, bho Gotama, appaṭṭho appakicco appādhikaraṇo appasamārambho, satataṁ samitaṁ saccavādī hoti. Gahaṭṭho hi, bho Gotama, mahaṭṭho mahākicco mahādhikaraṇo mahāsamārambho na satataṁ samitaṁ tapassī hoti… brahmacārī hoti… sajjhāyabahulo hoti… cāgabahulo hoti; pabbajito kho pana, bho Gotama, appaṭṭho appakicco appādhikaraṇo appasamārambho satataṁ samitaṁ tapassī hoti… brahmacārī hoti… sajjhāyabahulo hoti… cāgabahulo hoti. Yeme, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāhaṁ pañca dhamme pabbajitesu bahulaṁ samanupassāmi appaṁ gahaṭṭhesū"ti.

"Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya cittassāhaṁ ete (M.99./II,206.) parikkhāre vadāmi-- yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyābajjhaṁ tassa bhāvanāya. Idha, māṇava, bhikkhu saccavādī hoti. So 'saccavādīmhī'ti labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ. Yaṁ taṁ kusalūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ, cittassāhaṁ etaṁ parikkhāraṁ vadāmi-- yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyābajjhaṁ tassa bhāvanāya. Idha, māṇava, bhikkhu tapassī hoti …pe… brahmacārī hoti …pe… sajjhāyabahulo hoti …pe… cāgabahulo hoti. So 'cāgabahulomhī'ti labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ. Yaṁ taṁ kusalūpasaṁhitaṁ pāmojjaṁ, cittassāhaṁ etaṁ parikkhāraṁ vadāmi-- yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyābajjhaṁ tassa bhāvanāya. Ye te māṇava, brāhmaṇā, pañca dhamme paññapenti

puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāhaṁ ete parikkhāre vadāmi -- yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyābajjhaṁ tassa bhāvanāyā”ti.

470. Evaṁ vutte, Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Sutaṁ metaṁ, bho Gotama-- ‘samaṇo Gotamo brahmānaṁ sahabyatāya maggaṁ jānātī’”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, māṇava, āsanne ito naḷakāragāmo, na yito dūre naḷakāragāmo”ti?

“Evaṁ, bho, āsanne ito naḷakāragāmo na yito dūre naḷakāragāmo”ti.

“Taṁ, kiṁ maññasi māṇava, idhassa puriso naḷakāragāme jātavaddho; tamenaṁ naḷakāragāmato tāvadeva avasaṭaṁ naḷakāragāmassa maggaṁ puccheyyuṁ; siyā nu kho, māṇava, tassa purisassa naḷakāragāme jātavaddhassa naḷakāragāmassa maggaṁ puṭṭhassa dandhāyitattaṁ vā vitthāyitattaṁ vā”ti?

“No hidaṁ, bho Gotama”.

“Taṁ kissa hetu”?

“Amu hi, bho Gotama, puriso naḷakāragāme jātavaddho. Tassa sabbāneva naḷakāragāmassa maggāni suviditānī”ti. “Siyā nu kho, māṇava, tassa purisassa naḷakāragāme jātavaddhassa naḷakāragāmassa maggaṁ puṭṭhassa dandhāyitattaṁ (M.99./II,207.) vā vitthāyitattaṁ vāti, na tveva Tathāgatassa brahmalokaṁ vā brahmalokagāminiṁ vā paṭipadaṁ puṭṭhassa dandhāyitattaṁ vā vitthāyitattaṁ vā. Brahmānañcāhaṁ, māṇava, pajānāmi brahmalokañca brahmalokagāminiñca paṭipadaṁ; yathāpaṭipanno ca brahmalokaṁ upapanno tañca pajānāmī”ti

“Sutaṁ metaṁ, bho Gotama-- ‘samaṇo Gotamo brahmānaṁ sahabyatāya maggaṁ desetī’ti. Sādhu me bhavaṁ Gotamo brahmānaṁ sahabyatāya maggaṁ desetū”ti.

“Tena hi, māṇava, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evaṁ bho”ti kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

471. “Katamo ca, māṇava, brahmānaṁ sahabyatāya maggo? Idha, māṇava, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Evaṁ bhāvitāya kho, māṇava, mettāya cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi, māṇava, balavā saṅkhadhamo appakasireneva cātuddisā viññāpeyya; evameva kho, māṇava …pe… evaṁ bhāvitāya kho, māṇava, mettāya cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Ayampi kho, māṇava, brahmānaṁ sahabyatāya maggo. “Puna caparaṁ, māṇava, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā …pe… muditāsahagatena cetasā …pe… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena (M.99./II,208.) averena abyābajjhena pharitvā viharati. Evaṁ bhāvitāya kho, māṇava, upekkhāya cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi, māṇava, balavā saṅkhadhamo appakasireneva cātuddisā viññāpeyya; evameva kho, māṇava …pe… evaṁ bhāvitāya kho, māṇava, upekkhāya cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Ayampi kho, māṇava, brahmānaṁ sahabyatāya maggo”ti.

472. Evaṁ vutte, Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti-- evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Handa, ca dāni mayaṁ, bho Gotama, gacchāma;

bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā”ti. “Yassadāni tvaṁ, māṇava, kālaṁ maññasī”ti. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Tena kho pana samayena Jāṇussoṇi brāhmaṇo sabbasetena vaḷavābhirathena Sāvatthiyā niyyāti divā divassa. Addasā kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtaṁ etadavoca-- “Handa, kuto nu bhavaṁ Bhāradvājo āgacchati divā divassā”ti? “Ito hi kho ahaṁ, bho āgacchāmi samaṇassa Gotamassa santikā”ti. “Taṁ kiṁ maññasi, bhavaṁ Bhāradvājo, samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ paṇḍito maññeti”? (M.99./II,209.) “Ko cāhaṁ, bho, ko ca samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānissāmi? Sopi nūnassa tādisova yo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jāneyyā”ti. “Uḷārāya khalu, bhavaṁ Bhāradvājo, samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya pasaṁsatī”ti. “Ko cāhaṁ, bho, ko ca samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsissāmi? Pasatthapasatthova so bhavaṁ Gotamo seṭṭho devamanussānaṁ. Ye cime, bho, brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya; cittassete samaṇo Gotamo parikkhāre vadeti-- yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyābajjhaṁ tassa bhāvanāyā”ti.

Evaṁ vutte, Jāṇussoṇi brāhmaṇo sabbasetā vaḷavābhirathā orohitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā udānaṁ udānesi-- “Lābhā rañño Pasenadissa Kosalassa, suladdhalābhā rañño Pasenadissa Kosalassa yassa vijite Tathāgato viharati arahaṁ sammāsambuddho”ti.

Subhasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.100.) (10) Saṅgāravasuttaṁ

▶cf. M.26. Pāsarāsisuttaṁ 、M.36.Mahāsaccakasuttaṁ

473. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ. Tena kho pana samayena Dhanañjānī nāma brāhmaṇī cañcalikappe paṭivasati abhippasannā Buddhe ca dhamme ca saṅghe ca. Atha kho Dhanañjānī brāhmaṇī upakkhalitvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi-- “Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa. Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa. Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassā”ti.
(M.99./II,210.) Tena kho pana samayena saṅgāravo nāma māṇavo cañcalikappe paṭivasati tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍuketubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako, veyyākaraṇo, lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Assosi kho saṅgāravo māṇavo Dhanañjāniyā brāhmaṇiyā evaṁ vācaṁ bhāsamānāya. Sutvā Dhanañjāniṁ brāhmaṇiṁ etadavoca-- “Avabhūtāva ayaṁ Dhanañjānī brāhmaṇī, parabhūtāva ayaṁ Dhanañjānī brāhmaṇī, vijjamānānaṁ (tevijjānaṁ.) brāhmaṇānaṁ, atha ca pana tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ bhāsissatī”ti. “Na hi pana tvaṁ, tāta bhadramukha, tassa Bhagavato sīlapaññāṇaṁ jānāsi. Sace tvaṁ, tāta bhadramukha, tassa Bhagavato sīlapaññāṇaṁ jāneyyāsi, na tvaṁ, tāta bhadramukha, taṁ Bhagavantaṁ akkositabbaṁ paribhāsitabbaṁ maññeyyāsī”ti. “Tena hi, bhoti, yadā samaṇo Gotamo cañcalikappaṁ anuppatto hoti atha me āroceyyāsī”ti. “Evaṁ, bhadramukhā”ti kho Dhanañjānī brāhmaṇī saṅgāravassa māṇavassa paccassosi.

Atha kho Bhagavā Kosalesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena cañcalikappaṁ tadavasari. Tatra sudaṁ Bhagavā cañcalikappe viharati todeyyānaṁ brāhmaṇānaṁ ambavane. Assosi kho Dhanañjānī brāhmaṇī-- “Bhagavā kira cañcalikappaṁ anuppatto, cañcalikappe viharati todeyyānaṁ brāhmaṇānaṁ ambavane”ti. Atha kho Dhanañjānī brāhmaṇī yena saṅgāravo māṇavo tenupasaṅkami upasaṅkamitvā saṅgāravaṁ māṇavaṁ etadavoca-- “Ayaṁ, tāta bhadramukha, so Bhagavā cañcalikappaṁ anuppatto, cañcalikappe

viharati todeyyānaṁ brāhmaṇānaṁ ambavane. Yassadāni, tāta bhadramukha, kālaṁ maññasī”ti.

474. “Evaṁ, bho”ti kho saṅgāravo māṇavo Dhanañjāniyā brāhmaṇiyā paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ (M.100./II,211.) kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho saṅgāravo māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- “Santi kho, bho Gotama, eke samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti. Tatra, bho Gotama, ye te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, tesaṁ bhavaṁ Gotamo katamo”ti? “Diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattānaṁ, ādibrahmacariyaṁ paṭijānantānampi kho ahaṁ, Bhāradvāja, vemattaṁ vadāmi. Santi, Bhāradvāja, eke samaṇabrāhmaṇā anussavikā. Te anussavena diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti; seyyathāpi brāhmaṇā tevijjā. Santi pana, Bhāradvāja, eke samaṇabrāhmaṇā kevalaṁ saddhāmattakena diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti; seyyathāpi takkī vīmaṁsī. Santi, Bhāradvāja, eke samaṇabrāhmaṇā pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁyeva dhammaṁ abhiññāya diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti. Tatra, Bhāradvāja, ye te samaṇabrāhmaṇā pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁyeva dhammaṁ abhiññāya diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, tesāhamasmi. Tadamināpetaṁ, Bhāradvāja, pariyāyena veditabbaṁ, yathā ye te samaṇabrāhmaṇā pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁyeva dhammaṁ abhiññāya diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā, ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, tesāhamasmi.

475. “Idha me, Bhāradvāja, pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi-- ‘Sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, aparena (M.100./II,212.) samayena daharova samāno susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā akāmakānaṁ mātāpitūnaṁ assumukhānaṁ rudantānaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁ. So evaṁ pabbajito samāno kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- ‘Icchāmahaṁ, āvuso Kālāma, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun’ti. Evaṁ vutte, Bhāradvāja, Āḷāro Kālāmo maṁ etadavoca-- ‘Viharatāyasmā. Tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ‘ñāṇavādañca vadāmi, theravādañca jānāmi, passāmī’ti ca paṭijānāmi, ahañceva aññe ca. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Na kho Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti; addhā Āḷāro Kālāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ viharatī’ti.

“Atha khvāhaṁ, Bhāradvāja, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- ‘Kittāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī’ti? Evaṁ vutte, Bhāradvāja, Āḷāro Kālāmo ākiñcaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho Āḷārasseva Kālāmassa atthi vīriyaṁ …pe… sati… samādhi… paññā, mayhaṁpatthi paññā. Yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ Āḷāro Kālāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ. Atha

khvāhaṁ, Bhāradvāja, yena Āḷāro Kālāmo tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā Āḷāraṁ Kālāmaṁ etadavocaṁ-- ‘Ettāvatā no, āvuso Kālāma, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti? ‘Ettāvatā kho ahaṁ, āvuso, imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemī’ti. ‘Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī’ti. ‘Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yāhaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi tamahaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi. Iti yāhaṁ dhammaṁ jānāmi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi, yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi tamahaṁ dhammaṁ jānāmi Iti yādiso ahaṁ tādiso tuvaṁ, yādiso tuvaṁ tādiso ahaṁ. Ehi dāni, āvuso, ubhova santā imaṁ gaṇaṁ pariharāmā’ti. Iti kho, Bhāradvāja, Āḷāro Kālāmo ācariyo me samāno attano antevāsiṁ maṁ samānaṁ attanā samasamaṁ ṭhapesi, uḷārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva ākiñcaññāyatanūpapattiyā’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

476. “So kho ahaṁ, Bhāradvāja, kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘Icchāmahaṁ, āvuso, imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun’ti. Evaṁ vutte, Bhāradvāja, Udako Rāmaputto maṁ etadavoca-- ‘Viharatāyasmā. Tādiso ayaṁ dhammo yattha viññū puriso nacirasseva sakaṁ ācariyakaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ pariyāpuṇiṁ. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ‘ñāṇavādañca vadāmi, theravādañca jānāmi, passāmī’ti ca paṭijānāmi, ahañceva añne ca Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Na kho rāmo imaṁ dhammaṁ kevalaṁ saddhāmattakena sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi; addhā rāmo imaṁ dhammaṁ jānaṁ passaṁ vihāsī’ti. Atha khvāhaṁ, Bhāradvāja, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘kittāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī’ti? Evaṁ vutte, Bhāradvāja, Udako Rāmaputto nevasaññānāsaññāyatanaṁ pavedesi. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Na kho rāmasseva ahosi saddhā, mayhaṁpatthi saddhā; na kho rāmasseva ahosi vīriyaṁ …pe… sati… samādhi… paññā, mayhaṁpatthi paññā. Yaṁnūnāhaṁ yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, nacirasseva khippameva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsiṁ.

“Atha khvāhaṁ, bhāradvāja, yena Udako Rāmaputto tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā udakaṁ rāmaputtaṁ etadavocaṁ-- ‘Ettāvatā no, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti? ‘Ettāvatā kho, āvuso, rāmo imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī’ti. ‘Ahampi kho, āvuso, ettāvatā imaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī’ti. ‘Lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ passāma. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi taṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi; yaṁ tvaṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi taṁ dhammaṁ rāmo sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi. Iti yaṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi, yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi taṁ dhammaṁ rāmo abhiññāsi. Iti yādiso rāmo ahosi tādiso tuvaṁ, yādiso tuvaṁ tādiso rāmo ahosi. Ehi dāni, āvuso, tuvaṁ imaṁ gaṇaṁ pariharā’ti. Iti kho, bhāradvāja, Udako Rāmaputto sabrahmacārī me samāno ācariyaṭṭhāne maṁ ṭhapesi, uḷārāya

ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva nevasaññānāsaññāyatanūpapattiyā’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

477. “So kho ahaṁ, Bhāradvāja, kiṁkusalagavesī anuttaraṁ santivarapadaṁ pariyesamāno Magadhesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena Uruveḷā senānigamo tadavasariṁ. Tatthaddasaṁ ramaṇīyaṁ bhūmibhāgaṁ, pāsādikañca vanasaṇḍaṁ, nadiñca sandantiṁ setakaṁ supatitthaṁ ramaṇīyaṁ, samantā ca gocaragāmaṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- ‘Ramaṇīyo vata, bho, bhūmibhāgo, pāsādiko ca vanasaṇḍo, nadī ca sandati setakā supatitthā ramaṇīyā, samantā ca gocaragāmo. Alaṁ vatidaṁ kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā’ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, tattheva nisīdiṁ-- ‘Alamidaṁ padhānāyā’ti. Apissu maṁ, Bhāradvāja, tisso upamā paṭibhaṁsu anacchariyā pubbe assutapubbā.

“Seyyathāpi, Bhāradvāja, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ udake nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- ‘aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī’ti. Taṁ kiṁ maññasi, Bhāradvāja, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ udake nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā”ti? “No hidaṁ, bho Gotama. Taṁ kissa hetu? Aduñhi, bho Gotama, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, tañca pana udake nikkhittaṁ; yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā”ti. “Evameva kho, Bhāradvāja, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi avūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti na suppaṭippassaddho, opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No capi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, Bhāradvāja, paṭhamā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

478. “Aparāpi kho maṁ, Bhāradvāja, dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, Bhāradvāja, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- ‘aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī’ti. Taṁ kiṁ maññasi, Bhāradvāja, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya tejo pātukareyyā”ti? “No hidaṁ, bho Gotama. Taṁ kissa hetu? Aduñhi, bho Gotama, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ, kiñcāpi ārakā udakā thale nikkhittaṁ; yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assā”ti. “Evameva kho, Bhāradvāja, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti na suppaṭippassaddho, opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, Bhāradvāja, dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

479. “Aparāpi kho maṁ, Bhāradvāja, tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Seyyathāpi, Bhāradvāja, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- ‘aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī’ti. Taṁ kiṁ maññasi, Bhāradvāja, api nu so puriso amuṁ sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā”ti? “Evaṁ bho Gotama. Taṁ kissa hetu? Aduñhi, bho Gotama, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ, tañca pana ārakā udakā thale nikkhittan”ti. “Evameva kho, Bhāradvāja, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi

vūpakaṭṭhā viharanti, yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariḷāho so ca ajjhattaṁ suppahīno hoti suppaṭippassaddho, opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ, Bhāradvāja, tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Imā kho maṁ, Bhāradvāja, tisso upamā paṭibhaṁsu anacchariyā pubbe assutapubbā.

480. "Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇheyyaṁ abhinippīḷeyyaṁ abhisantāpeyyan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhāmi abhinippīḷemi abhisantāpemi. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Seyyathāpi, Bhāradvāja, balavā puriso dubbalataraṁ purisaṁ sīse vā gahetvā khandhe vā gahetvā abhiniggaṇheyya abhinippīḷeyya abhisantāpeyya, evameva kho me, Bhāradvāja, dantebhidantamādhāya, jivhāya tāluṁ āhacca, cetasā cittaṁ abhiniggaṇhato abhinippīḷayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Āraddhaṁ kho pana me, Bhāradvāja, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā; sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

481. "Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānaṁ nikkhamantānaṁ adhimatto saddo hoti. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya adhimatto saddo hoti, evameva kho me, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānaṁ nikkhamantānaṁ adhimatto saddo hoti. Āraddhaṁ kho pana me, Bhāradvāja, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā; sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

"Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Seyyathāpi, Bhāradvāja, balavā puriso, tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya, evameva kho me, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Āraddhaṁ kho pana me, Bhāradvāja, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā; sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

"Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Seyyathāpi, Bhāradvāja, balavā puriso daḷhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya, evameva kho, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Āraddhaṁ kho pana me, Bhāradvāja, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā; sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

"Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Seyyathāpi Bhāradvāja, dakkho

goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya, evameva kho me, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Āraddhaṁ kho pana me, Bhāradvāja, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā; sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

"Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ appāṇakaṁyeva jhānaṁ jhāyeyyan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhiṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmiṁ ḍāho hoti. Seyyathāpi, Bhāradvāja, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ, evameva kho me, Bhāradvāja, mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmiṁ ḍāho hoti. Āraddhaṁ kho pana me, Bhāradvāja, vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho, teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Apissu maṁ, Bhāradvāja, devatā disvā evamāhaṁsu-- 'kālaṅkato samaṇo Gotamo'ti. Ekaccā devatā evamāhaṁsu-- 'na kālaṅkato samaṇo Gotamo, api ca kālaṅkarotī'ti. Ekaccā devatā evamāhaṁsu -- 'na kālaṅkato samaṇo Gotamo, nāpi kālaṅkaroti; arahaṁ samaṇo Gotamo, vihārotveva so arahato evarūpo hotī'ti.

"Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjeyyan'ti. Atha kho maṁ, Bhāradvāja, devatā upasaṅkamitvā etadavocuṁ-- 'Mā kho tvaṁ, mārisa, sabbaso āhārupacchedāya paṭipajji. Sace kho tvaṁ, mārisa, sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjissasi, tassa te mayaṁ dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāressāma. Tāya tvaṁ yāpessasī'ti. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Ahañceva kho pana sabbaso ajajjitaṁ paṭijāneyyaṁ, imā ca me devatā dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāreyyuṁ, tāya cāhaṁ yāpeyyaṁ. Taṁ mamassa musā'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, tā devatā paccācikkhāmi, 'halan'ti vadāmi.

"Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Yaṁnūnāhaṁ thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhāreyyaṁ pasataṁ pasataṁ yadi vā muggayūsaṁ, yadi vā kulatthayūsaṁ, yadi vā kaḷāyayūsaṁ, yadi vā hareṇukayūsan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhāresiṁ pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ yadi vā kulatthayūsaṁ, yadi vā kaḷāyayūsaṁ, yadi vā hareṇukayūsaṁ. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, thokaṁ thokaṁ āhāraṁ āhārayato pasataṁ pasataṁ, yadi vā muggayūsaṁ, yadi vā kulatthayūsaṁ, yadi vā kaḷāyayūsaṁ, yadi vā hareṇukayūsaṁ, adhimattakasimānaṁ patto kāyo hoti. Seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kāḷapabbāni vā, evamevassu me aṅgapaccaṅgāni bhavanti tāyevappāhāratāya; seyyathāpi nāma oṭṭhapadaṁ, evamevassu me ānisadaṁ hoti tāyevappāhāratāya; seyyathāpi nāma vaṭṭanāvaḷī, evamevassu me piṭṭhikaṇṭako uṇṇatāvanato hoti tāyevappāhāratāya; seyyathāpi nāma jarasālāya gopānasiyo oluggaviluggā bhavanti, evamevassu me phāsuḷiyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya; seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti, evamevassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya; seyyathāpi nāma tittakālābu āmakacchinno vātātapena saṁphuṭito hoti sammilāto, evamevassu me sīsacchavi saṁphuṭitā hoti sammilātā tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, 'udaracchaviṁ parimasissāmī'ti piṭṭhikaṇṭakaṁyeva pariggaṇhāmi, 'piṭṭhikaṇṭakaṁ parimasissāmī'ti udaracchaviṁyeva pariggaṇhāmi; yāvassu me, Bhāradvāja, udaracchavi piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Bhāradvāja 'vaccaṁ vā muttaṁ vā karissāmī'ti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, imameva kāyaṁ assāsento pāṇinā gattāni anumajjāmi. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, pāṇinā gattāni anumajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā papatanti tāyevappāhāratāya. Apissu maṁ, Bhāradvāja, manussā disvā evamāhaṁsu-- 'kāḷo samaṇo Gotamo'ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu-- 'na kāḷo samaṇo Gotamo, sāmo samaṇo Gotamo'ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu-- 'na kāḷo samaṇo Gotamo napi sāmo, maṅguracchavi samaṇo Gotamo'ti;

yāvassu me, Bhāradvāja, tāva parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto upahato hoti tāyevappāhāratāya.

482. "Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Ye kho keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayiṁsu etāvaparamaṁ, nayito bhiyyo; yepi hi keci anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayissanti, etāvaparamaṁ, nayito bhiyyo; yepi hi keci etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, etāvaparamaṁ, nayito bhiyyo. Na kho panāhaṁ imāya kaṭukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ. Siyā nu kho aññо maggo bodhāyā'ti Tassa mayhaṁ Bhāradvāja, etadahosi-- 'Abhijānāmi kho panāhaṁ pitu sakkassa kammante sītāya jambucchāyāya nisinno vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharitā. Siyā nu kho eso maggo bodhāyā'ti? Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, satānusāri viññāṇaṁ ahosi-- 'eseva maggo bodhāyā'ti. Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Kiṁ nu kho ahaṁ tassa sukhassa bhāyāmi yaṁ taṁ sukhaṁ aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī'ti? Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Na kho ahaṁ tassa sukhassa bhāyāmi yaṁ taṁ sukhaṁ aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī'ti.

483. "Tassa mayhaṁ, Bhāradvāja, etadahosi-- 'Na kho taṁ sukaraṁ sukhaṁ adhigantuṁ evaṁ adhimattakasimānaṁ pattakāyena. Yaṁnūnāhaṁ oḷārikaṁ āhāraṁ āhāreyyaṁ odanakummāsan'ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāresiṁ odanakummāsaṁ. Tena kho pana maṁ, Bhāradvāja, samayena pañcavaggiyā bhikkhū paccupaṭṭhitā honti-- 'yaṁ kho samaṇo Gotamo dhammaṁ adhigamissati taṁ no ārocessatī'ti. Yato kho ahaṁ, Bhāradvāja, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāresiṁ odanakummāsaṁ, atha me te pañcavaggiyā bhikkhū nibbijja pakkamiṁsu-- 'bāhulliko samaṇo Gotamo padhānavibbhanto āvatto bāhullāyā'ti.

"So kho ahaṁ, Bhāradvāja, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāretvā balaṁ gahetvā vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ayaṁ kho me, Bhāradvāja, rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

484. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāmi …pe… ayaṁ kho me, Bhāradvāja, rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ; 'ime āsavā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. Tassa me evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccittha, bhavāsavāpi cittaṁ

vimuccittha, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccittha. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ ahosi. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsiṁ. Ayaṁ kho me, Bhāradvāja, rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā; tamo vihato, āloko uppanno; yathā taṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato"ti.

485. Evaṁ vutte, saṅgāravo māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Aṭṭhitavataṁ bhoto Gotamassa padhānaṁ ahosi, sappurisavataṁ bhoto Gotamassa padhānaṁ ahosi; yathā taṁ arahato sammāsambuddhassa. Kiṁ nu kho, bho Gotama, atthi devā"ti ? "Ṭhānaso metaṁ, Bhāradvāja, viditaṁ yadidaṁ-- adhidevā"ti. "Kiṁ nu kho, bho Gotama, 'atthi devā'ti puṭṭho samāno 'ṭhānaso metaṁ, Bhāradvāja viditaṁ yadidaṁ adhidevā'ti vadesi. Nanu, bho Gotama, evaṁ sante tucchā musā hotī"ti? "'Atthi devā'ti, Va, puṭṭho samāno 'atthi devā'ti (M.100./II,213.) yo vadeyya, 'ṭhānaso me viditā'ti yo vadeyya; atha khvettha viññunā purisena ekaṁsena niṭṭhaṁ gantabbaṁ yadidaṁ-- 'atthi devā'"ti. "Kissa pana me bhavaṁ Gotamo ādikeneva na byākāsī"ti? "Uccena sammataṁ kho etaṁ, Bhāradvāja, lokasmiṁ yadidaṁ-- 'atthi devā'"ti.

486. Evaṁ vutte, saṅgāravo māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- cakkhumanto rūpāni dakkhantīti-- evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Saṅgāravasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Brāhmaṇavaggo niṭṭhito pañcamo.

Tassuddānaṁ--

Brahmāyu selassalāyano, Ghoṭamukho ca brāhmaṇo;
Caṅkī esu Dhanañjāni, Vāseṭṭho subhagāravoti.

Idaṁ vaggānamuddānaṁ--

Vaggo gahapati bhikkhu, paribbājakanāmako;
Rājavaggo brāhmaṇoti, pañca majjhima-- āgame.

Majjhimapaṇṇāsakaṁ samattaṁ.

Namotassa Bhagavato arahato sammāsambudhassa.
(M.100./II,214.)

Majjhimanikāye

3- Uparipaṇṇāsapāḷi(M.101~152)

(PTS:II,214~555、III,1~302.)

1. Devadahavaggo

(M.101.) (1.) Devadahasuttaṁ

▶T.46.(19)(vol.1.442.)、M.27. Cūḷahatthipadopamasuttaṁ

1. Evaṁ me sutaṁ -- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesuviharati Devadahaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino -- 'yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī"ti. Evaṁ vādino, bhikkhave, nigaṇṭhā.

"Evaṁ vādāhaṁ, bhikkhave, nigaṇṭhe, upasaṅkamitvā evaṁ vadāmi -- 'saccaṁ kira tumhe āvuso, nigaṇṭhā, evaṁvādino evaṁdiṭṭhino -- 'yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī"ti? Te ca me, bhikkhave, nigaṇṭhā, evaṁ puṭṭhā 'āmā'ti paṭijānanti."

"Tyāhaṁ evaṁ vadāmi-- 'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhā'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ, na nākaramhā'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhā'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī'ti? (M.101./II,215.) 'No hidaṁ, āvuso'.

"'Kiṁ pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jānātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

2. "Iti kira tumhe, āvuso nigaṇṭhā, na jānātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti na jānātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ, na nākaramhāti, na jānātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhāti, na jānātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti, na jānātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ; evaṁ sante āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ na kallamassa veyyākaraṇāya-- yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī"ti.

"Sace pana tumhe, āvuso nigaṇṭhā, jāneyyātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe, na

nāhuvamhāti, jāneyyātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ, na nākaramhāti, jāneyyātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhāti, jāneyyātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti, jāneyyātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ; evaṁ sante āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ kallamassa veyyākaraṇāya-- yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ (M.101./II,216.) kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī”ti.

3. “Seyyathāpi, āvuso nigaṇṭhā, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhūpalepanena; so sallassapi vedhanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyeyya. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanteyya; so satthenapi vaṇamukhassa parikantanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyeyya. Tassa so bhisakko sallakatto esaniyā sallaṁ eseyya; so esaniyāpi sallassa esanāhetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyeyya Tassa so bhisakko sallakatto sallaṁ abbuheyya; so sallassapi abbuhanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyeyya. Tassa so bhisakko sallakatto agadaṅgāraṁ vaṇamukhe odaheyya; so agadaṅgārassapi vaṇamukhe odahanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyeyya. So aparena samayena rūḷhena vaṇena sañchavinā arogo assa sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṅgamo. Tassa evamassa-- ahaṁ kho pubbe sallena viddho ahosiṁ savisena gāḷhūpalepanena. Sohaṁ sallassapi vedhanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyiṁ. Tassa me mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhapesuṁ. Tassa me so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanti; sohaṁ satthenapi vaṇamukhassa parikantanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyiṁ. Tassa me so bhisakko sallakatto esaniyā sallaṁ esi; so ahaṁ esaniyāpi sallassa esanāhetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyiṁ. Tassa me so bhisakko sallakatto sallaṁ abbuhi; sohaṁ sallassapi abbuhanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyiṁ. Tassa me so bhisakko sallakatto agadaṅgāraṁ vaṇamukhe odahi; sohaṁ agadaṅgārassapi vaṇamukhe odahanahetu dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyiṁ. (M.101./II,217.) Somhi etarahi rūḷhena vaṇena sañchavinā arogo sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṅgamo”ti.

“Evameva kho, āvuso nigaṇṭhā, sace tumhe jāneyyātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti, jāneyyātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ, na nākaramhāti, jāneyyātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhāti, jāneyyātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti, jāneyyātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ; evaṁ sante āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ kallamassa veyyākaraṇāya-- yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī”ti.

“Yasmā ca kho tumhe, āvuso nigaṇṭhā, na jānātha-- ahuvamheva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti, na jānātha-- akaramheva mayaṁ pubbe pāpakammaṁ, na nākaramhāti, na jānātha-- evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhāti, na jānātha-- ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjīretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti, na jānātha-- diṭṭheva dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ; tasmā āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ na kallamassa veyyākaraṇāya-- yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā

kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī”ti.

4. “Evaṁ vutte, bhikkhave, te nigaṇṭhā maṁ etadavocuṁ-- (M.101./II,218.) ‘Nigaṇṭho āvuso, Nāṭaputto sabbaññū sabbadassāvī, aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānāti Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan’ti. So evamāha-- ‘atthi kho vo, āvuso nigaṇṭhā, pubbeva pāpakammaṁ kataṁ, taṁ imāya kaṭukāya dukkarakārikāya nijjīretha, yaṁ panettha etarahi kāyena saṁvutā vācāya saṁvutā manasā saṁvutā taṁ āyatiṁ pāpakammassa akaraṇaṁ. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī’ti. Tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā”ti.

5. “Evaṁ vutte ahaṁ, bhikkhave, te nigaṇṭhe etadavocaṁ-- ‘Pañca kho ime, āvuso nigaṇṭhā, dhammā diṭṭheva dhamme dvidhāvipākā. Katame pañca? Saddhā, ruci, anussavo, ākāraparivitakko, diṭṭhinijjhānakkhanti-- ime kho, āvuso nigaṇṭhā, pañca dhammā diṭṭheva dhamme dvidhāvipākā. Tatrāyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ kā atītaṁse satthari saddhā, kā ruci, ko anussavo, ko ākāraparivitakko, kā diṭṭhinijjhānakkhantī’ti. Evaṁvādī kho ahaṁ, bhikkhave, nigaṇṭhesu na kañci sahadhammikaṁ vādapaṭihāraṁ samanupassāmi.

“Puna caparāhaṁ, bhikkhave, te nigaṇṭhe evaṁ vadāmi-- ‘taṁ kiṁ maññatha, āvuso nigaṇṭhā. Yasmiṁ vo samaye tibbo upakkamo hoti tibbaṁ padhānaṁ, tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha; yasmiṁ pana vo samaye na tibbo upakkamo hoti na tibbaṁ padhānaṁ, na tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyethā’ti? ‘Yasmiṁ no, āvuso Gotama, samaye tibbo upakkamo hoti tibbaṁ padhānaṁ, tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyāma; yasmiṁ pana no (.II,219.) samaye na tibbo upakkamo hoti na tibbaṁ padhānaṁ, na tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyāmā’”ti.

6. “Iti kira, āvuso nigaṇṭhā, yasmiṁ vo samaye tibbo upakkamo hoti tibbaṁ padhānaṁ, tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha; yasmiṁ pana vo samaye na tibbo upakkamo hoti na tibbaṁ padhānaṁ, na tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha. Evaṁ sante āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ na kallamassa veyyākaraṇāya-- yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Sace, āvuso nigaṇṭhā, yasmiṁ vo samaye tibbo upakkamo hoti tibbaṁ padhānaṁ, na tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha; yasmiṁ pana vo samaye na tibbo upakkamo hoti na tibbaṁ padhānaṁ, tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha; evaṁ sante āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ kallamassa veyyākaraṇāya-- yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo; vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī”ti.

“‘Yasmā ca kho, āvuso nigaṇṭhā, yasmiṁ vo samaye tibbo upakkamo hoti tibbaṁ padhānaṁ, tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha; yasmiṁ pana vo samaye na tibbo upakkamo hoti na tibbaṁ padhānaṁ, na tibbā tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyetha; te tumhe sāmaṁyeva opakkamikā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vedayamānā avijjā aññāṇā sammohā (M.101./II,220.) vipaccetha yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetu. Iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā byantībhāvā, navānaṁ

kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo; āyatiṁ anavassavā kammakkhayo; kammakkhayā dukkhakkhayo; dukkhakkhayā vedanākkhayo vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatī'ti. Evaṁvādīpi kho ahaṁ, bhikkhave, nigaṇṭhesu na kañci sahadhammikaṁ vādapaṭihāraṁ samanupassāmi.

7. "Puna caparāhaṁ, bhikkhave, te nigaṇṭhe evaṁ vadāmi-- 'taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, yamidaṁ kammaṁ diṭṭhadhammavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Yaṁ panidaṁ kammaṁ samparāyavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā diṭṭhadhammavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, yamidaṁ kammaṁ sukhavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā dukkhavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Yaṁ panidaṁ kammaṁ dukkhavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā sukhavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, yamidaṁ kammaṁ paripakkavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Yaṁ panidaṁ kammaṁ aparipakkavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, yamidaṁ kammaṁ (M.101./II,221.)bahuvedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā appavedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Yaṁ panidaṁ kammaṁ appavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā bahuvedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Taṁ kiṁ maññathāvuso nigaṇṭhā, yamidaṁ kammaṁ savedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā avedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'. 'Yaṁ panidaṁ kammaṁ avedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā savedanīyaṁ hotūti labbhametan'ti? 'No hidaṁ, āvuso'.

8. "Iti kira, āvuso nigaṇṭhā, yamidaṁ kammaṁ diṭṭhadhammavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yaṁ panidaṁ kammaṁ samparāyavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā diṭṭhadhammavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ sukhavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā dukkhavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ dukkhavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā sukhavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ paripakkavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ aparipakkavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ bahuvedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā appavedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ appavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā bahuvedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ savedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā avedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ, yamidaṁ kammaṁ avedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā savedanīyaṁ hotūti alabbhametaṁ; evaṁ sante āyasmantānaṁ nigaṇṭhānaṁ aphalo (M.101./II,222.) upakkamo hoti, aphalaṁ padhānaṁ".

"Evaṁvādī, bhikkhave, nigaṇṭhā. Evaṁvādīnaṁ, bhikkhave, nigaṇṭhānaṁ dasa sahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchanti.

9. "Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, nigaṇṭhā pubbe dukkaṭakammakārino yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, nigaṇṭhā pāpakena issarena nimmitā yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, nigaṇṭhā pāpasaṅgatikā yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, nigaṇṭhā pāpābhijātikā yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammūpakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, nigaṇṭhā evarūpā diṭṭhadhammūpakkamā yaṁ etarahi

evarūpā dukkhā tibbā kaṭukā vedanā vediyanti.

"Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā; no ce sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, (M.101./II,223.) gārayhā niganṭhā; no ce sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā; no ce sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammūpakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā; no ce sattā diṭṭhadhammūpakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā niganṭhā. Evaṁvādī, bhikkhave, niganṭhā. Evaṁvādīnaṁ, bhikkhave, niganṭhānaṁ ime dasa sahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchanti. Evaṁ kho, bhikkhave, aphalo upakkamo hoti, aphalaṁ padhānaṁ.

10. "Kathañca, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ? Idha, bhikkhave, bhikkhu na heva anaddhabhūtaṁ attānaṁ dukkhena addhabhāveti, dhammikañca sukhaṁ na pariccajati, tasmiñca sukhe anadhimucchito hoti. So evaṁ pajānāti-- 'imassa kho me dukkhanidānassa saṅkhāraṁ padahato saṅkhārappadhānā virāgo hoti, imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekkhaṁ bhāvayato virāgo hotī'ti. So yassa hi khvāssa dukkhanidānassa saṅkhāraṁ padahato saṅkhārappadhānā virāgo hoti, saṅkhāraṁ tattha padahati. Yassa panassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekkhaṁ bhāvayato virāgo hoti, upekkhaṁ tattha bhāveti. Tassa tassa dukkhanidānassa saṅkhāraṁ padahato saṅkhārappadhānā virāgo hoti-- evampissa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ hoti. Tassa tassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekkhaṁ bhāvayato virāgo hoti-- evampissa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ hoti.

11. "Seyyathāpi, bhikkhave, puriso itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbāpekkho. So taṁ itthiṁ passeyya aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu tassa purisassa amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā"ti? "Evaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Amu hi, bhante, puriso amussā itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbāpekkho (M.101./II,224.) Tasmā taṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā"ti. "Atha kho, bhikkhave, tassa purisassa evamassa-- 'ahaṁ kho amussā itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbāpekkho. Tassa me amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā. Yaṁnūnāhaṁ yo me amussā itthiyā chandarāgo taṁ pajaheyyan'ti. So yo amussā itthiyā chandarāgo taṁ pajaheyya. So taṁ itthiṁ passeyya aparena samayena aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu tassa purisassa amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Amu hi, bhante, puriso amussā itthiyā virāgo. Tasmā taṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā" ti.

"Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu na heva anaddhabhūtaṁ attānaṁ dukkhena addhabhāveti, dhammikañca sukhaṁ na pariccajati, tasmiñca sukhe anadhimucchito hoti. So evaṁ pajānāti-- 'imassa kho me dukkhanidānassa saṅkhāraṁ padahato saṅkhārappadhānā virāgo hoti, imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekkhaṁ bhāvayato virāgo hotī'ti. So yassa hi khvāssa dukkhanidānassa saṅkhāraṁ padahato saṅkhārappadhānā virāgo

hoti, saṅkhāraṁ tattha padahati; yassa panassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekkhaṁ bhāvayato virāgo hoti, upekkhaṁ tattha bhāveti. Tassa tassa dukkhanidānassa saṅkhāraṁ padahato saṅkhārappadhānā virāgo hoti-- evampissa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ (M.101./II,225.) hoti Tassa tassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekkhaṁ bhāvayato virāgo hoti-- evampissa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ hoti. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

12. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu iti paṭisañcikkhati-- 'yathāsukhaṁ kho me viharato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; dukkhāya pana me attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Yaṁnūnāhaṁ dukkhāya attānaṁ padaheyyan'ti. So dukkhāya attānaṁ padahati. Tassa dukkhāya attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. So na aparena samayena dukkhāya attānaṁ padahati. Taṁ kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānaṁ padaheyya svāssa attho abhinipphanno hoti. Tasmā na aparena samayena dukkhāya attānaṁ padahati. Seyyathāpi, bhikkhave, usukāro tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujuṁ karoti kammaniyaṁ. Yato kho, bhikkhave, usukārassa tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpitaṁ hoti paritāpitaṁ ujuṁ kataṁ kammaniyaṁ, na so taṁ aparena samayena usukāro tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujuṁ karoti kammaniyaṁ. Taṁ kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, atthāya usukāro tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpeyya paritāpeyya ujuṁ kareyya kammaniyaṁ svāssa attho abhinipphanno hoti. Tasmā na aparena samayena usukāro tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujuṁ karoti kammaniyaṁ. Evameva kho, bhikkhave, bhikkhu iti paṭisañcikkhati-- 'yathāsukhaṁ kho me viharato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; dukkhāya pana me attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Yaṁnūnāhaṁ dukkhāya attānaṁ padaheyyan'ti. So dukkhāya attānaṁ padahati. Tassa dukkhāya attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. So na aparena samayena dukkhāya (M.101./II,226.) attānaṁ padahati. Taṁ kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānaṁ padaheyya svāssa attho abhinipphanno hoti. Tasmā na aparena samayena dukkhāya attānaṁ padahati. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

13. "Puna caparaṁ, bhikkhave, idha Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati-- 'sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan'ti. So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati.

14. "So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī, athenena sucibhūtena attanā viharati. Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā. Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa. Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti; ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya,

amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya-- iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti; yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ. So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti. Ekabhattiko hoti rattūparato virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti. Mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti. Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti. Jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Hatthigavassavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti. Kayavikkayā paṭivirato hoti. Tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti. Ukkoṭanavañcananikatisāciyogā paṭivirato hoti. Chedanavadhabandhanaviparāmosa-- ālopasahasākārā paṭivirato hoti.

"So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti sapattabhārova ḍeti, evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena; so yena yeneva pakkamati samādāyeva pakkamati. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

15. "So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

"So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajāna-- kārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

16. "So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato,.) iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya, parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti. Byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti. Thinamiddhaṁ pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodheti. Uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

"So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ

jhānaṁ upasampajja viharati. Evampi bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti. Yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā, adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

17. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ -- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

18. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti. Evampi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ.

(M.101./II,227.) 19. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti; 'ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. Evampi kho, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti, saphalaṁ padhānaṁ. Evaṁvādī, bhikkhave, Tathāgatā. Evaṁvādīnaṁ, bhikkhave, Tathāgatānaṁ dasa sahadhammikā pāsaṁsaṭṭhānā āgacchanti.

20. “Sace bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, Tathāgato pubbe sukatakammakārī yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, Tathāgato bhaddakena issarena nimmito yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāṇasaṅgatiko yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāṇābhijātiko yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammūpakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti; addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāṇadiṭṭhadhammūpakkamo yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti.

“Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammūpakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā diṭṭhadhammūpakkamahetu (M.101./II,228.) sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Evaṁvādī, bhikkhave, Tathāgatā. Evaṁvādīnaṁ, bhikkhave, Tathāgatānaṁ ime dasa sahadhammikā pāsaṁsaṭṭhānā āgacchantī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Devadahasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.102.) (2) Pañcattayasuttaṁ

▶cf. D.1.Brahmajālasuttaṁ

21. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti. ‘Saññī attā hoti arogo paraṁ maraṇā’ti-- ittheke abhivadanti; ‘asaññī attā hoti arogo paraṁ maraṇā’ti-- ittheke abhivadanti; ‘nevasaññīnāsaññī attā hoti arogo paraṁ maraṇā’ti-- ittheke abhivadanti; sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti, diṭṭhadhammanibbānaṁ vā paneke abhivadanti. Iti santaṁ vā attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti, diṭṭhadhammanibbānaṁ vā paneke abhivadanti. Iti imāni pañca hutvā tīṇi honti, tīṇi hutvā pañca honti-- ayamuddeso pañcattayassa.

22. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ (M.102./II,229.) paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiñca arūpiñca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, ekattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nānattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, parittasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā,

appamāṇasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, etaṁ vā panekesaṁ upātivattataṁ viññāṇakasiṇameke abhivadanti appamāṇaṁ āneñjaṁ Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiñca arūpiñca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, ekattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nānattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, parittasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, appamāṇasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, yā vā panetāsaṁ saññānaṁ parisuddhā paramā aggā anuttariyā (M.102./II,230.) akkhāyati yadi rūpasaññānaṁ yadi arūpasaññānaṁ yadi ekattasaññānaṁ yadi nānattasaññānaṁ. 'Natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanameke abhivadanti appamāṇaṁ āneñjaṁ. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti -- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

23. "Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiñca arūpiñca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā. Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā tesamete paṭikkosanti. Taṁ kissa hetu? Saññā rogo saññā gaṇḍo saññā sallaṁ, etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- 'asaññan'ti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiñca arūpiñca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā. Yo hi koci, bhikkhave, samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁ vadeyya-- 'ahamaññatra rūpā, aññatra vedanāya, aññatra saññāya, aññatra saṅkhārehi, viññāṇassa āgatiṁ vā gatiṁ vā cutiṁ vā upapattiṁ vā vuddhiṁ vā virūḷhiṁ vā vepullaṁ vā paññapessāmī'ti -- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ (M.102./II,231.) nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

24. "Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiñca arūpiñca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā. Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā tesamete paṭikkosanti, yepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā tesamete paṭikkosanti. Taṁ kissa hetu? Saññā rogo saññā gaṇḍo saññā sallaṁ, asaññā sammoho, etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- 'nevasaññānāsaññan'ti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ

maraṇā, rūpiñca arūpiñca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā diṭṭhasutamutaviññātabbasaṅkhāramattena etassa āyatanassa upasampadaṁ paññapenti, byasanañhetaṁ, bhikkhave, akkhāyati etassa āyatanassa upasampadāya (M.102./II,232.) Na hetaṁ, bhikkhave, āyatanaṁ saṅkhārasamāpatti-- pattabbamakkhāyati; saṅkhārāvasesasamāpattipattabbametaṁ, bhikkhave, āyatanamakkhāyati. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

25. "Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā tesamete paṭikkosanti, yepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā tesamete paṭikkosanti, yepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññīnāsaññiṁ attānaṁ paññapenti arogaṁ paraṁ maraṇā tesamete paṭikkosanti. Taṁ kissa hetu? Sabbepime bhonto samaṇabrāhmaṇā uddhaṁ saraṁ āsattiṁyeva abhivadanti-- 'iti pecca bhavissāma, iti pecca bhavissāmā'ti. Seyyathāpi nāma vāṇijassa vāṇijjāya gacchato evaṁ hoti-- 'ito me idaṁ bhavissati, iminā idaṁ lacchāmī'ti, evamevime bhonto samaṇabrāhmaṇā vāṇijūpamā maññe paṭibhanti-- 'iti pecca bhavissāma, iti pecca bhavissāmā'ti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti te sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā sakkāyaññeva anuparidhāvanti anuparivattanti. Seyyathāpi nāma sā gaddulabaddho daḷhe thambhe vā khile vā upanibaddho (M.102./II,233.) tameva thambhaṁ vā khilaṁ vā anuparidhāvati anuparivattati evamevime bhonto samaṇabrāhmaṇā sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā sakkāyaññeva anuparidhāvanti anuparivattanti. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

26. "Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti, sabbe te imāneva pañcāyatanāni abhivadanti etesaṁ vā aññataraṁ.

27. "Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti. 'Sassato attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'asassato attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'sassato ca asassato ca attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'nevasassato nāsassato attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'antavā attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'anantavā attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'antavā ca anantavā ca attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'nevantavā nānantavā attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'ekattasaññī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'nānattasaññī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'parittasaññī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'appamāṇasaññī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'ekantasukhī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'ekantadukkhī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'sukhadukkhī attā ca loko ca, idameva (M.102./II,234.) saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti, 'adukkhamasukhī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti-- ittheke abhivadanti.

28. "Tatra bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'sassato attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti tesaṁ vata aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā

paccattaṁyeva ñāṇaṁ bhavissati parisuddhaṁ pariyodātanti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Paccattaṁ kho pana, bhikkhave, ñāṇe asati parisuddhe pariyodāte yadapi te bhonto samaṇabrāhmaṇā tattha ñāṇabhāgamattameva pariyodapenti tadapi tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ upādānamakkhāyati. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

29. "Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'asassato attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññan'ti …pe… sassato ca asassato ca attā ca loko ca… nevasassato nāsassato attā ca loko ca… antavā attā ca loko ca… anantavā attā ca loko ca… antavā ca anantavā ca attā ca loko ca… nevantavā nānantavā attā ca loko ca… ekattasaññī attā ca loko ca… nānattasaññī attā ca loko ca… parittasaññī attā ca loko ca… appamāṇasaññī attā ca loko ca… ekantasukhī attā ca loko ca… ekantadukkhī attā ca loko ca… sukhadukkhī attā ca loko ca… adukkhamasukhī attā ca loko ca, idameva saccaṁ moghamaññanti, tesaṁ vata aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā paccattaṁyeva ñāṇaṁ bhavissati parisuddhaṁ pariyodātanti-- netaṁ (M.102./II,235.) ṭhānaṁ vijjati. Paccattaṁ kho pana, bhikkhave, ñāṇe asati parisuddhe pariyodāte yadapi te bhonto samaṇabrāhmaṇā tattha ñāṇabhāgamattameva pariyodapenti tadapi tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ upādānamakkhāyati. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

30. "Idha bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharati-- 'etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharāmī'ti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati. Pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassaṁ, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Seyyathāpi, bhikkhave, yaṁ chāyā jahati taṁ ātapo pharati, yaṁ ātapo jahati taṁ chāyā pharati; evameva kho, bhikkhave, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassaṁ, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharati-- 'etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharāmī'ti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati. Pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassaṁ, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

31. "Idha pana, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharati-- 'etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharāmī'ti. Tassa taṁ nirāmisaṁ sukhaṁ nirujjhati. Nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ (M.102./II,236.) sukhaṁ Seyyathāpi, bhikkhave, yaṁ chāyā jahati taṁ ātapo pharati, yaṁ ātapo jahati taṁ chāyā pharati; evameva kho, bhikkhave, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharati-- 'etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharāmī'ti. Tassa taṁ nirāmisaṁ sukhaṁ nirujjhati. Nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti -- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

32. "Idha pana, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca

paṭinissaggā, aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharati-- 'etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharāmī'ti. Tassa sā adukkhamasukhā vedanā nirujjhati. Adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Seyyathāpi, bhikkhave, yaṁ chāyā jahati taṁ ātapo pharati, yaṁ ātapo jahati taṁ chāyā pharati; evameva kho, bhikkhave, adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharati-- 'etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharāmī'ti. Tassa sā adukkhamasukhā vedanā nirujjhati. (M.102./II,237.) Adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

33. "Idha pana, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhāya vedanāya samatikkamā-- 'santohamasmi, nibbutohamasmi, anupādānohamasmī'ti samanupassati. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato abhijānāti. Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, aparantānudiṭṭhīnañca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhāya vedanāya samatikkamā-- 'santohamasmi, nibbutohamasmi, anupādānohamasmī'ti samanupassati; addhā ayamāyasmā nibbānasappāyaṁyeva paṭipadaṁ abhivadati. Atha ca panāyaṁ bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhiṁ vā upādiyamāno upādiyati, aparantānudiṭṭhiṁ vā upādiyamāno upādiyati, kāmasaṁyojanaṁ vā upādiyamāno upādiyati, pavivekaṁ vā pītiṁ upādiyamāno upādiyati, nirāmisaṁ vā sukhaṁ upādiyamāno upādiyati, adukkhamasukhaṁ vā vedanaṁ upādiyamāno upādiyati. Yañca kho ayamāyasmā-- 'santohamasmi, nibbutohamasmi, anupādānohamasmī'ti samanupassati tadapi imassa bhoto samaṇassa brāhmaṇassa upādānamakkhāyati. 'Tayidaṁ saṅkhataṁ oḷārikaṁ atthi kho pana saṅkhārānaṁ nirodho atthetan'ti-- iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tadupātivatto.

"Idaṁ kho pana, bhikkhave, Tathāgatena anuttaraṁ santivarapadaṁ (M.102./II,238.) abhisambuddhaṁ yadidaṁ-- channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā anupādāvimokkho"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Pañcattayasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.103.) (3) Kintisuttaṁ

34. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Pisinārāyaṁ viharati Baliharaṇe vanasaṇḍe. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Kinti vo bhikkhave, mayi hoti-- 'cīvarahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, piṇḍapātahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, senāsanahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, itibhavābhavahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ desetī'"ti? "Na kho no, bhante, Bhagavati evaṁ hoti--

‘cīvarahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, piṇḍapātahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, senāsanahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, itibhavābhavahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ desetī’”ti.

“Na ca kira vo, bhikkhave, mayi evaṁ hoti-- ‘cīvarahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti …pe… itibhavābhavahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ desetī’ti; atha kinti carahi vo, bhikkhave, mayi hotī”ti? “Evaṁ kho no, bhante, Bhagavati hoti-- ‘anukampako Bhagavā hitesī; anukampaṁ upādāya dhammaṁ desetī’”ti. “Evañca kira vo, bhikkhave, mayi hoti-- ‘anukampako Bhagavā hitesī; anukampaṁ upādāya dhammaṁ desetī’”ti.

35. “Tasmātiha, bhikkhave, ye vo mayā dhammā abhiññā desitā, seyyathidaṁ-- cattāro satipaṭṭhānā cattāro sammappadhānā cattāro iddhipādā pañcindriyāni pañca balāni satta (M.103./II,239.) bojjhaṅgā ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, tattha sabbeheva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabbaṁ. Tesañca vo, bhikkhave, samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ siyaṁsu dve bhikkhū abhidhamme nānāvādā. Tatra ce tumhākaṁ evamassa-- ‘imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato ceva nānaṁ byañjanato ca nānan’ti, tattha yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato ceva nānaṁ, byañjanato ca nānaṁ. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato ceva nānaṁ, byañjanato ca nānaṁ. Māyasmanto vivādaṁ āpajjitthā’ti. Athāparesaṁ ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato ceva nānaṁ, byañjanato ca nānaṁ. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato ceva nānaṁ, byañjanato ca nānaṁ. Māyasmanto vivādaṁ āpajjitthā’ti. Iti duggahitaṁ duggahitato dhāretabbaṁ, suggahitaṁ suggahitato dhāretabbaṁ. Duggahitaṁ duggahitato dhāretvā suggahitaṁ suggahitato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo.

36. “Tatra ce tumhākaṁ evamassa-- ‘imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato hi kho nānaṁ, byañjanato sametī’ti, tattha yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato hi nānaṁ, byañjanato sameti. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato hi kho nānaṁ, byañjanato sameti. Māyasmanto vivādaṁ āpajjitthā’ti. Athāparesaṁ ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato hi kho nānaṁ, byañjanato sameti. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato hi kho nānaṁ, byañjanato sameti. Māyasmanto vivādaṁ āpajjitthā’ti (M.103./II,240.) Iti duggahitaṁ duggahitato dhāretabbaṁ, suggahitaṁ suggahitato dhāretabbaṁ. Duggahitaṁ duggahitato dhāretvā suggahitaṁ suggahitato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo.

37. “Tatra ce tumhākaṁ evamassa-- ‘imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato hi kho sameti, byañjanato nānan’ti, tattha yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato hi sameti, byañjanato nānaṁ. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato hi kho sameti, byañjanato nānaṁ. Appamattakaṁ kho panetaṁ yadidaṁ-- byañjanaṁ. Māyasmanto appamattake vivādaṁ āpajjitthā’ti. Athāparesaṁ ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato hi sameti, byañjanato nānaṁ. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato hi kho sameti, byañjanato nānaṁ. Appamattakaṁ kho panetaṁ yadidaṁ byañjanaṁ. Māyasmanto appamattake vivādaṁ āpajjitthā’ti. Iti suggahitaṁ suggahitato dhāretabbaṁ, duggahitaṁ duggahitato dhāretabbaṁ. Suggahitaṁ suggahitato dhāretvā duggahitaṁ duggahitato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo.

38. “Tatra ce tumhākaṁ evamassa-- ‘imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato ceva sameti byañjanato ca sametī’ti, tattha yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- ‘Āyasmantānaṁ kho atthato ceva sameti, byañjanato ca sameti. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha-- yathā atthato ceva sameti byañjanato ca sameti.

Māyasmanto vivādaṁ āpajjitthā'ti. Athāparesaṁ ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- 'Āyasmantānaṁ kho atthato ceva sameti byañjanato ca sameti. Tadamināpetaṁ āyasmanto jānātha -- yathā atthato ceva sameti byañjanato ca sameti. Māyasmanto (M.103./II,241.) vivādaṁ āpajjitthā'ti. Iti suggahitaṁ suggahitato dhāretabbaṁ. Suggahitaṁ suggahitato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo.

39. "Tesañca vo, bhikkhave, samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ siyā aññatarassa bhikkhuno āpatti siyā vītikkamo, tatra, bhikkhave, na codanāya taritabbaṁ. Puggalo upaparikkhitabbo-- 'iti mayhañca avihesā bhavissati parassa ca puggalassa anupaghāto, paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adaḷhadiṭṭhī suppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun'ti. Sace, bhikkhave, evamassa, kallaṁ vacanāya.

"Sace pana, bhikkhave, evamassa-- 'mayhaṁ kho avihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto, paro hi puggalo kodhano upanāhī adaḷhadiṭṭhī suppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetuṁ. Appamattakaṁ kho panetaṁ yadidaṁ -- parassa puggalassa upaghāto. Atha kho etadeva bahutaraṁ-- svāhaṁ sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun'ti Sace, bhikkhave, evamassa, kallaṁ vacanāya.

"Sace pana, bhikkhave, evamassa-- 'mayhaṁ kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa anupaghāto. Paro hi puggalo akkodhano anupanāhī daḷhadiṭṭhī duppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetuṁ. Appamattakaṁ kho panetaṁ yadidaṁ mayhaṁ vihesā. Atha kho etadeva bahutaraṁ-- svāhaṁ sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun'ti. Sace, bhikkhave, evamassa, kallaṁ vacanāya.

"Sace pana, bhikkhave, evamassa-- 'mayhañca kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto. Paro (M.103./II,242.) hi puggalo kodhano upanāhī daḷhadiṭṭhī duppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetuṁ. Appamattakaṁ kho panetaṁ yadidaṁ-- mayhañca vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto. Atha kho etadeva bahutaraṁ-- svāhaṁ sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun'ti. Sace, bhikkhave, evamassa, kallaṁ vacanāya.

"Sace pana, bhikkhave, evamassa-- 'mayhañca kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto. Paro hi puggalo kodhano upanāhī daḷhadiṭṭhī duppaṭinissaggī, na cāhaṁ sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun'ti. Evarūpe, bhikkhave, puggale upekkhā nātimaññitabbā.

40. "Tesañca vo, bhikkhave, samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ aññamaññassa vacīsaṁhāro uppajjeyya diṭṭhipaḷāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi. Tattha ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- 'yaṁ no, āvuso, amhākaṁ samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ aññamaññassa vacīsaṁhāro uppanno diṭṭhipaḷāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi, taṁ jānamāno samaṇo garaheyyā'ti. Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya 'yaṁ no, āvuso, amhākaṁ samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ aññamaññassa vacīsaṁhāro uppanno diṭṭhipaḷāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi, taṁ jānamāno samaṇo garaheyyāti. Etaṁ panāvuso, dhammaṁ appahāya nibbānaṁ sacchikareyyā'ti. Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya-- 'etaṁ, āvuso, dhammaṁ appahāya na nibbānaṁ sacchikareyyā'ti.

"Athāparesaṁ ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṅkamitvā evamassa vacanīyo-- 'yaṁ no, āvuso, amhākaṁ samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ aññamaññassa vacīsaṁhāro uppanno diṭṭhipaḷāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi, taṁ jānamāno samaṇo

garaheyyā'ti. Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya-- 'yaṁ no, āvuso, amhākaṁ samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ aññamaññassa vacīsaṁhāro uppanno diṭṭhipaḷāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi taṁ jānamāno samaṇo garaheyyāti. Etaṁ panāvuso, dhammaṁ appahāya nibbānaṁ sacchikareyyā'ti. Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya -- (M.103./II,243.) 'etaṁ kho, āvuso, dhammaṁ appahāya na nibbānaṁ sacchikareyyā'"ti.

"Taṁ ce, bhikkhave, bhikkhuṁ pare evaṁ puccheyyuṁ-- 'Āyasmatā no ete bhikkhū akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpitā'ti? Sammā byākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ byākareyya 'idhāhaṁ, āvuso, yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁ, tassa me Bhagavā dhammaṁ desesi, tāhaṁ dhammaṁ sutvā tesaṁ bhikkhūnaṁ abhāsiṁ. Taṁ te bhikkhū dhammaṁ sutvā akusalā vuṭṭhahiṁsu, kusale patiṭṭhahiṁsū'ti. Evaṁ byākaramāno kho, bhikkhave, bhikkhu na ceva attānaṁ ukkaṁseti, na paraṁ vambheti, dhammassa cānudhammaṁ byākaroti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Kintisuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.104.) (4) Sāmagāmasuttaṁ

▶T.46.(196)(vol.1.752.)

41. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Sāmagāme. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho Nāṭaputto Pāvāyaṁ adhunākālaṅkato hoti. Tassa kālaṅkiriyāya bhinnā nigaṇṭhā dvedhikajātā bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharanti-- "Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi, ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi. Kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi! Micchāpaṭipanno tvamasi, ahamasmi sammāpaṭipanno. Sahitaṁ me, asahitaṁ te. Purevacanīyaṁ pacchā (M.104./II,244.) avaca pacchāvacanīyaṁ pure avaca. Adhiciṇṇaṁ te viparāvattaṁ. Āropito te vādo. Niggahitosi, cara vādappamokkhāya; nibbeṭhehi vā sace pahosī"ti. Vadhoyeva kho maññe Nigaṇṭhesu Nāṭaputtiyesu vattati. Yepi Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa sāvakā gihī odātavasanā tepi Nigaṇṭhesu Nāṭaputtiyesu nibbinnarūpā virattarūpā paṭivānarūpā yathā taṁ durakkhāte dhammavinaye duppavedite aniyyānike anupasamasaṁvattanike asammāsambuddhappavedite bhinnathūpe appaṭisaraṇe.

42. Atha kho Cundo samaṇuddeso pāvāyaṁ vassaṁvuṭṭho yena sāmagāmo yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Cundo samaṇuddeso āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Nigaṇṭho, bhante, Nāṭaputto pāvāyaṁ adhunākālaṅkato. Tassa kālaṅkiriyāya bhinnā nigaṇṭhā dvedhikajātā …pe… bhinnathūpe appaṭisaraṇe"ti. Evaṁ vutte, āyasmā Ānando Cundaṁ samaṇuddesaṁ etadavoca-- "Atthi kho idaṁ, āvuso Cunda, kathāpābhataṁ Bhagavantaṁ dassanāya. Āyāma, āvuso Cunda, yena Bhagavā tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā etamatthaṁ Bhagavato ārocessāmā"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho Cundo samaṇuddeso āyasmato Ānandassa paccassosi.

Atha kho āyasmā ca Ānando Cundo ca samaṇuddeso yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho (M.104./II,245.) āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ayaṁ, bhante, Cundo samaṇuddeso evamāha-- 'Nigaṇṭho bhante, Nāṭaputto pāvāyaṁ adhunākālaṅkato. Tassa kālaṅkiriyāya bhinnā nigaṇṭhā dvedhikajātā …pe… bhinnathūpe appaṭisaraṇe'ti. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- 'māheva Bhagavato accayena saṅghe vivādo uppajji; svāssa vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan'"ti.

43. "Taṁ kiṁ maññasi, Ānanda, ye vo mayā dhammā abhiññā desitā, seyyathidaṁ--

cattāro satipaṭṭhānā cattāro sammappadhānā cattāro iddhipādā pañcindriyāni pañca balāni satta bojjhaṅgā ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, passasi no tvaṁ, Ānanda, imesu dhammesu dvepi bhikkhū nānāvāde”ti? “Ye me, bhante, dhammā Bhagavatā abhiññā desitā, seyyathidaṁ-- cattāro satipaṭṭhānā cattāro sammappadhānā cattāro iddhipādā pañcindriyāni pañca balāni satta bojjhaṅgā ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, nāhaṁ passāmi imesu dhammesu dvepi bhikkhū nānāvāde. Ye ca kho, bhante, puggalā Bhagavantaṁ patissayamānarūpā viharanti tepi Bhagavato accayena saṅghe vivādaṁ janeyyuṁ ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. Svāssa vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan”ti. Appamattako so, Ānanda, vivādo yadidaṁ-- ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. Magge vā hi, Ānanda, paṭipadāya vā saṅghe vivādo uppajjamāno uppajjeyya; svāssa vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānaṁ.

44. “Chayimāni, Ānanda, vivādamūlāni. Katamāni cha? Idh Ānanda, bhikkhu kodhano hoti upanāhī. Yo so, Ānanda, bhikkhu kodhano hoti upanāhī so sattharipi agāravo viharati appatisso, dhammepi agāravo viharati appatisso, saṅghepi agāravo viharati appatisso, sikkhāyapi na paripūrakārī hoti. Yo so, Ānanda, bhikkhu satthari agāravo viharati appatisso, dhamme… saṅghe agāravo (M.104./II,246.) viharati appatisso, sikkhāya na paripūrakārī hoti, so saṅghe vivādaṁ janeti; yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya, bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānaṁ. Evarūpañce tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tasseva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpañce tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā na samanupasseyyātha. Tatra tumhe, Ānanda, tasseva pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavāya paṭipajjeyyātha. Evametassa pāpakassa vivādamūlassa pahānaṁ hoti, evametassa pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavo hoti.

45. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu makkhī hoti paḷāsī …pe… issukī hoti maccharī …pe… saṭho hoti māyāvī …pe… pāpiccho hoti micchādiṭṭhi …pe… sandiṭṭhiparāmāsī hoti ādhānaggāhī duppaṭinissaggī. Yo so, Ānanda, bhikkhu sandiṭṭhiparāmāsī hoti ādhānaggāhī duppaṭinissaggī so sattharipi agāravo viharati appatisso, dhammepi agāravo viharati appatisso, saṅghepi agāravo viharati appatisso, sikkhāyapi na paripūrakārī hoti. Yo so, Ānanda, bhikkhu satthari agāravo viharati appatisso, dhamme… saṅghe… sikkhāya na paripūrakārī hoti so saṅghe vivādaṁ janeti; yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya, bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānaṁ. Evarūpañce tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā samanupasseyyātha. Tatra tumhe, Ānanda, tasseva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpañce tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā na samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tasseva pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavāya paṭipajjeyyātha. Evametassa pāpakassa vivādamūlassa pahānaṁ (M.104./II,247.) hoti evametassa pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavo hoti. Imāni kho, Ānanda, cha vivādamūlāni.

46. “Cattārimāni Ānanda, adhikaraṇāni. Katamāni cattāri? Vivādādhikaraṇaṁ, anuvādādhikaraṇaṁ, āpattādhikaraṇaṁ, kiccādhikaraṇaṁ-- imāni kho, Ānanda, cattāri adhikaraṇāni. Satta kho panime, Ānanda, adhikaraṇasamathā-- uppannuppannānaṁ adhikaraṇānaṁ samathāya vūpasamāya sammukhāvinayo dātabbo, sativinayo dātabbo, amūḷhavinayo dātabbo, paṭiññāya kāretabbaṁ, yebhuyyasikā, tassapāpiyasikā, tiṇavatthārako.

47. “Kathañc Ānanda, sammukhāvinayo hoti? Idh Ānanda, bhikkhū vivadanti dhammoti vā adhammoti vā vinayoti vā avinayoti vā. Teh Ānanda, bhikkhūhi sabbeheva samaggehi sannipatitabbaṁ. Sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā Dhammanettiṁ samanumajjitvā yathā tattha sameti tathā taṁ adhikaraṇaṁ vūpasametabbaṁ. Evaṁ kho, Ānanda, sammukhāvinayo hoti; evañca panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- sammukhāvinayena.

48. “Kathañc Ānanda, yebhuyyasikā hoti? Te ce, Ānanda, bhikkhū na sakkonti taṁ adhikaraṇaṁ tasmiṁ āvāse vūpasametuṁ. Teh Ānanda, bhikkhūhi yasmiṁ āvāse bahutarā bhikkhū so āvāso gantabbo. Tattha sabbeheva samaggehi sannipatitabbaṁ. Sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā. Dhammanettiṁ samanumajjitvā yathā tattha sameti tathā taṁ adhikaraṇaṁ vūpasametabbaṁ. Evaṁ kho, Ānanda, yebhuyyasikā hoti, evañca panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- yebhuyyasikāya.

49. “Kathañc Ānanda, sativinayo hoti? Idhānanda, bhikkhū bhikkhuṁ evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā-- ‘saratāyasmā evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti? So evamāha-- ‘na kho ahaṁ, āvuso, sarāmi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ (M.104./II,248.) vā’ti. Tassa kho, Ānanda, bhikkhuno sativinayo dātabbo. Evaṁ kho, Ānanda, sativinayo hoti, evañca panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- sativinayena.

50. “Kathañcānanda amūḷhavinayo hoti? Idhānanda, bhikkhū bhikkhuṁ evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā-- ‘saratāyasmā evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti? (so evamāha-- ‘na kho ahaṁ, āvuso, sarāmi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti. Tamenaṁ so nibbeṭhentaṁ ativeṭheti-- ‘iṅghāyasmā sādhukameva jānāhi yadi sarasi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti..) So evamāha-- ‘ahaṁ kho, āvuso, ummādaṁ pāpuṇiṁ cetaso vipariyāsaṁ. Tena me ummattakena bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhāciṇṇaṁ bhāsitaparikkantaṁ. Nāhaṁ taṁ sarāmi. Mūḷhena me etaṁ katan’ti. Tassa kho, Ānanda, bhikkhuno amūḷhavinayo dātabbo. Evaṁ kho, Ānanda amūḷhavinayo hoti, evañca panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- amūḷhavinayena.

51. “Kathañcānanda, paṭiññātakaraṇaṁ hoti? Idhānanda, bhikkhu codito vā acodito vā āpattiṁ sarati, vivarati uttānīkaroti. Tena, Ānanda, bhikkhunā vuḍḍhataraṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā pāde vanditvā ukkuṭikaṁ nisīditvā añjaliṁ paggahetvā evamassa vacanīyo-- ‘ahaṁ, bhante, itthannāmaṁ āpattiṁ āpanno, taṁ paṭidesemī’ti. So evamāha-- ‘passasī’ti? ‘Āma passāmī’ti. ‘Āyatiṁ saṁvareyyāsī’ti. (‘saṁvarissāmī’ti..) Evaṁ kho, Ānanda, paṭiññātakaraṇaṁ hoti, evañca panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- paṭiññātakaraṇena.

(M.104./II,249.) 52. “Kathañcānanda tassapāpiyasikā hoti? Idhānanda, bhikkhu bhikkhuṁ evarūpāya garukāya āpattiyā codeti pārājikena vā pārājikasāmantena vā-- ‘saratāyasmā evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti? So evamāha-- ‘na kho ahaṁ, āvuso, sarāmi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti. Tamenaṁ so nibbeṭhentaṁ ativeṭheti-- ‘iṅghāyasmā sādhukameva jānāhi yadi sarasi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti. So evamāha-- ‘na kho ahaṁ, āvuso, sarāmi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā; sarāmi ca kho ahaṁ, āvuso, evarūpiṁ appamattikaṁ āpattiṁ āpajjitā’ti. Tamenaṁ so nibbeṭhentaṁ ativeṭheti-- ‘iṅghāyasmā sādhukameva jānāhi yadi sarasi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti? So evamāha-- ‘imañhi nāmāhaṁ, āvuso, appamattikaṁ āpattiṁ āpajjitvā apuṭṭho paṭijānissāmi. Kiṁ panāhaṁ evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitvā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā puṭṭho napaṭijānissāmī’ti? So evamāha-- ‘imañhi nāma tvaṁ, āvuso appamattikaṁ āpattiṁ āpajjitvā apuṭṭho napaṭijānissasi, kiṁ pana tvaṁ evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitvā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā puṭṭho paṭijānissasi? Iṅghāyasmā sādhukameva jānāhi yadi sarasi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti. So evamāha-- ‘sarāmi kho ahaṁ, āvuso, evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā. Davā me etaṁ vuttaṁ, ravā me etaṁ vuttaṁ-- nāhaṁ taṁ sarāmi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā’ti. Evaṁ kho, Ānanda, tassapāpiyasikā hoti, evañca

panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- tassapāpiyasikāya.
(M.104./II,250.)53. "Kathañcānanda tiṇavatthārako hoti? Idhānanda, bhikkhūnaṁ bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ viharataṁ bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhāciṇṇaṁ hoti bhāsitaparikkantaṁ. Tehānanda, bhikkhūhi sabbeheva samaggehi sannipatitabbaṁ. Sannipatitvā ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ byattena bhikkhunā uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā añjaliṁ paṇāmetvā saṅgho ñāpetabbo--

'Suṇātu me, bhante, saṅgho. Idaṁ amhākaṁ bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ viharataṁ bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhāciṇṇaṁ bhāsitaparikkantaṁ Yadi saṅghassa pattakallaṁ, ahaṁ yā ceva imesaṁ āyasmantānaṁ āpatti yā ca attano āpatti, imesañceva āyasmantānaṁ atthāya attano ca atthāya, saṅghamajjhe tiṇavatthārakena deseyyaṁ, ṭhapetvā thullavajjaṁ ṭhapetvā gihipaṭisaṁyuttan'"ti.

"Athāparesaṁ ekatopakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ byattena bhikkhunā uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā añjaliṁ paṇāmetvā saṅgho ñāpetabbo --

'Suṇātu me, bhante, saṅgho. Idaṁ amhākaṁ bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ viharataṁ bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhāciṇṇaṁ bhāsitaparikkantaṁ. Yadi saṅghassa pattakallaṁ, ahaṁ yā ceva imesaṁ āyasmantānaṁ āpatti yā ca attano āpatti, imesañceva āyasmantānaṁ atthāya attano ca atthāya, saṅghamajjhe tiṇavatthārakena deseyyaṁ, ṭhapetvā thullavajjaṁ ṭhapetvā gihipaṭisaṁyuttan'"ti.

"Evaṁ kho, Ānanda, tiṇavatthārako hoti, evañca panidhekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ-- tiṇavatthārakena.

54. "Chayime Ānanda, dhammā sāraṇīyā piyakaraṇā garukaraṇā saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti. Katame cha? Idhānanda, bhikkhuno mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo (M.104./II,251.) saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu-- ye te lābhā dhammikā dhammaladdhā antamaso pattapariyāpannamattampi tathārūpehi lābhehi-- apaṭivibhattabhogī hoti, sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāraṇabhogī. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu-- yāni tāni sīlāni akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsāni bhujissāni viññuppasatthāni aparāmaṭṭhāni samādhisaṁvattanikāni tathārūpesu sīlesu-- sīlasāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

"Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu-- yāyaṁ diṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayā tathārūpāya diṭṭhiyā-- diṭṭhisāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvi ceva raho ca. Ayampi dhammo sāraṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati. Ime kho, Ānanda, cha sāraṇīyā dhammā piyakaraṇā garukaraṇā saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti.

"Ime ce tumhe, Ānanda, cha sāraṇīye dhamme samādāya vatteyyātha, passatha no tumhe, Ānanda, taṁ vacanapathaṁ aṇuṁ vā thūlaṁ vā yaṁ tumhe nādhivāseyyāthā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Tasmātihānanda ime cha sāraṇīye dhamme samādāya vattatha. Taṁ vo bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

(M.105./II,252.)

(M.105.) (5.) Sunakkhattasuttaṁ

▶ No.757. (vol.17.591.)

55. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena sambahulehi bhikkhūhi Bhagavato santike aññā byākatā hoti-- "'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāmā"ti. Assosi kho Sunakkhatto Licchaviputto-- "Sambahulehi kira bhikkhūhi Bhagavato santike aññā byākatā hoti-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāmā"ti. Atha kho Sunakkhatto Licchaviputto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Sutaṁ metaṁ, bhante-- 'sambahulehi kira bhikkhūhi Bhagavato santike aññā byākatā-- khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāmā"ti. "Ye te, bhante, bhikkhū Bhagavato santike aññaṁ byākaṁsu-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāmā"ti, kacci te, bhante, bhikkhū sammadeva aññaṁ byākaṁsu udāhu santetthekacce bhikkhū adhimānena aññaṁ byākaṁsūti?

56. "Ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññaṁ byākaṁsu-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāmā"ti "Santetthekacce bhikkhū sammadeva aññaṁ byākaṁsu, santi panidhekacce bhikkhū adhimānenapi aññaṁ byākaṁsu. Tatra, Sunakkhatta, ye te bhikkhū sammadeva aññaṁ byākaṁsu tesaṁ taṁ tatheva hoti; ye pana te bhikkhū adhimānena aññaṁ byākaṁsu tatra, Sunakkhatta, Tathāgatassa evaṁ hoti-- 'dhammaṁ nesaṁ desessan'ti. Evañcettha, Sunakkhatta, Tathāgatassa hoti-- 'dhammaṁ nesaṁ desessan'ti. Atha ca panidhekacce moghapurisā pañhaṁ abhisaṅkharitvā abhisaṅkharitvā Tathāgataṁ upasaṅkamitvā pucchanti. Tatra, Sunakkhatta, (M.105./II,253.) yampi Tathāgatassa evaṁ hoti-- 'dhammaṁ nesaṁ desessan'ti tassapi hoti aññathattan"ti. "Etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo, yaṁ Bhagavā dhammaṁ deseyya. Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī"ti. "Tena hi, Sunakkhatta suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

57. "Pañca kho ime, Sunakkhatta, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā …pe… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, Sunakkhatta, pañca kāmaguṇā.

58. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa. Lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī ceva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañca anuvitakketi, anuvicāreti, tañca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati; āneñjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati, na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sakamhā gāmā vā nigamā vā ciravippavuttho assa. So aññataraṁ purisaṁ passeyya tamhā gāmā vā nigamā vā acirapakkantaṁ. So taṁ purisaṁ tassa gāmassa vā nigamassa vā khemataṁca subhikkhataṁca appābādhataṁca puccheyya; tassa so puriso tassa gāmassa vā nigamassa vā khemataṁca subhikkhataṁca (M.105./II,254.) appābādhataṁca saṁseyya. Taṁ kiṁ maññasi, Sunakkhatta, api nu so puriso tassa purisassa sussūseyya, sotaṁ odaheyya, aññā cittaṁ upaṭṭhāpeyya, tañca purisaṁ bhajeyya, tena ca vittiṁ āpajjeyyā"ti? "Evaṁ, bhante". "Evameva kho, Sunakkhatta, ṭhānametaṁ vijjati yaṁ idhekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa. Lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa

tappatirūpī ceva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañca anuvitakketi, anuvicāreti, tañca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati; āneñjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati, na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. So evamassa veditabbo-- 'āneñjasaṁyojanena hi kho visaṁyutto lokāmisādhimutto purisapuggalo'"ti.

59. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekacco purisapuggalo āneñjādhimutto assa. Āneñjādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī ceva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañca anuvitakketi, anuvicāreti, tañca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati; lokāmisapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati, na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, paṇḍupalāso bandhanā pavutto abhabbo haritattāya; evameva kho, Sunakkhatta, āneñjādhimuttassa purisapuggalassa ye lokāmisasaṁyojane se pavutte. So evamassa veditabbo-- 'lokāmisasaṁyojanena hi kho visaṁyutto āneñjādhimutto purisapuggalo'"ti.

60. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekacco purisapuggalo ākiñcaññāyatanādhimutto assa. Ākiñcaññāyatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī ceva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañca anuvitakketi, anuvicāreti, tañca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ (M.105./II,255.) āpajjati āneñjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati, na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puthusilā dvedhābhinnā appaṭisandhikā hoti; evameva kho, Sunakkhatta, ākiñcaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye āneñjasaṁyojane se bhinne. So evamassa veditabbo-- 'āneñjasaṁyojanena hi kho visaṁyutto ākiñcaññāyatanādhimutto purisapuggalo'"ti.

61. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekacco purisapuggalo nevasaññānāsaññāyatanādhimutto assa. Nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī ceva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañca anuvitakketi, anuvicāreti, tañca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati; ākiñcaññāyatanapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati, na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso manuññabhojanaṁ bhuttāvī chaḍḍeyya. Taṁ kiṁ maññasi, Sunakkhatta, api nu tassa purisassa tasmiṁ bhatte puna bhottukamyatā assā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Aduñhi, bhante, bhattaṁ paṭikūla-- sammatan"ti. "Evameva kho, Sunakkhatta, nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye ākiñcaññāyatanasaṁyojane se vante. So evamassa veditabbo-- 'ākiñcaññāyatanasaṁyojanena hi kho visaṁyutto nevasaññānāsaññāyatanādhimutto purisapuggalo'ti.

62. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekacco purisapuggalo sammā nibbānādhimutto assa. Sammā nibbānādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī ceva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañca anuvitakketi, anuvicāreti, tañca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati; nevasaññānā-- saññāyatanapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya (M.105./II,256.) kacchamānāya na sussūsati, na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, tālo matthakacchinno abhabbo puna viruḷhiyā; evameva kho, Sunakkhatta, sammā nibbānādhimuttassa purisapuggalassa ye nevasaññānāsaññāyatanasaṁyojane se ucchinnamūle tālāvatthukate anabhāvaṁkate āyatiṁ anuppādadhamme. So evamassa veditabbo-- 'nevasaññānāsaññāyatana-- saṁyojanena hi kho visaṁyutto sammā nibbānādhimutto purisapuggalo'"ti.

63. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evamassa-- 'taṇhā kho sallaṁ samaṇena vuttaṁ, avijjāvisadoso, chandarāgabyāpādena ruppati. Taṁ me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ, apanīto avijjāvisadoso, sammā nibbānādhimuttohamasmī'ti.

Evaṁmāni assa atathaṁ samānaṁ. So yāni sammā nibbānādhimuttassa asappāyāni tāni anuyuñjeyya; asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuñjeyya asappāyaṁ manasā dhammaṁ anuyuñjeyya. Tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ manasā dhammaṁ anuyuttassa rāgo cittaṁ anuddhaṁseyya. So rāgānuddhaṁsitena cittena maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ.

"Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhūpalepanena. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanteyya. Satthena vaṇamukhaṁ parikantitvā esaniyā sallaṁ eseyya. Esaniyā sallaṁ esitvā (M.105./II,257.) sallaṁ abbuheyya, apaneyya visadosaṁ sa-- upādisesaṁ. Sa-- upādisesoti jānamāno so evaṁ vadeyya-- 'ambho purisa, ubbhataṁ kho te sallaṁ, apanīto visadoso sa-- upādiseso. Analañca te antarāyāya. Sappāyāni ceva bhojanāni bhuñjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī assa. Kālena kālañca vaṇaṁ dhoveyyāsi, kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyyāsi, mā te na kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato na kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandhi. Mā ca vātātape cārittaṁ anuyuñji, mā te vātātape cārittaṁ anuyuttassa rajosūkaṁ vaṇamukhaṁ anuddhaṁsesi. Vaṇānurakkhī ca, ambho purisa, vihareyyāsi vaṇasāropī'ti. Tassa evamassa-- 'ubbhataṁ kho me sallaṁ, apanīto visadoso anupādiseso. Analañca me antarāyāyā'ti. So asappāyāni ceva bhojanāni bhuñjeyya. Tassa asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī assa. Na ca kālena kālaṁ vaṇaṁ dhoveyya, na ca kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyya. Tassa na kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato, na kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandheyya. Vātātape ca cārittaṁ anuyuñjeyya. Tassa vātātape cārittaṁ anuyuttassa rajosūkaṁ vaṇamukhaṁ anuddhaṁseyya. Na ca vaṇānurakkhī vihareyya na vaṇasāropī. Tassa imissā ca asappāyakiriyāya, asuci visadoso apanīto sa-- upādiseso tadubhayena vaṇo puthuttaṁ gaccheyya. So puthuttaṁ gatena vaṇena maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ.

"Evameva kho, Sunakkhatta, ṭhānametaṁ vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evamassa-- 'taṇhā kho sallaṁ samaṇena vuttaṁ, avijjāvisadoso chandarāgabyāpādena ruppati. Taṁ me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ, (M.105./II,258.) apanīto avijjāvisadoso, sammā nibbānādhimuttohamasmī'ti. Evaṁmāni assa atathaṁ samānaṁ. So yāni sammā nibbānādhimuttassa asappāyāni tāni anuyuñjeyya, asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ anuyuñjeyya. Tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ manasā dhammaṁ anuyuttassa rāgo cittaṁ anuddhaṁseyya. So rāgānuddhaṁsitena cittena maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Maraṇañhetaṁ, Sunakkhatta, ariyassa vinaye yo sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati; maraṇamattañhetaṁ, Sunakkhatta, dukkhaṁ yaṁ aññataraṁ saṁkiliṭṭhaṁ āpattiṁ āpajjati.

64. "Ṭhānaṁ kho panetaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evamassa-- 'taṇhā kho sallaṁ samaṇena vuttaṁ, avijjāvisadoso chandarāgabyāpādena ruppati. Taṁ me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ, apanīto avijjāvisadoso, sammā nibbānādhimuttohamasmī'ti. Sammā nibbānādhimuttasseva sato so yāni sammā nibbānādhimuttassa asappāyāni tāni nānuyuñjeyya, asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ

nānuyuñjeyya. Tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ manasā dhammaṁ nānuyuttassa rāgo cittaṁ nānuddhaṁseyya. So na (M.105./II,259.) rāgānuddhaṁsitena cittena neva maraṇaṁ vā nigaccheyya na maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ.

"Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhūpalepanena. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanteyya. Satthena vaṇamukhaṁ parikantitvā esaniyā sallaṁ eseyya. Esaniyā sallaṁ esitvā sallaṁ abbuheyya, apaneyya visadosaṁ anupādisesaṁ. Anupādisesoti jānamāno so evaṁ vadeyya-- 'ambho purisa, ubbhataṁ kho te sallaṁ, apanīto visadoso anupādiseso. Analañca te antarāyāya. Sappāyāni ceva bhojanāni bhuñjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī assa. Kālena kālañca vaṇaṁ dhoveyyāsi, kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyyāsi. Mā te na kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato na kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandhi. Mā ca vātātape cārittaṁ anuyuñji, mā te vātātape cārittaṁ anuyuttassa rajosūkaṁ vaṇamukhaṁ anuddhaṁsesi Vaṇānurakkhī ca, ambho purisa, vihareyyāsi vaṇasāropī'ti. Tassa evamassa-- 'ubbhataṁ kho me sallaṁ, apanīto visadoso anupādiseso. Analañca me antarāyāyā'ti. So sappāyāni ceva bhojanāni bhuñjeyya. Tassa sappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo na assāvī assa. Kālena kālañca vaṇaṁ dhoveyya, kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyya. Tassa kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato na pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandheyya. Na ca vātātape cārittaṁ anuyuñjeyya. Tassa vātātape cārittaṁ ananuyuttassa rajosūkaṁ vaṇamukhaṁ nānuddhaṁseyya. Vaṇānurakkhī ca vihareyya vaṇasāropī. Tassa imissā ca sappāyakiriyāya asu ca visadoso apanīto anupādiseso tadubhayena vaṇo viruheyya. So ruḷhena vaṇena sañchavinā neva maraṇaṁ vā nigaccheyya na maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ.

"Evameva kho, Sunakkhatta, ṭhānametaṁ vijjati yaṁ idhekaccassa bhikkhuno evamassa-- 'taṇhā kho sallaṁ samaṇena vuttaṁ, (M.105./II,260.) avijjāvisadoso chandarāgabyāpādena ruppati. Taṁ me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ, apanīto avijjāvisadoso, sammā nibbānādhimuttohamasmī'ti. Sammā nibbānādhimuttasseva sato so yāni sammā nibbānādhimuttassa asappāyāni tāni nānuyuñjeyya, asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ nānuyuñjeyya. Tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ nānuyuttassa, asappāyaṁ manasā dhammaṁ nānuyuttassa, rāgo cittaṁ nānuddhaṁseyya. So na rāgānuddhaṁsitena cittena neva maraṇaṁ vā nigaccheyya na maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ.

65. "Upamā kho me ayaṁ, Sunakkhatta, katā atthassa viññāpanāya. Ayaṁyevettha attho-- vaṇoti kho, Sunakkhatta, channetaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ; visadosoti kho, Sunakkhatta, avijjāyetaṁ adhivacanaṁ; sallanti kho, Sunakkhatta, taṇhāyetaṁ adhivacanaṁ; esanīti kho, Sunakkhatta, satiyāyetaṁ adhivacanaṁ; satthanti kho, Sunakkhatta, ariyāyetaṁ paññāya adhivacanaṁ; bhisakko sallakattoti kho, Sunakkhatta, Tathāgatassetaṁ adhivacanaṁ arahato sammāsambuddhassa.

"So vata, Sunakkhatta, bhikkhu chasu phassāyatanesu saṁvutakārī 'upadhi dukkhassa mūlan'ti-- iti viditvā nirupadhi upadhisaṅkhaye vimutto upadhismiṁ vā kāyaṁ upasaṁharissati cittaṁ vā uppādessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno; so ca kho visena saṁsaṭṭho. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikūlo. Taṁ kiṁ maññasi, Sunakkhatta, api nu so puriso amuṁ āpānīyakaṁsaṁ piveyya yaṁ jaññā-- 'imāhaṁ

pivitvā maraṇaṁ vā nigacchāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan'"ti? "No hetaṁ, bhante". (M.105./II,261.) "Evameva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu saṁvutakārī 'upadhi dukkhassa mūlan'ti-- iti viditvā nirupadhi upadhisaṅkhaye vimutto upadhismiṁ vā kāyaṁ upasaṁharissati cittaṁ vā uppādessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, āsīviso ghoraviso. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikūlo. Taṁ kiṁ maññasi, Sunakkhatta, api nu so puriso amussa āsīvisassa ghoravisassa hatthaṁ vā aṅguṭṭhaṁ vā dajjā yaṁ jaññā-- 'imināhaṁ daṭṭho maraṇaṁ vā nigacchāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Evameva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu saṁvutakārī 'upadhi dukkhassa mūlan'ti-- iti viditvā nirupadhi upadhisaṅkhaye vimutto upadhismiṁ vā kāyaṁ upasaṁharissati cittaṁ vā uppādessatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Sunakkhattasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.106.) (6) Āneñjasappāyasuttaṁ

▶T.46.(75)(vol.1.542.)

66. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu viharati Kammāsadhammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Aniccā, bhikkhave, kāmā tucchā musā mosadhammā. Māyākatame taṁ, bhikkhave, bālalāpanaṁ. Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā (M.106./II,262.) kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā-- ubhayametaṁ māradheyyaṁ, mārassesa visayo, mārassesa nivāpo, mārassesa gocaro. Etthete pāpakā akusalā mānasā abhijjhāpi byāpādāpi sārambhāpi saṁvattanti. Teva ariyasāvakassa idhamanusikkhato antarāyāya sambhavanti. Tatra, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā-- ubhayametaṁ māradheyyaṁ, mārassesa visayo, mārassesa nivāpo, mārassesa gocaro. Etthete pāpakā akusalā mānasā abhijjhāpi byāpādāpi sārambhāpi saṁvattanti, teva ariyasāvakassa idhamanusikkhato antarāyāya sambhavanti. Yaṁnūnāhaṁ vipulena mahaggatena cetasā vihareyyaṁ abhibhuyya lokaṁ adhiṭṭhāya manasā. Vipulena hi me mahaggatena cetasā viharato abhibhuyya lokaṁ adhiṭṭhāya manasā ye pāpakā akusalā mānasā abhijjhāpi byāpādāpi sārambhāpi te na bhavissanti. Tesaṁ pahānā aparittañca me cittaṁ bhavissati appamāṇaṁ subhāvitan'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā āneñjaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa āneñjūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, paṭhamā āneñjasappāyā paṭipadā akkhāyati".

67. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā yā ca samparāyikā kāmasaññā; yaṁ kiñci rūpaṁ (sabbaṁ rūpaṁ.) cattāri ca mahābhūtāni, catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpan'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā āneñjaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa āneñjūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, dutiyā āneñjasappāyā paṭipadā akkhāyati. (M.106./II,263.) "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā; ye ca diṭṭhadhammikā rūpā, ye ca samparāyikā rūpā; yā ca diṭṭhadhammikā rūpasaññā, yā ca samparāyikā rūpasaññā-- ubhayametaṁ aniccaṁ.

Yadaniccaṁ taṁ nālaṁ abhinandituṁ, nālaṁ abhivadituṁ, nālaṁ ajjhositun'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā āneñjaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa āneñjūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, tatiyā āneñjasappāyā paṭipadā akkhāyati.

68. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā; ye ca diṭṭhadhammikā rūpā, ye ca samparāyikā rūpā; yā ca diṭṭhadhammikā rūpasaññā, yā ca samparāyikā rūpasaññā; yā ca āneñjasaññā-- sabbā saññā. Yatthetā aparisesā nirujjhanti etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ-- yadidaṁ ākiñcaññāyatanan'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa ākiñcaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, paṭhamā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

69. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā iti paṭisañcikkhati-- 'suññamidaṁ attena vā attaniyena vā'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa ākiñcaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, dutiyā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

70. "Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'nāhaṁ kvacani kassaci kiñcanatasmiṁ, na ca (M.106./II,264.) mama kvacani kismiñci kiñcanaṁ natthī'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa ākiñcaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, tatiyā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati -- 'ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā; ye ca diṭṭhadhammikā rūpā, ye ca samparāyikā rūpā; yā ca diṭṭhadhammikā rūpasaññā, yā ca samparāyikā rūpasaññā yā ca āneñjasaññā, yā ca ākiñcaññāyatanasaññā-- sabbā saññā. Yatthetā aparisesā nirujjhanti etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ-- yadidaṁ nevasaññānāsaññāyatanan'ti. Tassa evaṁpaṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati. Sampasāde sati etarahi vā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajjati paññāya vā adhimuccati kāyassa bhedā paraṁ maraṇā. Ṭhānametaṁ vijjati yaṁ taṁsaṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa nevasaññānāsaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, nevasaññānāsaññāyatana-- sappāyā paṭipadā akkhāyatī"ti.

71. Evaṁ vutte, āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idha, bhante, bhikkhu evaṁ paṭipanno hoti-- 'no cassa, no ca me siyā; na bhavissati, na me bhavissati; yadatthi yaṁ, bhūtaṁ-- taṁ pajahāmī'ti. Evaṁ upekkhaṁ paṭilabhati. Parinibbāyeyya nu kho so, bhante, bhikkhu na vā parinibbāyeyyā"ti? "Apetthekacco, Ānanda, bhikkhu parinibbāyeyya, apetthekacco bhikkhu na parinibbāyeyyā"ti. "Ko nu kho, bhante, hetu ko paccayo yenapetthekacco bhikkhu parinibbāyeyya, apetthekacco bhikkhu na parinibbāyeyyā"ti? "Idhānanda, bhikkhu evaṁ paṭipanno hoti-- 'no cassa, no ca me siyā; na bhavissati, na me bhavissati; yadatthi, (M.106./II,265.) yaṁ bhūtaṁ-- taṁ pajahāmī'ti. Evaṁ upekkhaṁ paṭilabhati. So taṁ upekkhaṁ abhinandati, abhivadati, ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ upekkhaṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ hoti viññāṇaṁ tadupādānaṁ. Sa-- upādāno, Ānanda, bhikkhu na parinibbāyatī"ti. "Kahaṁ pana so, bhante, bhikkhu upādiyamāno upādiyatī"ti? "Nevasaññānāsaññāyatanaṁ, Ānandā"ti. "Upādānaseṭṭhaṁ kira so, bhante, bhikkhu upādiyamāno upādiyatī"ti? "Upādānaseṭṭhañhi so, Ānanda, bhikkhu upādiyamāno upādiyati. Upādānaseṭṭhañhetaṁ, Ānanda, yadidaṁ--

nevasaññānāsaññāyatanaṁ".

72. "Idhānanda, bhikkhu evaṁ paṭipanno hoti-- 'no cassa, no ca me siyā; na bhavissati, na me bhavissati; yadatthi, yaṁ bhūtaṁ-- taṁ pajahāmī'ti. Evaṁ upekkhaṁ paṭilabhati. So taṁ upekkhaṁ nābhinandati, nābhivadati, na ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ upekkhaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ hoti viññāṇaṁ na tadupādānaṁ. Anupādāno, Ānanda, bhikkhu parinibbāyatī"ti.

73. "Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Nissāya nissāya kira no, bhante, Bhagavatā oghassa nittharaṇā akkhātā. Katamo pana, bhante, ariyo vimokkho"ti? "Idhānanda, bhikkhu ariyasāvako iti paṭisañcikkhati-- 'ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā; yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā; ye ca diṭṭhadhammikā rūpā, ye ca samparāyikā rūpā; yā ca diṭṭhadhammikā rūpasaññā, yā ca samparāyikā rūpasaññā; yā ca āneñjasaññā, yā ca ākiñcaññāyatanasaññā yā ca nevasaññānāsaññāyatanasaññā-- esa sakkāyo yāvatā sakkāyo. Etaṁ amataṁ yadidaṁ anupādā cittassa vimokkho. Iti, kho, Ānanda, desitā mayā āneñjasappāyā paṭipadā, desitā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā, desitā nevasaññānāsaññāyatanasappāyā paṭipadā, desitā nissāya nissāya oghassa nittharaṇā, desito ariyo vimokkho. Yaṁ kho, Ānanda, satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, (M.106./II,266.) kataṁ vo taṁ mayā. Etāni, Ānanda, rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni. Jhāyathānanda, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha. Ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Āneñjasappāyasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.107./III,1.)

(M.107.) (7) Gaṇakamoggallānasuttaṁ

▶T.46.(144)(vol.1.652.)、No70. (vol.1.875.)

74. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde. Atha kho Gaṇakamoggallāno brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Gaṇakamoggallāno brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca--

"Seyyathāpi, bho Gotama, imassa Migāramātupāsādassa dissati anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā yadidaṁ-- yāva pacchimasopānakaḷevarā: imesampi hi, bho Gotama, brāhmaṇānaṁ dissati anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā yadidaṁ-- ajjhene: imesampi hi, bho Gotama, issāsānaṁ dissati anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā yadidaṁ-- issatthe. Amhākampi hi, bho Gotama, gaṇakānaṁ gaṇanājīvānaṁ dissati anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā yadidaṁ-- saṅkhāne. Mayañhi, bho Gotama, antevāsiṁ labhitvā paṭhamaṁ evaṁ gaṇāpema-- 'ekaṁ ekakaṁ, dve dukā, tīṇi tikā, cattāri catukkā, pañca pañcakā, cha chakkā, satta sattakā, aṭṭha aṭṭhakā, nava navakā, dasa dasakā'ti; satampi mayaṁ, bho Gotama, gaṇāpema, bhiyyopi gaṇāpema. Sakkā nu kho, bho Gotama, imasmimpi dhammavinaye evameva anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā paññapetun"ti?

(M.107./III,2.) 75. "Sakkā brāhmaṇa, imasmimpi dhammavinaye anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā paññapetuṁ. Seyyathāpi, brāhmaṇa, dakkho assadammako bhaddaṁ assājānīyaṁ labhitvā paṭhameneva mukhādhāne kāraṇaṁ kāreti, atha uttariṁ kāraṇaṁ kāreti; evameva kho, brāhmaṇa, Tathāgato purisadammaṁ labhitvā paṭhamaṁ evaṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, sīlavā hohi, pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharāhi ācāragocarasampanno aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhassu

sikkhāpadesū'"ti.

"Yato kho, brāhmaṇa, bhikkhu sīlavā hoti, pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati ācāragocarasampanno aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhati sikkhāpadesu, tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, indriyesu guttadvāro hohi, cakkhunā rūpaṁ disvā mā nimittaggāhī hohi mānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjāhi; rakkhāhi cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjāhi. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya mā nimittaggāhī hohi mānubyañjanaggāhī. Yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ tassa saṁvarāya paṭipajjāhi; rakkhāhi manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjāhī'"ti.

"Yato kho, brāhmaṇa, bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti, tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, bhojane mattaññū hohi. Paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreyyāsi-- neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya-- iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cā'"ti.

"Yato kho, (M.107./III,3.) brāhmaṇa bhikkhu bhojane mattaññū hoti, tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, jāgariyaṁ anuyutto viharāhi, divasaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhehi, rattiyā paṭhamaṁ yāmaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhehi, rattiyā majjhimaṁ yāmaṁ dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappeyyāsi pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññaṁ manasikaritvā, rattiyā pacchimaṁ yāmaṁ paccuṭṭhāya caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodhehī'"ti.

"Yato kho, brāhmaṇa, bhikkhu jāgariyaṁ anuyutto hoti, tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, satisampajaññena samannāgato hohi, abhikkante paṭikkante sampajānakārī ālokite vilokite sampajānakārī, samiñjite pasārite sampajānakārī, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī uccārapassāvakamme sampajānakārī, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī'"ti.

"Yato kho, brāhmaṇa, bhikkhu satisampajaññena samannāgato hoti, tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, vivittaṁ senāsanaṁ bhajāhi araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjan'ti. So vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanappatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā, ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya, parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti; byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti; thinamiddhaṁ pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodheti; uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti; vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

(M.107./III,4.) 76. "So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

"Ye kho te, brāhmaṇa, bhikkhū sekkhā apattamānasā anuttaraṁ yogakkhemaṁ patthayamānā viharanti tesu me ayaṁ evarūpī anusāsanī hoti. Ye pana te bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā tesaṁ ime dhammā diṭṭhadhammasukhavihārāya ceva saṁvattanti, satisampajaññāya cā"ti.

Evaṁ vutte, Gaṇakamoggallāno brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kiṁ nu kho bhoto Gotamassa sāvakā bhotā Gotamena evaṁ ovadīyamānā evaṁ anusāsīyamānā sabbe accantaṁ niṭṭhaṁ nibbānaṁ ārādhenti udāhu ekacce nārādhentī"ti? "Appekacce kho, brāhmaṇa, mama sāvakā mayā evaṁ ovadīyamānā evaṁ anusāsīyamānā accantaṁ niṭṭhaṁ nibbānaṁ ārādhenti, ekacce nārādhentī"ti.

"Ko nu kho, bho Gotama, hetu ko paccayo yaṁ tiṭṭhateva nibbānaṁ, tiṭṭhati nibbānagāmī maggo, tiṭṭhati bhavaṁ Gotamo samādapetā; atha ca pana bhoto Gotamassa sāvakā bhotā Gotamena evaṁ ovadīyamānā evaṁ anusāsīyamānā appekacce accantaṁ niṭṭhaṁ nibbānaṁ ārādhenti, ekacce nārādhentī"ti?

77. "Tena hi, brāhmaṇa, taṁyevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ (M.107./III,5.) maññasi brāhmaṇa, kusalo tvaṁ Rājagahagāmissa maggassā"ti? "Evaṁ, bho, kusalo ahaṁ Rājagahagāmissa maggassā"ti. "Taṁ kiṁ maññasi, brāhmaṇa, idha puriso āgaccheyya Rājagahaṁ gantukāmo. So taṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya-- 'icchāmahaṁ, bhante, Rājagahaṁ gantuṁ; tassa me Rājagahassa maggaṁ upadisā'ti. Tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi-- 'ehambho purisa, ayaṁ maggo Rājagahaṁ gacchati. Tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi amukaṁ nāma gāmaṁ, tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi amukaṁ nāma nigamaṁ; tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi Rājagahassa ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan'ti. So tayā evaṁ ovadīyamāno evaṁ anusāsīyamāno ummaggaṁ gahetvā pacchāmukho gaccheyya. Atha dutiyo puriso āgaccheyya Rājagahaṁ gantukāmo. So taṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya-- 'icchāmahaṁ, bhante, Rājagahaṁ gantuṁ; tassa me Rājagahassa maggaṁ upadisā'ti. Tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi-- 'ehambho purisa, ayaṁ maggo Rājagahaṁ gacchati. Tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi amukaṁ nāma gāmaṁ; tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi amukaṁ nāma nigamaṁ; tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi Rājagahassa ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan'ti. So tayā evaṁ ovadīyamāno evaṁ anusāsīyamāno sotthinā Rājagahaṁ gaccheyya. Ko nu kho, brāhmaṇa, hetu ko paccayo yaṁ tiṭṭhateva Rājagahaṁ tiṭṭhati Rājagahagāmī maggo, tiṭṭhasi tvaṁ samādapetā; atha ca pana tayā evaṁ ovadīyamāno evaṁ anusāsīyamāno eko puriso ummaggaṁ gahetvā pacchāmukho gaccheyya, eko sotthinā Rājagahaṁ gaccheyyā"ti? (M.107./III,6.) "Ettha kyāhaṁ, bho Gotama, karomi? Maggakkhāyīhaṁ, bho Gotamā"ti.

"Evameva kho, brāhmaṇa, tiṭṭhateva nibbānaṁ, tiṭṭhati nibbānagāmī maggo, tiṭṭhāmahaṁ samādapetā; atha ca pana mama sāvakā mayā evaṁ ovadīyamānā evaṁ anusāsīyamānā appekacce accantaṁ niṭṭhaṁ nibbānaṁ ārādhenti, ekacce nārādhenti. Ettha kyāhaṁ, brāhmaṇa, karomi? Maggakkhāyīhaṁ, brāhmaṇa, Tathāgato"ti.

78. Evaṁ vutte, Gaṇakamoggallāno brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Yeme, bho Gotama, puggalā assaddhā jīvikatthā na saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā saṭhā māyāvino ketabino uddhatā unnaḷā capalā mukharā vikiṇṇavācā indriyesu aguttadvārā bhojane amattaññuno jāgariyaṁ ananuyuttā sāmaññe anapekkhavanto sikkhāya na tibbagāravā bāhulikā sāthalikā okkamane pubbaṅgamā paviveke nikkhittadhurā kusītā hīnavīriyā muṭṭhassatino asampajānā asamāhitā vibbhantacittā duppaññā eḷamūgā, na tehi bhavaṁ Gotamo saddhiṁ saṁvasati".

"Ye pana te kulaputtā saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā asaṭhā amāyāvino aketabino anuddhatā anunnaḷā acapalā amukharā avikiṇṇavācā indriyesu guttadvārā bhojane

mattaññuno jāgariyaṁ anuyuttā sāmaññe apekkhavanto sikkhāya tibbagāravā nabāhulikā nasāthalikā okkamane nikkhittadhurā paviveke pubbaṅgamā āraddhavīriyā pahitattā upaṭṭhitassatino sampajānā samāhitā ekaggacittā paññavanto aneḷamūgā, tehi bhavaṁ Gotamo saddhiṁ saṁvasati.

"Seyyathāpi bho Gotama, ye keci mūlagandhā, kālānusāri tesaṁ aggamakkhāyati; ye keci sāragandhā, lohitacandanaṁ tesaṁ aggamakkhāyati; ye keci pupphagandhā, (M.107./III,7.) vassikaṁ tesaṁ aggamakkhāyati; evameva bhoto Gotamassa ovādo paramajjadhammesu.

"Abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Gaṇakamoggallānasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.108.) (8) Gopakamoggallānasuttaṁ

▶T.46.(145)(vol.1.653.)

79. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā Ānando Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe aciraparinibbute Bhagavati. Tena kho pana samayena rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto Rājagahaṁ paṭisaṅkhārāpeti rañño pajjotassa āsaṅkamāno. Atha kho āyasmā Ānando pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi-- "Atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ yena Gopakamoggallānassa brāhmaṇassa kammanto, yena Gopakamoggallāno brāhmaṇo tenupasaṅkameyyan"ti.

Atha kho āyasmā Ānando yena gopakamoggallānassa brāhmaṇassa kammanto, yena Gopakamoggallāno brāhmaṇo tenupasaṅkami. Addasā kho Gopakamoggallāno brāhmaṇo āyasmantaṁ Ānandaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Etu kho bhavaṁ Ānando. Svāgataṁ bhoto Ānandassa. Cirassaṁ kho bhavaṁ Ānando imaṁ pariyāyamakāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Nisīdatu bhavaṁ Ānando, idamāsanaṁ paññattan"ti. Nisīdi kho āyasmā Ānando paññatte āsane. Gopakamoggallānopi (M.108./III,8.) kho brāhmaṇo aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Gopakamoggallāno brāhmaṇo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi tehi dhammehi sabbenasabbaṁ sabbathāsabbaṁ samannāgato yehi dhammehi samannāgato so bhavaṁ Gotamo ahosi arahaṁ sammāsambuddho"ti? "Natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi tehi dhammehi sabbenasabbaṁ sabbathāsabbaṁ samannāgato yehi dhammehi samannāgato so Bhagavā ahosi arahaṁ sammāsambuddho. So hi, brāhmaṇa, Bhagavā anuppannassa maggassa uppādetā, asañjātassa maggassa sañjanetā, anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū, maggavidū, maggakovido; maggānugā ca pana etarahi sāvakā viharanti pacchā samannāgatā"ti. Ayañca hidaṁ āyasmato Ānandassa Gopakamoggallānena brāhmaṇena saddhiṁ antarākathā vippakatā ahosi.

Atha kho vassakāro brāhmaṇo magadhamahāmatto Rājagahe kammante anusaññāyamāno yena Gopakamoggallānassa brāhmaṇassa kammanto, yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho vassakāro brāhmaṇo magadhamahāmatto āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Kāyanuttha, bho Ānanda, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti? "Idha maṁ, brāhmaṇa,

Gopakamoggallāno brāhmaṇo evamāha-- ‘atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi tehi dhammehi sabbenasabbaṁ sabbathāsabbaṁ samannāgato yehi dhammehi samannāgato so bhavaṁ Gotamo ahosi araham sammāsambuddho’ti. Evaṁ vutte ahaṁ, brāhmaṇa, Gopakamoggallānaṁ brāhmaṇaṁ etadavocaṁ-- ‘Natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi tehi dhammehi sabbenasabbaṁ sabbathāsabbaṁ samannāgato yehi dhammehi samannāgato so Bhagavā ahosi arahaṁ sammāsambuddho. So hi, brāhmaṇa, Bhagavā anuppannassa maggassa uppādetā, (M.108./III,9.) asañjātassa maggassa sañjanetā, anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū, maggavidū, maggakovido; maggānugā ca pana etarahi sāvakā viharanti pacchā samannāgatā’ti. Ayaṁ kho no, brāhmaṇa, Gopakamoggallānena brāhmaṇena saddhiṁ antarākathā vippakatā. Atha tvaṁ anuppatto”ti.

80. “Atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi tena bhotā Gotamena ṭhapito-- ‘ayaṁ vo mamaccayena paṭisaraṇaṁ bhavissatī’ti, yaṁ tumhe etarahi paṭipādeyyāthā”ti? “Natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ṭhapito-- ‘ayaṁ vo mamaccayena paṭisaraṇaṁ bhavissatī’ti, yaṁ mayaṁ etarahi paṭipādeyyāmā”ti. “Atthi pana, bho Ānanda, ekabhikkhupi saṅghena sammato, sambahulehi therehi bhikkhūhi ṭhapito-- ‘ayaṁ no Bhagavato accayena paṭisaraṇaṁ bhavissatī’ti, yaṁ tumhe etarahi paṭipādeyyāthā”ti? “Natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi saṅghena sammato, sambahulehi therehi bhikkhūhi ṭhapito-- ‘ayaṁ no Bhagavato accayena paṭisaraṇaṁ bhavissatī’ti, yaṁ mayaṁ etarahi paṭipādeyyāmā”ti. “Evaṁ appaṭisaraṇe ca pana, bho Ānanda, ko hetu sāmaggiyā”ti? “Na kho mayaṁ, brāhmaṇa, appaṭisaraṇā; sappaṭisaraṇā mayaṁ, brāhmaṇa; dhammappaṭisaraṇā”ti.

“‘Atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi tena bhotā Gotamena ṭhapito-- ayaṁ vo mamaccayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti, yaṁ tumhe etarahi paṭipādeyyāthā’ti-- iti puṭṭho samāno ‘natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ṭhapito-- ayaṁ vo mamaccayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti, yaṁ mayaṁ etarahi paṭipādeyyāmā’ti vadesi; ‘atthi pana, bho Ānanda, ekabhikkhupi saṅghena sammato, sambahulehi therehi (M.108./III,10.) bhikkhūhi ṭhapito-- ayaṁ no Bhagavato accayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti, yaṁ tumhe etarahi paṭipādeyyāthā’ti-- iti puṭṭho samāno ‘natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi saṅghena sammato, sambahulehi therehi bhikkhūhi ṭhapito-- ayaṁ no Bhagavato accayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti, yaṁ mayaṁ etarahi paṭipādeyyāmā’ti-- vadesi; ‘evaṁ appaṭisaraṇe ca pana, bho Ānanda, ko hetu sāmaggiyā’ti iti puṭṭho samāno ‘na kho mayaṁ, brāhmaṇa appaṭisaraṇā; sappaṭisaraṇā mayaṁ, brāhmaṇa; dhammappaṭisaraṇā’ti vadesi. Imassa pana, bho Ānanda, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo”ti?

81. “Atthi kho, brāhmaṇa, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena bhikkhūnaṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ, pātimokkhaṁ uddiṭṭhaṁ. Te mayaṁ tadahuposathe yāvatikā ekaṁ gāmakhettaṁ upanissāya viharāma te sabbe ekajjhaṁ sannipatāma; sannipatitvā yassa taṁ pavattati taṁ ajjhesāma. Tasmiṁ ce bhaññamāne hoti bhikkhussa āpatti hoti vītikkamo taṁ mayaṁ yathādhammaṁ yathānusiṭṭhaṁ kāremāti.

“Na kira no bhavanto kārenti; dhammo no kāreti”. “Atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi yaṁ tumhe etarahi sakkarotha garuṁ karotha mānetha pūjetha; sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharathā”ti? “Natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi yaṁ mayaṁ etarahi sakkaroma garuṁ karoma mānema pūjema; sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharāmā”ti.

“‘Atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi tena bhotā Gotamena ṭhapito-- ayaṁ vo mamaccayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti yaṁ tumhe etarahi paṭipādeyyāthā’ti-- (M.108./III,11.) iti puṭṭho samāno ‘natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena ṭhapito-- ayaṁ vo mamaccayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti yaṁ mayaṁ etarahi paṭipādeyyāmā’ti vadesi; ‘atthi pana, bho Ānanda, ekabhikkhupi saṅghena sammato, sambahulehi therehi bhikkhūhi ṭhapito -- ayaṁ no Bhagavato accayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti yaṁ tumhe etarahi paṭipādeyyāthā’ti iti puṭṭho samāno ‘natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi saṅghena sammato, sambahulehi therehi bhikkhūhi ṭhapito-- ayaṁ no

Bhagavato accayena paṭisaraṇaṁ bhavissatīti yaṁ mayaṁ etarahi paṭipādeyyāmā'ti vadesi; 'atthi nu kho, bho Ānanda, ekabhikkhupi yaṁ tumhe etarahi sakkarotha garuṁ karotha mānetha pūjetha; sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharathā'ti-- iti puṭṭho samāno 'natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi yaṁ mayaṁ etarahi sakkaroma garuṁ karoma mānema pūjema; sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharāmā'ti vadesi. Imassa pana, bho Ānanda, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo"ti?

82. "Atthi kho, brāhmaṇa, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dasa pasādanīyā dhammā akkhātā. Yasmiṁ no ime dhammā saṁvijjanti taṁ mayaṁ etarahi sakkaroma garuṁ karoma mānema pūjema; sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharāma. Katame dasa?

"Idha brāhmaṇa, bhikkhu sīlavā hoti, pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati ācāragocarasampanno, aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhati sikkhāpadesu.

"Bahussuto hoti sutadharo sutasannicayo. Ye te dhammā ādikalyāṇā, majjhekalyāṇā, pariyosānakalyāṇā, sātthaṁ, sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ abhivadanti tathārūpāssa dhammā bahussutā honti dhātā vacasā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā.

"Santuṭṭho hoti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajja-- parikkhārehi.

"Catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī.

"Anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhoti-- ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ; tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamāno gacchati, seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karoti, seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gacchati, seyyathāpi pathaviyaṁ; ākāsepi (M.108./III,12.) pallaṅkena kamati, seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasati parimajjati, yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vatteti.

"Dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇāti-- dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca.

"Parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānāti. Sarāgaṁ vā cittaṁ 'sarāgaṁ cittan'ti pajānāti, vītarāgaṁ vā cittaṁ 'vītarāgaṁ cittan'ti pajānāti, sadosaṁ vā cittaṁ 'sadosaṁ cittan'ti pajānāti, vītadosaṁ vā cittaṁ 'vītadosaṁ cittan'ti pajānāti, samohaṁ vā cittaṁ 'samohaṁ cittan'ti pajānāti, vītamohaṁ vā cittaṁ 'vītamohaṁ cittan'ti pajānāti, saṁkhittaṁ vā cittaṁ 'saṁkhittaṁ cittan'ti pajānāti, vikkhittaṁ vā cittaṁ 'vikkhittaṁ cittan'ti pajānāti mahaggataṁ vā cittaṁ 'mahaggataṁ cittan'ti pajānāti, amahaggataṁ vā cittaṁ 'amahaggataṁ cittan'ti pajānāti, sa-- uttaraṁ vā cittaṁ 'sa-- uttaraṁ cittan'ti pajānāti, anuttaraṁ vā cittaṁ 'anuttaraṁ cittan'ti pajānāti, samāhitaṁ vā cittaṁ 'samāhitaṁ cittan'ti pajānāti, asamāhitaṁ vā cittaṁ 'asamāhitaṁ cittan'ti pajānāti, vimuttaṁ vā cittaṁ 'vimuttaṁ cittan'ti pajānāti, avimuttaṁ vā cittaṁ 'avimuttaṁ cittan'ti pajānāti.

"Anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattārīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe-- 'amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ; tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

"Dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti.

"Āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati.

"Ime kho, brāhmaṇa, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena

dasa pasādanīyā dhammā akkhātā. Yasmiṁ no ime dhammā saṁvijjanti taṁ mayaṁ etarahi sakkaroma garuṁ karoma mānema pūjema; sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharāmā”ti. (M.108./III,13.) 83. Evaṁ vutte vassakāro brāhmaṇo magadhamahāmatto upanandaṁ senāpatiṁ āmantesi-- “Taṁ kiṁ maññati bhavaṁ senāpati yadime bhonto sakkātabbaṁ sakkaronti, garuṁ kātabbaṁ garuṁ karonti, mānetabbaṁ mānenti pūjetabbaṁ pūjenti”? “Tagghime bhonto sakkātabbaṁ sakkaronti, garuṁ kātabbaṁ garuṁ karonti, mānetabbaṁ mānenti, pūjetabbaṁ pūjenti. Imañca hi te bhonto na sakkareyyuṁ na garuṁ kareyyuṁ na māneyyuṁ na pūjeyyuṁ; atha kiñcarahi te bhonto sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā mānetvā pūjetvā upanissāya vihareyyun”ti? Atha kho vassakāro brāhmaṇo magadhamahāmatto āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Kahaṁ pana bhavaṁ Ānando etarahi viharatī”ti? “Veḷuvane khohaṁ, brāhmaṇa, etarahi viharāmī”ti. “Kacci pana, bho Ānanda, veḷuvanaṁ ramaṇīyañceva appasaddañca appanigghosañca vijanavātaṁ manussarāhasseyyakaṁ paṭisallānasāruppan”ti? “Taggha, brāhmaṇa, veḷuvanaṁ ramaṇīyañceva appasaddañca appanigghosañca vijanavātaṁ manussarāhasseyyakaṁ paṭisallānasāruppaṁ, yathā taṁ tumhādisehi rakkhakehi gopakehī”ti. “Taggha, bho Ānanda, veḷuvanaṁ ramaṇīyañceva appasaddañca appanigghosañca vijanavātaṁ manussarāhasseyyakaṁ paṭisallānasāruppaṁ, yathā taṁ bhavantehi jhāyīhi jhānasīlīhi. Jhāyino ceva bhavanto jhānasīlino ca”.

“Ekamidāhaṁ bho Ānanda, samayaṁ so bhavaṁ Gotamo Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha khvāhaṁ, bho Ānanda, yena Mahāvanaṁ Kūṭāgārasālā yena so bhavaṁ Gotamo tenupasaṅkamiṁ. Tatra ca pana so bhavaṁ Gotamo anekapariyāyena jhānakathaṁ kathesi. Jhāyī ceva so bhavaṁ Gotamo ahosi jhānasīlī ca. Sabbañca pana so bhavaṁ Gotamo jhānaṁ vaṇṇesī”ti.

84. “Na ca kho, brāhmaṇa, so Bhagavā sabbaṁ jhānaṁ vaṇṇesi, napi so Bhagavā sabbaṁ jhānaṁ na vaṇṇesīti. Kathaṁ rūpañca (M.108./III,14.) brāhmaṇa, so Bhagavā jhānaṁ na vaṇṇesi? Idha, brāhmaṇa, ekacco kāmarāgapariyuṭṭhitena cetasā viharati kāmarāgaparetena, uppannassa ca kāmarāgassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti; so kāmarāgaṁyeva antaraṁ karitvā jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati. Byāpādapariyuṭṭhitena cetasā viharati byāpādaparetena, uppannassa ca byāpādassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti; so byāpādaṁyeva antaraṁ karitvā jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati. Thinamiddhapariyuṭṭhitena cetasā viharati thinamiddhaparetena, uppannassa ca thinamiddhassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti; so thinamiddhaṁyeva antaraṁ karitvā jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati. Uddhaccakukkuccapariyuṭṭhitena cetasā viharati uddhaccakukkuccaparetena, uppannassa ca uddhaccakukkuccassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti; so uddhaccakukkuccaṁyeva antaraṁ karitvā jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati. Vicikicchāpariyuṭṭhitena cetasā viharati vicikicchāparetena, uppannāya ca vicikicchāya nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ nappajānāti; so vicikicchaṁyeva antaraṁ karitvā jhāyati pajjhāyati nijjhāyati apajjhāyati. Evarūpaṁ kho, brāhmaṇa, so Bhagavā jhānaṁ na vaṇṇesi.

“Kathaṁ rūpañca, brāhmaṇa, so Bhagavā jhānaṁ vaṇṇesi? Idha, brāhmaṇa, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evarūpaṁ kho, brāhmaṇa, so Bhagavā jhānaṁ vaṇṇesī”ti.

“Gārayhaṁ kira, bho Ānanda, so bhavaṁ Gotamo jhānaṁ garahi, pāsaṁsaṁ pasaṁsi. Handa, ca dāni mayaṁ, bho Ānanda, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā”ti. “Yassadāni tvaṁ, brāhmaṇa, kālaṁ maññasī”ti. (M.108./III,15.) Atha kho vassakāro brāhmaṇo magadhamahāmatto āyasmato Ānandassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Atha kho Gopakamoggallāno brāhmaṇo acirapakkante vassakāre brāhmaṇe magadhamahāmatte āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- "Yaṁ no mayaṁ bhavantaṁ Ānandaṁ apucchimhā taṁ no bhavaṁ Ānando na byākāsī"ti. "Nanu te, brāhmaṇa, avocumhā-- 'natthi kho, brāhmaṇa, ekabhikkhupi tehi dhammehi sabbenasabbaṁ sabbathāsabbaṁ samannāgato yehi dhammehi samannāgato so Bhagavā ahosi arahaṁ sammāsambuddho. So hi, brāhmaṇa, Bhagavā anuppannassa maggassa uppādetā, asañjātassa maggassa sañjanetā, anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū, maggavidū, maggakovido Maggānugā ca pana etarahi sāvakā viharanti pacchā samannāgatā'"ti.

Gopakamoggallānasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.109.) (9) Mahāpuṇṇamasuttaṁ

▶T.99.(58)(vol.2.14.)、S.22.82. Puṇṇamā

85. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde. Tena kho pana samayena Bhagavā tadahuposathe pannarase puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā bhikkhusaṅghaparivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho aññataro bhikkhu uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca--

"Puccheyyāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ kiñcideva desaṁ, sace me Bhagavā okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyā"ti. "Tena hi tvaṁ, bhikkhu, sake āsane nisīditvā puccha yadākaṅkhasī"ti.

86. Atha kho so bhikkhu sake āsane nisīditvā Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ime nu kho, bhante, pañcupādānakkhandhā, (M.109./III,16.) seyyathidaṁ rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho"ti? "Ime kho, bhikkhu, pañcupādānakkhandhā, seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho"ti.

"Sādhu, bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā Bhagavantaṁ uttariṁ pañhaṁ pucchi-- "Ime pana, bhante, pañcupādānakkhandhā kiṁmūlakā"ti? "Ime kho, bhikkhu, pañcupādānakkhandhā chandamūlakā"ti. "Taṁyeva nu kho, bhante, upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā, udāhu aññatra pañcahupādānakkhandhehi upādānan"ti? "Na kho, bhikkhu, taṁyeva upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā, nāpi aññatra pañcahupādānakkhandhehi upādānaṁ. Yo kho, bhikkhu, pañcasu upādānakkhandhesu chandarāgo taṁ tattha upādānan"ti.

"Siyā pana, bhante, pañcasu upādānakkhandhesu chandarāgavemattatā"ti? "Siyā bhikkhū"ti Bhagavā avoca "Idha, bhikkhu, ekaccassa evaṁ hoti-- 'evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānaṁ evaṁvedano siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁsañño siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁsaṅkhāro siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānan'ti. Evaṁ kho, bhikkhu, siyā pañcasu upādānakkhandhesu chandarāgavemattatā"ti.

"Kittāvatā pana, bhante, khandhānaṁ khandhādhivacanaṁ hotī"ti? "Yaṁ kiñci, bhikkhu, rūpaṁ-- atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā, oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā, hīnaṁ vā paṇītaṁ vā, yaṁ dūre santike vā-- ayaṁ rūpakkhandho. (M.109./III,17.) Yā kāci vedanā-- atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā, oḷārikā vā sukhumā vā, hīnā vā paṇītā vā, yā dūre santike vā-- ayaṁ vedanākkhandho. Yā kāci saññā-- atītānāgatapaccuppannā …pe… yā dūre santike vā-- ayaṁ saññākkhandho. Ye keci saṅkhārā-- atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā, oḷārikā vā sukhumā vā, hīnā vā paṇītā vā, ye dūre santike vā-- ayaṁ saṅkhārakkhandho. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ-- atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā, oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā, hīnaṁ vā

paṇītaṁ vā, yaṁ dūre santike vā-- ayaṁ viññāṇakkhandho. Ettāvatā kho, bhikkhu, khandhānaṁ khandhādhivacanaṁ hotī”ti.

“Ko nu kho, bhante, hetu ko paccayo rūpakkhandhassa paññāpanāya? Ko hetu ko paccayo vedanākkhandhassa paññāpanāya? Ko hetu ko paccayo saññākkhandhassa paññāpanāya? Ko hetu ko paccayo saṅkhārakkhandhassa paññāpanāya? Ko hetu ko paccayo viññāṇakkhandhassa paññāpanāyā”ti?

“Cattāro kho, bhikkhu, mahābhūtā hetu, cattāro mahābhūtā paccayo rūpakkhandhassa paññāpanāya. Phasso hetu, phasso paccayo vedanākkhandhassa paññāpanāya. Phasso hetu, phasso paccayo saññākkhandhassa paññāpanāya. Phasso hetu, phasso paccayo saṅkhārakkhandhassa paññāpanāya. Nāmarūpaṁ kho, bhikkhu, hetu, nāmarūpaṁ paccayo viññāṇakkhandhassa paññāpanāyā”ti.

87. “Kathaṁ pana, bhante, sakkāyadiṭṭhi hotī”ti? “Idha, bhikkhu, assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati rūpavantaṁ vā attānaṁ attani vā rūpaṁ rūpasmiṁ vā attānaṁ; vedanaṁ attato samanupassati vedanāvantaṁ vā attānaṁ attani vā vedanaṁ vedanāya vā attānaṁ; saññaṁ attato samanupassati saññāvantaṁ vā attānaṁ attani vā saññaṁ saññāya vā attānaṁ; saṅkhāre attato samanupassati saṅkhāravantaṁ vā attānaṁ attani vā saṅkhāre saṅkhāresu vā attānaṁ; viññāṇaṁ attato samanupassati viññāṇavantaṁ vā attānaṁ (M.109./III,18.) attani vā viññāṇaṁ viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho bhikkhu, sakkāyadiṭṭhi hotī”ti.

“Kathaṁ pana, bhante, sakkāyadiṭṭhi na hotī”ti? “Idha, bhikkhu, sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati na rūpavantaṁ vā attānaṁ na attani vā rūpaṁ na rūpasmiṁ vā attānaṁ; na vedanaṁ attato samanupassati na vedanāvantaṁ vā attānaṁ na attani vā vedanaṁ na vedanāya vā attānaṁ; na saññaṁ attato samanupassati na saññāvantaṁ vā attānaṁ na attani vā saññaṁ na saññāya vā attānaṁ; na saṅkhāre attato samanupassati na saṅkhāravantaṁ vā attānaṁ na attani vā saṅkhāre na saṅkhāresu vā attānaṁ; na viññāṇaṁ attato samanupassati na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ na attani vā viññāṇaṁ na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho, bhikkhu, sakkāyadiṭṭhi na hotī”ti.

88. “Ko nu kho, bhante, rūpe assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ? Ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ? Ko saññāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ? Ko saṅkhāresu assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ? Ko viññāṇe assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan”ti? “Yaṁ kho, bhikkhu, rūpaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ rūpe assādo. Yaṁ rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ rūpe ādīnavo. Yo rūpe chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ rūpe nissaraṇaṁ. Yaṁ kho, bhikkhu, vedanaṁ paṭicca… saññaṁ paṭicca… saṅkhāre paṭicca… viññāṇaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ viññāṇe assādo. Yaṁ viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ viññāṇe ādīnavo. Yo viññāṇe chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ viññāṇe nissaraṇan”ti.

89. “Kathaṁ pana, bhante, jānato kathaṁ passato imasmiñca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṁkāramamaṁkāramānānusayā na hontī”ti? “Yaṁ kiñci, bhikkhu, rūpaṁ-- atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ (M.109./III,19.) vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā -- sabbaṁ rūpaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Yā kāci vedanā… yā kāci saññā… ye keci saṅkhārā… yaṁ kiñci viññāṇaṁ-- atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā-- sabbaṁ viññāṇaṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Evaṁ kho, bhikkhu, jānato evaṁ passato imasmiñca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu

ahaṁkāramamaṁkāramānānusayā na hontī”ti.

90. Atha kho aññatarassa bhikkhuno evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- ”Iti kira, bho, rūpaṁ anattā, vedanā anattā, saññā anattā, saṅkhārā anattā, viññāṇaṁ anattā; anattakatāni kammāni kamattānaṁ phusissantī”ti? Atha kho Bhagavā tassa bhikkhuno cetasā cetoparivitakkamaññāya bhikkhū āmantesi-- “Ṭhānaṁ kho panetaṁ, bhikkhave, vijjati yaṁ idhekacco moghapuriso avidvā avijjāgato taṇhādhipateyyena cetasā satthu sāsanaṁ atidhāvitabbaṁ maññeyya-- ‘iti kira, bho, rūpaṁ anattā, vedanā anattā, saññā anattā, saṅkhārā anattā, viññāṇaṁ anattā; anattakatāni kammāni kamattānaṁ phusissantī’ti. Paṭivinītā kho me tumhe, bhikkhave tatra tatra dhammesu”.

“Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”. (M.109./III,20.) “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ bhante”. “Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, vedanā… saññā… saṅkhārā… viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Tasmātiha, bhikkhave, yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā sabbaṁ rūpaṁ-- ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā… yā kāci saññā… ye keci saṅkhārā… yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā sabbaṁ viññāṇaṁ -- ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ, bhikkhave, sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati; nibbindaṁ virajjati virāgā vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. ‘Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā’ti pajānātī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti. Imasmiñca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne saṭṭhimattānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsūti.

Mahāpuṇṇamasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.110.)(10) Cūḷapuṇṇamasuttaṁ

▶ A.4.187./ II,179.

91. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde. Tena kho pana samayena Bhagavā tadahuposathe pannarase puṇṇāya (M.110./III,21.) puṇṇamāya rattiyā bhikkhusaṅghaparivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho Bhagavā tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ bhikkhusaṅghaṁ anuviloketvā bhikkhū āmantesi-- “Jāneyya nu kho, bhikkhave, asappuriso asappurisaṁ-- ‘asappuriso ayaṁ bhavan’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Sādhu, bhikkhave; aṭṭhānametaṁ, bhikkhave, anavakāso yaṁ asappuriso asappurisaṁ jāneyya-- ‘asappuriso ayaṁ bhavan’ti. Jāneyya pana, bhikkhave, asappuriso sappurisaṁ-- ‘sappuriso ayaṁ bhavan’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Sādhu, bhikkhave; etampi kho, bhikkhave, aṭṭhānaṁ anavakāso yaṁ asappuriso sappurisaṁ jāneyya-- ‘sappuriso ayaṁ bhavan’ti. Asappuriso, bhikkhave, assaddhammasamannāgato hoti, asappurisabhatti hoti, asappurisacintī hoti, asappurisamantī hoti, asappurisavāco hoti, asappurisakammanto hoti, asappurisadiṭṭhi hoti; asappurisadānaṁ deti”.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso assaddhammasamannāgato hoti? Idha, bhikkhave, asappuriso assaddho hoti, ahiriko hoti, anottappī hoti, appassuto hoti kusīto hoti, muṭṭhassati hoti, duppañño hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso assaddhammasamannāgato hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisabhatti hoti? Idha, bhikkhave, asappurisassa ye te samaṇabrāhmaṇā assaddhā ahirikā anottappino appassutā kusītā muṭṭhassatino duppaññā tyāssa mittā honti te sahāyā. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisabhatti hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisacintī hoti? Idha, bhikkhave, asappuriso attabyābādhāyapi ceteti, parabyābādhāyapi ceteti, ubhayabyābādhāyapi ceteti. (M.110./III,22.) Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisacintī hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisamantī hoti? Idha, bhikkhave, asappuriso attabyābādhāyapi manteti, parabyābādhāyapi manteti, ubhayabyābādhāyapi manteti. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisamantī hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisavāco hoti? Idha, bhikkhave, asappuriso musāvādī hoti, pisuṇavāco hoti, pharusavāco hoti samphappalāpī hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisavāco hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisakammanto hoti? Idha bhikkhave, asappuriso pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisakammanto hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisadiṭṭhi hoti? Idha, bhikkhave, asappuriso evaṁdiṭṭhi hoti-- 'natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisadiṭṭhi hoti.

"Kathañca, bhikkhave, asappuriso asappurisadānaṁ deti? Idha, bhikkhave, asappuriso asakkaccaṁ dānaṁ deti, asahatthā dānaṁ deti, acittīkatvā dānaṁ deti, apaviṭṭhaṁ dānaṁ deti anāgamanadiṭṭhiko dānaṁ deti. Evaṁ kho, bhikkhave, asappuriso asappurisadānaṁ deti.

"So, bhikkhave, asappuriso evaṁ assaddhammasamannāgato, evaṁ asappurisabhatti, evaṁ asappurisacintī, evaṁ asappurisamantī, evaṁ asappurisavāco, evaṁ asappurisakammanto, evaṁ asappurisadiṭṭhi; evaṁ asappurisadānaṁ datvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā yā asappurisānaṁ gati tattha upapajjati. Kā ca, bhikkhave, asappurisānaṁ gati? Nirayo vā tiracchānayoni vā.

92. "Jāneyya nu kho, bhikkhave, sappuriso sappurisaṁ-- 'sappuriso ayaṁ bhavan'"ti? (M.110./III,23.) "Evaṁ bhante". "Sādhu, bhikkhave; ṭhānametaṁ, bhikkhave, vijjati yaṁ sappuriso sappurisaṁ jāneyya-- 'sappuriso ayaṁ bhavan'ti. Jāneyya pana, bhikkhave, sappuriso asappurisaṁ-- 'asappuriso ayaṁ bhavan'"ti? "Evaṁ, bhante". "Sādhu, bhikkhave; etampi kho, bhikkhave, ṭhānaṁ vijjati yaṁ sappuriso asappurisaṁ jāneyya-- 'asappuriso ayaṁ bhavan'ti. Sappuriso, bhikkhave, saddhammasamannāgato hoti, sappurisabhatti hoti, sappurisacintī hoti, sappurisamantī hoti, sappurisavāco hoti, sappurisakammanto hoti, sappurisadiṭṭhi hoti; sappurisadānaṁ deti".

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso saddhammasamannāgato hoti? Idha, bhikkhave, sappuriso saddho hoti, hirimā hoti, ottappī hoti, bahussuto hoti, āraddhavīriyo hoti, upaṭṭhitassati hoti, paññavā hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso saddhammasamannāgato hoti.

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso sappurisabhatti hoti? Idha, bhikkhave, sappurisassa ye te samaṇabrāhmaṇā saddhā hirimanto ottappino bahussutā āraddhavīriyā upaṭṭhitassatino paññavanto tyāssa mittā honti, te sahāyā. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso

sappurisabhatti hoti.

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso sappurisacintī hoti? Idha, bhikkhave, sappuriso nevattabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso sappurisacintī hoti.

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso sappurisamantī hoti? Idha, bhikkhave, sappuriso nevattabyābādhāya manteti, na parabyābādhāya manteti, na ubhayabyābādhāya manteti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso sappurisamantī hoti.

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso sappurisavāco hoti? Idha, bhikkhave, sappuriso musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso sappurisavāco hoti.

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso sappurisakammanto hoti? Idha, bhikkhave, sappuriso pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā (M.110./III,24.) paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso sappurisakammanto hoti.

"Kathañca bhikkhave, sappuriso sappurisadiṭṭhi hoti? Idha, bhikkhave, sappuriso evaṁdiṭṭhi hoti-- 'atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso sappurisadiṭṭhi hoti.

"Kathañca, bhikkhave, sappuriso sappurisadānaṁ deti? Idha, bhikkhave, sappuriso sakkaccaṁ dānaṁ deti, sahatthā dānaṁ deti, cittīkatvā dānaṁ deti, anapaviṭṭhaṁ dānaṁ deti, āgamanadiṭṭhiko dānaṁ deti. Evaṁ kho, bhikkhave, sappuriso sappurisadānaṁ deti.

"So, bhikkhave, sappuriso evaṁ saddhammasamannāgato, evaṁ sappurisabhatti, evaṁ sappurisacintī, evaṁ sappurisamantī, evaṁ sappurisavāco, evaṁ sappurisakammanto, evaṁ sappurisadiṭṭhi; evaṁ sappurisadānaṁ datvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā yā sappurisānaṁ gati tattha upapajjati. Kā ca, bhikkhave, sappurisānaṁ gati? Devamahattatā vā manussamahattatā vā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Cūḷapuṇṇamasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Devadahavaggo niṭṭhito paṭhamo.

Tassuddānaṁ--

Devadahaṁ pañcattayaṁ, kinti-- sāma-- Sunakkhattaṁ.
Sappāya-- gaṇa-- gopaka-- mahāpuṇṇacūḷapuṇṇañcāti.

(M.111./III,25.)

2. Anupadavaggo

(M.111.) (1) Anupadasuttaṁ

93. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Paṇḍito, bhikkhave, Sāriputto; mahāpañño, bhikkhave, Sāriputto; puthupañño, bhikkhave, Sāriputto; hāsapañño, bhikkhave, Sāriputto; javanapañño, bhikkhave, Sāriputto; tikkhapañño, bhikkhave, Sāriputto; nibbedhikapañño, bhikkhave, Sāriputto; Sāriputto, bhikkhave, aḍḍhamāsaṁ anupadadhammavipassanaṁ vipassati. Tatridaṁ, bhikkhave,

Sāriputtassa anupadadhammavipassanāya hoti.

94. "Idha, bhikkhave, Sāriputto vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ye ca paṭhame jhāne dhammā vitakko ca vicāro ca pīti ca sukhañca cittekaggatā ca, phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro-- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti. Tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti-- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ (M.111./III,26 .) avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ye ca dutiye jhāne dhammā-- ajjhattaṁ sampasādo ca pīti ca sukhañca cittekaggatā ca, phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro-- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti. Tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti -- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti. Yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ye ca tatiye jhāne dhammā-- sukhañca sati ca sampajaññañc cittekaggatā ca, phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro-- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti, tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti-- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ye ca catutthe jhāne dhammā-- upekkhā adukkhamasukhā vedanā passaddhattā cetaso anābhogo satipārisuddhi cittekaggatā ca, phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro-- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti. Tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, (M.111./III,27.) viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti-- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyā-- e anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ye ca ākāsānañcāyatane dhammā-- ākāsānañcāyatanasaññā ca cittekaggatā ca phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro-- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti. Tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti -- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

(M.110./III,28.) "Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. Ye ca viññāṇañcāyatane dhammā-- viññāṇañcāyatanasaññā ca cittekaggatā ca, phasso vedanā saññā

cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro-- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti. Tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti-- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ye ca ākiñcaññāyatane dhammā-- ākiñcaññāyatanasaññā ca cittekaggatā ca, phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ chando adhimokkho vīriyaṁ sati upekkhā manasikāro -- tyāssa dhammā anupadavavatthitā honti. Tyāssa dhammā viditā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. So evaṁ pajānāti-- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

95. "Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati. So tāya samāpattiyā sato vuṭṭhahati. So tāya samāpattiyā sato vuṭṭhahitvā ye dhammā atītā niruddhā vipariṇatā te dhamme samanupassati 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'atthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā atthitvevassa hoti.

96. "Puna caparaṁ, bhikkhave, Sāriputto sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati. Paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. So tāya samāpattiyā sato vuṭṭhahati. So tāya samāpattiyā sato vuṭṭhahitvā ye dhammā atītā niruddhā vipariṇatā te dhamme samanupassati-- 'evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī'ti. So tesu dhammesu anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharati. So 'natthi uttari nissaraṇan'ti pajānāti. Tabbahulīkārā natthitvevassa hoti.

97. "Yaṁ kho taṁ, bhikkhave, sammā vadamāno vadeyya-- 'vasippatto pāramippatto ariyasmiṁ sīlasmiṁ, vasippatto (M.111./III,29.) pāramippatto ariyasmiṁ samādhismiṁ, vasippatto pāramippatto ariyāya paññāya vasippatto pāramippatto ariyāya vimuttiyā'ti, Sāriputtameva taṁ sammā vadamāno vadeyya-- 'vasippatto pāramippatto ariyasmiṁ sīlasmiṁ, vasippatto pāramippatto ariyasmiṁ samādhismiṁ, vasippatto pāramippatto ariyāya paññāya, vasippatto pāramippatto ariyāya vimuttiyā'ti. Yaṁ kho taṁ, bhikkhave sammā vadamāno vadeyya-- 'Bhagavato putto oraso mukhato jāto dhammajo dhammanimmito dhammadāyādo no āmisadāyādo'ti, Sāriputtameva taṁ sammā vadamāno vadeyya-- 'Bhagavato putto oraso mukhato jāto dhammajo dhammanimmito dhammadāyādo no āmisadāyādo'ti. Sāriputto, bhikkhave, Tathāgatena anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattitaṁ sammadeva anuppavattetī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Anupadasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.112.) (2) Chabbisodhanasuttaṁ

►T.46.(187)(vol.1.732.)

98. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Idha, bhikkhave, bhikkhu aññaṁ byākaroti-- 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti. Tassa, bhikkhave, bhikkhuno bhāsitaṁ

neva abhinanditabbaṁ nappaṭikkositabbaṁ. Anabhinanditvā appaṭikkositvā pañho pucchitabbo-- ‘cattārome, āvuso, vohārā tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātā. Katame cattāro? Diṭṭhe diṭṭhavāditā, sute sutavāditā, mute mutavāditā, viññāte (M.112./III,30.) viññātavāditā ime kho, āvuso, cattāro vohārā tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātā. Kathaṁ jānato panāyasmato, kathaṁ passato imesu catūsu vohāresu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti? Khīṇāsavassa, bhikkhave, bhikkhuno vusitavato katakaraṇīyassa ohitabhārassa anuppattasadatthassa parikkhīṇabhavasaṁyojanassa sammadaññāvimuttassa ayamanudhammo hoti veyyākaraṇāya-- ‘diṭṭhe kho ahaṁ āvuso, anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharāmi. Sute kho ahaṁ, āvuso …pe… mute kho ahaṁ, āvuso… viññāte kho ahaṁ, āvuso, anupāyo anapāyo anissito appaṭibaddho vippamutto visaṁyutto vimariyādīkatena cetasā viharāmi. Evaṁ kho me, āvuso, jānato evaṁ passato imesu catūsu vohāresu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti. Tassa, bhikkhave, bhikkhuno ‘sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditabbaṁ anumoditabbaṁ. ‘Sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uttariṁ pañho pucchitabbo.

99. “‘Pañcime, āvuso, upādānakkhandhā tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātā. Katame pañca? Seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho -- ime kho, āvuso, pañcupādānakkhandhā tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātā. Kathaṁ jānato panāyasmato, kathaṁ passato imesu pañcasu upādānakkhandhesu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti? Khīṇāsavassa, bhikkhave, bhikkhuno vusitavato katakaraṇīyassa ohitabhārassa anuppattasadatthassa parikkhīṇabhavasaṁyojanassa sammadaññāvimuttassa ayamanudhammo hoti veyyākaraṇāya-- ‘rūpaṁ kho ahaṁ, āvuso, abalaṁ virāgunaṁ anassāsikanti viditvā ye rūpe upāyūpādānā (M.112./III,31.) cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā vimuttaṁ me cittanti pajānāmi. Vedanaṁ kho ahaṁ, āvuso …pe… saññaṁ kho ahaṁ, āvuso… saṅkhāre kho ahaṁ, āvuso… viññāṇaṁ kho ahaṁ, āvuso, abalaṁ virāgunaṁ anassāsikanti viditvā ye viññāṇe upāyūpādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā vimuttaṁ me cittanti pajānāmi. Evaṁ kho me, āvuso, jānato evaṁ passato imesu pañcasu upādānakkhandhesu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti. Tassa, bhikkhave, bhikkhuno ‘sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditabbaṁ, anumoditabbaṁ. ‘Sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uttariṁ pañho pucchitabbo.

100. “‘Chayimā āvuso, dhātuyo tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātā. Katamā cha? Pathavīdhātu, āpodhātu, tejodhātu, vāyodhātu, ākāsadhātu, viññāṇadhātu-- imā kho, āvuso, cha dhātuyo tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātā. Kathaṁ jānato panāyasmato, kathaṁ passato imāsu chasu dhātūsu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti? Khīṇāsavassa, bhikkhave, bhikkhuno vusitavato katakaraṇīyassa ohitabhārassa anuppattasadatthassa parikkhīṇabhavasaṁyojanassa sammadaññāvimuttassa ayamanudhammo hoti veyyākaraṇāya-- ‘pathavīdhātuṁ kho ahaṁ, āvuso, na attato upagacchiṁ, na ca pathavīdhātunissitaṁ attānaṁ. Ye ca pathavīdhātunissitā upāyūpādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā vimuttaṁ me cittanti pajānāmi. Āpodhātuṁ kho ahaṁ, āvuso …pe… tejodhātuṁ kho ahaṁ, āvuso… vāyodhātuṁ kho ahaṁ, āvuso… ākāsadhātuṁ kho ahaṁ, āvuso… viññāṇadhātuṁ kho ahaṁ, āvuso, na attato upagacchiṁ, na ca viññāṇadhātunissitaṁ attānaṁ. Ye ca viññāṇadhātunissitā upāyūpādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā vimuttaṁ me cittanti pajānāmi. Evaṁ kho me, āvuso, jānato, evaṁ passato imāsu chasu dhātūsu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti. Tassa, bhikkhave, bhikkhuno ‘sādhū’ti bhāsitaṁ (M.112./III,32.) abhinanditabbaṁ, anumoditabbaṁ.

‘Sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uttariṁ pañho pucchitabbo.

101. “‘Cha kho panimāni, āvuso, ajjhattikabāhirāni āyatanāni tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātāni. Katamāni cha? Cakkhu ceva rūpā ca, sotañca saddā ca, ghānañca gandhā ca, jivhā ca rasā ca, kāyo ca phoṭṭhabbā ca, mano ca dhammā ca-- imāni kho, āvuso, cha ajjhattikabāhirāni āyatanāni tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sammadakkhātāni. Kathaṁ jānato panāyasmato, kathaṁ passato imesu chasu ajjhattikabāhiresu āyatanesu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti? Khīṇāsavassa, bhikkhave, bhikkhuno vusitavato katakaraṇīyassa ohitabhārassa anuppattasadatthassa parikkhīṇabhavasaṁyojanassa sammadaññāvimuttassa ayamanudhammo hoti veyyākaraṇāya ‘cakkhusmiṁ, āvuso, rūpe cakkhuviññāṇe cakkhuviññāṇaviññātabbesu dhammesu yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye ca upāyūpādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā vimuttaṁ me cittanti pajānāmi. Sotasmiṁ, āvuso, sadde sotaviññāṇe …pe… ghānasmiṁ, āvuso, gandhe ghānaviññāṇe… jivhāya, āvuso, rase jivhāviññāṇe… kāyasmiṁ, āvuso, phoṭṭhabbe kāyaviññāṇe… manasmiṁ, āvuso, dhamme manoviññāṇe manoviññāṇaviññātabbesu dhammesu yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye ca upāyūpādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā vimuttaṁ me cittanti pajānāmi. Evaṁ kho me, āvuso, jānato evaṁ passato imesu chasu ajjhattikabāhiresu āyatanesu anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttan’ti. Tassa, bhikkhave, bhikkhuno ‘sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditabbaṁ anumoditabbaṁ. ‘Sādhū’ti bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uttariṁ pañho pucchitabbo.

102. “‘Kathaṁ jānato panāyasmato, kathaṁ passato imasmiñca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṁkāramamaṁkāramānānusayā samūhatā’ti? (M.112./III,33.) Khīṇāsavassa bhikkhave, bhikkhuno vusitavato katakaraṇīyassa ohitabhārassa anuppattasadatthassa parikkhīṇabhavasaṁyojanassa sammadaññāvimuttass ayamanudhammo hoti veyyākaraṇāya-- ‘pubbe kho ahaṁ, āvuso, agāriyabhūto samāno aviddasu ahosiṁ. Tassa me Tathāgato vā Tathāgatasāvako vā dhammaṁ desesi. Tāhaṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhiṁ. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhiṁ-- sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan’”ti.

“So kho ahaṁ, āvuso, aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya, appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁ. So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato ahosiṁ nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī vihāsiṁ. Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato ahosiṁ dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī, athenena sucibhūtena attanā vihāsiṁ. Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī ahosiṁ ārācārī virato methunā gāmadhammā. Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato ahosiṁ saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa. Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato ahosiṁ, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya; iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā ahosiṁ. Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato ahosiṁ; yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā (M.112./III,34.) pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā ahosiṁ. Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato ahosiṁ; kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā ahosiṁ kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ.

“So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato ahosiṁ, ekabhattiko ahosiṁ

rattūparato virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato ahosiṁ. Mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato ahosiṁ. Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato ahosiṁ. Jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ, āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ, āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ; itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ, dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ, ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ, kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ hatthigavassavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ, khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato ahosiṁ. Dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato ahosiṁ, kayavikkayā paṭivirato ahosiṁ, tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato ahosiṁ, ukkoṭanavañcananikatisāciyogā paṭivirato ahosiṁ, chedanavadhabandhanaviparāmosa-- ālopasahasākārā paṭivirato ahosiṁ.

"So santuṭṭho ahosiṁ kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamiṁ samādāyeva pakkamiṁ. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti sapattabhārova ḍeti; evameva kho ahaṁ, āvuso; santuṭṭho ahosiṁ kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamiṁ samādāyeva pakkamiṁ. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedesiṁ.

103. "So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī ahosiṁ nānubyañjanaggāhī; yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya (M.112./III,35.) paṭipajjiṁ rakkhiṁ cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjiṁ. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā …pe… jivhāya rasaṁ sāyitvā …pe… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā …pe… manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī ahosiṁ nānubyañjanaggāhī; yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjiṁ; rakkhiṁ manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjiṁ. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedesiṁ.

"So abhikkante paṭikkante sampajānakārī ahosiṁ, ālokite vilokite sampajānakārī ahosiṁ, samiñjite pasārite sampajānakārī ahosiṁ, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī ahosiṁ, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī ahosiṁ, uccārapassāvakamme sampajānakārī ahosiṁ, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī ahosiṁ.

"So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato,.) iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato vivittaṁ senāsanaṁ bhajiṁ araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdiṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā.

"So abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā vihāsiṁ, abhijjhāya cittaṁ parisodhesiṁ. Byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto vihāsiṁ sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodhesiṁ. Thinamiddhaṁ pahāya vigatathinamiddho vihāsiṁ ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodhesiṁ. Uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato vihāsiṁ ajjhattaṁ, vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodhesiṁ. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho vihāsiṁ akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodhesiṁ.

(M.112./III,36.) 104. "So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese

mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmesiṁ. So idaṁ dukkhanti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ayaṁ dukkhasamudayoti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ayaṁ dukkhanirodhoti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ; ime āsavāti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ayaṁ āsavasamudayoti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ayaṁ āsavanirodhoti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ. Tassa me evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccittha, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccittha, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccittha: vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ ahosi. Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti abbhaññāsiṁ. Evaṁ kho me, āvuso, jānato evaṁ passato imasmiñca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṁkāramamaṁkāramānānusayā samūhatā"ti "Tassa, bhikkhave, bhikkhuno 'sādhū'ti bhāsitaṁ abhinanditabbaṁ anumoditabbaṁ. 'Sādhū'ti bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā evamassa vacanīyo-- 'lābhā no, āvuso, suladdhaṁ no, (M.112./III,37.) āvuso, ye mayaṁ āyasmantaṁ tādisaṁ sabrahmacāriṁ samanupassāmā'"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Chabbisodhanasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.113.) (3) Sappurisasuttaṁ

▶T.46.(85)(vol.1.561.)、No.48.(vol.1.837.)

105. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Sappurisadhammañca vo, bhikkhave, desessāmi asappurisadhammañca. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Katamo ca, bhikkhave, asappurisadhammo? Idha, bhikkhave, asappuriso uccākulā pabbajito hoti. So iti paṭisañcikkhati -- 'ahaṁ khomhi uccākulā pabbajito, ime panañña bhikkhū na uccākulā pabbajitā'ti. So tāya uccākulīnatāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayaṁ, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'na kho uccākulīnatāya lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi uccākulā pabbajito hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī (M.113./III,38.) so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tāya uccākulīnatāya nevattānukkaṁseti na paraṁ vambheti. Ayaṁ, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso mahākulā pabbajito hoti …pe… mahābhogakulā pabbajito hoti …pe… uḷārabhogakulā pabbajito hoti. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi uḷārabhogakulā pabbajito, ime panañña bhikkhū na uḷārabhogakulā pabbajitā'ti. So tāya uḷārabhogatāya attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'na kho uḷārabhogatāya lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi uḷārabhogakulā pabbajito hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tāya uḷārabhogatāya nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

106. "Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso ñāto hoti yasassī. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi ñāto yasassī, ime panañña bhikkhū appaññātā appesakkhā'ti. So tena ñattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo.

Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- ‘na kho ñattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi ñāto hoti yasassī; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo so tattha pāsaṁso’ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena ñattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

(M.113./III,39.) “Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso lābhī hoti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ. So iti paṭisañcikkhati -- ‘ahaṁ khomhi ābhī cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, ime panaññe bhikkhū na lābhino cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajja-- parikkhārānan’ti. So tena lābhena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- ‘na kho lābhena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi lābhī hoti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso’ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena lābhena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso bahussuto hoti. So iti paṭisañcikkhati-- ‘ahaṁ khomhi bahussuto, ime panaññe bhikkhū na bahussutā’ti. So tena bāhusaccena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave iti paṭisañcikkhati-- ‘na kho bāhusaccena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi bahussuto hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso’ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena bāhusaccena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso vinayadharo hoti. So iti paṭisañcikkhati-- ‘ahaṁ khomhi vinayadharo, ime panaññe bhikkhū na vinayadharā’ti. So tena vinayadharattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- ‘na kho vinayadharattena (M.113./III,40.) lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi vinayadharo hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso’ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena vinayadharattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso dhammakathiko hoti. So iti paṭisañcikkhati-- ‘ahaṁ khomhi dhammakathiko, ime panaññe bhikkhū na dhammakathikā’ti. So tena dhammakathikattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- ‘na kho dhammakathikattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi dhammakathiko hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso’ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena dhammakathikattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

107. “Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso āraññiko hoti. So iti paṭisañcikkhati-- ‘ahaṁ khomhi āraññiko ime panaññe bhikkhū na āraññikā’ti. So tena āraññikattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- ‘na kho āraññikattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti.

No cepi āraññiko hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena āraññikattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso paṁsukūliko hoti. (M.113./III,41.) So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi paṁsukūliko, ime panañña bhikkhū na paṁsukūlikā'ti. So tena paṁsukūlikattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'na kho paṁsukūlikattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi paṁsukūliko hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena paṁsukūlikattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso piṇḍapātiko hoti. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi piṇḍapātiko, ime panañña bhikkhū na piṇḍapātikā'ti. So tena piṇḍapātikattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'na kho piṇḍapātikattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi piṇḍapātiko hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena piṇḍapātikattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso rukkhamūliko hoti. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi rukkhamūliko, ime panañña bhikkhū na rukkhamūlikā'ti. So tena rukkhamūlikattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'na kho rukkhamūlikattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi rukkhamūliko hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So (M.113./III,42.) paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena rukkhamūlikattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso sosāniko hoti …pe… abbhokāsiko hoti… nesajjiko hoti… yathāsanthatiko hoti… ekāsaniko hoti. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi ekāsaniko, ime panañña bhikkhū na ekāsanikā'ti. So tena ekāsanikattena attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'na kho ekāsanikattena lobhadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, dosadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti, mohadhammā vā parikkhayaṁ gacchanti. No cepi ekāsaniko hoti; so ca hoti dhammānudhammappaṭipanno sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so tattha pujjo, so tattha pāsaṁso'ti. So paṭipadaṁyeva antaraṁ karitvā tena ekāsanikattena nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

108. "Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi paṭhamajjhānasamāpattiyā lābhī, ime panañña bhikkhū paṭhamajjhānasamāpattiyā na lābhino'ti. So tāya paṭhamajjhānasamāpattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati 'paṭhamajjhānasamāpattiyāpi kho atammayatā vuttā Bhagavatā. Yena yena hi maññanti tato taṁ hoti aññathā'ti. So (M.113./III,43.) atammayataññeva antaraṁ karitvā tāya paṭhamajjhānasamāpattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave,

sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi catutthajjhānasamāpattiyā lābhī, ime panaññe bhikkhū catutthajjhānasamāpattiyā na lābhino'ti. So tāya catutthajjhānasamāpattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'catutthajjhānasamāpattiyāpi kho atammayatā vuttā Bhagavatā. Yena yena hi maññanti tato taṁ hoti aññathā'ti. So atammayataññeva antaraṁ karitvā tāya catutthajjhānasamāpattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi ākāsānañcāyatanasamāpattiyā lābhī, ime panaññe bhikkhū ākāsānañcāyatanasamāpattiyā na lābhino'ti. So tāya ākāsānañcāyatanasamāpattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati 'ākāsānañcāyatanasamāpattiyāpi kho atammayatā vuttā Bhagavatā. Yena yena hi maññanti tato taṁ hoti aññathā'ti. So atammayataññeva antaraṁ karitvā tāya ākāsānañcāyatanasamāpattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati -- 'ahaṁ khomhi viññāṇañcāyatanasamāpattiyā lābhī, ime panaññe (M.113./III,44.) bhikkhū viññāṇañcāyatanasamāpattiyā na lābhino'ti. So tāya viññāṇañcāyatanasamāpattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'viññāṇañcāyatanasamāpattiyāpi kho atammayatā vuttā Bhagavatā. Yena yena hi maññanti tato taṁ hoti aññathā'ti. So atammayataññeva antaraṁ karitvā tāya viññāṇañcāyatanasamāpattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi ākiñcaññāyatanasamāpattiyā lābhī, ime panaññe bhikkhū ākiñcaññāyatanasamāpattiyā na lābhino'ti. So tāya ākiñcaññāyatanasamāpattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave, iti paṭisañcikkhati-- 'ākiñcaññāyatanasamāpattiyāpi kho atammayatā vuttā Bhagavatā. Yena yena hi maññanti tato taṁ hoti aññathā'ti. So atammayataññeva antaraṁ karitvā tāya ākiñcaññāyatanasamāpattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, asappuriso sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati-- 'ahaṁ khomhi nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā lābhī, ime panaññe bhikkhū nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā na lābhino'ti. So tāya nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā attānukkaṁseti paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, asappurisadhammo. Sappuriso ca kho, bhikkhave iti paṭisañcikkhati-- 'nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyāpi kho atammayatā vuttā Bhagavatā. Yena yena hi maññanti tato taṁ hoti aññathā'ti. So atammayataññeva antaraṁ karitvā tāya nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā nevattānukkaṁseti, na paraṁ vambheti. Ayampi, bhikkhave, sappurisadhammo.

(M.113./III,45.) "Puna caparaṁ, bhikkhave, sappuriso sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ

samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati. Paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ, bhikkhave, bhikkhu na kiñci maññati, na kuhiñci maññati, na kenaci maññatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Sappurisasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.114.) (4) Sevitabbāsevitabbasuttaṁ

109. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Sevitabbāsevitabbaṁ vo, bhikkhave, dhammapariyāyaṁ desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Kāyasamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ kāyasamācāraṁ. Vacīsamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ vacīsamācāraṁ. Manosamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ manosamācāraṁ. Cittuppādaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi -- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca (M.114./III,46.) aññamaññaṁ cittuppādaṁ. Saññāpaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ saññāpaṭilābhaṁ. Diṭṭhipaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ diṭṭhipaṭilābhaṁ. Attabhāvapaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ attabhāvapaṭilābhan"ti.

Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Imassa kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi.

110. "'Kāyasamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ kāyasamācāran'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti, evarūpo kāyasamācāro na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti, evarūpo kāyasamācāro sevitabbo.

111. "Kathaṁrūpaṁ, bhante, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, bhante, ekacco pāṇātipātī hoti luddo lohitapāṇi hatappahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu; adinnādāyī kho pana hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ gāmagataṁ vā araññagataṁ vā taṁ adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti; kāmesumicchācārī kho pana hoti, yā tā māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sassāmikā saparidaṇḍā antamaso mālāguḷaparikkhittāpi tathārūpāsu cārittaṁ āpajjitā hoti-- evarūpaṁ, bhante, (M.114./III,47.) kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

"Kathaṁrūpaṁ bhante, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, bhante, ekacco pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati; adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ gāmagataṁ vā araññagataṁ vā taṁ nādinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti; kāmesumicchācāraṁ pahāya

kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, yā tā māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sassāmikā saparidaṇḍā antamaso mālāguḷaparikkhittāpi tathārūpāsu na cārittaṁ āpajjitā hoti-- evarūpaṁ, bhante, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. 'Kāyasamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ kāyasamācāran'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"'Vacīsamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ vacīsamācāran'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ Yathārūpaṁ, bhante, vacīsamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti, evarūpo vacīsamācāro na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, vacīsamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo vacīsamācāro sevitabbo.

112. "Kathaṁrūpaṁ, bhante, vacīsamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, bhante, ekacco musāvādī hoti, sabhāgato vā parisāgato vā (M.114./III,48.) ñātimajjhagato vā pūgamajjhagato vā rājakulamajjhagato vā abhinīto sakkhiputṭho-- 'ehambho purisa, yaṁ jānāsi taṁ vadehī'ti so ajānaṁ vā āha-- 'jānāmī'ti, jānaṁ vā āha-- 'na jānāmī'ti; apassaṁ vā āha-- 'passāmī'ti, passaṁ vā āha-- 'na passāmī'ti-- iti attahetu vā parahetu vā āmisakiñcikkhahetu vā sampajānamusā bhāsitā hoti; pisuṇavāco kho pana hoti, ito sutvā amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya-- iti samaggānaṁ vā bhettā, bhinnānaṁ vā anuppadātā, vaggārāmo, vaggarato, vagganandī, vaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti; pharusavāco kho pana hoti, yā sā vācā kaṇḍakā kakkasā pharusā parakaṭukā parābhisajjanī kodhasāmantā asamādhisaṁvattanikā, tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti; samphappalāpī kho pana hoti akālavādī abhūtavādī anatthavādī adhammavādī avinayavādī, anidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā hoti akālena anapadesaṁ apariyantavatiṁ anatthasaṁhitaṁ-- evarūpaṁ, bhante, vacīsamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

"Kathaṁrūpaṁ, bhante, vacīsamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, bhante, ekacco musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti sabhāgato vā parisāgato vā ñātimajjhagato vā pūgamajjhagato vā rājakulamajjhagato vā abhinīto sakkhiputṭho-- 'ehambho purisa, yaṁ jānāsi taṁ vadehī'ti so ajānaṁ vā āha-- 'na jānāmī'ti, jānaṁ vā āha-- 'jānāmī'ti, apassaṁ vā āha-- 'na passāmī'ti, passaṁ vā āha-- (M.114./III,49.) 'passāmī'ti iti attahetu vā parahetu vā āmisakiñcikkhahetu vā na sampajānamusā bhāsitā hoti; pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya-- iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti; pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti, yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti; samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā hoti kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ-- evarūpaṁ, bhante, vacīsamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. 'Vacīsamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ vacīsamācāran'ti iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"'Manosamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ manosamācāran'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, manosamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo manosamācāro na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, manosamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo manosamācāro sevitabbo.

113. “Kathaṁrūpaṁ, bhante, manosamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, bhante, ekacco abhijjhālu hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ taṁ abhijjhātā hoti-- ‘aho vata yaṁ parassa taṁ mamassā’ti; byāpannacitto kho pana hoti paduṭṭhamanasaṅkappo (M.114./III,50.) ‘ime sattā haññantu vā vajjhantu vā ucchijjantu vā vinassantu vā mā vā ahesun’ti-- evarūpaṁ, bhante, manosamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

“Kathaṁrūpaṁ, bhante, manosamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, bhante, ekacco anabhijjhālu hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ taṁ nābhijjhātā hoti-- ‘aho vata yaṁ parassa taṁ mamassā’ti; abyāpannacitto kho pana hoti appaduṭṭhamanasaṅkappo ‘ime sattā averā abyābajjhā anīghā sukhī attānaṁ pariharantū’ti-- evarūpaṁ, bhante, manosamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. ‘Manosamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ manosamācāran’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

114. “‘Cittuppādaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi -- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ cittuppādan’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, cittuppādaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo cittuppādo na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, cittuppādaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo cittuppādo sevitabbo.

“Kathaṁrūpaṁ, bhante, cittuppādaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, bhante, ekacco abhijjhālu hoti, abhijjhāsahagatena cetasā viharati; byāpādavā hoti, byāpādasahagatena cetasā viharati; vihesavā hoti, vihesāsahagatena cetasā viharati-- evarūpaṁ, bhante, cittuppādaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

“Kathaṁrūpaṁ, bhante, cittuppādaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti (M.114./III,51.) kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, bhante, ekacco anabhijjhālu hoti, anabhijjhāsahagatena cetasā viharati; abyāpādavā hoti, abyāpādasahagatena cetasā viharati; avihesavā hoti, avihesāsahagatena cetasā viharati-- evarūpaṁ, bhante, cittuppādaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. ‘Cittuppādaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ cittuppādan’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

115. “‘Saññāpaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ saññāpaṭilābhan’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, saññāpaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo saññāpaṭilābho na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, saññāpaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo saññāpaṭilābho sevitabbo.

“Kathaṁrūpaṁ, bhante, saññāpaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, bhante, ekacco abhijjhālu hoti, abhijjhāsahagatāya saññāya viharati; byāpādavā hoti, byāpādasahagatāya saññāya viharati; vihesavā hoti, vihesāsahagatāya saññāya viharati-- evarūpaṁ, bhante, saññāpaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

“Kathaṁrūpaṁ, bhante, saññāpaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, bhante, ekacco anabhijjhālu hoti, anabhijjhāsahagatāya saññāya viharati; abyāpādavā hoti, abyāpādasahagatāya saññāya viharati; avihesavā hoti, avihesāsahagatāya saññāya viharati-- evarūpaṁ, bhante, saññāpaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. ‘Saññāpaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ saññāpaṭilābhan’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

(M.114./III,52.) 116. "'Diṭṭhipaṭilābhaṁpāhaṁ bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ diṭṭhipaṭilābhan'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, diṭṭhipaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo diṭṭhipaṭilābho na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, diṭṭhipaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti-- evarūpo diṭṭhipaṭilābho sevitabbo.

"Kathaṁrūpaṁ, bhante, diṭṭhipaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, bhante, ekacco evaṁdiṭṭhiko hoti-- 'natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti-- evarūpaṁ, bhante, diṭṭhipaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

"Kathaṁrūpaṁ, bhante, diṭṭhipaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, bhante, ekacco evaṁdiṭṭhiko hoti-- 'atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti -- evarūpaṁ, bhante, diṭṭhipaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. 'Diṭṭhipaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ diṭṭhipaṭilābhan'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

117. "'Attabhāvapaṭilābhaṁpāhaṁ bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ attabhāvapaṭilābhan'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, (M.114./III,53.) attabhāvapaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti-- evarūpo attabhāvapaṭilābho na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, attabhāvapaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti-- evarūpo attabhāvapaṭilābho sevitabbo.

"Kathaṁrūpaṁ, bhante, attabhāvapaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Sabyābajjhaṁ, bhante, attabhāvapaṭilābhaṁ abhinibbattayato apariniṭṭhitabhāvāya akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; abyābajjhaṁ, bhante, attabhāvapaṭilābhaṁ abhinibbattayato pariniṭṭhitabhāvāya akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. 'Attabhāvapaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ attabhāvapaṭilābhan'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"Imassa kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmī"ti.

118. "Sādhu sādhu, Sāriputta! Sādhu kho tvaṁ, Sāriputta, imassa mayā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāsi.

"'Kāyasamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ kāyasamācāran'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ mayā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, Sāriputta, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo kāyasamācāro na sevitabbo; yathārūpañca kho, Sāriputta, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti-- evarūpo kāyasamācāro sevitabbo.

(M.114./III,54.) "Kathaṁrūpaṁ Sāriputta, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Idha, Sāriputta, ekacco pāṇātipātī hoti luddo lohitapāṇi hatappahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu; adinnādāyī kho pana hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ gāmagataṁ vā araññagataṁ vā taṁ adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti; kāmesumicchācārī kho pana hoti, yā tā māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā

bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sassāmikā saparidaṇḍā antamaso mālāguḷaparikkhittāpi tathārūpāsu cārittaṁ āpajjitā hoti-- evarūpaṁ, Sāriputta, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti.

"Kathaṁrūpaṁ, Sāriputta, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti? Idha, Sāriputta, ekacco pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati; adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, yaṁ taṁ parassa paravittūpakaraṇaṁ gāmagataṁ vā araññagataṁ vā taṁ nādinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādātā hoti; kāmesumicchācāraṁ pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, yā tā māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sassāmikā saparidaṇḍā antamaso mālāguḷaparikkhittāpi tathārūpāsu na cārittaṁ āpajjitā hoti-- evarūpaṁ, Sāriputta, kāyasamācāraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. 'Kāyasamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ kāyasamācāran'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ mayā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"Vacīsamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena (M.114./III,55.) vadāmi …pe… manosamācāraṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi …pe… cittuppādaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi …pe… saññāpaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi …pe… diṭṭhipaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi …pe….

"'Attabhāvapaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ attabhāvapaṭilābhan'ti -- iti kho panetaṁ vuttaṁ mayā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, Sāriputta, attabhāvapaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo attabhāvapaṭilābho na sevitabbo; yathārūpañca kho, Sāriputta, attabhāvapaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti-- evarūpo attabhāvapaṭilābho sevitabbo.

"Kathaṁrūpaṁ, Sāriputta, attabhāvapaṭilābhaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti? Sabyābajjhaṁ, Sāriputta, attabhāvapaṭilābhaṁ abhinibbattayato apariniṭṭhitabhāvāya akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; abyābajjhaṁ, Sāriputta, attabhāvapaṭilābhaṁ abhinibbattayato pariniṭṭhitabhāvāya akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. 'Attabhāvapaṭilābhaṁpāhaṁ, bhikkhave, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi asevitabbampi; tañca aññamaññaṁ attabhāvapaṭilābhan'ti -- iti yaṁ taṁ vuttaṁ mayā idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Imassa kho, Sāriputta, mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo.

119. "Cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; sotaviññeyyaṁ saddaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi asevitabbampi; ghānaviññeyyaṁ gandhaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; jivhāviññeyyaṁ rasaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi -- sevitabbampi, asevitabbampi; kāyaviññeyyaṁ phoṭṭhabbaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi; manoviññeyyaṁ dhammaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī"ti.

Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Imassa kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi. 'Cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena (M.114./III,56.) vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpaṁ cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ na sevitabbaṁ; yathārūpañca kho, bhante, cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpaṁ cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ sevitabbaṁ.

‘Cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

“Sotaviññeyyaṁ saddaṁpāhaṁ, Sāriputta …pe… evarūpo sotaviññeyyo saddo na sevitabbo… evarūpo sotaviññeyyo saddo sevitabbo…(M.114./III,57.) evarūpo ghānaviññeyyo gandho na sevitabbo… evarūpo ghānaviññeyyo gandho sevitabbo… evarūpo jivhāviññeyyo raso na sevitabbo… evarūpo jivhāviññeyyo raso sevitabbo… kāyaviññeyyaṁ phoṭṭhabbaṁpāhaṁ, Sāriputta evarūpo kāyaviññeyyo phoṭṭhabbo na sevitabbo… evarūpo kāyaviññeyyo phoṭṭhabbo sevitabbo.

“‘Manoviññeyyaṁ dhammaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, manoviññeyyaṁ dhammaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti (M.114./III,58.) evarūpo manoviññeyyo dhammo na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, manoviññeyyaṁ dhammaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo manoviññeyyo dhammo sevitabbo. ‘Manoviññeyyaṁ dhammaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Imassa kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmī”ti.

120. “Sādhu sādhu, Sāriputta! Sādhu kho tvaṁ, Sāriputta, imassa mayā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāsi. ‘Cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ mayā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, Sāriputta, cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpaṁ cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ na sevitabbaṁ; yathārūpañca kho, Sāriputta, cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpaṁ cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁ sevitabbaṁ. ‘Cakkhuviññeyyaṁ rūpaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ mayā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

“Sotaviññeyyaṁ saddaṁpāhaṁ, Sāriputta …pe… evarūpo sotaviññeyyo saddo na sevitabbo… evarūpo sotaviññeyyo saddo sevitabbo… evarūpo ghānaviññeyyo gandho na sevitabbo… evarūpo ghānaviññeyyo gandho sevitabbo… evarūpo jivhāviññeyyo raso na sevitabbo… evarūpo jivhāviññeyyo raso sevitabbo… evarūpo kāyaviññeyyo phoṭṭhabbo na sevitabbo… evarūpo kāyaviññeyyo phoṭṭhabbo sevitabbo.

“Manoviññeyyaṁ dhammaṁpāhaṁ, Sāriputta …pe… evarūpo manoviññeyyo dhammo na sevitabbo… evarūpo manoviññeyyo dhammo sevitabbo. ‘Manoviññeyyaṁ dhammaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi -- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ mayā idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Imassa kho, Sāriputta, mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo.

121. “Cīvaraṁpāhaṁ Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampi …pe… piṇḍapātaṁpāhaṁ, Sāriputta… senāsanaṁpāhaṁ, Sāriputta… gāmaṁpāhaṁ, Sāriputta… nigamaṁpāhaṁ, Sāriputta… nagaraṁpāhaṁ, Sāriputta… janapadaṁpāhaṁ, Sāriputta… puggalaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī”ti.

(M.114./III,59.) Evaṁ vutte, āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- “Imassa kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa, evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi. ‘Cīvaraṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, cīvaraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpaṁ cīvaraṁ na sevitabbaṁ; yathārūpañca kho, bhante, cīvaraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpaṁ cīvaraṁ sevitabbaṁ.

‘Cīvaraṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

“Piṇḍapātaṁpāhaṁ, Sāriputta …pe… evarūpo piṇḍapāto na sevitabbo… evarūpo piṇḍapāto sevitabbo… senāsanaṁpāhaṁ, Sāriputta …pe… evarūpaṁ senāsanaṁ na sevitabbaṁ… evarūpaṁ senāsanaṁ sevitabbaṁ… gāmaṁpāhaṁ, Sāriputta …pe… evarūpo gāmo na sevitabbo… evarūpo gāmo sevitabbo… evarūpo nigamo na sevitabbo… evarūpo nigamo sevitabbo… evarūpaṁ nagaraṁ na sevitabbaṁ… evarūpaṁ nagaraṁ sevitabbaṁ… evarūpo janapado na sevitabbo… evarūpo janapado sevitabbo.

“‘Puggalaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, bhante, puggalaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo puggalo na sevitabbo; yathārūpañca kho, bhante, puggalaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo puggalo sevitabbo. ‘Puggalaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā idametaṁ paṭicca vuttanti. Imassa kho ahaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmī”ti.

122. “Sādhu sādhu, Sāriputta! Sādhu kho tvaṁ, Sāriputta, imassa mayā saṁkhittena bhāsitassa, vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāsi. ‘Cīvaraṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi (M.114./III,60.) asevitabbampī’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ mayā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, Sāriputta, cīvaraṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpaṁ cīvaraṁ na sevitabbaṁ; yathārūpañca kho, Sāriputta, cīvaraṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpaṁ cīvaraṁ sevitabbaṁ. ‘Cīvaraṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ mayā idametaṁ paṭicca vuttaṁ. (yathā paṭhamaṁ tathā vitthāretabbaṁ.) evarūpo piṇḍapāto… evarūpaṁ senāsanaṁ… evarūpo gāmo… evarūpo nigamo… evarūpaṁ nagaraṁ… evarūpo janapado.

“‘Puggalaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ mayā. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yathārūpaṁ, Sāriputta, puggalaṁ sevato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti evarūpo puggalo na sevitabbo; yathārūpañca kho, Sāriputta, puggalaṁ sevato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti evarūpo puggalo sevitabbo. ‘Puggalaṁpāhaṁ, Sāriputta, duvidhena vadāmi-- sevitabbampi, asevitabbampī’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ mayā idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Imassa kho, Sāriputta, mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo.

123. “Sabbepi ce, Sāriputta, khattiyā imassa mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājāneyyuṁ, sabbesānampissa khattiyānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Sabbepi ce Sāriputta, brāhmaṇā …pe… sabbepi ce, Sāriputta, vessā… sabbepi ce, Sāriputta, suddā imassa mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājāneyyuṁ, sabbesānampissa suddānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Sadevakopi ce, Sāriputta, loko samārako sabrahmako sassamaṇabrāhmaṇī pajā sadevamanussā imassa mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājāneyya, sadevakassapissa lokassa samārakassa sabrahmakassa sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti.

(M.114./III,61.) Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Sāriputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Sevitabbāsevitabbasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.115.) (5) Bahudhātukasuttaṁ

▶T.46.(181)(vol.1.723.)、No.776.(vol.17.712.)

124. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Yāni kānici, bhikkhave, bhayāni uppajjanti sabbāni tāni bālato uppajjanti, no paṇḍitato; ye keci upaddavā uppajjanti sabbe te bālato uppajjanti, no paṇḍitato; ye keci upasaggā uppajjanti sabbe te bālato uppajjanti, no paṇḍitato. Seyyathāpi, bhikkhave naḷāgārā vā tiṇāgārā vā aggi mutto kūṭāgārānipi dahati ullittāvalittāni nivātāni phusitaggaḷāni pihitavātapānāni; evameva kho, bhikkhave, yāni kānici bhayāni uppajjanti sabbāni tāni bālato uppajjanti, no paṇḍitato; ye keci upaddavā uppajjanti sabbe te bālato uppajjanti, no paṇḍitato; ye keci upasaggā uppajjanti sabbe te bālato uppajjanti, no paṇḍitato. Iti kho, bhikkhave, sappaṭibhayo bālo, appaṭibhayo paṇḍito; sa-- upaddavo bālo, anupaddavo paṇḍito; sa-- upasaggo bālo, anupasaggo paṇḍito. Natthi, bhikkhave, paṇḍitato bhayaṁ, natthi paṇḍitato upaddavo, natthi paṇḍitato upasaggo. Tasmātiha, bhikkhave, 'paṇḍitā bhavissāma vīmaṁsakā'ti-- evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabban"ti.

(M.115./III,62.) Evaṁ vutte, āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Kittāvatā nu kho, bhante, paṇḍito bhikkhu 'vīmaṁsako'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Yato kho, Ānanda, bhikkhu dhātukusalo ca hoti, āyatanakusalo ca hoti, paṭiccasamuppādakusalo ca hoti, ṭhānāṭhānakusalo ca hoti-- ettāvatā kho, Ānanda, paṇḍito bhikkhu 'vīmaṁsako'ti alaṁ vacanāyā"ti.

125. "Kittāvatā pana, bhante, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Aṭṭhārasa kho imā, Ānanda, dhātuyo-- cakkhudhātu, rūpadhātu, cakkhuviññāṇadhātu; sotadhātu, saddadhātu, sotaviññāṇadhātu; ghānadhātu, gandhadhātu, ghānaviññāṇadhātu; jivhādhātu, rasadhātu, jivhāviññāṇadhātu; kāyadhātu, phoṭṭhabbadhātu, kāyaviññāṇadhātu; manodhātu, dhammadhātu, manoviññāṇadhātu. Imā kho, Ānanda, aṭṭhārasa dhātuyo yato jānāti passati-- ettāvatāpi kho, Ānanda, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

"Siyā pana, bhante, aññopi pariyāyo, yathā 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Siyā, Ānanda. Chayimā, Ānanda, dhātuyo-- pathavīdhātu, āpodhātu, tejodhātu, vāyodhātu, ākāsadhātu, viññāṇadhātu. Imā kho, Ānanda, cha dhātuyo yato jānāti passati-- ettāvatāpi kho, Ānanda, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

"Siyā pana, bhante, aññopi pariyāyo, yathā 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Siyā, Ānanda. Chayimā, Ānanda, dhātuyo-- sukhadhātu dukkhadhātu, somanassadhātu, domanassadhātu, upekkhādhātu, avijjādhātu. Imā kho, Ānanda, cha dhātuyo yato jānāti passati-- ettāvatāpi kho, Ānanda, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

"Siyā pana, bhante, aññopi pariyāyo, yathā 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Siyā, Ānanda. Chayimā, Ānanda, dhātuyo-- kāmadhātu, nekkhammadhātu, byāpādadhātu, abyāpādadhātu, (M.115./III,63.) vihiṁsādhātu avihiṁsādhātu. Imā kho, Ānanda, cha dhātuyo yato jānāti passati-- ettāvatāpi kho, Ānanda, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

"Siyā pana, bhante, aññopi pariyāyo, yathā 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Siyā, Ānanda. Tisso imā, Ānanda, dhātuyo-- kāmadhātu, rūpadhātu, arūpadhātu. Imā kho, Ānanda, tisso dhātuyo yato jānāti passati-- ettāvatāpi kho, Ānanda, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

"Siyā pana, bhante, aññopi pariyāyo, yathā 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Siyā, Ānanda. Dve imā, Ānanda, dhātuyo-- saṅkhatādhātu, asaṅkhatādhātu. Imā kho, Ānanda, dve dhātuyo yato jānāti passati-- ettāvatāpi kho, Ānanda, 'dhātukusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

126. "Kittāvatā pana, bhante, 'āyatanakusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti? "Cha kho panimāni, Ānanda, ajjhattikabāhirāni āyatanāni-- cakkhuceva rūpā ca sotañca saddā ca ghānañca gandhā ca jivhā ca rasā ca kāyo ca phoṭṭhabbā ca mano ca dhammā ca. Imāni kho,

Ānanda, cha ajjhattikabāhirāni āyatanāni yato jānāti passati-- ettāvatā kho, Ānanda, ‘āyatanakusalo bhikkhū’ti alaṁ vacanāyā”ti.

“Kittāvatā pana, bhante, ‘paṭiccasamuppādakusalo bhikkhū’ti alaṁ vacanāyā”ti? “Idh Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, yadidaṁ-- avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā (M.115./III,64.) bhavo bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāyatveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho, saḷāyatananirodhā phassanirodho, phassanirodhā vedanānirodho, vedanānirodhā taṇhānirodho, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti’. Ettāvatā kho, Ānanda, ‘paṭiccasamuppādakusalo bhikkhū’ti alaṁ vacanāyā”ti.

127. “Kittāvatā pana, bhante, ‘ṭhānāṭhānakusalo bhikkhū’ti alaṁ vacanāyā”ti? “Idhānanda, bhikkhu ‘aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo kañci saṅkhāraṁ niccato upagaccheyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano kañci saṅkhāraṁ niccato upagaccheyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo kañci saṅkhāraṁ sukhato upagaccheyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano kañci saṅkhāraṁ sukhato upagaccheyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti. ‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo kañci dhammaṁ attato upagaccheyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti, ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano kañci dhammaṁ attato upagaccheyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti.

128. “‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo mātaraṁ jīvitā voropeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano mātaraṁ jīvitā voropeyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti. ‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ (M.115./III,65.) diṭṭhisampanno puggalo pitaraṁ jīvitā voropeyya …pe… arahantaṁ jīvitā voropeyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo duṭṭhacitto Tathāgatassa lohitaṁ uppādeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano duṭṭhacitto Tathāgatassa lohitaṁ uppādeyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti. ‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo saṅghaṁ bhindeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano saṅghaṁ bhindeyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti. ‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ diṭṭhisampanno puggalo aññaṁ satthāraṁ uddiseyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puthujjano aññaṁ satthāraṁ uddiseyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti.

129. “‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ ekissā lokadhātuyā dve arahanto sammāsambuddhā apubbaṁ acarimaṁ uppajjeyyuṁ, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ ekissā lokadhātuyā eko arahaṁ sammāsambuddho uppajjeyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti. ‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ ekissā lokadhātuyā dve rājāno cakkavattino apubbaṁ acarimaṁ uppajjeyyuṁ, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ ekissā lokadhātuyā eko rājā cakkavattī uppajjeyya, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti.

130. “‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ itthī arahaṁ assa sammāsambuddho netaṁ ṭhānaṁ vijjatī’ti pajānāti; ‘ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puriso arahaṁ assa sammāsambuddho, ṭhānametaṁ vijjatī’ti pajānāti. ‘Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ itthī rājā

assa cakkavattī, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puriso rājā assa cakkavattī, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ itthī sakkattaṁ (M.115./III,66.) kareyya mārattaṁ kareyya… brahmattaṁ kareyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ puriso sakkattaṁ kareyya… mārattaṁ kareyya… brahmattaṁ kareyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti.

131. "'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ kāyaduccaritassa iṭṭho kanto manāpo vipāko nibbatteyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ kāyaduccaritassa aniṭṭho akanto amanāpo vipāko nibbatteyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ vacīduccaritassa …pe… yaṁ manoduccaritassa iṭṭho kanto manāpo vipāko nibbatteyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ vacīduccaritassa …pe… yaṁ manoduccaritassa aniṭṭho akanto amanāpo vipāko nibbatteyya, ṭhānametaṁ vijjatīti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ kāyasucaritassa aniṭṭho akanto amanāpo vipāko nibbatteyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ kāyasucaritassa iṭṭho kanto manāpo vipāko nibbatteyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ vacīsucaritassa …pe… yaṁ manosucaritassa aniṭṭho akanto amanāpo vipāko nibbatteyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ vacīsucaritassa …pe… yaṁ manosucaritassa iṭṭho kanto manāpo vipāko nibbatteyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti.

"'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ kāyaduccaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ kāyaduccaritasamaṅgī (M.115./III,67.) taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ vacīduccaritasamaṅgī …pe… yaṁ manoduccaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ vacīduccaritasamaṅgī …pe… yaṁ manoduccaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ kāyasucaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ kāyasucaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. 'Aṭṭhānametaṁ anavakāso yaṁ vacīsucaritasamaṅgī …pe… yaṁ manosucaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī'ti pajānāti; 'ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ vacīsucaritasamaṅgī …pe… yaṁ manosucaritasamaṅgī taṁnidānā tappaccayā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, ṭhānametaṁ vijjatī'ti pajānāti. Ettāvatā kho, Ānanda, 'ṭhānāṭhānakusalo bhikkhū'ti alaṁ vacanāyā"ti.

132. Evaṁ vutte āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante! Konāmo ayaṁ, bhante, dhammapariyāyo"ti? "Tasmātiha tvaṁ, Ānanda, imaṁ dhammapariyāyaṁ 'bahudhātuko'tipi naṁ dhārehi, 'catuparivaṭṭo'tipi naṁ dhārehi, 'dhammādāso'tipi naṁ dhārehi, 'amatadundubhī'tipi naṁ dhārehi, 'anuttaro saṅgāmavijayo'tipi naṁ dhārehī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Bahudhātukasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.116./III,68.)

(M.116.) (6) Isigilisuttaṁ

▶T.125.(38.7.)(vol.2.723.)

133. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati isigilismiṁ pabbate. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Passatha no tumhe, bhikkhave, etaṁ vebhāraṁ pabbatan"ti? "Evaṁ, bhante". "Etassapi kho, bhikkhave, vebhārassa pabbatassa aññāva samaññā ahosi aññā paññatti".

"Passatha no tumhe, bhikkhave, etaṁ paṇḍavaṁ pabbatan"ti? "Evaṁ, bhante". "Etassapi kho, bhikkhave, paṇḍavassa pabbatassa aññāva samaññā ahosi aññā paññatti".

"Passatha no tumhe, bhikkhave, etaṁ vepullaṁ pabbatan"ti? "Evaṁ, bhante". "Etassapi kho, bhikkhave, vepullassa pabbatassa aññāva samaññā ahosi aññā paññatti".

"Passatha no tumhe, bhikkhave, etaṁ Gijjhakūṭaṁ pabbatan"ti? "Evaṁ, bhante". "Etassapi kho, bhikkhave, Gijjhakūṭassa pabbatassa aññāva samaññā ahosi aññā paññatti".

"Passatha no tumhe, bhikkhave, imaṁ isigiliṁ pabbatan"ti? "Evaṁ, bhante". "Imassa kho pana, bhikkhave, isigilissa pabbatassa esāva samaññā ahosi esā paññatti".

"Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, pañca paccekabuddhasatāni imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsino ahesuṁ. Te imaṁ pabbataṁ pavisantā dissanti paviṭṭhā na dissanti. Tamenaṁ manussā disvā evamāhaṁsu-- 'ayaṁ pabbato ime isī gilatī'ti; 'isigili isigili' tveva samaññā udapādi. Ācikkhissāmi, bhikkhave, paccekabuddhānaṁ nāmāni; kittayissāmi, bhikkhave, paccekabuddhānaṁ nāmāni; desessāmi,(M.116./III,69.) bhikkhave paccekabuddhānaṁ nāmāni Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

134. "Ariṭṭho nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; Upariṭṭho nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; tagarasikhī nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; yasassī nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; sudassano nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; piyadassī nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; gandhāro nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; Piṇḍolo nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; upāsabho nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; nīto nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; tatho nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi, sutavā nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi; bhāvitatto nāma, bhikkhave, paccekasambuddho imasmiṁ isigilismiṁ pabbate ciranivāsī ahosi.

135. "Ye sattasārā anīghā nirāsā, paccekamevajjhagamaṁsu bodhiṁ.
Tesaṁ visallāna naruttamānaṁ, nāmāni me kittayato suṇātha.
"Ariṭṭho Upariṭṭho tagarasikhī yasassī,
Sudassano piyadassī ca susambuddho.
Gandhāro Piṇḍolo upāsabho ca, nīto tatho sutavā bhāvitatto.
(M.116./III,70.) "Sumbho subho matulo aṭṭhamo ca, athassumegho anīgho sudāṭho.
Paccekabuddhā bhavanettikhīṇā, hiṅgū ca hiṅgo ca mahānubhāvā.
"Dve jālino munino aṭṭhako ca, atha Kosallo Buddho atho subāhu.
Upanemiso nemiso santacitto, sacco tatho virajo paṇḍito ca.
"Kāḷūpakāḷā vijito jito ca, aṅgo ca paṅgo ca guttijito ca.
Passi jahi upadhidukkhamūlaṁ, aparājito mārabalaṁ ajesi.
"Satthā pavattā sarabhaṅgo lomahaṁso,
Uccaṅgamāyo asito anāsavo.
Manomayo mānacchido ca bandhumā,

Tadādhimutto vimalo ca ketumā.
"Ketumbharāgo ca mātaṅgo ariyo, athaccuto accutagāmabyāmako.
Sumaṅgalo dabbilo supatiṭṭhito, asayho khemābhirato ca sorato.
"Durannayo saṅgho athopi ujjayo, aparo muni sayho anomanikkamo.
Ānando nando upanando dvādasa, Bhāradvājo antimadehadhārī.
"Bodhi Mahānāmo athopi uttaro, kesī sikhī sundaro dvārabhājo.
Tissūpatissā bhavabandhanacchidā, upasikhi taṇhacchido ca sikhari.
"Buddho ahu maṅgalo vītarāgo, usabhacchidā jāliniṁ dukkhamūlaṁ.
Santaṁ padaṁ ajjhagamopanīto, uposatho sundaro saccanāmo.
"Jeto jayanto padumo uppalo ca, padumuttaro rakkhito pabbato ca.
(M.116./III,71.) Mānatthaddho sobhito vītarāgo, kaṇho ca Buddho suvimuttacitto.
"Ete ca aññe ca mahānubhāvā, paccekabuddhā bhavanettikhīṇā.
Te sabbasaṅgātigate mahesī, parinibbute vandatha appameyye"ti.

Isigilisuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.117.) (7) Mahācattārīsakasuttaṁ

▶T.46.(189)(vol.1.735.)

136. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Ariyaṁ vo, bhikkhave, sammāsamādhiṁ desessāmi sa-- upanisaṁ saparikkhāraṁ. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Katamo ca, bhikkhave, ariyo sammāsamādhi sa-- upaniso saparikkhāro? Seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāsaṅkappo, sammāvācā, sammākammanto, sammā-- ājīvo, sammāvāyāmo, sammāsati; yā kho, bhikkhave, imehi sattahaṅgehi cittassa ekaggatā parikkhatā-- ayaṁ vuccati, bhikkhave, ariyo sammāsamādhi sa-- upaniso itipi, saparikkhāro itipi. Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? Micchādiṭṭhiṁ 'micchādiṭṭhī'ti pajānāti, sammādiṭṭhiṁ 'sammādiṭṭhī'ti pajānāti-- sāssa hoti sammādiṭṭhi.

"Katamā ca, bhikkhave, micchādiṭṭhi? 'Natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi (M.117./III,72.) loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti-- ayaṁ, bhikkhave, micchādiṭṭhi.

"Katamā ca, bhikkhave, sammādiṭṭhi? Sammādiṭṭhiṁpahaṁ, bhikkhave, dvāyaṁ vadāmi-- atthi, bhikkhave, sammādiṭṭhi sāsavā puññabhāgiyā upadhivepakkā; atthi, bhikkhave, sammādiṭṭhi ariyā anāsavā lokuttarā maggaṅgā. Katamā ca, bhikkhave, sammādiṭṭhi sāsavā puññabhāgiyā upadhivepakkā 'Atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti -- ayaṁ, bhikkhave, sammādiṭṭhi sāsavā puññabhāgiyā upadhivepakkā.

"Katamā ca, bhikkhave, sammādiṭṭhi ariyā anāsavā lokuttarā maggaṅgā? Yā kho, bhikkhave, ariyacittassa anāsavacittassa ariyamaggasamaṅgino ariyamaggaṁ bhāvayato paññā paññindriyaṁ paññābalaṁ dhammavicayasambojjhaṅgo sammādiṭṭhi maggaṅgaṁ -- ayaṁ vuccati, bhikkhave, sammādiṭṭhi ariyā anāsavā lokuttarā maggaṅgā. So micchādiṭṭhiyā pahānāya vāyamati, sammādiṭṭhiyā, upasampadāya, svāssa hoti sammāvāyāmo. So sato

micchādiṭṭhiṁ pajahati, sato sammādiṭṭhiṁ upasampajja viharati, sāssa hoti sammāsati. Itiyime tayo dhammā sammādiṭṭhiṁ anuparidhāvanti anuparivattanti, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāvāyāmo, sammāsati.

137. "Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? Micchāsaṅkappaṁ 'micchāsaṅkappo'ti pajānāti, sammāsaṅkappaṁ 'sammāsaṅkappo'ti pajānāti, sāssa hoti (M.117./III,73.) sammādiṭṭhi

"Katamo ca, bhikkhave, micchāsaṅkappo? Kāmasaṅkappo, byāpādasaṅkappo, vihiṁsāsaṅkappo-- ayaṁ, bhikkhave, micchāsaṅkappo.

"Katamo ca, bhikkhave, sammāsaṅkappo? Sammāsaṅkappaṁpahaṁ, bhikkhave, dvāyaṁ vadāmi-- atthi, bhikkhave, sammāsaṅkappo sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko; atthi, bhikkhave, sammāsaṅkappo ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo. Katamo ca, bhikkhave, sammāsaṅkappo sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko? Nekkhammasaṅkappo, abyāpādasaṅkappo, avihiṁsāsaṅkappo-- 'ayaṁ, bhikkhave, sammāsaṅkappo sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko'".

"Katamo ca, bhikkhave, sammāsaṅkappo ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo? Yo kho, bhikkhave, ariyacittassa anāsavacittassa ariyamaggasamaṅgino ariyamaggaṁ bhāvayato takko vitakko saṅkappo appanā byappanā cetaso abhiniropanā vacīsaṅkhāro-- ayaṁ, bhikkhave, sammāsaṅkappo ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo. So micchāsaṅkappassa pahānāya vāyamati, sammāsaṅkappassa upasampadāya, svāssa hoti sammāvāyāmo. So sato micchāsaṅkappaṁ pajahati, sato sammāsaṅkappaṁ upasampajja viharati; sāssa hoti sammāsati. Itiyime tayo dhammā sammāsaṅkappaṁ anuparidhāvanti anuparivattanti, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāvāyāmo, sammāsati.

138. "Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? Micchāvācaṁ 'micchāvācā'ti pajānāti, sammāvācaṁ 'sammāvācā'ti pajānāti; sāssa hoti sammādiṭṭhi. Katamā ca, bhikkhave, micchāvācā? Musāvādo, pisuṇā vācā, pharusā vācā, samphappalāpo-- ayaṁ, bhikkhave, micchāvācā. Katamā ca, bhikkhave, sammāvācā? Sammāvācaṁpahaṁ, bhikkhave, dvāyaṁ vadāmi-- atthi, bhikkhave, sammāvācā sāsavā puññabhāgiyā upadhivepakkā; atthi, (M.117./III,74.) bhikkhave sammāvācā ariyā anāsavā lokuttarā maggaṅgā. Katamā ca, bhikkhave, sammāvācā sāsavā puññabhāgiyā upadhivepakkā? Musāvādā veramaṇī, pisuṇāya vācāya veramaṇī, pharusāya vācāya veramaṇī, samphappalāpā veramaṇī-- ayaṁ, bhikkhave, sammāvācā sāsavā puññabhāgiyā upadhivepakkā. Katamā ca, bhikkhave, sammāvācā ariyā anāsavā lokuttarā maggaṅgā? Yā kho, bhikkhave, ariyacittassa anāsavacittassa ariyamaggasamaṅgino ariyamaggaṁ bhāvayato catūhi vacīduccaritehi ārati virati paṭivirati veramaṇī -- ayaṁ, bhikkhave, sammāvācā ariyā anāsavā lokuttarā maggaṅgā. So micchāvācāya pahānāya vāyamati, sammāvācāya upasampadāya; svāssa hoti sammāvāyāmo. So sato micchāvācaṁ pajahati, sato sammāvācaṁ upasampajja viharati; sāssa hoti sammāsati. Itiyime tayo dhammā sammāvācaṁ anuparidhāvanti anuparivattanti, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāvāyāmo, sammāsati.

139. "Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? Micchākammantaṁ 'micchākammanto'ti pajānāti, sammākammantaṁ 'sammākammanto'ti pajānāti sāssa hoti sammādiṭṭhi. Katamo ca, bhikkhave, micchākammanto? Pāṇātipāto, adinnādānaṁ, kāmesumicchācāro-- ayaṁ, bhikkhave, micchākammanto. Katamo ca, bhikkhave, sammākammanto? Sammākammantaṁpahaṁ, bhikkhave dvāyaṁ vadāmi-- atthi, bhikkhave, sammākammanto sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko; atthi, bhikkhave, sammākammanto ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo. Katamo ca, bhikkhave, sammākammanto sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko? Pāṇātipātā veramaṇī, adinnādānā veramaṇī, kāmesumicchācārā veramaṇī-- ayaṁ, bhikkhave, sammākammanto sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko. Katamo ca, bhikkhave, sammākammanto ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo? Yā kho, bhikkhave,

ariyacittassa anāsavacittassa ariyamaggasamaṅgino ariyamaggaṁ bhāvayato tīhi kāyaduccaritehi ārati virati paṭivirati veramaṇī-- ayaṁ, bhikkhave, sammākammanto (M.117./III,75.) ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo. So micchākammantassa pahānāya vāyamati, sammākammantassa upasampadāya; svāssa hoti sammāvāyāmo. So sato micchākammantaṁ pajahati, sato sammākammantaṁ upasampajja viharati; sāssa hoti sammāsati. Itiyime tayo dhammā sammākammantaṁ anuparidhāvanti anuparivattanti, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāvāyāmo, sammāsati.

140. "Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? Micchā-- ājīvaṁ 'micchā-- ājīvo'ti pajānāti, sammā-- ājīvaṁ 'sammā-- ājīvo'ti pajānāti; sāssa hoti sammādiṭṭhi. Katamo ca, bhikkhave, micchā-- ājīvo? Kuhanā, lapanā, nemittikatā, nippesikatā, lābhena lābhaṁ nijigīsanatā -- ayaṁ, bhikkhave, micchā-- ājīvo. Katamo ca, bhikkhave, sammā-- ājīvo? Sammā-- ājīvaṁpahaṁ, bhikkhave dvāyaṁ vadāmi-- atthi, bhikkhave, sammā-- ājīvo sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko; atthi, bhikkhave, sammā-- ājīvo ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo. Katamo ca, bhikkhave, sammā-- ājīvo sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko? Idha, bhikkhave, ariyasāvako micchā-- ājīvaṁ pahāya sammā-- ājīvena jīvikaṁ kappeti-- ayaṁ, bhikkhave, sammā-- ājīvo sāsavo puññabhāgiyo upadhivepakko. Katamo ca, bhikkhave, sammā-- ājīvo ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo? Yā kho, bhikkhave, ariyacittassa anāsavacittassa ariyamaggasamaṅgino ariyamaggaṁ bhāvayato micchā-- ājīvā ārati virati paṭivirati veramaṇī-- ayaṁ, bhikkhave, sammā-- ājīvo ariyo anāsavo lokuttaro maggaṅgo. So micchā-- ājīvassa pahānāya vāyamati, sammā-- ājīvassa upasampadāya svāssa hoti sammāvāyāmo. So sato micchā-- ājīvaṁ pajahati, sato sammā-- ājīvaṁ upasampajja viharati; sāssa hoti sammāsati. Itiyime tayo dhammā sammā-- ājīvaṁ anuparidhāvanti anuparivattanti, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi, sammāvāyāmo, sammāsati.

141. "Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? (M.117./III,76.) Sammādiṭṭhiss bhikkhave, sammāsaṅkappo pahoti, sammāsaṅkappassa sammāvācā pahoti, sammāvācassa sammākammanto pahoti, sammākammantassa sammā-- ājīvo pahoti, sammā-- ājīvassa sammāvāyāmo pahoti, sammāvāyāmassa sammāsati pahoti, sammāsatissa sammāsamādhi pahoti, sammāsamādhissa sammāñāṇaṁ pahoti, sammāñāṇassa sammāvimutti pahoti. Iti kho, bhikkhave, aṭṭhaṅgasamannāgato sekkho, dasaṅgasamannāgato arahā hoti. (tatrapi sammāñāṇena aneke pāpakā akusalā dhammā vigatā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti.).

142. "Tatra, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti. Kathañca, bhikkhave, sammādiṭṭhi pubbaṅgamā hoti? Sammādiṭṭhissa, bhikkhave, micchādiṭṭhi nijjiṇṇā hoti. Ye ca micchādiṭṭhipaccayā aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti te cassa nijjiṇṇā honti. Sammādiṭṭhipaccayā aneke kusalā dhammā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti. Sammāsaṅkappassa, bhikkhave, micchāsaṅkappo nijjiṇṇo hoti …pe… sammāvācassa, bhikkhave, micchāvācā nijjiṇṇā hoti… sammākammantassa, bhikkhave, micchākammanto nijjiṇṇo hoti… sammā-- ājīvassa, bhikkhave, micchā-- ājīvo nijjiṇṇo hoti… sammāvāyāmassa bhikkhave micchāvāyāmo nijjiṇṇo hoti… sammāsatissa, bhikkhave, micchāsati nijjiṇṇā hoti… sammāsamādhissa, bhikkhave, micchāsamādhi nijjiṇṇo hoti…(M.117./III,77.) sammāñāṇassa, bhikkhave, micchāñāṇaṁ nijjiṇṇaṁ hoti… sammāvimuttassa, bhikkhave, micchāvimutti nijjiṇṇā hoti. Ye ca micchāvimuttipaccayā aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti te cassa nijjiṇṇā honti. Sammāvimuttipaccayā ca aneke kusalā dhammā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti.

"Iti kho, bhikkhave, vīsati kusalapakkhā, vīsati akusalapakkhā-- mahācattārīsako dhammapariyāyo pavattito appaṭivattiyo samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kenaci vā lokasmiṁ.

143. "Yo hi koci, bhikkhave, samaṇo vā brāhmaṇo vā imaṁ mahācattārīsakaṁ dhammapariyāyaṁ garahitabbaṁ paṭikkositabbaṁ maññeyya tassa diṭṭheva dhamme

dasasahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchanti-- sammādiṭṭhiṁ ce bhavaṁ (M.117./III,78.) garahati, ye ca micchādiṭṭhī samaṇabrāhmaṇā te bhoto pujjā, te bhoto pāsaṁsā; sammāsaṅkappaṁ ce bhavaṁ garahati ye ca micchāsaṅkappā samaṇabrāhmaṇā te bhoto pujjā, te bhoto pāsaṁsā; sammāvācaṁ ce bhavaṁ garahati …pe… sammākammantaṁ ce bhavaṁ garahati… sammā-- ājīvaṁ ce bhavaṁ garahati… sammāvāyāmaṁ ce bhavaṁ garahati… sammāsatiṁ ce bhavaṁ garahati… sammāsamādhiṁ ce bhavaṁ garahati… sammāñāṇaṁ ce bhavaṁ garahati sammāvimuttiṁ ce bhavaṁ garahati, ye ca micchāvimuttī samaṇabrāhmaṇā te bhoto pujjā, te bhoto pāsaṁsā. Yo koci, bhikkhave, samaṇo vā brāhmaṇo vā imaṁ mahācattārīsakaṁ dhammapariyāyaṁ garahitabbaṁ paṭikkositabbaṁ maññeyya tassa diṭṭheva dhamme ime dasasahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchanti. Yepi te, bhikkhave, ahesuṁ okkalā vassabhaññā ahetuvādā akiriyavādā natthikavādā tepi mahācattārīsakaṁ dhammapariyāyaṁ na garahitabbaṁ napaṭikkositabbaṁ amaññiṁsu. Taṁ kissa hetu? Nindābyārosa-- upārambhabhayā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahācattārīsakasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.118.) (8) Ānāpānassatisuttaṁ

▶No.96.(vol.1.919.)、T.99.(810)(vol.2.208.)

144. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde sambahulehi abhiññātehi abhiññātehi therehi sāvakehi saddhiṁ-- āyasmatā ca Sāriputtena āyasmatā ca Mahāmoggallānena āyasmatā ca Mahākassapena āyasmatā ca Mahākaccāyanena āyasmatā ca Mahākoṭṭhikena āyasmatā ca Mahākappinena āyasmatā ca Mahācundena āyasmatā ca (M.118./III,79.) Anuruddhena āyasmatā ca Revatena āyasmatā ca Ānandena, aññehi ca abhiññātehi abhiññātehi therehi sāvakehi saddhiṁ.

Tena kho pana samayena therā bhikkhū nave bhikkhū ovadanti anusāsanti. Appekacce therā bhikkhū dasapi bhikkhū ovadanti anusāsanti, appekacce therā bhikkhū vīsampi bhikkhū ovadanti anusāsanti, appekacce therā bhikkhū tiṁsampi bhikkhū ovadanti anusāsanti, appekacce therā bhikkhū cattārīsampi bhikkhū ovadanti anusāsanti. Te ca navā bhikkhū therehi bhikkhūhi ovadiyamānā anusāsiyamānā uḷāraṁ pubbenāparaṁ visesaṁ jānanti.

145. Tena kho pana samayena Bhagavā tadahuposathe pannarase pavāraṇāya puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā bhikkhusaṅghaparivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho Bhagavā tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ bhikkhusaṅghaṁ anuviloketvā bhikkhū āmantesi-- “Araddhosmi, bhikkhave, imāya paṭipadāya; āraddhacittosmi, bhikkhave, imāya paṭipadāya. Tasmātiha, bhikkhave, bhiyyosomattāya vīriyaṁ ārabhatha appattassa pattiyā, anadhigatassa adhigamāya asacchikatassa sacchikiriyāya. Idhevāhaṁ Sāvatthiyaṁ komudiṁ cātumāsiniṁ āgamessāmī”ti. Assosuṁ kho jānapadā bhikkhū-- “Bhagavā kira tattheva Sāvatthiyaṁ komudiṁ cātumāsiniṁ āgamessatī”ti. Te jānapadā bhikkhū Sāvatthiṁ osaranti Bhagavantaṁ dassanāya. Te ca kho therā bhikkhū bhiyyosomattāya nave bhikkhū ovadanti anusāsanti. Appekacce therā bhikkhū dasapi bhikkhū ovadanti anusāsanti, appekacce therā bhikkhū vīsampi bhikkhū ovadanti anusāsanti appekacce therā bhikkhū tiṁsampi bhikkhū ovadanti anusāsanti, appekacce therā bhikkhū cattārīsampi bhikkhū ovadanti anusāsanti. Te ca navā bhikkhū therehi bhikkhūhi ovadiyamānā anusāsiyamānā (M.118./III,80.) uḷāraṁ pubbenāparaṁ visesaṁ jānanti.

146. Tena kho pana samayena Bhagavā tadahuposathe pannarase komudiyā cātumāsiniyā puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā bhikkhusaṅghaparivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho Bhagavā tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ bhikkhusaṅghaṁ anuviloketvā bhikkhū āmantesi-- “Apalāpāyaṁ, bhikkhave, parisā; nippalāpāyaṁ, bhikkhave, parisā; suddhā sāre

patiṭṭhitā. Tathārūpo ayaṁ, bhikkhave, bhikkhusaṅgho; tathārūpā ayaṁ, bhikkhave, parisā yathārūpā parisā āhuneyyā pāhuneyyā dakkhiṇeyyā añjalikaraṇīyā anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassa. Tathārūpo ayaṁ, bhikkhave, bhikkhusaṅgho; tathārūpā ayaṁ, bhikkhave, parisā yathārūpāya parisāya appaṁ dinnaṁ bahu hoti, bahu dinnaṁ bahutaraṁ. Tathārūpo ayaṁ, bhikkhave, bhikkhusaṅgho; tathārūpā ayaṁ, bhikkhave, parisā yathārūpā parisā dullabhā dassanāya lokassa. Tathārūpo ayaṁ, bhikkhave, bhikkhusaṅgho; tathārūpā ayaṁ, bhikkhave, parisā yathārūpaṁ parisaṁ alaṁ yojanagaṇanāni dassanāya gantuṁ puṭosenāpi".

147. "Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññāvimuttā -- evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyino anāvattidhammā tasmā lokā-- evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe. Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmino sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā (M.118./III,81.) dukkhassantaṁ karissanti-- evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpannā avinipātadhammā niyatā sambodhiparāyanā-- evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe.

"Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ bhāvanānuyogamanuyuttā viharanti evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe. Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe catunnaṁ sammappadhānānaṁ bhāvanānuyogamanuyuttā viharanti …pe… catunnaṁ iddhipādānaṁ… pañcannaṁ indriyānaṁ… pañcannaṁ balānaṁ… sattannaṁ bojjhaṅgānaṁ… ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa bhāvanānuyogamanuyuttā viharanti-- evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū (M.118./III,82.) imasmiṁ bhikkhusaṅghe. Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe mettābhāvanānuyogamanuyuttā viharanti…karuṇābhāvanānuyogamanuyuttā viharanti… muditābhāvanānuyogamanuyuttā viharanti… upekkhābhāvanānuyogamanuyuttā viharanti… asubhabhāvanānuyogamanuyuttā viharanti… aniccasaññābhāvanānuyogamanuyuttā viharanti-- evarūpāpi, bhikkhave, santi bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe. Santi, bhikkhave, bhikkhū imasmiṁ bhikkhusaṅghe ānāpānassatibhāvanānuyogamanuyuttā viharanti. Ānāpānassati, bhikkhave, bhāvitā bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Ānāpānassati, bhikkhave, bhāvitā bahulīkatā cattāro satipaṭṭhāne paripūreti. Cattāro satipaṭṭhānā bhāvitā bahulīkatā satta bojjhaṅge paripūrenti. Satta bojjhaṅgā bhāvitā bahulīkatā vijjāvimuttiṁ paripūrenti.

148. "Kathaṁ bhāvitā ca, bhikkhave, ānāpānassati kathaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā? Idha, bhikkhave, bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So satova assasati satova passasati.

"Dīghaṁ vā assasanto 'dīghaṁ assasāmī'ti pajānāti, dīghaṁ vā passasanto 'dīghaṁ passasāmī'ti pajānāti; rassaṁ vā assasanto 'rassaṁ assasāmī'ti pajānāti, rassaṁ vā passasanto 'rassaṁ passasāmī'ti pajānāti; 'sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmī'ti sikkhati, 'sabbakāyapaṭisaṁvedī passasissāmī'ti sikkhati; 'passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmī'ti sikkhati, 'passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmī'ti sikkhati.

"'Pītipaṭisaṁvedī assasissāmī'ti sikkhati, 'pītipaṭisaṁvedī passasissāmī'ti sikkhati; 'sukhapaṭisaṁvedī assasissāmī'ti (M.118./III,83.) sikkhati, 'sukhapaṭisaṁvedī passasissāmī'ti sikkhati; 'cittasaṅkhārapaṭisaṁvedī assasissāmī'ti sikkhati, 'cittasaṅkhārapaṭisaṁvedī passasissāmī'ti sikkhati; 'passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ assasissāmī'ti sikkhati, 'passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ passasissāmī'ti sikkhati.

"'Cittapaṭisaṁvedī assasissāmī'ti sikkhati, 'cittapaṭisaṁvedī passasissāmī'ti sikkhati; 'abhippamodayaṁ cittaṁ assasissāmī'ti sikkhati, 'abhippamodayaṁ cittaṁ passasissāmī'ti

sikkhati ‘samādahaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘samādahaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati; ‘vimocayaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘vimocayaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati.

“‘Aniccānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘aniccānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘virāgānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘virāgānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘nirodhānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘nirodhānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘paṭinissaggānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘paṭinissaggānupassī passasissāmī’ti sikkhati. Evaṁ bhāvitā kho, bhikkhave, ānāpānassati evaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā.

149. “Kathaṁ bhāvitā ca, bhikkhave, ānāpānassati kathaṁ bahulīkatā cattāro satipaṭṭhāne paripūreti? Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu dīghaṁ vā assasanto ‘dīghaṁ assasāmī’ti pajānāti, dīghaṁ vā passasanto ‘dīghaṁ passasāmī’ti pajānāti; rassaṁ vā assasanto ‘rassaṁ assasāmī’ti pajānāti, rassaṁ vā passasanto ‘rassaṁ passasāmī’ti pajānāti; ‘sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘sabbakāyapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati; kāye kāyānupassī, bhikkhave, tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Kāyesu kāyaññatarāhaṁ, bhikkhave, evaṁ vadāmi yadidaṁ-- assāsapassāsā. Tasmātiha, bhikkhave, kāye kāyānupassī tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ.

“Yasmiṁ samaye, (M.118./III,84.) bhikkhave, bhikkhu ‘pītipaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘pītipaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘sukhapaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘sukhapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘cittasaṅkhārapaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘cittasaṅkhārapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati; vedanāsu vedanānupassī, bhikkhave, tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Vedanāsu vedanāññatarāhaṁ, bhikkhave, evaṁ vadāmi yadidaṁ-- assāsapassāsānaṁ sādhukaṁ manasikāraṁ. Tasmātiha, bhikkhave, vedanāsu vedanānupassī tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ.

“Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu ‘cittapaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘cittapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘abhippamodayaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘abhippamodayaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati; ‘samādahaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘samādahaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati; ‘vimocayaṁ cittaṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘vimocayaṁ cittaṁ passasissāmī’ti sikkhati; citte cittānupassī, bhikkhave, tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Nāhaṁ, bhikkhave, muṭṭhassatissa asampajānassa ānāpānassatiṁ vadāmi. Tasmātiha, bhikkhave, citte cittānupassī tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ.

“Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu ‘aniccānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘aniccānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘virāgānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘virāgānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘nirodhānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘nirodhānupassī passasissāmī’ti sikkhati; ‘paṭinissaggānupassī assasissāmī’ti sikkhati, ‘paṭinissaggānupassī passasissāmī’ti sikkhati; dhammesu dhammānupassī, bhikkhave, tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. So yaṁ taṁ abhijjhādomanassānaṁ (M.118./III,85.) pahānaṁ taṁ paññāya disvā sādhukaṁ ajjhupekkhitā hoti. Tasmātiha, bhikkhave, dhammesu dhammānupassī tasmiṁ samaye bhikkhu viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ.

“Evaṁ bhāvitā kho, bhikkhave, ānāpānassati evaṁ bahulīkatā cattāro satipaṭṭhāne paripūreti.

150. “Kathaṁ bhāvitā ca, bhikkhave, cattāro satipaṭṭhānā kathaṁ bahulīkatā satta

bojjhaṅge paripūrenti? Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ, upaṭṭhitāssa tasmiṁ samaye sati hoti asammuṭṭhā. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno upaṭṭhitā sati hoti asammuṭṭhā, satisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti. Satisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, satisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"So tathāsato viharanto taṁ dhammaṁ paññāya pavicinati pavicayati parivīmaṁsaṁ āpajjati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu tathāsato viharanto taṁ dhammaṁ paññāya pavicinati pavicayati parivīmaṁsaṁ āpajjati, dhammavicayasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, dhammavicayasambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, dhammavicayasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Tassa taṁ dhammaṁ paññāya pavicinato pavicayato parivīmaṁsaṁ āpajjato āraddhaṁ hoti vīriyaṁ asallīnaṁ. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno taṁ dhammaṁ paññāya pavicinato pavicayato parivīmaṁsaṁ āpajjato āraddhaṁ hoti vīriyaṁ asallīnaṁ, vīriyasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, vīriyasambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, vīriyasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Āraddhavīriyassa uppajjati pīti nirāmisā. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno āraddhavīriyassa uppajjati (M.118./III,86.) pīti nirāmisā, pītisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, pītisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, pītisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Pītimanassa kāyopi passambhati, cittampi passambhati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno pītimanassa kāyopi passambhati, cittampi passambhati, passaddhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, passaddhisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, passaddhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Passaddhakāyassa sukhino cittaṁ samādhiyati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno passaddhakāyassa sukhino cittaṁ samādhiyati, samādhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, samādhisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, samādhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"So tathāsamāhitaṁ cittaṁ sādhukaṁ ajjhupekkhitā hoti. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu tathāsamāhitaṁ cittaṁ sādhukaṁ ajjhupekkhitā hoti, upekkhāsambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, upekkhāsambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, upekkhāsambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

151. "Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu vedanāsu …pe… citte… dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ, upaṭṭhitāssa tasmiṁ samaye sati hoti asammuṭṭhā. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno upaṭṭhitā sati hoti asammuṭṭhā, satisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, satisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, satisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"So tathāsato viharanto taṁ dhammaṁ paññāya pavicinati pavicayati parivīmaṁsaṁ āpajjati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu tathāsato viharanto taṁ dhammaṁ paññāya pavicinati pavicayati parivīmaṁsaṁ āpajjati, dhammavicayasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, dhammavicayasambojjhaṅgaṁ (M.118./III,87.) tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, dhammavicayasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Tassa taṁ dhammaṁ paññāya pavicinato pavicayato parivīmaṁsaṁ āpajjato āraddhaṁ hoti vīriyaṁ asallīnaṁ. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno taṁ dhammaṁ paññāya pavicinato pavicayato parivīmaṁsaṁ āpajjato āraddhaṁ hoti vīriyaṁ asallīnaṁ,

vīriyasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, vīriyasambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, vīriyasambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Āraddhavīriyassa uppajjati pīti nirāmisā. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno āraddhavīriyassa uppajjati pīti nirāmisā, pītisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, pītisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, pītisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Pītimanassa kāyopi passambhati, cittampi passambhati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno pītimanassa kāyopi passambhati, cittampi passambhati, passaddhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, passaddhisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, passaddhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Passaddhakāyassa sukhino cittaṁ samādhiyati. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhuno passaddhakāyassa sukhino cittaṁ samādhiyati, samādhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, samādhisambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, samādhisambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"So tathāsamāhitaṁ cittaṁ sādhukaṁ ajjhupekkhitā hoti. Yasmiṁ samaye, bhikkhave, bhikkhu tathāsamāhitaṁ cittaṁ sādhukaṁ ajjhupekkhitā hoti, upekkhāsambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno āraddho hoti, upekkhāsambojjhaṅgaṁ tasmiṁ samaye bhikkhu bhāveti, upekkhāsambojjhaṅgo tasmiṁ samaye bhikkhuno bhāvanāpāripūriṁ gacchati. Evaṁ bhāvitā kho, bhikkhave, cattāro satipaṭṭhānā evaṁ bahulīkatā satta sambojjhaṅge paripūrenti.

(M.118./III,88.)152. "Kathaṁ bhāvitā ca, bhikkhave, satta bojjhaṅgā kathaṁ bahulīkatā vijjāvimuttiṁ paripūrenti Idha, bhikkhave, bhikkhu satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti …pe… vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti… pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti… passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Evaṁ bhāvitā kho, bhikkhave, satta bojjhaṅgā evaṁ bahulīkatā vijjāvimuttiṁ paripūrentī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Ānāpānassatisuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.119.) (9) Kāyagatāsatisuttaṁ

▶T.46.(81)(vol.1.554.)

153. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ upaṭṭhānasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi-- "Acchariyaṁ, āvuso, abbhutaṁ, āvuso! Yāvañcidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā mahapphalā vuttā mahānisaṁsā"ti. Ayañca hidaṁ tesaṁ bhikkhūnaṁ antarākathā vippakatā hoti, atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena upaṭṭhānasālā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti?

(M.119./III,89.) "Idha bhante, amhākaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ upaṭṭhānasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi-- 'acchariyaṁ, āvuso, abbhutaṁ, āvuso! Yāvañcidaṁ tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā mahapphalā vuttā mahānisaṁsā'ti.

Ayaṁ kho no, bhante, antarākathā vippakatā, atha Bhagavā anuppatto”ti.

154. “Kathaṁ bhāvitā ca, bhikkhave, kāyagatāsati kathaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā? Idha, bhikkhave, bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So satova assasati satova passasati; dīghaṁ vā assasanto ‘dīghaṁ assasāmī’ti pajānāti, dīghaṁ vā passasanto ‘dīghaṁ passasāmī’ti pajānāti; rassaṁ vā assasanto ‘rassaṁ assasāmī’ti pajānāti, rassaṁ vā passasanto ‘rassaṁ passasāmī’ti pajānāti; ‘sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmī’ti sikkhati, ‘sabbakāyapaṭisaṁvedī passasissāmī’ti sikkhati; ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmī’ti sikkhati, ‘passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmī’ti sikkhati. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evaṁ, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu gacchanto vā ‘gacchāmī’ti pajānāti, ṭhito vā ‘ṭhitomhī’ti pajānāti, nisinno vā ‘nisinnomhī’ti pajānāti, sayāno vā ‘sayānomhī’ti pajānāti. Yathā yathā vā panassa kāyo paṇihito hoti, tathā tathā naṁ pajānāti. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

(M.118./III,90.) “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

“Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ uddhaṁ pādatalā adho kesamatthakā tacapariyantaṁ pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhati-- ‘atthi imasmiṁ kāye kesā lomā nakhā dantā taco maṁsaṁ nhāru aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ vakkaṁ hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsaṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttan’ti.

“Seyyathāpi, bhikkhave, ubhatomukhā putoḷi pūrā nānāvihitassa dhaññassa, seyyathidaṁ-- sālīnaṁ vīhīnaṁ muggānaṁ māsānaṁ tilānaṁ taṇḍulānaṁ, tamenaṁ cakkhumā puriso muñcitvā paccavekkheyya-- ‘ime sālī ime vīhī ime muggā ime māsā ime tilā ime taṇḍulā’ti; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ uddhaṁ pādatalā adho kesamatthakā tacapariyantaṁ pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhati-- ‘atthi imasmiṁ kāye kesā lomā nakhā dantā taco maṁsaṁ nhāru aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ vakkaṁ hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsaṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttan’ti. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

(M.118./III,91.) “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ dhātuso paccavekkhati-- ‘atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti.

“Seyyathāpi, bhikkhave, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā catumahāpathe bilaso vibhajitvā nisinno assa; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ yathāṭhitaṁ yathāpaṇihitaṁ dhātuso paccavekkhati-- ‘atthi imasmiṁ kāye pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evampi, bhikkhave, bhikkhu

kāyagatāsatiṁ bhāveti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ ekāhamataṁ vā dvīhamataṁ vā tīhamataṁ vā uddhumātakaṁ vinīlakaṁ vipubbakajātaṁ. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ kākehi vā khajjamānaṁ kulalehi vā khajjamānaṁ gijjhehi vā khajjamānaṁ kaṅkehi vā khajjamānaṁ sunakhehi vā khajjamānaṁ byagghehi vā khajjamānaṁ dīpīhi vā khajjamānaṁ siṅgālehi vā khajjamānaṁ vividhehi vā pāṇakajātehi khajjamānaṁ. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Tassa evaṁ appamattassa …pe… evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

(M.119./III,92.) "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ aṭṭhikasaṅkhalikaṁ samaṁsalohitaṁ nhārusambandhaṁ …pe… aṭṭhikasaṅkhalikaṁ nimmaṁsalohitamakkhitaṁ nhārusambandhaṁ …pe… aṭṭhikasaṅkhalikaṁ apagatamaṁsalohitaṁ nhārusambandhaṁ …pe… aṭṭhikāni apagatasambandhāni disāvidisāvikkhittāni aññena hatthaṭṭhikaṁ aññena pādaṭṭhikaṁ aññena gopphakaṭṭhikaṁ aññena jaṅghaṭṭhikaṁ aññena ūruṭṭhikaṁ aññena kaṭiṭṭhikaṁ aññena phāsukaṭṭhikaṁ aññena piṭṭhiṭṭhikaṁ aññena khandhaṭṭhikaṁ aññena gīvaṭṭhikaṁ aññena hanukaṭṭhikaṁ aññena dantaṭṭhikaṁ aññena sīsakaṭāhaṁ. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Tassa evaṁ appamattassa …pe… evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ-- aṭṭhikāni setāni saṅkhavaṇṇapaṭibhāgāni …pe… aṭṭhikāni puñjakitāni terovassikāni …pe… aṭṭhikāni pūtīni cuṇṇakajātāni. So imameva kāyaṁ upasaṁharati-- 'ayampi kho kāyo evaṁdhammo evaṁbhāvī evaṁ-- anatīto'ti. Tassa evaṁ appamattassa …pe… evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

155. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, dakkho nhāpako vā nhāpakantevāsī vā kaṁsathāle nhānīyacuṇṇāni ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ sanneyya, sāyaṁ nhānīyapiṇḍi snehānugatā snehaparetā santarabāhirā phuṭā snehena na ca paggharinī; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ vivekajena pītisukhena (M.119./III,93.) abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Tassa evaṁ appamattassa …pe… evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, udakarahado gambhīro ubbhidodako. Tassa nevassa puratthimāya disāya udakassa āyamukhaṁ na pacchimāya disāya udakassa āyamukhaṁ na uttarāya disāya udakassa āyamukhaṁ na dakkhiṇāya disāya udakassa āyamukhaṁ; devo ca na kālena kālaṁ sammā dhāraṁ anuppaveccheyya; atha kho tamhāva udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tameva udakarahadaṁ sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya parippharreyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphuṭaṁ assa; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena

pītisukhena apphuṭaṁ hoti. Tassa evaṁ appamattassa …pe… evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave, uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni (M.119./III,94.) tāni yāva caggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni paripūrāni paripphuṭāni, nāssa kiñci sabbāvataṁ uppalānaṁ vā padumānaṁ vā puṇḍarīkānaṁ vā sītena vārinā apphuṭaṁ assa; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭaṁ hoti. Tassa evaṁ appamattassa …pe… evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā …pe… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti. Seyyathāpi, bhikkhave puriso odātena vatthena sasīsaṁ pārupitvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa odātena vatthena apphuṭaṁ assa; evameva kho, bhikkhave, bhikkhu imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti. Tassa evaṁ appamattassa ātāpino pahitattassa viharato ye gehasitā sarasaṅkappā te pahīyanti. Tesaṁ pahānā ajjhattameva cittaṁ santiṭṭhati, sannisīdati ekodi hoti samādhiyati. Evampi, bhikkhave, bhikkhu kāyagatāsatiṁ bhāveti.

156. "Yassa kassaci, bhikkhave, kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, antogadhāvāssa kusalā dhammā ye keci vijjābhāgiyā. Seyyathāpi, bhikkhave, yassa kassaci mahāsamuddo cetasā phuṭo, antogadhāvāssa kunnadiyo yā kāci samuddaṅgamā; evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, antogadhāvāssa kusalā dhammā ye keci vijjābhāgiyā.

"Yassa kassaci, bhikkhave, kāyagatāsati abhāvitā abahulīkatā, labhati tassa māro otāraṁ, labhati tassa māro ārammaṇaṁ. Seyyathāpi bhikkhave, puriso garukaṁ silāguḷaṁ allamattikāpuñje pakkhipeyya. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu taṁ garukaṁ silāguḷaṁ allamattikāpuñje labhetha otāran"ti? "Evaṁ, bhante". (M.119./III,95.) "Evameva kho bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati abhāvitā abahulīkatā, labhati tassa māro otāraṁ, labhati tassa māro ārammaṇaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ; atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso amuṁ sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā"ti? "Evaṁ bhante". "Evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati abhāvitā abahulīkatā, labhati tassa māro otāraṁ, labhati tassa māro ārammaṇaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, udakamaṇiko ritto tuccho ādhāre ṭhapito; atha puriso āgaccheyya udakabhāraṁ ādāya. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso labhetha udakassa nikkhepanan"ti? "Evaṁ, bhante". "Evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati abhāvitā abahulīkatā, labhati tassa māro otāraṁ, labhati tassa māro ārammaṇaṁ".

157. "Yassa kassaci, bhikkhave, kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, na tassa labhati māro otāraṁ, na tassa labhati māro ārammaṇaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, puriso lahukaṁ suttaguḷaṁ sabbasāramaye aggaḷaphalake pakkhipeyya. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso taṁ lahukaṁ suttaguḷaṁ sabbasāramaye aggaḷaphalake labhetha otāran"ti? "No hetaṁ, bhante". "Evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, na tassa labhati māro otāraṁ, na tassa labhati māro ārammaṇaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ; atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya-- 'aggiṁ

abhinibbattessāmi, tejo pātukarissāmī'ti. Taṁ (M.119./III,96.) kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso amuṁ allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Evameva kho, bhikkhave yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, na tassa labhati māro otāraṁ, na tassa labhati māro ārammaṇaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, udakamaṇiko pūro udakassa samatittiko kākapeyyo ādhāre ṭhapito; atha puriso āgaccheyya udakabhāraṁ ādāya. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so puriso labhetha udakassa nikkhepanan"ti? "No hetaṁ, bhante". "Evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, na tassa labhati māro otāraṁ, na tassa labhati māro ārammaṇaṁ".

158. "Yassa kassaci, bhikkhave, kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, so yassa yassa abhiññāsacchikaraṇīyassa dhammassa cittaṁ abhininnāmeti abhiññāsacchikiriyāya, ta tatre sakkhibhabbataṁ pāpuṇāti sati sati-- āyatane. Seyyathāpi, bhikkhave, udakamaṇiko pūro udakassa samatittiko kākapeyyo ādhāre ṭhapito. Tamenaṁ balavā puriso yato yato āviñcheyya, āgaccheyya udakan"ti? "Evaṁ, bhante". "Evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā so, yassa yassa abhiññāsacchikaraṇīyassa dhammassa cittaṁ abhininnāmeti abhiññāsacchikiriyāya, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇāti sati sati-- āyatane. Seyyathāpi, bhikkhave, same bhūmibhāge caturassā pokkharaṇī assa āḷibandhā pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā. Tamenaṁ balavā puriso yato yato āḷiṁ muñceyya āgaccheyya udakan"ti? (M.119./III,97.) "Evaṁ bhante". "Evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, so yassa yassa abhiññāsacchikaraṇīyassa dhammassa cittaṁ abhininnāmeti abhiññāsacchikiriyāya, tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇāti sati sati-- āyatane. Seyyathāpi, bhikkhave, subhūmiyaṁ catumahāpathe ājaññaratho yutto assa ṭhito odhastapatodo; tamenaṁ dakkho yoggācariyo assadammasārathi abhiruhitvā vāmena hatthena rasmiyo gahetvā dakkhiṇena hatthena patodaṁ gahetvā yenicchakaṁ yadicchakaṁ sāreyyāpi paccāsāreyyāpi; evameva kho, bhikkhave, yassa kassaci kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, so yassa yassa abhiññāsacchikaraṇīyassa dhammassa cittaṁ abhininnāmeti abhiññāsacchikiriyāya tatra tatreva sakkhibhabbataṁ pāpuṇāti sati sati-- āyatane".

159. "Kāyagatāya, bhikkhave, satiyā āsevitāya bhāvitāya bahulīkatāya yānīkatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya paricitāya susamāraddhāya dasānisaṁsā pāṭikaṅkhā. Aratiratisaho hoti, na ca taṁ arati sahati, uppannaṁ aratiṁ abhibhuyya viharati.

"Bhayabheravasaho hoti, na ca taṁ bhayabheravaṁ sahati, uppannaṁ bhayabheravaṁ abhibhuyya viharati.

"Khamo hoti sītassa uṇhassa jighacchāya pipāsāya ḍaṁsamakasavātātapasarīsapasamphassānaṁ duruttānaṁ durāgatānaṁ vacanapathānaṁ, uppannānaṁ sārīrikānaṁ vedanānaṁ dukkhānaṁ tibbānaṁ kharānaṁ kaṭukānaṁ asātānaṁ amanāpānaṁ pāṇaharānaṁ adhivāsakajātiko hoti.

"Catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ (M119./III,98.) nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī.

"So anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccānubhoti. Ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti, āvibhāvaṁ …pe… yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vatteti.

"Dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇāti dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca …pe….

"Parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānāti. Sarāgaṁ vā cittaṁ 'sarāgaṁ cittan'ti pajānāti, vītarāgaṁ vā cittaṁ …pe… sadosaṁ vā cittaṁ… vītadosaṁ vā cittaṁ… samohaṁ vā cittaṁ… vītamohaṁ vā cittaṁ… saṁkhittaṁ vā cittaṁ… vikkhittaṁ vā cittaṁ… mahaggataṁ vā cittaṁ… amahaggataṁ vā cittaṁ… sa-- uttaraṁ vā cittaṁ… anuttaraṁ vā cittaṁ… samāhitaṁ vā cittaṁ… asamāhitaṁ vā cittaṁ… vimuttaṁ vā cittaṁ… avimuttaṁ vā cittaṁ 'avimuttaṁ cittan'ti pajānāti.

"So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- ekampi (M.119./III,99.)

jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

"Dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti.

"Āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati.

"Kāyagatāya, bhikkhave, satiyā āsevitāya bhāvitāya bahulīkatāya yānīkatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya paricitāya susamāraddhāya ime dasānisaṁsā pāṭikaṅkhā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Kāyagatāsatisuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.120.) (10) Saṅkhārupapattisuttaṁ

▶T.46.(168)(vol.1.700.)

160. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Saṅkhārupapattiṁ vo, bhikkhave, desessāmi, taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

161. "Idha, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena samannāgato hoti, cāgena samannāgato hoti, paññāya samannāgato hoti. Tassa evaṁ hoti-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā khattiyamahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ (M.120./III,100.) bhāveti Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

162. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena samannāgato hoti, cāgena samannāgato hoti, paññāya samannāgato hoti. Tassa evaṁ hoti-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā brāhmaṇamahāsālānaṁ …pe… gahapatimahāsālānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

163. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena samannāgato hoti, cāgena samannāgato hoti, paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- 'cātumahārājikā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā'ti. Tassa evaṁ hoti-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā cātumahārājikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

164. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena samannāgato hoti, cāgena samannāgato hoti, paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- tāvatiṁsā devā …pe… yāmā devā… tusitā devā… nimmānaratī devā… paranimmitavasavattī devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulāti. Tassa evaṁ hoti-- 'aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā paranimmitavasavattīnaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan'ti So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

165. "Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato (M.120./III,101.)

hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena samannāgato hoti, cāgena samannāgato hoti, paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- ‘sahasso brahmā dīghāyuko vaṇṇavā sukhabahulo’ti. Sahasso, bhikkhave, brahmā sahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Seyyathāpi, bhikkhave, cakkhumā puriso ekaṁ āmaṇḍaṁ hatthe karitvā paccavekkheyya; evameva kho, bhikkhave, sahasso brahmā sahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sahassassa brahmuno sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

166. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- dvisahasso brahmā …pe… tisahasso brahmā… catusahasso brahmā… pañcasahasso brahmā dīghāyuko vaṇṇavā sukhabahuloti. Pañcasahasso, bhikkhave, brahmā pañcasahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Seyyathāpi, bhikkhave, cakkhumā puriso pañca āmaṇḍāni hatthe karitvā paccavekkheyya; evameva kho, bhikkhave, pañcasahasso brahmā pañcasahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pañcasahassassa brahmuno sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

167. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena samannāgato hoti, sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- ‘dasasahasso brahmā dīghāyuko vaṇṇavā sukhabahulo’ti. Dasasahasso, bhikkhave, brahmā dasasahassilokadhātuṁ pharitvā (M.120./III,102.) adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Seyyathāpi, bhikkhave, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca; evameva kho, bhikkhave, dasasahasso brahmā dasasahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā dasasahassassa brahmuno sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

168. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena… sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- ‘satasahasso brahmā dīghāyuko vaṇṇavā sukhabahulo’ti. Satasahasso, bhikkhave, brahmā satasahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Seyyathāpi, bhikkhave, nikkhaṁ jambonadaṁ dakkhakammāraputta-- ukkāmukhasukusalasampahaṭṭhaṁ

Paṇḍukambale nikkhittaṁ bhāsate ca tapate ca virocati ca; evameva kho, bhikkhave, satasahasso brahmā satasahassilokadhātuṁ pharitvā adhimuccitvā viharati. Yepi tattha sattā upapannā tepi pharitvā adhimuccitvā viharati. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā satasahassassa brahmuno sahabyataṁ upapajjeyyan’ti So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

169. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena…

sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- Ābhā devā …pe… Parittābhā devā… Appamāṇābhā devā… Ābhassarā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulāti. Tassa evaṁ hoti-- ‘Aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā ābhassarānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

170. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- Parittasubhā devā …pe… Appamāṇasubhā devā… Subhakiṇhā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulāti. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā subhakiṇhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

171. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena… sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. (M.120./III,103.) Tassa sutaṁ hoti-- Vehapphalā devā …pe… Avihā devā… Atappā devā… Sudassā devā… Sudassī devā… Akaniṭṭhā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulāti. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā akaniṭṭhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

172. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena… sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- ‘Ākāsānañcāyatanūpagā devā dīghāyukā ciraṭṭhitikā sukhabahulā’ti Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā ākāsānañcāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

173. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena… sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- ‘viññāṇañcāyatanūpagā devā dīghāyukā ciraṭṭhitikā sukhabahulā’ti. Tassa evaṁ hoti-- ‘aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā viññāṇañcāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

174. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena… sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa sutaṁ hoti-- Ākiñcaññāyatanūpagā devā …pe… nevasaññānāsaññāyatanūpagā devā dīghāyukā ciraṭṭhitikā sukhabahulāti. Tassa evaṁ hoti-- ‘Aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā nevasaññānāsaññāyatanūpagānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan’ti. So taṁ cittaṁ dahati, taṁ cittaṁ adhiṭṭhāti, taṁ cittaṁ bhāveti. Tassa te saṅkhārā ca vihārā ca evaṁ bhāvitā evaṁ bahulīkatā tatrupapattiyā saṁvattanti. Ayaṁ, bhikkhave, maggo ayaṁ paṭipadā tatrupapattiyā saṁvattati.

175. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bhikkhu saddhāya samannāgato hoti, sīlena… sutena… cāgena… paññāya samannāgato hoti. Tassa evaṁ hoti ‘Aho vatāhaṁ āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyan’ti. So āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ, bhikkhave, bhikkhu na katthaci upapajjatī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Saṅkhārupapattisuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Anupadavaggo niṭṭhito dutiyo.

Tassuddānaṁ--

Anupāda-- sodhana-- porisadhammo, sevitabba-- bahudhātu-- vibhatti.
Buddhassa kittināma-- cattārīsena, ānāpāno kāyagato upapatti.

(M.121./III,104.)

3. Suññatavaggo

(M.121.) (1) Cūḷasuññatasuttaṁ

►T.46.(190)(vol.1.736.)

176. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde. Atha kho āyasmā Ānando sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ekamidaṁ, bhante, samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati nagarakaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Tattha me, bhante, Bhagavato sammukhā sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'Suññatāvihārenāhaṁ, Ānanda, etarahi bahulaṁ viharāmī'ti. Kacci metaṁ, bhante, sussutaṁ suggahitaṁ sumanasikataṁ sūpadhāritan"ti? "Taggha te etaṁ, Ānanda, sussutaṁ suggahitaṁ sumanasikataṁ sūpadhāritaṁ. Pubbepāhaṁ, Ānanda, etarahipi suññatāvihārena bahulaṁ viharāmi. Seyyathāpi, Ānanda, ayaṁ Migāramātupāsādo suñño hatthigavassavaḷavena, suñño jātarūparajatena, suñño itthipurisasannipātena atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- bhikkhusaṅghaṁ paṭicca ekattaṁ; evameva kho, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā gāmasaññaṁ, amanasikaritvā manussasaññaṁ, araññasaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ Tassa araññasaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- 'ye assu darathā gāmasaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā manussasaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- araññasaññaṁ paṭicca ekattan'ti. So 'suññamidaṁ saññāgataṁ gāmasaññāyā'ti pajānāti, 'suññamidaṁ saññāgataṁ manussasaññāyā'ti pajānāti, 'atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- araññasaññaṁ paṭicca ekattan'ti. Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha (M.121./III,105.) avasiṭṭhaṁ hoti taṁ 'santamidaṁ atthī'"ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

177. "Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā manussasaññaṁ, amanasikaritvā araññasaññaṁ, pathavīsaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa pathavīsaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. Seyyathāpi, Ānanda, āsabhacammaṁ saṅkusatena suvihataṁ vigatavalikaṁ; evameva kho, Ānanda, bhikkhu yaṁ imissā pathaviyā ukkūlavikkūlaṁ nadīviduggaṁ khāṇukaṇṭakaṭṭhānaṁ pabbatavisamaṁ taṁ sabbaṁ amanasikaritvā pathavīsaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa pathavīsaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- 'ye assu darathā manussasaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā araññasaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- pathavīsaññaṁ paṭicca ekattan'ti. So 'suññamidaṁ saññāgataṁ manussasaññāyā'ti pajānāti, 'suññamidaṁ saññāgataṁ araññasaññāyā'ti pajānāti, 'atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- pathavīsaññaṁ paṭicca ekattan'ti. Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ 'santamidaṁ atthī'ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

178. "Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā araññasaññaṁ, amanasikaritvā pathavīsaññaṁ, ākāsānañcāyatanasaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ.

Tassa ākāsānañcāyatanasaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- ‘ye assu darathā araññasaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā (M.121./III,106.) pathavīsaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- ākāsānañcāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. So ‘suññamidaṁ saññāgataṁ araññasaññāyā’ti pajānāti, ‘suññamidaṁ saññāgataṁ pathavīsaññāyā’ti pajānāti, ‘atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- ākāsānañcāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ ‘santamidaṁ atthī’ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

179. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā pathavīsaññaṁ, amanasikaritvā ākāsānañcāyatanasaññaṁ, viññāṇañcāyatanasaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa viññāṇañcāyatanasaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- ‘ye assu darathā pathavīsaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā ākāsānañcāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- viññāṇañcāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. So ‘suññamidaṁ saññāgataṁ pathavīsaññāyā’ti pajānāti, ‘suññamidaṁ saññāgataṁ ākāsānañcāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- viññāṇañcāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ ‘santamidaṁ atthī’ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

180. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā ākāsānañcāyatanasaññaṁ, amanasikaritvā viññāṇañcāyatanasaññaṁ, ākiñcaññāyatanasaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa ākiñcaññāyatanasaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- ‘ye assu darathā ākāsānañcāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā viññāṇañcāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- ākiñcaññāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. So ‘suññamidaṁ saññāgataṁ ākāsānañcāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘suññamidaṁ (M.121./III,107.) saññāgataṁ viññāṇañcāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- ākiñcaññāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ ‘santamidaṁ atthī’ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

181. “Puna caparaṁ, Ānanda bhikkhu amanasikaritvā viññāṇañcāyatanasaññaṁ, amanasikaritvā ākiñcaññāyatanasaññaṁ, nevasaññānāsaññāyatanasaññaṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa nevasaññānāsaññāyatanasaññāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- ‘ye assu darathā viññāṇañcāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā ākiñcaññāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- nevasaññānāsaññāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti. So ‘suññamidaṁ saññāgataṁ viññāṇañcāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘suññamidaṁ saññāgataṁ ākiñcaññāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- nevasaññānāsaññāyatanasaññaṁ paṭicca ekattan’ti Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ ‘santamidaṁ atthī’ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

182. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā ākiñcaññāyatanasaññaṁ, amanasikaritvā nevasaññānāsaññāyatanasaññaṁ, animittaṁ cetosamādhiṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa animitte cetosamādhimhi cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- ‘ye assu darathā ākiñcaññāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā nevasaññānāsaññāyatanasaññaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- imameva kāyaṁ paṭicca saḷāyatanikaṁ(M.121./III,108.) jīvitapaccayā’ti So ‘suññamidaṁ saññāgataṁ ākiñcaññāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘suññamidaṁ saññāgataṁ nevasaññānāsaññāyatanasaññāyā’ti pajānāti, ‘atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- imameva kāyaṁ paṭicca saḷāyatanikaṁ jīvitapaccayā’ti. Iti yañhi kho

tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ 'santamidaṁ atthī'ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā avipallatthā parisuddhā suññatāvakkanti bhavati.

183. "Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhu amanasikaritvā ākiñcaññāyatanasaññaṁ, amanasikaritvā nevasaññānāsaññāyatanasaññaṁ, animittaṁ cetosamādhiṁ paṭicca manasi karoti ekattaṁ. Tassa animitte cetosamādhimhi cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati adhimuccati. So evaṁ pajānāti-- 'ayampi kho animitto cetosamādhi abhisaṅkhato abhisañcetayito'. 'Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ tadaniccaṁ nirodhadhamman'ti pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti. So evaṁ pajānāti-- 'ye assu darathā kāmāsavaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā bhavāsavaṁ paṭicca tedha na santi, ye assu darathā avijjāsavaṁ paṭicca tedha na santi, atthi cevāyaṁ darathamattā yadidaṁ-- imameva kāyaṁ paṭicca saḷāyatanikaṁ jīvitapaccayā'ti. So 'suññamidaṁ saññāgataṁ kāmāsavenā'ti pajānāti, 'suññamidaṁ saññāgataṁ bhavāsavenā'ti pajānāti, 'suññamidaṁ saññāgataṁ avijjāsavenā'ti pajānāti, 'atthi cevidaṁ asuññataṁ yadidaṁ-- imameva kāyaṁ paṭicca saḷāyatanikaṁ jīvitapaccayā'ti. Iti yañhi kho tattha na hoti tena taṁ suññaṁ samanupassati, yaṁ pana tattha avasiṭṭhaṁ hoti taṁ 'santamidaṁ atthī'ti pajānāti. Evampissa esā, Ānanda, yathābhuccā (M.121./III,109.) avipallatthā parisuddhā paramānuttarā suññatāvakkanti bhavati.

184. "Yepi hi keci, Ānanda, atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja vihariṁsu, sabbe te imaṁyeva parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja vihariṁsu. Yepi hi keci, Ānanda, anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja viharissanti, sabbe te imaṁyeva parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja viharissanti. Yepi hi keci, Ānanda, etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja viharanti, sabbe te imaṁyeva parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja viharanti. Tasmātiha, Ānanda, 'parisuddhaṁ paramānuttaraṁ suññataṁ upasampajja viharissāmā'ti -- evañhi vo, Ānanda, sikkhitabban"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Cūḷasuññatasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.122.) (2) Mahāsuññatasuttaṁ

►T.46.(191)(vol.1.738.)

185. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kapilavatthuṁ piṇḍāya pāvisi. Kapilavatthusmiṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena kāḷakhemakassa sakkassa vihāro tenupasaṅkami divāvihārāya. Tena kho pana samayena kāḷakhemakassa sakkassa vihāre sambahulāni senāsanāni paññattāni honti. Addasā kho Bhagavā kāḷakhemakassa sakkassa vihāre sambahulāni (M.122./III,110.) senāsanāni paññattāni. Disvāna Bhagavato etadahosi-- "Sambahulāni kho kāḷakhemakassa sakkassa vihāre senāsanāni paññattāni. Sambahulā nu kho idha bhikkhū viharantī"ti.

186. Tena kho pana samayena āyasmā Ānando sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ ghaṭāya sakkassa vihāre cīvarakammaṁ karoti. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena ghaṭāya sakkassa vihāro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- "Sambahulāni kho,

Ānanda, kāḷakhemakassa sakkassa vihāre senāsanāni paññattāni. Sambahulā nu kho ettha bhikkhū viharantī”ti? “Sambahulāni, bhante, kāḷakhemakassa sakkassa vihāre senāsanāni paññattāni. Sambahulā bhikkhū ettha viharanti. Cīvarakārasamayo no, bhante, vattatī”ti.

“Na kho, Ānanda, bhikkhu sobhati saṅgaṇikārāmo saṅgaṇikarato saṅgaṇikārāmataṁ anuyutto gaṇārāmo gaṇarato gaṇasammudito. So vatānanda, bhikkhu saṅgaṇikārāmo saṅgaṇikarato saṅgaṇikārāmataṁ anuyutto gaṇārāmo gaṇarato gaṇasammudito yaṁ taṁ nekkhammasukhaṁ pavivekasukhaṁ upasamasukhaṁ sambodhisukhaṁ tassa sukhassa nikāmalābhī bhavissati akicchalābhī akasiralābhīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yo ca kho so, Ānanda, bhikkhu eko gaṇasmā vūpakaṭṭho viharati tassetaṁ bhikkhuno pāṭikaṅkhaṁ yaṁ taṁ nekkhammasukhaṁ pavivekasukhaṁ upasamasukhaṁ sambodhisukhaṁ tassa sukhassa nikāmalābhī bhavissati akicchalābhī akasiralābhīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

“So vatānanda, bhikkhu saṅgaṇikārāmo saṅgaṇikarato saṅgaṇikārāmataṁ anuyutto gaṇārāmo gaṇarato gaṇasammudito sāmāyikaṁ vā kantaṁ (M.122./III,111.) cetovimuttiṁ upasampajja viharissati asāmāyikaṁ vā akuppanti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yo ca kho so, Ānanda, bhikkhu eko gaṇasmā vūpakaṭṭho viharati tassetaṁ bhikkhuno pāṭikaṅkhaṁ sāmāyikaṁ vā kantaṁ cetovimuttiṁ upasampajja viharissati asāmāyikaṁ vā akuppanti-- ṭhānametaṁ vijjati.

“Nāhaṁ, Ānanda, ekaṁ rūpampi samanupassāmi yattha rattassa yathābhiratassa rūpassa vipariṇāmaññathābhāvā na uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassūpāyāsā.

187. “Ayaṁ kho panānanda, vihāro Tathāgatena abhisambuddho yadidaṁ-- sabbanimittānaṁ amanasikārā ajjhattaṁ suññataṁ upasampajja viharituṁ. Tatra ce, Ānanda, Tathāgataṁ iminā vihārena viharantaṁ bhavanti upasaṅkamitāro bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo rājāno rājamahāmattā titthiyā titthiyasāvakā. Tatrānanda, Tathāgato vivekaninneneva cittena vivekapoṇena vivekapabbhārena vūpakaṭṭhena nekkhammābhiratena byantībhūtena sabbaso āsavaṭṭhānīyehi dhammehi aññadatthu uyyojanikapaṭisaṁyuttaṁyeva kathaṁ kattā hoti. Tasmātihānanda, bhikkhu cepi ākaṅkheyya-- ‘ajjhattaṁ suññataṁ upasampajja vihareyyan’ti, tenānanda, bhikkhunā ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapetabbaṁ sannisādetabbaṁ ekodi kātabbaṁ samādahātabbaṁ.

188. “Kathañcānanda, bhikkhu ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapeti sannisādeti ekodiṁ karoti samādahati? Idhānanda, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati …pe… dutiyaṁ jhānaṁ… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Evaṁ kho, Ānanda, bhikkhu ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapeti sannisādeti ekodiṁ karoti samādahati. (M.122./III,112.) So ajjhattaṁ suññataṁ manasi karoti. Tassa ajjhattaṁ suññataṁ manasikaroto suññatāya cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati na vimuccati Evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘ajjhattaṁ suññataṁ kho me manasikaroto ajjhattaṁ suññatāya cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati na vimuccatī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. So bahiddhā suññataṁ manasi karoti …pe… so ajjhattabahiddhā suññataṁ manasi karoti…pe…so āneñjaṁ manasi karoti. Tassa āneñjaṁ manasikaroto āneñjāya cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati na vimuccati. Evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘āneñjaṁ kho me manasikaroto āneñjāya cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati na vimuccatī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti.

“Tenānanda, bhikkhunā tasmiṁyeva purimasmiṁ samādhinimitte ajjhattameva cittaṁ saṇṭhapetabbaṁ sannisādetabbaṁ ekodi kātabbaṁ samādahātabbaṁ. So ajjhattaṁ suññataṁ manasi karoti. Tassa ajjhattaṁ suññataṁ manasikaroto ajjhattaṁ suññatāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati vimuccati. Evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘ajjhattaṁ suññataṁ kho me manasikaroto ajjhattaṁ suññatāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati vimuccatī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. So bahiddhā suññataṁ manasi karoti …pe… so ajjhattabahiddhā suññataṁ manasi karoti …pe… so āneñjaṁ manasi karoti. Tassa āneñjaṁ manasikaroto āneñjāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati vimuccati.

Evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘āneñjaṁ kho me manasikaroto āneñjāya cittaṁ pakkhandati pasīdati santiṭṭhati vimuccatī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti.

189. “Tassa ce, Ānanda, bhikkhuno iminā vihārena viharato caṅkamāya cittaṁ namati, so caṅkamati-- ‘evaṁ maṁ caṅkamantaṁ nābhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā (M.122./III,113.) anvāssavissantī’ti Itiha tattha sampajāno hoti. Tassa ce, Ānanda, bhikkhuno iminā vihārena viharato ṭhānāya cittaṁ namati, so tiṭṭhati-- ‘evaṁ maṁ ṭhitaṁ nābhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssavissantī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Tassa ce, Ānanda, bhikkhuno iminā vihārena viharato nisajjāya cittaṁ namati, so nisīdati-- ‘evaṁ maṁ nisinnaṁ nābhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssavissantī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Tassa ce, Ānanda, bhikkhuno iminā vihārena viharato sayanāya cittaṁ namati so sayati-- ‘evaṁ maṁ sayantaṁ nābhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssavissantī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti.

“Tassa ce, Ānanda, bhikkhuno iminā vihārena viharato kathāya cittaṁ namati, so-- ‘yāyaṁ kathā hīnā gammā pothujjanikā anariyā anatthasaṁhitā na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, seyyathidaṁ-- rājakathā corakathā mahāmattakathā senākathā bhayakathā yuddhakathā annakathā pānakathā vatthakathā sayanakathā mālākathā gandhakathā ñātikathā yānakathā gāmakathā nigamakathā nagarakathā janapadakathā itthikathā surākathā visikhākathā kumbhaṭṭhānakathā pubbapetakathā nānattakathā lokakkhāyikā samuddakkhāyikā itibhavābhavakathā iti vā iti-- evarūpiṁ kathaṁ na kathessāmī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Yā ca kho ayaṁ, Ānanda, kathā abhisallekhikā cetovinīvaraṇasappāyā ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati, seyyathidaṁ-- appicchakathā santuṭṭhikathā pavivekakathā asaṁsaggakathā vīriyārambhakathā sīlakathā samādhikathā paññākathā vimuttikathā vimuttiñāṇadassanakathā iti-- ‘evarūpiṁ kathaṁ kathessāmī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti.

“Tassa ce, Ānanda, bhikkhuno iminā vihārena viharato (M.122./III,114.) vitakkāya cittaṁ namati, so-- ‘ye te vitakkā hīnā gammā pothujjanikā anariyā anatthasaṁhitā na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattanti, seyyathidaṁ-- kāmavitakko byāpādavitakko vihiṁsāvitakko iti evarūpe vitakke na vitakkessāmī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Ye ca kho ime, Ānanda, vitakkā ariyā niyyānikā niyyanti takkarassa sammādukkhakkhayāya, seyyathidaṁ-- nekkhammavitakko abyāpādavitakko avihiṁsāvitakko iti-- ‘evarūpe vitakke vitakkessāmī’ti. Itiha tattha sampajāno hoti.

190. “Pañca kho ime, Ānanda, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, Ānanda, pañca kāmaguṇā yattha bhikkhunā abhikkhaṇaṁ sakaṁ cittaṁ paccavekkhitabbaṁ-- ‘atthi nu kho me imesu pañcasu kāmaguṇesu aññatarasmiṁ vā aññatarasmiṁ vā āyatane uppajjati cetaso samudācāro’ti? Sace, Ānanda, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ pajānāti-- ‘atthi kho me imesu pañcasu kāmaguṇesu aññatarasmiṁ vā aññatarasmiṁ vā āyatane uppajjati cetaso samudācāro’ti, evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘yo kho imesu pañcasu kāmaguṇesu chandarāgo so me nappahīno’ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Sace panānanda, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ pajānāti-- ‘natthi kho me imesu pañcasu kāmaguṇesu aññatarasmiṁ vā aññatarasmiṁ vā āyatane uppajjati cetaso samudācāro’ti, evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- ‘yo kho imesu pañcasu kāmaguṇesu chandarāgo so me pahīno’ti. Itiha tattha sampajāno hoti.

191. “Pañca kho ime, Ānanda, upādānakkhandhā yattha bhikkhunā udayabbayānupassinā vihātabbaṁ-- ‘iti rūpaṁ iti rūpassa samudayo iti rūpassa atthaṅgamo, iti vedanā…(M.122./III,115.) iti saññā… iti saṅkhārā… iti viññāṇaṁ iti viññāṇassa samudayo iti

viññāṇassa atthaṅgamo'ti. Tassa imesu pañcasu upādānakkhandhesu udayabbayānupassino viharato yo pañcasu upādānakkhandhesu asmimāno so pahīyati. Evaṁ santametaṁ, Ānanda, bhikkhu evaṁ pajānāti-- 'yo kho imesu pañcasu upādānakkhandhesu asmimāno so me pahīno'ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Ime kho te, Ānanda, dhammā ekantakusalā kusalāyātikā ariyā lokuttarā anavakkantā pāpimatā. Taṁ kiṁ maññasi, Ānanda, kaṁ atthavasaṁ sampassamāno arahati sāvako satthāraṁ anubandhituṁ api paṇujjamāno"ti? "Bhagavaṁmūlakā no, bhante, dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā Sādhu vata, bhante, Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho. Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī"ti.

192. "Na kho, Ānanda, arahati sāvako satthāraṁ anubandhituṁ, yadidaṁ suttaṁ geyyaṁ veyyākaraṇaṁ tassa hetu. Taṁ kissa hetu? Dīgharattassa hi te, Ānanda, dhammā sutā dhātā vacasā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā. Yā ca kho ayaṁ, Ānanda, kathā abhisallekhikā cetovinīvaraṇasappāyā ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamā abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati, seyyathidaṁ-- appicchakathā santuṭṭhikathā pavivekakathā asaṁsaggakathā vīriyārambhakathā sīlakathā samādhikathā paññākathā vimuttikathā vimuttiñāṇadassanakathā-- evarūpiyā kho, Ānanda, kathāya hetu arahati sāvako satthāraṁ anubandhituṁ api paṇujjamāno.

"Evaṁ sante kho, Ānanda, ācariyūpaddavo hoti, evaṁ sante antevāsūpaddavo hoti, evaṁ sante brahmacārūpaddavo hoti.

193. "Kathañcānanda, ācariyūpaddavo hoti? Idhānanda, ekacco satthā vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ (M.122./III,116.) vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato anvāvattanti brāhmaṇagahapatikā negamā ceva jānapadā ca. So anvāvattantesu brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca muccham nikāmayati, gedhaṁ āpajjati, āvattati bāhullāya. Ayaṁ vuccatānanda, upaddavo ācariyo. Ācariyūpaddavena avadhiṁsu naṁ pāpakā akusalā dhammā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, Ānanda, ācariyūpaddavo hoti.

194. "Kathañcānanda, antevāsūpaddavo hoti? Tasseva kho panānanda, satthu sāvako tassa satthu vivekamanubrūhayamāno vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato anvāvattanti brāhmaṇagahapatikā negamā ceva jānapadā ca. So anvāvattantesu brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca muccham nikāmayati, gedhaṁ āpajjati, āvattati bāhullāya. Ayaṁ vuccatānanda, upaddavo antevāsī. Antevāsūpaddavena avadhiṁsu naṁ pāpakā akusalā dhammā saṁkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, Ānanda, antevāsūpaddavo hoti.

195. "Kathañcānanda, brahmacārūpaddavo hoti? Idhānanda, Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato anvāvattanti brāhmaṇagahapatikā negamā ceva jānapadā ca. So anvāvattantesu brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca na muccham nikāmayati, na gedhaṁ āpajjati, na (M.122./III,117.) āvattati bāhullāya. Tasseva kho panānanda, satthu sāvako tassa satthu vivekamanubrūhayamāno vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. Tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato anvāvattanti brāhmaṇagahapatikā negamā ceva jānapadā ca. So anvāvattantesu brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca muccham nikāmayati, gedhaṁ āpajjati, āvattati bāhullāya. Ayaṁ vuccatānanda, upaddavo brahmacārī. Brahmacārūpaddavena avadhiṁsu naṁ pāpakā akusalā dhammā saṁkilesikā ponobbhavikā

sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho, Ānanda, brahmacārūpaddavo hoti.

"Tatrānanda, yo cevāyaṁ ācariyūpaddavo, yo ca antevāsūpaddavo ayaṁ tehi brahmacārūpaddavo dukkhavipākataro ceva kaṭukavipākataro ca, api ca vinipātāya saṁvattati.

196. "Tasmātiha maṁ, Ānanda, mittavatāya samudācaratha, mā sapattavatāya. Taṁ vo bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāya.

"Kathañcānanda satthāraṁ sāvakā sapattavatāya samudācaranti, no mittavatāya? Idhānanda, satthā sāvakānaṁ dhammaṁ deseti anukampako hitesī anukampaṁ upādāya-- 'idaṁ vo hitāya, idaṁ vo sukhāyā'ti. Tassa sāvakā na sussūsanti, na sotaṁ odahanti, na aññā cittaṁ upaṭṭhapenti, vokkamma ca Satthusāsanā vattanti. Evaṁ kho, Ānanda, satthāraṁ sāvakā sapattavatāya samudācaranti, no mittavatāya.

"Kathañcānanda, satthāraṁ sāvakā mittavatāya samudācaranti, no sapattavatāya? Idhānanda, satthā sāvakānaṁ dhammaṁ deseti anukampako hitesī anukampaṁ upādāya-- 'idaṁ vo hitāya, idaṁ vo sukhāyā'ti. Tassa sāvakā sussūsanti, sotaṁ odahanti, aññā cittaṁ upaṭṭhapenti, na ca vokkama Satthusāsanā vattanti. Evaṁ kho, Ānanda, satthāraṁ sāvakā mittavatāya samudācaranti, no sapattavatāya.

(M.122./III,118.) "Tasmātiha maṁ, Ānanda, mittavatāya samudācaratha, mā sapattavatāya. Taṁ vo bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāya. Na vo ahaṁ, Ānanda, tathā parakkamissāmi yathā kumbhakāro āmake āmakamatte. Niggayha niggayhāhaṁ, Ānanda, vakkhāmi; pavayha pavayha, Ānanda, vakkhāmi. Yo sāro so ṭhassatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahāsuññatasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.123.) (3) Acchariya-abbhutasuttaṁ

▶T.46.(32)(vol.1.469.)

197. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ upaṭṭhānasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi-- "Acchariyaṁ, āvuso, abbhutaṁ, āvuso, Tathāgatassa mahiddhikatā mahānubhāvatā, yatra hi nāma Tathāgato atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivatte jānissati -- 'evaṁjaccā te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁnāmā te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁgottā te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁsīlā te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁdhammā te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁpaññā te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁvihārī te Bhagavanto ahesuṁ' itipi, 'evaṁvimuttā te Bhagavanto ahesuṁ' itipī"ti! Evaṁ vutte, āyasmā Ānando te bhikkhū etadavoca-- "Acchariyā ceva, āvuso, Tathāgatā acchariyadhammasamannāgatā ca; abbhutā ceva, āvuso, Tathāgatā abbhutadhammasamannāgatā cā"ti. (M.123./III,119.) Ayañca hidaṁ tesaṁ bhikkhūnaṁ antarākathā vippakatā hoti.

198. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenupaṭṭhānasālā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi Nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti? "Idha, bhante, amhākaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ upaṭṭhānasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi-- 'acchariyaṁ, āvuso, abbhutaṁ, āvuso, Tathāgatassa mahiddhikatā mahānubhāvatā, yatra hi nāma Tathāgato atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivatte jānissati-- evaṁjaccā te Bhagavanto ahesuṁ itipi, evaṁnāmā… evaṁgottā… evaṁsīlā… evaṁdhammā.. evaṁpaññā… evaṁvihārī… evaṁvimuttā te Bhagavanto ahesuṁ itipī'ti! Evaṁ vutte, bhante, āyasmā Ānando amhe etadavoca-- 'Acchariyā ceva, āvuso, Tathāgatā acchariyadhammasamannāgatā ca, abbhutā ceva, āvuso, Tathāgatā

abbhutadhammasamannāgatā cā'ti. Ayaṁ kho no, bhante, antarākathā vippakatā; atha Bhagavā anuppatto"ti.

199. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- "Tasmātiha taṁ, Ānanda, bhiyyosomattāya paṭibhantu Tathāgatassa acchariyā abbhutadhammā"ti.

"Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- 'sato sampajāno, Ānanda, bodhisatto tusitaṁ kāyaṁ upapajjī'ti. Yampi, bhante, sato sampajāno bodhisatto tusitaṁ kāyaṁ upapajji idaṁpāhaṁ bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

"Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- 'sato sampajāno, Ānanda, bodhisatto tusite kāye aṭṭhāsī'ti. Yampi, bhante, sato sampajāno bodhisatto tusite kāye aṭṭhāsi idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

200. "Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'yāvatāyukaṁ, Ānanda, bodhisatto tusite kāye aṭṭhāsī'ti. Yampi, bhante, yāvatāyukaṁ bodhisatto tusite kāye aṭṭhāsi idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

"Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- 'sato sampajāno, Ānanda, bodhisatto tusitā, kāyā cavitvā mātukucchiṁ okkamī'ti. Yampi, (M.123./III,120.) bhante sato sampajāno bodhisatto tusitā kāyā cavitvā mātukucchiṁ okkami idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

201. "Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'yadā, Ānanda, bodhisatto tusitā kāyā cavitvā mātukucchiṁ okkamati, atha sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya appamāṇo uḷāro obhāso loke pātubhavati atikkammeva devānaṁ devānubhāvaṁ. Yāpi tā lokantarikā aghā asaṁvutā andhakārā andhakāratimisā, yatthapime candimasūriyā evaṁmahiddhikā evaṁmahānubhāvā ābhāya nānubhonti tatthapi appamāṇo uḷāro obhāso loke pātubhavati atikkammeva devānaṁ devānubhāvaṁ. Yepi tattha sattā upapannā tepi tenobhāsena aññamaññaṁ sañjānanti-- aññepi kira, bho, santi sattā idhūpapannāti. Ayañca dasasahassī lokadhātu saṅkampati sampakampati sampavedhati appamāṇo ca uḷāro obhāso loke pātubhavati atikkammeva devānaṁ devānubhāvan'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

202. "Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti, cattāro devaputtā catuddisaṁ ārakkhāya upagacchanti-- mā naṁ bodhisattaṁ vā bodhisattamātaraṁ vā manusso vā amanusso vā koci vā viheṭhesī'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

203. "Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti, pakatiyā sīlavatī bodhisattamātā hoti viratā pāṇātipātā viratā adinnādānā viratā kāmesumicchācārā viratā musāvādā viratā surāmerayamajjapamādaṭṭhānā'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

(M.123./III,121.) "Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'yadā Ānanda, bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti, na bodhisattamātu purisesu mānasaṁ uppajjati kāmaguṇūpasaṁhitaṁ, anatikkamanīyā ca bodhisattamātā hoti kenaci purisena rattacittenā'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

"Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- 'yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti, lābhinī bodhisattamātā hoti pañcannaṁ kāmaguṇānaṁ. Sā pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricāretī'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

204. “Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- ‘yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti, na bodhisattamātu kocideva ābādho uppajjati; sukhinī bodhisattamātā hoti akilantakāyā; bodhisattañca bodhisattamātā tirokucchigataṁ passati sabbaṅgapaccaṅgaṁ ahīnindriyaṁ. Seyyathāpi, Ānanda, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato. Tatrāssa suttaṁ āvutaṁ nīlaṁ vā pītaṁ vā lohitaṁ vā odātaṁ vā paṇḍusuttaṁ vā. Tamenaṁ cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyya-- ayaṁ kho maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato, tatridaṁ suttaṁ āvutaṁ nīlaṁ vā pītaṁ vā lohitaṁ vā odātaṁ vā paṇḍusuttaṁ vāti. Evameva kho, Ānanda, yadā bodhisatto mātukucchiṁ okkanto hoti na bodhisattamātu kocideva ābādho uppajjati; sukhinī bodhisattamātā hoti akilantakāyā; bodhisattañca bodhisattamātā tirokucchigataṁ passati sabbaṅgapaccaṅgaṁ ahīnindriyan’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

(M.123./III,122.) 205. “Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- ‘sattāhajāte, Ānanda, bodhisatte bodhisattamātā kālaṁ karoti, tusitaṁ kāyaṁ upapajjatī’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

“Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- ‘yathā kho panānanda, aññā itthikā nava vā dasa vā māse gabbhaṁ kucchinā pariharitvā vijāyanti, na hevaṁ bodhisattaṁ bodhisattamātā vijāyati. Daseva māsāni bodhisattaṁ bodhisattamātā kucchinā pariharitvā vijāyatī’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

“Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- ‘yathā kho panānanda, aññā itthikā nisinnā vā nipannā vā vijāyanti, na hevaṁ bodhisattaṁ bodhisattamātā vijāyati. Ṭhitāva bodhisattaṁ bodhisattamātā vijāyatī’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

“Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- ‘yadā Ānanda, bodhisatto mātukucchimhā nikkhamati, devā naṁ paṭhamaṁ paṭiggaṇhanti pacchā manussā’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

206. “Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- ‘yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchimhā nikkhamati, appattova bodhisatto pathaviṁ hoti, cattāro naṁ devaputtā paṭiggahetvā mātu purato ṭhapenti-- attamanā, devi, hohi; mahesakkho te putto uppanno’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

“Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- ‘yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchimhā nikkhamati, visadova nikkhamati amakkhito Udena amakkhito semhena amakkhito ruhirena amakkhito (M.123./III,123.) kenaci asucinā suddho visado. Seyyathāpi, Ānanda, maṇiratanaṁ kāsike vatthe nikkhittaṁ neva maṇiratanaṁ kāsikaṁ vatthaṁ makkheti nāpi kāsikaṁ vatthaṁ maṇiratanaṁ makkheti. Taṁ kissa hetu? Ubhinnaṁ suddhattā. Evameva kho, Ānanda, yadā bodhisatto mātukucchimhā nikkhamati, visadova nikkhamati amakkhito Udena amakkhito semhena amakkhito ruhirena amakkhito kenaci asucinā suddho visado’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

“Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- ‘yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchimhā nikkhamati, dve udakassa dhārā antalikkhā pātubhavanti-- Eka sītassa, ekā uṇhassa; yena bodhisattassa udakakiccaṁ karonti mātu cā’ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

207. “Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- ‘sampatijāto, Ānanda, bodhisatto samehi pādehi pathaviyaṁ patiṭṭhahitvā uttarābhimukho

sattapadavītihārena gacchati, setamhi chatte anudhāriyamāne, sabbā ca disā viloketi, āsabhiñca vācaṁ bhāsati-- aggohamasmi lokassa, jeṭṭhohamasmi lokassa, seṭṭhohamasmi lokassa. Ayamantimā jāti natthi dāni punabbhavo'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremi.

"Sammukhā metaṁ, bhante, Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ -- 'yadā, Ānanda, bodhisatto mātukucchimhā nikkhamati, atha sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya appamāṇo uḷāro obhāso loke pātubhavati atikkammeva devānaṁ devānubhāvaṁ. Yāpi tā lokantarikā aghā asaṁvutā andhakārā andhakāratimisā yatthapime candimasūriyā evaṁmahiddhikā evaṁmahānubhāvā ābhāya nānubhonti tatthapi (M.123./III,124.) appamāṇo uḷāro obhāso loke pātubhavati atikkammeva devānaṁ devānubhāvaṁ. Yepi tattha sattā upapannā tepi tenobhāsena aññamaññaṁ sañjānanti-- aññepi kira, bho, santi sattā idhūpapannāti. Ayañca dasasahassī lokadhātu saṅkampati sampakampati sampavedhati, appamāṇo ca uḷāro obhāso loke pātubhavati atikkammeva devānaṁ devānubhāvan'ti. Yampi, bhante …pe… idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremī"ti.

208. "Tasmātiha tvaṁ, Ānanda, idampi Tathāgatassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārehi. Idhānanda, Tathāgatassa viditā vedanā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti; viditā saññā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti; viditā vitakkā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. Idampi kho, tvaṁ, Ānanda, Tathāgatassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārehī"ti. "Yampi, bhante, Bhagavato viditā vedanā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti; viditā saññā… viditā vitakkā uppajjanti, viditā upaṭṭhahanti, viditā abbhatthaṁ gacchanti. Idaṁpāhaṁ, bhante, Bhagavato acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremī"ti.

Idamavoca āyasmā Ānando. Samanuñño satthā ahosi; attamanā ca te bhikkhū āyasmato Ānandassa bhāsitaṁ abhinandunti.

Acchariya-- abbhutasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.124.) (4) Bākulasuttaṁ

▶T.46.(34)(vol.1.475.)

209. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ āyasmā Bākulo Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Acelakassapo āyasmato Bākulassa purāṇagihisahāyo (M.124./III,125.) yenāyasmā Bākulo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Bākulena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Acelakassapo āyasmantaṁ Bākulaṁ etadavoca--

"Kīvaciraṁ pabbajitosi, āvuso Bākulā"ti? "Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassā"ti. "Imehi pana te, āvuso Bākula, asītiyā vassehi katikkhattuṁ methuno dhammo paṭisevito"ti? "Na kho maṁ, āvuso Kassapa, evaṁ pucchitabbaṁ-- 'imehi pana te, āvuso Bākula, asītiyā vassehi katikkhattuṁ methuno dhammo paṭisevito'ti. Evañca kho maṁ, āvuso Kassapa, pucchitabbaṁ-- 'imehi pana te, āvuso Bākula, asītiyā vassehi katikkhattuṁ kāmasaññā uppannapubbā'"ti? (.)

210. "Asīti me, āvuso vassāni pabbajitassa nābhijānāmi kāmasaññaṁ uppannapubbaṁ. Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti kāmasaññaṁ uppannapubbaṁ idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

"Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi byāpādasaññaṁ …pe… vihiṁsāsaññaṁ uppannapubbaṁ. Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti vihiṁsāsaññaṁ uppannapubbaṁ, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

"Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi kāmavitakkaṁ uppannapubbaṁ.

Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti kāmavitakkaṁ uppannapubbaṁ, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

"Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi byāpādavitakkaṁ …pe… vihiṁsāvitakkaṁ uppannapubbaṁ. Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti vihiṁsāvitakkaṁ uppannapubbaṁ, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

(M.124./III,126.) 211. "Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi gahapaticīvaraṁ sāditā. Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti gahapaticīvaraṁ sāditā, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

"Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi satthena cīvaraṁ chinditā. Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti satthena cīvaraṁ chinditā …pe… dhārema.

"Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi sūciyā cīvaraṁ sibbitā …pe… nābhijānāmi rajanena cīvaraṁ rajitā… nābhijānāmi kathine cīvaraṁ sibbitā… nābhijānāmi sabrahmacārīnaṁ cīvarakamme vicāritā … nābhijānāmi nimantanaṁ sāditā… nābhijānāmi evarūpaṁ cittaṁ uppannapubbaṁ 'aho vata maṁ koci nimanteyyā'ti… nābhijānāmi antaraghare nisīditā… nābhijānāmi antaraghare bhuñjitā… nābhijānāmi mātugāmassa anubyañjanaso nimittaṁ gahetā… nābhijānāmi mātugāmassa dhammaṁ desitā antamaso catuppadampi gāthaṁ… nābhijānāmi bhikkhunupassayaṁ upasaṅkamitā… nābhijānāmi bhikkhuniyā dhammaṁ desitā… nābhijānāmi sikkhamānāya dhammaṁ desitā… nābhijānāmi sāmaṇeriyā dhammaṁ desitā… nābhijānāmi pabbājetā… nābhijānāmi upasampādetā… nābhijānāmi nissayaṁ dātā… nābhijānāmi sāmaṇeraṁ upaṭṭhāpetā… nābhijānāmi jantāghare nhāyitā… nābhijānāmi cuṇṇena nhāyitā… nābhijānāmi (M.124./III,127.) sabrahmacārīgattaparikamme vicāritā … nābhijānāmi ābādhaṁ uppannapubbaṁ, antamaso gaddūhanamattampi… nābhijānāmi bhesajjaṁ upaharitā, antamaso haritakikhaṇḍampi… nābhijānāmi apassenakaṁ apassayitā… nābhijānāmi seyyaṁ kappetā. Yaṁpāyasmā …pe… dhārema.

"Asīti me, āvuso, vassāni pabbajitassa nābhijānāmi gāmantasenāsane vassaṁ upagantā Yaṁpāyasmā Bākulo asītiyā vassehi nābhijānāti gāmantasenāsane vassaṁ upagantā, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

"Sattāhameva kho ahaṁ, āvuso, saraṇo raṭṭhapiṇḍaṁ bhuñjiṁ; atha aṭṭhamiyaṁ aññā udapādi. Yaṁpāyasmā Bākulo sattāhameva saraṇo raṭṭhapiṇḍaṁ bhuñji; atha aṭṭhamiyaṁ aññā udapādi idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema.

212. "Labheyyāhaṁ, āvuso Bākula, imasmiṁ dhammavinaye pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti. Alattha kho Acelakassapo imasmiṁ dhammavinaye pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno panāyasmā Kassapo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva-- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tadanuttaraṁ-- brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Kassapo arahataṁ ahosi.

Atha kho āyasmā Bākulo aparena samayena avāpuraṇaṁ ādāya vihārena vihāraṁ upasaṅkamitvā evamāha-- "Abhikkamathāyasmanto, abhikkamathāyasmanto. Ajja me parinibbānaṁ bhavissatī"ti. "Yaṁpāyasmā Bākulo avāpuraṇaṁ ādāya vihārena vihāraṁ upasaṅkamitvā evamāha-- 'abhikkamathāyasmanto, abhikkamathāyasmanto; ajja me parinibbānaṁ bhavissatī'ti, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhārema".

(M.124./III,128.) Āyasmā Bākulo majjhe bhikkhusaṅghassa nisinnakova parinibbāyi. "Yaṁpāyasmā Bākulo majjhe bhikkhusaṅghassa nisinnakova parinibbāyi, idampi mayaṁ āyasmato Bākulassa acchariyaṁ abbhutadhammaṁ dhāremā"ti.

(M.125.) (5) Dantabhūmisuttaṁ

►T.46.(198)(vol.1.757.)

213. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Aciravato samaṇuddeso Araññakuṭikāyaṁ viharati. Atha kho Jayaseno rājakumāro jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Aciravato samaṇuddeso tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Aciravatena samaṇuddesena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Jayaseno rājakumāro Aciravataṁ samaṇuddesaṁ etadavoca--

"Sutaṁ metaṁ, bho Aggivessana-- 'idha bhikkhu appamatto ātāpī pahitatto viharanto phuseyya cittassa ekaggatan'ti. 'Evametaṁ, rājakumāra, evametaṁ, rājakumāra. Idha bhikkhu appamatto ātāpī pahitatto viharanto phuseyya cittassa ekaggatan'ti. 'Sādhu me bhavaṁ Aggivessano yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ desetū'ti. 'Na kho te ahaṁ, rājakumāra, sakkomi yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ desetuṁ. Ahañca hi te, rājakumāra, yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ deseyyaṁ, tvañca me bhāsitassa atthaṁ na ājāneyyāsi; so mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā'ti. (M.125./III,129.) 'Desetu me bhavaṁ Aggivessano yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ. Appevanāmāhaṁ bhoto Aggivessanassa bhāsitassa atthaṁ ājāneyyan'ti. 'Deseyyaṁ kho te ahaṁ, rājakumāra, yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ. Sace me tvaṁ bhāsitassa atthaṁ ājāneyyāsi, iccetaṁ kusalaṁ; no ce me tvaṁ bhāsitassa atthaṁ ājāneyyāsi, yathāsake tiṭṭheyyāsi, na maṁ tattha uttariṁ paṭipuccheyyāsī'ti. 'Desetu me bhavaṁ Aggivessano yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ. Sace ahaṁ bhoto Aggivessanassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmi, iccetaṁ kusalaṁ; no ce ahaṁ bhoto Aggivessanassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmi, yathāsake tiṭṭhissāmi, nāhaṁ tattha bhavantaṁ Aggivessanaṁ uttariṁ paṭipucchissāmī'"ti.

214. Atha kho Aciravato samaṇuddeso jayasenassa rājakumārassa yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ desesi. Evaṁ vutte, Jayaseno rājakumāro Aciravataṁ samaṇuddesaṁ etadavoca "Aṭṭhānametaṁ, bho Aggivessana, anavakāso yaṁ bhikkhu appamatto ātāpī pahitatto viharanto phuseyya cittassa ekaggatan"ti. Atha kho Jayaseno rājakumāro Aciravatassa samaṇuddesassa aṭṭhānatañca anavakāsatañca pavedetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Atha kho Aciravato samaṇuddeso acirapakkante jayasene rājakumāre yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Aciravato samaṇuddeso yāvatako ahosi jayasenena rājakumārena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi.

Evaṁ vutte, Bhagavā Aciravataṁ samaṇuddesaṁ etadavoca-- "Taṁ kutettha, Aggivessana, labbhā. Yaṁ taṁ nekkhammena ñātabbaṁ nekkhammena daṭṭhabbaṁ nekkhammena pattabbaṁ nekkhammena sacchikātabbaṁ taṁ vata Jayaseno rājakumāro kāmamajjhe vasanto kāme paribhuñjanto kāmavitakkehi khajjamāno kāmapariḷāhena pariḍayhamāno kāmapariyesanāya (M.125./III,130.) ussuko ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatī"ti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

215. "Seyyathāpissu, Aggivessana, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā. Taṁ kiṁ maññasi, Aggivessana, ye te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, api nu te dantāva dantakāraṇaṁ gaccheyyuṁ, dantāva dantabhūmiṁ sampāpuṇeyyun"ti? "Evaṁ, bhante". "Ye pana te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā, api nu te adantāva dantakāraṇaṁ gaccheyyuṁ, adantāva dantabhūmiṁ sampāpuṇeyyuṁ, seyyathāpi te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā

vā sudantā suvinītā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Evameva kho, Aggivessana, yaṁ taṁ nekkhammena ñātabbaṁ nekkhammena daṭṭhabbaṁ nekkhammena pattabbaṁ nekkhammena sacchikātabbaṁ taṁ vata Jayaseno rājakumāro kāmamajjhe vasanto kāme paribhuñjanto kāmavitakkehi khajjamāno kāmapariḷāhena pariḍayhamāno kāmapariyesanāya ussuko ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatī”ti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

216. “Seyyathāpi Aggivessana, gāmassa vā nigamassa vā avidūre mahāpabbato. Tamenaṁ dve sahāyakā tamhā gāmā vā nigamā vā nikkhamitvā hatthavilaṅghakena yena so pabbato tenupasaṅkameyyuṁ; upasaṅkamitvā eko sahāyako heṭṭhā pabbatapāde tiṭṭheyya, eko sahāyako uparipabbataṁ āroheyya. Tamenaṁ heṭṭhā pabbatapāde ṭhito sahāyako uparipabbate ṭhitaṁ sahāyakaṁ evaṁ vedayya-- ‘yaṁ, samma, kiṁ tvaṁ passasi uparipabbate ṭhito’ti? So evaṁ vadeyya-- ‘passāmi kho ahaṁ, samma, uparipabbate ṭhito ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan’”ti.

“So evaṁ vadeyya-- ‘aṭṭhānaṁ kho etaṁ, (M.125./III,131.) samma anavakāso yaṁ tvaṁ uparipabbate ṭhito passeyyāsi ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan’ti. Tamenaṁ uparipabbate ṭhito sahāyako heṭṭhimapabbatapādaṁ orohitvā taṁ sahāyakaṁ bāhāyaṁ gahetvā uparipabbataṁ āropetvā muhuttaṁ assāsetvā evaṁ vadeyya-- ‘yaṁ, samma, kiṁ tvaṁ passasi uparipabbate ṭhito’ti? So evaṁ vadeyya-- ‘passāmi kho ahaṁ, samma, uparipabbate ṭhito ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan’”ti

“So evaṁ vadeyya-- ‘idāneva kho te, samma, bhāsitaṁ-- mayaṁ evaṁ ājānāma-- aṭṭhānaṁ kho etaṁ samma, anavakāso yaṁ tvaṁ uparipabbate ṭhito passeyyāsi ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan’ti. Idāneva ca pana te bhāsitaṁ mayaṁ evaṁ ājānāma-- ‘passāmi kho ahaṁ, samma, uparipabbate ṭhito ārāmarāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ bhūmirāmaṇeyyakaṁ pokkharaṇīrāmaṇeyyakan’ti. So evaṁ vadeyya-- ‘tathā hi panāhaṁ, samma, iminā mahatā pabbatena āvuto daṭṭheyyaṁ nāddasan’”ti.

“Ato mahantatarena, Aggivessana, avijjākhandhena Jayaseno rājakumāro āvuto nivuto ophuṭo pariyonaddho. So vata yaṁ taṁ nekkhammena ñātabbaṁ nekkhammena daṭṭhabbaṁ nekkhammena pattabbaṁ nekkhammena sacchikātabbaṁ taṁ vata Jayaseno rājakumāro kāmamajjhe vasanto kāme paribhuñjanto kāmavitakkehi khajjamāno kāmapariḷāhena pariḍayhamāno kāmapariyesanāya ussuko ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati Sace kho taṁ, Aggivessana, jayasenassa rājakumārassa imā dve upamā paṭibhāyeyyuṁ, anacchariyaṁ te Jayaseno rājakumāro pasīdeyya, pasanno ca te pasannākāraṁ kareyyā”ti. “Kuto pana maṁ, bhante, jayasenassa rājakumārassa imā dve upamā paṭibhāyissanti anacchariyā pubbe assutapubbā, seyyathāpi Bhagavantan”ti?

(M.125./III,132.)217. “Seyyathāpi Aggivessana, rājā khattiyo muddhāvasitto nāgavanikaṁ āmanteti-- ‘ehi tvaṁ, samma nāgavanika, rañño nāgaṁ abhiruhitvā nāgavanaṁ pavisitvā āraññakaṁ nāgaṁ atipassitvā rañño nāgassa gīvāyaṁ upanibandhāhī’ti. ‘Evaṁ, devā’ti kho, Aggivessana, nāgavaniko rañño khattiyassa muddhāvasittassa paṭissutvā rañño nāgaṁ abhiruhitvā nāgavanaṁ pavisitvā āraññakaṁ nāgaṁ atipassitvā rañño nāgassa gīvāyaṁ upanibandhati. Tamenaṁ rañño nāgo abbhokāsaṁ nīharati. Ettāvatā kho, Aggivessana, āraññako nāgo abbhokāsaṁ gato hoti. Etthagedhā hi, Aggivessana, āraññakā nāgā yadidaṁ-- nāgavanaṁ. Tamenaṁ nāgavaniko rañño khattiyassa muddhāvasittassa ārocesi-- ‘abbhokāsagato kho, deva, āraññako nāgo’ti. Atha kho Aggivessana, tamenaṁ rājā khattiyo muddhāvasitto hatthidamakaṁ āmantesi-- ‘ehi tvaṁ, samma hatthidamaka, āraññakaṁ nāgaṁ damayāhi āraññakānañceva sīlānaṁ abhinimmadanāya āraññakānañceva sarasaṅkappānaṁ abhinimmadanāya āraññakānañceva darathakilamathapariḷāhānaṁ abhinimmadanāya gāmante abhiramāpanāya manussakantesu sīlesu samādapanāyā’”ti.

“‘Evaṁ devā’ti kho, Aggivessana, hatthidamako rañño khattiyassa

muddhāvasittassa paṭissutvā mahantaṁ thambhaṁ pathaviyaṁ nikhaṇitvā āraññakassa nāgassa gīvāyaṁ upanibandhati āraññakānañceva sīlānaṁ abhinimmadanāya āraññakānañceva sarasaṅkappānaṁ abhinimmadanāya āraññakānañceva darathakilamathapariḷāhānaṁ abhinimmadanāya gāmante abhiramāpanāya manussakantesu sīlesu samādapanāya. Tamenaṁ hatthidamako yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpāhi vācāhi samudācarati. Yato kho, Aggivessana, āraññako nāgo hatthidamakassa yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā(M.125./III,133.) bahujanamanāpā tathārūpāhi vācāhi samudācariyamāno sussūsati, sotaṁ odahati, aññā cittaṁ upaṭṭhāpeti; tamenaṁ hatthidamako uttari tiṇaghāsodakaṁ anuppavecchati.

"Yato kho, Aggivessana, āraññako nāgo hatthidamakassa tiṇaghāsodakaṁ paṭiggaṇhāti, tatra hatthidamakassa evaṁ hoti-- 'jīvissati kho dāni āraññako nāgo'ti. Tamenaṁ hatthidamako uttari kāraṇaṁ kāreti-- 'ādiya, bho, nikkhipa, bho'ti. Yato kho, Aggivessana, āraññako nāgo hatthidamakassa ādānanikkhepe vacanakaro hoti ovādappaṭikaro, tamenaṁ hatthidamako uttari kāraṇaṁ kāreti-- 'abhikkama, bho, paṭikkama, bho'ti. Yato kho, Aggivessana, āraññako nāgo hatthidamakassa abhikkamapaṭikkamavacanakaro hoti ovādappaṭikaro, tamenaṁ hatthidamako uttari kāraṇaṁ kāreti-- 'uṭṭhaha, bho, nisīda, bho'ti. Yato kho, Aggivessana, āraññako nāgo hatthidamakassa uṭṭhānanisajjāya vacanakaro hoti ovādappaṭikaro, tamenaṁ hatthidamako uttari āneñjaṁ nāma kāraṇaṁ kāreti, mahantassa phalakaṁ soṇḍāya upanibandhati, tomarahattho ca puriso uparigīvāya nisinno hoti, samantato ca tomarahatthā purisā parivāretvā ṭhitā honti, hatthidamako ca dīghatomarayaṭṭhiṁ gahetvā purato ṭhito hoti. So āneñjaṁ kāraṇaṁ kāriyamāno neva purime pāde copeti na pacchime pāde copeti, na purimakāyaṁ copeti na pacchimakāyaṁ copeti, na sīsaṁ copeti, na kaṇṇe copeti, na dante copeti na naṅguṭṭhaṁ copeti, na soṇḍaṁ copeti. So hoti āraññako nāgo khamo sattippahārānaṁ asippahārānaṁ usuppahārānaṁ sarapattappahārānaṁ bheripaṇavavaṁsasaṅkhaḍiṇḍimaninnādasaddānaṁ sabbavaṅkadosanihitaninnītakasāvo rājāraho rājabhoggo rañño aṅganteva saṅkhaṁ gacchati.

(M.125./III,134.) 218. "Evameva kho, Aggivessana, idha Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati-- 'sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan'ti.

"So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Ettāvatā kho, Aggivessana, ariyasāvako abbhokāsagato hoti. Etthagedhā hi, Aggivessana, devamanussā yadidaṁ-- pañca kāmaguṇā. Tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, sīlavā hohi, pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharāhi ācāragocarasampanno, aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhassu sikkhāpadesū'"ti.

"Yato kho, Aggivessana, ariyasāvako sīlavā hoti, pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati ācāragocarasampanno aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhati sikkhāpadesu, tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, indriyesu guttadvāro hohi, cakkhunā rūpaṁ disvā mā nimittaggāhī (M.125./III,135.) …pe… (yathā

Gaṇakamoggallānasuttante, evaṁ vitthāretabbāni..)
(M.125./III,136.) 219. "So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Vedanāsu …pe… citte …pe… dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Seyyathāpi, Aggivessana, hatthidamako mahantaṁ thambhaṁ pathaviyaṁ nikhaṇitvā āraññakassa nāgassa gīvāyaṁ upanibandhati āraññakānañceva sīlānaṁ abhinimmadanāya āraññakānañceva sarasaṅkappānaṁ abhinimmadanāya āraññakānañceva darathakilamathapariḷāhānaṁ abhinimmadanāya gāmante abhiramāpanāya manussakantesu sīlesu samādapanāya; evameva kho, Aggivessana, ariyasāvakassa ime cattāro satipaṭṭhānā cetaso upanibandhanā honti gehasitānañceva sīlānaṁ abhinimmadanāya gehasitānañceva sarasaṅkappānaṁ abhinimmadanāya gehasitānañceva darathakilamathapariḷāhānaṁ abhinimmadanāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya.

220. "Tamenaṁ Tathāgato uttariṁ vineti-- 'ehi tvaṁ, bhikkhu, kāye kāyānupassī viharāhi mā ca kāmūpasaṁhitaṁ vitakkaṁ vitakkesi. Vedanāsu… citte… dhammesu dhammānupassī viharāhi, mā ca kāmūpasaṁhitaṁ vitakkaṁ vitakkesī'"ti.

"So vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidaṁ-- Ekampi jātiṁ dvepi jātiyo …pe… iti sākāraṁ sa-- uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

221. "So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate …pe… yathākammūpage satte pajānāti.

"So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So 'idaṁ dukkhan'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti; 'ime āsavā'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavasamudayo'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodho'ti yathābhūtaṁ pajānāti, 'ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti.

"So hoti bhikkhu khamo sītassa uṇhassa jighacchāya pipāsāya ḍaṁsamakasavātātapasarīsapasamphassānaṁ duruttānaṁ durāgatānaṁ vacanapathānaṁ, uppannānaṁ sārīrikānaṁ (M.125./III,137.) vedanānaṁ dukkhānaṁ tibbānaṁ kharānaṁ kaṭukānaṁ asātānaṁ amanāpānaṁ pāṇaharānaṁ adhivāsakajātiko hoti sabbarāgadosamohanihitaninnītakasāvo āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassa.

222. "Mahallako cepi, Aggivessana, rañño nāgo adanto avinīto kālaṅkaroti, 'adantamaraṇaṁ mahallako rañño nāgo kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati; majjhimo cepi, Aggivessana, rañño nāgo. Daharo cepi, Aggivessana, rañño nāgo adanto avinīto kālaṅkaroti 'adantamaraṇaṁ daharo rañño nāgo kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati; evameva kho, Aggivessana, thero cepi bhikkhu akhīṇāsavo kālaṅkaroti, 'adantamaraṇaṁ thero bhikkhu kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati; majjhimo cepi, Aggivessana, bhikkhu. Navo cepi, Aggivessana, bhikkhu akhīṇāsavo kālaṅkaroti, 'adantamaraṇaṁ navo bhikkhu

kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati.

"Mahallako cepi, Aggivessana, rañño nāgo sudanto suvinīto kālaṅkaroti, 'dantamaraṇaṁ mahallako rañño nāgo kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati; majjhimo cepi, Aggivessana, rañño nāgo… daharo cepi, Aggivessana, rañño nāgo sudanto suvinīto kālaṅkaroti, 'dantamaraṇaṁ daharo rañño nāgo kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati; evameva kho, Aggivessana, thero cepi bhikkhu khīṇāsavo kālaṅkaroti, 'dantamaraṇaṁ thero bhikkhu kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchati; majjhimo cepi, Aggivessana, bhikkhu. Navo cepi, Aggivessana, bhikkhu khīṇāsavo kālaṅkaroti, 'dantamaraṇaṁ navo bhikkhu kālaṅkato'tveva saṅkhaṁ gacchatī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Aciravato samaṇuddeso Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Dantabhūmisuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.126./III,138.)

(M.126.) (6) Bhūmijasuttaṁ

►T.46.(173)(vol.1.709.)

223. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Bhūmijo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena jayasenassa rājakumārassa nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Jayaseno rājakumāro yenāyasmā bhūmijo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā bhūmijena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Jayaseno rājakumāro āyasmantaṁ bhūmijaṁ etadavoca-- "Santi, bho bhūmija, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- 'āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāyā'ti. Idha bhoto bhūmijassa satthā kiṁvādī kimakkhāyī"ti? "Na kho metaṁ, rājakumāra, Bhagavato sammukhā sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ Bhagavā evaṁ byākareyya-- 'āsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya anāsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. Āsañcepi karitvā yoniso brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa (M.126./III,139.) adhigamāya anāsañcepi karitvā yoniso brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā yoniso brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā yoniso brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāyā'ti. Na kho me taṁ, rājakumāra, Bhagavato sammukhā sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ Bhagavā evaṁ byākareyyā"ti. "Sace kho bhoto bhūmijassa satthā evaṁvādī evamakkhāyī, addhā bhoto bhūmijassa satthā sabbesaṁyeva puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ muddhānaṁ maññe āhacca tiṭṭhatī"ti Atha kho Jayaseno rājakumāro āyasmantaṁ bhūmijaṁ sakeneva thālipākena parivisi.

224. Atha kho āyasmā bhūmijo pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā bhūmijo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idhāhaṁ, bhante, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena jayasenassa rājakumārassa nivesanaṁ tenupasaṅkamiṁ; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdiṁ. Atha kho, bhante, Jayaseno rājakumāro yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mayā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ

sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho, bhante, Jayaseno rājakumāro maṁ etadavoca-- 'Santi, bho bhūmija, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino-- āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāyā'ti. 'Idha bhoto bhūmijassa satthā kiṁvādī kimakkhāyī'ti? Evaṁ vutte ahaṁ, bhante, jayasenaṁ rājakumāraṁ etadavocaṁ-- 'Na kho me taṁ, rājakumāra, Bhagavato sammukhā sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ Bhagavā evaṁ byākareyya-- āsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā ayoniso brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. Āsañcepi karitvā yoniso brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā yoniso brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāyāti. Na kho me taṁ, rājakumāra, Bhagavato sammukhā sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ. Ṭhānañca kho etaṁ vijjati yaṁ Bhagavā evaṁ byākareyyā'ti. 'Sace bhoto bhūmijassa satthā evaṁvādī evamakkhāyī, addhā bhoto bhūmijassa satthā sabbesaṁyeva puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ muddhānaṁ maññe āhacca tiṭṭhatī'ti. 'Kaccāhaṁ, bhante, evaṁ puṭṭho evaṁ byākaramāno vuttavādī ceva Bhagavato homi, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhāmi, dhammassa cānudhammaṁ byākaromi, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī'"ti?
(M.126./III,140.) "Taggha tvaṁ, bhūmija, evaṁ puṭṭho evaṁ byākaramāno vuttavādī ceva me hosi, na ca maṁ abhūtena abbhācikkhasi, dhammassa cānudhammaṁ byākarosi, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchati. Ye hi keci, bhūmija, samaṇā vā brāhmaṇā vā micchādiṭṭhino micchāsaṅkappā micchāvācā micchākammantā micchā-- ājīvā micchāvāyāmā micchāsatī micchāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

225. "Seyyathāpi, bhūmija, puriso telatthiko telagavesī telapariyesanaṁ caramāno vālikaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya. Āsañcepi karitvā vālikaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya, abhabbo telassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā vālikaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya, abhabbo telassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā vālikaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya, abhabbo telassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā vālikaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya, abhabbo telassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, telassa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā micchādiṭṭhino micchāsaṅkappā micchāvācā micchākammantā micchā-- ājīvā micchāvāyāmā micchāsatī micchāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. (M.126./III,141.) Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

"Seyyathāpi bhūmija, puriso khīratthiko khīragavesī khīrapariyesanaṁ caramāno gāviṁ taruṇavacchaṁ visāṇato āviñcheyya. Āsañcepi karitvā gāviṁ taruṇavacchaṁ visāṇato āviñcheyya, abhabbo khīrassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā gāviṁ taruṇavacchaṁ visāṇato āviñcheyya, abhabbo khīrassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija,

khīrassa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā micchādiṭṭhino …pe… micchāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

226. "Seyyathāpi, bhūmija, puriso navanītatthiko navanītagavesī navanītapariyesanaṁ caramāno udakaṁ kalase āsiñcitvā matthena āviñcheyya. Āsañcepi karitvā udakaṁ kalase āsiñcitvā matthena āviñcheyya, abhabbo navanītassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā udakaṁ kalase āsiñcitvā matthena āviñcheyya, abhabbo navanītassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, navanītassa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā micchādiṭṭhino …pe… micchāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

"Seyyathāpi, bhūmija, puriso aggitthiko aggigavesī aggipariyesanaṁ caramāno allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ uttarāraṇiṁ (M.126./III,142.) ādāya abhimantheyya. Āsañcepi karitvā allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimantheyya, abhabbo aggissa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā allaṁ kaṭṭhaṁ sasnehaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimantheyya, abhabbo aggissa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, aggissa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā micchādiṭṭhino …pe… micchāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe…āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, abhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Ayoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya. Ye hi keci, bhūmija, samaṇā vā brāhmaṇā vā sammādiṭṭhino sammāsaṅkappā sammāvācā sammākammantā sammā-- ājīvā sammāvāyāmā sammāsatī sammāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

227. "Seyyathāpi, bhūmija, puriso telatthiko telagavesī telapariyesanaṁ caramāno tilapiṭṭhaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya. Āsañcepi karitvā tilapiṭṭhaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya, bhabbo telassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā tilapiṭṭhaṁ doṇiyā ākiritvā udakena paripphosakaṁ paripphosakaṁ pīḷeyya, bhabbo telassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, telassa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā sammādiṭṭhino …pe… sammāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, (M.126./III,143.) bhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

"Seyyathāpi, bhūmija, puriso khīratthiko khīragavesī khīrapariyesanaṁ caramāno gāviṁ taruṇavacchaṁ thanato āviñcheyya. Āsañcepi karitvā gāviṁ taruṇavacchaṁ thanato āviñcheyya, bhabbo khīrassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā gāviṁ taruṇavacchaṁ thanato āviñcheyya, bhabbo khīrassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, khīrassa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā sammādiṭṭhino …pe… sammāsamādhino te āsañcepi karitvā …pe… anāsañcepi karitvā …pe… āsañca anāsañcepi

karitvā …pe… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

228. "Seyyathāpi, bhūmija, puriso navanītatthiko navanītagavesī navanītapariyesanaṁ caramāno dadhiṁ kalase āsiñcitvā matthena āviñcheyya. Āsañcepi karitvā dadhiṁ kalase āsiñcitvā matthena āviñcheyya, bhabbo navanītassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā… āsañca anāsañcepi karitvā… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā dadhiṁ kalase āsiñcitvā matthena āviñcheyya, bhabbo navanītassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, navanītassa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā sammādiṭṭhino …pe… sammāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā… āsañca anāsañcepi karitvā nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

"Seyyathāpi, bhūmija, puriso aggitthiko aggigavesī aggipariyesanaṁ caramāno sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimantheyya; (.) āsañcepi karitvā… anāsañcepi karitvā.. āsañca anāsañcepi karitvā… nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā sukkha kaṭṭhaṁ koḷāpaṁ (M.126./III,144.) uttarāraṇiṁ ādāya abhimantheyya, bhabbo aggissa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, aggissa adhigamāya. Evameva kho, bhūmija, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā sammādiṭṭhino …pe… sammāsamādhino te āsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; āsañca anāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya; nevāsaṁ nānāsañcepi karitvā brahmacariyaṁ caranti, bhabbā phalassa adhigamāya. Taṁ kissa hetu? Yoni hesā, bhūmija, phalassa adhigamāya.

"Sace kho taṁ, bhūmija, jayasenassa rājakumārassa imā catasso upamā paṭibhāyeyyuṁ anacchariyaṁ te Jayaseno rājakumāro pasīdeyya, pasanno ca te pasannākāraṁ kareyyā"ti. "Kuto pana maṁ, bhante, jayasenassa rājakumārassa imā catasso upamā paṭibhāyissanti anacchariyā pubbe assutapubbā, seyyathāpi Bhagavantan"ti?

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā bhūmijo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Bhūmijasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.127.) (7) Anuruddhasuttaṁ

▶T.46.(79)(vol.1.549.)

229. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Pañcakaṅgo thapati aññataraṁ purisaṁ āmantesi-- "Ehi tvaṁ, ambho purisa, yenāyasmā Anuruddho tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena āyasmato Anuruddhassa pāde sirasā vandāhi -- 'Pañcakaṅgo, bhante, thapati āyasmato Anuruddhassa (M.127./III,145.) pāde sirasā vandatī'ti; evañca vadehi -- 'adhivāsetu kira, bhante, āyasmā Anuruddho Pañcakaṅgassa thapatissa svātanāya attacatuttho bhattaṁ; yena ca kira, bhante, āyasmā Anuruddho pagevataraṁ āgaccheyya; Pañcakaṅgo, bhante, thapati bahukicco bahukaraṇīyo rājakaraṇīyenā'"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho so puriso Pañcakaṅgassa thapatissa paṭissutvā yenāyasmā Anuruddho tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Anuruddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavoca-- "Pañcakaṅgo, bhante, thapati āyasmato Anuruddhassa pāde sirasā vandati, evañca vadeti-- 'adhivāsetu kira, bhante, āyasmā Anuruddho Pañcakaṅgassa thapatissa svātanāya attacatuttho bhattaṁ; yena ca kira, bhante, āyasmā Anuruddho pagevataraṁ āgaccheyya; Pañcakaṅgo, bhante, thapati bahukicco bahukaraṇīyo rājakaraṇīyenā'"ti. Adhivāsesi kho āyasmā Anuruddho tuṇhībhāvena.

230. Atha kho āyasmā Anuruddho tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ

nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Pañcakaṅgassa thapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Anuruddhaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Anuruddhaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavoca--

"Idha maṁ, bhante, therā bhikkhū upasaṅkamitvā evamāhaṁsu-- 'appamāṇaṁ, gahapati, cetovimuttiṁ bhāvehī'ti. Ekacce therā evamāhaṁsu-- 'mahaggataṁ, gahapati, cetovimuttiṁ bhāvehī'ti. Yā cāyaṁ, bhante, appamāṇā cetovimutti yā ca mahaggatā cetovimutti-- ime dhammā nānatthā ceva (M.127./III,146.) nānābyañjanā ca, udāhu ekatthā byañjanameva nānan"ti? "Tena hi, gahapati, taṁ yevettha paṭibhātu. Apaṇṇakante ito bhavissatī"ti. "Mayhaṁ kho, bhante, evaṁ hoti-- 'yā cāyaṁ appamāṇā cetovimutti yā ca mahaggatā cetovimutti ime dhammā ekatthā byañjanameva nānan'"ti. "Yā cāyaṁ, gahapati, appamāṇā cetovimutti yā ca mahaggatā cetovimutti ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca Tadamināpetaṁ, gahapati, pariyāyena veditabbaṁ yathā ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca".

"Katamā ca, gahapati, appamāṇā cetovimutti? Idha, gahapati, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ tathā tatiyaṁ tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Karuṇāsahagatena cetasā… muditāsahagatena cetasā… upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ tathā tatiyaṁ tathā catutthaṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Ayaṁ vuccati, gahapati, appamāṇā cetovimutti.

231. "Katamā ca, gahapati, mahaggatā cetovimutti? Idha, gahapati, bhikkhu yāvatā ekaṁ rukkhamūlaṁ mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayaṁ vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Idha pana, gahapati, bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā rukkhamūlāni mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayampi vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Idha pana, gahapati, bhikkhu yāvatā ekaṁ gāmakkhettaṁ mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayampi vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Idha pana, gahapati bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā gāmakkhettāni mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayampi vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Idha pana, gahapati, bhikkhu yāvatā ekaṁ mahārajjaṁ mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayampi vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Idha pana, (M.127./III,147.) gahapati, bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā mahārajjāni mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayampi vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Idha pana, gahapati, bhikkhu yāvatā samuddapariyantaṁ pathaviṁ mahaggatanti pharitvā adhimuccitvā viharati. Ayampi vuccati, gahapati, mahaggatā cetovimutti. Iminā kho etaṁ, gahapati, pariyāyena veditabbaṁ yathā ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca.

232. "Catasso kho imā gahapati, bhavūpapattiyo. Katamā catasso? Idha, gahapati, ekacco 'parittābhā'ti pharitvā adhimuccitvā viharati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parittābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Idha pana, gahapati, ekacco 'appamāṇābhā'ti pharitvā adhimuccitvā viharati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā appamāṇābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Idha pana, gahapati, ekacco 'saṁkiliṭṭhābhā'ti pharitvā adhimuccitvā viharati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā saṁkiliṭṭhābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Idha pana, gahapati, ekacco 'parisuddhābhā'ti pharitvā adhimuccitvā viharati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parisuddhābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Imā kho, gahapati, catasso bhavūpapattiyo.

“Hoti kho so, gahapati, samayo, yā tā devatā ekajjhaṁ sannipatanti, tāsaṁ ekajjhaṁ sannipatitānaṁ vaṇṇanānattañhi kho paññāyati no ca ābhānānattaṁ Seyyathāpi, gahapati, puriso sambahulāni telappadīpāni ekaṁ gharaṁ paveseyya. Tesaṁ ekaṁ gharaṁ pavesitānaṁ accinānattañhi kho paññāyetha, no ca ābhānānattaṁ; evameva kho, gahapati, hoti kho so samayo, yā tā devatā ekajjhaṁ sannipatanti (M.127./III,148.) tāsaṁ ekajjhaṁ sannipatitānaṁ vaṇṇanānattañhi kho paññāyati, no ca ābhānānattaṁ.

“Hoti kho so, gahapati, samayo, yā tā devatā tato vipakkamanti, tāsaṁ tato vipakkamantīnaṁ vaṇṇanānattañceva paññāyati ābhānānattañca. Seyyathāpi, gahapati, puriso tāni sambahulāni telappadīpāni tamhā gharā nīhareyya. Tesaṁ tato nīhatānaṁ accinānattañceva paññāyetha ābhānānattañca; evameva kho, gahapati, hoti kho so samayo, yā tā devatā tato vipakkamanti, tāsaṁ tato vipakkamantīnaṁ vaṇṇanānattañceva paññāyati ābhānānattañca.

“Na kho, gahapati, tāsaṁ devatānaṁ evaṁ hoti-- ‘idaṁ amhākaṁ niccanti vā dhuvanti vā sassatan’ti vā, api ca yattha yattheva tā devatā abhinivisanti tattha tattheva tā devatā abhiramanti. Seyyathāpi, gahapati, makkhikānaṁ kājena vā piṭakena vā harīyamānānaṁ na evaṁ hoti-- ‘idaṁ amhākaṁ niccanti vā dhuvanti vā sassatan’ti vā, api ca yattha yattheva tā makkhikā abhinivisanti tattha tattheva tā makkhikā abhiramanti; evameva kho, gahapati, tāsaṁ devatānaṁ na evaṁ hoti-- ‘idaṁ amhākaṁ niccanti vā dhuvanti vā sassatan’ti vā, api ca yattha yattheva tā devatā abhinivisanti tattha tattheva tā devatā abhiramantī”ti.

233. Evaṁ vutte, āyasmā sabhiyo Kaccāno āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavoca-- “Sādhu, bhante Anuruddha! Atthi ca me ettha uttariṁ paṭipucchitabbaṁ. Yā tā, bhante, devatā ābhā sabbā tā parittābhā udāhu santettha ekaccā devatā appamāṇābhā”ti? “Tadaṅgena kho, āvuso Kaccāna, santettha ekaccā devatā parittābhā, santi panettha ekaccā devatā appamāṇābhā”ti. “Ko nu kho, bhante Anuruddha, hetu ko paccayo yena tāsaṁ devatānaṁ ekaṁ devanikāyaṁ upapannānaṁ santettha (M.127./III,149.) ekaccā devatā parittābhā, santi panettha ekaccā devatā appamāṇābhā”ti?

“Tena hāvuso Kaccāna, taṁyevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, āvuso Kaccāna yvāyaṁ bhikkhu yāvatā ekaṁ rukkhamūlaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati, yocāyaṁ bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā rukkhamūlāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ katamā cittabhāvanā mahaggatatarā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā rukkhamūlāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- ayaṁ imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ mahaggatatarā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, āvuso Kaccāna, yvāyaṁ bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā rukkhamūlāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati, yocāyaṁ bhikkhu yāvatā ekaṁ gāmakkhettaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ katamā cittabhāvanā mahaggatatarā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, bhikkhu yāvatā ekaṁ gāmakkhettaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati -- ayaṁ imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ mahaggatatarā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, āvuso Kaccāna, yvāyaṁ bhikkhu yāvatā ekaṁ gāmakkhettaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati, yocāyaṁ bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā gāmakkhettāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ katamā cittabhāvanā mahaggatatarā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā gāmakkhettāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati ayaṁ imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ mahaggatatarā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, āvuso Kaccāna, yvāyaṁ bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā gāmakkhettāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati, yocāyaṁ bhikkhu yāvatā ekaṁ mahārajjaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ katamā cittabhāvanā mahaggatatarā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, bhikkhu yāvatā

ekaṁ mahārajjaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- ayaṁ imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ mahaggatatarā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, āvuso Kaccāna, yvāyaṁ bhikkhu yāvatā ekaṁ mahārajjaṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā (M.127./III,150.) adhimuccitvā viharati, yocāyaṁ bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā mahārajjāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ katamā cittabhāvanā mahaggatatarā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā mahārajjāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- ayaṁ imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ mahaggatatarā”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, āvuso Kaccāna, yvāyaṁ bhikkhu yāvatā dve vā tīṇi vā mahārajjāni ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati, yocāyaṁ bhikkhu yāvatā samuddapariyantaṁ pathaviṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ katamā cittabhāvanā mahaggatatarā”ti? “Yvāyaṁ, bhante, bhikkhu yāvatā samuddapariyantaṁ pathaviṁ ‘mahaggatan’ti pharitvā adhimuccitvā viharati-- ayaṁ imāsaṁ ubhinnaṁ cittabhāvanānaṁ mahaggatatarā”ti? “Ayaṁ kho, āvuso kaccāna, hetu ayaṁ paccayo, yena tāsaṁ devatānaṁ ekaṁ devanikāyaṁ upapannānaṁ santettha ekaccā devatā parittābhā, santi panettha ekaccā devatā appamāṇābhā”ti.

234. “Sādhu, bhante Anuruddha! Atthi ca me ettha uttariṁ paṭipucchitabbaṁ. Yāvatā, bhante, devatā ābhā sabbā tā saṁkiliṭṭhābhā udāhu santettha ekaccā devatā parisuddhābhā”ti? (M.127./III,151.) “Tadaṅgena kho, āvuso Kaccāna, santettha ekaccā devatā saṁkiliṭṭhābhā, santi panettha ekaccā devatā parisuddhābhā”ti. “Ko nu kho, bhante, Anuruddha, hetu ko paccayo, yena tāsaṁ devatānaṁ ekaṁ devanikāyaṁ upapannānaṁ santettha ekaccā devatā saṁkiliṭṭhābhā, santi panettha ekaccā devatā parisuddhābhā”ti?

“Tena hāvuso Kaccāna, upamaṁ te karissāmi. Upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ ājānanti. Seyyathāpi, āvuso Kaccāna, telappadīpassa jhāyato telampi aparisuddhaṁ vaṭṭipi aparisuddhā. So telassapi aparisuddhattā vaṭṭiyāpi aparisuddhattā andhandhaṁ viya jhāyati; evameva kho, āvuso Kaccāna, idhekacco bhikkhu ‘saṁkiliṭṭhābhā’ti pharitvā adhimuccitvā viharati, tassa kāyaduṭṭhullampi na suppaṭippassaddhaṁ hoti, thinamiddhampi na susamūhataṁ hoti uddhaccakukkuccampi na suppaṭivinītaṁ hoti. So kāyaduṭṭhullassapi na suppaṭippassaddhattā thinamiddhassapi na susamūhatattā uddhaccakukkuccassapi na suppaṭivinītattā andhandhaṁ viya jhāyati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā saṁkiliṭṭhābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Seyyathāpi, āvuso Kaccāna, telappadīpassa jhāyato telampi parisuddhaṁ vaṭṭipi parisuddhā. So telassapi parisuddhattā vaṭṭiyāpi parisuddhattā na andhandhaṁ viya jhāyati; evameva kho, āvuso Kaccāna, idhekacco bhikkhu ‘parisuddhābhā’ti pharitvā adhimuccitvā viharati. Tassa kāyaduṭṭhullampi suppaṭippassaddhaṁ hoti, thinamiddhampi susamūhataṁ hoti, uddhaccakukkuccampi suppaṭivinītaṁ hoti. So kāyaduṭṭhullassapi suppaṭippassaddhattā thinamiddhassapi susamūhatattā uddhaccakukkuccassapi suppaṭivinītattā na andhandhaṁ viya jhāyati. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parisuddhābhānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. (M.127./III,152.) Ayaṁ kho, āvuso Kaccāna, hetu ayaṁ paccayo yena tāsaṁ devatānaṁ ekaṁ devanikāyaṁ upapannānaṁ santettha ekaccā devatā saṁkiliṭṭhābhā, santi panettha ekaccā devatā parisuddhābhā”ti.

235. Evaṁ vutte, āyasmā sabhiyo Kaccāno āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etadavoca-- “Sādhu, bhante Anuruddha! Na, bhante, āyasmā Anuruddho evamāha-- ‘evaṁ me sutan’ti vā ‘evaṁ arahati bhavitun’ti vā; atha ca pana, bhante, āyasmā Anuruddho ‘evampi tā devatā itipi tā devatā’tveva bhāsati. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- ‘addhā āyasmatā Anuruddhena tāhi devatāhi saddhiṁ sannivutthapubbañceva sallapitapubbañca sākacchā ca samāpajjitapubbā’”ti. “Addhā kho ayaṁ, āvuso Kaccāna, āsajja upanīya vācā bhāsitā, api ca te ahaṁ byākarissāmi-- ‘dīgharattaṁ kho me, āvuso Kaccāna, tāhi devatāhi saddhiṁ sannivutthapubbañceva sallapitapubbañca sākacchā ca samāpajjitapubbā’”ti.

Evaṁ vutte, āyasmā sabhiyo Kaccāno Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca-- “Lābhā te,

gahapati, suladdhaṁ te, gahapati, yaṁ tvañceva taṁ kaṅkhādhammaṁ pahāsi, mayañcimaṁ dhammapariyāyaṁ alatthamhā savanāyā”ti.

Anuruddhasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.128.) (8) Upakkilesasuttaṁ

▶T.46.(72)(vol.1.532.)、T.125.(24.8)(vol.2.626.)

236. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Tena kho pana samayena Kosambiyaṁ bhikkhū bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharanti. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā (M.128./III,153.) Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- “Idha, bhante, Kosambiyaṁ bhikkhū bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharanti. Sādhu, bhante, Bhagavā yena te bhikkhū tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā”ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Bhagavā yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca-- “Alaṁ, bhikkhave, mā bhaṇḍanaṁ, mā kalahaṁ, mā viggahaṁ, mā vivādan”ti.

Evaṁ vutte, aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- “Agametu, bhante! Bhagavā dhammassāmī; appossukko, bhante, Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharatu; mayametena bhaṇḍanena kalahena viggahena vivādena paññāyissāmā”ti. Dutiyampi kho Bhagavā te bhikkhū etadavoca-- “Alaṁ, bhikkhave, mā bhaṇḍanaṁ, mā kalahaṁ, mā viggahaṁ, mā vivādan”ti. Dutiyampi kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- “Agametu, bhante! Bhagavā dhammassāmī; appossukko, bhante, Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharatu; mayametena bhaṇḍanena kalahena viggahena vivādena paññāyissāmā”ti. Tatiyampi kho Bhagavā te bhikkhū etadavoca-- “Alaṁ, bhikkhave, mā bhaṇḍanaṁ, mā kalahaṁ, mā viggahaṁ, mā vivādan”ti. Tatiyampi kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- “Agametu, bhante, Bhagavā dhammassāmī; appossukko, bhante, Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharatu; mayametena bhaṇḍanena kalahena viggahena vivādena paññāyissāmā”ti.

Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kosambiṁ piṇḍāya pāvisi. Kosambiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya ṭhitakova imā gāthā abhāsi--

(M.128./III,154.) 237. “Puthusaddo samajano, na bālo koci maññatha.
Saṅghasmiṁ bhijjamānasmiṁ, nāññaṁ bhiyyo amaññaruṁ.
“Parimuṭṭhā paṇḍitābhāsā, vācāgocarabhāṇino;
Yāvicchanti mukhāyāmaṁ, yena nītā na taṁ vidū.
“Akkocchi maṁ avadhi maṁ, ajini maṁ ahāsi me;
Ye ca taṁ upanayhanti, veraṁ tesaṁ na sammati.
“Akkocchi maṁ avadhi maṁ, ajini maṁ ahāsi me;
Ye ca taṁ nupanayhanti, veraṁ tesūpasammati.
“Na hi verena verāni, sammantīdha kudācanaṁ;
Averena ca sammanti, esa dhammo sanantano.
“Pare ca na vijānanti, mayamettha yamāmase;
Ye ca tattha vijānanti, tato sammanti medhagā.
“Aṭṭhicchinnā pāṇaharā, gavassadhanahārino;
Raṭṭhaṁ vilumpamānānaṁ, tesampi hoti saṅgati.
Kasmā tumhākaṁ no siyā.
“Sace labhetha nipakaṁ sahāyaṁ, saddhiṁ caraṁ sādhuvihāri dhīraṁ.
Abhibhuyya sabbāni parissayāni, careyya tenattamano satīmā.

"No ce labhetha nipakaṁ sahāyaṁ, saddhiṁ caraṁ sādhuvihāri dhīraṁ.
Rājāva raṭṭhaṁ vijitaṁ pahāya, eko care mātaṅgaraññeva nāgo.
"Ekassa caritaṁ seyyo, natthi bāle sahāyatā;
Eko care na ca pāpāni kayirā, appossukko mātaṅgaraññeva nāgo"ti.

238. Atha kho Bhagavā ṭhitakova imā gāthā bhāsitvā yena bālakaloṇakāragāmo tenupasaṅkami. Tena kho pana (M.128./III,155.) samayena āyasmā Bhagu bālakaloṇakāragāme viharati. Addasā kho āyasmā Bhagu Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna āsanaṁ paññapesi udakañca pādānaṁ dhovanaṁ. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja pāde pakkhālesi. Āyasmāpi kho Bhagu Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Bhaguṁ Bhagavā etadavoca-- "Kacci, bhikkhu, khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci piṇḍakena na kilamasī"ti? "Khamanīyaṁ Bhagavā, yāpanīyaṁ Bhagavā, na cāhaṁ, bhante, piṇḍakena kilamāmī"ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Bhaguṁ dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā uṭṭhāyāsanā yena pācīnavaṁsadāyo tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Nandiyo āyasmā ca Kimilo pācīnavaṁsadāye viharanti. Addasā kho dāyapālo Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna Bhagavantaṁ etadavoca-- "Mā, mahāsamaṇa, etaṁ dāyaṁ pāvisi. Santettha tayo kulaputtā attakāmarūpā viharanti. Mā tesaṁ aphāsumakāsī"ti. Assosi kho āyasmā Anuruddho dāyapālassa Bhagavatā saddhiṁ mantayamānassa. Sutvāna dāyapālaṁ etadavoca-- "Mā, āvuso dāyapāla, Bhagavantaṁ vāresi. Satthā no Bhagavā anuppatto"ti.

239. Atha kho āyasmā Anuruddho yenāyasmā ca Nandiyo yenāyasmā ca Kimilo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantañca Nandiyaṁ āyasmantañca Kimilaṁ etadavoca-- "Abhikkamathāyasmanto, abhikkamathāyasmanto, satthā no Bhagavā anuppatto"ti. Atha kho āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Nandiyo āyasmā ca Kimilo Bhagavantaṁ paccuggantvā eko Bhagavato pattacīvaraṁ paṭiggahesi, eko āsanaṁ paññapesi, eko pādodakaṁ upaṭṭhapesi. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja pāde pakkhālesi. Tepi kho āyasmanto Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Anuruddhaṁ Bhagavā etadavoca-- "Kacci vo, Anuruddhā, khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci piṇḍakena na kilamathā"ti? (M.128./III,156.) "Khamanīyaṁ Bhagavā, yāpanīyaṁ Bhagavā, na ca mayaṁ, bhante, piṇḍakena kilamāmā"ti. "Kacci pana vo, Anuruddhā, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharathā"ti? "Taggha mayaṁ, bhante, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharāmā"ti. "Yathā kathaṁ pana tumhe, Anuruddhā, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharathā"ti? "Idha mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- 'lābhā vata me, suladdhaṁ vata me yohaṁ evarūpehi sabrahmacārīhi saddhiṁ viharāmī'ti. Tassa mayhaṁ, bhante, imesu āyasmantesu mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca, mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca, mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca. Tassa, mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- 'yaṁnūnāhaṁ sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vatteyyan'ti. So kho ahaṁ, bhante, sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vattāmi. Nānā hi kho no, bhante, kāyā, ekañca pana maññe cittan"ti.

Āyasmāpi kho Nandiyo …pe… āyasmāpi kho Kimilo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Mayhampi kho, bhante, evaṁ hoti-- 'lābhā vata me, suladdhaṁ vata me yohaṁ evarūpehi sabrahmacārīhi saddhiṁ viharāmī'ti. Tassa mayhaṁ, bhante, imesu āyasmantesu mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca, mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca, mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ āvi ceva raho ca. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti-- 'yaṁnūnāhaṁ sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vatteyyan'ti. So kho ahaṁ, bhante, sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā imesaṁyeva āyasmantānaṁ cittassa vasena vattāmi. Nānā hi kho no, bhante, kāyā, ekañca pana maññe

cittanti. Evaṁ kho mayaṁ, bhante, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharāmā”ti.

240. “Sādhu, sādhu, Anuruddhā! Kacci pana vo, Anuruddhā, appamattā ātāpino pahitattā viharathā”ti? (M.128./III,157.) “Taggha mayaṁ, bhante, appamattā ātāpino pahitattā viharāmā”ti. “Yathā kathaṁ pana tumhe, Anuruddhā, appamattā ātāpino pahitattā viharathā”ti? “Idha, bhante, amhākaṁ yo paṭhamaṁ gāmato piṇḍāya paṭikkamati, so āsanāni paññapeti, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhāpeti, avakkārapātiṁ upaṭṭhāpeti. Yo pacchā gāmato piṇḍāya paṭikkamati-- sace hoti bhuttāvaseso, sace ākaṅkhati, bhuñjati; no ce ākaṅkhati, appaharite vā chaḍḍeti apāṇake vā udake opilāpeti-- so āsanāni paṭisāmeti, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ paṭisāmeti, avakkārapātiṁ dhovitvā paṭisāmeti, bhattaggaṁ sammajjati. Yo passati pānīyaghaṭaṁ vā paribhojanīyaghaṭaṁ vā vaccaghaṭaṁ vā rittaṁ tucchaṁ so upaṭṭhāpeti. Sacassa hoti avisayhaṁ, hatthavikārena dutiyaṁ āmantetvā hatthavilaṅghakena upaṭṭhāpema, na tveva mayaṁ, bhante, tappaccayā vācaṁ bhindāma. Pañcāhikaṁ kho pana mayaṁ, bhante, sabbarattiṁ dhammiyā kathāya sannisīdāma. Evaṁ kho mayaṁ, bhante, appamattā ātāpino pahitattā viharāmā”ti.

241. “Sādhu, sādhu, Anuruddhā! Atthi pana vo, Anuruddhā, evaṁ appamattānaṁ ātāpīnaṁ pahitattānaṁ viharataṁ uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro”ti? “Idha mayaṁ, bhante, appamattā ātāpino pahitattā viharantā obhāsañceva sañjānāma dassanañca rūpānaṁ. So kho pana no obhāso nacirasseva antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ; tañca nimittaṁ nappaṭivijjhāmā”ti.

“Taṁ kho pana vo, Anuruddhā, nimittaṁ paṭivijjhitabbaṁ. Ahampi sudaṁ, Anuruddhā, pubbeva sambodhā anabhisambuddho bodhisattova samāno obhāsañceva sañjānāmi dassanañca rūpānaṁ. So kho pana me obhāso (M.128./III,158.) nacirasseva antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Ko nu kho hetu ko paccayo yena me obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānan’ti? Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Vicikicchā kho me udapādi, vicikicchādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissatī’”ti.

“So kho ahaṁ, Anuruddhā, appamatto ātāpī pahitatto viharanto obhāsañceva sañjānāmi dassanañca rūpānaṁ. So kho pana me obhāso nacirasseva antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Ko nu kho hetu ko paccayo yena me obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānan’ti? Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Amanasikāro kho me udapādi, amanasikārādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati na amanasikāro’”ti.

“So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Thinamiddhaṁ kho me udapādi, thinamiddhādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati na amanasikāro na thinamiddhan’”ti.

“So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Chambhitattaṁ kho me udapādi, chambhitattādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Seyyathāpi, Anuruddhā, puriso addhānamaggappaṭipanno, tassa ubhatopasse vaṭṭakā uppateyyuṁ, tassa tatonidānaṁ chambhitattaṁ uppajjeyya; evameva kho me, Anuruddhā, chambhitattaṁ udapādi, chambhitattādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi (M.128./III,159.) yathā me puna na vicikicchā uppajjissati na amanasikāro na thinamiddhaṁ na chambhitattan’”ti.

“So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Uppilaṁ kho me udapādi, uppilādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ Seyyathāpi, Anuruddhā, puriso ekaṁ

nidhimukhaṁ gavesanto sakideva pañcanidhimukhāni adhigaccheyya, tassa tatonidānaṁ uppilaṁ uppajjeyya; evameva kho me, Anuruddhā, uppilaṁ udapādi, uppilādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilan'"ti.

"So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- 'Duṭṭhullaṁ kho me udapādi, duṭṭhullādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilaṁ, na duṭṭhullan'"ti.

"So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- 'Accāraddhavīriyaṁ kho me udapādi, accāraddhavīriyādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Seyyathāpi, Anuruddhā, puriso ubhohi hatthehi vaṭṭakaṁ gāḷhaṁ gaṇheyya, so tattheva patameyya; evameva kho me, Anuruddhā, accāraddhavīriyaṁ udapādi, accāraddhavīriyādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilaṁ, na duṭṭhullaṁ, na accāraddhavīriyan'"ti.

"So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- 'Atilīnavīriyaṁ kho me (M.128./III,160.) udapādi atilīnavīriyādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Seyyathāpi, Anuruddhā, puriso vaṭṭakaṁ sithilaṁ gaṇheyya, so tassa hatthato uppateyya; evameva kho me, Anuruddhā, atilīnavīriyaṁ udapādi, atilīnavīriyādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilaṁ, na duṭṭhullaṁ, na accāraddhavīriyaṁ, na atilīnavīriyan'"ti.

"So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- 'Abhijappā kho me udapādi, abhijappādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilaṁ, na duṭṭhullaṁ, na accāraddhavīriyaṁ, na atilīnavīriyaṁ, na abhijappā'"ti.

"So kho ahaṁ, Anuruddhā …pe… tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- 'Nānattasaññā kho me udapādi, nānattasaññādhikaraṇañca pana me samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilaṁ, na duṭṭhullaṁ, na accāraddhavīriyaṁ, na atilīnavīriyaṁ, na abhijappā, na nānattasaññā'"ti.

"So kho ahaṁ, Anuruddhā, appamatto ātāpī pahitatto viharanto obhāsañceva sañjānāmi dassanañca rūpānaṁ. So kho pana me obhāso nacirasseva antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Tassa mayhaṁ Anuruddhā etadahosi-- 'ko nu kho hetu ko paccayo yena me obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānan'ti. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- 'Atinijjhāyitattaṁ kho me rūpānaṁ udapādi, atinijjhāyitattādhikaraṇañca pana me rūpānaṁ samādhi cavi. Samādhimhi cute obhāso antaradhāyati dassanañca rūpānaṁ. Sohaṁ tathā karissāmi yathā me puna na vicikicchā uppajjissati, na amanasikāro, na thinamiddhaṁ, na chambhitattaṁ, na uppilaṁ, na duṭṭhullaṁ, na accāraddhavīriyaṁ, na atilīnavīriyaṁ, na abhijappā, na nānattasaññā, na atinijjhāyitattaṁ rūpānan'"ti.

242. "So kho ahaṁ, Anuruddhā, 'vicikicchā cittassa upakkileso'ti iti viditvā vicikicchaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, 'amanasikāro cittassa upakkileso'ti-- iti viditvā amanasikāraṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, 'thinamiddhaṁ cittassa upakkileso'ti-- iti viditvā thinamiddhaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, 'chambhitattaṁ cittassa upakkileso'ti--

iti viditvā chambhitattaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘uppilaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā uppilaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘duṭṭhullaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā duṭṭhullaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘accāraddhavīriyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā accāraddhavīriyaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘atilīnavīriyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā atilīnavīriyaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘abhijappā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā abhijappaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘nānattasaññā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā nānattasaññaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ, ‘atinijjhāyitattaṁ rūpānaṁ (M.128./III,161.) cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā atinijjhāyitattaṁ rūpānaṁ cittassa upakkilesaṁ pajahiṁ.

243. “So kho ahaṁ, Anuruddhā, appamatto ātāpī pahitatto viharanto obhāsañhi kho sañjānāmi, na ca rūpāni passāmi; rūpāni hi kho passāmi, na ca obhāsaṁ sañjānāmi-- ‘kevalampi rattiṁ, kevalampi divaṁ, kevalampi rattindivaṁ’. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Ko nu kho hetu ko paccayo yvāhaṁ obhāsañhi kho sañjānāmi na ca rūpāni passāmi; rūpāni hi kho passāmi na ca obhāsaṁ sañjānāmi-- kevalampi rattiṁ, kevalampi divaṁ, kevalampi rattindivan’ti. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Yasmiñhi kho ahaṁ samaye rūpanimittaṁ amanasikaritvā obhāsanimittaṁ manasi karomi, obhāsañhi kho tasmiṁ samaye sañjānāmi, na ca rūpāni passāmi. Yasmiṁ panāhaṁ samaye obhāsanimittaṁ amanasikaritvā rūpanimittaṁ manasi karomi, rūpāni hi kho tasmiṁ samaye passāmi na ca obhāsaṁ sañjānāmi-- kevalampi rattiṁ, kevalampi divaṁ, kevalampi rattindivan’”ti.

“So kho ahaṁ, Anuruddhā, appamatto ātāpī pahitatto viharanto parittañceva obhāsaṁ sañjānāmi, parittāni ca rūpāni passāmi; appamāṇañceva obhāsaṁ sañjānāmi, appamāṇāni ca rūpāni passāmi-- kevalampi rattiṁ, kevalampi divaṁ, kevalampi rattindivaṁ. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Ko nu kho hetu ko paccayo yvāhaṁ parittañceva obhāsaṁ sañjānāmi, parittāni ca rūpāni passāmi appamāṇañceva obhāsaṁ sañjānāmi, appamāṇāni ca rūpāni passāmi-- kevalampi rattiṁ, kevalampi divaṁ, kevalampi rattindivan’ti. Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Yasmiṁ kho me samaye paritto samādhi hoti, parittaṁ me tasmiṁ samaye cakkhu hoti. Sohaṁ parittena cakkhunā parittañceva obhāsaṁ sañjānāmi, parittāni ca rūpāni passāmi. Yasmiṁ pana me samaye appamāṇo samādhi hoti, appamāṇaṁ me tasmiṁ samaye cakkhu hoti. Sohaṁ appamāṇena cakkhunā appamāṇañceva obhāsaṁ sañjānāmi, appamāṇāni ca rūpāni passāmi-- kevalampi rattiṁ, kevalampi divaṁ, kevalampi rattindivan’”ti.

244. Yato kho (M.128./III,162.) me Anuruddhā, ‘vicikicchā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā vicikicchā cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘amanasikāro cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā amanasikāro cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘thinamiddhaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā thinamiddhaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘chambhitattaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā chambhitattaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘uppilaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā uppilaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘duṭṭhullaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā duṭṭhullaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘accāraddhavīriyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā accāraddhavīriyaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘atilīnavīriyaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā atilīnavīriyaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘abhijappā cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā abhijappā cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘nānattasaññā cittassa upakkileso’ti -- iti viditvā nānattasaññā cittassa upakkileso pahīno ahosi, ‘atinijjhāyitattaṁ rūpānaṁ cittassa upakkileso’ti-- iti viditvā atinijjhāyitattaṁ rūpānaṁ cittassa upakkileso pahīno ahosi.

245. “Tassa mayhaṁ, Anuruddhā, etadahosi-- ‘Ye kho me cittassa upakkilesā te me pahīnā. Handa, dānāhaṁ tividhena samādhiṁ bhāvemī’ti. So kho ahaṁ, Anuruddhā, savitakkampi savicāraṁ samādhiṁ bhāvesiṁ, avitakkampi vicāramattaṁ samādhiṁ bhāvesiṁ, avitakkampi avicāraṁ samādhiṁ bhāvesiṁ, sappītikampi samādhiṁ bhāvesiṁ, nippītikampi samādhiṁ bhāvesiṁ, sātasahagatampi samādhiṁ bhāvesiṁ, upekkhāsahagatampi samādhiṁ bhāvesiṁ. Yato kho me, Anuruddhā, savitakkopi savicāro samādhi bhāvito ahosi,

avitakkopi vicāramatto samādhi bhāvito ahosi, avitakkopi avicāro samādhi bhāvito ahosi, sappītikopi samādhi bhāvito ahosi, nippītikopi samādhi bhāvito ahosi, sātasahagatopi samādhi bhāvito ahosi, upekkhāsahagatopi samādhi bhāvito ahosi. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me cetovimutti. Ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Anuruddho Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Upakkilesasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.129./III,163.)

(M.129.) (9) Bālapaṇḍitasuttaṁ

►T.46.(199)(vol.1.759.)、No.86.(vol.1.907.)

246. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

“Tīṇimāni, bhikkhave, bālassa bālalakkhaṇāni bālanimittāni bālāpadānāni. Katamāni tīṇi? Idha, bhikkhave, bālo duccintitacintī ca hoti dubbhāsitabhāsī ca dukkaṭakammakārī ca. No cetaṁ, bhikkhave, bālo duccintitacintī ca abhavissa dubbhāsitabhāsī ca dukkaṭakammakārī ca kena naṁ paṇḍitā jāneyyuṁ-- ‘bālo ayaṁ bhavaṁ asappuriso’ti? Yasmā ca kho, bhikkhave, bālo duccintitacintī ca hoti dubbhāsitabhāsī ca dukkaṭakammakārī ca tasmā naṁ paṇḍitā jānanti-- ‘bālo ayaṁ bhavaṁ asappuriso’ti. Sa kho so, bhikkhave, bālo tividhaṁ diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. Sace, bhikkhave, bālo sabhāyaṁ vā nisinno hoti, rathikāya vā nisinno hoti, siṅghāṭake vā nisinno hoti; tatra ce jano tajjaṁ tassāruppaṁ kathaṁ manteti. Sace, bhikkhave, bālo pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, surāmerayamajjapamādaṭṭhāyī hoti, tatra, bhikkhave, bālassa evaṁ hoti ‘yaṁ kho jano tajjaṁ tassāruppaṁ kathaṁ manteti, saṁvijjanteva te dhammā mayi, ahañca tesu dhammesu sandissāmī’ti. Idaṁ, bhikkhave, bālo paṭhamaṁ diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti.

247. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bālo passati rājāno coraṁ āgucāriṁ gahetvā vividhā kammakāraṇā kārente-- kasāhipi (M.129./III,164.) tāḷente vettehipi tāḷente addhadaṇḍakehipi tāḷente hatthampi chindante pādampi chindante hatthapādampi chindante kaṇṇampi chindante nāsampi chindante kaṇṇanāsampi chindante bilaṅgathālikampi karonte saṅkhamuṇḍikampi karonte rāhumukhampi karonte jotimālikampi karonte hatthapajjotikampi karonte erakavattikampi karonte cīrakavāsikampi karonte eṇeyyakampi karonte baḷisamaṁsikampi karonte kahāpaṇikampi karonte khārāpatacchikampi karonte palighaparivattikampi karonte palālapīṭhakampi karonte tattenapi telena osiñcante sunakhehipi khādāpente jīvantampi sūle uttāsente asināpi sīsaṁ chindante. Tatra, bhikkhave, bālassa evaṁ hoti-- ‘yathārūpānaṁ kho pāpakānaṁ kammānaṁ hetu rājāno coraṁ āgucāriṁ gahetvā vividhā kammakāraṇā kārenti-- kasāhipi tāḷenti …pe… asināpi sīsaṁ chindanti; saṁvijjanteva te dhammā mayi, ahañca tesu dhammesu sandissāmi. Maṁ cepi rājāno jāneyyuṁ, mampi rājāno gahetvā vividhā kammakāraṇā kāreyyuṁ-- kasāhipi tāḷeyyuṁ …pe… jīvantampi sūle uttāseyyuṁ, asināpi sīsaṁ chindeyyun’ti. Idampi, bhikkhave, bālo dutiyaṁ diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti.

248. “Puna caparaṁ, bhikkhave, bālaṁ pīṭhasamārūḷhaṁ vā mañcasamārūḷhaṁ vā chamāyaṁ vā semānaṁ, yānissa pubbe pāpakāni kammāni katāni kāyena duccaritāni vācāya duccaritāni manasā duccaritāni tānissa tamhi samaye olambanti ajjholambanti abhippalambanti. Seyyathāpi, bhikkhave, mahataṁ pabbatakūṭānaṁ chāyā sāyanhasamayaṁ pathaviyā olambanti ajjholambanti abhippalambanti; evameva kho, bhikkhave, bālaṁ pīṭhasamārūḷhaṁ vā mañcasamārūḷhaṁ vā chamāyaṁ vā semānaṁ, yānissa

pubbe (M.129./III,165.) pāpakāni kammāni katāni kāyena duccaritāni vācāya duccaritāni manasā duccaritāni tānissa tamhi samaye olambanti ajjholambanti abhippalambanti. Tatra, bhikkhave, bālassa evaṁ hoti-- ‘akataṁ vata me kalyāṇaṁ, akataṁ kusalaṁ, akataṁ bhīruttāṇaṁ; kataṁ pāpaṁ, kataṁ luddaṁ, kataṁ kibbisaṁ. Yāvatā, bho, akatakalyāṇānaṁ akatakusalānaṁ akatabhīruttāṇānaṁ katapāpānaṁ kataluddānaṁ katakibbisānaṁ gati taṁ gatiṁ pecca gacchāmī’ti. So socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati. Idampi, bhikkhave, bālo tatiyaṁ diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti.

“Sa kho so, bhikkhave, bālo kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Yaṁ kho taṁ, bhikkhave, sammā vadamāno vadeyya-- ‘ekantaṁ aniṭṭhaṁ ekantaṁ akantaṁ ekantaṁ amanāpan’ti, nirayameva taṁ sammā vadamāno vadeyya-- ‘ekantaṁ aniṭṭhaṁ ekantaṁ akantaṁ ekantaṁ amanāpan’ti. Yāvañcidaṁ, bhikkhave, upamāpi na sukarā yāva dukkhā nirayā”ti.

249. Evaṁ vutte, aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- “Sakkā pana, bhante, upamaṁ kātun”ti? “Sakkā bhikkhū”ti Bhagavā avoca. Seyyathāpi, bhikkhu, coraṁ āgucāriṁ gahetvā rañño dasseyyuṁ-- ‘ayaṁ kho, deva, coro āgucārī, imassa yaṁ icchasi taṁ daṇḍaṁ paṇehī’ti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya-- ‘gacchatha, bho, imaṁ purisaṁ pubbaṇhasamayaṁ sattisatena hanathā’ti Tamenaṁ pubbaṇhasamayaṁ sattisatena haneyyuṁ. Atha rājā majjhanhikasamayaṁ evaṁ vadeyya-- ‘ambho, kathaṁ so puriso’ti? “‘Tatheva, deva, jīvatī’ti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya-- ‘gacchatha, bho, taṁ purisaṁ majjhanhikasamayaṁ sattisatena hanathā’ti. Tamenaṁ majjhanhikasamayaṁ sattisatena haneyyuṁ. Atha rājā sāyanhasamayaṁ evaṁ vadeyya-- ‘ambho, kathaṁ so puriso’ti? ‘Tatheva, deva, jīvatī’ti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya-- ‘gacchatha, bho, taṁ purisaṁ sāyanhasamayaṁ sattisatena hanathā’ti. Tamenaṁ sāyanhasamayaṁ (M.129./III,166.) sattisatena haneyyuṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, api nu so puriso tīhi sattisatehi haññamāno tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyethā”ti? “Ekissāpi, bhante, sattiyā haññamāno so puriso tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyetha, ko pana vādo tīhi sattisatehī”ti?

250. Atha kho Bhagavā parittaṁ pāṇimattaṁ pāsāṇaṁ gahetvā bhikkhū āmantesi-- “Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, katamo nu kho mahantataro-- yo cāyaṁ mayā paritto pāṇimatto pāsāṇo gahito, yo ca himavā pabbatarājā”ti? “Appamattako ayaṁ, bhante, Bhagavatā paritto pāṇimatto pāsāṇo gahito, himavantaṁ pabbatarājānaṁ upanidhāya saṅkhampi na upeti, kalabhāgampi na upeti, upanidhampi na upeti”. “Evameva kho, bhikkhave, yaṁ so puriso tīhi sattisatehi haññamāno tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti taṁ nirayakassa dukkhassa upanidhāya saṅkhampi na upeti, kalabhāgampi na upeti, upanidhampi na upeti”.

“Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā pañcavidhabandhanaṁ nāma kammakāraṇaṁ karonti-- tattaṁ ayokhilaṁ hatthe gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ dutiye hatthe gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ pāde gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ dutiye pāde gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ majjhe urasmiṁ gamenti. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṁ karoti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā saṁvesetvā kuṭhārīhi tacchanti. So tattha dukkhā tibbā …pe… byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā uddhaṁpādaṁ adhosiraṁ gahetvā vāsīhi tacchanti. So tattha dukkhā tibbā …pe… byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā rathe yojetvā ādittāya pathaviyā sampajjalitāya sajotibhūtāya sārentipi (M.129./III,167.) paccāsārentipi So tattha dukkhā tibbā …pe… byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā mahantaṁ aṅgārapabbataṁ ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ āropentipi oropentipi. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṁ karoti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā uddhaṁpādaṁ adhosiraṁ gahetvā tattāya lohakumbhiyā pakkhipanti ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya. So tattha pheṇuddehakaṁ paccati. So

tattha pheṇuddehakaṁ paccamāno sakimpi uddhaṁ gacchati, sakimpi adho gacchati, sakimpi tiriyaṁ gacchati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā mahāniraye pakkhipanti. So kho pana, bhikkhave, mahānirayo--

"Catukkaṇṇo catudvāro, vibhatto bhāgaso mito;
Ayopākārapariyanto, ayasā paṭikujjito.
"Tassa ayomayā bhūmi, jalitā tejasā yutā;
Samantā yojanasataṁ, pharitvā tiṭṭhati sabbadā".

"Anekapariyāyenapi kho ahaṁ, bhikkhave, nirayakathaṁ katheyyaṁ; yāvañcidaṁ, bhikkhave, na sukarā akkhānena pāpuṇituṁ yāva dukkhā nirayā.

251. "Santi, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā tiṇabhakkhā. Te allānipi tiṇāni sukkhānipi tiṇāni dantullehakaṁ khādanti. Katame ca, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā tiṇabhakkhā? Hatthī assā goṇā gadrabhā ajā migā, ye vā panaññepi keci tiracchānagatā pāṇā tiṇabhakkhā. Sa kho so, bhikkhave, bālo idha pubbe rasādo idha pāpāni kammāni karitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tesaṁ sattānaṁ sahabyataṁ upapajjati ye te sattā tiṇabhakkhā.

"Santi, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā gūthabhakkhā. Te dūratova gūthagandhaṁ ghāyitvā dhāvanti-- 'ettha bhuñjissāma, ettha bhuñjissāmā'ti. Seyyathāpi nāma brāhmaṇā āhutigandhena dhāvanti-- 'ettha bhuñjissāma, ettha bhuñjissāmā'ti; evameva kho, bhikkhave, santi tiracchānagatā pāṇā gūthabhakkhā, te dūratova gūthagandhaṁ (M.129./III,168.) ghāyitvā dhāvanti-- 'ettha bhuñjissāma, ettha bhuñjissāmā'ti. Katame ca, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā gūthabhakkhā? Kukkuṭā sūkarā soṇā siṅgālā, ye vā panaññepi keci tiracchānagatā pāṇā gūthabhakkhā. Sa kho so, bhikkhave, bālo idha pubbe rasādo idha pāpāni kammāni karitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tesaṁ sattānaṁ sahabyataṁ upapajjati ye te sattā gūthabhakkhā.

"Santi, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā andhakāre jāyanti andhakāre jīyanti andhakāre mīyanti. Katame ca, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā andhakāre jāyanti andhakāre jīyanti andhakāre mīyanti? Kīṭā puḷavā gaṇḍuppādā, ye vā panaññepi keci tiracchānagatā pāṇā andhakāre jāyanti andhakāre jīyanti andhakāre mīyanti. Sa kho so, bhikkhave, bālo idha pubbe rasādo, idha pāpāni kammāni karitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tesaṁ sattānaṁ sahabyataṁ upapajjati ye te sattā andhakāre jāyanti andhakāre jīyanti andhakāre mīyanti.

"Santi, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā udakasmiṁ jāyanti udakasmiṁ jīyanti udakasmiṁ mīyanti. Katame ca, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā udakasmiṁ jāyanti udakasmiṁ jīyanti udakasmiṁ mīyanti? Macchā kacchapā susumārā, ye vā panaññepi keci tiracchānagatā pāṇā udakasmiṁ jāyanti udakasmiṁ jīyanti udakasmiṁ mīyanti. Sa kho so, bhikkhave, bālo idha pubbe rasādo idha pāpāni kammāni karitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tesaṁ sattānaṁ sahabyataṁ upapajjati ye te sattā udakasmiṁ jāyanti udakasmiṁ jīyanti udakasmiṁ mīyanti.

"Santi bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā asucismiṁ jāyanti asucismiṁ jīyanti asucismiṁ mīyanti. Katame ca, bhikkhave, tiracchānagatā pāṇā asucismiṁ jāyanti asucismiṁ jīyanti asucismiṁ mīyanti? Ye te, bhikkhave, sattā pūtimacche vā jāyanti pūtimacche vā jīyanti pūtimacche vā mīyanti pūtikuṇape vā …pe… pūtikummāse vā… candanikāya vā… oligalle vā jāyanti, (ye vā panaññepi keci tiracchānagatā pāṇā asucismiṁ jāyanti asucismiṁ jīyanti asucismiṁ mīyanti..) Sa kho so, bhikkhave, (M.129./III,169.) bālo idha pubbe rasādo idha pāpāni kammāni karitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tesaṁ sattānaṁ sahabyataṁ upapajjati ye te sattā asucismiṁ jāyanti asucismiṁ jīyanti asucismiṁ mīyanti.

"Anekapariyāyenapi kho ahaṁ, bhikkhave, tiracchānayonikathaṁ katheyyaṁ; yāvañcidaṁ, bhikkhave, na sukaraṁ akkhānena pāpuṇituṁ yāva dukkhā tiracchānayoni.

252. "Seyyathāpi, bhikkhave, puriso ekacchiggalaṁ yugaṁ mahāsamudde pakkhipeyya. Tamenaṁ puratthimo vāto pacchimena saṁhareyya, pacchimo vāto puratthimena saṁhareyya, uttaro vāto dakkhiṇena saṁhareyya, dakkhiṇo vāto uttarena

saṁhareyya. Tatrāssa kāṇo kacchapo, so vassasatassa vassasatassa accayena sakiṁ ummujjeyya. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu so kāṇo kacchapo amusmiṁ ekacchiggale yuge gīvaṁ paveseyyā”ti? (“No hetaṁ, bhante”..) “Yadi pana, bhante, kadāci karahaci dīghassa addhuno accayenā”ti. “Khippataraṁ kho so, bhikkhave, kāṇo kacchapo amusmiṁ ekacchiggale yuge gīvaṁ paveseyya, ato dullabhatarāhaṁ, bhikkhave, manussattaṁ vadāmi sakiṁ vinipātagatena bālena. Taṁ kissa hetu? Na hettha, bhikkhave, atthi dhammacariyā samacariyā kusalakiriyā puññakiriyā. Aññamaññakhādikā ettha, bhikkhave, vattati dubbalakhādikā”.

“Sa kho so, bhikkhave, bālo sace kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena manussattaṁ āgacchati, yāni tāni nīcakulāni-- caṇḍālakulaṁ vā nesādakulaṁ vā venakulaṁ vā rathakārakulaṁ vā Pukkusakulaṁ vā. Tathārūpe kule paccājāyati dalidde appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati. So ca hoti dubbaṇṇo duddasiko okoṭimako bavhābādho kāṇo vā kuṇī vā khujjo vā pakkhahato vā na lābhī annassa pānassa vatthassa (M.129./III,170.) yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati vācāya duccaritaṁ carati manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

“Seyyathāpi, bhikkhave, akkhadhutto paṭhameneva kaliggahena puttampi jīyetha, dārampi jīyetha, sabbaṁ sāpateyyampi jīyetha, uttaripi adhibandhaṁ nigaccheyya. Appamattako so, bhikkhave, kaliggaho yaṁ so akkhadhutto paṭhameneva kaliggahena puttampi jīyetha, dārampi jīyetha, sabbaṁ sāpateyyampi jīyetha, uttaripi adhibandhaṁ nigaccheyya. Atha kho ayameva tato mahantataro kaliggaho yaṁ so bālo kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Ayaṁ, bhikkhave, kevalā paripūrā bālabhūmī”ti.

253. “Tīṇimāni, bhikkhave, paṇḍitassa paṇḍitalakkhaṇāni paṇḍitanimittāni paṇḍitāpadānāni. Katamāni tīṇi? Idha, bhikkhave, paṇḍito sucintitacintī ca hoti subhāsitabhāsī ca sukatakammakārī ca. No cetaṁ, bhikkhave, paṇḍito sucintitacintī ca abhavissa subhāsitabhāsī ca sukatakammakārī ca, kena naṁ paṇḍitā jāneyyuṁ-- ‘paṇḍito ayaṁ bhavaṁ sappuriso’ti? Yasmā ca kho, bhikkhave, paṇḍito sucintitacintī ca hoti subhāsitabhāsī ca sukatakammakārī ca tasmā naṁ paṇḍitā jānanti-- ‘paṇḍito ayaṁ bhavaṁ sappuriso’ti. Sa kho so, bhikkhave, paṇḍito tividhaṁ diṭṭheva dhamme sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti. Sace, bhikkhave, paṇḍito sabhāyaṁ vā nisinno hoti, rathikāya vā nisinno hoti, siṅghāṭake vā nisinno hoti; tatra ce jano tajjaṁ tassāruppaṁ kathaṁ manteti Sace, bhikkhave, paṇḍito pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā (M.129./III,171.) paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, surāmerayamajjappamādaṭṭhānā paṭivirato hoti; tatra, bhikkhave, paṇḍitassa evaṁ hoti-- ‘yaṁ kho jano tajjaṁ tassāruppaṁ kathaṁ manteti; saṁvijjanteva te dhammā mayi, ahañca tesu dhammesu sandissāmī’ti. Idaṁ, bhikkhave, paṇḍito paṭhamaṁ diṭṭheva dhamme sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti.

254. “Puna caparaṁ, bhikkhave, paṇḍito passati rājāno coraṁ āgucāriṁ gahetvā vividhā kammakāraṇā kārente-- kasāhipi tāḷente vettehipi tāḷente addhadaṇḍakehipi tāḷente hatthampi chindante pādampi chindante hatthapādampi chindante kaṇṇampi chindante nāsampi chindante kaṇṇanāsampi chindante bilaṅgathālikampi karonte saṅkhamuṇḍikampi karonte rāhumukhampi karonte jotimālikampi karonte hatthapajjotikampi karonte erakavattikampi karonte cīrakavāsikampi karonte eṇeyyakampi karonte balisamaṁsikampi karonte kahāpaṇikampi karonte khārāpatacchikampi karonte palighaparivattikampi karonte palālapīṭhakampi karonte tattenapi telena osiñcante sunakhehipi khādāpente jīvantampi sūle uttāsente asināpi sīsaṁ chindante. Tatra, bhikkhave, paṇḍitassa evaṁ hoti -- ‘yathārūpānaṁ kho pāpakānaṁ kammānaṁ hetu rājāno coraṁ āgucāriṁ gahetvā vividhā kammakāraṇā

kārenti kasāhipi tāḷenti, vettehipi tāḷenti, addhadaṇḍakehipi tāḷenti, hatthampi chindanti pādampi chindanti, hatthapādampi chindanti, kaṇṇampi chindanti, nāsampi chindanti, kaṇṇanāsampi chindanti, bilaṅgathālikampi karonti, saṅkhamuṇḍikampi karonti, rāhumukhampi karonti, jotimālikampi karonti, hatthapajjotikampi karonti, erakavattikampi karonti, cīrakavāsikampi karonti, eṇeyyakampi karonti, balisamaṁsikampi karonti, kahāpaṇikampi karonti, khārāpatacchikampi karonti, palighaparivattikampi karonti, palālapīṭhakampi karonti, tattenapi telena osiñcanti, sunakhehipi khādāpenti, jīvantampi sūle uttāsenti, asināpi sīsaṁ chindanti, na te dhammā mayi saṁvijjanti, ahañca na tesu dhammesu sandissāmī'ti. Idampi, bhikkhave, paṇḍito dutiyaṁ diṭṭheva dhamme sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti.

255. "Puna caparaṁ, bhikkhave, paṇḍitaṁ pīṭhasamārūḷhaṁ vā mañcasamārūḷhaṁ vā chamāyaṁ vā semānaṁ, yānissa pubbe kalyāṇāni kammāni katāni kāyena sucaritāni vācāya sucaritāni manasā sucaritāni tānissa tamhi samaye olambanti …pe… seyyathāpi, bhikkhave, mahataṁ pabbatakūṭānaṁ chāyā sāyanhasamayaṁ pathaviyā olambanti ajjholambanti abhippalambanti; evameva kho, bhikkhave, paṇḍitaṁ pīṭhasamārūḷhaṁ vā mañcasamārūḷhaṁ vā chamāyaṁ vā semānaṁ yānissa pubbe kalyāṇāni kammāni katāni kāyena sucaritāni vācāya sucaritāni manasā sucaritāni tānissa tamhi samaye olambanti ajjholambanti abhippalambanti. Tatra, bhikkhave, paṇḍitassa evaṁ hoti 'akataṁ vata me pāpaṁ, akataṁ luddaṁ, akataṁ kibbisaṁ; kataṁ kalyāṇaṁ, kataṁ kusalaṁ, kataṁ bhīruttāṇaṁ. Yāvatā, bho, akatapāpānaṁ akataluddānaṁ akatakibbisānaṁ katakalyāṇānaṁ katakusalānaṁ katabhīruttāṇānaṁ gati taṁ gatiṁ pecca gacchāmī'ti. So na socati, na kilamati, na paridevati, na urattāḷiṁ kandati, na sammohaṁ āpajjati. Idampi, bhikkhave, paṇḍito tatiyaṁ diṭṭheva dhamme sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti.

"Sa kho so, bhikkhave, paṇḍito kāyena sucaritaṁ caritvā vācāya sucaritaṁ caritvā manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa (M.129./III,172.) bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Yaṁ kho taṁ, bhikkhave, sammā vadamāno vadeyya-- 'ekantaṁ iṭṭhaṁ ekantaṁ kantaṁ ekantaṁ manāpan'ti, saggameva taṁ sammā vadamāno vadeyya-- 'ekantaṁ iṭṭhaṁ ekantaṁ kantaṁ ekantaṁ manāpan'ti. Yāvañcidaṁ, bhikkhave, upamāpi na sukarā yāva sukhā saggā"ti.

256. Evaṁ vutte, aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca-- "Sakkā pana, bhante, upamaṁ kātun"ti? "Sakkā bhikkhū"ti Bhagavā avoca. "Seyyathāpi, bhikkhave, rājā cakkavattī sattahi ratanehi samannāgato catūhi ca iddhīhi tatonidānaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti. Katamehi sattahi? Idha, bhikkhave, rañño khattiyassa muddhāvasittassa tadahuposathe pannarase sīsaṁnhātassa uposathikassa uparipāsādavaragatassa dibbaṁ cakkaratanaṁ pātubhavati sahassāraṁ sanemikaṁ sanābhikaṁ sabbākāraparipūraṁ. Taṁ disvāna rañño khattiyassa muddhāvasittassa evaṁ hoti -- 'sutaṁ kho pana metaṁ yassa rañño khattiyassa muddhāvasittassa tadahuposathe pannarase sīsaṁnhātassa uposathikassa uparipāsādavaragatassa dibbaṁ cakkaratanaṁ pātubhavati sahassāraṁ sanemikaṁ sanābhikaṁ sabbākāraparipūraṁ, so hoti rājā cakkavattīti. Assaṁ nu kho ahaṁ rājā cakkavattī'"ti?

"Atha kho, bhikkhave, rājā khattiyo muddhāvasitto vāmena hatthena bhiṅkāraṁ gahetvā dakkhiṇena hatthena cakkaratanaṁ abbhukkirati-- 'pavattatu bhavaṁ cakkaratanaṁ, abhivijinātu bhavaṁ cakkaratanan'ti. Atha kho taṁ, bhikkhave, cakkaratanaṁ puratthimaṁ disaṁ pavattati. Anvadeva rājā cakkavattī saddhiṁ caturaṅginiyā senāya. Yasmiṁ kho pana, bhikkhave, padese cakkaratanaṁ patiṭṭhāti tattha rājā cakkavattī vāsaṁ upeti saddhiṁ caturaṅginiyā senāya. Ye kho pana, (M.129./III,173.) bhikkhave puratthimāya disāya paṭirājāno te rājānaṁ cakkavattiṁ upasaṅkamitvā evamāhaṁsu-- 'ehi kho, mahārāja! Svāgataṁ te, mahārāja! Sakaṁ te, mahārāja! Anusāsa, mahārājā'ti Rājā cakkavattī evamāha-- 'pāṇo na hantabbo, adinnaṁ nādātabbaṁ, kāmesumicchā na caritabbā, musā na bhāsitabbā, majjaṁ na pātabbaṁ, yathābhuttañca bhuñjathā'ti. Ye kho pana, bhikkhave,

puratthimāya disāya paṭirājāno te rañño cakkavattissa anuyantā bhavanti.

257. "Atha kho taṁ, bhikkhave, cakkaratanaṁ puratthimaṁ samuddaṁ ajjhogāhetvā paccuttaritvā dakkhiṇaṁ disaṁ pavattati …pe… dakkhiṇaṁ samuddaṁ ajjhogāhetvā paccuttaritvā pacchimaṁ disaṁ pavattati… pacchimaṁ samuddaṁ ajjhogāhetvā paccuttaritvā uttaraṁ disaṁ pavattati anvadeva rājā cakkavattī saddhiṁ caturaṅginiyā senāya. Yasmiṁ kho pana, bhikkhave, padese cakkaratanaṁ patiṭṭhāti tattha rājā cakkavattī vāsaṁ upeti saddhiṁ caturaṅginiyā senāya.

"Ye kho pana, bhikkhave, uttarāya disāya paṭirājāno te rājānaṁ cakkavattiṁ upasaṅkamitvā evamāhaṁsu-- 'ehi kho, mahārāja! Svāgataṁ te, mahārāja! Sakaṁ te, mahārāja! Anusāsa, mahārājā'ti. Rājā cakkavattī evamāha-- 'pāṇo na hantabbo, adinnaṁ nādātabbaṁ, kāmesumicchā na caritabbā, musā na bhāsitabbā, majjaṁ na pātabbaṁ; yathābhuttañca bhuñjathā'ti. Ye kho pana, bhikkhave, uttarāya disāya paṭirājāno te rañño cakkavattissa anuyantā bhavanti.

"Atha kho taṁ, bhikkhave, cakkaratanaṁ samuddapariyantaṁ pathaviṁ abhivijinitvā tameva rājadhāniṁ paccāgantvā rañño cakkavattissa antepuradvāre akkhāhataṁ maññe tiṭṭhati rañño cakkavattissa antepuradvāraṁ upasobhayamānaṁ. Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ cakkaratanaṁ pātubhavati.

258. "Puna caparaṁ, bhikkhave, rañño cakkavattissa hatthiratanaṁ pātubhavati-- sabbaseto sattappatiṭṭho iddhimā vehāsaṅgamo uposatho nāma nāgarājā. Taṁ disvāna rañño cakkavattissa cittaṁ pasīdati-- 'bhaddakaṁ vata, bho, hatthiyānaṁ, sace damathaṁ upeyyā'ti. Atha kho taṁ, bhikkhave, (M.129./III,174.) hatthiratanaṁ seyyathāpi nāma bhaddo hatthājānīyo dīgharattaṁ suparidanto evameva damathaṁ upeti. Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī tameva hatthiratanaṁ vīmaṁsamāno pubbaṇhasamayaṁ abhiruhitvā samuddapariyantaṁ pathaviṁ anusaṁyāyitvā tameva rājadhāniṁ paccāgantvā pātarāsamakāsi. Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ hatthiratanaṁ pātubhavati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rañño cakkavattissa assaratanaṁ pātubhavati-- sabbaseto kāḷasīso muñjakeso iddhimā vehāsaṅgamo valāhako nāma assarājā. Taṁ disvāna rañño cakkavattissa cittaṁ pasīdati-- 'bhaddakaṁ vata, bho, assayānaṁ, sace damathaṁ upeyyā'ti. Atha kho taṁ, bhikkhave, assaratanaṁ seyyathāpi nāma bhaddo assājānīyo dīgharattaṁ suparidanto evameva damathaṁ upeti. Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī tameva assaratanaṁ vīmaṁsamāno pubbaṇhasamayaṁ abhiruhitvā samuddapariyantaṁ pathaviṁ anusaṁyāyitvā tameva rājadhāniṁ paccāgantvā pātarāsamakāsi. Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ assaratanaṁ pātubhavati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rañño cakkavattissa maṇiratanaṁ pātubhavati. So hoti maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato Tassa kho pana, bhikkhave, maṇiratanassa ābhā samantā yojanaṁ phuṭā hoti. Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī tameva maṇiratanaṁ vīmaṁsamāno caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā maṇiṁ dhajaggaṁ āropetvā rattandhakāratimisāya pāyāsi. Ye kho pana, bhikkhave, samantā gāmā ahesuṁ te tenobhāsena kammante payojesuṁ 'divā'ti maññamānā. Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ maṇiratanaṁ pātubhavati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rañño cakkavattissa itthiratanaṁ pātubhavati. Sā abhirūpā dassanīyā pāsādikā paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgatā nātidīghā nātirassā nātikisā (M.129./III,175.) nātithūlā nātikāḷikā nāccodātā, atikkantā mānusaṁ vaṇṇaṁ, appattā dibbaṁ vaṇṇaṁ. Tassa kho pana, bhikkhave, itthiratanassa evarūpo kāyasamphasso hoti seyyathāpi nāma tūlapicuno vā kappāsapicuno vā. Tassa kho pana, bhikkhave, itthiratanassa sīte uṇhāni gattāni honti, uṇhe sītāni gattāni honti. Tassa kho pana, bhikkhave, itthiratanassa kāyato candanagandho vāyati, mukhato uppalagandho vāyati. Taṁ kho pana, bhikkhave, itthiratanaṁ rañño cakkavattissa pubbuṭṭhāyinī hoti pacchānipātinī kiṁkārapaṭissāvinī manāpacārinī piyavādinī. Taṁ kho pana, bhikkhave, itthiratanaṁ rājānaṁ cakkavattiṁ manasāpi no aticarati, kuto pana kāyena? Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ

itthiratanaṁ pātubhavati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rañño cakkavattissa gahapatiratanaṁ pātubhavati. Tassa kammavipākajaṁ dibbacakkhu pātubhavati, yena nidhiṁ passati sassāmikampi assāmikampi. So rājānaṁ cakkavattiṁ upasaṅkamitvā evamāha-- 'appossukko tvaṁ, deva, hohi. Ahaṁ te dhanena dhanakaraṇīyaṁ karissāmī'ti. Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī tameva gahapatiratanaṁ vīmaṁsamāno nāvaṁ abhiruhitvā majjhe Gaṅgāya nadiyā sotaṁ ogāhitvā gahapatiratanaṁ etadavoca-- 'Attho me, gahapati, hiraññasuvaṇṇenā'ti. 'Tena hi, mahārāja, ekaṁ tīraṁ nāvā upetū'ti. 'Idheva me, gahapati, attho hiraññasuvaṇṇenā'ti. Atha kho taṁ, bhikkhave, gahapatiratanaṁ ubhohi hatthehi udake omasitvā pūraṁ hiraññasuvaṇṇassa kumbhiṁ uddharitvā rājānaṁ cakkavattiṁ etadavoca-- 'Alamettāvatā, mahārāja! Katamettāvatā, mahārāja! Pūjitamettāvatā, mahārājā'ti. Rājā cakkavattī evamāha-- 'alamettāvatā, gahapati! Katamettāvatā, gahapati! Pūjitamettāvatā, gahapatī'ti Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ gahapatiratanaṁ pātubhavati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rañño cakkavattissa pariṇāyakaratanaṁ (M.129./III,176.) pātubhavati-- paṇḍito byatto medhāvī paṭibalo rājānaṁ cakkavattiṁ upayāpetabbaṁ upayāpetuṁ apayāpetabbaṁ apayāpetuṁ ṭhapetabbaṁ ṭhapetuṁ. So rājānaṁ cakkavattiṁ upasaṅkamitvā evamāha-- 'appossukko tvaṁ deva, hohi. Ahamanusāsissāmī'ti. Rañño, bhikkhave, cakkavattissa evarūpaṁ pariṇāyakaratanaṁ pātubhavati. Rājā, bhikkhave, cakkavattī imehi sattahi ratanehi samannāgato hoti.

259. "Katamāhi catūhi iddhīhi? Idha, bhikkhave, rājā cakkavattī abhirūpo hoti dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato ativiya aññehi manussehi. Rājā, bhikkhave, cakkavattī imāya paṭhamāya iddhiyā samannāgato hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī dīghāyuko hoti ciraṭṭhitiko ativiya aññehi manussehi. Rājā, bhikkhave, cakkavattī imāya dutiyāya iddhiyā samannāgato hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī appābādho hoti appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya ativiya aññehi manussehi. Rājā, bhikkhave, cakkavattī imāya tatiyāya iddhiyā samannāgato hoti.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, rājā cakkavattī brāhmaṇagahapatikānaṁ piyo hoti manāpo. Seyyathāpi, bhikkhave, pitā puttānaṁ piyo hoti manāpo, evameva kho, bhikkhave, rājā cakkavattī brāhmaṇagahapatikānaṁ piyo hoti manāpo. Raññopi, bhikkhave, cakkavattissa brāhmaṇagahapatikā piyā honti manāpā. Seyyathāpi, bhikkhave, pitu puttā piyā honti manāpā, evameva kho, bhikkhave, raññopi cakkavattissa brāhmaṇagahapatikā piyā honti manāpā.

"Bhūtapubbaṁ bhikkhave, rājā cakkavattī caturaṅginiyā senāya uyyānabhūmiṁ niyyāsi. Atha kho, bhikkhave, brāhmaṇagahapatikā rājānaṁ cakkavattiṁ upasaṅkamitvā evamāhaṁsu-- 'ataramāno, deva, yāhi yathā taṁ mayaṁ ciratataraṁ passeyyāmā'ti. Rājāpi, bhikkhave, cakkavattī sārathiṁ āmantesi-- (M.129./III,177.) 'ataramāno sārathi, pesehi yathā maṁ brāhmaṇagahapatikā ciratataraṁ passeyyun'ti. Rājā, bhikkhave, cakkavattī imāya catutthāya iddhiyā samannāgato hoti. Rājā, bhikkhave, cakkavattī imāhi catūhi iddhīhi samannāgato hoti.

"Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, api nu kho rājā cakkavattī imehi sattahi ratanehi samannāgato imāhi catūhi ca iddhīhi tatonidānaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvediyethā"ti? "Ekamekenapi, bhante, ratanena samannāgato rājā cakkavattī tatonidānaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvediyetha, ko pana vādo sattahi ratanehi catūhi ca iddhīhī"ti?

260. Atha kho Bhagavā parittaṁ pāṇimattaṁ pāsāṇaṁ gahetvā bhikkhū āmantesi-- "Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave, katamo nu kho mahantataro-- yo cāyaṁ mayā paritto pāṇimatto pāsāṇo gahito yo ca himavā pabbatarājā"ti? "Appamattako ayaṁ, bhante, Bhagavatā paritto pāṇimatto pāsāṇo gahito; himavantaṁ pabbatarājānaṁ upanidhāya saṅkhampi na upeti; kalabhāgampi na upeti; upanidhampi na upetī"ti. "Evameva kho, bhikkhave, yaṁ rājā cakkavattī sattahi ratanehi samannāgato catūhi ca iddhīhi tatonidānaṁ

sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedeti taṁ dibbassa sukhassa upanidhāya saṅkhampi na upeti; kalabhāgampi na upeti; upanidhampi na upeti".

"Sa kho so, bhikkhave, paṇḍito sace kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena manussattaṁ āgacchati, yāni tāni uccākulāni-- khattiyamahāsālakulaṁ vā brāhmaṇamahāsālakulaṁ vā gahapatimahāsālakulaṁ vā tathārūpe kule paccājāyati aḍḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe. So ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato, lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati. So (M.129./III,178.) kāyena sucaritaṁ caritvā, vācāya sucaritaṁ caritvā, manasā sucaritaṁ caritvā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Seyyathāpi, bhikkhave, akkhadhutto paṭhameneva kaṭaggahena mahantaṁ bhogakkhandhaṁ adhigaccheyya; appamattako so, bhikkhave, kaṭaggaho yaṁ so akkhadhutto paṭhameneva kaṭaggahena mahantaṁ bhogakkhandhaṁ adhigaccheyya. Atha kho ayameva tato mahantataro kaṭaggaho yaṁ so paṇḍito kāyena sucaritaṁ caritvā, vācāya sucaritaṁ caritvā, manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Ayaṁ, bhikkhave, kevalā paripūrā paṇḍitabhūmī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Bālapaṇḍitasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.130.) (10.) Devadūtasuttaṁ

▶T.46.(64)(vol.1.503.)、No.42.(vol.1.826.)、No.43.(vol.1.828.)、T.125.(32.4)(vol.2.674.)

261. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Seyyathāpi, bhikkhave, dve agārā sadvārā, tattha cakkhumā puriso majjhe ṭhito passeyya manusse gehaṁ pavisantepi nikkhamantepi anucaṅkamantepi anuvicarantepi; evameva kho ahaṁ, bhikkhave, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe, sugate duggate yathākammūpage satte pajānāmi-- 'ime vata bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā (M.130./III,179.) ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā manussesu upapannā. Ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pettivisayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā tiracchānayoniṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā'"ti.

262. "Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā nānābāhāsu gahetvā yamassa rañño dassenti-- 'ayaṁ, deva, puriso amatteyyo apetteyyo asāmañño abrāhmañño, na kule jeṭṭhāpacāyī. Imassa devo daṇḍaṁ paṇetū'ti. Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā paṭhamaṁ

devadūtaṁ samanuyuñjati samanugāhati samanubhāsati-- ‘ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu paṭhamaṁ devadūtaṁ pātubhūtan’ti? So evamāha-- ‘nāddasaṁ, bhante’ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ sake muttakarīse palipannaṁ semānan’ti? So evamāha-- ‘addasaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, tassa te viññussa sato mahallakassa na etadahosi-- Ahampi khomhi jātidhammo, jātiṁ anatīto. Handāhaṁ kalyāṇaṁ karomi kāyena vācāya manasā’ti? So evamāha-- ‘nāsakkhissaṁ, bhante, pamādassaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, pamādavatāya na kalyāṇamakāsi kāyena vācāya manasā. Taggha tvaṁ, ambho purisa, tathā karissanti yathā taṁ pamattaṁ. Taṁ kho pana te etaṁ pāpakammaṁ neva mātarā kataṁ na pitarā(M.130./III,180.) kataṁ na bhātarā kataṁ na bhaginiyā kataṁ na mittāmaccehi kataṁ na ñātisālohitehi kataṁ na samaṇabrāhmaṇehi kataṁ na devatāhi kataṁ, tayāvetaṁ pāpakammaṁ kataṁ, tvaññevetassa vipākaṁ paṭisaṁvedissasī’”ti.

263. “Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā paṭhamaṁ devadūtaṁ samanuyuñjitvā samanugāhitvā samanubhāsitvā dutiyaṁ devadūtaṁ samanuyuñjati samanugāhati samanubhāsati-- ‘ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu dutiyaṁ devadūtaṁ pātubhūtan’ti? So evamāha-- ‘nāddasaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu itthiṁ vā purisaṁ vā jiṇṇaṁ gopānasivaṅkaṁ bhoggaṁ daṇḍaparāyanaṁ pavedhamānaṁ gacchantaṁ āturaṁ gatayobbanaṁ khaṇḍadantaṁ palitakesaṁ vilūnaṁ khalitasiraṁ valinaṁ tilakāhatagattan’ti? So evamāha-- ‘addasaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, tassa te viññussa sato mahallakassa na etadahosi-- Ahampi khomhi jarādhammo, jaraṁ anatīto. Handāhaṁ kalyāṇaṁ karomi kāyena vācāya manasā’ti? So evamāha-- ‘nāsakkhissaṁ, bhante, pamādassaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, pamādavatāya na kalyāṇamakāsi kāyena vācāya manasā. Taggha tvaṁ, ambho purisa, tathā karissanti yathā taṁ pamattaṁ. Taṁ kho pana te etaṁ pāpakammaṁ neva mātarā kataṁ na pitarā kataṁ na bhātarā kataṁ na bhaginiyā kataṁ na mittāmaccehi kataṁ na ñātisālohitehi kataṁ na samaṇabrāhmaṇehi kataṁ na devatāhi kataṁ, tayāvetaṁ pāpakammaṁ kataṁ, tvaññevetassa vipākaṁ paṭisaṁvedissasī’”ti.

264. “Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā dutiyaṁ devadūtaṁ samanuyuñjitvā samanugāhitvā samanubhāsitvā tatiyaṁ devadūtaṁ samanuyuñjati samanugāhati samanubhāsati-- (M.130./III,181.) ‘ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu tatiyaṁ devadūtaṁ pātubhūtan’ti? So evamāha-- ‘nāddasaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu itthiṁ vā purisaṁ vā ābādhikaṁ dukkhitaṁ bāḷhagilānaṁ sake muttakarīse palipannaṁ semānaṁ aññehi vuṭṭhāpiyamānaṁ aññehi saṁvesiyamānan’ti? So evamāha-- ‘addasaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, tassa te viññussa sato mahallakassa na etadahosi-- Ahampi khomhi byādhidhammo byādhiṁ anatīto. Handāhaṁ kalyāṇaṁ karomi kāyena vācāya manasā’ti? So evamāha-- ‘nāsakkhissaṁ, bhante, pamādassaṁ, bhante’”ti.

“Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- ‘ambho purisa, pamādavatāya na kalyāṇamakāsi kāyena vācāya manasā. Taggha tvaṁ, ambho purisa, tathā karissanti yathā taṁ pamattaṁ. Taṁ kho pana te etaṁ pāpakammaṁ neva mātarā kataṁ na pitarā kataṁ na bhātarā kataṁ na bhaginiyā kataṁ na mittāmaccehi kataṁ na ñātisālohitehi kataṁ na samaṇabrāhmaṇehi kataṁ na devatāhi kataṁ, tayāvetaṁ pāpakammaṁ kataṁ, tvaññevetassa

vipākaṁ paṭisaṁvedissasī'"ti.

265. "Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā tatiyaṁ devadūtaṁ samanuyuñjitvā samanugāhitvā samanubhāsitvā catutthaṁ devadūtaṁ samanuyuñjati samanugāhati samanubhāsati-- 'ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu catutthaṁ devadūtaṁ pātubhūtan'ti? So evamāha-- 'nāddasaṁ, bhante'"ti.

"Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- 'ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu rājāno coraṁ āgucāriṁ gahetvā vividhā kammakāraṇā kārente-- kasāhipi tāḷente vettehipi tāḷente addhadaṇḍakehipi tāḷente hatthampi chindante pādampi chindante hatthapādampi chindante kaṇṇampi chindante nāsampi chindante kaṇṇanāsampi chindante bilaṅgathālikampi karonte saṅkhamuṇḍikampi karonte rāhumukhampi karonte jotimālikampi karonte hatthapajjotikampi karonte erakavattikampi karonte cīrakavāsikampi karonte eṇeyyakampi karonte baḷisamaṁsikampi karonte kahāpaṇikampi karonte khārāpatacchikampi karonte palighaparivattikampi karonte palālapīṭhakampi karonte tattenapi telena osiñcante sunakhehipi khādāpente jīvantampi sūle uttāsente asināpi sīsaṁ chindante'ti? So evamāha-- 'addasaṁ, bhante'"ti.

"Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- 'ambho purisa, tassa te viññussa sato mahallakassa na etadahosi-- Ye kira, bho, pāpakāni kammāni karonti te diṭṭheva dhamme evarūpā vividhā kammakāraṇā karīyanti, kimaṅgaṁ pana (M.130./III,182.) parattha Handāhaṁ kalyāṇaṁ karomi kāyena vācāya manasā'ti? So evamāha -- 'nāsakkhissaṁ, bhante, pamādassaṁ, bhante'"ti.

"Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- 'ambho purisa, pamādavatāya na kalyāṇamakāsi kāyena vācāya manasā. Taggha tvaṁ, ambho purisa, tathā karissanti yathā taṁ pamattaṁ. Taṁ kho pana te etaṁ pāpakammaṁ neva mātarā kataṁ na pitarā kataṁ na bhātarā kataṁ na bhaginiyā kataṁ na mittāmaccehi kataṁ na ñātisālohitehi kataṁ na samaṇabrāhmaṇehi kataṁ na devatāhi kataṁ, tayāvetaṁ pāpakammaṁ kataṁ, tvaññevetassa vipākaṁ paṭisaṁvedissasī'"ti.

266. "Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā catutthaṁ devadūtaṁ samanuyuñjitvā samanugāhitvā samanubhāsitvā pañcamaṁ devadūtaṁ samanuyuñjati samanugāhati samanubhāsati-- 'ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu pañcamaṁ devadūtaṁ pātubhūtan'ti? So evamāha-- 'nāddasaṁ, bhante'"ti.

"Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- 'ambho purisa, na tvaṁ addasa manussesu itthiṁ vā purisaṁ vā ekāhamataṁ vā dvīhamataṁ vā tīhamataṁ vā uddhumātakaṁ vinīlakaṁ vipubbakajātan'ti? So evamāha-- 'addasaṁ, bhante'"ti.

"Tamenaṁ bhikkhave, yamo rājā evamāha-- 'ambho purisa, tassa te viññussa sato mahallakassa na etadahosi-- Ahampi khomhi maraṇadhammo, maraṇaṁ anatīto. Handāhaṁ kalyāṇaṁ karomi kāyena vācāya manasā'ti? So evamāha-- 'nāsakkhissaṁ, bhante, pamādassaṁ, bhante'"ti.

"Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā evamāha-- 'ambho purisa, pamādavatāya na kalyāṇamakāsi kāyena vācāya manasā. Taggha tvaṁ, ambho purisa, tathā karissanti yathā taṁ pamattaṁ. Taṁ kho pana te etaṁ pāpakammaṁ neva mātarā kataṁ na pitarā kataṁ na bhātarā kataṁ na bhaginiyā kataṁ na mittāmaccehi kataṁ na ñātisālohitehi kataṁ na samaṇabrāhmaṇehi kataṁ na devatāhi kataṁ, tayāvetaṁ pāpakammaṁ kataṁ, tvaññevetassa vipākaṁ paṭisaṁvedissasī'"ti.

267. "Tamenaṁ, bhikkhave, yamo rājā pañcamaṁ devadūtaṁ samanuyuñjitvā samanugāhitvā samanubhāsitvā tuṇhī hoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā pañcavidhabandhanaṁ (M.130./III,183.) nāma kammakāraṇaṁ karonti-- tattaṁ ayokhilaṁ hatthe gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ dutiye hatthe gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ pāde gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ dutiye pāde gamenti, tattaṁ ayokhilaṁ majjhe-- urasmiṁ gamenti. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṁ karoti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā saṁvesetvā kuṭhārīhi

tacchanti …pe… tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā uddhaṁpādaṁ adhosiraṁ gahetvā vāsīhi tacchanti …pe… tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā rathe yojetvā ādittāya pathaviyā sampajjalitāya sajotibhūtāya sārentipi, paccāsārentipi …pe… tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā mahantaṁ aṅgārapabbataṁ ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ āropentipi oropentipi …pe… tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā uddhaṁpādaṁ adhosiraṁ gahetvā tattāya lohakumbhiyā pakkhipanti ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya. So tattha pheṇuddehakaṁ paccati. So tattha pheṇuddehakaṁ paccamāno sakimpi uddhaṁ gacchati, sakimpi adho gacchati, sakimpi tiriyaṁ gacchati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā mahāniraye pakkhipanti. So kho pana, bhikkhave, mahānirayo--

"Catukkaṇṇo catudvāro, vibhatto bhāgaso mito;
Ayopākārapariyanto, ayasā paṭikujjito.
"Tassa ayomayā bhūmi, jalitā tejasāyutā;
Samantā yojanasataṁ, pharitvā tiṭṭhati sabbadā"

268. "Tassa kho pana, bhikkhave, mahānirayassa puratthimāya bhittiyā acci uṭṭhahitvā pacchimāya bhittiyā paṭihaññati, pacchimāya bhittiyā acci uṭṭhahitvā puratthimāya (M.130./III,184.) bhittiyā paṭihaññati, uttarāya bhittiyā acci uṭṭhahitvā dakkhiṇāya bhittiyā paṭihaññati, dakkhiṇāya bhittiyā acci uṭṭhahitvā uttarāya bhittiyā paṭihaññati, heṭṭhā acci uṭṭhahitvā upari paṭihaññati, uparito acci uṭṭhahitvā heṭṭhā paṭihaññati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Hoti kho so, bhikkhave, samayo yaṁ kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena tassa mahānirayassa puratthimaṁ dvāraṁ apāpurīyati. So tattha sīghena javena dhāvati. Tassa sīghena javena dhāvato chavimpi ḍayhati, cammampi ḍayhati, maṁsampi ḍayhati, nhārumpi ḍayhati, aṭṭhīnipi sampadhūpāyanti, ubbhataṁ tādisameva hoti. Yato ca kho so, bhikkhave, bahusampatto hoti, atha taṁ dvāraṁ pidhīyati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Hoti kho so, bhikkhave, samayo yaṁ kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena tassa mahānirayassa pacchimaṁ dvāraṁ apāpurīyati …pe… uttaraṁ dvāraṁ apāpurīyati …pe… dakkhiṇaṁ dvāraṁ apāpurīyati So tattha sīghena javena dhāvati. Tassa sīghena javena dhāvato chavimpi ḍayhati, cammampi ḍayhati, maṁsampi ḍayhati, nhārumpi ḍayhati, aṭṭhīnipi sampadhūpāyanti, ubbhataṁ tādisameva hoti. Yato ca kho so, bhikkhave, bahusampatto hoti, atha taṁ dvāraṁ pidhīyati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Hoti kho so, bhikkhave, samayo yaṁ kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena tassa mahānirayassa puratthimaṁ dvāraṁ apāpurīyati. So tattha sīghena javena dhāvati. Tassa sīghena javena dhāvato chavimpi ḍayhati, cammampi ḍayhati, maṁsampi ḍayhati, nhārumpi ḍayhati, aṭṭhīnipi sampadhūpāyanti, ubbhataṁ tādisameva hoti. So tena dvārena nikkhamati.

269. "Tassa kho pana, bhikkhave, mahānirayassa samanantarā (M.130./III,185.) sahitameva mahanto gūthanirayo. So tattha patati. Tasmiṁ kho pana, bhikkhave, gūthaniraye sūcimukhā pāṇā chaviṁ chindanti, chaviṁ chetvā cammaṁ chindanti, cammaṁ chetvā maṁsaṁ chindanti, maṁsaṁ chetvā nhāruṁ chindanti, nhāruṁ chetvā aṭṭhiṁ chindanti, aṭṭhiṁ chetvā aṭṭhimiñjaṁ khādanti. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Tassa kho pana, bhikkhave, gūthanirayassa samanantarā sahitameva mahanto kukkulanirayo. So tattha patati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Tassa kho pana, bhikkhave, kukkulanirayassa samanantarā sahitameva mahantaṁ simbalivanaṁ uddhaṁ yojanamuggataṁ soḷasaṅgulakaṇṭakaṁ ādittaṁ sampajjalitaṁ

sajotibhūtaṁ. Tattha āropentipi oropentipi. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Tassa kho pana, bhikkhave, simbalivanassa samanantarā sahitameva mahantaṁ asipattavanaṁ. So tattha pavisati. Tassa vāteritāni pattāni patitāni hatthampi chindanti, pādampi chindanti, hatthapādampi chindanti, kaṇṇampi chindanti, nāsampi chindanti, kaṇṇanāsampi chindanti. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Tassa kho pana, bhikkhave, asipattavanassa samanantarā sahitameva mahatī khārodakā nadī. So tattha patati. So tattha anusotampi vuyhati paṭisotampi vuyhati, anusotapaṭisotampi vuyhati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

270. "Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā balisena uddharitvā (M.130./III,186.) thale patiṭṭhāpetvā evamāhaṁsu-- 'ambho purisa, kiṁ icchasī'ti? So evamāha-- 'jighacchitosmi, bhante'ti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā tattena ayosaṅkunā mukhaṁ vivaritvā ādittena sampajjalitena sajotibhūtena tattaṁ lohaguḷaṁ mukhe pakkhipanti ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ. So tassa oṭṭhampi dahati, mukhampi dahati, kaṇṭhampi dahati, urampi dahati, antampi antaguṇampi ādāya adhobhāgā nikkhamati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti.

"Tamenaṁ bhikkhave, nirayapālā evamāhaṁsu-- 'ambho purisa, kiṁ icchasī'ti? So evamāha-- 'pipāsitosmi, bhante'ti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā tattena ayosaṅkunā mukhaṁ vivaritvā ādittena sampajjalitena sajotibhūtena tattaṁ tambalohaṁ mukhe āsiñcanti ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ. Taṁ tassa oṭṭhampi dahati, mukhampi dahati, kaṇṭhampi dahati, urampi dahati, antampi antaguṇampi ādāya adhobhāgā nikkhamati. So tattha dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedeti, na ca tāva kālaṅkaroti, yāva na taṁ pāpakammaṁ byantīhoti. Tamenaṁ, bhikkhave, nirayapālā puna mahāniraye pakkhipanti.

"Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, yamassa rañño etadahosi-- 'Ye kira bho, loke pāpakāni akusalāni kammāni karonti te evarūpā vividhā kammakāraṇā karīyanti. Aho vatāhaṁ manussattaṁ labheyyaṁ. Tathāgato ca loke uppajjeyya arahaṁ sammāsambuddho. Tañcāhaṁ Bhagavantaṁ payirupāseyyaṁ. So ca me Bhagavā dhammaṁ deseyya. Tassa cāhaṁ Bhagavato dhammaṁ ājāneyyan'ti. Taṁ kho panāhaṁ, bhikkhave, nāññassa samaṇassa vā brāhmaṇassa vā sutvā vadāmi, api ca yadeva sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadevāhaṁ vadāmī"ti.

(M.130./III,187.) 271. Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca satthā--

"Coditā devadūtehi, ye pamajjanti māṇavā;
Te dīgharattaṁ socanti, hīnakāyūpagā narā.
"Ye ca kho devadūtehi, santo sappurisā idha;
Coditā nappamajjanti, ariyadhamme kudācanaṁ.
"Upādāne bhayaṁ disvā, jātimaraṇasambhave;
Anupādā vimuccanti, jātimaraṇasaṅkhaye.
"Te khemappattā sukhino, diṭṭhadhammābhinibbutā;
Sabbaverabhayātītā, sabbadukkhaṁ upaccagun"ti.

Devadūtasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Suññatavaggo niṭṭhito tatiyo.

Tassuddānaṁ--
Dvidhāva suññatā hoti, abbhutadhammabākulaṁ;
Aciravatabhūmijanāmo, Anuruddhupakkilesaṁ.

Bālapaṇḍito devadūtañca te dasāti.

4. Vibhaṅgavaggo

(M.131.) (1) Bhaddekarattasuttaṁ

272. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Bhaddekarattassa vo, bhikkhave, uddesañca vibhaṅgañca desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
"Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
"Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate muni".

(M.131./III,188.)273. "Kathañca bhikkhave, atītaṁ anvāgameti? 'Evaṁrūpo ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ samanvāneti, 'evaṁvedano ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ samanvāneti, 'evaṁsañño ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ samanvāneti, 'evaṁsaṅkhāro ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ samanvāneti, 'evaṁviññāṇo ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ samanvāneti-- evaṁ kho, bhikkhave, atītaṁ anvāgameti.

"Kathañca, bhikkhave, atītaṁ nānvāgameti? 'Evaṁrūpo ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti, 'evaṁvedano ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti, 'evaṁsañño ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti, 'evaṁsaṅkhāro ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti, 'evaṁviññāṇo ahosiṁ atītamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti-- evaṁ kho, bhikkhave, atītaṁ nānvāgameti.

274. "Kathañca, bhikkhave, anāgataṁ paṭikaṅkhati? 'Evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānan'ti tattha nandiṁ samanvāneti, evaṁvedano siyaṁ …pe… evaṁsañño siyaṁ… evaṁsaṅkhāro siyaṁ… evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti-- evaṁ kho, bhikkhave, anāgataṁ paṭikaṅkhati.

"Kathañca, bhikkhave, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati? 'Evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti, evaṁvedano siyaṁ evaṁsañño siyaṁ… evaṁsaṅkhāro siyaṁ… 'evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānan'ti tattha nandiṁ na samanvāneti-- evaṁ kho, bhikkhave, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati.

275. "Kathañca, bhikkhave, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati? Idha, bhikkhave, assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ; vedanaṁ …pe… saññaṁ…(M.131./III,189.) saṅkhāre… viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ-- evaṁ kho, bhikkhave, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati.

"Kathañca bhikkhave, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati? Idha, bhikkhave, sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ

attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ; na vedanaṁ… na saññaṁ… na saṅkhāre… na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ-- evaṁ kho, bhikkhave, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati.

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
"Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
"Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

"'Bhaddekarattassa vo, bhikkhave, uddesañca vibhaṅgañca desessāmī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Bhaddekarattasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.132.) (2) Ānandabhaddekarattasuttaṁ

►T.46.(167)(vol.1.699.)

276. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Ānando upaṭṭhānasālāyaṁ bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti (M.132./III,190.) sampahaṁseti, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca bhāsati.

Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenupaṭṭhānasālā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Ko nu kho, bhikkhave, upaṭṭhānasālāyaṁ bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsī"ti? "Āyasmā, bhante, Ānando upaṭṭhānasālāyaṁ bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsī"ti.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- "Yathā kathaṁ pana tvaṁ, Ānanda, bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsī"ti? "Evaṁ kho ahaṁ, bhante, bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandassesiṁ samādapesiṁ samuttejesiṁ sampahaṁsesiṁ, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsiṁ--

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
"Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
"Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate muni".

277. "Kathañca, āvuso, atītaṁ anvāgameti? Evaṁrūpo ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti, evaṁvedano ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti, evaṁsañño ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti, evaṁsaṅkhāro ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti, evaṁviññāṇo ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti-- evaṁ kho, āvuso, atītaṁ anvāgameti.

“Kathañca, āvuso, atītaṁ nānvāgameti? Evaṁrūpo ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti, evaṁvedano ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti, evaṁsañño ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti, evaṁsaṅkhāro ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti, evaṁviññāṇo ahosiṁ atītamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti-- evaṁ kho, āvuso, atītaṁ nānvāgameti.

“Kathañca, āvuso, anāgataṁ paṭikaṅkhati? Evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti, evaṁvedano siyaṁ …pe… evaṁsañño siyaṁ… evaṁsaṅkhāro siyaṁ… evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānanti tattha nandiṁ samanvāneti-- evaṁ kho, āvuso, anāgataṁ paṭikaṅkhati.

“Kathañca, āvuso, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati? Evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti, evaṁvedano siyaṁ …pe… evaṁsañño siyaṁ… evaṁsaṅkhāro siyaṁ… evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānanti tattha nandiṁ na samanvāneti-- evaṁ kho, āvuso, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati.

“Kathañca, āvuso, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati? Idha, āvuso, assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ; vedanaṁ… saññaṁ… saṅkhāre… viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ-- evaṁ kho, āvuso, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati.

“Kathañca āvuso, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati? Idha, āvuso, sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ; na vedanaṁ… na saññaṁ… na saṅkhāre… na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ-- evaṁ kho, āvuso, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati.

(M.132./III,191.) “Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ.
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
“Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
“Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
“Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

“Evaṁ kho ahaṁ, bhante, bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandassesiṁ samādapesiṁ samuttejesiṁ sampahaṁsesiṁ, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsin”ti.

278. “Sādhu sādhu, Ānanda! Sādhu kho tvaṁ, Ānanda, bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsi--

“Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

“Kathañca, Ānanda, atītaṁ anvāgameti …pe… evaṁ kho, Ānanda, atītaṁ anvāgameti. Kathañca, Ānanda, atītaṁ nānvāgameti …pe… evaṁ kho, Ānanda, atītaṁ nānvāgameti. Kathañca, Ānanda, anāgataṁ paṭikaṅkhati …pe… evaṁ kho, Ānanda, anāgataṁ paṭikaṅkhati. Kathañca, Ānanda, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati …pe… evaṁ kho, Ānanda, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati. Kathañca, Ānanda, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati …pe… evaṁ kho, Ānanda, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati. Kathañca, Ānanda, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati …pe… evaṁ kho, Ānanda, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati.

"Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Ānandabhaddekarattasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.133./III,192.)

(M.133.) (3) Mahākaccānabhaddekarattasuttaṁ

▶T.46.(165)(vol.1.696.)

279. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati tapodārāme. Atha kho āyasmā Samiddhi rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya yena tapodo tenupasaṅkami gattāni parisiñcituṁ. Tapode gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro aṭṭhāsi gattāni pubbāpayamāno. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ tapodaṁ obhāsetvā yenāyasmā Samiddhi tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā āyasmantaṁ Samiddhiṁ etadavoca-- "Dhāresi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā"ti? "Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā"ti? "Ahampi kho, bhikkhu, na dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Dhāresi pana tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattiyo gāthā"ti? "Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattiyo gāthāti. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattiyo gāthā"ti? "Ahampi kho, bhikkhu na dhāremi bhaddekarattiyo gāthāti. Uggaṇhāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; pariyāpuṇāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; dhārehi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Atthasaṁhito, bhikkhu, bhaddekarattassa uddeso ca vibhaṅgo ca ādibrahmacariyako"ti. Idamavoca sā devatā; idaṁ vatvā tatthevantaradhāyi.

280. Atha kho āyasmā Samiddhi tassā rattiyā accayena yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Samiddhi Bhagavantaṁ etadavoca--

"Idhāhaṁ, bhante, rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya yena tapodo tenupasaṅkamiṁ gattāni parisiñcituṁ. (M.133./III,193.) Tapode gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro aṭṭhāsiṁ gattāni pubbāpayamāno. Atha kho bhante, aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ tapodaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā maṁ etadavoca-- 'Dhāresi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā'"ti?

"Evaṁ vutte ahaṁ, bhante, taṁ devataṁ etadavocaṁ-- 'Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā'ti? 'Ahampi kho, bhikkhu, na dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Dhāresi pana tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattiyo gāthā'ti? 'Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattiyo gāthāti. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattiyo gāthā'ti? 'Ahampi kho, bhikkhu, na dhāremi bhaddekarattiyo gāthāti. Uggaṇhāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; pariyāpuṇāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; dhārehi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Atthasaṁhito, bhikkhu, bhaddekarattassa uddeso ca vibhaṅgo ca ādibrahmacariyako'ti. Idamavoca, bhante, sā devatā; idaṁ vatvā tatthevantaradhāyi. Sādhu me, bhante, Bhagavā bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca desetū"ti. "Tena hi, bhikkhu, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Samiddhi Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.

“Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
“Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
“Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

Idamavoca Bhagavā; idaṁ vatvāna Sugato uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi. Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ acirapakkantassa Bhagavato, etadahosi-- “Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho --

“Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
“Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
“Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
“Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

“Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā”ti?

(M.133./III,194.) Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ etadahosi-- “Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ; pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā”ti.

281. Atha kho te bhikkhū yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākaccānena saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavocuṁ-- “Idaṁ kho no, āvuso Kaccāna, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho--

“Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

“Tesaṁ no, āvuso Kaccāna, amhākaṁ, acirapakkantassa Bhagavato, etadahosi-- Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho--

“Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

“Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyāti? Tesaṁ no āvuso Kaccāna, amhākaṁ etadahosi-- ‘Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ. Pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā’ti. Vibhajatāyasmā Mahākaccāno”ti.

“Seyyathāpi, āvuso, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato (M.133./III,195.) atikkammeva mūlaṁ atikkamma khandhaṁ sākhāpalāse sāraṁ pariyesitabbaṁ maññeyya; evaṁ sampadamidaṁ āyasmantānaṁ satthari sammukhībhūte taṁ Bhagavantaṁ atisitvā amhe etamatthaṁ paṭipucchitabbaṁ maññatha. So hāvuso, Bhagavā jānaṁ jānāti, passaṁ passati, cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto

brahmabhūto vattā pavattā atthassa ninnetā amatassa dātā dhammassāmī Tathāgato. So ceva panetassa kālo ahosi yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, yathā vo Bhagavā byākareyya tathā naṁ dhāreyyāthā”ti.

“Addhāvuso Kaccāna, Bhagavā jānaṁ jānāti, passaṁ passati, cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto vattā pavattā atthassa ninnetā amatassa dātā dhammassāmī Tathāgato. So ceva panetassa kālo ahosi yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyāma; yathā no Bhagavā byākareyya tathā naṁ dhāreyyāma. Api cāyasmā Mahākaccāno satthuceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ; pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Vibhajatāyasmā Mahākaccāno agaruṁ karitvā”ti.

“Tena hāvuso, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī”ti. “Evamāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Mahākaccānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahākaccāno etadavoca--

“Yaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho--

“Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

Imassa kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi--

282. “Kathañca, āvuso, atītaṁ anvāgameti? Iti me cakkhu (M.133./III,196.) ahosi atītamaddhānaṁ iti rūpāti -- tattha chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa tadabhinandati, tadabhinandanto atītaṁ anvāgameti. Iti me sotaṁ ahosi atītamaddhānaṁ iti saddāti …pe… iti me ghānaṁ ahosi atītamaddhānaṁ iti gandhāti… iti me jivhā ahosi atītamaddhānaṁ iti rasāti… iti me kāyo ahosi atītamaddhānaṁ iti phoṭṭhabbāti… iti me mano ahosi atītamaddhānaṁ iti dhammāti -- tattha chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa tadabhinandati, tadabhinandanto atītaṁ anvāgameti-- evaṁ kho, āvuso, atītaṁ anvāgameti.

“Kathañca āvuso, atītaṁ nānvāgameti? Iti me cakkhu ahosi atītamaddhānaṁ iti rūpāti-- tattha na chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, na chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa na tadabhinandati, na tadabhinandanto atītaṁ nānvāgameti. Iti me sotaṁ ahosi atītamaddhānaṁ iti saddāti …pe… iti me ghānaṁ ahosi atītamaddhānaṁ iti gandhāti… iti me jivhā ahosi atītamaddhānaṁ iti rasāti… iti me kāyo ahosi atītamaddhānaṁ iti phoṭṭhabbāti… iti me mano ahosi atītamaddhānaṁ iti dhammāti -- tattha na chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, na chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa, na tadabhinandati, na tadabhinandanto atītaṁ nānvāgameti-- evaṁ kho, āvuso, atītaṁ nānvāgameti.

283. “Kathañca āvuso, anāgataṁ paṭikaṅkhati? Iti me cakkhu siyā anāgatamaddhānaṁ iti rūpāti-- appaṭiladdhassa paṭilābhāya cittaṁ paṇidahati, cetaso paṇidhānapaccayā tadabhinandati, tadabhinandanto anāgataṁ paṭikaṅkhati. Iti me sotaṁ siyā anāgatamaddhānaṁ iti saddāti …pe… iti me ghānaṁ siyā anāgatamaddhānaṁ iti gandhāti… iti me jivhā siyā anāgatamaddhānaṁ iti rasāti… iti me kāyo siyā anāgatamaddhānaṁ iti phoṭṭhabbāti… iti me mano siyā anāgatamaddhānaṁ (M.133./III,197.) iti dhammāti-- appaṭiladdhassa paṭilābhāya cittaṁ paṇidahati, cetaso paṇidhānapaccayā tadabhinandati, tadabhinandanto anāgataṁ paṭikaṅkhati-- evaṁ kho, āvuso, anāgataṁ paṭikaṅkhati.

“Kathañca, āvuso, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati? Iti me cakkhu siyā anāgatamaddhānaṁ iti rūpāti-- appaṭiladdhassa paṭilābhāya cittaṁ nappaṇidahati cetaso appaṇidhānapaccayā na tadabhinandati, na tadabhinandanto anāgataṁ nappaṭikaṅkhati. Iti me sotaṁ siyā anāgatamaddhānaṁ iti saddāti …pe… iti me ghānaṁ siyā anāgatamaddhānaṁ iti gandhāti… iti me jivhā siyā anāgatamaddhānaṁ iti rasāti… iti me kāyo siyā anāgatamaddhānaṁ iti phoṭṭhabbāti… iti me mano siyā anāgatamaddhānaṁ iti dhammāti --

appaṭiladdhassa paṭilābhāya cittaṁ nappaṇidahati, cetaso appaṇidhānapaccayā na tadabhinandati, na tadabhinandanto anāgataṁ nappaṭikaṅkhati-- evaṁ kho, āvuso, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati.

284. "Kathañca, āvuso, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati? Yañcāvuso, cakkhu ye ca rūpā ubhayametaṁ paccuppannaṁ. Tasmiṁ ce paccuppanne chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa tadabhinandati, tadabhinandanto paccuppannesu dhammesu saṁhīrati. Yañcāvuso, sotaṁ ye ca saddā …pe… yañcāvuso, ghānaṁ ye ca gandhā… yā cāvuso, jivhā ye ca rasā… yo cāvuso, kāyo ye ca phoṭṭhabbā… yo cāvuso, mano ye ca dhammā-- ubhayametaṁ paccuppannaṁ. Tasmiṁ ce paccuppanne chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa tadabhinandati, tadabhinandanto paccuppannesu dhammesu saṁhīrati-- evaṁ kho, āvuso, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati.

"Kathañca āvuso, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati? Yañcāvuso, cakkhu ye ca rūpā-- ubhayametaṁ paccuppannaṁ. Tasmiṁ ce paccuppanne na chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, na chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa na tadabhinandati, na tadabhinandanto paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati. Yañcāvuso, sotaṁ ye ca saddā …pe… yañcāvuso, ghānaṁ ye ca gandhā… yā cāvuso, jivhā ye ca rasā… yo cāvuso, kāyo ye ca phoṭṭhabbā… yo cāvuso, mano ye ca dhammā-- ubhayametaṁ paccuppannaṁ. Tasmiṁ ce (M.133./III,198.) paccuppanne na chandarāgappaṭibaddhaṁ hoti viññāṇaṁ, na chandarāgappaṭibaddhattā viññāṇassa na tadabhinandati, na tadabhinandanto paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati-- evaṁ kho, āvuso, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati.

285. "Yaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho--

"Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

"Imassa kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi. Ākaṅkhamānā ca pana tumhe āyasmanto Bhagavantaṁyeva upasaṅkamitvā etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, yathā vo Bhagavā byākaroti tathā naṁ dhāreyyāthā"ti.

Atha kho te bhikkhū āyasmato Mahākaccānassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Yaṁ kho no, bhante, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho--

"Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ, acirapakkantassa Bhagavato, etadahosi-- "Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho--

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
"Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
"Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

(M.133./III,199.) "'Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā'ti? Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ

etadahosi-- ‘Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ. Pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā’ti. Atha kho mayaṁ, bhante, yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipucchimha. Tesaṁ no, bhante, āyasmatā Mahākaccānena imehi ākārehi imehi padehi imehi byañjanehi attho vibhatto”ti.

“Paṇḍito, bhikkhave, Mahākaccāno; mahāpañño, bhikkhave Mahākaccāno. Maṁ cepi tumhe, bhikkhave, etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, ahampi taṁ evamevaṁ byākareyyaṁ yathā taṁ Mahākaccānena byākataṁ. Eso, cevetassa attho. Evañca naṁ dhārethā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahākaccānabhaddekarattasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.134.) (4) Lomasakaṅgiyabhaddekarattasuttaṁ

▶T.46.(166)(vol.1.698.)、No.77. (vol.1.886.)

286. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Lomasakaṅgiyo Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho Candano devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Nigrodhārāmaṁ obhāsetvā yenāyasmā Lomasakaṅgiyo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Candano devaputto āyasmantaṁ Lomasakaṅgiyaṁ etadavoca-- “Dhāresi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā”ti? (M.134./III,200.) “Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā”ti? “Ahampi kho, bhikkhu, na dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Dhāresi pana tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattiyo gāthā”ti? “Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattiyo gāthā. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattiyo gāthā”ti? “Dhāremi kho ahaṁ, bhikkhu, bhaddekarattiyo gāthā”ti. “Yathā kathaṁ pana tvaṁ, āvuso, dhāresi bhaddekarattiyo gāthā”ti? “Ekamidaṁ, bhikkhu, samayaṁ Bhagavā devesu tāvatiṁsesu viharati pāricchattakamūle paṇḍukambalasilāyaṁ. Tatra Bhagavā devānaṁ tāvatiṁsānaṁ bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsi--

“Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
“Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
“Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
“Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī”ti.

“Evaṁ kho ahaṁ, bhikkhu, dhāremi bhaddekarattiyo gāthā. Uggaṇhāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; pariyāpuṇāhi tvaṁ bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; dhārehi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Atthasaṁhito, bhikkhu, bhaddekarattassa uddeso ca vibhaṅgo ca ādibrahmacariyako”ti. Idamavoca Candano devaputto. Idaṁ vatvā tatthevantaradhāyi.

287. Atha kho āyasmā Lomasakaṅgiyo tassā rattiyā accayena senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena Sāvatthi (M.134./III,201.) tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi Jetavanaṁ Anāthapiṇḍikassa ārāmo yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Lomasakaṅgiyo Bhagavantaṁ etadavoca--

"Ekamidāhaṁ, bhante, samayaṁ Sakkesu viharāmi Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho, bhante, aññataro devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Nigrodhārāmaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho, bhante, so devaputto maṁ etadavoca-- 'Dhāresi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā'ti? Evaṁ vutte ahaṁ, bhante, taṁ devaputtaṁ etadavocaṁ-- 'Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañcā'ti? 'Ahampi kho, bhikkhu, na dhāremi bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Dhāresi pana tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattiyo gāthā'ti? 'Na kho ahaṁ, āvuso, dhāremi bhaddekarattiyo gāthā. Tvaṁ panāvuso, dhāresi bhaddekarattiyo gāthā'ti? 'Dhāremi kho ahaṁ, bhikkhu, bhaddekarattiyo gāthā'ti. 'Yathā kathaṁ pana tvaṁ, āvuso, dhāresi bhaddekarattiyo gāthā'ti? Ekamidaṁ, bhikkhu, samayaṁ Bhagavā devesu tāvatiṁsesu viharati pāricchattakamūle paṇḍukambalasilāyaṁ Tatra kho Bhagavā devānaṁ tāvatiṁsānaṁ bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca abhāsi--

"Atītaṁ nānvāgameyya …pe…
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

"Evaṁ kho ahaṁ, bhikkhu, dhāremi bhaddekarattiyo gāthā. Uggaṇhāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; pariyāpuṇāhi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca; dhārehi tvaṁ, bhikkhu, bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca. Atthasaṁhito, bhikkhu, bhaddekarattassa uddeso ca vibhaṅgo ca ādibrahmacariyako'ti. Idamavoca, bhante, so devaputto; idaṁ vatvā tatthevantaradhāyi. Sādhu me, bhante, Bhagavā bhaddekarattassa uddesañca vibhaṅgañca desetū"ti.

288. "Jānāsi pana tvaṁ, bhikkhu, taṁ devaputtan"ti? "Na kho ahaṁ, bhante, jānāmi taṁ devaputtan"ti. "Candano nāma so, bhikkhu, devaputto. Candano, bhikkhu, devaputto aṭṭhiṁ katvā manasikatvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasoto dhammaṁ suṇāti. Tena hi, bhikkhu, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Lomasakaṅgiyo Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
"Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.
"Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate muni".

"Kathañca, bhikkhu, atītaṁ anvāgameti …pe… evaṁ kho, bhikkhu, atītaṁ anvāgameti. (M.134./III,202.) Kathañca bhikkhu, atītaṁ nānvāgameti …pe… evaṁ kho, bhikkhu, atītaṁ nānvāgameti. Kathañca, bhikkhu, anāgataṁ paṭikaṅkhati …pe… evaṁ kho, bhikkhu, anāgataṁ paṭikaṅkhati. Kathañca, bhikkhu, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati …pe… evaṁ kho, bhikkhu, anāgataṁ nappaṭikaṅkhati. Kathañca, bhikkhu, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati …pe… evaṁ kho, bhikkhu, paccuppannesu dhammesu saṁhīrati. Kathañca, bhikkhu, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati …pe… evaṁ kho, bhikkhu, paccuppannesu dhammesu na saṁhīrati.

"Atītaṁ nānvāgameyya, nappaṭikaṅkhe anāgataṁ;
Yadatītaṁ pahīnaṁ taṁ, appattañca anāgataṁ.
"Paccuppannañca yo dhammaṁ, tattha tattha vipassati;
Asaṁhīraṁ asaṁkuppaṁ, taṁ vidvā manubrūhaye.
"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve;
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.

"Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ;
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate munī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Lomasakaṅgiyo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Lomasakaṅgiyabhaddekarattasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.135.) (5) Cūḷakammavibhaṅgasuttaṁ

▶T.46.(170)(vol.1.703.)、No.78. (vol.1.887.)、No.79. (vol.1.888.)、No.80.(vol.1.891.)、No.81.(vol.1.895.)

289. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane, Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etadavoca--

"Ko nu kho, bho Gotama, hetu ko paccayo yena manussānaṁyeva sataṁ manussabhūtānaṁ dissanti hīnappaṇītatā? Dissanti hi, bho Gotama, manussā appāyukā, dissanti dīghāyukā; dissanti bavhābādhā, dissanti appābādhā; dissanti dubbaṇṇā, dissanti vaṇṇavanto; dissanti appesakkhā, dissanti mahesakkhā; dissanti appabhogā, dissanti mahābhogā; dissanti nīcakulīnā, dissanti uccākulīnā; dissanti duppaññā, dissanti (M.135./III,203.) paññavanto Ko nu kho, bho Gotama, hetu ko paccayo yena manussānaṁyeva sataṁ manussabhūtānaṁ dissanti hīnappaṇītatā"ti?

"Kammassakā māṇava, sattā kammadāyādā kammayonī kammabandhū kammappaṭisaraṇā. Kammaṁ satte vibhajati yadidaṁ-- hīnappaṇītatāyāti. Na kho ahaṁ imassa bhoto Gotamassa saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ ājānāmi. Sādhu me bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetu yathā ahaṁ imassa bhoto Gotamassa saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ ājāneyyan"ti.

290. "Tena hi, māṇava, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bho"ti kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

[1] "Idha, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā pāṇātipātī hoti luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati appāyuko hoti. Appāyukasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- pāṇātipātī hoti luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu.

[2] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati dīghāyuko hoti. Dīghāyukasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā (M.135./III,204.) paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho, lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

[3] 291. "Idha māṇava, ekacco itthī vā puriso vā sattānaṁ viheṭhakajātiko hoti, pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati bavhābādho hoti. Bavhābādhasaṁvattanikā

esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- sattānaṁ viheṭhakajātiko hoti pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā.

[4] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā sattānaṁ aviheṭhakajātiko hoti pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati appābādho hoti. Appābādhasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ sattānaṁ aviheṭhakajātiko hoti pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā.

[5] 292. "Idha, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā kodhano hoti upāyāsabahulo. Appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patiṭṭhīyati kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati dubbaṇṇo hoti. Dubbaṇṇasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ -- kodhano hoti upāyāsabahulo; appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patiṭṭhīyati kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti.

(M.135./III,205.) [6] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā akkodhano hoti anupāyāsabahulo; bahumpi vutto samāno nābhisajjati na kuppati na byāpajjati na patiṭṭhīyati na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati pāsādiko hoti. Pāsādikasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- akkodhano hoti anupāyāsabahulo; bahumpi vutto samāno nābhisajjati na kuppati na byāpajjati na patiṭṭhīyati na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti.

[7] 293. "Idha, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā issāmanako hoti; paralābhasakkāragarukāramānanavandanapūjanāsu issati upadussati issaṁ bandhati. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati appesakkho hoti. Appesakkhasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- issāmanako hoti; paralābhasakkāragarukāramānanavandanapūjanāsu issati upadussati issaṁ bandhati.

[8] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā anissāmanako hoti; paralābhasakkāragarukāramānanavandanapūjanāsu na issati na upadussati na issaṁ bandhati. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati mahesakkho hoti. Mahesakkhasaṁvattanikā esā, māṇava paṭipadā yadidaṁ-- anissāmanako hoti; paralābhasakkāragarukāramānanavandanapūjanāsu na issati na upadussati na issaṁ bandhati.

[9] 294. "Idha, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā na dātā hoti samaṇassa vā brāhmaṇassa vā annaṁ pānaṁ vatthaṁ yānaṁ mālāgandhavilepanaṁ seyyāvasathapadīpeyyaṁ. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati appabhogo hoti. Appabhogasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ na dātā hoti samaṇassa vā brāhmaṇassa vā annaṁ pānaṁ vatthaṁ yānaṁ mālāgandhavilepanaṁ seyyāvasathapadīpeyyaṁ.

[10] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā dātā hoti samaṇassa vā brāhmaṇassa vā annaṁ pānaṁ vatthaṁ yānaṁ mālāgandhavilepanaṁ seyyāvasathapadīpeyyaṁ. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā

sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati mahābhogo hoti. Mahābhogasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ -- dātā hoti samaṇassa vā brāhmaṇassa vā annaṁ pānaṁ vatthaṁ yānaṁ mālāgandhavilepanaṁ seyyāvasathapadīpeyyaṁ.

[11] 295. "Idha, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā thaddho hoti atimānī-- abhivādetabbaṁ na abhivādeti, paccuṭṭhātabbaṁ na paccuṭṭheti, āsanārahassa na āsanaṁ deti, maggārahassa na maggaṁ deti, sakkātabbaṁ na sakkaroti, garukātabbaṁ na garukaroti, mānetabbaṁ na māneti, pūjetabbaṁ na pūjeti. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati nīcakulīno hoti. Nīcakulīnasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- thaddho hoti atimānī; abhivādetabbaṁ na abhivādeti, paccuṭṭhātabbaṁ na paccuṭṭheti, āsanārahassa na āsanaṁ deti, maggārahassa na maggaṁ deti, sakkātabbaṁ na sakkaroti, garukātabbaṁ na garukaroti, mānetabbaṁ na māneti, pūjetabbaṁ na pūjeti.

[12] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā atthaddho hoti anatimānī; abhivādetabbaṁ abhivādeti, paccuṭṭhātabbaṁ paccuṭṭheti, āsanārahassa āsanaṁ deti, maggārahassa maggaṁ deti, sakkātabbaṁ sakkaroti, garukātabbaṁ garukaroti, mānetabbaṁ māneti, pūjetabbaṁ pūjeti. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati uccākulīno hoti. Uccākulīnasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- atthaddho hoti anatimānī; abhivādetabbaṁ abhivādeti, paccuṭṭhātabbaṁ paccuṭṭheti, āsanārahassa āsanaṁ deti, maggārahassa maggaṁ deti, sakkātabbaṁ sakkaroti, garukātabbaṁ garukaroti, mānetabbaṁ māneti, pūjetabbaṁ pūjeti.

[13] 296. "Idha, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā upasaṅkamitvā na paripucchitā hoti-- 'Kiṁ, bhante, kusalaṁ, kiṁ akusalaṁ; kiṁ sāvajjaṁ, kiṁ anavajjaṁ; kiṁ sevitabbaṁ, kiṁ na sevitabbaṁ; kiṁ me karīyamānaṁ dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya hoti, kiṁ vā pana me karīyamānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya hotī'ti? So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati duppañño hoti. Duppaññasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā upasaṅkamitvā na paripucchitā hoti-- 'Kiṁ, bhante, kusalaṁ, kiṁ akusalaṁ; kiṁ sāvajjaṁ, kiṁ anavajjaṁ; kiṁ sevitabbaṁ, kiṁ na sevitabbaṁ kiṁ me karīyamānaṁ dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya hoti, kiṁ vā pana me karīyamānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya hotī'"ti?

(M.135./III,206.) [14] "Idha pana, māṇava, ekacco itthī vā puriso vā samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā upasaṅkamitvā paripucchitā hoti -- 'Kiṁ, bhante, kusalaṁ, kiṁ akusalaṁ; kiṁ sāvajjaṁ, kiṁ anavajjaṁ; kiṁ sevitabbaṁ, kiṁ na sevitabbaṁ; kiṁ me karīyamānaṁ dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya hoti, kiṁ vā pana me karīyamānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya hotī'ti? So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati yattha yattha paccājāyati mahāpañño hoti. Mahāpaññasaṁvattanikā esā, māṇava, paṭipadā yadidaṁ-- samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā upasaṅkamitvā paripucchitā hoti-- 'Kiṁ, bhante, kusalaṁ, kiṁ akusalaṁ; kiṁ sāvajjaṁ, kiṁ anavajjaṁ; kiṁ sevitabbaṁ kiṁ na sevitabbaṁ; kiṁ me karīyamānaṁ dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya hoti, kiṁ vā pana me karīyamānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya hotī'"ti?

297. "Iti kho, māṇava, appāyukasaṁvattanikā paṭipadā appāyukattaṁ upaneti, dīghāyukasaṁvattanikā paṭipadā dīghāyukattaṁ upaneti; bavhābādhasaṁvattanikā paṭipadā

bavhābādhattaṁ upaneti, appābādhasaṁvattanikā paṭipadā appābādhattaṁ upaneti; dubbaṇṇasaṁvattanikā paṭipadā dubbaṇṇattaṁ upaneti, pāsādikasaṁvattanikā paṭipadā pāsādikattaṁ upaneti; appesakkhasaṁvattanikā paṭipadā appesakkhattaṁ upaneti, mahesakkhasaṁvattanikā paṭipadā mahesakkhattaṁ upaneti; appabhogasaṁvattanikā paṭipadā appabhogattaṁ upaneti, mahābhogasaṁvattanikā paṭipadā mahābhogattaṁ upaneti; nīcakulīnasaṁvattanikā paṭipadā nīcakulīnattaṁ upaneti, uccākulīnasaṁvattanikā paṭipadā uccākulīnattaṁ upaneti; duppaññasaṁvattanikā paṭipadā duppaññattaṁ upaneti, mahāpaññasaṁvattanikā paṭipadā mahāpaññattaṁ upaneti. Kammassakā, māṇava, sattā kammadāyādā kammayonī kammabandhū kammappaṭisaraṇā. Kammaṁ satte vibhajati yadidaṁ-- hīnappaṇītatāyā"ti.

Evaṁ vutte, Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Cūḷakammavibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.136./III,207.)

(M.136.) (6) Mahākammavibhaṅgasuttaṁ

►T.46.(171)(vol.1.706.)

298. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Samiddhi Araññakuṭikāyaṁ viharati. Atha kho Potaliputto paribbājako jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yenāyasmā Samiddhi tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā Samiddhinā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Potaliputto paribbājako āyasmantaṁ Samiddhiṁ etadavoca-- "Sammukhā metaṁ, āvuso Samiddhi, samaṇassa Gotamassa sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ-- 'moghaṁ kāyakammaṁ moghaṁ vacīkammaṁ, manokammameva saccan'ti. Atthi ca sā samāpatti yaṁ samāpattiṁ samāpanno na kiñci vediyatī"ti? "Mā hevaṁ, āvuso Potaliputta, avaca; (mā hevaṁ, āvuso Potaliputta, avaca;.) mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi. Na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṁ. Na hi Bhagavā evaṁ vadeyya-- 'moghaṁ kāyakammaṁ moghaṁ vacīkammaṁ, manokammameva saccan'ti. Atthi ca kho sā, āvuso, samāpatti yaṁ samāpattiṁ samāpanno na kiñci vediyatī"ti. "Kīvaciraṁ pabbajitosi, āvuso Samiddhī"ti? "Na ciraṁ, āvuso! Tīṇi vassānī"ti. "Ettha dāni mayaṁ there bhikkhū kiṁ vakkhāma, yatra hi nāma evaṁnavo bhikkhu satthāraṁ parirakkhitabbaṁ maññissati. Sañcetanikaṁ, āvuso Samiddhi, kammaṁ katvā kāyena vācāya manasā kiṁ so vediyatī"ti? "Sañcetanikaṁ, āvuso Potaliputta, kammaṁ katvā kāyena vācāya manasā dukkhaṁ so vediyatī"ti. Atha kho Potaliputto paribbājako āyasmato Samiddhissa bhāsitaṁ neva abhinandi nappaṭikkosi; anabhinanditvā appaṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

299. Atha kho āyasmā Samiddhi acirapakkante Potaliputte paribbājake yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā (M.136./III,208.) āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Samiddhi yāvatako ahosi Potaliputtena paribbājakena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ āyasmato Ānandassa ārocesi.

Evaṁ vutte, āyasmā Ānando āyasmantaṁ Samiddhiṁ etadavoca-- "Atthi kho idaṁ, āvuso Samiddhi, kathāpābhataṁ Bhagavantaṁ dassanāya. Āyāmāvuso Samiddhi, yena

Bhagavā tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā etamatthaṁ Bhagavato ārocessāma. Yathā no Bhagavā byākarissati tathā naṁ dhāressāmā”ti. “Evamāvuso”ti kho āyasmā Samiddhi āyasmato Ānandassa paccassosi.

Atha kho āyasmā ca Ānando āyasmā ca Samiddhi yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako ahosi āyasmato Samiddhissa Potaliputtena paribbājakena saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Evaṁ vutte, Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca-- “Dassanampi kho ahaṁ, Ānanda, Potaliputtassa paribbājakassa nābhijānāmi, kuto panevarūpaṁ kathāsallāpaṁ? Iminā ca, Ānanda, Samiddhinā moghapurisena Potaliputtassa paribbājakassa vibhajjabyākaraṇīyo pañho ekaṁsena byākato”ti. Evaṁ vutte, āyasmā Udāyī Bhagavantaṁ etadavoca-- “Sace pana, bhante, āyasmatā Samiddhinā idaṁ sandhāya bhāsitaṁ-- yaṁ kiñci vedayitaṁ taṁ dukkhasmin”ti.

300. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- “Passasi no tvaṁ, Ānanda, imassa Udāyissa moghapurisassa ummaṅgaṁ? Aññāsiṁ kho ahaṁ, Ānanda-- ‘idānevāyaṁ Udāyī moghapuriso ummujjamāno ayoniso ummujjissatī’ti. Ādiṁyeva, Ānanda, Potaliputtena paribbājakena tisso vedanā pucchitā. Sacāyaṁ, Ānanda, Samiddhi moghapuriso (M.136./III,209.) Potaliputtassa paribbājakassa evaṁ puṭṭho evaṁ byākareyya-- ‘sañcetanikaṁ, āvuso Potaliputta, kammaṁ katvā kāyena vācāya manasā sukhavedanīyaṁ sukhaṁ so vedayati; sañcetanikaṁ, āvuso Potaliputta, kammaṁ katvā kāyena vācāya manasā dukkhavedanīyaṁ dukkhaṁ so vedayati; sañcetanikaṁ, āvuso Potaliputta, kammaṁ katvā kāyena vācāya manasā adukkhamasukhavedanīyaṁ adukkhamasukhaṁ so vedayatī’ti. Evaṁ byākaramāno kho, Ānanda, Samiddhi moghapuriso Potaliputtassa paribbājakassa sammā (byākaramāno.) byākareyya. Api ca, Ānanda, ke ca aññatitthiyā paribbājakā bālā abyattā ke ca Tathāgatassa mahākammavibhaṅgaṁ jānissanti? Sace tumhe, Ānanda, suṇeyyātha Tathāgatassa mahākammavibhaṅgaṁ vibhajantassā”ti.

“Etassa, Bhagavā, kālo, etassa, Sugata, kālo yaṁ Bhagavā mahākammavibhaṅgaṁ vibhajeyya Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī”ti. “Tena hānanda, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

“Cattārome, Ānanda, puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idhānanda, ekacco puggalo idha pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, pisuṇavāco hoti, pharusavāco hoti, samphappalāpī hoti, abhijjhālu hoti, byāpannacitto hoti, micchādiṭṭhi hoti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

“Idha panānanda, ekacco puggalo idha pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, pisuṇavāco hoti, pharusavāco hoti, samphappalāpī hoti, abhijjhālu hoti, byāpannacitto hoti, micchādiṭṭhi hoti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati.

“Idhānanda, ekacco puggalo idha pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, (M.136./III,210.) pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati.

“Idha panānanda, ekacco puggalo idha pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

301. “Idhānanda, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya

anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati yathāsamāhite citte dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena amuṁ puggalaṁ passati-- idha pāṇātipātiṁ adinnādāyiṁ kāmesumicchācāriṁ musāvādiṁ pisuṇavācaṁ pharusavācaṁ samphappalāpiṁ abhijjhāluṁ byāpannacittaṁ micchādiṭṭhiṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passati apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ. So evamāha-- 'atthi kira, bho, pāpakāni kammāni, atthi duccaritassa vipāko. Amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ idha pāṇātipātiṁ adinnādāyiṁ …pe… micchādiṭṭhiṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannan'ti. So evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Ye evaṁ jānanti, te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti. Iti so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'"ti.

"Idha panānanda, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā (M.136./III,211.) ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati yathāsamāhite citte dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena amuṁ puggalaṁ passati-- idha pāṇātipātiṁ adinnādāyiṁ …pe… micchādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passati sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannaṁ. So evamāha-- 'natthi kira, bho, pāpakāni kammāni, natthi duccaritassa vipāko. Amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātiṁ adinnādāyiṁ …pe… micchādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannan'ti. So evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti. Iti so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'"ti.

"Idhānanda, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati yathāsamāhite citte dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena amuṁ puggalaṁ passati-- idha pāṇātipātā paṭiviratam adinnādānā paṭiviratam kāmesumicchācārā paṭiviratam musāvādā paṭiviratam pisuṇāya vācāya paṭiviratam pharusāya vācāya paṭiviratam samphappalāpā paṭiviratam anabhijjhāluṁ abyāpannacittaṁ sammādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passati sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannaṁ. So evamāha-- 'atthi kira, bho, kalyāṇāni kammāni, atthi sucaritassa vipāko. Amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātā paṭiviratam adinnādānā paṭiviratam …pe… sammādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannan'ti. So evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti. Iti so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'"ti.

"Idha panānanda, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati yathāsamāhite citte dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena amuṁ puggalaṁ (M.136./III,212.) passati-- idha pāṇātipātā paṭiviratam …pe… sammādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passati apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ. So evamāha-- 'natthi kira, bho kalyāṇāni kammāni, natthi sucaritassa vipāko. Amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātā paṭiviratam adinnādānā paṭiviratam …pe… sammādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannan'ti. So evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā

tesaṁ ñāṇan'ti. Iti so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'"ti.

302. "Tatrānanda, yvāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evamāha-- 'atthi kira, bho, pāpakāni kammāni, atthi duccaritassa vipāko'ti idamassa anujānāmi; yampi so evamāha-- 'amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātiṁ adinnādāyiṁ …pe… micchādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannan'ti idampissa anujānāmi; yañca kho so evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatī'ti idamassa nānujānāmi; yampi so evamāha-- 'ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti idampissa nānujānāmi; yampi so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'ti idampissa nānujānāmi. Taṁ kissa hetu? Aññathā hi, Ānanda, Tathāgatassa mahākammavibhaṅge ñāṇaṁ hoti.

"Tatrānanda, yvāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evamāha-- 'natthi kira, bho, pāpakāni kammāni, natthi duccaritassa vipāko'ti idamassa nānujānāmi; yañca kho so evamāha-- 'amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātiṁ adinnādāyiṁ …pe… micchādiṭṭhiṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannan'ti (M.136./III,213.) idamassa anujānāmi; yañca kho so evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatī'ti idamassa nānujānāmi; yampi so evamāha-- 'ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti idampissa nānujānāmi; yampi so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'ti idampissa nānujānāmi. Taṁ kissa hetu? Aññathā hi, Ānanda, Tathāgatassa mahākammavibhaṅge ñāṇaṁ hoti.

"Tatrānanda, yvāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evamāha-- 'atthi kira, bho, kalyāṇāni kammāni, atthi sucaritassa vipāko'ti idamassa anujānāmi; yampi so evamāha-- 'amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātā paṭiviraṭaṁ adinnādānā paṭiviraṭaṁ …pe… sammādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannan'ti idampissa anujānāmi; yañca kho so evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatī'ti idamassa nānujānāmi; yampi so evamāha-- 'ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti idampissa nānujānāmi; yampi so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'ti idampissa nānujānāmi. Taṁ kissa hetu? Aññathā hi, Ānanda, Tathāgatassa mahākammavibhaṅge ñāṇaṁ hoti.

"Tatrānanda, yvāyaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā evamāha-- 'natthi kira, bho, kalyāṇāni kammāni, natthi sucaritassa vipāko'ti idamassa nānujānāmi; yañca kho so evamāha-- 'amāhaṁ puggalaṁ addasaṁ-- idha pāṇātipātā paṭiviraṭaṁ adinnādānā paṭiviraṭaṁ …pe… sammādiṭṭhiṁ, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā passāmi apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannan'ti idamassa anujānāmi; yañca kho so evamāha-- 'yo kira, bho, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi, sabbo so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatī'ti idamassa nānujānāmi; yañca kho so evamāha-- (M.136./III,214.) 'ye evaṁ jānanti te sammā jānanti; ye aññathā jānanti, micchā tesaṁ ñāṇan'ti idampissa nānujānāmi; yampi so yadeva tassa sāmaṁ ñātaṁ sāmaṁ diṭṭhaṁ sāmaṁ viditaṁ tadeva tattha thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ, moghamaññan'ti idampissa nānujānāmi. Taṁ kissa hetu? Aññathā hi, Ānanda, Tathāgatassa mahākammavibhaṅge ñāṇaṁ hoti.

303. "Tatrānanda, yvāyaṁ puggalo idha pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, pubbe vāssa taṁ kataṁ hoti pāpakammaṁ dukkhavedanīyaṁ, pacchā vāssa taṁ kataṁ hoti pāpakammaṁ

dukkhavedanīyaṁ, maraṇakāle vāssa hoti micchādiṭṭhi samattā samādinnā. Tena so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Yañca kho so idha pāṇātipātī hoti adinnādāyī hoti …pe… micchādiṭṭhi hoti tassa diṭṭheva dhamme vipākaṁ paṭisaṁvedeti upapajja vā apare vā pariyāye.

"Tatrānanda, yvāyaṁ puggalo idha pāṇātipātī adinnādāyī …pe… micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, pubbe vāssa taṁ kataṁ hoti kalyāṇakammaṁ sukhavedanīyaṁ, pacchā vāssa taṁ kataṁ hoti kalyāṇakammaṁ sukhavedanīyaṁ, maraṇakāle vāssa hoti sammādiṭṭhi samattā samādinnā. Tena so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Yañca kho so idha pāṇātipātī hoti adinnādāyī hoti …pe… micchādiṭṭhi hoti tassa diṭṭheva dhamme vipākaṁ paṭisaṁvedeti upapajja vā apare vā pariyāye.

"Tatrānanda yvāyaṁ puggalo idha pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, pubbe vāssa taṁ kataṁ hoti kalyāṇakammaṁ sukhavedanīyaṁ, pacchā vāssa taṁ kataṁ hoti kalyāṇakammaṁ sukhavedanīyaṁ, maraṇakāle vāssa hoti sammādiṭṭhi samattā samādinnā. Tena so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Yañca kho so idha pāṇātipātā paṭivirato (M.136./III,215.) hoti adinnādānā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, tassa diṭṭheva dhamme vipākaṁ paṭisaṁvedeti upapajja vā apare vā pariyāye.

"Tatrānanda yvāyaṁ puggalo idha pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato …pe… sammādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, pubbe vāssa taṁ kataṁ hoti pāpakammaṁ dukkhavedanīyaṁ, pacchā vāssa taṁ kataṁ hoti pāpakammaṁ dukkhavedanīyaṁ, maraṇakāle vāssa hoti micchādiṭṭhi samattā samādinnā. Tena so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Yañca kho so idha pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti …pe… sammādiṭṭhi hoti, tassa diṭṭheva dhamme vipākaṁ paṭisaṁvedeti upapajja vā apare vā pariyāye.

"Iti kho, Ānanda, atthi kammaṁ abhabbaṁ abhabbābhāsaṁ, atthi kammaṁ abhabbaṁ bhabbābhāsaṁ, atthi kammaṁ bhabbañceva bhabbābhāsañca, atthi kammaṁ bhabbaṁ abhabbābhāsan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Mahākammavibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.137.) (7) Saḷāyatanavibhaṅgasuttaṁ

►T.46.(163)(vol.1.692.)

304. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Saḷāyatanavibhaṅgaṁ vo, bhikkhave, desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

(M.137./III,216.) "'Cha ajjhattikāni āyatanāni veditabbāni, cha bāhirāni āyatanāni veditabbāni, cha viññāṇakāyā veditabbā, cha phassakāyā veditabbā, aṭṭhārasa manopavicārā veditabbā, chattiṁsa sattapadā veditabbā, tatra idaṁ nissāya idaṁ pajahatha, tayo satipaṭṭhānā yadariyo sevati yadariyo sevamāno satthā gaṇamanusāsitumarahati, so vuccati yoggācariyānaṁ anuttaro purisadammasārathī'ti-- ayamuddeso saḷāyatanavibhaṅgassa.

305. "'Cha ajjhattikāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? 'Cakkhāyatanaṁ sotāyatanaṁ ghānāyatanaṁ jivhāyatanaṁ

kāyāyatanaṁ manāyatanaṁ-- cha ajjhattikāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"'Cha bāhirāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? 'Rūpāyatanaṁ saddāyatanaṁ gandhāyatanaṁ rasāyatanaṁ phoṭṭhabbāyatanaṁ dhammāyatanaṁ-- cha bāhirāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"'Cha viññāṇakāyā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? 'Cakkhuviññāṇaṁ sotaviññāṇaṁ ghānaviññāṇaṁ jivhāviññāṇaṁ kāyaviññāṇaṁ manoviññāṇaṁ-- cha viññāṇakāyā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"'Cha phassakāyā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? 'Cakkhusamphasso sotasamphasso ghānasamphasso jivhāsamphasso kāyasamphasso manosamphasso-- cha phassakāyā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

"'Aṭṭhārasa manopavicārā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? 'Cakkhunā rūpaṁ disvā somanassaṭṭhānīyaṁ rūpaṁ upavicarati, domanassaṭṭhānīyaṁ rūpaṁ upavicarati, upekkhāṭṭhānīyaṁ rūpaṁ upavicarati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena (M.137./III,217.) phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya somanassaṭṭhānīyaṁ dhammaṁ upavicarati, domanassaṭṭhānīyaṁ dhammaṁ upavicarati, upekkhāṭṭhānīyaṁ dhammaṁ upavicarati. Iti cha somanassūpavicārā, cha domanassūpavicārā, cha upekkhūpavicārā, aṭṭhārasa manopavicārā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

306. "'Chattiṁsa sattapadā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cha gehasitāni somanassāni, cha nekkhammasitāni somanassāni, cha gehasitāni domanassāni, cha nekkhammasitāni domanassāni, cha gehasitā upekkhā, cha nekkhammasitā upekkhā. Tattha katamāni cha gehasitāni somanassāni? Cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ manoramānaṁ lokāmisapaṭisaṁyuttānaṁ paṭilābhaṁ vā paṭilābhato samanupassato pubbe vā paṭiladdhapubbaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ samanussarato uppajjati somanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati gehasitaṁ somanassaṁ. Sotaviññeyyānaṁ saddānaṁ… ghānaviññeyyānaṁ gandhānaṁ… jivhāviññeyyānaṁ rasānaṁ… kāyaviññeyyānaṁ phoṭṭhabbānaṁ… manoviññeyyānaṁ dhammānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ …pe… somanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati gehasitaṁ somanassaṁ. Imāni cha gehasitāni somanassāni.

"Tattha katamāni cha nekkhammasitāni somanassāni? Rūpānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ, 'pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato uppajjati somanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati nekkhammasitaṁ somanassaṁ. Saddānaṁtveva… gandhānaṁtveva… rasānaṁtveva… phoṭṭhabbānaṁtveva…dhammānaṁtve (M.137./III,218.) aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ, 'pubbe ceva dhammā etarahi ca sabbe te dhammā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato uppajjati somanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati nekkhammasitaṁ somanassaṁ. Imāni cha nekkhammasitāni somanassāni.

307. "Tattha katamāni cha gehasitāni domanassāni? Cakkhuviññeyyānaṁ rūpānaṁ …pe… sotaviññeyyānaṁ saddānaṁ… ghānaviññeyyānaṁ gandhānaṁ… jivhāviññeyyānaṁ rasānaṁ… kāyaviññeyyānaṁ phoṭṭhabbānaṁ… manoviññeyyānaṁ dhammānaṁ iṭṭhānaṁ kantānaṁ manāpānaṁ manoramānaṁ lokāmisapaṭisaṁyuttānaṁ appaṭilābhaṁ vā appaṭilābhato samanupassato pubbe vā appaṭiladdhapubbaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ samanussarato uppajjati domanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ domanassaṁ

idaṁ vuccati gehasitaṁ domanassaṁ. Imāni cha gehasitāni domanassāni.

"Tattha katamāni cha nekkhammasitāni domanassāni? Rūpānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ, 'pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anuttaresu vimokkhesu pihaṁ upaṭṭhāpeti-- 'kudāssu nāmāhaṁ tadāyatanaṁ upasampajja viharissāmi yadariyā etarahi āyatanaṁ upasampajja viharantī'ti iti anuttaresu vimokkhesu pihaṁ upaṭṭhāpayato uppajjati pihapaccayā domanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ domanassaṁ idaṁ vuccati nekkhammasitaṁ domanassaṁ. Saddānaṁtveva …pe… gandhānaṁtveva… rasānaṁtveva… phoṭṭhabbānaṁtveva… dhammānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ, 'pubbe ceva dhammā etarahi ca sabbe te dhammā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā'ti (M.137./III,219.) evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anuttaresu vimokkhesu pihaṁ upaṭṭhāpeti-- 'kudāssu nāmāhaṁ tadāyatanaṁ upasampajja viharissāmi yadariyā etarahi āyatanaṁ upasampajja viharantī'ti iti anuttaresu vimokkhesu pihaṁ upaṭṭhāpayato uppajjati pihapaccayā domanassaṁ. Yaṁ evarūpaṁ domanassaṁ idaṁ vuccati nekkhammasitaṁ domanassaṁ. Imāni cha nekkhammasitāni domanassāni.

308. "Tattha katamā cha gehasitā upekkhā? Cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjati upekkhā bālassa mūḷhassa (.) puthujjanassa anodhijinassa avipākajinassa anādīnavadassāvino assutavato puthujjanassa. Yā evarūpā upekkhā, rūpaṁ sā nātivattati. Tasmā sā upekkhā 'gehasitā'ti vuccati. Sotena saddaṁ sutvā… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya uppajjati upekkhā bālassa mūḷhassa puthujjanassa anodhijinassa avipākajinassa anādīnavadassāvino assutavato puthujjanassa. Yā evarūpā upekkhā, dhammaṁ sā nātivattati. Tasmā sā upekkhā 'gehasitā'ti vuccati. Imā cha gehasitā upekkhā.

"Tattha katamā cha nekkhammasitā upekkhā? Rūpānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ, 'pubbe ceva rūpā etarahi ca sabbe te rūpā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato uppajjati upekkhā. Yā evarūpā upekkhā, rūpaṁ sā ativattati. Tasmā sā upekkhā 'nekkhammasitā'ti vuccati. Saddānaṁtveva… gandhānaṁtveva… rasānaṁtveva… phoṭṭhabbānaṁtveva… dhammānaṁtveva aniccataṁ viditvā vipariṇāmavirāganirodhaṁ, 'pubbe ceva dhammā etarahi ca sabbe te dhammā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā'ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato uppajjati upekkhā. Yā evarūpā upekkhā, dhammaṁ sā ativattati. Tasmā sā upekkhā 'nekkhammasitā'ti vuccati. Imā cha nekkhammasitā upekkhā. 'Chattiṁsa sattapadā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

(M.137./III,220.) 309. "Tatra idaṁ nissāya idaṁ pajahathā"ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ; kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Tatra, bhikkhave, yāni cha nekkhammasitāni somanassāni tāni nissāya tāni āgamma yāni cha gehasitāni somanassāni tāni pajahatha, tāni samatikkamatha. Evametesaṁ pahānaṁ hoti, evametesaṁ samatikkamo hoti.

"Tatra, bhikkhave, yāni cha nekkhammasitāni domanassāni tāni nissāya tāni āgamma yāni cha gehasitāni domanassāni tāni pajahatha, tāni samatikkamatha. Evametesaṁ pahānaṁ hoti, evametesaṁ samatikkamo hoti.

"Tatra, bhikkhave, yā cha nekkhammasitā upekkhā tā nissāya tā āgamma yā cha gehasitā upekkhā tā pajahatha, tā samatikkamatha. Evametāsaṁ pahānaṁ hoti, evametāsaṁ samatikkamo hoti.

"Tatra, bhikkhave, yāni cha nekkhammasitāni somanassāni tāni nissāya tāni āgamma yāni cha nekkhammasitāni domanassāni tāni pajahatha, tāni samatikkamatha. Evametesaṁ pahānaṁ hoti, evametesaṁ samatikkamo hoti.

"Tatra, bhikkhave, yā cha nekkhammasitā upekkhā tā nissāya tā āgamma yāni cha nekkhammasitāni somanassāni tāni pajahatha, tāni samatikkamatha. Evametesaṁ pahānaṁ hoti, evametesaṁ samatikkamo hoti.

310. "Atthi bhikkhave, upekkhā nānattā nānattasitā, atthi upekkhā ekattā ekattasitā.

Katamā ca, bhikkhave, upekkhā nānattā nānattasitā? Atthi, bhikkhave, upekkhā rūpesu, atthi saddesu atthi gandhesu, atthi rasesu, atthi phoṭṭhabbesu -- ayaṁ, bhikkhave, upekkhā nānattā nānattasitā. Katamā ca, bhikkhave, upekkhā ekattā ekattasitā? Atthi, bhikkhave, upekkhā ākāsānañcāyatananissitā, atthi viññāṇañcāyatananissitā, atthi ākiñcaññāyatananissitā, atthi nevasaññānāsaññāyatananissitā-- ayaṁ, bhikkhave, upekkhā ekattā ekattasitā.

"Tatra, bhikkhave, yāyaṁ upekkhā ekattā ekattasitā taṁ nissāya taṁ āgamma yāyaṁ upekkhā nānattā nānattasitā taṁ pajahatha, taṁ samatikkamatha. Evametissā pahānaṁ hoti, evametissā samatikkamo hoti.

"Atammayataṁ, bhikkhave, nissāya atammayataṁ āgamma yāyaṁ upekkhā ekattā ekattasitā taṁ pajahatha, taṁ samatikkamatha. Evametissā pahānaṁ hoti, evametissā samatikkamo hoti. 'Tatra (M.137./III,221.) idaṁ nissāya idaṁ pajahathā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

311. "'Tayo satipaṭṭhānā yadariyo sevati, yadariyo sevamāno satthā gaṇamanusāsitumarahatī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ; kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Idha, bhikkhave, satthā sāvakānaṁ dhammaṁ deseti anukampako hitesī anukampaṁ upādāya-- 'idaṁ vo hitāya, idaṁ vo sukhāyā'ti. Tassa sāvakā na sussūsanti, na sotaṁ odahanti, na aññā cittaṁ upaṭṭhapenti vokkamma ca Satthusāsanā vattanti. Tatra, bhikkhave, Tathāgato na ceva anattamano hoti, na ca anattamanataṁ paṭisaṁvedeti, anavassuto ca viharati sato sampajāno. Idaṁ, bhikkhave, paṭhamaṁ satipaṭṭhānaṁ yadariyo sevati, yadariyo sevamāno satthā gaṇamanusāsitumarahati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, satthā sāvakānaṁ dhammaṁ deseti anukampako hitesī anukampaṁ upādāya-- 'idaṁ vo hitāya, idaṁ vo sukhāyā'ti. Tassa ekacce sāvakā na sussūsanti, na sotaṁ odahanti, na aññā cittaṁ upaṭṭhapenti, vokkamma ca Satthusāsanā vattanti; ekacce sāvakā sussūsanti, sotaṁ odahanti, aññā cittaṁ upaṭṭhapenti, na ca vokkamma Satthusāsanā vattanti Tatra, bhikkhave, Tathāgato na ceva anattamano hoti, na ca anattamanataṁ paṭisaṁvedeti; na ca attamano hoti, na ca attamanataṁ paṭisaṁvedeti. Anattamanatā ca attamanatā ca-- tadubhayaṁ abhinivajjetvā upekkhako viharati sato sampajāno. Idaṁ vuccati, bhikkhave, dutiyaṁ satipaṭṭhānaṁ yadariyo sevati, yadariyo sevamāno satthā gaṇamanusāsitumarahati.

"Puna caparaṁ, bhikkhave, satthā sāvakānaṁ dhammaṁ deseti anukampako hitesī anukampaṁ upādāya-- 'idaṁ vo hitāya, idaṁ vo sukhāyā'ti. Tassa sāvakā sussūsanti, sotaṁ odahanti, aññācittaṁ upaṭṭhapenti, na ca vokkamma Satthusāsanā vattanti. Tatra, bhikkhave, Tathāgato attamano ceva hoti, attamanatañca paṭisaṁvedeti, anavassuto ca viharati sato sampajāno. Idaṁ vuccati, bhikkhave, tatiyaṁ satipaṭṭhānaṁ yadariyo sevati, yadariyo sevamāno satthā gaṇamanusāsitumarahati. (M.137./III,222.) 'Tayo satipaṭṭhānā yadariyo sevati, yadariyo sevamāno satthā gaṇamanusāsitumarahatī'ti -- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

312. "'So vuccati yoggācariyānaṁ anuttaro purisadammasārathī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Hatthidamakena, bhikkhave, hatthidammo sārito ekaṁyeva disaṁ dhāvati -- puratthimaṁ vā pacchimaṁ vā uttaraṁ vā dakkhiṇaṁ vā. Assadamakena, bhikkhave, assadammo sārito ekaññeva disaṁ dhāvati-- puratthimaṁ vā pacchimaṁ vā uttaraṁ vā dakkhiṇaṁ vā. Godamakena, bhikkhave, godammo sārito ekaṁyeva disaṁ dhāvati-- puratthimaṁ vā pacchimaṁ vā uttaraṁ vā dakkhiṇaṁ vā. Tathāgatena hi, bhikkhave, arahatā sammāsambuddhena purisadammo sārito aṭṭha disā vidhāvati. Rūpī rūpāni passati-- ayaṁ ekā disā; ajjhattaṁ arūpasaññī bahiddhā rūpāni passati-- ayaṁ dutiyā disā; subhantveva adhimutto hoti -- ayaṁ tatiyā disā; sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati-- ayaṁ catutthī disā; sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati-- ayaṁ pañcamī disā; sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma 'natthi kiñcī'ti

ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati-- ayaṁ chaṭṭhī disā; sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati-- ayaṁ sattamī disā; sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati-- ayaṁ aṭṭhamī disā. Tathāgatena, bhikkhave, arahatā sammāsambuddhena purisadammo sārito imā aṭṭha disā vidhāvati. 'So vuccati yoggācariyānaṁ anuttaro purisadammasārathī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttan"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Saḷāyatanavibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.138./III,223.)

(M.138.) (8) Uddesavibhaṅgasuttaṁ

▶T.46.(163)(vol.1.694.)

313. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Uddesavibhaṅgaṁ vo, bhikkhave, desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ, ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī"ti. Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvāna Sugato uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

314. Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ, acirapakkantassa Bhagavato, etadahosi-- "Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'tathā tathā, bhikkhave bhikkhu upaparikkheyya yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ, ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī'ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti? Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ etadahosi-- "Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ; pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno (M.138./III,224.) tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā"ti.

Atha kho te bhikkhū yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākaccānena saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavocuṁ--

"Idaṁ kho no, āvuso Kaccāna, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ, ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī'ti. Tesaṁ no, āvuso Kaccāna, amhākaṁ, acirapakkantassa Bhagavato, etadahosi-- 'Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho -- tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya, yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ

avisaṭaṁ ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī'ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti. "Tesaṁ no, āvuso Kaccāna, amhākaṁ etadahosi-- 'Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ. Pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā'ti-- vibhajatāyasmā Mahākaccāno"ti.

315. "'Seyyathāpi, āvuso, puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva mūlaṁ atikkamma khandhaṁ sākhāpalāse sāraṁ pariyesitabbaṁ maññeyya, evaṁ sampadamidaṁ āyasmantānaṁ satthari sammukhībhūte taṁ Bhagavantaṁ atisitvā amhe etamatthaṁ paṭipucchitabbaṁ maññatha. So hāvuso, Bhagavā jānaṁ jānāti, passaṁ passati, cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto vattā pavattā atthassa ninnetā amatassa dātā dhammassāmī Tathāgato. So ceva panetassa kālo ahosi yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyātha; yathā vo Bhagavā (M.138./III,225.) byākareyya tathā naṁ dhāreyyāthā'"ti. 'Addhāvuso Kaccāna, Bhagavā jānaṁ jānāti, passaṁ passati, cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto vattā pavattā atthassa ninnetā amatassa dātā dhammassāmī Tathāgato. So ceva panetassa kālo ahosi yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyāma; yathā no Bhagavā byākareyya tathā naṁ dhāreyyāma. Api cāyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ. Pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Vibhajatāyasmā Mahākaccāno agaruṁ karitvā'ti. 'Tena hāvuso, suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī'ti. 'Evamāvuso'ti kho te bhikkhū āyasmato Mahākaccānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahākaccāno etadavoca--

'Yaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya, yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya, bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī'ti. Imassa kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi.

316. "Kathañcāvuso, bahiddhā viññāṇaṁ vikkhittaṁ visaṭanti vuccati? Idhāvuso, bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā rūpanimittānusāri viññāṇaṁ hoti rūpanimittassādagadhitaṁ rūpanimittassādavinibandhaṁ rūpanimittassāda-- saṁyojanasaṁyuttaṁ bahiddhā viññāṇaṁ vikkhittaṁ visaṭanti vuccati. Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya dhammanimittānusārī viññāṇaṁ hoti; dhammanimittassādagadhitaṁ dhammanimittassādavinibandhaṁ dhammanimitta-- ssādasaṁyojanasaṁyuttaṁ bahiddhā viññāṇaṁ vikkhittaṁ visaṭanti vuccati. Evaṁ kho āvuso, bahiddhā viññāṇaṁ vikkhittaṁ visaṭanti vuccati.

317. "Kathañcāvuso, bahiddhā viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭanti vuccati Idhāvuso, bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā na rūpanimittānusāri viññāṇaṁ hoti rūpanimittassādagadhitaṁ na rūpanimittassādavinibandhaṁ na rūpanimittassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ bahiddhā viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭanti (M.138./III,226.) vuccati Sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya na dhammanimittānusārī viññāṇaṁ hoti na dhammanimittassādagadhitaṁ na

dhammanimittassādavinibandhaṁ na dhammanimittassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ bahiddhā viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭanti vuccati. Evaṁ kho, āvuso, bahiddhā viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭanti vuccati.

318. "Kathañcāvuso, ajjhattaṁ saṇṭhitanti vuccati? Idhāvuso, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa vivekajapītisukhānusāri viññāṇaṁ hoti vivekajapītisukhassādagadhitaṁ vivekajapītisukhassādavinibandhaṁ vivekajapītisukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ saṇṭhitanti vuccati.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa samādhijapītisukhānusāri viññāṇaṁ hoti samādhijapītisukhassādagadhitaṁ samādhijapītisukhassādavinibandhaṁ samādhijapītisukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ saṇṭhitanti vuccati.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti-- 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa upekkhānusāri viññāṇaṁ hoti upekkhāsukhassādagadhitaṁ upekkhāsukhassādavinibandhaṁ upekkhāsukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ saṇṭhitanti vuccati.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa adukkhamasukhānusāri viññāṇaṁ hoti adukkhamasukhassādagadhitaṁ adukkhamasukhassādavinibandhaṁ adukkhamasukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ saṇṭhitanti vuccati. Evaṁ kho, āvuso, ajjhattaṁ saṇṭhitanti vuccati.

(M.138./III,227.) 319. "Kathañcāvuso ajjhattaṁ asaṇṭhitanti vuccati? Idhāvuso, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi …pe… paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa na vivekajapītisukhānusāri viññāṇaṁ hoti na vivekajapītisukhassādagadhitaṁ na vivekajapītisukhassādavinibandhaṁ na vivekajapītisukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ asaṇṭhitanti vuccati.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā …pe… dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa na samādhijapītisukhānusāri viññāṇaṁ hoti na samādhijapītisukhassādagadhitaṁ na samādhijapītisukhassādavinibandhaṁ na samādhijapītisukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ asaṇṭhitanti vuccati

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu pītiyā ca virāgā …pe… tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa na upekkhānusāri viññāṇaṁ hoti na upekkhāsukhassādagadhitaṁ na upekkhāsukhassādavinibandhaṁ na upekkhāsukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ asaṇṭhitanti vuccati.

"Puna caparaṁ, āvuso, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Tassa na adukkhamasukhānusāri viññāṇaṁ hoti na adukkhamasukhassādagadhitaṁ na adukkhamasukhassādavinibandhaṁ na adukkhamasukhassādasaṁyojanasaṁyuttaṁ ajjhattaṁ cittaṁ asaṇṭhitanti vuccati. Evaṁ kho, āvuso, ajjhattaṁ asaṇṭhitanti vuccati.

320. "Kathañcāvuso, anupādā paritassanā hoti? Idhāvuso, assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati rūpavantaṁ vā attānaṁ attani vā rūpaṁ rūpasmiṁ vā attānaṁ. Tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati, aññathā hoti. Tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā rūpavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti. Tassa rūpavipariṇāmānuparivattajā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Cetaso pariyādānā uttāsavā ca hoti vighātavā ca apekkhavā ca

anupādāya ca paritassati. Vedanaṁ (M.138./III,228.)…pe… saññaṁ… saṅkhāre… viññāṇaṁ attato samanupassati viññāṇavantaṁ vā attānaṁ attani vā viññāṇaṁ viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati, aññathā hoti. Tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā viññāṇavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti. Tassa viññāṇavipariṇāmānuparivattajā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Cetaso pariyādānā uttāsavā ca hoti vighātavā ca apekkhavā ca anupādāya ca paritassati. Evaṁ kho, āvuso, anupādā paritassanā hoti.

321. "Kathañcāvuso, anupādānā aparitassanā hoti? Idhāvuso, sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati na rūpavantaṁ vā attānaṁ na attani vā rūpaṁ na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati, aññathā hoti. Tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā na ca rūpavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti. Tassa na rūpavipariṇāmānuparivattajā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Cetaso pariyādānā na cevuttāsavā hoti na ca vighātavā na ca apekkhavā anupādāya ca na paritassati. Na vedanaṁ… na saññaṁ… na saṅkhāre… na viññāṇaṁ attato samanupassati na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ na attani vā viññāṇaṁ na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati, aññathā hoti. Tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā na ca viññāṇavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti. Tassa na viññāṇavipariṇāmānuparivattajā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Cetaso pariyādānā na cevuttāsavā hoti na ca vighātavā na ca apekkhavā, anupādāya ca na paritassati. Evaṁ kho, āvuso, anupādā aparitassanā hoti.

"Yaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ, ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī'ti. Imassa kho ahaṁ, āvuso, Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena (M.138./III,229.) atthaṁ ājānāmi. Ākaṅkhamānā ca pana tumhe āyasmanto Bhagavantaṁyeva upasaṅkamitvā etamatthaṁ paṭipuccheyyātha; yathā vo Bhagavā byākaroti tathā naṁ dhāreyyāthā"ti.

322. Atha kho te bhikkhū āyasmato Mahākaccānassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ--

"Yaṁ kho no, bhante, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- 'tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ, ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotī'"ti.

"Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ, acirapakkantassa Bhagavato, etadahosi-- 'Idaṁ kho no, āvuso, Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho-- tathā tathā, bhikkhave, bhikkhu upaparikkheyya, yathā yathā upaparikkhato bahiddhā cassa viññāṇaṁ avikkhittaṁ avisaṭaṁ, ajjhattaṁ asaṇṭhitaṁ anupādāya na paritasseyya. Bahiddhā, bhikkhave, viññāṇe avikkhitte avisaṭe sati ajjhattaṁ asaṇṭhite anupādāya aparitassato āyatiṁ jātijarāmaraṇadukkhasamudayasambhavo na hotīti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā'ti? Tesaṁ no, bhante, amhākaṁ etadahosi-- 'Ayaṁ kho āyasmā Mahākaccāno satthu ceva saṁvaṇṇito sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ. Pahoti cāyasmā Mahākaccāno imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa

uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā'ti.

"Atha kho mayaṁ, bhante, yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkamimha; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etamatthaṁ paṭipucchimha. Tesaṁ no, bhante, āyasmatā Mahākaccānena imehi ākārehi imehi padehi imehi byañjanehi attho vibhatto"ti.

"Paṇḍito, bhikkhave, Mahākaccāno; mahāpañño, bhikkhave, Mahākaccāno. Maṁ cepi tumhe, bhikkhave, etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, ahampi evamevaṁ byākareyyaṁ yathā taṁ Mahākaccānena byākataṁ. Eso cevetassa attho. Evañca naṁ dhāreyyāthā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Uddesavibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.139./III,230.)

(M.139.) (9.) Araṇavibhaṅgasuttaṁ

▶T.46.(169)(vol.1.701.)

323. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Araṇavibhaṅgaṁ vo, bhikkhave, desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Na kāmasukhamanuyuñjeyya hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, na ca attakilamathānuyogamanuyuñjeyya dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ. Ete kho, bhikkhave, ubho ante anupagamma majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā, cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Ussādanañca jaññā, apasādanañca jaññā; ussādanañca ñatvā apasādanañca ñatvā nevussādeyya, na apasādeyya, dhammameva deseyya. Sukhavinicchayaṁ jaññā; sukhavinicchayaṁ ñatvā ajjhattaṁ sukhamanuyuñjeyya. Rahovādaṁ na bhāseyya, sammukhā na khīṇaṁ bhaṇe. Ataramānova bhāseyya, no taramāno. Janapadaniruttiṁ nābhiniveseyya, samaññaṁ nātidhāveyyāti -- ayamuddeso araṇavibhaṅgassa.

324. "'Na kāmasukhamanuyuñjeyya hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, na ca attakilamathānuyogamanuyuñjeyya dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitan'ti iti kho panetaṁ vuttaṁ; kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Yo kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogo hīno gammo pothujjaniko anariyo anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Yo kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogaṁ (M.139./III,231.) ananuyogo hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Yo attakilamathānuyogo dukkho anariyo anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Yo attakilamathānuyogaṁ ananuyogo dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. 'Na kāmasukhamanuyuñjeyya hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, na ca attakilamathānuyogaṁ anuyuñjeyya dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitan'ti -- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

325. "'Ete kho ubho ante anupagamma majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā, cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattatī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ-- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo, sammāvācā,

sammākammanto, sammā-- ājīvo, sammāvāyāmo, sammāsati, sammāsamādhi. 'Ete kho ubho ante anupagamma majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā, cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattatī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

326. "'Ussādanañca jaññā, apasādanañca jaññā; ussādanañca ñatvā apasādanañca ñatvā nevussādeyya, na apasādeyya, dhammameva deseyyā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Kathañca, bhikkhave, ussādanā ca hoti apasādanā ca, no ca dhammadesanā? 'Ye kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogaṁ anuyuttā hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te sadukkhā sa-- upaghātā sa-- upāyāsā sapariḷāhā micchāpaṭipannā'ti-- iti vadaṁ ittheke apasādeti.

"'Ye kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogaṁ ananuyuttā hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te adukkhā anupaghātā anupāyāsā apariḷāhā sammāpaṭipannā'ti-- iti vadaṁ ittheke ussādeti.

"'Ye attakilamathānuyogaṁ anuyuttā dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te sadukkhā (M.139./III,232.) sa-- upaghātā sa-- upāyāsā sapariḷāhā micchāpaṭipannā'ti-- iti vadaṁ ittheke apasādeti.

"'Ye attakilamathānuyogaṁ ananuyuttā dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te adukkhā anupaghātā anupāyāsā apariḷāhā sammāpaṭipannā'ti iti vadaṁ ittheke ussādeti.

"'Yesaṁ kesañci bhavasaṁyojanaṁ appahīnaṁ, sabbe te sadukkhā sa-- upaghātā sa-- upāyāsā sapariḷāhā micchāpaṭipannā'ti-- iti vadaṁ ittheke apasādeti.

"'Yesaṁ kesañci bhavasaṁyojanaṁ pahīnaṁ, sabbe te adukkhā anupaghātā anupāyāsā apariḷāhā sammāpaṭipannā'ti-- iti vadaṁ ittheke ussādeti. Evaṁ kho, bhikkhave, ussādanā ca hoti apasādanā ca, no ca dhammadesanā.

327. "Kathañca, bhikkhave, nevussādanā hoti na apasādanā, dhammadesanā ca? 'Ye kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogaṁ anuyuttā hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te sadukkhā sa-- upaghātā sa-- upāyāsā sapariḷāhā micchāpaṭipannā'ti-- na evamāha. 'Anuyogo ca kho, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā'ti -- iti vadaṁ dhammameva deseti.

"'Ye kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogaṁ ananuyuttā hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te adukkhā anupaghātā anupāyāsā apariḷāhā sammāpaṭipannā'ti-- na evamāha. 'Ananuyogo ca kho, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā'ti-- iti vadaṁ dhammameva deseti.

"'Ye attakilamathānuyogaṁ anuyuttā dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te sadukkhā sa-- upaghātā sa-- upāyāsā sapariḷāhā micchāpaṭipannā'ti-- na evamāha. 'Anuyogo ca kho sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā'ti -- iti vadaṁ dhammameva deseti.

"'Ye attakilamathānuyogaṁ ananuyuttā dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, sabbe te adukkhā anupaghātā anupāyāsā apariḷāhā sammāpaṭipannā'ti-- na evamāha. 'Ananuyogo ca kho, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā'ti-- iti vadaṁ dhammameva deseti.

"'Yesaṁ kesañci bhavasaṁyojanaṁ appahīnaṁ, sabbe te sadukkhā sa-- upaghātā sa-- upāyāsā sapariḷāhā micchāpaṭipannā'ti-- na (M.139./III,233.) evamāha 'Bhavasaṁyojane ca kho appahīne bhavopi appahīno hotī'ti-- iti vadaṁ dhammameva deseti.

"'Yesaṁ kesañci bhavasaṁyojanaṁ pahīnaṁ, sabbe te adukkhā anupaghātā anupāyāsā apariḷāhā sammāpaṭipannā'ti-- na evamāha. 'Bhavasaṁyojane ca kho pahīne bhavopi pahīno hotī'ti-- iti vadaṁ dhammameva deseti. Evaṁ kho, bhikkhave, nevussādanā hoti na apasādanā, dhammadesanā ca. 'Ussādanañca jaññā, apasādanañca jaññā; ussādanañca ñatvā apasādanañca ñatvā nevussādeyya, na apasādeyya, dhammameva deseyyā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

328."'Sukhavinicchayaṁ jaññā; sukhavinicchayaṁ ñatvā ajjhattaṁ

sukhamanuyuñjeyyā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Pañcime, bhikkhave, kāmaguṇā. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā-- ime kho, bhikkhave, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, bhikkhave, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ idaṁ vuccati kāmasukhaṁ mīḷhasukhaṁ puthujjanasukhaṁ anariyasukhaṁ. 'Na āsevitabbaṁ, na bhāvetabbaṁ, na bahulīkātabbaṁ, bhāyitabbaṁ etassa sukhassā'ti-- vadāmi. Idha bhikkhave, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idaṁ vuccati nekkhammasukhaṁ pavivekasukhaṁ upasamasukhaṁ sambodhisukhaṁ. 'Āsevitabbaṁ, bhāvetabbaṁ, bahulīkātabbaṁ, na bhāyitabbaṁ etassa sukhassā'ti-- (M.139./III,234.) vadāmi 'Sukhavinicchayaṁ jaññā sukhavinicchayaṁ ñatvā ajjhattaṁ sukhamanuyuñjeyyā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

329. "'Rahovādaṁ na bhāseyya, sammukhā na khīṇaṁ bhaṇe'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Tatra, bhikkhave, yaṁ jaññā rahovādaṁ abhūtaṁ ataccham anatthasaṁhitaṁ sasakkaṁ taṁ rahovādaṁ na bhāseyya. Yampi jaññā rahovādaṁ bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ tassapi sikkheyya avacanāya. Yañca kho jaññā rahovādaṁ bhūtaṁ tacchaṁ atthasaṁhitaṁ tatra kālaññū assa tassa rahovādassa vacanāya. Tatra, bhikkhave, yaṁ jaññā sammukhā khīṇavādaṁ abhūtaṁ ataccham anatthasaṁhitaṁ sasakkaṁ taṁ sammukhā khīṇavādaṁ na bhāseyya. Yampi jaññā sammukhā khīṇavādaṁ bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ tassapi sikkheyya avacanāya. Yañca kho jaññā sammukhā khīṇavādaṁ bhūtaṁ tacchaṁ atthasaṁhitaṁ tatra kālaññū assa tassa sammukhā khīṇavādassa vacanāya. 'Rahovādaṁ na bhāseyya, sammukhā na khīṇaṁ bhaṇe'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

330. "'Ataramānova bhāseyya no taramāno'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Tatra, bhikkhave, taramānassa bhāsato kāyopi kilamati, cittampi upahaññati, saropi upahaññati, kaṇṭhopi āturīyati, avisaṭṭhampi hoti aviññeyyaṁ taramānassa bhāsitaṁ. Tatra, bhikkhave, ataramānassa bhāsato kāyopi na kilamati, cittampi na upahaññati, saropi na upahaññati, kaṇṭhopi na āturīyati, visaṭṭhampi hoti viññeyyaṁ ataramānassa bhāsitaṁ. 'Ataramānova bhāseyya, no taramāno'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

331. "'Janapadaniruttiṁ nābhiniveseyya, samaññaṁ nātidhāveyyā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Kathañca, bhikkhave, janapadaniruttiyā ca abhiniveso hoti samaññāya ca atisāro? Idha, bhikkhave, tadevekaccesu janapadesu 'pātī'ti sañjānanti, (M.139./III,235.) 'pattan'ti sañjānanti 'vittan'ti[1] sañjānanti, 'sarāvan'ti sañjānanti 'dhāropan'ti[2] sañjānanti, 'poṇan'ti sañjānanti, 'pisīlavan'ti[3] sañjānanti. Iti yathā yathā naṁ tesu tesu janapadesu sañjānanti tathā tathā thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati-- 'idameva saccaṁ moghamaññan'ti. Evaṁ kho, bhikkhave, janapadaniruttiyā ca abhiniveso hoti samaññāya ca atisāro.

332. "Kathañca, bhikkhave, janapadaniruttiyā ca anabhiniveso hoti samaññāya ca anatisāro? Idha, bhikkhave, tadevekaccesu janapadesu 'pātī'ti sañjānanti, 'pattan'ti sañjānanti, 'vittan'ti sañjānanti, 'sarāvan'ti sañjānanti, 'dhāropan'ti sañjānanti, 'poṇan'ti sañjānanti, 'pisīlavan'ti sañjānanti. Iti yathā yathā naṁ tesu tesu janapadesu sañjānanti 'idaṁ kira me āyasmanto sandhāya voharantī'ti tathā tathā voharati aparāmasaṁ. Evaṁ kho, bhikkhave, janapadaniruttiyā ca anabhiniveso hoti, samaññāya ca anatisāro.

---

[1] vitthanti (sya.kam.)
[2] harosanti (sya.kam.)
[3] pisilanti (sī.pī.), pipilanti (syā.kam.)

‘Janapadaniruttiṁ nābhiniveseyya samaññaṁ nātidhāveyyā’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

333. “Tatra, bhikkhave, yo kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogo hīno gammo pothujjaniko anariyo anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yo kāmapaṭisandhisukhino somanassānuyogaṁ ananuyogo hīnaṁ gammaṁ pothujjanikaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

334. “Tatra, bhikkhave, yo attakilamathānuyogo dukkho anariyo anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yo attakilamathānuyogaṁ ananuyogo dukkhaṁ anariyaṁ anatthasaṁhitaṁ, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. (M.139./III,236.) Tasmā eso dhammo araṇo.

335. “Tatra, bhikkhave, yāyaṁ majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā, cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā Tasmā eso dhammo araṇo.

336. “Tatra bhikkhave, yāyaṁ ussādanā ca apasādanā ca no ca dhammadesanā, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yāyaṁ nevussādanā ca na apasādanā ca dhammadesanā ca, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

337. “Tatra, bhikkhave, yamidaṁ kāmasukhaṁ mīḷhasukhaṁ pothujjanasukhaṁ anariyasukhaṁ sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yamidaṁ nekkhammasukhaṁ pavivekasukhaṁ upasamasukhaṁ sambodhisukhaṁ, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

338. “Tatra, bhikkhave, yvāyaṁ rahovādo abhūto ataccho anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yvāyaṁ rahovādo bhūto taccho anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yvāyaṁ rahovādo bhūto taccho atthasaṁhito, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

339. “Tatra bhikkhave, yvāyaṁ sammukhā khīṇavādo abhūto ataccho anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yvāyaṁ sammukhā khīṇavādo bhūto taccho anatthasaṁhito, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave, yvāyaṁ sammukhā (M.139./III,237.) khīṇavādo bhūto taccho atthasaṁhito, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

340. “Tatra, bhikkhave, yamidaṁ taramānassa bhāsitaṁ, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra, bhikkhave yamidaṁ ataramānassa bhāsitaṁ, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

341. “Tatra, bhikkhave, yvāyaṁ janapadaniruttiyā ca abhiniveso samaññāya ca atisāro, sadukkho eso dhammo sa-- upaghāto sa-- upāyāso sapariḷāho; micchāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo saraṇo. Tatra bhikkhave, yvāyaṁ janapadaniruttiyā ca anabhiniveso samaññāya ca anatisāro, adukkho eso dhammo anupaghāto anupāyāso apariḷāho; sammāpaṭipadā. Tasmā eso dhammo araṇo.

“Tasmātiha, bhikkhave, ‘saraṇañca dhammaṁ jānissāma, araṇañca dhammaṁ jānissāma; saraṇañca dhammaṁ ñatvā araṇañca dhammaṁ ñatvā araṇapaṭipadaṁ

paṭipajjissāmā'ti evañhi vo, bhikkhave, sikkhitabbaṁ. Subhūti ca pana, bhikkhave, kulaputto araṇapaṭipadaṁ paṭipanno"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Araṇavibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.140.) (10.) Dhātuvibhaṅgasuttaṁ

▶T.46.(162)(vol.1.690.)

342. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Magadhesu cārikaṁ caramāno yena Rājagahaṁ tadavasari; yena Bhaggavo kumbhakāro tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhaggavaṁ kumbhakāraṁ etadavoca-- "Sace te, Bhaggava, agaru viharemu āvesane ekarattan"ti. "Na kho me, bhante, garu. Atthi cettha pabbajito paṭhamaṁ vāsūpagato. Sace so anujānāti, viharatha, bhante, yathāsukhan"ti.

(M.140./III,238.) Tena kho pana samayena Pukkusāti nāma kulaputto Bhagavantaṁ uddissa saddhāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. So tasmiṁ kumbhakārāvesane paṭhamaṁ vāsūpagato hoti. Atha kho Bhagavā yenāyasmā Pukkusāti tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Pukkusātiṁ etadavoca-- "Sace te, bhikkhu, agaru viharemu āvesane ekarattan"ti. "Urundaṁ, āvuso, kumbhakārāvesanaṁ. Viharatāyasmā yathāsukhan"ti.

Atha kho Bhagavā kumbhakārāvesanaṁ pavisitvā ekamantaṁ tiṇasanthārakaṁ paññāpetvā nisīdi pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. Atha kho Bhagavā bahudeva rattiṁ nisajjāya vītināmesi. Āyasmāpi kho Pukkusāti bahudeva rattiṁ nisajjāya vītināmesi.

Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Pāsādikaṁ kho ayaṁ kulaputto iriyati. Yaṁnūnāhaṁ puccheyyan"ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Pukkusātiṁ etadavoca-- "Kaṁsi tvaṁ, bhikkhu, uddissa pabbajito? Ko vā te satthā? Kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī"ti? "Atthāvuso, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito. Taṁ kho pana Bhagavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti Tāhaṁ Bhagavantaṁ uddissa pabbajito. So ca me Bhagavā satthā. Tassa cāhaṁ Bhagavato dhammaṁ rocemī"ti. "Kahaṁ pana, bhikkhu, etarahi so Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho"ti. "Atthāvuso, uttaresu janapadesu Sāvatthi nāma nagaraṁ. Tattha so Bhagavā etarahi viharati arahaṁ sammāsambuddho"ti. "Diṭṭhapubbo pana te, bhikkhu, so Bhagavā; disvā ca pana jāneyyāsī"ti? (M.140./III,239.) "Na kho me, āvuso, diṭṭhapubbo so Bhagavā; disvā cāhaṁ na jāneyyan"ti.

Atha kho Bhagavato etadahosi-- "Mamañca khvāyaṁ kulaputto uddissa pabbajito. Yaṁnūnassāhaṁ dhammaṁ deseyyan"ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Pukkusātiṁ āmantesi-- "Dhammaṁ te, bhikkhu, desessāmi. Taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Pukkusāti Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

343. "'Chadhāturo ayaṁ, bhikkhu, puriso chaphassāyatano aṭṭhārasamanopavicāro caturādhiṭṭhāno; yattha ṭhitaṁ maññassavā nappavattanti, maññassave kho pana nappavattamāne muni santoti vuccati. Paññaṁ nappamajjeyya, saccamanurakkheyya, cāgamanubrūheyya, santimeva so sikkheyyā'ti-- ayamuddeso dhātuvibhaṅgassa.

344. "'Chadhāturo ayaṁ, bhikkhu, puriso'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? (chayimā, bhikkhu, dhātuyo.) -- pathavīdhātu, āpodhātu, tejodhātu, vāyodhātu, ākāsadhātu, viññāṇadhātu. 'Chadhāturo ayaṁ, bhikkhu, puriso'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

345. "'Chaphassāyatano ayaṁ, bhikkhu, puriso'ti -- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cakkhusamphassāyatanaṁ, sotasamphassāyatanaṁ,

ghānasamphassāyatanaṁ, jivhāsamphassāyatanaṁ, kāyasamphassāyatanaṁ, manosamphassāyatanaṁ. ‘Chaphassāyatano ayaṁ, bhikkhu, puriso’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

346. “‘Aṭṭhārasamanopavicāro ayaṁ, bhikkhu, puriso’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cakkhunā rūpaṁ disvā somanassaṭṭhānīyaṁ rūpaṁ upavicarati, domanassaṭṭhānīyaṁ rūpaṁ upavicarati, upekkhāṭṭhānīyaṁ rūpaṁ upavicarati; sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena (M.140./III,240.) gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya somanassaṭṭhānīyaṁ dhammaṁ upavicarati, domanassaṭṭhānīyaṁ dhammaṁ upavicarati upekkhāṭṭhānīyaṁ dhammaṁ upavicarati-- iti cha somanassupavicārā, cha domanassupavicārā, cha upekkhupavicārā. ‘Aṭṭhārasamanopavicāro ayaṁ, bhikkhu, puriso’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

347. “‘Caturādhiṭṭhāno ayaṁ, bhikkhu, puriso’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Paññādhiṭṭhāno, saccādhiṭṭhāno, cāgādhiṭṭhāno, upasamādhiṭṭhāno. ‘Caturādhiṭṭhāno ayaṁ, bhikkhu, puriso’ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

348. “‘Paññaṁ nappamajjeyya, saccamanurakkheyya, cāgamanubrūheyya, santimeva so sikkheyyā’ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Kathañca, bhikkhu, paññaṁ nappamajjati? Chayimā, bhikkhu, dhātuyo-- pathavīdhātu, āpodhātu, tejodhātu, vāyodhātu, ākāsadhātu, viññāṇadhātu.

349. “Katamā ca, bhikkhu, pathavīdhātu? Pathavīdhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca, bhikkhu, ajjhattikā pathavīdhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ-- kesā lomā nakhā dantā taco maṁsaṁ nhāru aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ vakkaṁ hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsaṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ kakkhaḷaṁ kharigataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, bhikkhu, ajjhattikā pathavīdhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā pathavīdhātu yā ca bāhirā pathavīdhātu pathavīdhāturevesā ‘Taṁ netaṁ mama nesohamasmi na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā pathavīdhātuyā nibbindati, pathavīdhātuyā cittaṁ virājeti.

350. “Katamā ca, bhikkhu, āpodhātu? Āpodhātu siyā ajjhattikā (M.140./III,241.) siyā bāhirā. Katamā ca, bhikkhu, ajjhattikā āpodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ seyyathidaṁ-- pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttaṁ, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ āpo āpogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, bhikkhu, ajjhattikā āpodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā āpodhātu yā ca bāhirā āpodhātu āpodhāturevesā. ‘Taṁ netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āpodhātuyā nibbindati, āpodhātuyā cittaṁ virājeti.

351. “Katamā ca, bhikkhu, tejodhātu? Tejodhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca, bhikkhu, ajjhattikā tejodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- yena ca santappati, yena ca jīrīyati, yena ca pariḍayhati, yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, bhikkhu, ajjhattikā tejodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā tejodhātu yā ca bāhirā tejodhātu tejodhāturevesā. ‘Taṁ netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā tejodhātuyā nibbindati, tejodhātuyā cittaṁ virājeti.

352. “Katamā ca, bhikkhu, vāyodhātu? Vāyodhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca, bhikkhu, ajjhattikā vāyodhātu? Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ -- uddhaṅgamā vātā adhogamā vātā kucchisayā vātā koṭṭhāsayā vātā

aṅgamaṅgānusārino vātā assāso passāso iti, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ vāyo vāyogataṁ upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati, bhikkhu, ajjhattikā vāyodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā vāyodhātu yā ca bāhirā vāyodhātu vāyodhāturevesā. 'Taṁ netaṁ mama nesohamasmi na meso attā'ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā vāyodhātuyā nibbindati, vāyodhātuyā cittaṁ virājeti.

353. "Katamā ca, bhikkhu, ākāsadhātu? Ākāsadhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca, bhikkhu, ajjhattikā (M.140./III,242.) ākāsadhātu Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ ākāsaṁ ākāsagataṁ upādinnaṁ, seyyathidaṁ kaṇṇacchiddaṁ nāsacchiddaṁ mukhadvāraṁ yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ ajjhoharati, yattha ca asitapītakhāyitasāyitaṁ santiṭṭhati, yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ adhobhāgaṁ nikkhamati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ ākāsaṁ ākāsagataṁ aghaṁ aghagataṁ vivaraṁ vivaragataṁ asamphuṭṭhaṁ maṁsalohitehi upādinnaṁ-- ayaṁ vuccati bhikkhu ajjhattikā ākāsadhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā ākāsadhātu yā ca bāhirā ākāsadhātu ākāsadhāturevesā. 'Taṁ netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti-- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā ākāsadhātuyā nibbindati, ākāsadhātuyā cittaṁ virājeti.

354. "Athāparaṁ viññāṇaṁyeva avasissati parisuddhaṁ pariyodātaṁ. Tena ca viññāṇena kiṁ vijānāti? 'Sukhan'tipi vijānāti, 'dukkhan'tipi vijānāti, 'adukkhamasukhan'tipi vijānāti. Sukhavedaniyaṁ, bhikkhu, phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā. So sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno 'sukhaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti. 'Tasseva sukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā sukhā vedanā sā nirujjhati, sā vūpasammatī'ti pajānāti.

355. "Dukkhavedaniyaṁ, bhikkhu, phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā. So dukkhaṁ vedanaṁ vedayamāno 'dukkhaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti. 'Tasseva dukkhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā dukkhā vedanā sā nirujjhati, sā vūpasammatī'ti pajānāti.

356. "Adukkhamasukhavedaniyaṁ, bhikkhu, phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā. So adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayamāno 'adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti. 'Tasseva adukkhamasukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā adukkhamasukhā vedanā sā nirujjhati, sā vūpasammatī'ti pajānāti.

357. "Seyyathāpi, bhikkhu, dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ saṅghaṭṭā samodhānā usmā jāyati, tejo abhinibbattati, tesaṁyeva dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ nānābhāvā vikkhepā yā tajjā usmā sā nirujjhati, sā vūpasammati; evameva kho, bhikkhu, sukhavedaniyaṁ (M.140./III,243.) phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā. So sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno 'sukhaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti. 'Tasseva sukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā sukhā vedanā sā nirujjhati, sā vūpasammatī'ti pajānāti.

358. "Dukkhavedaniyaṁ, bhikkhu, phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā. So dukkhaṁ vedanaṁ vedayamāno 'dukkhaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti. 'Tasseva dukkhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā dukkhā vedanā sā nirujjhati, sā vūpasammatī'ti pajānāti.

359. "Adukkhamasukhavedaniyaṁ bhikkhu, phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā. So adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayamāno 'adukkhamasukhaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti. 'Tasseva adukkhamasukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā adukkhamasukhā vedanā sā nirujjhati, sā vūpasammatī'ti pajānāti.

360. "Athāparaṁ upekkhāyeva avasissati parisuddhā pariyodātā mudu ca kammaññā ca pabhassarā ca. Seyyathāpi, bhikkhu, dakkho suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā

ukkaṁ bandheyya, ukkaṁ bandhitvā ukkāmukhaṁ ālimpeyya, ukkāmukhaṁ ālimpetvā saṇḍāsena jātarūpaṁ gahetvā ukkāmukhe pakkhipeyya, tamenaṁ kālena kālaṁ abhidhameyya, kālena kālaṁ udakena paripphoseyya, kālena kālaṁ ajjhupekkheyya, taṁ hoti jātarūpaṁ sudhantaṁ niddhantaṁ nīhaṭaṁ ninnītakasāvaṁ mudu ca kammaññañca pabhassarañca, yassā yassā ca piḷandhanavikatiyā ākaṅkhati-- yadi paṭṭikāya yadi kuṇḍalāya yadi gīveyyakāya yadi suvaṇṇamālāya tañcassa atthaṁ anubhoti; evameva kho, bhikkhu, athāparaṁ upekkhāyeva avasissati parisuddhā pariyodātā mudu ca kammaññā ca pabhassarā ca.

361. "So evaṁ pajānāti-- 'imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ ākāsānañcāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ. Evaṁ me ayaṁ upekkhā taṁnissitā tadupādānā ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ viññāṇañcāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ. Evaṁ me ayaṁ upekkhā taṁnissitā tadupādānā ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Imañce (M.140./III,244.) ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ ākiñcaññāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ. Evaṁ me ayaṁ upekkhā taṁnissitā tadupādānā ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ. Evaṁ me ayaṁ upekkhā taṁnissitā tadupādānā ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyyā'"ti.

362. "So evaṁ pajānāti-- 'imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ ākāsānañcāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ; saṅkhatametaṁ. Imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ viññāṇañcāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ; saṅkhatametaṁ. Imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ ākiñcaññāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ; saṅkhatametaṁ. Imañce ahaṁ upekkhaṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasaṁhareyyaṁ, tadanudhammañca cittaṁ bhāveyyaṁ; saṅkhatametan'"ti.

"So neva taṁ abhisaṅkharoti, na abhisañcetayati bhavāya vā vibhavāya vā. So anabhisaṅkharonto anabhisañcetayanto bhavāya vā vibhavāya vā na kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaṁyeva parinibbāyati. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāti.

363. "So sukhañce vedanaṁ vedeti, 'sā aniccā'ti pajānāti, 'anajjhositā'ti pajānāti, 'anabhinanditā'ti pajānāti. Dukkhañce vedanaṁ vedeti 'sā aniccā'ti pajānāti, 'anajjhositā'ti pajānāti, 'anabhinanditā'ti pajānāti. Adukkhamasukhañce vedanaṁ vedeti, 'sā aniccā'ti pajānāti, 'anajjhositā'ti pajānāti, 'anabhinanditā'ti pajānāti.

364. "So sukhañce vedanaṁ vedeti, visaṁyutto naṁ vedeti; dukkhañce vedanaṁ vedeti, visaṁyutto naṁ vedeti; adukkhamasukhañce vedanaṁ vedeti, visaṁyutto naṁ vedeti. So kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno 'kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ (M.140./III,245.) vedanaṁ vedayamāno 'jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti, 'kāyassa bhedā paraṁ maraṇā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantī'ti pajānāti.

365. "Seyyathāpi, bhikkhu, telañca paṭicca vaṭṭiñca paṭicca telappadīpo jhāyati; tasseva telassa ca vaṭṭiyā ca pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbāyati; evameva kho, bhikkhu, kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno 'kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno 'jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī'ti pajānāti, 'kāyassa bhedā paraṁ maraṇā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantī'ti pajānāti. Tasmā evaṁ samannāgato bhikkhu iminā paramena paññādhiṭṭhānena samannāgato hoti. Esā hi, bhikkhu, paramā ariyā paññā yadidaṁ-- sabbadukkhakkhaye ñāṇaṁ.

366. "Tassa sā vimutti sacce ṭhitā akuppā hoti. Tañhi, bhikkhu, musā yaṁ mosadhammaṁ, taṁ saccaṁ yaṁ amosadhammaṁ nibbānaṁ. Tasmā evaṁ samannāgato

bhikkhu iminā paramena saccādhiṭṭhānena samannāgato hoti. Etañhi, bhikkhu, paramaṁ ariyasaccaṁ yadidaṁ-- amosadhammaṁ nibbānaṁ.

367. "Tasseva kho pana pubbe aviddasuno upadhī honti samattā samādinnā. Tyāssa pahīnā honti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Tasmā evaṁ samannāgato bhikkhu iminā paramena cāgādhiṭṭhānena samannāgato hoti. Eso hi, bhikkhu, paramo ariyo cāgo yadidaṁ-- sabbūpadhipaṭinissaggo.

368. "Tasseva kho pana pubbe aviddasuno abhijjhā hoti chando sārāgo. Svāssa pahīno hoti ucchinnamūlo (M.140./III,246.) tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Tasseva kho pana pubbe aviddasuno āghāto hoti byāpādo sampadoso. Svāssa pahīno hoti ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Tasseva kho pana pubbe aviddasuno avijjā hoti sammoho. Svāssa pahīno hoti ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Tasmā evaṁ samannāgato bhikkhu iminā paramena upasamādhiṭṭhānena samannāgato hoti. Eso hi, bhikkhu, paramo ariyo upasamo yadidaṁ-- rāgadosamohānaṁ upasamo. 'Paññaṁ nappamajjeyya, saccamanurakkheyya, cāgamanubrūheyya, santimeva so sikkheyyā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

369. "'Yattha ṭhitaṁ maññassavā nappavattanti, maññassave kho pana nappavattamāne muni santoti vuccatī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? 'Asmī'ti, bhikkhu, maññitametaṁ, 'ayamahamasmī'ti maññitametaṁ, 'bhavissan'ti maññitametaṁ, 'na bhavissan'ti maññitametaṁ, 'rūpī bhavissan'ti maññitametaṁ, 'arūpī bhavissan'ti maññitametaṁ, 'saññī bhavissan'ti maññitametaṁ, 'asaññī bhavissan'ti maññitametaṁ, 'nevasaññīnāsaññī bhavissan'ti maññitametaṁ. Maññitaṁ, bhikkhu, rogo maññitaṁ gaṇḍo maññitaṁ sallaṁ. Sabbamaññitānaṁ tveva, bhikkhu, samatikkamā muni santoti vuccati. Muni kho pana, bhikkhu, santo na jāyati, na jīyati, na mīyati, na kuppati, na piheti. Taṁhissa, bhikkhu, natthi yena jāyetha, ajāyamāno kiṁ jīyissati, ajīyamāno kiṁ mīyissati, amīyamāno kiṁ kuppissati, akuppamāno kissa pihessati? 'Yattha ṭhitaṁ maññassavā nappavattanti, maññassave kho pana nappavattamāne muni santoti vuccatī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Imaṁ kho me tvaṁ, bhikkhu, saṁkhittena chadhātuvibhaṅgaṁ dhārehī"ti.

370. Atha kho āyasmā Pukkusāti-- "Satthā kira me anuppatto, Sugato kira me anuppatto sammāsambuddho kira me anuppatto"ti uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṁ etadavoca-- "Accayo maṁ, bhante, accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ (M.140./III,247.) yathā-- akusalaṁ, yohaṁ Bhagavantaṁ āvusovādena samudācaritabbaṁ amaññissaṁ. Tassa me, bhante, Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā"ti. "Taggha tvaṁ, bhikkhu, accayo accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-- akusalaṁ yaṁ maṁ tvaṁ āvusovādena samudācaritabbaṁ amaññittha. Yato ca kho tvaṁ, bhikkhu, accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikarosi, taṁ te mayaṁ paṭiggaṇhāma. Vuddhihesā, bhikkhu, ariyassa vinaye yo accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikaroti, āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjatī"ti. "Labheyyāhaṁ, bhante, Bhagavato santike upasampadan"ti. "Paripuṇṇaṁ pana te, bhikkhu, pattacīvaran"ti? "Na kho me, bhante, paripuṇṇaṁ pattacīvaran"ti. "Na kho, bhikkhu, Tathāgatā aparipuṇṇapattacīvaraṁ upasampādentī"ti.

Atha kho āyasmā Pukkusāti Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pattacīvarapariyesanaṁ pakkāmi. Atha kho āyasmantaṁ Pukkusātiṁ pattacīvarapariyesanaṁ carantaṁ vibbhantā gāvī jīvitā voropesi. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Yo so, bhante, Pukkusāti nāma kulaputto Bhagavatā saṁkhittena ovādena ovadito so kālaṅkato. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti? "Paṇḍito, bhikkhave, Pukkusāti kulaputto paccapādi dhammassānudhammaṁ, na ca maṁ

dhammādhikaraṇaṁ vihesesi. Pukkusāti, bhikkhave, kulaputto pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Dhātuvibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

(M.141./III,248.)

(M.141.) (11.) Saccavibhaṅgasuttaṁ

▶T.46.(31)(vol.1.467.)、No.32. (vol.1.814.)、T.125.(27.1)(vol.2.643.)

371. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane migadāye. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- “Bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

“Tathāgatena, bhikkhave, arahatā sammāsambuddhena Bārāṇasiyaṁ Isipatane migadāye anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattitaṁ appaṭivattiyaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kenaci vā lokasmiṁ, yadidaṁ-- catunnaṁ ariyasaccānaṁ ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ. Katamesaṁ catunnaṁ? Dukkhassa ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, dukkhasamudayassa ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, dukkhanirodhassa ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ. Tathāgatena, bhikkhave, arahatā sammāsambuddhena Bārāṇasiyaṁ Isipatane migadāye anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattitaṁ appaṭivattiyaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kenaci vā lokasmiṁ yadidaṁ-- imesaṁ catunnaṁ ariyasaccānaṁ ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ.

“Sevatha, bhikkhave, Sāriputtamoggallāne; bhajatha, bhikkhave, Sāriputtamoggallāne. Paṇḍitā bhikkhū anuggāhakā sabrahmacārīnaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, janetā, evaṁ Sāriputto; seyyathāpi jātassa āpādetā, evaṁ Moggallāno. Sāriputto, bhikkhave, sotāpattiphale vineti, Moggallāno uttamatthe. Sāriputto, bhikkhave, pahoti cattāri ariyasaccāni vitthārena ācikkhituṁ desetuṁ paññāpetuṁ paṭṭhapetuṁ vivarituṁ vibhajituṁ uttānīkātun”ti. Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvāna Sugato uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

(M.141./III,249.)372. Tatra kho āyasmā Sāriputto acirapakkantassa Bhagavato bhikkhū āmantesi-- “Āvuso, bhikkhave”ti. “Āvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca--

“Tathāgatena, āvuso, arahatā sammāsambuddhena Bārāṇasiyaṁ Isipatane migadāye anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattitaṁ appaṭivattiyaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kenaci vā lokasmiṁ, yadidaṁ-- catunnaṁ ariyasaccānaṁ ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ. Katamesaṁ catunnaṁ? Dukkhassa ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, dukkhasamudayassa ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, dukkhanirodhassa ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya ariyasaccassa ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ.

373. “Katamañcāvuso, dukkhaṁ ariyasaccaṁ? Jātipi dukkhā, jarāpi dukkhā, maraṇampi dukkhaṁ, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāpi dukkhā, yampicchaṁ na labhati tampi dukkhaṁ; saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā.

“Katamā cāvuso, jāti? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jāti sañjāti

okkanti abhinibbatti khandhānaṁ pātubhāvo āyatanānaṁ paṭilābho, ayaṁ vuccatāvuso-- ‘jāti’”.

“Katamā cāvuso, jarā? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripāko, ayaṁ vuccatāvuso-- ‘jarā’”.

“Katamañcāvuso, maraṇaṁ? Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālaṁkiriyā khandhānaṁ bhedo kaḷevarassa nikkhepo jīvitindriyassupacchedo, idaṁ vuccatāvuso-- ‘maraṇaṁ’”.

“Katamo cāvuso, soko? Yo kho, āvuso, aññataraññatarena byasanena samannāgatassa aññataraññatarena dukkhadhammena phuṭṭhassa soko socanā socitattaṁ antosoko antoparisoko, ayaṁ vuccatāvuso ‘soko’”.

“Katamo cāvuso, paridevo? Yo kho, āvuso, aññataraññatarena byasanena samannāgatassa aññataraññatarena dukkhadhammena phuṭṭhassa ādevo paridevo (M.141./III,250.) ādevanā paridevanā ādevitattaṁ paridevitattaṁ, ayaṁ vuccatāvuso-- ‘paridevo’”.

“Katamañcāvuso, dukkhaṁ? Yaṁ kho, āvuso, kāyikaṁ dukkhaṁ kāyikaṁ asātaṁ kāyasamphassajaṁ dukkhaṁ asātaṁ vedayitaṁ, idaṁ vuccatāvuso-- ‘dukkhaṁ’”.

“Katamañcāvuso, domanassaṁ? Yaṁ kho, āvuso, cetasikaṁ dukkhaṁ cetasikaṁ asātaṁ manosamphassajaṁ dukkhaṁ asātaṁ vedayitaṁ, idaṁ vuccatāvuso-- ‘domanassaṁ’”.

“Katamo cāvuso, upāyāso? Yo kho, āvuso, aññataraññatarena byasanena samannāgatassa aññataraññatarena dukkhadhammena phuṭṭhassa āyāso upāyāso āyāsitattaṁ upāyāsitattaṁ, ayaṁ vuccatāvuso-- ‘upāyāso’”.

“Katamañcāvuso, yampiccharṁ na labhati tampi dukkhaṁ? Jātidhammānaṁ, āvuso, sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati-- ‘aho vata, mayaṁ na jātidhammā assāma; na ca, vata, no jāti āgaccheyyā’ti. Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ. Idampi-- ‘yampiccharṁ na labhati tampi dukkhaṁ’. Jarādhammānaṁ, āvuso, sattānaṁ …pe… byādhidhammānaṁ, āvuso, sattānaṁ… maraṇadhammānaṁ, āvuso, sattānaṁ… sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammānaṁ, āvuso, sattānaṁ evaṁ icchā uppajjati-- ‘aho vata, mayaṁ na sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammā assāma na ca, vata, no sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā āgaccheyyun’ti Na kho panetaṁ icchāya pattabbaṁ. Idampi-- ‘yampiccharṁ na labhati tampi dukkhaṁ’”.

“Katame cāvuso, saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā? Seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho. Ime vuccantāvuso-- ‘saṁkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā’. Idaṁ vuccatāvuso-- ‘dukkhaṁ ariyasaccaṁ’”.

374. “Katamañcāvuso, dukkhasamudayaṁ ariyasaccaṁ? Yāyaṁ taṇhā ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī, seyyathidaṁ-- kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā (M.141./III,251.) idaṁ vuccatāvuso-- ‘dukkhasamudayaṁ ariyasaccaṁ’”.

“Katamañcāvuso, dukkhanirodhaṁ ariyasaccaṁ? Yo tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo, idaṁ vuccatāvuso-- ‘dukkhanirodhaṁ ariyasaccaṁ’”.

375. “Katamañcāvuso, dukkhanirodhagāminī paṭipadā ariyasaccaṁ? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ -- sammādiṭṭhi, sammāsaṅkappo, sammāvācā, sammākammanto, sammā-- ājīvo, sammāvāyāmo, sammāsati, sammāsamādhi.

“Katamācāvuso, sammādiṭṭhi? Yaṁ kho, āvuso, dukkhe ñāṇaṁ, dukkhasamudaye ñāṇaṁ, dukkhanirodhe ñāṇaṁ, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ, ayaṁ vuccatāvuso-- ‘sammādiṭṭhi’”.

“Katamo cāvuso, sammāsaṅkappo? Nekkhammasaṅkappo, abyāpādasaṅkappo avihiṁsāsaṅkappo, ayaṁ vuccatāvuso-- ‘sammāsaṅkappo’”.

“Katamā cāvuso, sammāvācā? Musāvādā veramaṇī, pisuṇāya vācāya veramaṇī,

pharusāya vācāya veramaṇī, samphappalāpā veramaṇī, ayaṁ vuccatāvuso-- 'sammāvācā'".

"Katamo cāvuso, sammākammantī? Pāṇātipātā veramaṇī, adinnādānā veramaṇī, kāmesumicchācārā veramaṇī, ayaṁ vuccatāvuso -- 'sammākammanto'".

"Katamo cāvuso, sammā-- ājīvo? Idhāvuso, ariyasāvako micchā-- ājīvaṁ pahāya sammā-- ājīvena jīvikaṁ kappeti, ayaṁ vuccatāvuso-- 'sammā-- ājīvo'".

"Katamo cāvuso, sammāvāyāmo? Idhāvuso, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati, uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati, anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ (M.141./III,252.) uppādāya chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati, uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati vīriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati, ayaṁ vuccatāvuso-- 'sammāvāyāmo'".

"Katamā cāvuso, sammāsati? Idhāvuso, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Vedanāsu vedanānupassī viharati …pe… citte cittānupassī viharati… dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ, ayaṁ vuccatāvuso-- 'sammāsati'".

"Katamo cāvuso, sammāsamādhi? Idhāvuso, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati …pe… tatiyaṁ jhānaṁ… viharati, ayaṁ vuccatāvuso-- 'sammāsamādhi'. Idaṁ vuccatāvuso-- 'dukkhanirodhagāminī paṭipadā ariyasaccaṁ'".

"Tathāgatenāvuso, arahatā sammāsambuddhena Bārāṇasiyaṁ Isipatane migadāye anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattitaṁ appaṭivattiyaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kenaci vā lokasmiṁ, yadidaṁ-- imesaṁ catunnaṁ ariyasaccānaṁ ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkamman"ti.

Idamavoca āyasmā Sāriputto. Attamanā te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinandunti.

Saccavibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ ekādasamaṁ.

(M.141./III,253.)

(M.142.) (12) Dakkhiṇāvibhaṅgasuttaṁ

►T.46.(180)(vol.1.721.)

376. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho mahāpajāpati Gotamī navaṁ dussayugaṁ ādāya yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnā kho mahāpajāpati Gotamī Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idaṁ me, bhante, navaṁ dussayugaṁ Bhagavantaṁ uddissa sāmaṁ kantaṁ sāmaṁ vāyitaṁ. Taṁ me, bhante, Bhagavā paṭiggaṇhātu anukampaṁ upādāyā"ti. Evaṁ vutte, Bhagavā mahāpajāpatiṁ Gotamiṁ etadavoca-- "Saṅghe, Gotami, dehi. Saṅghe te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi saṅgho cā"ti. Dutiyampi kho mahāpajāpati Gotamī Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idaṁ me, bhante, navaṁ dussayugaṁ Bhagavantaṁ uddissa sāmaṁ kantaṁ sāmaṁ vāyitaṁ. Taṁ me, bhante, Bhagavā paṭiggaṇhātu anukampaṁ upādāyā"ti. Dutiyampi kho Bhagavā mahāpajāpatiṁ Gotamiṁ etadavoca-- "Saṅghe, Gotami, dehi. Saṅghe te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi saṅgho cā"ti. Tatiyampi kho mahāpajāpati Gotamī Bhagavantaṁ etadavoca-- "Idaṁ me, bhante, navaṁ dussayugaṁ Bhagavantaṁ uddissa sāmaṁ kantaṁ

sāmaṁ vāyitaṁ. Taṁ me, bhante, Bhagavā paṭiggaṇhātu anukampaṁ upādāyā”ti. Tatiyampi kho Bhagavā mahāpajāpatiṁ Gotamiṁ etadavoca-- “Saṅghe, Gotami, dehi Saṅghe te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi saṅgho cā”ti.

377. Evaṁ vutte, āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- “Paṭiggaṇhātu, bhante, Bhagavā mahāpajāpatiyā Gotamiyā navaṁ dussayugaṁ. Bahūpakārā, bhante, mahāpajāpati Gotamī Bhagavato mātucchā āpādikā posikā khīrassa dāyikā; Bhagavantaṁ janettiyā kālaṅkatāya thaññaṁ pāyesi. Bhagavāpi, bhante, bahūpakāro mahāpajāpatiyā Gotamiyā. Bhagavantaṁ, bhante, āgamma mahāpajāpati Gotamī Buddhaṁ saraṇaṁ gatā, dhammaṁ saraṇaṁ gatā, saṅghaṁ saraṇaṁ gatā. Bhagavantaṁ, bhante, āgamma mahāpajāpati Gotamī pāṇātipātā paṭiviratā adinnādānā paṭiviratā kāmesumicchācārā paṭiviratā musāvādā paṭiviratā surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭiviratā. Bhagavantaṁ, bhante, āgamma mahāpajāpati Gotamī Buddhe aveccappasādena samannāgatā dhamme aveccappasādena samannāgatā, saṅghe aveccappasādena samannāgatā ariyakantehi (M.142./III,254.) sīlehi samannāgatā. Bhagavantaṁ, bhante, āgamma mahāpajāpati Gotamī dukkhe nikkaṅkhā, dukkhasamudaye nikkaṅkhā, dukkhanirodhe nikkaṅkhā, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya nikkaṅkhā. Bhagavāpi, bhante, bahūpakāro mahāpajāpatiyā Gotamiyā”ti.

378. “Evametaṁ Ānanda. Yaṁ hānanda, puggalo puggalaṁ āgamma Buddhaṁ saraṇaṁ gato hoti, dhammaṁ saraṇaṁ gato hoti, saṅghaṁ saraṇaṁ gato hoti, imassānanda, puggalassa iminā puggalena na suppatikāraṁ vadāmi, yadidaṁ-- abhivādana-- paccuṭṭhānaañjalikamma sāmīcikammacīvarapiṇḍapātasenāsanagilā-- nappaccayabhesajjaparikkhārānuppadānena.

“Yaṁ hānanda, puggalo puggalaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato hoti, imassānanda, puggalassa iminā puggalena na suppatikāraṁ vadāmi, yadidaṁ-- abhivādana-- paccuṭṭhāna-- añjalikamma-- sāmīcikammacīvarapiṇḍapātasenāsanagilā-- nappaccayabhesajjaparikkhārānuppadānena.

“Yaṁ hānanda, puggalo puggalaṁ āgamma Buddhe aveccappasādena samannāgato hoti, dhamme… saṅghe… ariyakantehi sīlehi samannāgato hoti, imassānanda, puggalassa iminā puggalena na suppatikāraṁ vadāmi, yadidaṁ-- abhivādana-- paccuṭṭhāna-- añjalikamma-- sāmīcikammacīvarapiṇḍapātasenāsanagilā-- nappaccayabhesajjaparikkhārānuppadānena.

“Yaṁ hānanda, puggalo puggalaṁ āgamma dukkhe nikkaṅkho hoti, dukkhasamudaye nikkaṅkho hoti, dukkhanirodhe nikkaṅkho hoti, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya nikkaṅkho hoti, imassānanda, puggalassa iminā puggalena na suppatikāraṁ vadāmi, yadidaṁ-- abhivādana-- paccuṭṭhāna-- añjalikamma-- sāmīcikamma-- cīvarapiṇḍapātasenāsanagilā-- nappaccayabhesajjaparikkhārānuppadānena.

379. “Cuddasa kho panimānanda, pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Katamā cuddasa? Tathāgate arahante sammāsambuddhe dānaṁ deti-- ayaṁ paṭhamā pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Paccekasambuddhe dānaṁ deti-- ayaṁ dutiyā pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Tathāgatasāvake arahante dānaṁ deti-- ayaṁ tatiyā pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Arahattaphalasacchikiriyāya paṭipanne dānaṁ deti-- ayaṁ catutthī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Anāgāmissa dānaṁ deti-- ayaṁ pañcamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. (M.142./III,255.) Anāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanne dānaṁ deti-- ayaṁ chaṭṭhī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Sakadāgāmissa dānaṁ deti-- ayaṁ sattamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Sakadāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanne dānaṁ deti-- ayaṁ aṭṭhamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Sotāpanne dānaṁ deti-- ayaṁ navamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanne dānaṁ deti-- ayaṁ dasamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Bāhirake kāmesu vītarāge dānaṁ deti-- ayaṁ ekādasamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Puthujjanasīlavante dānaṁ deti-- ayaṁ dvādasamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Puthujjanadussīle dānaṁ deti-- ayaṁ terasamī pāṭipuggalikā dakkhiṇā. Tiracchānagate dānaṁ deti -- ayaṁ cuddasamī pāṭipuggalikā dakkhiṇāti.

"Tatrānanda, tiracchānagate dānaṁ datvā sataguṇā dakkhiṇā pāṭikaṅkhitabbā, puthujjanadussīle dānaṁ datvā sahassaguṇā dakkhiṇā pāṭikaṅkhitabbā, puthujjanasīlavante dānaṁ datvā satasahassaguṇā dakkhiṇā pāṭikaṅkhitabbā, bāhirake kāmesu vītarāge dānaṁ datvā koṭisatasahassaguṇā dakkhiṇā pāṭikaṅkhitabbā, sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanne dānaṁ datvā asaṅkheyyā appameyyā dakkhiṇā pāṭikaṅkhitabbā, ko pana vādo sotāpanne, ko pana vādo sakadāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanne, ko pana vādo sakadāgāmissa, ko pana vādo anāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanne, ko pana vādo anāgāmissa, ko pana vādo arahattaphalasacchikiriyāya paṭipanne, ko pana vādo arahante, ko pana vādo paccekasambuddhe, ko pana vādo Tathāgate arahante sammāsambuddhe!

380. "Satta kho panimānanda, saṅghagatā dakkhiṇā. Katamā satta? Buddhappamukhe ubhatosaṅghe dānaṁ deti-- ayaṁ paṭhamā saṅghagatā dakkhiṇā. Tathāgate parinibbute ubhatosaṅghe dānaṁ deti -- ayaṁ dutiyā saṅghagatā dakkhiṇā. Bhikkhusaṅghe dānaṁ deti-- ayaṁ tatiyā saṅghagatā dakkhiṇā. Bhikkhunisaṅghe dānaṁ deti-- ayaṁ catutthī saṅghagatā dakkhiṇā. 'Ettakā me bhikkhū ca bhikkhuniyo (M.142./III,256.) ca saṅghato uddissathā'ti dānaṁ deti-- ayaṁ pañcamī saṅghagatā dakkhiṇā. 'Ettakā me bhikkhū saṅghato uddissathā'ti dānaṁ deti-- ayaṁ chaṭṭhī saṅghagatā dakkhiṇā. 'Ettakā me bhikkhuniyo saṅghato uddissathā'ti dānaṁ deti-- ayaṁ sattamī saṅghagatā dakkhiṇā.

"Bhavissanti kho panānanda, anāgatamaddhānaṁ gotrabhuno kāsāvakaṇṭhā dussīlā pāpadhammā. Tesu dussīlesu saṅghaṁ uddissa dānaṁ dassanti. Tadāpāhaṁ, Ānanda, saṅghagataṁ dakkhiṇaṁ asaṅkheyyaṁ appameyyaṁ vadāmi. Na tvevāhaṁ, Ānanda, kenaci pariyāyena saṅghagatāya dakkhiṇāya pāṭipuggalikaṁ dānaṁ mahapphalataraṁ vadāmi.

381. "Catasso kho imā, Ānanda, dakkhiṇā visuddhiyo. Katamā catasso? Atthānanda, dakkhiṇā dāyakato visujjhati no paṭiggāhakato. Atthānanda, dakkhiṇā paṭiggāhakato visujjhati no dāyakato. Atthānanda, dakkhiṇā neva dāyakato visujjhati no paṭiggāhakato. Atthānanda, dakkhiṇā dāyakato ceva visujjhati paṭiggāhakato ca.

"Kathañcānanda, dakkhiṇā dāyakato visujjhati no paṭiggāhakato? Idhānanda, dāyako hoti sīlavā kalyāṇadhammo, paṭiggāhakā honti dussīlā pāpadhammā-- evaṁ kho, Ānanda, dakkhiṇā dāyakato visujjhati no paṭiggāhakato.

"Kathañcānanda, dakkhiṇā paṭiggāhakato visujjhati no dāyakato? Idhānanda, dāyako hoti dussīlo pāpadhammo, paṭiggāhakā honti sīlavanto kalyāṇadhammā-- evaṁ kho, Ānanda, dakkhiṇā paṭiggāhakato visujjhati no dāyakato.

"Kathañcānanda, dakkhiṇā neva dāyakato visujjhati no paṭiggāhakato? Idhānanda, dāyako ca hoti dussīlo pāpadhammo, paṭiggāhakā ca honti dussīlā pāpadhammā-- evaṁ kho, Ānanda, dakkhiṇā neva dāyakato visujjhati no paṭiggāhakato.

"Kathañcānanda, dakkhiṇā dāyakato ceva visujjhati paṭiggāhakato ca? Idhānanda, dāyako ca hoti sīlavā kalyāṇadhammo, paṭiggāhakā ca honti sīlavanto kalyāṇadhammā (M.142./III,257.) evaṁ kho, Ānanda, dakkhiṇā dāyakato ceva visujjhati paṭiggāhakato ca. Imā kho, Ānanda, catasso dakkhiṇā visuddhiyo"ti.

Idamavoca Bhagavā. Idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca satthā--

382. "Yo sīlavā dussīlesu dadāti dānaṁ,
Dhammena laddhaṁ supasannacitto.
Abhisaddahaṁ kammaphalaṁ uḷāraṁ,
Sā dakkhiṇā dāyakato visujjhati.
"Yo dussīlo sīlavantesu dadāti dānaṁ,
Adhammena laddhaṁ appasannacitto.
Anabhisaddahaṁ kammaphalaṁ uḷāraṁ,
Sā dakkhiṇā paṭiggāhakato visujjhati.
"Yo dussīlo dussīlesu dadāti dānaṁ,
Adhammena laddhaṁ appasannacitto.

Anabhisaddahaṁ kammaphalaṁ uḷāraṁ,
Na taṁ dānaṁ vipulapphalanti brūmi.
“Yo sīlavā sīlavantesu dadāti dānaṁ,
Dhammena laddhaṁ supasannacitto.
Abhisaddahaṁ kammaphalaṁ uḷāraṁ,
Taṁ ve dānaṁ vipulapphalanti brūmi.
“Yo vītarāgo vītarāgesu dadāti dānaṁ,
Dhammena laddhaṁ supasannacitto.
Abhisaddahaṁ kammaphalaṁ uḷāraṁ,
Taṁ ve dānaṁ āmisadānānamagga” nti.

Dakkhiṇāvibhaṅgasuttaṁ niṭṭhitaṁ dvādasamaṁ.

Vibhaṅgavaggo niṭṭhito catuttho.

Tassuddānaṁ--
Bhaddekānandakaccāna, Lomasakaṅgiyāsubho;
Mahākammasaḷāyatanavibhaṅgā, uddesa-- araṇā dhātu saccaṁ.

Dakkhiṇāvibhaṅgasuttanti.

(M.143./III,258.)

5. Saḷāyatanavaggo

(M.143.) (1) Anāthapiṇḍikovādasuttaṁ

▶T.46.(28)(vol.1.458.)、T.125.(51.8)(vol.2.819.)、T.99.(1032)(vol.2.269.)、S.55.26.

383. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Anāthapiṇḍiko gahapati ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati aññataraṁ purisaṁ āmantesi-- “Ehi tvaṁ, ambho purisa, yena Bhagavā tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi -- ‘Anāthapiṇḍiko, bhante, gahapati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So Bhagavato pāde sirasā vandatī’ti. Yena cāyasmā Sāriputto tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandāhi -- ‘Anāthapiṇḍiko, bhante, gahapati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandatī’ti. Evañca vadehi-- ‘sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Anāthapiṇḍikassa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā’”ti.

“Evaṁ, bhante”ti kho so puriso Anāthapiṇḍikassa gahapatissa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso Bhagavantaṁ etadavoca-- “Anāthapiṇḍiko, bhante, gahapati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So Bhagavato pāde sirasā vandatī”ti. Yena cāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca-- “Anāthapiṇḍiko, bhante, gahapati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. So āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandati; evañca vadeti-- ‘sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Anāthapiṇḍikassa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā’”ti. Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tuṇhībhāvena.

384. Atha kho āyasmā Sāriputto nivāsetvā pattacīvaramādāya āyasmatā Ānandena pacchāsamaṇena yena Anāthapiṇḍikassa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte (M.143./III,259.) āsane nisīdi. Nisajja kho āyasmā Sāriputto Anāthapiṇḍikaṁ gahapatiṁ etadavoca-- “Kacci te, gahapati, khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ?

Kacci te dukkhā vedanā paṭikkamanti, no abhikkamanti; paṭikkamosānaṁ paññāyati, no abhikkamo”ti?

“Na me, bhante Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bhante Sāriputta, balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya; evameva kho me, bhante Sāriputta, adhimattā vātā muddhani ūhananti. Na me, bhante Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bhante Sāriputta, balavā puriso daḷhena varattakhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya; evameva kho me, bhante Sāriputta, adhimattā sīse sīsavedanā. Na me, bhante Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bhante Sāriputta, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya; evameva kho me, bhante Sāriputta, adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Na me, bhante Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bhante Sāriputta, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ, samparitāpeyyuṁ; evameva kho me, bhante Sāriputta, adhimatto kāyasmiṁ ḍāho. Na me, bhante Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo”ti.

385. “Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ -- ‘na cakkhuṁ upādiyissāmi, na ca me cakkhunissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

“Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na sotaṁ upādiyissāmi, na ca me sotanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na ghānaṁ upādiyissāmi, na ca me ghānanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na jivhaṁ upādiyissāmi, na ca me jivhānissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na kāyaṁ upādiyissāmi, na ca me kāyanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na manaṁ upādiyissāmi, na ca me manonissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

“Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na rūpaṁ upādiyissāmi, na ca me rūpanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na saddaṁ upādiyissāmi …pe… na gandhaṁ upādiyissāmi… na rasaṁ upādiyissāmi… na phoṭṭhabbaṁ upādiyissāmi… na dhammaṁ upādiyissāmi na ca me dhammanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

“Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na cakkhuviññāṇaṁ upādiyissāmi, na ca me cakkhuviññāṇanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na sotaviññāṇaṁ upādiyissāmi… na ghānaviññāṇaṁ upādiyissāmi… na jivhāviññāṇaṁ upādiyissāmi… na kāyaviññāṇaṁ upādiyissāmi… na manoviññāṇaṁ upādiyissāmi na ca me manoviññāṇanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

“Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na cakkhusamphassaṁ upādiyissāmi, na ca me cakkhusamphassanissitaṁ (M.143./III,260.) viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na sotasamphassaṁ upādiyissāmi… na ghānasamphassaṁ upādiyissāmi… na jivhāsamphassaṁ upādiyissāmi… na kāyasamphassaṁ upādiyissāmi… na manosamphassaṁ upādiyissāmi, na ca me manosamphassanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

“Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na cakkhusamphassajaṁ vedanaṁ upādiyissāmi, na ca me cakkhusamphassajāvedanānissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī’ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- ‘na

sotasamphassajaṁ vedanaṁ upādiyissāmi… na ghānasamphassajaṁ vedanaṁ upādiyissāmi… na jivhāsamphassajaṁ vedanaṁ upādiyissāmi… na kāyasamphassajaṁ vedanaṁ upādiyissāmi… na manosamphassajaṁ vedanaṁ upādiyissāmi, na ca me manosamphassajāvedanānissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

386. "Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ -- 'na pathavīdhātuṁ upādiyissāmi, na ca me pathavīdhātunissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na āpodhātuṁ upādiyissāmi… na tejodhātuṁ upādiyissāmi… na vāyodhātuṁ upādiyissāmi… na ākāsadhātuṁ upādiyissāmi… na viññāṇadhātuṁ upādiyissāmi, na ca me viññāṇadhātunissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

"Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na rūpaṁ upādiyissāmi, na ca me rūpanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na vedanaṁ upādiyissāmi… na saññaṁ upādiyissāmi… na saṅkhāre upādiyissāmi… na viññāṇaṁ upādiyissāmi, na ca me viññāṇanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

"Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na ākāsānañcāyatanaṁ upādiyissāmi na ca me ākāsānañcāyatananissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ -- 'na viññāṇañcāyatanaṁ upādiyissāmi… na ākiñcaññāyatanaṁ (M.143./III,261.) upādiyissāmi… na nevasaññānāsaññāyatanaṁ upādiyissāmi na ca me nevasaññānāsaññāyatananissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ.

"Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na idhalokaṁ upādiyissāmi, na ca me idhalokanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'na paralokaṁ upādiyissāmi, na ca me paralokanissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabbaṁ. Tasmātiha te, gahapati, evaṁ sikkhitabbaṁ-- 'yampi me diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anupariyesitaṁ anucaritaṁ manasā tampi na upādiyissāmi, na ca me taṁnissitaṁ viññāṇaṁ bhavissatī'ti. Evañhi te, gahapati, sikkhitabban"ti.

387. Evaṁ vutte, Anāthapiṇḍiko gahapati parodi, assūni pavattesi. Atha kho āyasmā Ānando Anāthapiṇḍikaṁ gahapatiṁ etadavoca-- "Olīyasi kho tvaṁ, gahapati, saṁsīdasi kho tvaṁ, gahapatī"ti? "Nāhaṁ, bhante Ānanda, olīyāmi, napi saṁsīdāmi; api ca me dīgharattaṁ satthā payirupāsito manobhāvanīyā ca bhikkhū; na ca me evarūpī dhammī kathā sutapubbā"ti. "Na kho, gahapati, gihīnaṁ odātavasanānaṁ evarūpī dhammī kathā paṭibhāti; pabbajitānaṁ kho, gahapati, evarūpī dhammī kathā paṭibhātī"ti. "Tena hi, bhante Sāriputta, gihīnampi odātavasanānaṁ evarūpī dhammī kathā paṭibhātu. Santi hi, bhante, kulaputtā apparajakkhajātikā, assavanatā dhammassa parihāyanti; bhavissanti dhammassa aññātāro"ti.

Atha kho āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Ānando Anāthapiṇḍikaṁ gahapatiṁ iminā ovādena ovaditvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati, acirapakkante āyasmante ca Sāriputte āyasmante ca (M.143./III,262.) Ānande kālamakāsi tusitaṁ kāyaṁ upapajji. Atha kho Anāthapiṇḍiko devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Anāthapiṇḍiko devaputto Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi--

"Idañhi taṁ Jetavanaṁ, isisaṅghanisevitaṁ;
Āvutthaṁ dhammarājena, pītisañjananaṁ mama.
"Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlaṁ jīvitamuttamaṁ;
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.
"Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano;

Yoniso vicine dhammaṁ, evaṁ tattha visujjhati.
"Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena;
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā"ti.

(M.143./III,263.) Idamavoca Anāthapiṇḍiko devaputto. Samanuñño satthā ahosi. Atha kho Anāthapiṇḍiko devaputto-- "Samanuñño me satthā"ti Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi.

388. Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi-- "Imaṁ, bhikkhave, rattiṁ aññataro devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho so devaputto maṁ gāthāhi ajjhabhāsi--

"Idañhi taṁ Jetavanaṁ, isisaṅghanisevitaṁ;
Āvutthaṁ dhammarājena, pītisañjananaṁ mama.
"Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlaṁ jīvitamuttamaṁ;
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.
"Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano;
Yoniso vicine dhammaṁ, evaṁ tattha visujjhati.
"Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena;
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā"ti.

"Idamavoca bhikkhave, so devaputto. 'Samanuñño me satthā'ti maṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyī"ti.

Evaṁ vutte, āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca-- "So hi nūna so, bhante, Anāthapiṇḍiko devaputto bhavissati. Anāthapiṇḍiko, bhante, gahapati āyasmante Sāriputte abhippasanno ahosī"ti. "Sādhu, sādhu, Ānanda! Yāvatakaṁ kho, Ānanda, takkāya pattabbaṁ, anuppattaṁ taṁ tayā. Anāthapiṇḍiko so, Ānanda, devaputto"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Anāthapiṇḍikovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ paṭhamaṁ.

(M.144.) (2) Channovādasuttaṁ

▶T.99.(1266)(vol.2.347.)、cf. S.35.87.

389. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahācundo āyasmā ca Channo Gijjhakūṭe pabbate viharanti. Tena kho pana samayena āyasmā Channo ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahācundo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahācundaṁ etadavoca-- "Āyāmāvuso Cunda, yenāyasmā Channo tenupasaṅkamissāma gilānapucchakā"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Mahācundo āyasmato Sāriputtassa paccassosi.

Atha kho āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahācundo yenāyasmā Channo tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā āyasmatā Channena saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyaṁ (M.144./III,264.) kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Channaṁ etadavoca-- "Kacci te, āvuso Channa, khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ? Kacci te dukkhā vedanā paṭikkamanti, no abhikkamanti; paṭikkamosānaṁ paññāyati, no abhikkamo"ti?

"Na me, āvuso Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi āvuso Sāriputta, balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya; evameva kho me, āvuso Sāriputta, adhimattā vātā muddhani ūhananti. Na me, āvuso Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ

paññāyati no paṭikkamo. Seyyathāpi, āvuso Sāriputta, balavā puriso daḷhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya; evameva kho me, āvuso Sāriputta, adhimattā sīse sīsavedanā. Na me, āvuso Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, āvuso Sāriputta, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya; evameva kho me, āvuso Sāriputta, adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Na me, āvuso Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, āvuso Sāriputta, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ; evameva kho me, āvuso Sāriputta, adhimatto kāyasmiṁ ḍāho. Na me, āvuso Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ. Bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti; abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Satthaṁ, āvuso Sāriputta, āharissāmi, nāvakaṅkhāmi jīvitan”ti.

390. “Māyasmā Channo satthaṁ āharesi. Yāpetāyasmā Channo. Yāpentaṁ mayaṁ āyasmantaṁ Channaṁ icchāma. Sace āyasmato Channassa natthi sappāyāni bhojanāni, ahaṁ āyasmato Channassa sappāyāni bhojanāni pariyesissāmi. Sace āyasmato Channassa natthi sappāyāni bhesajjāni, ahaṁ āyasmato Channassa sappāyāni bhesajjāni pariyesissāmi. Sace āyasmato Channassa natthi patirūpā upaṭṭhākā, ahaṁ āyasmantaṁ Channaṁ upaṭṭhahissāmi. Māyasmā Channo satthaṁ āharesi. Yāpetāyasmā Channo. Yāpentaṁ mayaṁ āyasmantaṁ Channaṁ icchāmā”ti.

“Napi me, āvuso Sāriputta, natthi sappāyāni bhojanāni; napi me natthi sappāyāni bhesajjāni; napi me natthi patirūpā upaṭṭhākā; api cāvuso Sāriputta pariciṇṇo me satthā dīgharattaṁ manāpeneva no amanāpena. Etañhi, āvuso Sāriputta, sāvakassa patirūpaṁ yaṁ satthāraṁ paricareyya manāpeneva no amanāpena. ‘Anupavajjaṁ Channo bhikkhu satthaṁ āharissatī’ti evametaṁ, āvuso Sāriputta, dhārehī”ti. “Puccheyyāma mayaṁ āyasmantaṁ Channaṁ kañcideva desaṁ, sace āyasmā Channo okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyā”ti. “Pucchāvuso Sāriputta, sutvā vedissāmī”ti.

391. “Cakkhuṁ, āvuso Channa, cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme ‘etaṁ mama, esohamasmi, (M.144./III,265.) eso me attā’ti samanupassasi? Sotaṁ, āvuso Channa, sotaviññāṇaṁ …pe… ghānaṁ, āvuso Channa, ghānaviññāṇaṁ… jivhaṁ, āvuso Channa, jivhāviññāṇaṁ kāyaṁ, āvuso Channa, kāyaviññāṇaṁ… manaṁ, āvuso Channa, manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’ti samanupassasī”ti?

“Cakkhuṁ, āvuso Sāriputta, cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti samanupassāmi. Sotaṁ, āvuso Sāriputta …pe… ghānaṁ, āvuso Sāriputta… jivhaṁ, āvuso Sāriputta… kāyaṁ, āvuso Sāriputta… manaṁ, āvuso Sāriputta, manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti samanupassāmī”ti.

392. “Cakkhusmiṁ, āvuso Channa, cakkhuviññāṇe cakkhuviññāṇaviññātabbesu dhammesu kiṁ disvā kiṁ abhiññāya cakkhuṁ cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti samanupassasi? Sotasmiṁ, āvuso Channa, sotaviññāṇe ghānasmiṁ, āvuso Channa, ghānaviññāṇe… jivhāya, āvuso Channa, jivhāviññāṇe… kāyasmiṁ, āvuso Channa, kāyaviññāṇe… manasmiṁ, āvuso Channa, manoviññāṇe manoviññāṇaviññātabbesu dhammesu kiṁ disvā kiṁ abhiññāya manaṁ manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti samanupassasī”ti?

“Cakkhusmiṁ āvuso Sāriputta, cakkhuviññāṇe cakkhuviññāṇaviññātabbesu dhammesu nirodhaṁ disvā nirodhaṁ abhiññāya cakkhuṁ cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti samanupassāmi. Sotasmiṁ, āvuso Sāriputta, sotaviññāṇe… ghānasmiṁ, āvuso Sāriputta,

ghānaviññāṇe… jivhāya, āvuso Sāriputta, jivhāviññāṇe… kāyasmiṁ, āvuso Sāriputta, kāyaviññāṇe… manasmiṁ, āvuso Sāriputta, manoviññāṇe manoviññāṇaviññātabbesu dhammesu nirodhaṁ disvā nirodhaṁ abhiññā manaṁ manoviññāṇaṁ (M.144./III,266.) manoviññāṇaviññātabbe dhamme 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassāmī"ti.

393. Evaṁ vutte, āyasmā Mahācundo āyasmantaṁ Channaṁ etadavoca-- "Tasmātiha, āvuso Channa, idampi tassa Bhagavato sāsanaṁ, niccakappaṁ manasi kātabbaṁ-- 'nissitassa calitaṁ, anissitassa calitaṁ natthi. Calite asati passaddhi, passaddhiyā sati nati na hoti. Natiyā asati āgatigati na hoti. Āgatigatiyā asati cutūpapāto na hoti. Cutūpapāte asati nevidha na huraṁ na ubhayamantarena. Esevanto dukkhassā'"ti. Atha kho āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahācundo āyasmantaṁ Channaṁ iminā ovādena ovaditvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu.

394. Atha kho āyasmā Channo acirapakkante āyasmante ca Sāriputte āyasmante ca Mahācunde satthaṁ āharesi. Atha kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca-- "Āyasmatā, bhante, Channena satthaṁ āharitaṁ. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti? "Nanu te, Sāriputta, Channena bhikkhunā sammukhāyeva anupavajjatā byākatā"ti? "Atthi, bhante, pubbajiraṁ nāma vajjigāmo. Tatthāyasmato Channassa mittakulāni suhajjakulāni upavajjakulānī"ti. "Honti hete, Sāriputta, Channassa bhikkhuno mittakulāni suhajjakulāni upavajjakulāni. Nāhaṁ, Sāriputta, ettāvatā 'sa-- upavajjo'ti vadāmi. Yo kho, Sāriputta, imañca kāyaṁ nikkhipati aññañca kāyaṁ upādiyati tamahaṁ 'sa-- upavajjo'ti vadāmi. Taṁ Channassa bhikkhuno natthi. 'Anupavajjo Channo bhikkhu satthaṁ āharesī'ti evametaṁ, Sāriputta, dhārehī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Sāriputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Channovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ dutiyaṁ.

(M.145./III,267.)

(M.145.) (3) Puṇṇovādasuttaṁ

▶T.99.(311)(vol.2.89.)、No.108.(vol.2.502.)、T.99.(215)(vol.2.54.)、S.35.87.

395. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Puṇṇo sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Puṇṇo Bhagavantaṁ etadavoca-- "Sādhu maṁ, bhante, Bhagavā saṁkhittena ovādena ovadatu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti. "Tena hi, Puṇṇa, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Puṇṇo Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

"Santi kho, Puṇṇa, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Taṁ ce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī. 'Nandīsamudayā dukkhasamudayo, Puṇṇā'ti vadāmi.

"Santi kho, Puṇṇa, sotaviññeyyā saddā… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā… manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Taṁ ce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī. 'Nandīsamudayā dukkhasamudayo, Puṇṇā'ti vadāmi.

"Santi ca kho, Puṇṇa, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Taṁ ce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati.

Tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nandī nirujjhati. ‘Nandīnirodhā dukkhanirodho, Puṇṇā’ti vadāmi.

“Santi ca kho, Puṇṇa, sotaviññeyyā saddā… ghānaviññeyyā gandhā… jivhāviññeyyā rasā… kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā… manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā (M.145./III,268.) rajanīyā. Taṁ ce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nandī nirujjhati. ‘Nandīnirodhā dukkhanirodho, Puṇṇā’ti vadāmi.

“Iminā ca tvaṁ Puṇṇa, mayā saṁkhittena ovādena ovadito katarasmiṁ janapade viharissasī”ti? “Imināhaṁ, bhante, Bhagavatā saṁkhittena ovādena ovadito, atthi sunāparanto nāma janapado, tatthāhaṁ viharissāmī”ti.

396. “Caṇḍā kho, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā; pharusā kho, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā. Sace taṁ, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā akkosissanti paribhāsissanti, tattha te, Puṇṇa, kinti bhavissatī”ti? “Sace maṁ, bhante, Sunāparantakā manussā akkosissanti paribhāsissanti, tattha me evaṁ bhavissati-- ‘Bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me nayime pāṇinā pahāraṁ dentī’ti. Evamettha, Bhagavā, bhavissati; evamettha, Sugata, bhavissatī”ti.

“Sace pana te, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā pāṇinā pahāraṁ dassanti, tattha pana te, Puṇṇa, kinti bhavissatī”ti? “Sace me, bhante, Sunāparantakā manussā pāṇinā pahāraṁ dassanti, tattha me evaṁ bhavissati-- ‘bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me nayime leḍḍunā pahāraṁ dentī’ti. Evamettha, Bhagavā, bhavissati; evamettha, Sugata, bhavissatī”ti.

“Sace pana te, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā leḍḍunā pahāraṁ dassanti, tattha pana te, Puṇṇa, kinti bhavissatī”ti? “Sace me, bhante, Sunāparantakā manussā leḍḍunā pahāraṁ dassanti, tattha me evaṁ bhavissati-- ‘bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me nayime daṇḍena pahāraṁ dentī’ti. Evamettha, Bhagavā, bhavissati; evamettha, Sugata, bhavissatī”ti.

(M.145./III,269.) “Sace pana te, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā daṇḍena pahāraṁ dassanti, tattha pana te, Puṇṇa, kinti bhavissatī”ti? “Sace me, bhante, Sunāparantakā manussā daṇḍena pahāraṁ dassanti, tattha me evaṁ bhavissati-- ‘Bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me nayime satthena pahāraṁ dentī’ti. Evamettha, Bhagavā, bhavissati; evamettha, Sugata, bhavissatī”ti.

“Sace pana te, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā satthena pahāraṁ dassanti, tattha pana te, Puṇṇa, kinti bhavissatī”ti? “Sace me, bhante, Sunāparantakā manussā satthena pahāraṁ dassanti, tattha me evaṁ bhavissati-- ‘Bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ maṁ nayime tiṇhena satthena jīvitā voropentī’ti. Evamettha, Bhagavā, bhavissati; evamettha, Sugata, bhavissatī”ti.

“Sace pana taṁ, Puṇṇa, Sunāparantakā manussā tiṇhena satthena jīvitā voropessanti, tattha pana te, Puṇṇa, kinti bhavissatī”ti? “Sace maṁ, bhante, Sunāparantakā manussā tiṇhena satthena jīvitā voropessanti, tattha me evaṁ bhavissati-- ‘Santi kho Bhagavato sāvakā kāye ca jīvite ca aṭṭīyamānā harāyamānā jigucchamānā satthahārakaṁ pariyesanti. Taṁ me idaṁ apariyiṭṭhaṁyeva satthahārakaṁ laddhan’ti. Evamettha, Bhagavā, bhavissati; evamettha, Sugata, bhavissatī”ti. “Sādhu, sādhu, Puṇṇa! Sakkhissasi kho tvaṁ, Puṇṇa, iminā damūpasamena samannāgato sunāparantasmiṁ janapade viharituṁ. Yassadāni tvaṁ, Puṇṇa, kālaṁ maññasī”ti.

397. Atha kho āyasmā Puṇṇo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena sunāparanto janapado tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno yena sunāparanto janapado tadavasari. Tatra sudaṁ āyasmā Puṇṇo sunāparantasmiṁ janapade viharati. Atha kho āyasmā Puṇṇo tenevantaravassena pañcamattāni upāsakasatāni paṭivedesi, tenevantaravassena pañcamattāni upāsikasatāni

paṭivedesi, tenevantaravassena tisso vijjā sacchākāsi. Atha kho āyasmā Puṇṇo aparena samayena parinibbāyi.

Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- "Yo so, bhante, Puṇṇo (M.145./III,270.) nāma kulaputto Bhagavatā saṁkhittena ovādena ovadito so kālaṅkato. Tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti? "Paṇḍito, bhikkhave, Puṇṇo kulaputto paccapādi dhammassānudhammaṁ, na ca maṁ dhammādhikaraṇaṁ viheṭhesi. Parinibbuto, bhikkhave, Puṇṇo kulaputto"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Puṇṇovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ tatiyaṁ.

(M.146.) (4) Nandakovādasuttaṁ

▶T.99.(276)(vol.2.73.)

398. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Mahāpajāpatigotamī pañcamattehi bhikkhunisatehi saddhiṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho Mahāpajāpatigotamī Bhagavantaṁ etadavoca-- "Ovadatu, bhante, Bhagavā bhikkhuniyo; anusāsatu, bhante, Bhagavā bhikkhuniyo; karotu, bhante, Bhagavā bhikkhunīnaṁ dhammiṁ kathan"ti.

Tena kho pana samayena therā bhikkhū bhikkhuniyo ovadanti pariyāyena. Āyasmā Nandako na icchati bhikkhuniyo ovadituṁ pariyāyena. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- "Kassa nu kho, Ānanda, ajja pariyāyo bhikkhuniyo ovadituṁ pariyāyenā"ti? "Sabbeheva, bhante, kato pariyāyo bhikkhuniyo ovadituṁ pariyāyena. Ayaṁ, bhante, āyasmā Nandako na icchati bhikkhuniyo ovadituṁ pariyāyenā"ti.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Nandakaṁ āmantesi-- "Ovada, Nandaka, bhikkhuniyo; anusāsa, Nandaka, bhikkhuniyo; karohi tvaṁ, brāhmaṇa, bhikkhunīnaṁ dhammiṁ kathan"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho (M.146./III,271.) āyasmā Nandako Bhagavato paṭissutvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto attadutiyo yena rājakārāmo tenupasaṅkami. Addasaṁsu kho tā bhikkhuniyo āyasmantaṁ Nandakaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna āsanaṁ paññāpesuṁ, udakañca pādānaṁ upaṭṭhapesuṁ. Nisīdi kho āyasmā Nandako paññatte āsane. Nisajja pāde pakkhālesi. Tāpi kho bhikkhuniyo āyasmantaṁ Nandakaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho tā bhikkhuniyo āyasmā Nandako etadavoca-- "Paṭipucchakathā kho, bhaginiyo, bhavissati. Tattha ājānantīhi-- 'ājānāmā' tissa vacanīyaṁ, na ājānantīhi-- 'na ājānāmā' tissa vacanīyaṁ. Yassā vā panassa kaṅkhā vā vimati vā ahameva tattha paṭipucchitabbo-- 'idaṁ, bhante, kathaṁ; imassa kvattho'"ti? "Ettakenapi mayaṁ, bhante, ayyassa Nandakassa attamanā abhiraddhā yaṁ no ayyo Nandako pavāretī"ti.

399. "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ bhante". "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, sotaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante …pe… ghānaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante"… "Jivhā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante"… "Kāyo nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante"… "Mano nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ (M.146./III,272.) kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ

kissa hetu”? “Pubbeva no etaṁ, bhante, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ-- ‘itipime cha ajjhattikā āyatanā aniccā’”ti. “Sādhu, sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

400. “Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, rūpā niccā vā aniccā vā”ti? “Aniccā, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, saddā niccā vā aniccā vā”ti? “Aniccā, bhante …pe… gandhā niccā vā aniccā vā”ti? “Aniccā, bhante”… “Rasā niccā vā aniccā vā”ti? “Aniccā, bhante”… “Phoṭṭhabbā niccā vā aniccā vā”ti? “Aniccā bhante”… “Dhammā niccā vā aniccā vā”ti? “Aniccā, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Pubbeva no etaṁ, bhante, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ-- ‘itipime cha bāhirā āyatanā aniccā’”ti “Sādhu, sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

401. “Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, cakkhuviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ, bhante”. (M.146./III,273.) “Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, sotaviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante …pe… ghānaviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”… “Jivhāviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”… “Kāyaviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”… “Manoviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti? “Aniccaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti”? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘Etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Pubbeva no etaṁ, bhante, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ-- ‘itipime cha viññāṇakāyā aniccā’”ti. “Sādhu, sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

402. “Seyyathāpi bhaginiyo, telappadīpassa jhāyato telampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, vaṭṭipi aniccā vipariṇāmadhammā, accipi aniccā vipariṇāmadhammā, ābhāpi aniccā vipariṇāmadhammā. Yo nu kho, bhaginiyo, evaṁ vadeyya-- ‘amussa telappadīpassa jhāyato telampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, vaṭṭipi aniccā vipariṇāmadhammā, accipi aniccā vipariṇāmadhammā; yā ca khvāssa ābhā sā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā’ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Amussa hi, bhante, telappadīpassa jhāyato telampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, vaṭṭipi aniccā vipariṇāmadhammā, accipi aniccā vipariṇāmadhammā; pagevassa ābhā aniccā vipariṇāmadhammā”ti. “Evameva kho, bhaginiyo, yo nu kho evaṁ vadeyya-- ‘cha khome ajjhattikā āyatanā aniccā; yañca kho cha ajjhattike āyatane paṭicca paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā taṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhamman’ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Tajjaṁ tajjaṁ, bhante, paccayaṁ paṭicca tajjā tajjā vedanā uppajjanti. (M.146./III,274.) Tajjass tajjassa paccayassa nirodhā tajjā tajjā vedanā nirujjhantī”ti. “Sādhu, sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

403. “Seyyathāpi, bhaginiyo, mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato mūlampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, khandhopi anicco vipariṇāmadhammo, sākhāpalāsampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, chāyāpi aniccā vipariṇāmadhammā. Yo nu kho, bhaginiyo, evaṁ vadeyya-- ‘amussa mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato mūlampi aniccaṁ

vipariṇāmadhammaṁ, khandhopi anicco vipariṇāmadhammo, sākhāpalāsampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, yā ca khvāssa chāyā sā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā'ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Amussa hi, bhante, mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato mūlampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, khandhopi anicco vipariṇāmadhammo, sākhāpalāsampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ; pagevassa chāyā aniccā vipariṇāmadhammā"ti. "Evameva kho, bhaginiyo, yo nu kho evaṁ vadeyya-- 'cha khome bāhirā āyatanā aniccā. Yañca kho cha bāhire āyatane paṭicca paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā taṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhamman'ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Tajjaṁ tajjaṁ, bhante, paccayaṁ paṭicca tajjā tajjā vedanā uppajjanti. Tajjassa tajjassa paccayassa nirodhā tajjā tajjā vedanā nirujjhantī"ti. "Sādhu, sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato".

404. "Seyyathāpi, bhaginiyo, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā tiṇhena govikantanena gāviṁ saṅkanteyya anupahacca antaraṁ maṁsakāyaṁ anupahacca bāhiraṁ cammakāyaṁ. Yaṁ yadeva tattha antarā vilimaṁsaṁ antarā nhāru antarā bandhanaṁ taṁ tadeva tiṇhena (M.146./III,275.) govikantanena sañchindeyya saṅkanteyya sampakanteyya samparikanteyya. Sañchinditvā saṅkantitvā sampakantitvā samparikantitvā vidhunitvā bāhiraṁ cammakāyaṁ teneva cammena taṁ gāviṁ paṭicchādetvā evaṁ vadeyya-- 'tathevāyaṁ gāvī saṁyuttā imināva cammenā'ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Amu hi, bhante, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā tiṇhena govikantanena gāviṁ saṅkanteyya anupahacca antaraṁ maṁsakāyaṁ anupahacca bāhiraṁ cammakāyaṁ. Yaṁ yadeva tattha antarā vilimaṁsaṁ antarā nhāru antarā bandhanaṁ taṁ tadeva tiṇhena govikantanena sañchindeyya saṅkanteyya sampakanteyya samparikanteyya. Sañchinditvā saṅkantitvā sampakantitvā samparikantitvā vidhunitvā bāhiraṁ cammakāyaṁ teneva cammena taṁ gāviṁ paṭicchādetvā kiñcāpi so evaṁ vadeyya-- 'tathevāyaṁ gāvī saṁyuttā imināva cammenā'ti; atha kho sā gāvī visaṁyuttā teneva cammenā"ti.

"Upamā kho me ayaṁ, bhaginiyo, katā atthassa viññāpanāya. Ayamevettha attho; 'antarā maṁsakāyo'ti kho, bhaginiyo, channetaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ; 'bāhiro cammakāyo'ti kho bhaginiyo, channetaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ; 'antarā vilimaṁsaṁ, antarā nhāru, antarā bandhanan'ti kho, bhaginiyo, nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ; 'tiṇhaṁ govikantanan'ti kho, bhaginiyo, ariyāyetaṁ paññāya adhivacanaṁ; yāyaṁ ariyā paññā antarā kilesaṁ antarā saṁyojanaṁ antarā bandhanaṁ sañchindati saṅkantati sampakantati samparikantati.

405. "Satta kho panime, bhaginiyo, bojjhaṅgā, yesaṁ bhāvitattā bahulīkatattā bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Katame satta? Idha, bhaginiyo, bhikkhu satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ, dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti …pe… vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti… pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti… passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ime kho, bhaginiyo, satta bojjhaṅgā, yesaṁ bhāvitattā bahulīkatattā bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti.

(M.146./III,276.) 406. Atha kho āyasmā Nandako tā bhikkhuniyo iminā ovādena ovaditvā uyyojesi-- "Gacchatha, bhaginiyo; kālo"ti. Atha kho tā bhikkhuniyo āyasmato Nandakassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā āyasmantaṁ Nandakaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Ekamantaṁ ṭhitā kho tā bhikkhuniyo Bhagavā

etadavoca-- "Gacchatha, bhikkhuniyo; kālo"ti. Atha kho tā bhikkhuniyo Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu. Atha kho Bhagavā acirapakkantīsu tāsu bhikkhunīsu bhikkhū āmantesi-- "Seyyathāpi, bhikkhave, tadahuposathe cātuddase na hoti bahunojanassa kaṅkhā vā vimati vā-- 'Ūno nu kho cando, Puṇṇo nu kho cando'ti, atha kho ūno candotveva hoti. Evameva kho, bhikkhave, tā bhikkhuniyo Nandakassa dhammadesanāya attamanā honti no ca kho paripuṇṇasaṅkappā"ti.

407. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Nandakaṁ āmantesi-- "Tena hi tvaṁ, Nandaka, svepi tā bhikkhuniyo tenevovādena ovadeyyāsī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho āyasmā Nandako Bhagavato paccassosi. Atha kho āyasmā Nandako tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto attadutiyo yena rājakārāmo tenupasaṅkami. Addasaṁsu kho tā bhikkhuniyo āyasmantaṁ Nandakaṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna āsanaṁ paññāpesuṁ, udakañca pādānaṁ upaṭṭhapesuṁ. Nisīdi kho āyasmā Nandako paññatte āsane. Nisajja pāde pakkhālesi. Tāpi kho bhikkhuniyo āyasmantaṁ Nandakaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā kho tā bhikkhuniyo āyasmā Nandako etadavoca-- "Paṭipucchakathā kho, bhaginiyo, bhavissati. Tattha ājānantīhi 'ājānāmā' tissa vacanīyaṁ, na ājānantīhi 'na ājānāmā' tissa vacanīyaṁ. Yassā vā panassa kaṅkhā vā vimati vā, ahameva tattha (M.146./III,277.) paṭipucchitabbo 'idaṁ, bhante, kathaṁ; imassa kvattho'"ti. "Ettakenapi mayaṁ, bhante, ayyassa Nandakassa attamanā abhiraddhā yaṁ no ayyo Nandako pavāretī"ti.

408. "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ bhante". "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, sotaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante …pe… ghānaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante… jivhā… kāyo… mano nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Pubbeva no etaṁ, bhante, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ-- 'itipime cha ajjhattikā āyatanā aniccā'"ti. "Sādhu sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakass yathābhūtaṁ sammappaññāya passato".

409. "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, rūpā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, saddā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante …pe… gandhā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante… rasā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante… phoṭṭhabbā niccā vā aniccā vā"ti "Aniccā, bhante… dhammā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kissa hetu"? "Pubbeva no etaṁ, bhante, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ-- 'itipime cha bāhirā āyatanā aniccā'"ti. "Sādhu sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato".

410. "Taṁ kiṁ maññatha, bhaginiyo, cakkhuviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante …pe… sotaviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante… ghānaviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante… jivhāviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante… kāyaviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante… manoviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ

panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā”ti? “Dukkhaṁ, bhante”. “Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- ‘etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā’”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Pubbeva no etaṁ, bhante, yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ-- ‘itipime cha viññāṇakāyā aniccā’”ti. “Sādhu sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

411. “Seyyathāpi, bhaginiyo, telappadīpassa jhāyato telampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, vaṭṭipi aniccā vipariṇāmadhammā, accipi aniccā vipariṇāmadhammā, ābhāpi aniccā vipariṇāmadhammā. Yo nu kho, bhaginiyo, evaṁ vadeyya-- ‘amussa telappadīpassa jhāyato telampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, vaṭṭipi aniccā vipariṇāmadhammā, accipi aniccā vipariṇāmadhammā; yā ca khvāssa ābhā sā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā’ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Amussa hi, bhante, telappadīpassa jhāyato telampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, vaṭṭipi aniccā vipariṇāmadhammā, accipi aniccā vipariṇāmadhammā pagevassa ābhā aniccā vipariṇāmadhammā”ti. “Evameva kho, bhaginiyo, yo nu kho evaṁ vadeyya-- ‘cha khome ajjhattikā āyatanā aniccā. Yañca kho cha ajjhattike āyatane paṭicca paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā taṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhamman’ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Tajjaṁ tajjaṁ, bhante, paccayaṁ paṭicca tajjā tajjā vedanā uppajjanti. Tajjassa tajjassa paccayassa nirodhā tajjā tajjā vedanā nirujjhantī”ti. “Sādhu sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

412. “Seyyathāpi, bhaginiyo, mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato mūlampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, khandhopi anicco vipariṇāmadhammo, sākhāpalāsampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, chāyāpi aniccā vipariṇāmadhammā. Yo nu kho, bhaginiyo, evaṁ vadeyya-- ‘amussa mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato mūlampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, khandhopi anicco vipariṇāmadhammo, sākhāpalāsampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ; yā ca khvāssa chāyā sā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā’ti; sammā nu kho so bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Amussa hi, bhante, mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato mūlampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ, khandhopi anicco vipariṇāmadhammo, sākhāpalāsampi aniccaṁ vipariṇāmadhammaṁ; pagevassa chāyā aniccā vipariṇāmadhammā”ti. “Evameva kho, bhaginiyo, yo nu kho evaṁ vadeyya-- ‘cha khome bāhirā āyatanā aniccā. Yañca kho bāhire āyatane paṭicca paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā taṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhamman’ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Tajjaṁ tajjaṁ, bhante, paccayaṁ paṭicca tajjā tajjā vedanā uppajjanti. Tajjassa tajjassa paccayassa nirodhā tajjā tajjā vedanā nirujjhantī”ti. “Sādhu sādhu, bhaginiyo! Evañhetaṁ, bhaginiyo, hoti ariyasāvakassa yathābhūtaṁ sammappaññāya passato”.

413. “Seyyathāpi, bhaginiyo, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā tiṇhena govikantanena gāviṁ saṅkanteyya anupahacca antaraṁ maṁsakāyaṁ anupahacca bāhiraṁ cammakāyaṁ. Yaṁ yadeva tattha antarā vilimaṁsaṁ antarā nhāru antarā bandhanaṁ taṁ tadeva tiṇhena govikantanena sañchindeyya saṅkanteyya sampakanteyya samparikanteyya. Sañchinditvā saṅkantitvā sampakantitvā samparikantitvā vidhunitvā bāhiraṁ cammakāyaṁ teneva cammena taṁ gāviṁ paṭicchādetvā evaṁ vadeyya-- ‘tathevāyaṁ gāvī saṁyuttā imināva cammenā’ti; sammā nu kho so, bhaginiyo, vadamāno vadeyyā”ti? “No hetaṁ, bhante”. “Taṁ kissa hetu”? “Amu hi, bhante, dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā gāviṁ vadhitvā tiṇhena govikantanena gāviṁ saṅkanteyya anupahacca antaraṁ maṁsakāyaṁ anupahacca bāhiraṁ cammakāyaṁ. Yaṁ yadeva tattha antarā vilimaṁsaṁ antarā nhāru antarā bandhanaṁ taṁ tadeva tiṇhena govikantanena

sañchindeyya saṅkanteyya sampakanteyya samparikanteyya. Sañchinditvā saṅkantitvā sampakantitvā samparikantitvā vidhunitvā bāhiraṁ cammakāyaṁ teneva cammena taṁ gāviṁ paṭicchādetvā kiñcāpi so evaṁ vadeyya-- 'tathevāyaṁ gāvī saṁyuttā imināva cammenā'ti; atha kho sā gāvī visaṁyuttā teneva cammenā"ti.

"Upamā kho me ayaṁ, bhaginiyo, katā atthassa viññāpanāya ayamevettha attho. 'Antarā maṁsakāyo'ti kho, bhaginiyo, channetaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ; 'bāhiro cammakāyo'ti kho, bhaginiyo, channetaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ; 'antarā vilimaṁsaṁ antarā nhāru antarā bandhanan'ti kho, bhaginiyo, nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ; 'tiṇhaṁ govikantanan'ti kho, bhaginiyo, ariyāyetaṁ paññāya adhivacanaṁ; yāyaṁ ariyā paññā antarā kilesaṁ antarā saṁyojanaṁ antarā bandhanaṁ sañchindati saṅkantati sampakantati samparikantati.

414. "Satta kho panime, bhaginiyo, bojjhaṅgā, yesaṁ bhāvitattā bahulīkatattā bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Katame satta? Idha, bhaginiyo, bhikkhu satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti …pe… vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti… pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti… passaddhi-- sambojjhaṅgaṁ Bhāveti… samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti… upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ime kho, bhaginiyo, satta bojjhaṅgā yesaṁ bhāvitattā bahulīkatattā bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti.

415. Atha kho āyasmā Nandako tā bhikkhuniyo iminā ovādena ovaditvā uyyojesi-- "Gacchatha, bhaginiyo; kālo"ti. Atha kho tā bhikkhuniyo āyasmato Nandakassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā āyasmantaṁ Nandakaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Ekamantaṁ ṭhitā kho tā bhikkhuniyo Bhagavā etadavoca-- "Gacchatha, bhikkhuniyo; kālo"ti. Atha kho tā bhikkhuniyo Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu. Atha kho Bhagavā acirapakkantīsu tāsu bhikkhunīsu bhikkhū āmantesi-- "Seyyathāpi, bhikkhave, tadahuposathe pannarase na hoti bahuno janassa kaṅkhā vā vimati vā -- 'Ūno nu kho cando, Puṇṇo nu kho cando'ti, atha kho Puṇṇo candotveva hoti; evameva kho, bhikkhave, tā bhikkhuniyo Nandakassa dhammadesanāya attamanā ceva paripuṇṇasaṅkappā ca. Tāsaṁ, bhikkhave, pañcannaṁ bhikkhunisatānaṁ yā pacchimitā bhikkhunī sā sotāpannā avinipātadhammā niyatā sambodhiparāyanā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Nandakovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ catutthaṁ.

(M.147.) (5) Cūḷarāhulovādasuttaṁ

▶T.99.(200)(vol.2.51.)、S.35.121.

416. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi-- "Paripakkā kho Rāhulassa vimuttiparipācanīyā dhammā. Yaṁnūnāhaṁ Rāhulaṁ uttariṁ āsavānaṁ khaye vineyyan"ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi-- "Gaṇhāhi, Rāhula, nisīdanaṁ; yena andhavanaṁ tenupasaṅkamissāma (M.147./III,278.) divāvihārāyā"ti "Evaṁ, bhante"ti kho āyasmā Rāhulo Bhagavato paṭissutvā nisīdanaṁ ādāya Bhagavantaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi.

Tena kho pana samayena anekāni devatāsahassāni Bhagavantaṁ anubandhāni honti-- "Ajja Bhagavā āyasmantaṁ Rāhulaṁ uttariṁ āsavānaṁ khaye vinessatī"ti. Atha kho Bhagavā andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle paññatte āsane nisīdi. Āyasmāpi kho Rāhulo Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rāhulaṁ Bhagavā etadavoca--

417. "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante . "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, rūpā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, cakkhuviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, cakkhusamphasso nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? (M.147./III,279.) "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, yamidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ tampi niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante".

418. "Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, sotaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante …pe… ghānaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante …pe… jivhā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante …pe… kāyo nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante …pe… mano nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, dhammā niccā vā aniccā vā"ti? "Aniccā, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, manoviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, manosamphasso nicco vā anicco vā"ti? "Anicco, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ-- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante". "Taṁ kiṁ maññasi, Rāhula, yamidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti? "Aniccaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vā"ti? "Dukkhaṁ, bhante". "Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ -- 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'"ti? "No hetaṁ, bhante".

419. "Evaṁ passaṁ, Rāhula, sutavā ariyasāvako cakkhusmiṁ nibbindati, rūpesu nibbindati, cakkhuviññāṇe nibbindati, cakkhusamphasse nibbindati, yamidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ

tasmimpi nibbindati. Sotasmiṁ nibbindati, saddesu nibbindati …pe… ghānasmiṁ nibbindati, gandhesu nibbindati… jivhāya nibbindati, rasesu nibbindati… kāyasmiṁ nibbindati, phoṭṭhabbesu nibbindati… manasmiṁ nibbindati, dhammesu nibbindati, manoviññāṇe nibbindati, manosamphasse nibbindati, yamidaṁ manosamphassapaccayā (M.147./III,280.) uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ tasmimpi nibbindati. Nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānātī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Rāhulo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti. Imasmiñca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne āyasmato Rāhulassa anupādāya āsavehi cittaṁ vimucci. Tāsañca anekānaṁ devatāsahassānaṁ virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi-- 'yaṁ kiñci samudayadhammaṁ sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti.

Cūḷarāhulovādasuttaṁ niṭṭhitaṁ pañcamaṁ.

(M.148.) (6) Chachakkasuttaṁ

▶T.46.(86)(vol.1.562.)、T.99.(304)(vol.2.86.)

420. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Dhammaṁ vo, bhikkhave, desessāmi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsessāmi, yadidaṁ -- cha chakkāni. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

"Cha ajjhattikāni āyatanāni veditabbāni, cha bāhirāni āyatanāni veditabbāni, cha viññāṇakāyā veditabbā, cha phassakāyā veditabbā, cha vedanākāyā veditabbā, cha taṇhākāyā veditabbā.

421. "'Cha ajjhattikāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cakkhāyatanaṁ, sotāyatanaṁ, ghānāyatanaṁ, jivhāyatanaṁ kāyāyatanaṁ, manāyatanaṁ. 'Cha ajjhattikāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Idaṁ paṭhamaṁ chakkaṁ.

(M.148./III,281.) "'Cha bāhirāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Rūpāyatanaṁ, saddāyatanaṁ, gandhāyatanaṁ, rasāyatanaṁ, phoṭṭhabbāyatanaṁ, dhammāyatanaṁ. 'Cha bāhirāni āyatanāni veditabbānī'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Idaṁ dutiyaṁ chakkaṁ.

"'Cha viññāṇakāyā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, sotañca paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ, ghānañca paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ, jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ, kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ, manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ. 'Cha viññāṇakāyā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Idaṁ tatiyaṁ chakkaṁ.

"'Cha phassakāyā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso; sotañca paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso; ghānañca paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso; jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso; kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso; manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso. 'Cha phassakāyā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Idaṁ catutthaṁ chakkaṁ.

"'Cha vedanākāyā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ?

Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā; sotañca paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā; ghānañca paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā; jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā; kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā; manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā. 'Cha vedanākāyā veditabbā'ti-- iti yaṁ (M.148./III,282.) taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Idaṁ pañcamaṁ chakkaṁ.

"'Cha taṇhākāyā veditabbā'ti-- iti kho panetaṁ vuttaṁ. Kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ? Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā; sotañca paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ …pe… ghānañca paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ… jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ… kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ… manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. 'Cha taṇhākāyā veditabbā'ti-- iti yaṁ taṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ. Idaṁ chaṭṭhaṁ chakkaṁ.

422. "'Cakkhu attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Cakkhussa uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'cakkhu attā'ti yo vadeyya. Iti cakkhu anattā.

"'Rūpā attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Rūpānaṁ uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'rūpā attā'ti yo vadeyya. Iti cakkhu anattā, rūpā anattā.

"'Cakkhuviññāṇaṁ attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Cakkhuviññāṇassa uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'cakkhuviññāṇaṁ attā'ti yo vadeyya. Iti cakkhu anattā, rūpā anattā, cakkhuviññāṇaṁ anattā.

"'Cakkhusamphasso attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Cakkhusamphassassa uppādopi vayopi paññāyati Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'cakkhusamphasso attā'ti yo vadeyya. Iti cakkhu anattā, rūpā anattā, cakkhuviññāṇaṁ anattā, cakkhusamphasso anattā.

"'Vedanā attā'ti yo vadeyya (M.148./III,283.) taṁ na upapajjati. Vedanāya uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'vedanā attā'ti yo vadeyya. Iti cakkhu anattā, rūpā anattā, cakkhuviññāṇaṁ anattā, cakkhusamphasso anattā, vedanā anattā.

"'Taṇhā attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Taṇhāya uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'taṇhā attā'ti yo vadeyya. Iti cakkhu anattā, rūpā anattā, cakkhuviññāṇaṁ anattā, cakkhusamphasso anattā, vedanā anattā, taṇhā anattā.

423. "'Sotaṁ attā'ti yo vadeyya …pe… 'ghānaṁ attā'ti yo vadeyya… 'jivhā attā'ti yo vadeyya… 'kāyo attā'ti yo vadeyya… 'mano attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Manassa uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'mano attā'ti yo vadeyya. Iti mano anattā.

"'Dhammā attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Dhammānaṁ uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'dhammā attā'ti yo vadeyya. Iti mano

anattā, dhammā anattā.

"'Manoviññāṇaṁ attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Manoviññāṇassa uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'manoviññāṇaṁ attā'ti yo vadeyya. Iti mano anattā, dhammā anattā, manoviññāṇaṁ anattā.

"'Manosamphasso attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Manosamphassassa uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'manosamphasso attā'ti yo vadeyya. Iti mano anattā, dhammā anattā, manoviññāṇaṁ anattā, manosamphasso anattā.

"'Vedanā attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Vedanāya uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana (M.148./III,284.) uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'vedanā attā'ti yo vadeyya. Iti mano anattā, dhammā anattā, manoviññāṇaṁ anattā, manosamphasso anattā, vedanā anattā.

"'Taṇhā attā'ti yo vadeyya taṁ na upapajjati. Taṇhāya uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, 'attā me uppajjati ca veti cā'ti iccassa evamāgataṁ hoti. Tasmā taṁ na upapajjati-- 'taṇhā attā'ti yo vadeyya. Iti mano anattā, dhammā anattā, manoviññāṇaṁ anattā, manosamphasso anattā, vedanā anattā, taṇhā anattā.

424. "Ayaṁ kho pana, bhikkhave, sakkāyasamudayagāminī paṭipadā-- cakkhuṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati; rūpe 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati; cakkhuviññāṇaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati; cakkhusamphassaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati; vedanaṁ 'etaṁ mama esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati; taṇhaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati; sotaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati …pe… ghānaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati …pe… jivhaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati …pe… kāyaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati …pe… manaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati, dhamme 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati, manoviññāṇaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati, manosamphassaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati, vedanaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati, taṇhaṁ 'etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā'ti samanupassati.

"Ayaṁ kho pana, bhikkhave, sakkāyanirodhagāminī paṭipadā-- cakkhuṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Rūpe 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Cakkhuviññāṇaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Cakkhusamphassaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Vedanaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Taṇhaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Sotaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati …pe… ghānaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati… jivhaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati… kāyaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati… manaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Dhamme 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Manoviññāṇaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Manosamphassaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Vedanaṁ (M.148./III,285.) 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati. Taṇhaṁ 'netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā'ti samanupassati.

425. "Cakkhuñca, bhikkhave, paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā. So sukhāya vedanāya phuṭṭho samāno abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa rāgānusayo anuseti. Dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno socati

kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati. Tassa paṭighānusayo anuseti. Adukkhamasukhāya vedanāya phuṭṭho samāno tassā vedanāya samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa avijjānusayo anuseti. So vata, bhikkhave, sukhāya vedanāya rāgānusayaṁ appahāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayaṁ appaṭivinodetvā adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayaṁ asamūhanitvā avijjaṁ appahāya vijjaṁ anuppādetvā diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro bhavissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

"Sotañca, bhikkhave, paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ …pe… ghānañca, bhikkhave, paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ …pe… jivhañca, bhikkhave, paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ …pe… kāyañca, bhikkhave, paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ …pe… manañca, bhikkhave, paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā. So sukhāya vedanāya phuṭṭho samāno abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa rāgānusayo anuseti. Dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati. Tassa paṭighānusayo anuseti. Adukkhamasukhāya vedanāya phuṭṭho samāno tassā vedanāya samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Tassa avijjānusayo anuseti. So vata, bhikkhave, sukhāya vedanāya rāgānusayaṁ appahāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayaṁ appaṭivinodetvā adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayaṁ asamūhanitvā avijjaṁ appahāya vijjaṁ anuppādetvā diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro bhavissatīti-- netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

(M.148./III,286.) 426. "Cakkhuñca bhikkhave, paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā. So sukhāya vedanāya phuṭṭho samāno nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Tassa rāgānusayo nānuseti. Dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno na socati na kilamati paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati. Tassa paṭighānusayo nānuseti. Adukkhamasukhāya vedanāya phuṭṭho samāno tassā vedanāya samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa avijjānusayo nānuseti. So vata, bhikkhave, sukhāya vedanāya rāgānusayaṁ pahāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayaṁ samūhanitvā avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro bhavissatīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

"Sotañca, bhikkhave, paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ …pe….

"Ghānañca, bhikkhave, paṭicca gandhe ca uppajjati ghānaviññāṇaṁ …pe….

"Jivhañca, bhikkhave, paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ …pe…

"Kāyañca, bhikkhave, paṭicca phoṭṭhabbe ca uppajjati kāyaviññāṇaṁ …pe….

"Manañca, bhikkhave, paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā. So sukhāya vedanāya phuṭṭho samāno nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Tassa rāgānusayo nānuseti. Dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno na socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati. Tassa paṭighānusayo nānuseti. Adukkhamasukhāya vedanāya phuṭṭho samāno tassā vedanāya samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa avijjānusayo nānuseti. So vata, bhikkhave, sukhāya vedanāya rāgānusayaṁ pahāya dukkhāya vedanāya paṭighānusayaṁ paṭivinodetvā adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayaṁ samūhanitvā avijjaṁ pahāya vijjaṁ uppādetvā diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro bhavissatīti-- ṭhānametaṁ vijjati.

427. "Evaṁ passaṁ, bhikkhave, sutavā ariyasāvako cakkhusmiṁ nibbindati, rūpesu nibbindati, cakkhuviññāṇe nibbindati, cakkhusamphasse nibbindati, vedanāya nibbindati, taṇhāya nibbindati. Sotasmiṁ nibbindati, saddesu nibbindati …pe… ghānasmiṁ nibbindati, gandhesu nibbindati… jivhāya nibbindati, rasesu nibbindati… kāyasmiṁ nibbindati,

phoṭṭhabbesu nibbindati… manasmiṁ nibbindati, dhammesu nibbindati, manoviññāṇe nibbindati, manosamphasse nibbindati, vedanāya nibbindati, taṇhāya nibbindati. Nibbindaṁ (M.148./III,287.) virajjati virāgā vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti. 'Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānātī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti. Imasmiṁ kho pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne saṭṭhimattānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsūti.

Chachakkasuttaṁ niṭṭhitaṁ chaṭṭhaṁ.

(M.149.) (7) Mahāsaḷāyatanikasuttaṁ

▶T.99.(305)(vol.2.87.)

428. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi-- "Bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca-- "Mahāsaḷāyatanikaṁ vo, bhikkhave, desessāmi. Taṁ suṇātha, sādhukaṁ manasi karotha; bhāsissāmī"ti. "Evaṁ, bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca--

429. "Cakkhuṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, rūpe ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, cakkhuviññāṇaṁ ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, cakkhusamphassaṁ ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, yamidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tampi ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, cakkhusmiṁ sārajjati, rūpesu sārajjati, cakkhuviññāṇe sārajjati, cakkhusamphasse sārajjati, yamidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tasmimpi sārajjati.

"Tassa sārattassa saṁyuttassa sammūḷhassa assādānupassino viharato āyatiṁ pañcupādānakkhandhā upacayaṁ gacchanti. Taṇhā cassa ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. Tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, (M.149./III,288.) cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti; kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti; kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti. So kāyadukkhampi cetodukkhampi paṭisaṁvedeti.

"Sotaṁ bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ …pe… ghānaṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ …pe… jivhaṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ …pe… kāyaṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ …pe… manaṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, dhamme, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, manoviññāṇaṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ manosamphassaṁ, bhikkhave, ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, yamidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tampi ajānaṁ apassaṁ yathābhūtaṁ, manasmiṁ sārajjati, dhammesu sārajjati, manoviññāṇe sārajjati, manosamphasse sārajjati, yamidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tasmimpi sārajjati.

"Tassa sārattassa saṁyuttassa sammūḷhassa assādānupassino viharato āyatiṁ pañcupādānakkhandhā upacayaṁ gacchanti. Taṇhā cassa ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. Tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti; kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti; kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti. So kāyadukkhampi cetodukkhampi paṭisaṁvedeti.

430. "Cakkhuñca kho, bhikkhave, jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, rūpe jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, cakkhuviññāṇaṁ jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, cakkhusamphassaṁ jānaṁ

passaṁ yathābhūtaṁ, yamidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tampi jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, cakkhusmiṁ na sārajjati, rūpesu na sārajjati, cakkhuviññāṇe na sārajjati, cakkhusamphasse na sārajjati, yamidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tasmimpi na sārajjati.

"Tassa asārattassa asaṁyuttassa asammūḷhassa ādīnavānupassino viharato āyatiṁ pañcupādānakkhandhā apacayaṁ gacchanti. Taṇhā cassa ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pahīyati. Tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti; kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti; kāyikāpi pariḷāhā (M.149./III,289.) pahīyanti cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti. So kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṁvedeti.

431. "Yā tathābhūtassa diṭṭhi sāssa hoti sammādiṭṭhi; yo tathābhūtassa saṅkappo svāssa hoti sammāsaṅkappo; yo tathābhūtassa vāyāmo svāssa hoti sammāvāyāmo; yā tathābhūtassa sati sāssa hoti sammāsati; yo tathābhūtassa samādhi svāssa hoti sammāsamādhi. Pubbeva kho panassa kāyakammaṁ vacīkammaṁ ājīvo suparisuddho hoti. Evamassāyaṁ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Tassa evaṁ imaṁ ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, cattāropi sammappadhānā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, cattāropi iddhipādā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, pañcapi indriyāni bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, pañcapi balāni bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, sattapi bojjhaṅgā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti.

"Tassime dve dhammā yuganandhā vattanti-- samatho ca vipassanā ca. So ye dhammā abhiññā pariññeyyā te dhamme abhiññā parijānāti. Ye dhammā abhiññā pahātabbā te dhamme abhiññā pajahati. Ye dhammā abhiññā bhāvetabbā te dhamme abhiññā bhāveti. Ye dhammā abhiññā sacchikātabbā te dhamme abhiññā sacchikaroti.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā? 'Pañcupādānakkhandhā' tissa vacanīyaṁ, seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho. Ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā? Avijjā ca bhavataṇhā ca-- ime dhammā abhiññā pahātabbā.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā? Samatho ca vipassanā ca-- ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

"Katame (M.149./III,290.) bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā? Vijjā ca vimutti ca-- ime dhammā abhiññā sacchikātabbā.

432. "Sotaṁ bhikkhave, jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ …pe… ghānaṁ bhikkhave, jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ …pe… jivhaṁ, bhikkhave, jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ… kāyaṁ, bhikkhave, jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ… manaṁ, bhikkhave, jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, dhamme jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, manoviññāṇaṁ jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, manosamphassaṁ jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, yamidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tampi jānaṁ passaṁ yathābhūtaṁ, manasmiṁ na sārajjati, dhammesu na sārajjati, manoviññāṇe na sārajjati, manosamphasse na sārajjati, yamidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā tasmimpi na sārajjati.

"Tassa asārattassa asaṁyuttassa asammūḷhassa ādīnavānupassino viharato āyatiṁ pañcupādānakkhandhā apacayaṁ gacchanti. Taṇhā cassa ponobbhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī sā cassa pahīyati. Tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti; kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti; kāyikāpi pariḷāhā pahīyanti, cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti. So kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṁvedeti.

433. "Yā tathābhūtassa diṭṭhi sāssa hoti sammādiṭṭhi; yo tathābhūtassa saṅkappo

svāssa hoti sammāsaṅkappo; yo tathābhūtassa vāyāmo svāssa hoti sammāvāyāmo; yā tathābhūtassa sati sāssa hoti sammāsati; yo tathābhūtassa samādhi svāssa hoti sammāsamādhi. Pubbeva kho panassa kāyakammaṁ vacīkammaṁ ājīvo suparisuddho hoti. Evamassāyaṁ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṁ gacchati.

"Tassa evaṁ imaṁ ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, cattāropi sammappadhānā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, cattāropi iddhipādā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, pañcapi indriyāni bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, pañcapi balāni bhāvanāpāripūriṁ gacchanti, sattapi bojjhaṅgā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti.

"Tassime dve dhammā yuganandhā vattanti-- samatho ca vipassanā ca. So ye dhammā abhiññā pariññeyyā te dhamme abhiññā parijānāti. Ye dhammā abhiññā pahātabbā te dhamme abhiññā pajahati. Ye dhammā abhiññā bhāvetabbā te dhamme abhiññā bhāveti. Ye dhammā abhiññā sacchikātabbā te dhamme abhiññā sacchikaroti.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā? 'Pañcupādānakkhandhā' tissa vacanīyaṁ, seyyathidaṁ-- rūpupādānakkhandho, vedanupādānakkhandho, saññupādānakkhandho, saṅkhārupādānakkhandho, viññāṇupādānakkhandho. Ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā? Avijjā ca bhavataṇhā ca-- ime dhammā abhiññā pahātabbā.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā? Samatho ca vipassanā ca-- ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

"Katame ca, bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā? Vijjā ca vimutti ca-- ime dhammā abhiññā sacchikātabbā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

Mahāsaḷāyatanikasuttaṁ niṭṭhitaṁ sattamaṁ.

(M.150.) (8) Nagaravindeyyasuttaṁ

▶T.99.(280)(vol.2.76.)

434. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ yena Nagaravindaṁ nāma Kosalānaṁ brāhmaṇānaṁ gāmo tadavasari. Assosuṁ kho Nagaravindeyyakā brāhmaṇagahapatikā-- "Samaṇo Khalu, bho, Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena (M.150./III,291.) saddhiṁ Nagaravindaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato-- 'itipi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotī"ti.

Atha kho Nagaravindeyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu; upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu; sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho Nagaravindeyyake brāhmaṇagahapatike Bhagavā etadavoca--

435. "Sace vo, gahapatayo, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ puccheyyuṁ--

‘kathaṁbhūtā, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇā na sakkātabbā na garukātabbā na mānetabbā na pūjetabbā’ti? Evaṁ puṭṭhā tumhe, gahapatayo, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha-- ‘ye te samaṇabrāhmaṇā cakkhuviññeyyesu rūpesu avītarāgā avītadosā avītamohā, ajjhattaṁ avūpasantacittā, samavisamaṁ caranti kāyena vācāya manasā, evarūpā samaṇabrāhmaṇā na sakkātabbā na garukātabbā na mānetabbā na pūjetabbā. Taṁ kissa hetu? Mayampi hi cakkhuviññeyyesu rūpesu avītarāgā avītadosā avītamohā, ajjhattaṁ avūpasantacittā, samavisamaṁ carāma kāyena vācāya manasā, tesaṁ no samacariyampi hetaṁ uttari apassataṁ. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā na sakkātabbā na garukātabbā na mānetabbā na pūjetabbā. Ye te samaṇabrāhmaṇā sotaviññeyyesu saddesu… ghānaviññeyyesu gandhesu… jivhāviññeyyesu rasesu… kāyaviññeyyesu phoṭṭhabbesu… manoviññeyyesu dhammesu avītarāgā avītadosā avītamohā, ajjhattaṁ avūpasantacittā, samavisamaṁ caranti kāyena vācāya manasā, evarūpā samaṇabrāhmaṇā na sakkātabbā na garukātabbā na mānetabbā na pūjetabbā. Taṁ kissa hetu? Mayampi hi manoviññeyyesu dhammesu avītarāgā avītadosā avītamohā (M.150./III,292.) ajjhattaṁ avūpasantacittā, samavisamaṁ carāma kāyena vācāya manasā, tesaṁ no samacariyampi hetaṁ uttari apassataṁ. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā na sakkātabbā na garukātabbā na mānetabbā na pūjetabbā’ti. Evaṁ puṭṭhā tumhe, gahapatayo, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha.

436. “Sace pana vo, gahapatayo, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ puccheyyuṁ-- ‘kathaṁbhūtā, gahapatayo, samaṇabrāhmaṇā sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā’ti? Evaṁ puṭṭhā tumhe, gahapatayo, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha-- ‘ye te samaṇabrāhmaṇā cakkhuviññeyyesu rūpesu vītarāgā vītadosā vītamohā, ajjhattaṁ vūpasantacittā, samacariyaṁ caranti kāyena vācāya manasā, evarūpā samaṇabrāhmaṇā sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Taṁ kissa hetu? Mayampi hi cakkhuviññeyyesu rūpesu avītarāgā avītadosā avītamohā, ajjhattaṁ avūpasantacittā, samavisamaṁ carāma kāyena vācāya manasā, tesaṁ no samacariyampi hetaṁ uttari passataṁ. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Ye te samaṇabrāhmaṇā sotaviññeyyesu saddesu… ghānaviññeyyesu gandhesu… jivhāviññeyyesu rasesu… kāyaviññeyyesu phoṭṭhabbesu… manoviññeyyesu dhammesu vītarāgā vītadosā vītamohā, ajjhattaṁ vūpasantacittā, samacariyaṁ caranti kāyena vācāya manasā, evarūpā samaṇabrāhmaṇā sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Taṁ kissa hetu? Mayampi hi manoviññeyyesu dhammesu avītarāgā avītadosā avītamohā ajjhattaṁ avūpasantacittā, samavisamaṁ carāma kāyena vācāya manasā, tesaṁ no samacariyampi hetaṁ uttari passataṁ. Tasmā te bhonto samaṇabrāhmaṇā sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā’ti Evaṁ puṭṭhā tumhe, gahapatayo, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha.

437. “Sace pana vo, gahapatayo, aññatitthiyā paribbājakā evaṁ puccheyyuṁ-- ‘ke panāyasmantānaṁ ākārā, ke anvayā, yena tumhe āyasmanto evaṁ vadetha? Addhā te āyasmanto (M.150./III,293.) vītarāgā vā rāgavinayāya vā paṭipannā, vītadosā vā dosavinayāya vā paṭipannā, vītamohā vā mohavinayāya vā paṭipannā’ti? Evaṁ puṭṭhā tumhe, gahapatayo, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha-- ‘tathā hi te āyasmanto araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevanti. Natthi kho pana tattha tathārūpā cakkhuviññeyyā rūpā ye disvā disvā abhirameyyuṁ, natthi kho pana tattha tathārūpā sotaviññeyyā saddā ye sutvā sutvā abhirameyyuṁ, natthi kho pana tattha tathārūpā ghānaviññeyyā gandhā ye ghāyitvā ghāyitvā abhirameyyuṁ natthi kho pana tattha tathārūpā jivhāviññeyyā rasā ye sāyitvā sāyitvā abhirameyyuṁ, natthi kho pana tattha tathārūpā kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā ye phusitvā phusitvā abhirameyyuṁ. Ime kho no, āvuso, ākārā, ime anvayā, yena mayaṁ evaṁ vadema-- addhā te āyasmanto vītarāgā vā rāgavinayāya vā paṭipannā, vītadosā vā dosavinayāya vā paṭipannā, vītamohā vā mohavinayāya vā paṭipannā’ti. Evaṁ puṭṭhā tumhe, gahapatayo, tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ

byākareyyāthā”ti.

Evaṁ vutte, Nagaravindeyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ-- “Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama! Seyyathāpi, bho Gotama, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya-- ‘cakkhumanto rūpāni dakkhantī’ti; evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Ete mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsake no bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupete saraṇaṁ gate”ti.

Nagaravindeyyasuttaṁ niṭṭhitaṁ aṭṭhamaṁ.

(M.151.) (9) Piṇḍapātapārisuddhisuttaṁ

▶T.99.(236)(vol.2.57.）、T.125.(45.6)(vol.2.773.)

438. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Sāriputtaṁ Bhagavā etadavoca--

(M.1519./III,294.) “Vippasannāni kho te, Sāriputta, indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto. Katamena kho tvaṁ, Sāriputta, vihārena etarahi bahulaṁ viharasī”ti? “Suññatāvihārena kho ahaṁ, bhante, etarahi bahulaṁ viharāmī”ti. “Sādhu, sādhu, Sāriputta! Mahāpurisavihārena kira tvaṁ, Sāriputta, etarahi bahulaṁ viharasi. Mahāpurisavihāro eso, Sāriputta, yadidaṁ-- suññatā. Tasmātiha, Sāriputta, bhikkhu sace ākaṅkheyya-- ‘suññatāvihārena bahulaṁ vihareyyan’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘yena cāhaṁ maggena gāmaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, yasmiñca padese piṇḍāya acariṁ, yena ca maggena gāmato piṇḍāya paṭikkamiṁ, atthi nu kho me tattha cakkhuviññeyyesu rūpesu chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘yena cāhaṁ maggena gāmaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, yasmiñca padese piṇḍāya acariṁ, yena ca maggena gāmato piṇḍāya paṭikkamiṁ, atthi me tattha cakkhuviññeyyesu rūpesu chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘yena cāhaṁ maggena gāmaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, yasmiñca padese piṇḍāya acariṁ, yena ca maggena gāmato piṇḍāya paṭikkamiṁ, natthi me tattha cakkhuviññeyyesu rūpesu chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

439. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘yena cāhaṁ maggena gāmaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, yasmiñca padese piṇḍāya acariṁ, yena ca maggena gāmato piṇḍāya paṭikkamiṁ, atthi nu kho me tattha sotaviññeyyesu saddesu …pe… ghānaviññeyyesu gandhesu… jivhāviññeyyesu rasesu kāyaviññeyyesu phoṭṭhabbesu… manoviññeyyesu dhammesu chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso’ti? (M.151./III,295.) Sace Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘yena cāhaṁ maggena gāmaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, yasmiñca padese piṇḍāya acariṁ, yena ca maggena gāmato piṇḍāya paṭikkamiṁ, atthi me tattha manoviññeyyesu dhammesu chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā tesaṁyeva pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘yena cāhaṁ maggena gāmaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, yasmiñca padese piṇḍāya acariṁ, yena ca maggena gāmato piṇḍāya paṭikkamiṁ, natthi me tattha manoviññeyyesu dhammesu chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu

dhammesu.

440. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘pahīnā nu kho me pañca kāmaguṇā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘appahīnā kho me pañca kāmaguṇā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā pañcannaṁ kāmaguṇānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘pahīnā kho me pañca kāmaguṇā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

441. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘pahīnā nu kho me pañca nīvaraṇā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘appahīnā kho me pañca nīvaraṇā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā pañcannaṁ nīvaraṇānaṁ pahānāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘pahīnā kho me pañca nīvaraṇā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

442. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘pariññātā nu kho me pañcupādānakkhandhā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘apariññātā kho me pañcupādānakkhandhā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ pariññāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu (M.151./III,296.) paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘pariññātā kho me pañcupādānakkhandhā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

443. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitā nu kho me cattāro satipaṭṭhānā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitā kho me cattāro satipaṭṭhānā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitā kho me cattāro satipaṭṭhānā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

444. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitā nu kho me cattāro sammappadhānā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitā kho me cattāro sammappadhānā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā catunnaṁ sammappadhānānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitā kho me cattāro sammappadhānā’ti tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

445. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitā nu kho me cattāro iddhipādā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitā kho me cattāro iddhipādā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā catunnaṁ iddhipādānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitā kho me cattāro iddhipādā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

446. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitāni nu kho me pañcindriyānī’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitāni kho me pañcindriyānī’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā pañcannaṁ indriyānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitāni kho me pañcindriyānī’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

447. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitāni nu kho me pañca balānī’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitāni kho me pañca balānī’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā pañcannaṁ balānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitāni kho me pañca balānī’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

448. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitā nu kho me satta bojjhaṅgā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitā kho me satta bojjhaṅgā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā sattannaṁ bojjhaṅgānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitā kho me satta bojjhaṅgā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

449. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvito nu kho me ariyo aṭṭhaṅgiko maggo’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvito kho me ariyo aṭṭhaṅgiko maggo’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvito kho me ariyo aṭṭhaṅgiko (M.151./III,297.) maggo’ti tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

450. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘bhāvitā nu kho me samatho ca vipassanā cā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘abhāvitā kho me samatho ca vipassanā cā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā samathavipassanānaṁ bhāvanāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘bhāvitā kho me samatho ca vipassanā cā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

451. “Puna caparaṁ, Sāriputta, bhikkhunā iti paṭisañcikkhitabbaṁ-- ‘sacchikatā nu kho me vijjā ca vimutti cā’ti? Sace, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘asacchikatā kho me vijjā ca vimutti cā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā vijjāya vimuttiyā sacchikiriyāya vāyamitabbaṁ. Sace pana, Sāriputta, bhikkhu paccavekkhamāno evaṁ jānāti-- ‘sacchikatā kho me vijjā ca vimutti cā’ti, tena, Sāriputta, bhikkhunā teneva pītipāmojjena vihātabbaṁ ahorattānusikkhinā kusalesu dhammesu.

452. “Ye hi keci, Sāriputta, atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā piṇḍapātaṁ parisodhesuṁ, sabbe te evameva paccavekkhitvā paccavekkhitvā piṇḍapātaṁ parisodhesuṁ. Yepi hi keci, Sāriputta, anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā piṇḍapātaṁ parisodhessanti, sabbe te evameva paccavekkhitvā paccavekkhitvā piṇḍapātaṁ parisodhessanti. Yepi hi keci, Sāriputta, etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā piṇḍapātaṁ parisodhenti, sabbe te evameva paccavekkhitvā paccavekkhitvā piṇḍapātaṁ parisodhenti. Tasmātiha, Sāriputta, ‘paccavekkhitvā paccavekkhitvā piṇḍapātaṁ parisodhessāmā’ti -- evañhi vo, Sāriputta, sikkhitabban”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Sāriputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Piṇḍapātapārisuddhisuttaṁ niṭṭhitaṁ navamaṁ.

(M.152./III,298.)

(M.152.) (10) Indriyabhāvanāsuttaṁ

▶T.99.(282)(vol.2.78.)

453. Evaṁ me sutaṁ-- Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Gajaṅgalāyaṁ [1] viharati Suveḷuvane. Atha kho Uttaro māṇavo pārāsiviyantevāsī yena Bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Uttaraṁ māṇavaṁ pārāsiviyantevāsiṁ Bhagavā etadavoca-- “Deseti, Uttara, pārāsiviyo brāhmaṇo sāvakānaṁ indriyabhāvanan”ti? “Deseti, bho Gotama, pārāsiviyo brāhmaṇo sāvakānaṁ indriyabhāvanan”ti. “Yathā kathaṁ pana, Uttara, deseti pārāsiviyo brāhmaṇo sāvakānaṁ indriyabhāvanan”ti? “Idha, bho Gotama, cakkhunā rūpaṁ na passati, sotena saddaṁ na suṇāti-- evaṁ kho, bho Gotama, deseti

[1] PTS Kajavgalayam

pārāsiviyo brāhmaṇo sāvakānaṁ indriyabhāvanan”ti. “Evaṁ sante kho, Uttara, andho bhāvitindriyo bhavissati, badhiro bhāvitindriyo bhavissati; yathā pārāsiviyassa brāhmaṇassa vacanaṁ. Andho hi, Uttara, cakkhunā rūpaṁ na passati, badhiro sotena saddaṁ na suṇātī”ti. Evaṁ vutte, Uttaro māṇavo pārāsiviyantevāsī tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno nisīdi.

Atha kho Bhagavā Uttaraṁ māṇavaṁ pārāsiviyantevāsiṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ appaṭibhānaṁ viditvā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi-- “Aññathā kho, Ānanda, deseti pārāsiviyo brāhmaṇo sāvakānaṁ indriyabhāvanaṁ, aññathā ca panānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā hotī”ti. “Etassa, Bhagavā, kālo; etassa, Sugata, kālo yaṁ Bhagavā (M.152./III,299.) ariyass vinaye anuttaraṁ indriyabhāvanaṁ deseyya. Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī”ti. “Tenahānanda, suṇāhi, sādhukaṁ manasi karohi; bhāsissāmī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca--

454. “Kathañcānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā hoti? Idhānanda, bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So evaṁ pajānāti-- ‘uppannaṁ kho me idaṁ manāpaṁ, uppannaṁ amanāpaṁ, uppannaṁ manāpāmanāpaṁ Tañca kho saṅkhataṁ oḷārikaṁ paṭiccasamuppannaṁ. Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- upekkhā’ti. Tassa taṁ uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati; upekkhā saṇṭhāti. Seyyathāpi, Ānanda, cakkhumā puriso ummīletvā vā nimīleyya, nimīletvā vā ummīleyya; evameva kho, Ānanda, yassa kassaci evaṁsīghaṁ evaṁtuvaṭaṁ evaṁ-- appakasirena uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati, upekkhā saṇṭhāti-- ayaṁ vuccatānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā cakkhuviññeyyesu rūpesu.

455. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno sotena saddaṁ sutvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So evaṁ pajānāti-- ‘uppannaṁ kho me idaṁ manāpaṁ, uppannaṁ amanāpaṁ, uppannaṁ manāpāmanāpaṁ. Tañca kho saṅkhataṁ oḷārikaṁ paṭiccasamuppannaṁ. Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- upekkhā’ti. Tassa taṁ uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati; upekkhā saṇṭhāti. Seyyathāpi, Ānanda, balavā puriso appakasireneva accharaṁ pahareyya; evameva kho, Ānanda, yassa kassaci evaṁsīghaṁ evaṁtuvaṭaṁ evaṁ-- appakasirena uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati, upekkhā saṇṭhāti-- ayaṁ vuccatānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā sotaviññeyyesu saddesu.

456. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno ghānena gandhaṁ ghāyitvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So evaṁ pajānāti-- ‘uppannaṁ kho me idaṁ manāpaṁ, uppannaṁ amanāpaṁ, uppannaṁ manāpāmanāpaṁ. Tañca kho saṅkhataṁ oḷārikaṁ paṭiccasamuppannaṁ. Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- upekkhā’ti. Tassa taṁ uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati; upekkhā saṇṭhāti. Seyyathāpi, (M.152./III,300.) Ānanda īsakaṁpoṇe padumapalāse udakaphusitāni pavattanti, na saṇṭhanti; evameva kho, Ānanda, yassa kassaci evaṁsīghaṁ evaṁtuvaṭaṁ evaṁ-- appakasirena uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati, upekkhā saṇṭhāti-- ayaṁ vuccatānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā ghānaviññeyyesu gandhesu.

457. “Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno jivhāya rasaṁ sāyitvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So evaṁ pajānāti-- ‘uppannaṁ kho me idaṁ manāpaṁ, uppannaṁ amanāpaṁ, uppannaṁ manāpāmanāpaṁ. Tañca kho saṅkhataṁ oḷārikaṁ paṭiccasamuppannaṁ. Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- upekkhā’ti. Tassa taṁ uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati; upekkhā saṇṭhāti Seyyathāpi, Ānanda, balavā puriso jivhagge kheḷapiṇḍaṁ saṁyūhitvā

appakasirena vameyya; evameva kho, Ānanda, yassa kassaci evaṁsīghaṁ evaṁtuvaṭaṁ evaṁ-- appakasirena uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati, upekkhā saṇṭhāti-- ayaṁ vuccatānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā jivhāviññeyyesu rasesu.

458. "Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So evaṁ pajānāti-- 'uppannaṁ kho me idaṁ manāpaṁ, uppannaṁ amanāpaṁ, uppannaṁ manāpāmanāpaṁ. Tañca kho saṅkhataṁ oḷārikaṁ paṭiccasamuppannaṁ. Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- upekkhā'ti. Tassa taṁ uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati; upekkhā saṇṭhāti. Seyyathāpi, Ānanda, balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya; evameva kho, Ānanda, yassa kassaci evaṁsīghaṁ evaṁtuvaṭaṁ evaṁ-- appakasirena uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati, upekkhā saṇṭhāti-- ayaṁ vuccatānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā kāyaviññeyyesu phoṭṭhabbesu.

459. "Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno manasā dhammaṁ viññāya uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So evaṁ pajānāti-- 'uppannaṁ kho me idaṁ manāpaṁ, uppannaṁ amanāpaṁ, uppannaṁ manāpāmanāpaṁ. Tañca kho saṅkhataṁ oḷārikaṁ paṭiccasamuppannaṁ. Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ-- upekkhā'ti. Tassa taṁ uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati; upekkhā saṇṭhāti. Seyyathāpi, Ānanda, balavā puriso divasaṁsantatte ayokaṭāhe dve vā tīṇi vā udakaphusitāni nipāteyya. Dandho, Ānanda, udakaphusitānaṁ nipāto, atha kho naṁ khippameva parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya; evameva kho, Ānanda, yassa kassaci evaṁsīghaṁ evaṁtuvaṭaṁ evaṁ-- appakasirena uppannaṁ manāpaṁ uppannaṁ amanāpaṁ uppannaṁ manāpāmanāpaṁ nirujjhati, upekkhā saṇṭhāti-- ayaṁ vuccatānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā manoviññeyyesu dhammesu. Evaṁ kho, Ānanda, ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā hoti.

460. "Kathañcānanda sekho hoti pāṭipado? Idhānanda, bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So tena uppannena manāpena uppannena amanāpena uppannena manāpāmanāpena aṭṭīyati harāyati jigucchati. Sotena (M.152./III,301.) saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā…, jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So tena uppannena manāpena uppannena amanāpena uppannena manāpāmanāpena aṭṭīyati harāyati jigucchati. Evaṁ kho, Ānanda, sekho hoti pāṭipado.

461. "Kathañcānanda, ariyo hoti bhāvitindriyo? Idhānanda, bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So sace ākaṅkhati -- 'paṭikūle appaṭikūlasaññī vihareyyan'ti, appaṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'appaṭikūle paṭikūlasaññī vihareyyan'ti, paṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'paṭikūle ca appaṭikūle ca appaṭikūlasaññī vihareyyan'ti, appaṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'appaṭikūle ca paṭikūle ca paṭikūlasaññī vihareyyan'ti, paṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'paṭikūlañca appaṭikūlañca tadubhayaṁ abhinivajjetvā upekkhako vihareyyaṁ sato sampajāno'ti, upekkhako tattha viharati sato sampajāno.

462. "Puna caparaṁ, Ānanda, bhikkhuno sotena saddaṁ sutvā …pe… ghānena gandhaṁ ghāyitvā… jivhāya rasaṁ sāyitvā… kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā… manasā dhammaṁ viññāya uppajjati manāpaṁ, uppajjati amanāpaṁ, uppajjati manāpāmanāpaṁ. So sace ākaṅkhati-- 'paṭikūle appaṭikūlasaññī vihareyyan'ti, appaṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'appaṭikūle paṭikūlasaññī vihareyyan'ti, paṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'paṭikūle ca appaṭikūle ca appaṭikūlasaññī vihareyyan'ti, appaṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- 'appaṭikūle ca paṭikūle ca paṭikūlasaññī vihareyyan'ti,

paṭikūlasaññī tattha viharati. Sace ākaṅkhati-- ‘paṭikūlañca appaṭikūlañca tadubhayampmppi abhinivajjetvā upekkhako vihareyyaṁ sato sampajāno’ti, upekkhako tattha viharati sato sampajāno. Evaṁ kho, Ānanda, ariyo hoti bhāvitindriyo.

463. “Iti kho, Ānanda, desitā mayā ariyassa vinaye anuttarā indriyabhāvanā, desito sekho pāṭipado, desito ariyo bhāvitindriyo Yaṁ kho, Ānanda, satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni, Ānanda, rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni, jhāyathānanda, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha. Ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī”ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Indriyabhāvanāsuttaṁ niṭṭhitaṁ dasamaṁ.

Saḷāyatanavaggo niṭṭhito pañcamo.

Tassuddānaṁ--

Anāthapiṇḍiko Channo, Puṇṇo Nandakarāhulā;
Chachakkaṁ saḷāyatanikaṁ, Nagaravindeyyasuddhikā.
Indriyabhāvanā cāpi, vaggo ovādapañcamoti.

Idaṁ vaggānamuddānaṁ--

Devadahonupado ca, suññato ca vibhaṅgako;
Saḷāyatanoti vaggā, uparipaṇṇāsake ṭhitāti.

~Uparipaṇṇāsakaṁ samattaṁ.~

~ Tīhi paṇṇāsakehi paṭimaṇḍito sakalo Majjhimanikāyo samatto.~

Suttapiṭake

Majjhimanikāyo

《中部》

from CSCD

Original compiled by Bhikkhu Dhammagutta

Revised by Dhammavassārāma

2551 B.E. (2007A.D.)

Dhammavassārāma
No. 50-6, You-Tze-Zhai, Tong-Ren Village,
Zhong-- Pu , Chiayi 60652, Taiwan

法 雨 道 場
60652 台灣・嘉義縣中埔鄉同仁村柚仔宅50之6號
Tel：(886)(5) 253- 0029(白天)；Fax：203-0813
E-mail：dhamma.rain@msa.hinet.net
Website：http://www.dhammarain.org.tw/